

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRASYA ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI**

**1960-2020 YILLARI ARASINDA TÜRK DİLLERİ ÜZERİNE
YAPILMIŞ İNGİLİZCE ÇALIŞMALAR İLE İLGİLİ
AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYA**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Gökhan ÖZTÜRK**

**Niğde
Mayıs, 2024**

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRASYA ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

1960-2020 YILLARI ARASINDA TÜRK DİLLERİ ÜZERİNE
YAPILMIŞ İNGİLİZCE ÇALIŞMALAR İLE İLGİLİ
AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYA

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Gökhan ÖZTÜRK

Danışman : Prof. Dr. Mevlüt GÜLTEKİN

Üye : Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Üye : Prof. Dr. Bekir ÇINAR

Üye : Doç. Dr. Murat ALTUĞ

Üye : Doç. Dr. İsmail GÜNEŞ

Niğde
Mayıs, 2024

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “**1960-2020 Yılları Arasında Türk Dilleri Üzerine Yapılmış İngilizce Çalışmalar İle İlgili Açıklamalı Bibliyografya**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım 22/05/2024

Gökhan ÖZTÜRK

ÖN SÖZ

Türkler, tarihte çok geniş bir alanda, dünyanın çeşitli coğrafyalarında devlet kurmuşlardır. Asya bozkırlarında başlayan devletleşme süreci, zaman içerisinde değişen etkenler doğrultusunda Asya'yı aşmış ve Orta Doğu, Çin, Anadolu ve Batı Avrupa başta olmak üzere dünyanın çok sayıda bölgesinde devam etmiştir. Türkler ile ilişki kuran Avrupa milletleri, çeşitli dillerde yazılmış eski çağlardan kalma kaynakları bir araya getirip Türklerle ilgili düzensiz verileri işleme gayreti içerisine girmişlerdir. Bu amaçla gösterilen gayret ve yapılan çalışmalar, Avrupa'da Türkoloji (Türklük Bilimi) diye adlandırılan bilim dalının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Türkoloji, tarih boyunca yaşamış Türk topluluklarının tarihini, kültürünü, özellikle dillerini ve edebiyatlarını işleyen bizim en ulusal bilim dalımızdır. Türkolojiye olan ilgi arttıkça da, Türkoloji uluslararası bir bilim dalı hâline gelmiştir.

İngilizce başta olmak üzere, Rusça, Almanca, Macarca, Çince, Latince, Arapça ve Farsça gibi birçok dilde yapılan Türkoloji çalışmalarını anlayabilmek için çok iyi derecede yabancı dil bilmek gerekmektedir. Son zamanlarda, birçok alanda olduğu gibi, Türkoloji yayınlarında da çoğunlukla İngilizce kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle Türk araştırmacıların bu yayınlar hakkında bilgi sahibi olabilmesi için açıklamalı bibliyografya çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sadece Türkoloji alanındakiler değil, aynı zamanda komşu alan araştırmacıları da Türkoloji çalışmalarının bilinmesinin yetersizliğinden söz etmektedirler. Yapılmış ve devam eden bibliyografik Türkoloji araştırmalarının geniş bir okuyucu kitlesinin hizmetine sunulması isteği, böyle bir çalışmanın hazırlanmasında bizim için teşvik edici olmuştur.

Bu doktora tezinde, 1960-2020 yılları arasında Türk dilleri üzerine yapılmış İngilizce çalışmalar ile ilgili açıklamalı bir bibliyografya hazırlanması amaçlanmıştır. Tarihî ve çağdaş Türk lehçeleri ile ilgili yapılan İngilizce çalışmaları Johanson'un Türk dilleri sınıflandırması esasında ele alan bu tez; Türkoloji üzerine Türkiye ve Türkiye dışında İngilizce olarak yayımlanan süreli yayınlar, kurultay bildirileri, dil bilgisi ve dil bilgisinin alt alanlarıyla ilgili kitaplar, diğer bilimsel toplantı metinlerini içeren basılı ve dijital yayınlar, bibliyografya çalışmaları, tezler ve buna benzer her türlü yayının değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Ele alınan çalışmalar, 1960-2020

yılları arasını, yani yaklaşık 60 yıllık bir süreyi içine almaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, her bir çalışma için ayrı ayrı açıklama yapılmış olup çalışmanın Türkçe başlığı, konusu, tarihi ve nerede yapıldığı da belirtilmiştir. İçeriğine ulaşamayan çalışmaların sadece kitabiyat künyeleri yazılmıştır. Çalışmaların künyeleri abece sırasına göre listelenmiştir.

Bu tez çalışması, giriş ve başlıca yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Türkoloji kavramının tanımı yapılarak Türkolojinin ve Türk dil biliminin Türkoloji araştırmacıları açısından önemi üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ayrıca, Türk dilleri konuşurları, edebî dillerin oluşum süreçleri ve Türk dillerindeki ayırt edici unsurlar hem tarihsel hem de toplumdilbilimsel açıdan kısaca ele alınmıştır. Açıklamalı bibliyografya bölümünde, genel Türk dili ile ilgili yapılan İngilizce çalışmalar ile Johanson'un Türk dilleri sınıflandırması esasında tarihî ve çağdaş Türk lehçeleriyle ilgili yapılan İngilizce çalışmalar; yazım bilgisi, ses bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi, köken bilgisi, ağız bilgisi, anlam bilgisi, sözcük bilgisi, ad bilgisi, tanıtmalar, Türk dilleri ile ilgili genel konular ve diğer konular gibi Türkolojinin her türlü konusu bakımından betimlenmiştir. Sonuç bölümünde, incelenen çalışmaların toplam sayıları, Türkolojinin bu konuları ve Türk dillerinin sınıflandırılması esasında verilerek içeriğine ulaşamayan çalışmaların sayıları da belirtilmiştir. Çalışma; konu dizini, yazar adları dizini, İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce dil bilimi terimleri karşılıkları bölümlerinden sonra, bir kaynakçayla sona ermektedir.

Çalışmanın hazırlanmasında tavsiye ve teşviklerini sunan tez danışmanım Prof. Dr. Mevlüt Gültekin ile birlikte bu çalışmanın çeşitli yönleriyle ilgili önerileri için tez izleme komitesinde bulunan hocalarım Prof. Dr. Hikmet Koraş ve Prof. Dr. Bekir Çınar'a teşekkür ederim.

Ayrıca, doktora eğitimim boyunca varlığıyla bana güç veren oğlum Ata Öztürk'e en içten sevgilerimi sunarım.

Gökhan ÖZTÜRK

Mayıs, 2024

ÖZET **DOKTORA TEZİ**

1960-2020 YILLARI ARASINDA TÜRK DİLLERİ ÜZERİNE YAPILMIŞ İNGİLİZCE ÇALIŞMALAR İLE İLGİLİ AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYA

ÖZTÜRK, Gökhan
Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mevlüt GÜLTEKİN
Mayıs 2024, 616 sayfa

Bu doktora tezinin amacı, 1960-2020 yılları arasında Türk dilleri üzerine İngilizce olarak yazılmış çalışmaların açıklamalı bir bibliyografyasını hazırlamaktır. Türk dilleri üzerine İngilizce çalışmalarla ilgili açıklamalı bibliyografya konusu Türkoloji araştırmalarının genel olarak eksik kaldığı bir noktadır. Böyle bir bibliyografyanın hazırlanması Türkoloji için bir ihtiyaç olmuştur. Bu yüzden, bu çalışma literatürde oldukça az ele alınmış olan bu konuyu, Türk dillerinin incelendiği İngilizce çalışmaları belirleyerek sistematik biçimde daha kapsamlı bir hâle getirmektedir.

Tarihî ve çağdaş Türk lehçeleri ile ilgili yapılan İngilizce çalışmaları ele alan tez çalışmamız Johanson'un Türk dilleri sınıflandırmasını esas almıştır. Bu tez; Türkoloji üzerine Türkiye ve Türkiye dışında İngilizce olarak yayımlanmış kitaplar, makaleler, tezler, bildiriler ve bunlara benzer her türlü yayının değerlendirilmesinden oluşturmaktadır. Yaklaşık 60 yıllık bir süreyi içine alan bu çalışmada, kısaca tanıtımları yapılan yayınlar listelenmiş ve bu yayınların abece sırasıyla kitabiyat künyeleri yazılmıştır. İçeriğine ulaşamayan çalışmalar ayrıca belirtilmiştir. Teze; yazım (ortografi), ses bilimi (fonoloji), biçim bilimi (morfoloji), söz dizimi (sentaks), köken bilimi (etimoloji), ağız bilimi (diyalektoloji), anlam bilimi (semantik), sözcük bilimi (leksikoloji), ad bilimi (onomastika), tanıtımlar, Türk dilleri ile ilgili genel konular ve diğer konular gibi Türkolojinin her türlü konusu dâhil edilmiştir. Çalışmanın sonuna konu dizini ve yazar adları dizini eklenmiştir. Dizinlerden sonra, incelenen İngilizce çalışmalarda geçen dil bilimi terimlerinin Türkçe karşılıklarının (gerektiğinde açıklamalarının) yer aldığı İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce dil bilimi terimleri karşılıkları bölümleri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkoloji, Türk dilleri, açıklamalı bibliyografya, İngilizce Türkoloji çalışmaları, Türkoloji araştırmaları

ABSTRACT
DOCTORAL DISSERTATION

**AN ANNOTATED BIBLIOGRAPHY IN ENGLISH ON TURKIC
LANGUAGES BETWEEN 1960-2020**

ÖZTÜRK, Gökhan
Department of Eurasian Studies
Supervisor: Prof. Dr. Mevlüt GÜLTEKİN
May 2024, 616 pages

The intention of this PhD thesis is to prepare an annotated bibliography of the studies written in English on Turkic languages between 1960 and 2020. The matter of annotated bibliography of the studies in English on Turkic languages is the major drawback of Turkology studies. The preparation of a bibliography like this has been a desideratum for Turkology. Thus, the current study systematically extends this issue, remaining underrepresented in the literature, through the identification of the studies in English on Turkic languages.

Our study draws upon the studies in English on historical and modern Turkic languages based on Johanson's classification of Turkic languages. The content of the studies in this thesis is composed of books, articles, theses, papers and all kinds of similar publications in English on Turkology published in and outside Turkey. In this study, covering a period of approximately 60 years, the publications briefly introduced were listed and the bibliographic details of them were written in alphabetical order. The studies which could not be reached were also indicated. All kinds of subjects of Turkology such as orthography, phonology, morphology, syntax, etymology, dialectology, semantics, lexicology, onomastics, work criticism and reviews, general topics related to Turkic languages and other subjects were included in the study. At the end of the study, an index of subject and an index of author names were also added. After the indexes, there is an English-Turkish and Turkish-English glossary of linguistic terms in which the Turkish equivalents (explanations when necessary) of the linguistic terms used in this study were listed.

Key Words: Turkology, Turkic languages, annotated bibliography, Turkological studies in English, Turkological research

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	11
1.1. Problem Durumu	14
1.2. Araştırmanın Amacı	15
1.3. Araştırmanın Önemi	15
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	16
1.5. Varsayımlar	16
2. İLGİLİ ALAN YAZINI.....	17
3. YÖNTEM.....	22
3.1. Araştırma Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu).....	22
3.3. Verileri Toplama Teknikleri.....	22
3.4. Verilerin Analizi.....	23
4. AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYA.....	24
4.1. Genel Türk Dili İle İlgili Yapılan İngilizce Çalışmalar	24
4.2. Tarihî Türk Lehçeleri İle İlgili Yapılan İngilizce Çalışmalar	87
4.2.1. Eski Türkçe (5-6. yy. – 13. yy.).....	87
4.2.1.1. Doğu Eski Türkçesi	133
4.2.1.1.1. Köktürk Türkçesi	133
4.2.1.1.2. Uygur Türkçesi	192
4.2.1.1.3. Karahanlı Türkçesi.....	208
4.2.1.2. Batı Eski Türkçesi.....	210
4.2.1.2.1. Eski Bulgar Türkçesi.....	210
4.2.2. Orta Türkçe (13 – 15. yy.).....	211
4.2.2.1. Doğu Orta Türkçesi	211
4.2.2.1.1. Harezmi (Altınordu) Türkçesi.....	214
4.2.2.1.2. Çağatay Türkçesi	214
4.2.2.2. Batı Orta Türkçesi.....	218
4.2.2.2.1. Kıpçak Türkçesi	218

4.2.2.2.2. Eski Anadolu Türkçesi.....	224
4.2.2.2.3. Osmanlı Türkçesi	228
4.3. Çağdaş Türk Lehçeleri İle İlgili Yapılan İngilizce Çalışmalar	246
4.3.1. Güneybatı (Oğuz) Grubu Türk Lehçeleri	246
4.3.1.1. Türkiye Türkçesi.....	248
4.3.1.2. Azeri Türkçesi.....	429
4.3.1.3. Gagavuz Türkçesi	434
4.3.1.4. Türkmen Türkçesi.....	439
4.3.1.5. Horasan Türkçesi	445
4.3.2. Güneydoğu (Karluk) Grubu Türk Lehçeleri.....	445
4.3.2.1. Özbek Türkçesi	445
4.3.2.2. Salar Türkçesi	452
4.3.2.3. Yeni Uygur Türkçesi	454
4.3.2.4. Sarı Uygur Türkçesi.....	466
4.3.2.5. Fu-yü Kırgızcası	471
4.3.3. Kuzeybatı (Kıpçak) Grubu Türk Lehçeleri	472
4.3.3.1. Kırgız Türkçesi	474
4.3.3.2. Kazak Türkçesi	477
4.3.3.3. Karakalpak Türkçesi	482
4.3.3.4. Kumuk Türkçesi	483
4.3.3.5. Nogay Türkçesi.....	486
4.3.3.6. Karaçay-Balkar Türkçesi	487
4.3.3.7. Kırım Tatar Türkçesi	489
4.3.3.8. Tatar Türkçesi	493
4.3.3.9. Başkurt Türkçesi	503
4.3.3.10. Karaim Türkçesi (Karayca)	504
4.3.4. Kuzeydoğu (Sibirya) Grubu Türk Lehçeleri	511
4.3.4.1. Yakut (Saha) Türkçesi	513
4.3.4.2. Dolgan Türkçesi.....	516
4.3.4.3. Hakas Türkçesi	518
4.3.4.4. Altay Türkçesi.....	521
4.3.4.5. Tuva Türkçesi	532
4.3.4.6. Tofa Türkçesi.....	537
4.3.4.7. Soyot Türkçesi	540
4.3.4.8. Duha Türkçesi.....	541
4.3.4.9. Şor Türkçesi.....	543
4.3.4.10. Çulım Türkçesi	547
4.3.5. Çuvaş Türkçesi.....	551
4.3.6. Halaç Türkçesi	558
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	563
KONU DİZİNİ	570
YAZAR ADLARI DİZİNİ.....	572
İNGİLİZCE-TÜRKÇE DİL BİLİMİ TERİMLERİ KARŞILIKLARI.....	581
TÜRKÇE-İNGİLİZCE DİL BİLİMİ TERİMLERİ KARŞILIKLARI.....	595

KAYNAKÇA.....	609
EKLER.....	615
EK-1 Dünyadaki Türk Topluluklarını ve Dillerini Gösteren Harita (Johanson, 2021).....	615
ÖZ GEÇMİŞ.....	616

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türk Dillerinde Zarf-Fiil Cümlecikleri: Türkiye Türkçesi Örneği	37
Tablo 2. <i>Diz</i> Sözcüğünde Görülen *r > *z Değişimi	94
Tablo 3. Pierce'e Göre Yazılı Türkçede Bazı Eklerin Gerçekleşme Sıklıkları	297

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tes Yazıtı'nın Batı, Kuzey, Doğu ve Güney Tarafları	92
Şekil 2. "Fal Kitabı"nın (İrk Bitig) 26. Paragrafı	103
Şekil 3. Kujbyşev Oblastında <i>Kartlă tu</i> Diye Adlandırılan Runik Yazıtı	106
Şekil 4. Talass Ala-Too'daki Eski Türk Kaya Yazıtları	111
Şekil 5. Eski Türk Unvanı <i>Ywry 'p 'nt'</i> in Geçtiği Metin	116
Şekil 6. Kül-Tigin Yazıtı'nın Kaplumbağa Bıçimli Kaidesi	139
Şekil 7. Terhin (Taryat) Yazıtı'nın Üçüncü Parçası ve Taş Kaplumbağa Kaidesi.....	140
Şekil 8. Ongi Yazıtı	148
Şekil 9. İkh Khanui-Nuur Yazıtı Estampajı	149
Şekil 10. Doğu Türk Runik Yazısı Yazı Birimleri	154
Şekil 11. Ongin (720 veya 731), Küli Çor, Kül Tiğın, Bilge Kağan (724, 732, 735), Tonyukuk (726), Terhin, Tes, Şine Usu, Suji (750, 752/3, 760, 840), Yenisey Yazıtları'ndan Islıklı Seslere Dair Örnekler	154
Şekil 12. Doğu Türkçesi Runik Yazısının Gelişim Aşamaları.....	155
Şekil 13. Mani Göktürk Alfabesi Örneği	158
Şekil 14. Çift Harfli Göktürk - Uygur Alfabeleri Örneği (Mz. 171).....	158
Şekil 15. Uygur Alfabesinin 2. Örneği	159
Şekil 16. Uygur Alfabelerinin Örtüşmesi	159
Şekil 17. Kahire Genizası Yahudi El Yazması Malzemeleri Arasında Bulunan Metinlerden Birinin Sekizinci Satırı	174
Şekil 18. Tonyukuk Yazıtı'nın 51. Satırı.....	178
Şekil 19. Arhanan Yazıtı Metni.....	196
Şekil 20. Eski Uygur Türkçesi Bir Metin: Cehennem Tanımı	197
Şekil 21. II. Karabalsagun Yazıtı'nın Estampajı	199
Şekil 22. Çağatay Türkçesinin Diğer Yazılı Değişkeleri İle İlgili İlişkisi	217

KISALTMALAR LİSTESİ

A.D. (M.Ö.)	: Anno Domini (Milattan önce)
ASL	: American Sign Language (Amerikan İşaret Dili)
BRT	: Batı Rumeli Türkçesi
DOET	: Doğu Eski Türkçesi
DP	: determiner phrase (belirtme sıfatı öbeği)
ed.	: edition (baskı)
Ed.	: editor (editör)
Eds.	: editors (editörler)
FOC	: focus (odak)
JTS (TUBA)	: Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)
ICTL	: International Conference on Turkish Linguistics (Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı)
M.S.	: Milattan sonra
NP	: noun phrase (ad öbeği)
Osm.	: Osmanlı Türkçesi
OTRS	: Old Turkic runiform script (Eski Türkçe runik yazısı)
PIAC	: The Permanent International Altaistic Conference (Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı)
pp. (ss.)	: pages (sayfalar)
p. (s.)	: page (sayfa)
SPC's	: surface phonetic constraints (yüzeysel ses bilgisi kısıtlamaları)
SOV	: subject (özne)-object (nesne)-verb (fiil)
TA	: Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
USSR (SSCB)	: The Union of Soviet Socialist Republics (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği)
yy.	: yüzyıl

1. GİRİŞ

Türkoloji kavramı, Avrupa’da 15. yy.dan itibaren Türklerle ilgili kaynakları toplamak amacıyla yapılan çalışmalar doğrultusunda ortaya çıkmıştır (Özevren, 2020: 417). Eren (1998) Türkolojiyi *”Türklerle ve özellikle Türk diliyle uğraşan bilim kolu”* şeklinde *Türklük Bilimi* olarak betimlemiştir. Tekin (1992: 5), Türkoloji’nin geniş ve dar olmak üzere iki anlamı olduğunu ifade etmiştir:

“Geniş anlamıyla Türkoloji; Türklerin dil, tarih, edebiyat, sanat ve folklorunu inceleyen bir bilim dalıdır. Geniş anlamıyla Türkolojiye bu nedenle bazıları "Türklük Bilgisi" adını veriyorlar. Dar anlamıyla Türkolojiye gelince; bu, Türk dilini en eski dönemlerinden bugünkü türlü dil ve lehçelerine varıncaya kadar inceleyen, onun ses bilimsel, biçim bilimsel, söz dizimsel, sözlüksel ve anlam bilimsel yapılarını ve gelişmelerini araştıran bir bilim dalıdır. Bu anlamıyla Türkoloji "Türk dil bilimi" demektir. Türk dil bilimi, Hint-Avrupa dil bilimi, Germanistik, İranistik vb. gibi genel dil biliminin konusu eski-yeni Türk dil ve lehçeleri olan özel bir dalı ya da koludur. Bu nedenledir ki, Türk dil bilimi ile genel dil bilimi arasında pek sıkı bir ilişki vardır. Genel dil bilimini dışlayan, onun dili inceleme yöntemlerine ve evrensel ilkelerine sırt çeviren bir Türkoloji düşünülemez. Araştırmalarında genel dil bilimi yöntemlerini uygulamayan bir Türkolog sağlam bilimsel sonuçlara ulaşamaz.”

Laut (2013: 3) ise, Türkolojiyi *“Geçmişteki ve bugünkü Türk topluluklarının maddi ve manevi kültürlerini, dinlerini, tarih, edebiyat ve dillerini ele alan bir bilim dalı”* olarak tanımlamıştır.

Farklı Türk grupları tarafından konuşulan diller genetik olarak da birbiriyle ilişkilidir. Hint-Avrupa dil ailesinin alt bölümleri arasındaki sık rastlanan dikkat çekici farklar, Türk dillerinde görülmez. Türk dillerini konuşan topluluklar arasındaki kültürel yapılar geniş ölçüde gözden kaybolmuştur. Ortak dil bilimsel geçmiş dışında, Türk dilleri arasında birleştirici bir unsur yoktur. Yine de, çağdaş dillerin çoğu, aynı zamanda çoğu grubun ortak dil bilimsel geçmişini güçlendiren İslam medeniyeti kapsamında ortaya çıkmıştır. 18. yy.a kadar, nihayetinde Türkiye’de Atatürk’ün devrimleri, Sovyetler Birliği ve Çin’in ya da başka bir yerin sosyalist sistemleri tarafından şekillendirilinceye dek ortaya çıkmamalarına rağmen, İslam devletleri bugünün milletlerinin birçoğu için temel oluşturmuştur. Dolayısıyla, Türk dillerini konuşanların büyük kısmı eski İslam kültürünün merkezinde yaşamaktadır. Yeni

Çağ'da diğer kimlik kutupları da vardır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri, Türkiye her zaman kısmen bir Avrupa ülkesi olmuştur ve güçlü bir Batı yönelimine sahip olmuştur. Başka bir yandan, Eski Sovyetler Birliği'ndeki Türk milletleri nesiller boyu Sovyet topluluklarının bir kısmını oluşturmuşlardır. İslami ideoloji Türkiye'de bile belli bir ölçüde kendisini gösterirken, 1990'lı yıllarda farklı cumhuriyetlerde değişen ve istikrarsız neticelere neden olan yeniden bir yönelim sürecine şahit olmak mümkündür. İdeolojik ve siyasi sistemlere büyük ölçüde bağlılık, edebî diller için farklı alfabe seçeneklerince sembolize edilir; günümüzde yazma sistemlerine temel olarak ana seçenekler Latin, Kiril veya Arap alfabeleri şeklindedir. Güney Sibirya'daki dillerin bazıları ve Çin'deki Sarı Uygur Türkçesi gibi bazı küçük diller, kendilerini çevreleyen egemen dillerin ağır baskısı altındadır. En azından, Litvanya ve Ukrayna'da küçük gruplar tarafından konuşulan Karaimce gibi ve Çin'deki Fu-yü Kırgızcası gibi bazı diller yok olmak üzeredir (Johanson ve Csató, 1998: 1).

Genel olarak edebî diller diğerlerine nazaran son oluşumlardır. İslami bir bağlamda gelişen daha önceki dönemlerden 19. ve 20. yüzyılların başlarında, Osmanlı Türkçesinden çağdaş Türkçe; Çağatay Türkçesinden Özbek, Kazak ve Türkmen Türkçeleri gibi bazı yazı dilleri ulusal çeşitlilik olarak ortaya çıkmıştır ve kollara ayrılmıştır. Diğer edebî diller önce Türkologlar ve misyonerler tarafından, daha sonra ise Sovyetler Birliği'ndeki ajanlar tarafından oluşturulmuştur. Uluslar üzerindeki Sovyet politikaları dil meselelerinin tamamen manipulasyonuna yol açmıştır. Diğerleri arasında, Kazaklar ile yakından ilişkili olan Karakalpaklar -Kazakistan'ın değil- Özbekistan'ın Sovyet Cumhuriyeti sınırları içinde kendi özerk cumhuriyetlerini ve edebî dillerini elde etmişlerdir. Aynı yazı dilini paylaşan Karaçay ve Balkar Türkleri, Karaçay Türkleri Çerkes Türkleri ile birlikte bir özerk cumhuriyete yerleştirilmek suretiyle, Balkar Türkleri de bir diğer Kafkas halkı olan Kabardeyler ile birlikte farklı bir özerk cumhuriyete yerleştirilerek birbirinden ayrılmıştır. [Soğuk Savaşın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Güney Kafkasya'da üç yeni devlet (Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan) kurulmuş, Kuzey Kafkasya ise Rusya Federasyonu'nun içerisinde yer almıştır. Kuzey Kafkasya büyük Kafkas dağlarının kuzeyinde yer alan coğrafya iken, bu dağların güneyinde yer alan bölge Güney Kafkasya olarak isimlendirilmektedir. Rusya Federasyonu'nun kontrolünde bulunan Kuzey Kafkasya'da dört özerk cumhuriyet (doğudan batıya sırasıyla; Dağıstan, Çeçenistan, İnguşetya, Kuzey Osetya ve Kabardey-Balkar Cumhuriyetleri) ve 2 özerk

bölge (doğudan batıya sırasıyla; Karaçay-Çerkes ve Adıgey Cumhuriyetleri) bulunmaktadır]]. Aynı zamanda, bu iki grubun ağızları arasındaki farklılıklar büyük ölçüde iki ayrı edebî dilde yoğunlaşmıştır. Diğer taraftan, Özbek edebî dili altında toplanan ağızlar tarihsel olarak Türk dilleri ailesinin farklı dallarına mensuptur (Johanson ve Csató, 1998: 1-2).

Aynı zamanda, bahsi geçen bölgelerin kültürel ve siyasi tarihi öylesine gelişmiştir ki, eski boy kimlikleri hâlâ bazı konularda bağlarını muhafaza etmektedir. Bu, bilhassa Oğuzlar için doğrudur. Bu insanların dilleri sadece net bir şekilde fark edilebilir yakından ilişkili bir blok oluşturmamış, aynı zamanda onların kültürel ve siyasi tarihi, onları Yeni Çağ’a çok yakından bağlamıştır. Yeni ulusların şekillenmesinde tarihte iki dönem belirleyici olmuştur. Birincisi, 16. yy.da İran’da devlet dini olan Şiiliğin nüfuz kazanması ve sonrasında Şii Oğuz boyları ve Osmanlı devleti arasındaki düşmanlık, neticede Azerbaycan Türklerinin karşı konulamaz biçimde Sünni Türkiye Türkleri ile Türkmenler arasına sıkıştığı yeni duruma, yani bugünün üç büyük Oğuz grubuna yol açmıştır. (Çoğunluğunu 30 milyon ile İran’da yaşayanlar oluşturmakla birlikte, Azerbaycan’da 9.4 milyon Azerbaycan Türkü yaşamaktadır. Ahmet Caferoğlu’na göre Azerileri oluşturan boylar Afşarlar, Ayrımlar, Karapapaklar, Şahsevenler, Ustaçlılar, Padarlar, İmreliler ve Halaçlardır. Azerilerin çoğu İslamın Şiilik mezhebine bağlıdır). Daha sonra, Sovyet izolasyonu, Türkiye ve Sovyetler Birliği’ne dâhil Türk Cumhuriyetleri arasındaki yakın sınır ötesi ilişkileri imkânsız hâle getirmiştir (Johanson ve Csató, 1998: 2).

Gaspıralı İsmail’in “Tercüman” gazetesiyle simgelenebilecek Ortak Dil çabalarına rağmen, Çarlık Rusyası, Müslüman Rusya Türklerinin ortak yazı dili Çağatay Türkçesini işlevsizleştirmiştir. Aynı durum 1917 Ekim Devrimi’nin ardından kurulan ve “böl ve yönet” ilkesiyle hareket eden Sovyetler Birliği döneminde de devam etmiş, bunun sonucunda birçok mahallî yazı dili ortaya çıkmıştır. Bu durumun neden olduğu anlaşmazlık ve kargaşa ortamı Sovyetler Birliği’nde farklı dilleri konuşan Türk topluluklarını Rusça konuşan, ateist “Homo Sovyetus” yaratılması amacına yönlendirmiştir. Bu politikayla çok nüfuslu Türk topluluklarının dilleri işlevsizleştirilmiştir. Bu tespit, sadece Rusya örneğinde değil, azınlık olarak Türk dili konuşurlarının bulunduğu diğer ülkeler için de geçerlidir (Yıldız, 2016: 8).

Günümüzde de Çin'in kuzeydoğusundaki Fu-yü Kırgızcasından, Avrupa'nın en batısındaki Polonya ve Litvanya Karaimcesine; Basra körfezinin doğu kıyılarına yakın İran coğrafyasındaki Kaşgay Türkçesinden, Rusya Federasyonu'nda konuşulan Başkurt ve Çuvaş Türkçelerine kadar az nüfuslu, az konuşurlu Türk dillerinin; Rusya'nın kuzeydoğusunda konuşulan Sibiry grubu Türk lehçelerinden Saha Cumhuriyeti'nde Yakut; Taymır yarımadasında Dolgan; Yenisey Nehri boyunca uzanan bölgede Hakas; Sibiry'nın güneyindeki Altay Cumhuriyeti'nde Altay; Sibiry'nın güneydoğusundaki Tuva Cumhuriyeti'nde Tuva; Rusya'nın İrkutsk Oblastı'nın Nijneudinsk rayonundaki Doğu Sayan Sıradağları'nın kuzeydoğu yamaçlarında Tofa; Rusya'nın Buryat Özerk Cumhuriyeti'nin Oka bölgesinde Soyot; Kuzey Mogolistan'ın Hövsgöl eyaletinde Duha; Altay-Sayan dağlarının kuzeyindeki Abakan, Salair Sırtı ve Kuznetsk Alatau Sıradağlarının yamaçlarında Batı Sibiry'nın güneyindeki Shoriya Dağı'nda Şor; Rusya'nın Tomsk bölgesindeki Tegüldet (Tegyuldet) rayonu ve Krasnoyarsk bölgesindeki Tühtet (Tyuhtet) rayonunda Çulım Türkçelerinin; Çin Kazakçası, Çin Kırgızcası, Avrupa'daki yerli ve göçmen Tatar ve Başkurt vb. Türk lehçelerinin farklı düzeylerde tehlikede olduklarını biliyoruz (Eker ve Çevik Şavk, 2016). [Dünyadaki Türk Topluluklarını ve Dillerini Gösteren Harita için bkz. Ek-1].

Bir milleti millet yapan en önemli unsur dildir. Bir milletin dili yok olursa, o millet yok olmaya mahkûmdur. Türk dilleri, oldukça büyük Avrasya kıtasının her tarafında konuşulmaktadır ve Türk topluluklarının kültürünü içermektedir (Nevskaya ve Erdal, 2016: 18). Bu ortak mirasa sahip çıkabilmemiz için Türkoloji çalışmaları son derece önemlidir.

1.1. Problem Durumu

Türkoloji araştırmaları gerek Türkiye'de gerekse başka ülkelerdeki araştırma merkezlerinde (üniversiteler, enstitüler ve diğer araştırma kurumlarında) uzun yıllardan beri yapılmaktadır. Türkoloji araştırmalarının eksiksiz olarak yapılabilmesi için, diğer bilim dallarında da olduğu gibi, daha önceden yapılmış bilimsel çalışmaların bilinmesi ve yapılacak araştırmalarda kullanılması son derece önem arz etmektedir. Türkoloji araştırmaları; sadece Türk diliyle değil, aynı zamanda dünyanın pek çok ülkesinde, mesela Rusya Federasyonu'nda, Almanya'da, İtalya'da, Macaristan'da, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gibi pek çok ülkede başta

İngilizce olmak üzere, Rusça, Almanca, Macarca gibi birçok dilde yapılmaktadır. Ancak son zamanlarda, diğer bilim alanlarında da olduğu gibi, Türkoloji alanında da bilimsel yayınlar büyük oranda İngilizce yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca, pek çok ülkede yayımlanan ve yayımlanmakta olan birtakım dergilerde ve kitaplarda bulunan bu araştırmalardan bir bilim insanının haberdar olması çok kolay değildir. Bundan dolayı, acil olarak bibliyografya kitaplarına ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasında, 1960-2020 yılları arasında Türk dilleri üzerine yapılmış İngilizce çalışmalar ile ilgili açıklamalı bir bibliyografya hazırlamak amaçlanmıştır. İsveçli Türkolog ve dil bilimci Johanson'un (1998) Türk dilleri sınıflandırmasının kullanıldığı bu tez, "tarihî ve çağdaş Türk lehçeleri ile ilgili yapılan İngilizce çalışmalar"ın değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Tarihî Türk lehçeleri; "Eski Türkçe (5-6. yy. – 13. yy.) [Doğu Eski Türkçesi (Köktürk, Uygur, Karahanlı Türkçeleri) ve Batı Eski Türkçesi (Eski Bulgar Türkçesi)], Orta Türkçe (13–15. yy.) [Doğu Orta Türkçesi (Harezmi-Altınordu, Çağatay Türkçeleri) ve Batı Orta Türkçesi"nden (Kıpçak, Eski Anadolu, Osmanlı Türkçeleri)] oluşmaktadır. Çağdaş Türk lehçeleri ise; Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçeleri (Türkiye, Azeri, Gagavuz, Türkmen, Horasan Türkçeleri), Güneydoğu (Karluk) grubu Türk lehçeleri (Özbek, Salar, Yeni Uygur, Sarı Uygur Türkçeleri ve Fu-yü Kırgızcası), Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçeleri (Kırgız, Kazak, Karakalpak, Kumuk, Nogay, Karaçay-Balkar, Kırım Tatar, Tatar, Başkurt, Karaim Türkçeleri), Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçeleri (Yakut-Saha, Dolgan, Hakas, Altay, Tuva, Tofa, Soyot, Şor, Çulım Türkçeleri), Çuvaş Türkçesi ve Halaç Türkçesinden oluşmaktadır (Johanson, 1998: 82-87). "1960-2020 Yılları Arasında Türk Dilleri Üzerine Yapılmış İngilizce Çalışmalar ile İlgili Açıklamalı Bibliyografya" başlıklı bu tez çalışması, daha önce ilgili yıllarda İngilizce olarak yazılmış olan çalışmaları sistematik biçimde açıklamalı bibliyografya olarak bir araya getirmek amacındadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türk dilleri üzerine yapılmış çalışmalarla ilgili bibliyografya konusu ve Türkoloji üzerine yapılan çalışmalar, ülkemizde ve yurt dışında çeşitli açılardan bazı araştırmacılar ve kuruluşlar tarafından kısmen üzerinde çalışılan bir konu olmuştur.

Bilindiği üzere, Türk dilleri üzerine yapılan çalışmalar arasında İngilizce olarak yazılmış olan, Türkoloji için büyük önem taşıyan çok sayıda çalışma mevcuttur ve araştırmacılar için bu çalışmalar hakkında bilgi sahibi olmak hem zaman kaybı hem de uğraş gerektiren bir iştir. Ülkemizde Türk dilleri üzerine yapılmış İngilizce çalışmalar ile ilgili açıklamalı bir bibliyografyanın olmaması büyük bir eksikliktir. Bu anlamda, Türkoloji alanında büyük bir boşluğu dolduracağını ümit ettiğimiz bu çalışma sayesinde İngilizce çalışmalar kolaylıkla öğrenilebilecek ve çalışmanın içeriği, konusu, kapsamı ve türü ile ilgili her türlü bilgidenden de haberdar olunacaktır. Bu özelliklerinden dolayı bu çalışma, Türk dilleri ile ilgili araştırma yapacak olan ve kaçınılmaz olarak daha önceki yayınlar hakkında bilgi sahibi olmak isteyen herkese ışık tutacak ve literatüre büyük ölçüde katkı sağlayacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu tezdeki çalışmalar; Türkoloji üzerine Türkiye ve Türkiye dışında İngilizce olarak yayımlanmış olan süreli yayınlar, kurultay bildirileri, dil bilgisi ve dil bilgisinin alt alanlarıyla ilgili kitaplar, diğer bilimsel toplantı metinlerini içeren basılı ve dijital yayınlar, bibliyografya çalışmaları, tezler ve buna benzer her türlü yayının değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Yapılan çalışmalar, 1960-2020 yılları arasında, yani yaklaşık 60 yıllık bir süreyi içine almaktadır. Teze; yazım (ortografi), ses bilimi (fonoloji), biçim bilimi (morfoloji), söz dizimi (sentaks), köken bilimi (etimoloji), ağız bilimi (diyalektoloji), anlam bilimi (semantik), sözcük bilimi (leksikoloji), ad bilimi (onomastika), tanıtımlar, Türk dilleri ile ilgili genel konular ve diğer konular gibi Türkolojinin her türlü konusu dâhil edilmiştir. Türk lehçelerinin sınıflandırılması hususunda Lars Johanson'a (1998: 82-87) ait sınıflandırma esas alınmıştır.

1.5. Varsayımlar

1960-2020 yılları arasında Türkoloji üzerine Türkiye ve Türkiye dışında İngilizce olarak yayımlanan süreli yayınlar, kurultay bildirileri, dil bilgisi ve dil bilgisinin alt alanlarıyla ilgili kitaplar, diğer bilimsel toplantı metinlerini içeren basılı ve dijital yayınlar, bibliyografya çalışmaları, tezler ve buna benzer her türlü yayına ulaşıldığı varsayılmaktadır.

2. İLGİLİ ALAN YAZINI

Pearson'un (1958) *Index Islamicus* isimli çalışması, İslam dünyasını ve Orta Doğu'yu (1906-1955) kapsayan makalelerden oluşan bir bibliyografyadır ve 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da Doğu bilimi çalışmalarıyla Türkoloji çalışmalarını bir araya getiren ilk eserdir (Procházka-Eisl, 2012: 427). 600 binden fazla kayıt içeren *Index Islamicus*'ta sadece Orta Doğu'da değil, aynı zamanda Asya ve Afrika'da bulunan Müslüman bölgeler ile ilgili yazılmış eserler de yer almaktadır (Brill Bibliographies, 2021). Her türlü kitap, dergi, konferans ve seminer bildirileri, armağanlar, hatıra eserleri, monografiler, çok yazarlı çalışmalar ve kitap incelemeleri ile birlikte 3 binden fazla makale ilahiyat, din bilimleri, edebiyat, tarih, felsefe, coğrafya, antropoloji, güzel sanatlar, sosyal bilimler, hukuk, eğitim, iktisat, siyaset, doğa bilimleri, mimari, arkeoloji gibi 25 ana başlık altında; ülkelere ve coğrafi bölgelere göre 72 bölümde sınıflandırılarak yazar ve konu dizinleriyle birlikte verilmektedir (Roper, 2012: 282).

İlk olarak György Hazai ile Andreas Tietze'nin öncülüğünde 1975'te yayımlanmaya başlayan *Turkologischer Anzeiger (TA) [Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi]*, Türkoloji ve Osmanlı Türkçesi çalışmaları için vazgeçilmez bir sistematik bibliyografyadır. Aralarında UNESCO'nun da bulunduğu birkaç kuruluş tarafından finanse edilen bu dergiye dünyanın her tarafından uzmanlar katkı sağlamaktadır. TA, Osmanistik ve Türkoloji alanında 1973'ten beri yazılmış monografiler, kitap incelemeleri, dergiler ve makalelerden oluşan bir koleksiyon içermektedir. Çalışmanın temel amacı, Osmanlı öncesi Küçük Asya da dâhil olmak üzere diller, edebiyat tarihi ve tarih ile ilgili bilimsel yayınlara genel bir bakış sunmaktır. Yayımlanmaya başladığından bu yana; Avrupa ve Amerika'dan Zygmund Abrahamowicz (Krakow), Dusanka Bojanic (Belgrad), Vanko Boskow (Saraybosna), Lars Johanson (Uppsala ve Stockholm), Barbara Kellner-Heinkele (Hamburg), Klaus Kreiser (Münih), Günay Kut (Chicago), Tadeusz Majda, Edward Majda ve Edward Tryjarski (Varşova), Zdenka Vesela-Prenosilova (Prag) gibi Türkologlar TA'ya katılım sağlamıştır. Sonraki sayılardan itibaren Türkiye, İsrail, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği ve çeşitli Arap ülkelerinden Doğu bilimciler de bu dergide yer almıştır. TA'nın hazırlık aşamasında Türkiye, Balkanlar, Polonya, Sovyetler Birliği ile bazı Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanan 280 kitap ve süreli yayın taranarak derlenmiştir. Kitabiyat bilgileri; başlangıçta “genel”, “dil”, “edebiyat”, “tarih” ve

“diğer” başlıkları şeklindeyken, sonraki sayılarda ihtiyaç duyuldukça bazı düzeltmeler ve eklemeler yapılmıştır. Her sayı, bibliyografyada adı geçen yazarların, editörlerin, kitap tanıtımcılarının ve çevirmenlerin adlarını yazar adları dizini başlığı altında listelemektedir. İlk sayıda toplam kitap ve makale künyesi sayısı 1418 iken, ikinci sayıda bu sayı 1739'a yükselmiştir. Uluslararası toplum tarafından aktif bir şekilde tanıtılan bibliyografyanın hacmi kademeli olarak büyümüş ve Amerika Birleşik Devletleri'nde hazırlanan yayımlanmamış doktora tezlerini listeleyen 3. sayısıyla kapasitesini bir önceki sayıya göre yüzde 30 artırmıştır. 4. sayıdan itibaren ana dergi olan “Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes”ın (Viyana Doğu Bilimleri Dergisi) zaman zaman sayfa sayısını aşsa da, iki süreli yayın 5 yıl boyunca birlikte yayımlanmıştır. Buna ek olarak, 3. sayısı (1977) bir yandan “Viyana Doğu Bilimleri Dergisi”nin 69. sayısına ek olmaya devam ederken, diğer yandan *Turkology Annual* başlığı ile bağımsız bir yayın hâline gelmiş ve bu durum 9. sayıya kadar sürmüştür. Osmanistik dışındaki Türkoloji'nin dil ve edebiyat alanlarının da dâhil edildiği 6. sayıyla birlikte TA'ya yeni başlık eklenmiştir. 1979 yılından beri bu yayınlara da yer verilmiş, ancak yetersiz yer sebebiyle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ndeki yayınlar dâhil edilmemiştir. Derleme ve yazı işleri görevlerini 11. sayıya kadar (1985) yürüten Markus Köhbach, bu görevi daha sonra Budapeşte'deki Fodor Pál'e devretmiştir. Sonrasında Miklós Fóti ile Andrea Zsiga-Kiss, Budapeşte ekibine katılmıştır. Bu isimlerle yayımına devam eden TA'nın özel hak sahibi ve yayımcısı “Viyana Üniversitesi Doğu Bilimi Enstitüsü”dür. TA, 20. sayısına kadar (1994) yıllık olarak yayımlanmış, daha sonra düzensiz şekilde devam etmiştir. 2006'da çıkan 26 numaralı bu son sayı, Tietze'nin katkısı dışında yayımlanan tek sayıdır. 2009 yılında Heidelberg Üniversitesi tarafından başlatılan “Exzellenzcluster Projesi” ile TA'nın bütün sayılarının (1-26) veri tabanı hâlinde kullanıma açılması amaçlanmaktadır (Procházka-Eisl, 2012: 427-428).

Journal of Turkish Studies (JTS) [(Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi (TUBA))]; 1977 yılından itibaren Harvard Üniversitesi'nde yayımlanmaya başlayan ve Türk dili, edebiyatı ve tarihi konusunda yazıların yer aldığı, yılda bir sayı bir cilt olarak çıkan, araştırmamıza büyük ölçüde katkıda bulunan önemli bir dergidir (Kahraman, 2012: 598-599).

Brendemoen ve Johanson'un (1979: 254) “Turcica” (Türkçe) isimli dergide yayımladığı *Bibliography of Current Scandinavian Turcological Studies (Güncel*

İskandinav Türkolojik Araştırmalarının Bibliyografyası), sadece 1978 yılında hayatta olan yazarların dâhil edildiği, kitap incelemeleri ve yayımlanmamış kongre bildilerinin hariç tutulduğu güncel İskandinav Türkolojik araştırmalarının bir bibliyografyasıdır.

Halen'in (1980: 187-191) "Turcica Strasbourg"da yayımladığı *Bibliography of Current Finnish Turcological Studies (Güncel Fin Türkoloji Araştırmaları Bibliyografyası)* isimli çalışması, güncel Fin Türkoloji çalışmalarıyla ilgilidir.

Kakuk'un (1981: 187) "Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi" tarafından yayımlanan *Hungarian Turcology, 1945-1974: Bibliography (Oriental Studies) [Macar Türkolojisi. 1945-1974: Bibliyografya (Doğu Araştırmaları)]* isimli çalışması, Macar Türkolojisinde 30 yıllık süreci kapsayan bir bibliyografyadır. Yaklaşık olarak 2 bin çalışmanın yer aldığı bibliyografya, Macar bilim adamları tarafından yazılan ve bu ülkede veya yurt dışında yayımlanan eser, makale ve incelemeleri, ayrıca yabancı bilim adamları tarafından yazılan ve Macaristan'da yayımlanan makaleleri içermektedir. Bu bibliyografyada, öncelikle Türkolojinin tarihi ve genel yönleriyle ilgili eserler verilmiş, ardından eski ve çağdaş Türk topluluklarını, dillerini ve edebiyatlarını inceleyen eserler tematik olarak düzenlenmiştir. Kronolojik bir sırayla, Macarların Macaristan'ı fethinden önce, Orta Çağda, Osmanlı'nın Macaristan'ı fethi sırasında ve daha sonraki dönemlerde Türk-Macar temaslarına ilişkin araştırma literatürünü sunmaktadır. Çalışmada, bağlantılar çapraz referanslarla açık hâle getirilmiş olup ayrıntılı bir içindekiler tablosuna ve yazar adları dizinine de yer verilmiştir.

Underhill'in (1984: 247-265) "Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten"de yayımlanan *Bibliography of Modern Linguistic Work on Turkish (Türkiye Türkçesi Üzerine Çağdaş Dil Bilimsel Çalışmalar Bibliyografyası)*, Türkiye Türkçesi üzerine yapılmış tüm çağdaş dil bilimsel çalışmaları bir araya getirmeyi amaçlayan bir bibliyografyadır.

Doğan'ın (1990: 1-155) *Yabancı Ülkelerde Yayımlanmış Türkolojiyle ilgili Makaleler Bibliyografyası* isimli kitabı, bu alanda yapılmış çalışmalardan biridir. Makaleler; "Altayistik, Türkolojiyle İlgili Umumi Bibliyografya, Tarihi Türk Şiveleri, Yaşayan Türk Şiveleri, Edebiyat ve Folklor" ana başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Doğan; eserin sonuna iki ayrı dizin ekleyerek, birincisinde makale yazarlarını, ikincisinde ise, makale başlıklarında geçen özel isim ve kavramları vermiştir.

“Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dökümantasyon Dairesi Başkanlığı” (1992) tarafından iki cilt şeklinde yayımlanmış olan *A Bibliography of Turks out of Turkey (Türkiye Dışındaki Türkler Bibliyografyası)* isimli çalışmada konu sınırlaması yapılmamış; dış Türkler hakkında siyasi, tarihî, edebî, lisanî, kültürel, ekonomik ve diğer konularda kitap, makale ve bildiri olmak üzere Türkçe ve çeşitli yabancı dillerde yayımlanmış kaynaklara ait kitabiyat bilgilerinin değerlendirilmesi esas alınmıştır. 10818 kitabiyat bilgisinin yer aldığı bu çalışmayla araştırmacıların, Türkoloji sahasındaki ilmî kuruluşların ve konuyla ilgilenenlerin Türkiye dışında yaşayan Türkler konusunda istedikleri bilgiye ilk elden daha süratli ve sağlıklı bir şekilde ulaşmaları amaçlanmıştır.

Adam, Laut ve Weiss (2000: 7), *Bibliographie Alttürkischer Studien (Eski Türkçe Araştırmaları Bibliyografyası)* adlı çalışmalarıyla Köktürk Türkçesi ve Eski Uygur Türkçesiyle ilgili yapılan çalışmaları bir araya getirmişlerdir.

Aydın (2017: 9-299) *Türk Runik Bibliyografyası* adlı eserinde; yalnızca Doğu veya Batı Köktürk Kağanlığı döneminde değil, Uygur Kağanlığı, Maniheizm ve Budizm çevrede ele geçmiş runik harfli metinleri, Orta Asya, Hazar Bölgesi, Doğu Avrupa’da runik metinler bırakmış topluluklarla ilgili yayınları da bibliyografyasında ele almıştır. Aydın; Türk runik harfli metinlere doğrudan ve dolaylı değinerek dil, edebiyat, tarih, sanat, din, sosyoloji, felsefe gibi birçok bilim dalında yazılmış eserleri bir araya getirmiştir.

Corff’un (2020: 10) *60 Years of the Permanent International Altaistic Conference (PIAC): A Bibliography (Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı’nın 60 Yılı: Bir Bibliyografya)* çalışması, “Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı”nda sunulan ve 2017 yılına kadar yayımlanmış tüm makalelere ve özetlere yapılan atıfları içeren bir bibliyografyadır. Kaynaklar orijinal dillerinde sunulduğu için Rusça, Almanca, Türkçe ve İngilizce (Fransızca ve Çince birkaç katkı) ortak bir listede verilmektedir. PIAC, ilk olarak 1958’de düzenlenmiştir. Aalto (Helsinki), Bawden (Londra, Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu), Doerfer (Mainz), Gabain (Hamburg), Heissig (Bonn), Jahn (Leiden), Menges (Kolombiya Üniversitesi, New York), Posch (Washington Üniversitesi, Seattle), Pritsak (Hamburg), Sagaster (Bonn), Sinor (Cambridge) ve Hansen (Kopenhag) PIAC’a katkı sağlayanlar arasındadır (Ölmez, 2017: 427-428).

Johanson'un (2021) *Turkic (Türk Dilleri)* isimli kitabı da çalışmamız için önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türk dillerinin günümüz ve daha eski aşamalarının çeşitliliğini karakterize eden eş zamanlı ve art zamanlı veriler sağlayarak bütün Türk dilleri ailesinin sistematik, kapsamlı ve derli toplu bir tanıtımını sunmaktır. Johanson bu çalışmada, her temel konunun dengeli bir betimlemesini yapmaktadır. Çalışmadaki temel vurgu, eş zamanlı (betimleyici), art zamanlı, karşılaştırmalı ve tipolojik bakış açıları üzerinedir. Çalışma; tipolojik özellikler, eş zamanlı yapılar, art zamanlı gelişmeler, kalıtsal ve kopyalanan özellikler, kalıtımsal bağlar, gruplamalar ve alt gruplar (dallar ve alt dallar), dallar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, standart ve standart olmayan değişkeler, lehçe değişkeleri, ses envanteri, ses modelleri, sözcük yapısı; öbek, cümle yapıları, sözcük envanteri, yazı sistemleri, aile içi ve aile dışı dil temasları, dillerin ve değişkelerin siyasi ve sosyal statüsü, konuşur gruplarının tarihî ve kültürel geçmişleri; sözlü sanat, yazılı edebiyat ve hitabet türleri gibi konulardan oluşmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada; her bir çalışma için ayrı ayrı açıklama yapılmış olup çalışmanın Türkçe başlığı, konusu, tarihi ve nerede yayımlandığı da belirtilmiştir. Çalışmaların kitabiyat künyeleri abece sırasına göre yazılmıştır. Genel Türk dili ile ilgili yapılan İngilizce çalışmalar ile Johanson'un Türk dilleri sınıflandırması esasında tarihî ve çağdaş Türk lehçeleriyle ilgili yapılan İngilizce çalışmalar; yazım bilgisi, ses bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi, köken bilgisi, ağız bilgisi, anlam bilgisi, sözcük bilgisi, ad bilgisi, tanıtımlar, Türk dilleri ile ilgili genel konular ve diğer konular gibi Türkolojinin her türlü konusu bakımından betimlenmiştir. Çalışmanın sonuna, konu dizini ve yazar adları dizini eklenmiştir.

Yapılan İngilizce çalışmalar ile ilgili künyeler, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Lisansüstü Programlar Tez Yazım Kılavuzunda belirtildiği üzere, Amerikan Psikologlar Derneği'nin (American Psychological Association) Yayımlar El Kitabı'nın 5. basımı temel alınarak yazılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)

“1960-2020 Yılları Arasında Türk Dilleri Üzerine Yapılmış İngilizce Çalışmalar ile İlgili Açıklamalı Bibliyografya” isimli bu tez çalışmasını, genel Türk dili, tarihî Türk lehçeleri ve çağdaş Türk lehçeleri ile ilgili yapılan İngilizce çalışmalar oluşturmaktadır.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Tez konusuyla ilgili başta Türkiye’de ve Türkiye dışında tarihî ve çağdaş Türk lehçeleri üzerine İngilizce olarak yayımlanan süreli yayınlar, kurultay bildirileri, dil bilgisi ve dil bilgisinin alt alanlarıyla ilgili kitaplar, diğer bilimsel toplantı metinlerini içeren basılı ve dijital yayımlar, bibliyografya çalışmaları ve tezler bizzat temin edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Tezin amacı doğrultusunda elde edilen İngilizce olarak yayımlanmış olan çalışmalar tek tek değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Tezin kapsamı içine alınan başta Türkiye’de ve Türkiye dışında tarihî ve çağdaş Türk lehçeleri üzerine İngilizce olarak yayımlanan süreli yayınlar, kurultay bildirileri, dil bilgisi ve dil bilgisinin alt alanlarıyla ilgili kitaplar, diğer bilimsel toplantı metinlerini içeren basılı ve dijital yayımlar, bibliyografya çalışmaları ve tezler detaylı bir şekilde sınıflandırılarak ele alınmış olup bibliyografyada yazarların soyadları esas alınarak abece sırasına göre yer almış ve her bir çalışma buna göre numaralandırılmıştır. İngilizce olarak yazılmış olan bu çalışmaların kitabiyat künyeleri başlıklar dâhil olmak üzere Türkçeye çevrilmiş ve konuları açık olarak ifade edilmiştir. İçeriğine ulaşamayan çalışmalar ayrıca belirtilmiştir. İngilizce metinlerin Türkçeye aktarılmasında kullanılan dil bilimi ve dil bilgisi terimlerinin Türkçe karşılıkları; ülkemizde ve yurt dışında bu alanda yayımlanmış başvuru kaynakları niteliğinde olan D. Crystal’in (2008) *A Dictionary of Linguistics and Phonetics [Dil Bilimi ve Ses Bilimi Sözlüğü (6th ed.)]*, K. İmer, A. Kocaman ve A. S. Özsoy’un (2011) *Dil Bilimi Sözlüğü*, G. Karaağaç’ın (2013) *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü* ve Z. Korkmaz’ın (2017) *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü* gibi sözlükler esas alınarak verilmiştir.

4. AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYA

4.1. Genel Türk Dili İle İlgili Yapılan İngilizce Çalışmalar

A) Yazım Bilgisi

1. RÓNA-TAS, A. (1998a). Turkic Writing Systems (Türk Yazı Sistemleri). *The Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 126-137.

Bu çalışmaya göre; Türkçeyi yazmak için kullanılmış olan nihai Sami kökenli yazılar, runik yazı, Soğdca, yenilenmiş Soğdca veya Uygur Türkçesi, Maniheizt ve Arap yazısıdır. Latin yazısı, 13. yy.dan itibaren çoğunlukla Kumanlar arasındaki Hristiyanlar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Latin alfabesi, kodeksin sözde İtalyanca ve Almanca kısımlarında, Latin harflerinin çağdaş kullanımına göre söz konusu ülkelerde kullanılmaktadır. Sovyet Azerbaycan, birkaç yıldır hazırlık aşamasında olan benzer bir Latin yazısını benimsemiştir. Türklerin Eski Doğu Türk metinlerini yazmak için kullandıkları alfabeler, Sami alfabesi ve Hint kökenli alfabe olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Soğd alfabesi, Semitik yazıların Aramice grubuna aittir. En eski örnekler, M.S. 312-313 veya daha öncesine tarihlenen sözde eski harflerdir. Bu yazının ilk çeşitleri arasında Semerkand tipi yazı baskın hale gelmiştir.

2. İMER, K. (1998). Language Reform in Turkey and Its Aftermath (Türkiye’de Dil İnkılabı ve Neticesi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 607]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

İmer bu çalışmada, Türkiye’de dil reformu ve özellikle 1980 sonrası dilde ve yazıda görülen gelişmeleri ele almaktadır.

B) Ses Bilgisi

3. BOESCHOTEN, J. A. (1984). Intelligibility of Sounds in Isolated Words Spoken by Turks (Türkler Tarafından Konuşulan Münferit Sözcüklerde Seslerin Anlaşılabilirliği). In Hans Bennis and W. U. S. Van Lessen Kloeke (Eds.), *Linguistics in the Netherlands [Hollanda'da Dil Bilimi]* (pp. 23-31). Dordrecht.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

4. CLAUSON, Sir G. (1961a). The Initial Labial Sounds in the Turkic Languages (Türk Dillerinde Ön Dudak Sesleri). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni, Londra Üniversitesi)*, 24(2), 298-306.

Clauson bu çalışmasında, sadece öz Türkçe sözcükleri tartışmayı önermektedir. Belirli ya da farklı bir dönemde başka bir dilden alınan bütün sözcükleri özellikle hariç tutan yazar, 8. yy.dan daha önce konuşulan Türk dilinin en eski ses bilgisel yapısını göstermeyi amaçlamaktadır.

5. GÜLENSOY, T. (1992). Evaluation of Some Phonetic and Morphologic Properties in Eastern Anatolian Dialects from the Point of View of Altaic Languages (Doğu Anadolu Ağzlarındaki Bazı Ses Bilgisel ve Biçim Bilimsel Özelliklerin Altay Dilleri Açısından Değerlendirilmesi). In Géza Bethlenfalvy, Ágnes Birtalan, Alice Sárközi and Judit Vinkovics (Eds.), *Altaic Religious Beliefs and Practices. Proceedings of the 33rd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, Budapest, June 24-29, 1990 (Altay Dinî İnanç ve Uygulamaları, 33. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri, Budapeşte, Haziran 24-29, 1990)* [pp. 151-156]. Budapest.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

6. HUSAINOV, K. (1998). Phonosemantic Etymon in Turkic Languages (Türk Dillerinde Sessel-Anlamsal Köken). In L. Johanson et al. (Eds.),

The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri) (Turcologica 32) [p. 601]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Husainov bu makalesinde, ses yapılarını ele alarak Türk lehçelerinde bazı sözcüklerin anlamlarının tespit edilebileceğini ortaya koymakta, sonra da *balkaş* ve *çalpak* gibi sözcüklerin yapılarını Eski Türkçeden başlayarak lehçelerdeki şekilleriyle izah etmeye çalışmaktadır.

7. KÁROLY, L. (2012). History of the Intervocalic Velars in the Turkic Languages (Türk Dillerinde Ünlüler Arası Artdamak Kapanma Ünsüzlerinin Tarihi). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 16, 3–24.

Károly bu çalışmanın ilk kısmında, Türkoloji literatüründe daha önce tartışılan /VkV/ ve /VgV/ seslerinin ortak ses değişimlerini kısaca tartışmakta ve özetlemektedir. Ana bölümde, bu düzenli eğilimleri takip etmeyen durumları inceleyen Károly, bu durumların çoğu için yorumlar ve çözümler sunmaktadır.

8. KELLY, J. M. (1973). Remarks on Kāšyārī's Phonology (Kāšyārī'nin Ses Bilimi Üzerine Notlar). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural Altay Yıllıkları)*, 45, 144–162.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

9. KRÁMSKÝ, J. (1990). Phonetics and Phonology (Ses Bilgisi ve Ses Bilimi). In György Hazai (Ed.), *Handbuch der Türkischen Sprachwissenschaft (Türk Dil Bilimi El Kitabı)*, 1, [pp. 302-334].

Krámský bu çalışmada, özellikle 1945'ten sonra Türkiye Türkçesiyle ilgili ses bilgisi ve ses bilimi üzerine yapılan çalışmaları gerçekçi ve kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Krámský çalışmanın ilk kısmında, ses bilgisi ve ses bilimi arasındaki ilişkiyi Trnka'nın formülüyle açıklamaktadır. Buna göre, her iki bilim de birbirine müşterek yardımda bulunmalıdır. Sonraki kısımlarda yazar; Türkiye Türkçesini ses bilgisi ve ses bilimi açısından inceleyen Weil (1917), Wahrmund (1898),

Nemeth (1916), Bergstrasser (1918), Rossi (1939), Kononov (1941), Gordlevskij (1928), Peter (1947), Glibof (1949), Deny (1955), Axundov (1968), Trubetzkoy (1969), Oezdem (1941), Voegelin ve Ellinghausen (1943), Dmitrijev (1960), Sevortjan (1955), Starostov (1951), Banguoğlu (1959), Ergin (1962), Dilmen (1936), Erem ve Sevin (1947), Emre (1949, 1951), S. Tekin (1958), Kissling (1960), Steuerwald (1963-1964), Swift (1963), Kumbaracı (1966), Pritsak (1961), Başkan (1958), Pierce (1962), Marchand (1960) ve Lotz (1962) gibi yazarların çalışmalarını betimlemektedir.

10. MARCHAND, H. (1960). On the Phonological System of the Turkish Vowels (Türkiye Türkçesi Ünlülerinin Ses Bilimsel Sistemi Üzerine). *Acta Linguistica (Dil Bilimi Dergisi)*, 8(1), 21-31.

Marchand bu çalışmasında, ilk hecede olan ünlüler ile heceden sonra kullanılanlar arasında bir ayrımın yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Marchand'e göre, ünlü seslerin kesin bir ses bilimsel değere sahip olması sadece ilk hecelerdedir. Hece sonrası olan ünlüler ise, ünlü uyumu kurallarına maruz kalırlar.

11. POPPE, N. (1969). On Some Vowel Correspondences in Mongolian Loan-Words in Turkic (Türkçede Moğolca Ödünç Sözcüklerdeki Bazı Ünlü Karşılıkları Üzerine). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 13(3), 207–214. <http://www.jstor.org/stable/41926835>

Poppe bu çalışmada; Oyratça, Hakas Türkçesi ve Yakut Türkçesindeki Moğolca ödünç sözcüklerin bazı ünlü karşılıklarını, yani *a, *u, *e ve *ü ünlülerini ele almaktadır.

12. TEKİN, T. (1976a). On the Origin of Primary Long Vowels in Turkic (Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlülerin Kökeni Üzerine). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 48, 231-236. Otto Harrassowitz: Wiesbaden.

Türk dillerinde birincil uzun ünlülerin oluşumu ile ilgili olarak ortaya konulan beş farklı görüş ve bu görüşleri açıklayan örnekler bu makalenin konusunu teşkil etmektedir.

13. TEKİN, T. (1986a). Turkic *Tiś*, Chuvash *Šāl* and Mongolian *Šidün* (Türkçe *Tiś*, Çuvaşça *Šāl* ve Moğolca *Šidün*). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes (Viyana Doğu Bilimleri Dergisi)*, 76, 293–297. <http://www.jstor.org/stable/23868799>

Tekin bu çalışmada, Türkçe “*tiś*” “*diş*” sözcüğünün Çuvaş Türkçesinde “*šāl*” ve Moğolcada “*šidün*” sözcükleri ile karşılandığını ses denkliklerini göstererek ortaya koymuştur.

14. TEKİN, T. (1989a). Turkic /š/, Chuvash /ś/ and Mongolian /č/ (Türkçe /š/, Çuvaş Türkçesi /ś/ ve Moğolca /č/). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 34, 65-69.

Tekin bu çalışmada, Ramstedt’in 1900’lerin başında kurduğu *Trk. /ś/ = Çuv. /ś/ = Mo. /č/* ses denkliği teorisini Türkçeden kanıt göstererek doğrulamaya çalışmaktadır.

C) Biçim Bilgisi

15. GÜLTEKİN, M. (2013). Notes to Second Person Imperative Forms in Modern Turkic Languages (Çağdaş Türk Lehçelerinde İkinci Kişi Emir Kipine Dair Notlar). *The Journal of Academic Social Science Studies (Akademik Sosyal Bilim Çalışmaları Dergisi)*, 6(2), 531-541. **Aynı çalışma:** GÜLTEKİN, M. (2014). In Han Woo Choi, İlhan Şahin, Byung Il Kim, Baktıbek İsakov and Cengiz Buyar (Eds.), *Altay Communities - Migrations and Emergence of Nations, 2nd Edition [Altay Toplulukları – Göçler ve Milletlerin Ortaya Çıkışı, 2. Baskı]* (pp. 349-360). İstanbul: İstanbul Chambers of Artists and Artisans.

Gültekin bu çalışmada, esasen çağdaş Türk lehçelerinde kullanıldığını tespit edebildiği teklik ve çokluk 2. kişi emir eklerini bir araya getirip bunların işlevleri ve bazılarının kökenlerini de inceleyerek bu biçim

birimlerinin tarihî Türk yazı dillerindeki durumlarına da kısaca değinmektedir. Teklik ve çokluk 1. ve 3. kişi emir ekleri çalışmanın boyutlarını çok büyüteceğinden çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu çalışmaya göre, emir kipi, Türk dilinin şekil ve zaman ekleri içinde en eski olanlarından birisidir ve Eski Türkçe döneminden beri kullanılmış ve bugün de kullanılmaya devam etmektedir. Teklik ve çokluk 2. kişi emir kipi, dinleyen ya da dinleyenlere, eylemin yapılması ya da yapılmaması hususunda doğrudan emir veya yasak ifade eder. Yalın biçimdeki fiil kök ya da gövdeleri, yani bunların ek almamış hâlleri, bütün tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinde teklik 2. kişi emir ifadesi için kullanılmaktadır. Ancak tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinde emir kipinin kuvvetlendirilmesi, nazık, daha yumuşak vb. biçimlerde ifade edilmesi için ihtiyari olarak -GIL, -GIN, -ÇI, -SANA gibi yaygın biçim birimlerinin yanında daha sınırlı olarak -TAK, -tağı, -U, Tı, -GUr gibi biçim birimlerinin de kullanıldığı görülmektedir. Çokluk 2. kişi emir kipinin, tarihî ve çağdaş Türk yazı dillerinde -(I)N, -(I)Nız, -(I)NLAr, -(I)NIZLAR, -sINız gibi yaygın biçim birimlerinin yanında -dı:z, -(I)ş, -zAGAr, -silA, -A:rIn gibi daha sınırlı biçim birimlerinin yardımıyla da kurulduğu görülmektedir.

16. HOVDHAUGEN, E. (1975a). The Mongolian Suffix +LIG and Its Turcic Origin (Moğolca +LIG Eki ve Onun Türkçe Kökeni). In L. Ligeti (Ed.), *Researches in Altaic Languages (Altay Dilleri Araştırmaları)*.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

17. JOHANSON, L. (1991). On Syllabic Frontness Oppositions in Turkic (Türk Dillerinde Seslemsel İnce Ünlülük Zıtlıkları Üzerine). *Varia Eurasistica. Festschrift für Professor András Róna-Tas (Profesör András Róna-Tas Armağanı)* [pp. 77–94]. Szeged: Department of Altaic Studies.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

18. JOHANSON, L. (1998a). The Structure of Turkic (Türk Dillerinin Yapısı). In L. Johanson and E. A. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 30–66). London: Routledge.

Johanson, tarihleri boyunca geniş dağılım alanlarına rağmen, Türk dillerinin temel yapısal özellikleri paylaştığını ve birçoğunun Altay ve Ural türlerinin Avrasya dillerinde ortak olduğunu ifade etmektedir. Johanson'a göre, her ne kadar tipolojik yönelimli dil çalışmalarında sıklıkla ele alınsa da, Türk dilinin yapısının çoğu yönü hâlâ daha tarafsız ve farklılaştırılmış bir tanımlamayı gerektirmektedir. Johanson bu çalışmada; Türk dillerini ses bilimi, ses bilgisi, biçim bilimi ve söz dizimi açısından inceleyerek, Türk dillerinin karakteristik ortak özelliklerine ve daha çok dile özgü olgulara ilişkin bazı örnekler vermektedir.

19. JOHANSON, L. (2004a). On Turkic Transformativizers and Nontransformativizers (Türk Dillerinde Dönüştürücüler ve Dönüştürücü Olmayanlar Hakkında). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 8, 180–190.

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinde yüklem sonrası yapılarda dönüşümselliği (transformativity) ve dönüşümsel olmayanı (nontransformativity) belirleyen zarf-fiil eklerinin ve yardımcı fiillerin rollerini tartışmaktadır.

20. JOHANSON, L. (2005a). Converging Codes in Iranian, Semitic and Turkic (İran, Sami ve Türk Dillerinde Geçişim Kodları). In Csató, Isaksson and Jahani (Eds.), *Linguistic Convergence and Areal Diffusion [Dil Bilimi Geçişmesi ve Alansal Yayılma]* (pp. 3–31). Routledge.

Johanson bu çalışmada, bilinen tarihleri boyunca kendi aileleri içinde ve dışında farklı temaslara giren İran, Sami ve Türk dillerinin çeşitlerinde ortaya çıkan temas kaynaklı değişiklikleri incelemektedir.

21. JOHANSON, L. (2005b). Participles in Caucasus Turkic (Kafkas Türk Dillerinde Sıfat-Fiiller). In D. Haug and E. Welo (Eds.), *Haptačahaptāitiš – Festschrift for Fridrik Thordarson [Fridrik Thordarson Armağanı]* (pp. 151–156) (The Institute for Comparative Research in Human Culture, B: 116). Oslo: Novus Forlag.

Johanson bu çalışmada, Türkçe ara sınırsal sıfat-fiil olan –EGEn’in kaynağını tartışmaktadır. Johanson; özgün biçimin, diğer eylem biçimlerinin, örneğin, belirli geniş zaman biçimlerinin dil bilgiselleşmesinde de rol oynayan er- “imek, olmak” ek fiilini içerdiği savını ileri sürmektedir.

22. JOHANSON, L. (2007). Strong and Weak Codas in Turkic Prime Morphemes (Türk Dilleri Birincil Biçim Birimlerinde Güçlü ve Zayıf Son Ünsüzler). In K. Öztopçu (Ed.), *Festschrift in honor of András J. E. Bodrogligeti (András J. E. Bodrogligeti Armağanı). Türk Dilleri Araştırmaları*, 17, 191–199.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

23. JOHANSON, L. (2012a). Notes on Turkic Stance Particles (Türk Dillerinde Görüş Bildiren Kuvvetlendirme Edatları). In M. Erdal, I. Nevskaya and A. Menz (Eds.), *Areal, Historical and Typological Aspects of South Siberian Turkic [Güney Sibirya Türkçesinin Alansal, Tarihsel ve Tipolojik Yönleri]* (pp. 51–58) (Turcologica 94). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

24. KRUEGER, J. (1964). The Turco-Mongolian Benefactive (Türkçe-Moğolca Çıkar Görünürlü (-Nın İçin/Yararına). *Journal of the American Oriental Society (Amerikan Doğu Bilimleri Derneği Dergisi)*, 84(4), 410-411.

Krueger bu çalışmasında, hem Türkçe hem de Moğolcada *çıkar görünürlü* olarak ifade edilen iki ayrı sözcük üzerinde durmaktadır. Türkçede bunun *vermek*; Moğolcada ise *ög* olduğunu belirten Krueger, her iki dile ait bu ifadelerin –*nın için*, –*nın yararına/adına* anlamlarında olduğunu örneklerle açıklamaktadır. Ayrıca, benzer bir deyim Japoncada ve Korecede de olduğunu ifade etmektedir.

25. NUGTEREN, H. (2013). Postposed Indefinite Articles in Mongolic and Turkic Languages of the Qinghai-Gansu Sprachbund (Çinghay-Kansu Dil Birliğı Moğol ve Türk Dillerinde Sona Gelen Belirsiz Edatlar). In M. Robbeets and H. Cuyckens (Eds.), *Shared Grammaticalization. With Special Focus on the Transeurasian Languages (Ortak Dil Bilgiselleşme. Transavasya Dillerine Özel Vurgu ile)* [pp. 227–250] (Studies in Language Companion Series 132). Amsterdam and Philadelphia.

Nugteren bu çalışmada, Çinghay-Kansu Dil Birliğı'nde yer alan Moğol ve Türk dillerinde sona gelen belirsiz edatları ele almaktadır.

26. RÓNA-TAS, A. (1998b). The Reconstruction of Proto-Turkic and the Genetic Question (Ana-Türk Dilinin Yeniden Yapılandırılması ve Genetik Soru). In Johanson and Csató (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 67–80).

Róna-Tas bu çalışmada, ana dili, yeniden yapılandırılmış bir dil olarak tanımlanmaktadır. Róna-Tas'a göre ana dil, bir dilin sonraki çeşitlerinin farklılıklarını anlamaya yardımcı olan bir formüldür ve kendisine ancak daha sonra belgelenen dillerin analizi ve karşılaştırılması ile ulaşılabilir. Örneğin, Ana-Türk dili gibi daha eski ana-diller, Ana-Kıpçak Türkçesi gibi daha yeni bir dili yeniden yapılandırmada yardımcı olabilir. Ama, Ana-Türk dili sadece Kıpçak dilleri ve dolayısıyla Ana-Kıpçak dilleri dikkate alınarak yeniden yapılandırılabilir. Yeniden yapılanma, mevcut dillerden ana-dile giden ve tekrar geri dönen iki yönlü bir trafiktir.

27. TEKİN, T. (1974). On the Alternation *l~s* in Turkic and Mongolian (Türk Dillerinde ve Moğolcada *l~s* Nöbetleşmesi Üzerine). *Sprach, Geschichte und Kultur der Altaisehen Völker (Altay Topluluklarının Dili, Tarihi ve Kültürü)*. Aynı çalışma: *The Permanent International Altaistic Conference (Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı)*, 1969, 609-612. Berlin.

Tekin bu çalışmada, Türkçe ve Moğolcada *l~s* nöbetleşmesini örneklerle açıklamaktadır.

D) Söz Dizimi

28. AIKHENVALD, A. Y. (2017). Commands. A Cross-Linguistic View (Emirler. Diller Arası Bir Bakış). In A. Y. Aikhenvald and R. M. W. Dixon (Eds.), *Commands. A Cross-Linguistic Typology [Emirler. Diller Arası Bir Tipoloji]*. (Explorations in Linguistic Typology) (pp. 1–45). Oxford: Oxford University Press.

Bu çalışma, kurallı (ikinci şahıs) ve kurallı olmayan (diğer kişi yönelimli) buyruklara odaklanarak, bir konuşma edimi olarak komutlara ve çeşitli yapılarıdaki buyrukların özelliklerine diller arası bir yaklaşım sunmaktadır.

29. AKSU-KOÇ, A. (1986a). Role of Transitivity in Acquisition (Edinimde Geçişliliğin Rolü). In A. Aksu-Koç and E. Erguvanlı-Taylan (Eds.), *The Proceedings of Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 229-247]. İstanbul: Boğaziçi University Publications.
Aynı çalışma: *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 229-247.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

30. AYGEN, N. G. (2007). Syntax and Semantics of Genitive Subject-Case in Turkic (Türk Dillerinde Tamlayan Özne-Durumunun Söz Dizimi ve Anlam Bilimi). *California Linguistic Notes (Kaliforniya Dil Bilimi Notları)*. XXXII/2.

Aygen bu çalışmada, Altay dillerinin yan cümle bağlamlarında tamlayan özne-durumu gösterimini ele almaktadır.

31. BISANG, W. (1998). Structural Similarities of Clause Combining in Turkic, Mongolian, Manchu-Tungusic and Japanese – A Typological Alternative to the Hypothesis to a Genetic Relationship (Türkçe, Moğolca, Mançu-Tunguzca ve Japoncada Cümlecik Birleştirmenin Yapısal Benzerlikleri - Genetik Bir İlişki Hipotezine Tipolojik Bir Alternatif). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings*

of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri) (Turcologica 32) [pp. 199–223]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bisang bu makalede; aynı dil ailesine giren büyük diller olarak Türk, Moğol, Mançu-Tunguz ve Japon dilleri ile daha az topluluklarca konuşulan Tamil, Keçuva (Quechua) ve Arnarik dillerinde yardımcı cümle unsurlarının yapı benzerliklerinden hareketle dil tipolojisini tartışmaktadır.

32. BULUT, C. (2003). Pronominal Systems in the Transitional Varieties of the Turkic Dialects in East Anatolia, Iraq and Western Iran [Doğu Anadolu, Irak ve Batı İran'daki Türk Ağızlarının Geçişim Çeşitlerinde Zamir Sistemleri]. In S. Özsoy (Ed.), *Studies in Turkish Linguistics. Proceedings of the Tenth International Conference in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları, Türk Dil Bilimi 10. Uluslararası Kurultay Bildirileri)* [pp. 321–335]. İstanbul: Boğaziçi University Press.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

33. BULUT, C. (2006a). Syntactic Traces of Turkic-Iranian Contiguity (Türk-İran Dilleri Yakınlığının Söz Dizimsel İzleri). In L. Johanson and C. Bulut (Eds.), *Turkic-Iranian Contact Areas. Historical and Linguistic Aspects [Türk-İran Dilleri Temas Bölgeleri. Tarihsel ve Dil Bilimsel Yönler]* (161-204) (Turcologica 62). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, Türk ve İran dil aileleri arasında geleneksel olarak uzun ve yoğun dil temaslarının olduğu Doğu Anadolu, Irak ve Batı İran'daki Türk ağızlarının kopyalanmış sıfatlaştırma yöntemlerinin bir araştırmasını vermeyi amaçlamaktadır. Verilen bölgede, söz dizimsel kod kopyalamanın tarihsel aşamalarının bazı yönlerini yeniden oluşturmak için yeni ağızlardan karakteristik yapılar, Osmanlı Türkçesi ve Eski Anadolu Türkçesinden uyumlu örnekler karşılaştırılmaktadır.

34. CSATÓ, É. Á. (2006a). Copying Word Order Properties (Sözcük Dizilişi Özelliklerini Kopyalama). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds.), *Turkic Languages in Contact [Temas Hâlindeki Türk Dilleri]* (pp. 152–157) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

35. CSATÓ, É. Á. and JOHANSON, L. (Eds.) (1993). On Gerundial Syntax in Turkic (Türk Dillerinde Zarf-Fiil Söz Dizimi Üzerine). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 46, 2–3(133–141).

Csato ve Johanson bu çalışmada, Türk dillerinde zarf-fiil söz diziminin bazı özelliklerini ele almaktadırlar. Yazarlar, özellikle Türk dillerinde eski ve yaygın birleşik zarf-fiillerin bazı kullanımları üzerinde durmaktadırlar.

36. DWYER, A. M. (2000). Consonantalization and Obfuscation (Ünsüzleşme ve Şaşırtma). In A. Göksel and C. Kerslake (Eds.), *Studies on Turkish and Turkic Languages [Türkiye Türkçesi ve Türk Dilleri Araştırmaları]* (423-432) (Turcologica 46). Wiesbaden: Harrassoqwitz.

Bu çalışmada, ünsüzleşme ve şaşırtma üzerinde durulmaktadır. Dwyer; ünsüzleşmenin alansal bir özellik olup olmadığının net olmadığını, bunun Tuva Türkçesi, Uygur Türkçesinin Kälpin ağzı, Salar Türkçesi ve Sarı Uygur Türkçesi gibi sadece bazı izole edilmiş Doğu Orta Asya Türk dillerinde ve ağızlarında bulunduğunu belirtmektedir. Dwyer’e göre, en doğudaki bölgelerdeki (ölçünlü Uygur Türkçesi, Kazak Türkçesi, Özbek Türkçesi) “büyük” Türk dilleri ve diğer bölgesel diller bu özelliğe sahip değildir. Yukarıdaki dillerin her biri Türk dili ailesinin farklı bir dalını temsil ettiğinden, bunun bazı tarihsel ayrımların kalıntılarını yansıtır yansıtmadığı da belirsizdir. Bu dillerin hepsinin ortak noktası, seslendirmeden ziyade, soluklama temelinde yüzeysel bir birincil ünsüz ayrımıdır.

37. GÖKSEL, A. (1987). Distance Restrictions on Syntactic Processes (Söz Dizimsel Süreçlerde Mesafe Kısıtlamaları). In H. E. Boeschoten and L. Th. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* (pp. 69-81). Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

38. HAMP, E. (1974). Turkic 5, 6, 7, 60 and 70. (Türk Dilleri 5, 6, 7, 60 ve 70). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 37(3), 675-677. doi:10.1017/S0041977X00127582

Hamp bu çalışmasında, “Altay Rakamları Üzerine” isimli makalesinde Robert Underhill’in uyarısıyla gözden kaçırdığını fark ettiği “on yıllar”ın oluşumuna dair ek bilgi sunmaktadır. Hamp’ın gözden kaçırdığını düşündüğü konu; Osmanlı Türkçesinde altmış, yetmiş “60, 70” ve seksen, doksan “80, 90” ile temsil edilen kümelerdir. Hamp’a göre, son çift açıkça *sekiz+on ve *dokuz+on'dandır ve bu Eski Türkçe ve Çuvaş Türkçesinde açıkça görülmektedir.

39. IMART, G. (1985). Do Turkic Languages Really Have a Declension Category? (Türk Dilleri Gerçekten Bir İsim Çekim Ulamına Sahip Midir?). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 9, 145.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

40. JOHANSON, L. (1975). Some Remarks on Turkic Hypotaxis. [Türk Dillerinde Bağlı Birleşik Cümle (Altasıralılık) Üzerine Bazı Tespitler]. *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 47, 104-118.

Johanson bu çalışmasında, Türk dillerinde bağlı birleşik cümlenin olup olmadığı sorusunu yönelterek, K. H. Menges ve K. Grönbech’in bu konudaki olumsuz görüşlerine yer vermektedir.

41. JOHANSON, L. (1988a). On the Renewal and Reinterpretation of “Instrumental” Gerunds in Turkic (Türk Dillerinde “Araçsal” Zarf-Fiil

Yenilenmesi ve Bunların Yeniden Yorumlanması Üzerine). *Oriens (Doğu Araştırmaları)*, 31, 136–153.

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinde “araçsal” zarf-fiillerin yenilenmesi ve yeniden yorumlanmasını ele almaktadır.

42. JOHANSON, L. (1995). On Turkic Converb Clauses (Türk Dillerinde Zarf-Fiil Cümlecikleri Üzerine). In M. Haspelmath and E. König (Eds.), *Converbs in Cross-Linguistic Perspective. Structure and Meaning of Adverbial Verb Forms – Adverbial Participles, Gerunds [Diller Arası Bakış Açısıyla Zarf-Fiiller. Zarf-Fiillerin Yapısı ve Anlamı – Zarf Sıfat-Fiilleri, Zarf-Fiiller]* (pp. 313–347). (Empirical Approaches to Language Typology 13). Berlin and New York: Mouton de Gruyter.

Bu çalışmada, Türk dillerinde zarf-fiil cümleciklerinin tüm olası özellikleri ve taşıdıkları söz dizimsel parçalar arasında farklı yapım seviyelerine, anlam değişikliğine ve - bazı temel türler için - görünüş içeriğine ilişkin özellikler üzerinde durulmaktadır. Johanson, konuyla ilgili olarak çağdaş Türkçeden bir örnekle makalesine giriş yapmaktadır:

Tablo 1. Türk Dillerinde Zarf-Fiil Cümlecikleri: Türkiye Türkçesi Örneği

Turkish (Türkiye Türkçesi)	
<i>Ali gel-ince</i>	<i>Osman şaşırdı</i>
Ali come-CONV	Osman be surprised-TRM.PAST-3.SG.
CS=subjunct	BS=superjunct
“When Ali came, Osman was surprised.”	

43. JOHANSON, L. (1996). On Bulgarian and Turkic Indirectives (Bulgar Türkçesi ve Türk Dillerinde Dolaylı İşaretleyiciler Üzerine). In N. Boretzky, W. Enninger and Th. Stolz (Eds.), *Areale, Kontakte, Dialekte. Sprache und ihre Dynamik in Mehrsprachigen Situationen [Alanlar, Kişiler, Lehçeler. Çok Dilli Durumlarda Dil ve Dinamikleri]* (pp. 84–94).

(Bochum-Essener Beiträge zur Sprachwandelforschung 24). Bochum: Brockmeyer.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

44. JOHANSON, L. (1998b). Code-Copying in Irano-Turkic (İran ve Türk Dillerinde Kod Kopyalama). *Language Sciences (Dil Bilimleri)*, 20, 325–337.

Johanson bu çalışmasında, İran bölgesinde uzun ve yoğun temaların neden olduğu bazı Türk dilleri ile Farsça arasındaki tipolojik yakınlaşmayı incelemektedir.

45. JOHANSON, L. (2000a). Turkic Indirectives (Türk Dillerinde Dolaylı İşaretleyiciler). In L. Johanson and B. Utaş (Eds.), *Evidentials. Turkic, Iranian and Neighbouring Languages (Çıkarımsallıklar. Türk, İran Dilleri ve Komşu Diller* (pp. 61–87). Berlin and New York: Mouton de Gruyter.

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinde dolaylı işaretleyicilerle ilgili genel bir araştırma sunmayı amaçlamaktadır. İlk olarak, Doğu Eski Türkçesi dolaylı işaretleyicilerinden –mİş ve –ermİş işaretleyicilerini inceleyen Johanson, sonraki Türk dillerinde kullanılan bitimli işaretleyicilerden -GAn işaretleyicisini ele almaktadır. Johanson, dolaylı işaretleyici bildirme eklerinin dağılımını şu şekilde göstermektedir:

Doğu Eski Türkçesi		<i>ermiş</i>
Çağatay Türkçesi	<i>erkendur</i>	<i>ermiş</i>
Birçok Çağdaş Dil	<i>eken~éken~iken</i>	<i>emiş~emiş~imiş</i>
Yakut Türkçesi		<i>ebit</i>
Türkiye Türkçesi		<i>imiş</i>

46. JOHANSON, L. (2002a). Code Copying in Turkic Language Contacts (Türk Dilleri Temaslarında Kod Kopyalama). In L. Johanson and V.

Karam (Eds.), *Structural Factors in Turkic Language Contacts (Türk Dilleri Temaslarında Yapısal Unsurlar)* (pp. 1-19). London and New York: Routledge.

Bu çalışmada, Türk dilleri malzemelerine dayalı olarak temas kaynaklı değişimde bazı faktörlerin önemi incelenmektedir.

47. JOHANSON, L. (2003a). Evidentiality in Turkic (Türk Dillerinde Çıkarımsallık). In A. Y. Aikhenvald and R. M. W. Dixon (Eds.), *Studies in Evidentiality [Çıkarımsallık Araştırmaları]* (pp. 273–290) (Typological Studies in Language 54). Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinde bulunan dil bilgisel çıkarımsallık kategorilerinin ana özelliklerini özetlemektedir.

48. JOHANSON, L. (2006a). Turkic Language Contacts in a Typology of Code Interaction (Kod Etkileşimi Tipolojisinde Türk Dilleri Temasları). In H. Boeschoten and L. Johanson, (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 4-26) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu makalede, Türk dillerinin diğer dillerle ilişkisi ve etkileşimi üzerinde durulmaktadır. Johanson, kendi geliştirdiği kod kopyalama kuramı hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Johanson'a göre, bir birey ya da bir toplum iki ya da daha fazla dili dönüşümlü kullanıyorsa dil ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Johanson, *alıntı* “borrowing”, *dönüşümlü kod kullanımı* “insertional code-switching” ve *girişim* “interference” yerine “kopyalama” terimini önermektedir. Yazar kendi geliştirdiği kuramı hakkında açıklayıcı bilgiler verdiği çalışmasında, kitaptaki diğer makaleleri de kuramı çerçevesinde yorumlamıştır.

49. JOHANSON, L. (2009). Modals in Turkic (Türk Dillerinde Kiplik). In Bj. Hansen and F. de Haan (Eds.), *Modals in the Languages of Europe. A Reference Work [Avrupa Dillerinde Kiplik. Bir Referans Çalışması]* (pp.

487–510) (Empirical Approaches to Language Typology 44). Berlin and New York: Mouton de Gruyter.

Bu çalışma, Türk dillerinde istem, gereklilik ve ihtimalin dil bilgiselleşmiş ifadeleriyle ilgilidir.

50. JOHANSON, L. (2010). Three Kinds of Clause Junctors (Üç Çeşit Cümlecik Birleştirici). In G. Ziegelmeyer and N. Cyffer (Eds.), *Aspects of Co- and Subordination. Case Studies from African, Slavonic and Turkic Languages [Sıralama ve Yan Tümcelemenin Yönleri. Afrika, Slav ve Türk Dillerinden Örnek Çalışmalar]* (pp. 9–14). Köln: Rüdiger Köppe Verlag.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

51. JOHANSON, L. (2011a). Grammaticalization in Turkic Languages (Türk Dillerinde Dil Bilgiselleşme). In H. Narrog and B. Heine (Eds.), *The Oxford Handbook of Grammaticalization [Oxford Dil Bilgiselleşme El Kitabı]* (pp. 752–761). Oxford: Oxford University Press.

Bu çalışma, Türk dillerinde dil bilgiselleşmeye genel bir bakış sunmaktadır. Johanson bu çalışmada, Türk dillerinde gözlemlenen tipik dil bilgiselleşme süreçlerine örnekler vermekte ve bu dil ailesinin günümüzdeki üyelerinin altı kola ayrılabilceğini açıklamaktadır. Yazar, bilinmeyen ve sözlü olmayan kaynaklar ve sözlü kaynaklar dâhil olmak üzere Türk dillerinde farklı dil bilgiselleşme kaynaklarını tartışmaktadır.

52. JOHANSON, L. (2013). Selection of Subjunctors in Turkic Non-Finite Complement Clauses (Türk Dillerinde Tümleç Yan Cümleciklerinde Bağlayıcıların Seçimi). *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 67, 73-90.

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinde tümleç yan cümleciklerinin söz dizimsel ve anlamsal davranışlarını, bunları işaretleyen bağlayıcıları ve bunların seçiminde çeşitli yüklem tiplerinin rollerini ele almaktadır.

53. JOHANSON, L. (2014). A Synopsis of Turkic Volitional Moods (Türk Dillerinde İstem Kiplerine Kısa Bakış). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 18, 19–52.

Bu çalışma, Türk dillerinde istem ifade eden kiplerle ilgilidir.

54. JOHANSON, L. (2018a). Turkic Indirectivity (Türk Dillerinde Dolaylılık). In A. Y. Aikhenvald (Ed.), *The Oxford Handbook of Evidentiality [Oxford Çıkarımsallık El Kitabı]* (pp. 510–524). Oxford: Oxford University Press.

Bu çalışma, tipik olarak dolaylılık kavramını ifade eden Türk dillerinin çeşitli çıkarım kategorileri ile ilgilidir. Bu çalışmaya göre; dolaylılığın birincil görevi, muhatabın bir olayla ilgili bilgisinin dışsal bir kökenini ifade etmek değil, anlatılan bir olayın, bilinçli bir özne tarafından alımlamasına atıfta bulunarak dolaylı bir şekilde ifade edildiğini belirtmektir.

55. KENESSEY, M. (1973). [Review of *Auxiliary Words in the Modern Turkic Languages. On the Basis of Materials of the Oguz Group (Müasir Türk Dillərində Köməkçi Nitg Hissäləri. Oguz Grupu Dillərinin Materialları Asasında)* by F. Zejnalov (F. Zejnalov tarafından hazırlanan *Çağdaş Türk Dillerinde Yardımcı Sözcükler. Oğuz Grubu Malzemeleri Temelinde* çalışmasının tanıtımı)]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 27(2), 250–252. <http://www.jstor.org/stable/23657220>

Kenessey; Zejnalov'un *Çağdaş Türk Dillerinde Yardımcı Sözcükler, Oğuz Grubu Malzemeleri Temelinde* isimli monografisini ele aldığı bu incelemede, çalışmanın içeriğinden, Zejnalov'un yardımcı sözcükleri sınıflandırma ölçütlerinden ve son çekim edatlarının sınıflandırılmasında bu çalışma ile diğer çalışmalar arasındaki farktan bahsetmektedir. Ayrıca yazar, Zejnalov'a göre niteleyicilerin, edatların ve bağlaçların kullanımlarına da değinmektedir. Bu incelemenin sonunda Kenessey, Zejnalov'un çalışmasını yardımcı sözcükler alanında Oğuz ve özellikle

Azerbaycan dil bilimine büyük ölçüde katkı sağlaması açısından başarılı bulunduğunu ifade etmektedir.

56. KIRAL, F. (2005). Modal Constructions in Turkic of Iran (İran'ın Türk Dillerinde Kiplik Yapıları). In É. Á. Csató, B. Isaksson and C. Jahani (Eds.), *Linguistic Convergence and Areal Diffusion. Case Studies from Iranian, Semitic and Turkic [(Dil Bilimi Geçişmesi ve Alansal Yayılma. İran, Sami ve Türk Dillerinden Durum Çalışmaları]* (pp. 285–295). London and New York: RoutledgeCurzon.

Kıral bu çalışmada, İran'ın Türk dillerinin farklı ağızlarında kod kopyalama ve kiplik yapıları üzerinde durmaktadır.

57. KIRAL, F. (2006). Izafet Constructions in Turkic Varieties of Iran (İran'da Konuşulan Türkçedeki İsim Tamlamaları). In H. Boeschoten and L. Johanson, (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 158-165) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Kıral çalışmasının giriş bölümünde, İran'da konuşulan Türkçenin, Farsçanın yoğun baskısı altında olduğunu belirtirken bölgede alışılmış bir iki dilliliğin olduğunu da ifade etmektedir. Kıral, bölgede konuşulan Türkçede, kod kopyalama sonucunda oluştuğunu düşündüğü üç isim yapısı hakkında bilgi vermektedir. Birincisi, iki veya daha fazla sözcüğün Farsçadan kopyalanıp isim eki -(y)e ile birleşmesi; ikincisi, Farsçadan kopyalanan bir sözcük ile Türkçe bir sözcüğün isim eki - (y)e ile birleşmesi; üçüncüsü ise, Türkçe isim tamlamalarının Farsça tamlamalarla anlamsal benzerlik gösterdiği yapılardır. Yazar, ilk iki yapıda İran'da konuşulan Türkçenin global kopyalama yöntemiyle tamlama oluşturduğunu, üçüncüsünde ise seçilmiş kopyalama unsurlarının bulunduğunu belirtmektedir. Yazar, Türkçedeki belirtili isim tamlamalarının Farsçadan hiç etkilenmemesinin de dikkat çekici bir özellik olduğunu ifade etmektedir.

58. NASILOV, D. M., ISXAKOVA, X. F. and SAFAROV, S. S. (2001). Imperative Sentences in Turkic Languages (Türk Dillerinde Emir Cümleleri). In V. S. Xrakovskiy (Ed.), *Typology of Imperative Constructions [Emir Yapılarının Tipolojisi]* (pp. 181–220). Munich: Lincom Europa.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

59. NICHOLS, J. (1986). Head-Marking and Dependent-Marking Grammar (Tamlanan Unsuru ve Bağımlı Unsuru İşaretleme Dil Bilgisi). *Language (Dil)*, 62, 56–119.

Bu çalışmada önerilen inceleme, her ikisi de basit ve teorik olmayan sadece iki kavram üzerine inşa edilmiştir. Bunlardan biri, teoriden bağımsız bir kavram olan ve aslında neredeyse tüm teorilerde ilkel olarak görülen ve doğrudan dil bilimsel verilerde verilmese de, genellikle söz dizimi gibi yapısal özelliklere doğrudan yansıtılan dil bilgisel yapının başı olma durumudur. Diğeri ise, söz dizimsel ilişkilerin bariz biçim bilimsel işaretlemesinin mevcudiyeti ve konumudur. Başka bir deyişle, belirli bir sözcüğün verilen bir eki taşıırken diğerrinin taşııması gerçeğidir.

60. NUGTEREN, H. and ROOS, M. (2020). On Turkic *Os-*, *Osna-*, *Osmak* and *Osuglug* (Türk Dillerinde *Os-*, *Osna-*, *Osmak* ve *Osuglug* Üzerine). In Ingeborg Hauenschield, Barbara Kellner-Heinkele and Matthias Kappler (Eds.), *Eine Hundertblättrige Tulpe - Bir Şadbarg Lâla: Festgabe für Claus Schönig [Bir Yüz Yapraklı Lâle — Bir Şadbarg Lâla. Claus Schönig Hatıra Kitabı]* (pp. 344-354). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112209240-024>

Nugteren ve Roos bu çalışmada; Arap yazısıyla Türk yazısını karşılaştırmakta, Kâşgarlı Mahmud'un *Dîvânü Lugâti't-Türk* isimli eserinden örnekler vererek Türk dillerindeki *os-*, *osna-*, *osmak* ve *osuglug* ifadelerini incelemektedir. Aşağıda bununla ilgili bir inceleme ve açıklama yer almaktadır:

[147] *bi:r nã:ŋ bi:r nã:ŋkã osna:di (?ösnã:di)*
 one thing one thing-DAT resemble-PST¹
 ‘one thing resembled another’

o:sna:r (?ö:snã:r), ösnã:mã:k (aorist and infinitive)

[147] *bi:r nã:ŋ bi:r nã:ŋkã osna:di (?ösnã:di)*
 bir şey bir şey-DATİF andırmak-GEÇMİŞ
 “bir şey diğerini andırdı”

o:sna:r (?ö:snã:r), ösnã:mã:k (geniş z. ve mastar)

61. RENTZSCH, J. (2011). Issues of Grammaticalisation in Turkic Modal Constructions (Türk Dillerinin Kiplik Yapılarında Dil Bilgiselleşme Sorunları). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 64, 453–474.

Rentzsch bu çalışmada, dil bilgiselleşme süreçlerinin Türk dillerindeki kiplik ifadelerinde biçimsel ve anlamsal farklılaşmaya nasıl yol açtığını ortaya koymaktadır.

62. RENTZSCH, J. (2015). *Modality in the Turkic Languages. Form and Meaning from a Historical and Comparative Perspective [Türk Dillerinde Kiplik. Tarihsel ve Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısıyla Yapı ve Anlam]* (Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Turkvölker 18). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Rentzsch bu çalışmada, kiplik kategorisine yeni bir sınıflandırma önerisi sunmakta ve bu sınıflandırmanın zaman-görünüş-kiplik ilişkisini ortaya koymaktadır. Çalışmada, kiplik kategorisinin alt ulamlarını belirlemek için kullanılan parametreler işlevsellik ve anlamdır. İşlevsellik terimi, kapsam hiyerarşisine göndermede bulunmak için kullanılmıştır. Kapsam hiyerarşisi ise, daha üst sınırdaki bir birimin kapsamına düşen daha alt sınırdaki bir birime göre biçimsel dil bilimi birimlerinin düzeylerinin oluşturduğu nispeten dereceli anlam alanlarıdır. Kapsam hiyerarşisi, biçimsel kategoriler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Rentzsch, tipolojik ve tarihsel bir çalışma yapmayı amaçlamıştır. Çalışmada, anlam bilimsel ve işlevsel bir yaklaşımla art zamanlı gelişimler de göz önünde

bulundurularak, günümüz Türk dillerinde ve tarihî dönemlerde kiplik sorgulanmıştır. İncelemede, örnek olması ve işaretleyicilerin zaman-görünüş-kiplik bağlamında genel görünümünü tespit edebilmek için her dönemden temsili metinler belirlenmiştir. Diğer dillere nispeten Eski Türkçe detaylıca incelenmiş, örneklendirmek için malzemenin çokluğu ve farklı konularda dilin kullanım örneklerinin bulunması nedeniyle daha çok Uygur Türkçesine ait malzeme tercih edilmiştir. Orta Türkçeden Rentzsch'in daha önce incelediği *Baburname* (Rentzsch 2011) (16. yy. Çağatay Dönemi), *Dede Korkut Oğuznameleri* (16. yy. Anadolu Oğuzcası) ve *Codex Cumanicus* (14. yy. Kıpçak Dönemi) seçilmiş, bu eserler ayrıntılarıyla incelenmiştir. Çağdaş Türk dilleri arasında ise Kazak Türkçesi, Özbek Türkçesi ve Türkiye Türkçesi üzerine daha çok yoğunlaşmıştır. Bunlara ilaveten Çuvaş, Yakut, Hakas, Altay, çağdaş Uygur Türkçelerine ve çeşitli Kıpçak dillerine değinilmiştir. Çalışmanın Türk dilleri arasında karşılaştırmalı bir inceleme için temel oluşturması amaçlanmıştır.

63. SLOBIN, D. I. (1986). The Acquisition and Use of Relative Clauses in Turkic and Indo-European Languages (Türk ve Hint-Avrupa Dillerinde İlgi Cümleciklerinin Edinimi ve Kullanımı). In D. I. Slobin and K. Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* (pp. 277-298). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

64. SOPER, J. D. (1987). Loan syntax in Turkic and Iranian: The verb systems of Tajik, Uzbek and Qashqay (Türk ve İran Dillerinde Ödünçleme Söz Dizimi: Tacikçe, Özbek Türkçesi ve Kaşgay Türkçesi Fiil Sistemleri). [Doctoral dissertation, University of California, Los Angeles]. **Aynı çalışma:** SOPER, J. D. (1996). Loan Syntax in Turkic and Iranian: The Verb Systems of Tajik, Uzbek and Qashqay (Türk ve İran Dillerinde Ödünç Söz Dizimi: Tacikçe, Özbek Türkçesi ve Kaşgay Türkçesi Fiil Sistemleri) (Eurasian Language Archives 2). Bloomington, IN: Eurolingua.

Soper'in bu çalışması, diller arası etkiden kaynaklandığı düşünülen belirli Türk ve İran dillerinin fiil sistemlerindeki söz dizimsel değişiklikleri betimlemeyi amaçladığı doktora tezidir.

E) Köken Bilgisi

65. BAITCHURA, U. (1982-1983). On Some Principles of Etymology (Bazı Köken Bilimi İlkeleri Üzerine). *Annali del Seminario di Studi dell' Europa Orientale, Sezione Linguistico-Filologica, Istituto Universitario Orientale, Napoli-Roma (Doğu Avrupa Araştırmaları Seminer Yıllıkları, Dil Bilimi Bölümü, Doğu Bilimleri Enstitüsü, Napoli-Roma)*, 1, 1-68.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

66. BLASKOVICS, J. (1973). Some Toponyms of Turkic Origin in Slovakia (Slovakya'daki Türkçe Kökenli Bazı Yer Adları). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 27(2), 191–199. <http://www.jstor.org/stable/23657213>

Blaskovics bu çalışmada, Slovakya'daki Türkçe kökenli bazı yer adlarını ele almaktadır. Blaskovics, Slovakların atalarının Türklerle sıklıkla temas hâlinde olmaları nedeniyle (M.S. 5. ve 6. yüzyıllar) yer adları arasında Eski Türkçe kökenli birkaç düzine yer adı bulunabileceğini ifade etmektedir. Yazar, Eski Türkçe kökenli köy isimleri olan *Imel' (Ímely)*, *Kozârovce* ve *Trnovec* isimlerini başlıklar hâlinde betimlemektedir.

67. BOMBACI, A. (1965). Qutlug Bolzun! A Contribution to the History of the Concept of “Fortune” among the Turks (Doğum Günün Kutlu Olsun! Türklerde “Talih” Kavramının Tarihine Bir Katkı). *Ural Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 36, 284-291.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

68. GEOFFREY, L. (1991). Etymologist's Quicksand (Köken Bilimcinin Çıkmazı). In Alan Jones (Ed.), *Arabic Felix: Luminosus Britannicus. Essays in Honour of A. F. L. Beeston on his Eightieth Birthday (Şanslı*

Arap: Parlak İngiliz. A. F. L. Beeston'un Sekseninci Doğum Günü Onuruna Makaleler), 236-239.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

69. HELIMSKI, E. (1995). Samoyedic Loans in Turkic: Check-list of Etymologies (Türk Dillerinde Samoyed Dilleri Ödünçlemeleri: Köken Bilgisi Doğrulama Listesi). In Barbara Kellner-Heinkele and Marek Stachowski (Eds.), *Laut- und Wortgeschichte der Türkischen Sprachen. Beiträge des Internationalen Symposiums Berlin, 7.-10. Juli 1992 (Türk Dillerinin Ses ve Söz Tarihi. Uluslararası Sempozyum Bildirileri Berlin 7.-10. Temmuz 1992)* [pp.75-95]. Turcologica 26. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Helimski bu çalışmada, Türk dillerinde Samoyed dilleri ödünçlemelerini ele almakta ve köken bilgisi doğrulama listesini sunmaktadır.

70. JOHANSON, L. (2004b). On the Turkic Origin of Hungarian *Ígen* “Yes”. (Macarca *Ígen* “Evet” Sözcüğünün Türkçe Kökeni Hakkında). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 57, 93–104.

Johanson bu çalışmada, Macarca *igen* “evet” parçacığının kökenini tartışmaktadır.

71. KLYASHTORNY, S. G. (1994). The Royal Clan of Turks and the Problem of Early Turkic-Iranian Contacts (Türklerin Asil Soyu ve Erken Türkçe-İran Dilleri Temasları). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 47(3), 445-447.

Klyashtorny bu çalışmada, Türk adından ve Türklerin ortaya çıkışından bahsetmektedir. Klyashtorny, Türk adının kayıtlı olduğu ilk Çin metni Chou-shu'da Türklerle ilgili, 6. yy.ın ortasında ortaya çıkan, Çin'in yeni tehlikeli bir komşusu olarak bahsedildiğini ve *A-shih-na clan* (*â shi nâ ~ a sha nâ*) ile ilgili olduklarını ifade etmektedir. Yazar bu çalışmada, *A-shih-na clan* (*â shi nâ ~ a sha nâ*) isminin kökenine dair kendi hipoteziyle

birlikte H. W. Haussig ve Ch. I. Beckwith'in hipotezlerini de sunmaktadır.

72. SINOR, D. (1961). On Water Transport in Central Eurasia (Orta Asya'da Su Taşımacılığı Üzerine). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 33, 156-179.

Sinor'un bu çalışması, *Notes on a Turkic Word for "Boat" (Türk Diline Ait "Kayık" Sözcüğü Üzerine Notlar)* isimli çalışmasının kapsamlı bir şekilde ele alınışıdır.

73. STAROSTIN, S., DYBO, A. and MUDRAK, O. (2003). *Etymological Dictionary of the Altaic Languages (3 vols) [Altay Dillerinin Köken Bilimsel Sözlüğü (3 cilt)]*. Leiden, The Netherlands: Brill.

Geleneksel olarak Altay Türkçesi diye sınıflandırılan elliden fazla dilin yer aldığı bu karşılaştırmalı köken bilimsel sözlük; Türk dilleri, Moğolca, Mançu-Tunguzca, Korece ve Japonca olmak üzere beş kola ayrılmıştır ve tüm Altay dilleri ailesini ele almaktadır.

74. TEKİN, T. (1989b). On the Origin of Turkic Negative Suffix (-mA-) [Türkçe Olumsuzluk Eki (-mA-)'nın Kökeni Üzerine]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 43, 81-86. Ankara.

Tekin'e göre, Türkçede vurgu genellikle son hecededir. Sözcüğe ek geldikçe vurgu da sona kayar, ancak kimi ekler vurguyu üzerlerine çekmezler. Bunun nedeni, bu eklerle kurulmuş biçimlerin aslında birer sözcük grubu olmaları, vurgunun grubun son sözcüğüne ve genellikle gruptaki son sözcüğün de son hecesi üzerine gelmesidir. Bu noktadan hareketle, Tekin bu çalışmada, konuyla ilgili köken bilimi denemelerini sıraladıktan sonra, ilk kez Ramstedt tarafından ortaya konulan açıklamayı geliştirmektedir. Buna göre, Türkçede -mA- eki, eylemlerin -m ile yapılmış ad biçimlerine Tunguz dillerinde yaşayan olumsuz e- eyleminin getirilmesiyle oluşmuştur.

F) Ağız Bilgisi

75. BOESCHOTEN, H. (2018). Turkic-Speaking Groups in Turkey: Theoretical Prerequisites for the Study of Contact between Closely Related Languages (Türkiye'de Türkçe Konuşan Gruplar: Yakın Akraba Diller Arasındaki Temasın İncelenmesi İçin Kuramsal Ön Koşullar). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery [Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar]* (1st ed., pp. 29–34) (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvckq4v1.6>

Bu çalışmada; Türkiye'de Türkçe konuşan gruplar arasındaki temasla ilgili olarak, bu temasın ağız-standart yapıları ne kadar benzediği veya başka bir deyişle, bu azınlık çeşitlerinin bir şekilde Cumhuriyet Türkçesinin ağızları olarak işlev görüp görmediği ve işlev gördüyse, ne zaman gördüğüne dair bilgi verilmektedir.

76. DANKOFF, R. (2009a). Turkic Languages and Turkish Dialects according to Evliya Çelebi (Evliya Çelebi'ye Göre Türk Dilleri ve Türkiye Türkçesi Ağızları). *From Mahmud Kaşgari to Evliya Çelebi: Studies in Middle Turkic and Ottoman Literatures (Kâşgarlı Mahmud'tan Evliya Çelebi'ye: Orta Türkçe ve Osmanlı Edebiyatları Üzerine Araştırmalar)* [pp. 259-276]. Piscataway, NJ, USA: Gorgias Press. <https://doi.org/10.31826/9781463216931-019> Aynı çalışma: DANKOFF, R. (1989). Turkic Languages and Turkish Dialects according to Evliya Çelebi. *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 18(256), 89-102.

Dankoff bu çalışmasında, Evliya Çelebi'nin *Seyâhat-nâme* isimli eserinin Türk dilleri dışındaki 30 dilin yanında, Türk dillerine ilişkin zengin malzemeler içerdiğini ifade etmektedir. Bu çalışmaya göre, hem hafızlık hem de Osmanlı Türkçesi konusunda eğitim alan Evliya Çelebi, genel olarak Türkologların sıkıntı yaşadığı Arapça yazılı metinlerde ses bilgisine ait ince farklılıkları bulma hususunda kabiliyetlidir. Evliya Çelebi'nin kullandığı dil, ölçünlü dil olan İstanbul Türkçesidir.

77. JARRING, G. (1964a). *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary [Doğu Türkçesi-İngilizce Ağız Sözlüğü]* (Lunds Universitets Årsskrift. N.S. 1: 56:4). Lund: CWK Gleerup.

Jarring'in bu sözlüğü, daha önce yayımlandığı metinler esasında Doğu Türkistan'ın Güney bölgelerinin dilini, özellikle batıdan Kaşgar, doğudan Hoten arasındaki alanı kapsamaktadır.

78. KORKMAZ, Z. (1990). Anatolian Dialects (Anadolu Ağızları). In György Hazai (Ed.), *Handbuch der Türkischen Sprachwissenschaft I [(Türk Dil Bilimi El Kitabı I)]* (pp. 388-413). Budapest: Akadémiai Kiadó. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 17(192), 388-413.

Korkmaz bu çalışmada, II. Dünya Savaşı sonrasında Anadolu ağızları çalışmalarında yaşanan gelişmeleri ele almakta ve savaş öncesi yapılan çalışmaların kısa bir özetini vermektedir. Bu araştırmanın başlangıç noktası olarak 1940 yılını almak gerekli görülmüştür. Rumeli Türkçesi ağızlarına yönelik çalışmalar daha önce incelenmiş olduğundan, bu araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Kıbrıs Türkçesi ağızlarını konu alan eserler ise, kısmen adanın coğrafi konumundan, kısmen de Türk halkının Anadolu kökenli olmasından dolayı burada yer almaktadır. Irak'ın Kerkük ağız ile ilgili eserler, Kerkük'ün aslında bir Azeri Türkçesi ağız olması nedeniyle incelenmemektedir. Ancak, Anadolu ağızları çalışmalarına daha geniş bir bakış açısı kazandırmak amacıyla, bu tür eserler kaynakçada listelenmiştir. Bu çalışmaya göre, Anadolu ağızları üzerine ilk araştırmalar, 1867 yılında Hüdavendigâr ve Karaman ağızları üzerine temel bir çalışma olan Maksimov'un *Opit izslédovaniia tjurkskich dialektov v Chudavendgarě i Karamanii* (1867) adlı çalışmasıyla başlamıştır. 1867-1930 yılları arası -ki bu süreyi 1940'a kadar uzatmak mümkündür- yabancı dil bilimcilerin Türkiye Türkçesinin ağız araştırmaları yaptığı dönemdir. Bu dönemin araştırmaları birkaç istisna dışında yabancı dil bilimciler tarafından yürütülmüştür. Maksimov'un ardından Thury, Kúnos, Hartmann, Foy, Pisarev, Balkanoğlu,

Balhassanoğlu, Bonelli, Giese, Vincze, Kowalski, Deny ve Räsänen gibi Doğu Bilimciler bir yandan Anadolu'nun Aydın, İzmir, Bursa, Kastamonu, Konya, Ankara, Yozgat, Çankırı, Sivas ve Erzurum ağızlarıyla; diğer yandan bu ağızların sözcük hazinesiyle ilgili eserler yayımlamışlardır. Bu noktada, bu eserlerin Anadolu ağızlarının incelenmesinde kilometre taşları olduğunu ve öneminin de göz ardı edilmemesi gerektiğini eklemek gerekir. Yapıldıkları sınırlı koşullar göz önüne alındığında, bunlar ağız çalışmalarına değerli katkılardır. Anadolu ağız araştırmalarının büyük oranda yabancı dilciler tarafından yürütülmesi, belirli bir ağızın özelliklerine ilişkin verilerin kayıt altına alınması tekniğinin eksik olmasına neden olmuştur. Başka bir deyişle, toplanan veriler incelenen ağızın yapısını ayrıntılı olarak temsil etmekten uzaktır. Bu çalışmalarda kaydedilen yerel bir ağızın özellikleri genellikle yüzeyseldir. Ancak, bu dönemin yayınları arasında, Kowalski ve Buluç gibi Anadolu ağızlarını olması gerektiği gibi inceleyen bazı yazarlar da vardır. 1940'tan sonra, önceki dönemin aksine, Anadolu ağızları çalışmalarında daha üretken bir dönem başlamıştır. Räsänen'in 1926 ve 1942 yılları arasında yayımladığı çalışmalar, iki dönem arasında bir geçiş dönemi olmuştur. 1940'tan günümüze ağız çalışmalarını, (1) söz varlığı ve malzemenin hazırlanması, (2) genel çalışmalar ve (3) karşılaştırmalı çalışmalar şeklinde üç temel grupta sınıflandırmak mümkündür.

79. TRYJARSKI, E. (1990). Balkan Dialects (Balkan Ağızları). In G. Hazai (Ed.), *Handbuch der Türkischen Sprachwissenschaft (Türk Dil Bilimi El Kitabı)* (pp. 414-453). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Tryjarski bu çalışmada, Balkan bölgesindeki Türkiye Türkçesi ağızları araştırmalarında çağdaş (1945 sonrası) eğilimleri incelemeyi amaçlamaktadır. Savaş sonrası 30 yıllık bir dönemi ele alan bu çalışmada Tryjarski'nin "araştırma"dan (research) kastı; dil malzemesi toplamak, konuşurları dinlemek ve seslerini kaydetmek, anketler aracılığıyla bilgi toplamak, taslaklar ve haritalar çizmek gibi aktivitelerdir. Skorpil, Moskov, Jirecek, Romansky ve Kowalski Balkan bölgesindeki bazı çağdaş Türk gruplarının (Deli Orman Türkleri, Gerlovo Türkleri,

Gagavuzlar) kökenlerini tanımlama konusunda erken dönemde girişimde bulunmuşlardır. Tryjarski “araştırmanın tarihi” başlığında ise, özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra Balkan Yarımadası’nda Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan araştırmaların bir taslağını sunmaktadır. Çalışmanın sonunda, Balkan Türkçesiyle ilgili bir kaynakça bulunmaktadır.

G) Anlam Bilgisi

80. ÇAPAN, S. (1998). Mutual Intelligibility of Some Turkic Languages (Bazı Türk Dillerinin Karşılıklı Anlaşılabilirliği). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 597]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Çapan bu çalışmada; Türkiye Türkçesi açısından Azerbaycan, Türkmen, Kırgız, Özbek ve Kazak Türkçeleri arasında anlaşılabilirlik üzerinde durmaktadır.

81. ECKMANN, J. (1969). Two Fragments of a Koran Manuscript with Interlinear Persian and Turkic Translations (Satır Arası Farsça ve Türkçe Tercümeli Bir Kur’an Yazmasının İki Parçası). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 13(4), 287–290. <http://www.jstor.org/stable/41926842>

Eckmann bu çalışmada, satır arası Farsça ve Türkçe tercümeli bir Kur’an yazmasının iki parçasını ele almaktadır. Bu iki parça, Dublin’deki “Chester Beatty Kütüphanesi”nde A. J. Arberry tarafından bir katalogta tavsif edilmiş olan 244 tezhibli Kur’an ve Kur’an parçası koleksiyonuna aittir.

82. GOLDEN, P. (1984). Turkic Calques in Medieval Eastern Slavic (Orta Çağ Doğu Slavlarında Türk Dilleri Ödünçlemeli Tercüme). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 8, 103-111.

Golden bu çalışmada, Orta Çağ Doğu Slavlarında Türk dilleri ödünçlemeli tercümelere incelemektedir.

83. KURUOĞLU, G. (1980). Sentence Synonymy in Turkic Languages: A Functional Approach (Türk Dillerinde Cümle Eş Anlamlılığı: İşlevsel Bir Yaklaşım). [Doctoral dissertation, University of Washington]. *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 40, 6257:A UM RTA 80-13552.

Kuruoğlu'nun bu çalışması, Brame'in işlevsel betimleyici yaklaşımına dayanan doktora tezidir.

84. SINOR, D. (1988). The Turkic Title *Tutuk* Rehabilitated (Türkçe Ünvan *Tutuk* İfadesinin Yeniden Anlamlandırılması). In U. Ehrensvärd (Ed.), *Turcica et Orientalia, Studies in Honour of Gunnar Jarring on his Eightieth Birthday 12 October 1987 [Türk Dili ve Doğu Bilimi, Sekseninci Doğum Gününde Gunnar Jarring Onuruna Çalışmalar 12 Ekim 1987]* (pp. 145-148). Swedisch Research Institute in İstanbul. Stockholm.

Sinor bu çalışmada, Türkçe ünvanlarından *tutuk* ifadesini ele almaktadır. Sinor'a göre *tutuk* ünvanı Türkçe *tut-* "tutmak" ile ilgili olmalıdır.

85. TIETZE, A. (1976a). Thoughts around The Table. (Sofra/Masa Hakkında Düşünceler). *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 38, 277-282.

Tietze bu çalışmasında; Türklerin tarih boyunca yemek yerken kullandıkları tertibatlardan olan *sofra*, *tepsi* ve *sini* ifadelerine değinerek, Türk olmayan orta sınıf Osmanlı halkının zenginleşip yaşam biçimlerinde Avrupa'ya özgü bir tarz geliştirmeleriyle, *masa* ifadesinin tanınmaya başlandığını ve Türklerin de bu ifadeyi faydalı bulduğunu belirtmektedir. Tietze ayrıca, bu ifadenin Yunanca, Macarca, Fransızca ve Rumence gibi diğer dillerdeki kullanımlarına da değinmektedir.

H) Sözcük Bilgisi

86. BODROGLİGETİ, A. J. E. (1965). Early Turkish Terms Connected with Book and Writing (Kitap ve Yazılı Eserler İle İlgili Erken Türkçe Terimler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 18(1/2), 93-117.

Bodrogligeti bu makalesinde, farklı türlerde eski Türk anıtlarında var olan, kitaplarla ve yazılı eserlerle ilgili terimler araştırmasının Türk edebî kültürünün maddi tarihinin özel bir yönüne ışık tutmayı amaçladığını belirtmektedir.

87. KAKUK, Z. (1977). Cultural Words from the Turkish Occupation of Hungary (Macaristan'da Türk Yönetimi Sırasında Yerleşmiş Sözcükler). *Studia Turco-Hungarica (Türkçe Macarca Çalışmaları)*, 4, 116.

Macar Türkolog ve dil bilimcilerinden olan Kakuk, özellikle 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı dili, tarihi ve Macarcadaki Türkçe sözcükler üzerindeki çeşitli araştırmalarıyla tanınmaktadır. Kakuk bu çalışmada, kısa bir girişten sonra Macaristan'da Türk yönetimi sırasında Macarca'ya yerleşen bazı Türkçe sözcükleri ele almakta, giyim eşyaları ve yiyecek maddeleri isimleri üzerinde durmaktadır. Bu sözcüklerden bazıları doğrudan doğruya Türkçeden değil de Balkan Slav dillerinden, özellikle Sırp-Hırvatçadan Macarcaya girmiş, bazılarının ise kökenleri hakkında kesin kanıt bulunamamıştır. Yazar, bunlardan büyük bir çoğunluğunun günümüz Macarcasında hâlâ kullanılmakta olduğuna, bir kısmına da yalnızca bazı ağızlarda rastlandığına işaret etmektedir. Sözcükler, tarihî çağlara ait Macarca kaynaklardan orijinal bünyelerinde alınmış, Macarca cümleler de yine aynı devre ait kayıtlardaki orijinal imla düzenleri içinde sunulmuştur. Bunlardan başka, sözcüklerin tarihî süreç içerisinde geçirmiş oldukları aşamaları da vermeyi ihmal etmeyen yazar, bu alanda yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu da özellikle belirtmiştir. Çalışmanın sonunda ise, incelenen sözcüklerin dizini ile kısaltmalar listesi sunulmuştur.

88. KIM, S. (1996). Some Problems of the Compiling Modern Bilingual Dictionaries of Active Type for Turkic Languages (Türk Dilleri İçin Aktif Türde Çağdaş İki Dilli Sözlüklerin Hazırlanmasında Bazı Sorunlar). *International Journal of Central Asian Studies (Seoul) [Uluslararası Orta Asya Araştırmaları Dergisi]*, 1, 165-169.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

89. NUGTEREN, H. (1998). On Some Turkic Loanwords in Monguor, Bao'an and Dangxiang (Mongur, Ba'oan ve Donşiyang Boylarında Bazı Türk Dillerine Ait Ödünç Sözcükler). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 683]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Nugteren bu çalışmada; Çin'in Doğu Şingay (Qinghai) ve Batı Gansu bölgelerinde yaşayan Mongur, Ba'oan ve Donşiyang gibi Moğol boylarının dillerindeki *agıl*, *agırçak*, *arpa* ve *bakalçak* gibi Türk dillerine ait 28 ödünç sözcüğü incelemektedir.

90. ÖLMEZ, M. (2006). The Vocabulary of Mongolian in South Siberian Turkic Languages (Güney Sibirya Türk Dillerinde Moğolca Sözcük Hazinesi). In M. Özdemir and S. Bosnalı (Eds.), *Contact des langues, II, Les mot voyageurs et l'Orient [Dillerin Teması, II, Gezgin Sözcükleri ve Orta Doğu]* (pp.63-76), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

91. ÖZTOPÇU, K., ABOUV, Z., KAMBAROV, N. and AZEMOUN, Y. (Eds.). (1996). *Dictionary of Turkic Languages [Türk Dilleri Sözlüğü]* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203195239>

Bu çok dilli sözlük; Türkiye Türkçesi, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Özbek Türkçesi, Uygur Türkçesi, Kazak Türkçesi, Kırgız Türkçesi ve Tatar Türkçesi olmak üzere sekiz temel Türk dilini

kapsamaktadır. İngilizce 2000 temel sözcük, sekiz Türk dilinden her birine çevrilmiştir. Sözcükler abece sırasına ve konuya göre düzenlenmiştir. Her bir dil için orijinal yazı ve Latince çeviri yazı biçimi verilmiştir.

92. POPPE, N. and POPPE, N. J. (1966). A Survey of Studies of Turkic Loan-Words in the Russian Language (Rus Dilindeki Türkçe Ödünç Sözcükler Üzerine Yapılan Çalışmalarla İlgili Bir Araştırma). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 11(4), 287–310. <http://www.jstor.org/stable/41926932>

Poppe bu çalışmada, Rus dilindeki Türkçe ödünç sözcükler üzerine yapılan ilk çalışmaların ya ortaya çıkmadığını, ya da ortaya çıkan buna benzer çalışmaların Türk dillerinin (Tatarca) Rus dili üzerine etkisinden bahsetmediğini belirtmekte ve konuyla ilgili daha sonra yapılan çalışmaları da betimlemektedir.

93. POPPE, N. (1981). On Some Turkic Words in Old Russian (Eski Rusçadaki Bazı Türkçe Sözcükler Üzerine). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 25(3/4), 310–316. <http://www.jstor.org/stable/41927335>

Poppe bu çalışmada, çoğunlukla *Slovar Russkogo Jazyka* (Rusça Sözlük) isimli çalışmadan alınan eski Rus yazılı kaynaklarında tasdik edilen *abab*, *agun*, *azej*, *alam*, *alman*, *ammal*, *atalyk*, *bakšej*, *balaban*, *baxça*, *baxmur*, *boldyr*, *semga* ve *taşlyk* gibi bir dizi Türkçe sözcüğü ele almaktadır.

94. POPPE, N. (1984). A Survey of Studies of Turkic Loan Words in the “Slovo O Polku Igoreve.” (“İgor Destanı”ndaki Türkçe Ödünç Sözcükler Üzerine Bir Araştırma) *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 28(1/2), 89–99. <http://www.jstor.org/stable/41927433>

Poppe bu çalışmada, “İgor destanı”ndaki Türkçe ödünç sözcükler ile ilgili yapılan bazı çalışmaları incelemektedir.

95. TRYJARSKI, E. (1977). Turkic Names for Mushrooms. Native Terms and Loan Words (Türkçe Mantar İsimleri. Yerli Terimler ve Ödünç Sözcükler). *Memoires de la Societe Finno-Ougrienne (Fin-Ugor Derneği Anıları)*, 158, 241.

Tryjarski bu çalışmada, Türkçe mantar isimlerini, bu isimlere dair yerli terimleri ve ödünç sözcükleri incelemektedir. Bu isimlerin büyük bir çoğunluğunun ödünç alındığını belirten Tryjarski; ödünç sözcüklerin Yunanca, Slav dilleri, özellikle Rusça, Litvanca, Çince ve muhtemelen diğer dillerden de alındığını ifade ederek örnek sözcükleri vermektedir.

96. TRYJARSKI, E. (1982). Towards a Better Knowledge of the Turkic Military Terminology (Türk Askerî Terminolojisinin Daha İyi Bilinmesine Yönelik). In Gunnar Jarring and Steffan Rosén (Eds.), *Altaistic Studies. Papers Presented at the 25th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference at Uppsala June 7-11, 1982 [Altayistik Araştırmalar. 7-11 Haziran 1982'de Uppsala'da Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı 25. Toplantısında Sunulan Bildiriler]* (pp. 173-182). Published as vol. 12 in the series *Konferenser* of the Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien (Stockholm, Almqvist and Wiksell, 1982). Stockholm. **Aynı çalışma:** *Altaistic Studies (Altayistik Araştırmalar)*, 173-182. Stockholm.

Tryjarski bu çalışmada, Türk askerî terimlerini ele almaktadır.

İ) Ad Bilgisi

97. BAŞGÖZ, İ. (1998). The Name and Society. A Case Study of Personal Names in Turkey (İsim ve Toplum. Türkiye'de Şahıs İsimleri Durum Çalışması). In K. Silay (Ed.), *Turkish Folklore and Oral Literature: Selected Essays of İlhan Başgöz [Türk Folkloru ve Sözlü Edebiyat: İlhan Başgöz'ün Seçilmiş Denemeleri]* (p. 226). Indiana University Turkish Studies Series: 19 (Bloomington: Indiana University Press, 1998). **Aynı çalışma:** BAŞGÖZ, İ. (1982). *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 12(251), 1-14.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

98. BESE, L. (1978). Some Turkic Personal Names in the Secret History of the Mongols (Moğolların Gizli Tarihindeki Bazı Türk Özel İsimleri). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 32(3), 353-369.

Bese bu çalışmada, Moğolların gizli tarihindeki *arslan* "aslan", *batu* "sadık", *bayan* "zengin", *bayar* "sevinç, neşe", *berke* "zor, sağlam", *böke* "güçlü", *erdene* "cevher", *kadan* "kaya", *möngke* "ebedî", *temür* "demir", *tolui* "ayna", *tsetseg* "çiçek", *ünegen* "tilki" ve *yeke* "büyük, muhteşem" gibi bazı Türk özel isimlerini ele almaktadır.

J) Tanıtmalar

99. SCHARLIPP, W. E. (2000). [Review of *The Turkish Language Reform: A Catastrophic Success* by Geoffrey Lewis (Geoffrey Lewis tarafından hazırlanan *Türk Dil İnkılabı. Feci Bir Başarı* çalışmasının tanıtımı)]. 1991. *Anthropological Linguistics (Antropolojik Dil Bilimi)*, 42(2), 301–304.

Scharlipp bu çalışmada, Lewis tarafından hazırlanan "*Türk Dil İnkılabı: Feci Bir Başarı*" isimli kitabı incelemektedir. Scharlipp, Türk dil inkılabının sözcük dağarcığının anarşik olarak tanımlanabilecek bir şekilde kullanıldığı, eğitimli okuyucuların bile yazılanları anlayamayabileceği bir duruma yol açtığını belirtmektedir. Yazara göre, kitabın amacı bu durumun nedenlerini ve bu "dil karmaşasının" ortaya çıkmasına neden olan gelişmeleri açıklamaktır.

100. SREET, J. C. (1969). [Review of *The Turkic Languages and Literatures of Central Asia: A bibliography* by Rudolf Loewenthal (Rudolf Loewenthal tarafından hazırlanan *Orta Asya Türk Dilleri ve Edebiyatları: Bir Bibliyografya* çalışmasının tanıtımı) (Central Asiatic Studies, I)]. 212 pp. 's-Gravenhage: Mouton and Co., 1957. (Distributed in G.B. by International University Booksellers. *Bulletin of the School of Oriental*

and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni), 21(3), 641-641. doi:10.1017/S0041977X00060341

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

101. TEKİN, T. (1972). Notes On An Introduction to Turkic Studies, Karl H. Menges 1968. The Turkic Languages and Peoples. An Introduction to Turkic Studies (Türklük Araştırmalarına Giriş Üzerine Notlar, Karl H. Menges 1968. Türk Dilleri ve Halkları. Türklük Araştırmalarına Giriş). Ural-Altaische Bibliothek XV. Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1968, XIV+248 p. *Finnish-Ugrische Forschungen (Fin-Ugor Araştırmaları)*, 39, 351-365.

Tekin bu çalışmada, Karl H. Menges'in 1968'de yazdığı "Türk Dilleri ve Halkları. Türklük Araştırmalarına Giriş" isimli kitabını tanıtmaktadır.

K) Türk Dilleriyle İlgili Genel Konular

102. BEARMAN, P., BIANQUIS, T., BOSWORTH, C. E., VAN DONZEL, E. and HEINRIGHS, W. P. (Editors). (2000). *The Encyclopaedia of Islam (İslâm Ansiklopedisi)*. Leiden: Brill.

Bu kitabın Türk dillerini ilgilendiren kısmı; (i) giriş, (ii) genetik konum, (iii) yapısal özellikler, (iv) geçmişte Türk dilleri ve (v) günümüzde Türk dilleri olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Her bir bölümün sonuna konuyla ilgili bibliyografya çalışmaları eklenmiştir. Giriş bölümünde, genetik olarak ilişkili Türk dilleri ailesinin günümüzde yaklaşık 120 milyon konuşur ve 21 edebî lehçe tarafından temsil edildiği ifade edilmektedir. Türk dillerinin yayılımı aynı zamanda, Türklerin 6. yy.dan bu yana Doğu Avrasya'nın tarihî gelişiminde oynadığı önemli rolü göstermektedir. Türkler, hem fethettikleri bölgelerdeki toplulukların dillerini etkilemişler hem de bu toplulukların dillerinden etkilenmişlerdir. Türk dilleri teriminin bütün dil ailesi tarafından kullanılması çağdaş bir gelişmedir. Genetik konum bölümünde, Türk dillerinin genetik konum açısından Moğol ve Mançu-Tunguz dil aileleriyle yakından ilişkili bir

yapı oluşturduğu belirtilmektedir. Türk dilleriyle Moğol ve Mançu-Tunguz dil aileleri, kuşkusuz tarihin uzak dönemlerine kadar uzanan bir dizi ses bilgisel ve diğer benzerliklerin yanı sıra, dil yapılarında ortak tipolojik özellikleri paylaşmaktadırlar. Günümüzde, Altay, hatta Ural-Altay dillerinin ilişkisini kabul edenler Korece ve Japonca'yı da bu benzerliğe dâhil etmektedirler. Yapısal özellikler bölümünde, Türk dillerinin ses bilgisel olgularının ünlülerde zengin, ünsüzlerde nispeten fakir olduğundan ve ünlü yığılmalarıyla ünsüz yığılmalarının da nadir görüldüğünden söz edilmektedir. Çoğu Türk dilinde genel olarak baskı vurgusu ilk hecede azalmaktadır. Ünsüz uyumları yanında ünlü uyumu Türk dillerinin en çok görülen özelliklerinden birisidir. Türk dillerinin eklemeli bir yapıya sahip olması da çarpıcı özelliklerindendir. Belirli tanımlıklar ve dil bilgisel cinsiyet Türk dillerinde yoktur. Söz diziminin önemli bir özelliği ise tamlayan unsurun tamlanan unsurdan önce gelmesidir. Cümle yapısı bakımından cümle ögelerinin diziliş biçimleri belirleyicidir. Bu özelliklerin çoğu Fin-Ugor, Moğol, Mançu-Tunguz, Kore ve Japon dillerinde ortaktır. Ayrıca, bu ortak özellik onları diğer Avrasya dillerinden ayırmaktadır. Geçmişte Türk dilleri bölümünde, Türk dillerinin tarihinin bu toplulukların geçmişinin belirli özelliklerini açıkça gösterdiği ifade edilmektedir. Türk topluluklarının aşamalı olarak ve uzun süreli yayılımı, yerleşik medeniyetlerle temas halinde olmasına neden olmuştur. Bu süreç, bu dillerin oluşumu açısından etkili sonuçlar doğurmuştur. Günümüzde Türk dilleri bölümünde, Türk dilleri tarihinde 19. yy.ın Türk dillerinin gelişiminde yeni bir dönemin başlangıcı olması açısından bir dönüm noktası olduğu belirtilmektedir. Sistematik bilimsel araştırmalar, yaşayan yerel deyimlerin ve onların çeşitli yapılarının ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Yoğun araştırmalar ve keşifler Türk dil ailesinin birçok yönüne ışık tutmuştur. 1920'li ve 1930'lu yıllarda yeni edebî dillerin doğuşuna zemin hazırlanmıştır. Bu bölümde ayrıca, edebî dillerin coğrafi yayılımını ve konuşurlarının sayısını betimleyen bir araştırmaya da yer verilmektedir.

103. BOESCHOTEN, H. (1998a). The Speakers of Turkic Languages (Türk Dilleri Konuşurları). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 1-16). London/New York: Routledge.

Boeschoten bu çalışmada, farklı Türk grupları tarafından konuşulan dillerin genetik olarak birbiriyle ilişkili olduğunu ve çağdaş dillerin oluşumunun çoğunun birçok grubun ortak dil bilimsel geçmişini güçlendiren İslam medeniyeti kapsamında ortaya çıktığını belirttikten sonra, edebî dillerin oluşumuyla birlikte yeni ulusların şekillenmesinde belirleyici olan iki döneme vurgu yapmaktadır. Bunlardan ilki, 16. yy.da İran'da devlet dini olan Şiiliğin nüfuz kazanmasıyla Şii Oğuz boyları ve Osmanlı devleti arasındaki düşmanlığın Azerbaycan Türklerinin karşı konulamaz biçimde Sünni Osmanlı Türkleri ile Türkmenler arasına sıkıştığı yeni duruma, yani bugünün üç büyük Oğuz grubuna yol açmasıdır. Daha sonra, Sovyet izolasyonu Türkiye ve Sovyetler Birliği'ne dâhil Türk Cumhuriyetleri arasındaki yakın sınır ötesi ilişkileri imkânsız hâle getirmiştir. Boeschoten çalışmasının ilerleyen kısımlarında; diller ve etnik gruplar, Türkiye'deki konuşurlar, Türkiye'nin dışındaki Türkiye Türkçesi konuşurları, Gagavuzlar, Azerbaycan Türkleri, güneydeki daha başka gruplar, Kafkasya Bölgesi, Nogay grupları, Tatarlar ve Başkurtlar, Çuvaşlar, Karaimler, Kırım Tatarları, Özbekler, Uygurlar ve Çin'deki diğer gruplar, Kazaklar ve Karakalpaklar, Kızgızlar, Güney Sibirya toplulukları, Yakutlar (Sahalar) ve Dolganlar, bütünlük ve çeşitlilik başlıkları altında Türk dilleri konuşurları hakkında sayısal nüfus bilgileri vermektedir.

104. BOESCHOTEN, H. and JOHANSON, L. (Eds). (2006). *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, dil ilişkisi bakımından Türk dilleri yorumlanmış, özellikle Johanson'un geliştirdiği *kod kopyalama* “code copying” kuramı çerçevesinde Türk dillerinin farklı dillerle etkileşimi ele alınmıştır. Kitaptaki farklı yazarlar tarafından kaleme alınan 15 makalenin ortak özelliği, Türk dillerinin diğer dillerle etkileşimidir. Makalelerde, bu

etkileşimin Türk dillerinde ne gibi dilsel değişimler meydana getirdiği, Türk dillerinin diğer dilleri nasıl etkilediği gibi konular üzerinde durulmuştur. Kitabın editörlüğünü de üstlenmiş olan Boeschoten tarafından yazılan ön sözde (1-3), Türk dilleri ve dil ilişkisi üzerine genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Ön sözde geniş bir coğrafyada milyonlarca kişi tarafından konuşulan Türkçenin (Batı Avrupa'dan başlayıp Balkanlara, Asya ve Kuzeydoğu Sibirya'ya kadar) farklı dillerle etkileşim içinde olduğu, köklü edebî dilleri barındırması yanında birçok şive ve ağızlarının da öldüğü belirtilmiştir. Boeschoten yazısında, dil ilişkisi sonucunda dilin yapısıyla ilgili değişikliklerin toplumsal değişikliklerle birlikte meydana geldiğini ifade ederken, bu değişimlerin farklı yöntemlerle incelenemediğini açıklamaktadır. *Turcologica* 61, dil ilişkisi ve dil değişimine ait geniş bir kaynakça (241-261) ile son bulmaktadır. Kitap, hem tarihî Türk dilleri ve dil ilişkisi hem de göçmen Türklerin dili ve dil değişimine ilişkin bilgi arayanların başvuru kaynağı durumundadır.

105. BULUT, C. (Ed.) (2018). *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery [Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar]* (*Turcologica* 111). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Türkiye'deki dilsel azınlıklar ve uçlardaki Türkçe konuşan azınlıklar üzerinde durulmaktadır. Bulut; Anadolu'nun ve Orta Doğu ve Balkanlardaki komşu ülkelerin dil bilimsel manzarasının, hâlâ farklı Türk, Hint-Avrupa, Kafkas ve Sami dillerinin bir parçası olduğunu belirtmektedir. Bulut'a göre; bugün Türkiye tek başına beş farklı dil ailesinin temsilcilerini barındırmaktadır, ancak özellikle geçen yüzyılda, bölgede uzun bir geleneğe sahip bir dizi daha büyük dil neredeyse tamamen ortadan kalkarken, birçok küçük kültür ve dil yakın bir yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

106. CLAUSON, Sir G. (1960a). *Sanglax. A Persian Guide to the Turkish Language (Sanglax. Türk Dili İçin Farsça Bir Rehber)* [Gibb's Memorial Series N.S. 20]. London: Gibb.

Sanglax, Türk dilinin Farsça ve daha özelde Çağatay Türkçesi olarak bilinen çeşidinin 18. yy.ın ortalarında yazılmış bir dil bilgisi ve sözcük bilgisi kitabıdır. Kitabın büyük kısmı Türkçe-Farsça sözlüğün tıpkıbasımından oluşmaktadır.

107. CSATÓ, É. Á., ISAKSSON, B. and JAHANI, C. (Eds.) (2005). *Linguistic Convergence and Areal Diffusion. Case Studies from Iranian, Semitic and Turkic (Dil Bilimi Geçişmesi ve Alansal Yayılma. İran, Sami ve Türk Dillerinden Durum Çalışmaları)*. London: RoutledgeCurzon.

Bu çalışmada, İran, Sami ve Türk dillerinin karmaşık dilsel temas durumları saha çalışmasında toplanan yeni veriler ışığında incelenmektedir. Kapsanan coğrafi alan, İran, Sami ve Türk dillerinin çeşitlerinin birçok farklı temas türüne girdiği Batı ve Orta Asya'dır.

108. CSATÓ, É. Á. and JOHANSON, L. (2016). Explorations of Turkic Languages and Varieties (Türk Dilleri ve Değişiklerinin Keşifleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri I – Kuramsal ve Genel Yaklaşımlar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 189-198). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Csató ve Johanson bu çalışmada; Türk dili ailesi ve haritası, tehlikedeki Türk dilleri, Rusça, Çince ve Farsça gibi katil olarak nitelendirilen dillerin zayıf dilleri işlevsizleştirilmesi ve yok etmesi, tehlikedeki veya nesli tükenmekte olan dillerin canlandırılması, tipoloji ve kültürel çalışmalar gibi konuları ele almaktadır.

109. DEMİR, N. and ÜZÜM, M. (2018). Some Remarks on the Poshas of Çankırı (Çankırı Poşaları Hakkında Bazı Tespitler). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery [Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar]* (1st ed., pp. 73–88) (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvckq4v1.9>

Bu makale, Türkiye'nin başkenti Ankara'nın kuzeyinde, Orta Anadolu'da bir il olan Çankırı'nın Poşa topluluğunun dili ve kültürü üzerine bulgular sunmaktadır.

110. DOERFER, G. (1981). Turkish and Mongolian Investigations in Iran and Afghanistan, Undertaken by the University of Göttingen (Göttingen Üniversitesi Tarafından İran ve Afganistan'da Yürütülen Türkiye Türkçesi ve Moğolca Araştırmaları). *The Bulletin of the International Institute for Linguistic Sciences (Uluslararası Dil Bilimleri Enstitüsü Bülteni)* (Kyoto, Sangyo University) 2(1), 54–71.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

111. DOERFER, G. (1998). The Turkic Languages of Iran (İran'ın Türk Dilleri). In L. Johanson and É. Á. Csató (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (273-283). London and New York: Routledge.

Doerfer bu çalışmada; İran'da konuşulan Azerbaycan, Türkmen, Horasan, Kaşgay, Eynallu, Halaç Türkçeleri gibi Türk dillerini tarihsel, nüfus ve dil bilimsel özellikleri açısından incelemektedir.

112. DOERFER, G. (2019). Irano-Altaistica: Turkish and Mongolian Languages of Persia and Afghanistan (İran-Altayistiği: İran ve Afganistan'ın Türkçe ve Moğolca Dilleri). In C. Ferguson (Ed.), *Linguistics in South West Asia and North Africa [Güneybatı Asya ve Kuzey Afrika'da Dil Bilimi]* (pp. 217-234). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111619767-0128>

Doerfer bu çalışmasında, İran ve Afganistan'ın, en azından Moğol İmparatorluğu zamanından beri (13. yy.) en çok dil karışımı olan yerlerden biri olduğunu belirterek, pek çok küçük kabilenin (dil grubunun) ulaşılması güç çöllerde ve dağlık bölgelerde oturmaları sebebiyle bunların dillerinin incelenmesinin büyük zorluklar getirdiğini belirtmektedir.

113. DROMMP, M. R. (1992). A Note on Interpreters of Turkic Languages in Late T'ang China (Eski T'ang Çin'indeki Türk Dillerinin Tercümanları Hakkında Bir Not). *Altaic Religious Beliefs (Altay Dinî İnançları)*, 103-109.

Bu makale, T'ang'ın tercüman kullanımını incelemeyi değil, bazı sonuçların çıkarılabileceği eski T'ang dönemindeki belirli bir durumu araştırmayı amaçlamaktadır. Bu örnek durum, İmparator Wu-tsung döneminde olmuştur. İç Asya'da Uygurlar ve Kızgızlarla ilgili gelişmeler sayesinde Wu-tsung hükümeti dış işlere artan bir yoğun bir ilgi geliştirmiştir.

114. DWYER, A. M. (2016). Endangered Turkic Languages of China (Çin'in Tehlikedeki Türk Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri I – Kuramsal ve Genel Yaklaşımlar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 431-450). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Dwyer bu çalışmada, Çin'de bulunan tehlikedeki Türk dillerini ve bu dillerin ne derecede tehlikede olduklarını ele almaktadır. Çin'de Türk dili konuşurlarının sayısı 13 milyona ulaşmaktadır. Bu konuşurlar; Uygurlar ve diğer yerleşik Tarım Havzası sakinleri (resmî olarak 10,7 milyon), Kazaklar (1,46 milyon), Kırgızlar (186.708), Salarlar (130.607), Özbekler

(10.569), Sarı Uygurlar (yaklaşık 7.000), Tatarlar (3.556), Tuvalar (3.260) ve Fuyü Kırgızları (880) gibi yaklaşık sekiz etno-dilsel grubu oluşturmaktadırlar. Türk dillerinin kollarından bazıları; Batı-Orta Kıpçak (Kazak ve Tatar Türkçeleri), Altay-Kırgız (Kırgız Türkçesi, Lopnor “Uygur Türkçesi” ve muhtemelen diğer Tarım havzası değişkeleri), Güneydoğu (Uygur ve Özbek Türkçeleri), Oğuz Türkçesi (Salar), Yenisey Türkçesi (Sarı Uygur, Fuyü “Kırgızcası”) ve Sayan Türkçesi (Tuva) şeklindedir. Yalnızca Çin’de bulunan Türk dil grupları arasında Sarı Uygurca, Salarca, Fuyü Kırgızcası ve çoğunlukla Sincan’da bulunan çeşitli küçük Türk ve karışık dil değişkeleri vardır. Diğerleri Abdallar (Aynu~Eynu), Dolanlar (ikisi de resmî olarak Uygurdur) ve Tagliqlerdir (resmî olarak Kırgızdır).

115. ERDAL, M. and NEVSKAYA, I. A. (Eds.). (2006). *Exploring the Eastern Frontiers of Turkic (Türkçenin Doğu Sınırlarını Keşfetmek)* (Turcologica 60). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, toplam on altı makaleden oluşmaktadır. Bu ciltte bir araya getirilen makaleler; Güney Sibirya, Moğolistan ve Çin’de konuşulan Türk dillerinin ve ağızlarının dil bilgisi, sözlük, onomastik ve tarihî meseleleriyle bunlar arasındaki alansal ve genetik ilişkileri ele almaktadır.

116. FERÖZE, M. R. (1977). The Linguistic Reform in Turkey (Türkiye’de Dil İnkılabı). *Mağallat Kuliyat al-Luga al-Arabiya (Arap Dili İle İlgili Makaleler Külliyyatı)*, 7, 45-51.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

117. GILSON, E. H. (1981a). Computers and Turkish (Bilgisayarlar ve Türkiye Türkçesi). *Turkish Studies Association Bulletin (Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni)*, 5(2), 5-7.

Bu çalışmanın amacı, bilgisayarların beşeri bilimlerde kullanımını teşvik etmektir. Gilson’a göre Türkolojide bilgisayar kullanımını içeren bu çalışma, bir İngiliz tarafından Latince olarak 17. yy.ın sonunda derlenmiş

Osmanlı Türkçesi-Türkçe dil bilimi çalışmasında, küçük bir bilgisayardan nasıl yararlanılacağını gösteren somut bir örnek niteliğindedir.

118. HELIMSKI, E. (2000). On the Interaction of Mator with Turkic, Mongolic and Tungusic: A Rejoinder (Matorcanın Türk Dilleri, Moğolca ve Tunguzca İle Etkileşimi Üzerine: Bir Yanıt) In E. A. Chelimskij (Ed.), *Komparativistika, Uralistika. Lekcii i Sta'i [Karşılaştırmalı Çalışmalar, Uralistik. Dersler v.b.]* (pp. 292-300). Moskva [first published in Journal de la Soci  t   Finno-Ougrienne (ilk olarak Fin-Ugor Derneği Dergisi'nde yayımlanmıştır), 83 (1991), 257-267].

Helimski bu çalışmada, Matorcanın Türk dilleri, Moğolca ve Tunguzca ile etkileşimini incelemektedir.

119. HOVDHAUGEN, E. (1976). Some Aspects of Language Contact in Anatolia (Anadoludaki Dil Temaslarının Bazı Yönleri). *Working Papers in Linguistics from the University of Oslo (Oslo Üniversitesi Dil Bilimi Çalışma Kağıtları)*, 7, 142–160.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

120. HŘEBIČEK, L. (1990). Quantitative Studies (Nicel Çalışmalar). In Gy  rgy Hazai (Ed.), *Handbuch der T  rkischen Sprachwissenschaft I [(T  rk Dil Bilimi El Kitabı I)]* (pp. 371-387). Budapest: Akad  miai Kiad  . **Aynı   alışma:** *Turkologischer Anzeiger (T  rkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 17(192), 371-387.

Hşebi  ek bu   alışmada, bir okuryazarlık programı i  in bilgi edinmek amacıyla nicel araştırma y  netimini kullanarak, T  rkiye T  rk  esinde yazı dili ve konuşma dili arasındaki s  zc  ksel farklılıkları ele almaktadır. Ayrıca Hşebi  ek, yazı ve konuşma dilinde dil bilgisel bi  im birimlerinin sıklık dağılımlarını inceleyen Pierce'nin (1961, 1962)   alışmasına da değinmektedir.

121. ISANBAEV, N. I. (1989). *Mari-Turkic Language Contacts 1-II. Tatar and Bashkir Borrowings (Mari-Türk Dilleri Temasları I-II. Tatar Türkçesi ve Başkurt Türkçesi Ödünçlemeleri)*. Yoshkar-Ola: Mari Book Publishing House.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

122. JANHUNEN, J. (1989). On the Interaction of Mator with Turkic, Mongolic and Tungusic (Matorcanın Türkçe, Moğolca ve Tunguzca İle Etkileşimi Üzerine). *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja; Journal de la Société Finno-Ougrienne (Fin-Ugor Derneği Dergisi)*, 82, 287–297. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

Janhuen bu çalışmada, Matorcanın Türkçe, Moğolca ve Tunguzca ile etkileşimini tartışmaktadır.

123. JANHUNEN, J. (2005). The Role of the Turkic Languages in the Amdo Sprachbund (Amdo Dil Birliğinde Türk Dillerinin Rolü). In E. Siemienieć- Golas and M. Pomorska (Eds.), *Turks and Non-Turks. Studies on the History of Linguistic and Cultural Contacts [Türkler ve Türk Olmayanlar. Dil Bilimsel ve Kültürel Temasların Tarihi Üzerine Çalışmalar]* (pp. 113–122). (Studia Turcologica Cracoviensia 10) Kraków: Institute of Oriental Philology, Jagiellonian University.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

124. JASTROW, O. (2018). Semitic Languages in Southeastern Turkey and Semitic-Iranian-Turkish Language Contacts (Güneydoğu Türkiye'deki Sami Dilleri ve Sami-İran Dilleri-Türkiye Türkçesi Temasları). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery, 1st ed. [Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar, 1. baskı]* (pp. 231–240) (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

125. JEONG, J. (2009). The Reconstruction of the Early Turkic History; Re-Examined by the Researchers of Turkic Myth (Erken Türk Dilleri Tarihinin Yeniden İnşası; Türk Dilleri Efsane Araştırmacıları Tarafından Yeniden İncelenmiştir). *Chung'ang Asia Yon'gu*, 14(1), 31.

Jeong bu çalışmada, Türklerin kuruluşuyla ilgili günümüzde bilinen mitin nasıl yazıldığını, hikâyedeki özelliklerin neler olduğunu ve metnin tertibini incelemektedir. Jeong, bu tür ayrıntılar üzerinden incelemeler yaparak ve daha önceki çalışmaları sistematik olarak yeniden inceleyerek, Türklerin erken dönem tarihini yeniden inşa etmeyi hedeflemektedir.

126. JOHANSON, L. (1997). A Grammar of the “Lingua Turcica Agemica” (İran Türkçesi Dil Bilgisi). In B. Kellner-Heinkele and P. Zieme (Eds.), *Studia Ottomanica. Festgabe für György Hazai zum 65. Geburtstag [Osmanlı Türkçesi Araştırmaları. György Hazai'nin 65. Doğum Günü Kutlaması]* (pp. 87–101) (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 47). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Johanson bu çalışmada, Raphaël du Mans tarafından el yazmasıyla yazılan İran Türkçesi dil bilgisinin içeriğini özetlemeyi ve eserdeki bazı hataları bulup düzeltmeyi amaçlamaktadır.

127. JOHANSON, L. (1998c). The History of Turkic (Türk Dillerinin Tarihi). In L. Johanson and E. A. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 81–125). London: Routledge.

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinin 1200 yıllık tarihi boyunca art zamanlı gelişiminin kısa bir özetini sunmaktadır. Açıkça belgelenen en eski dönem, M.S. 8. yy.a ait Doğu Eski Türkçesi yazıtlarının dilidir. Türk dillerinde Eski Türkçeden önceki malzemeleri yorumlama girişimleri, örneğin Çin kaynaklarında bulunan Hsiung-nu unsurlarının incelenmesi başarılı olmamıştır. Türk dilleri açıkça genetik olarak birbiriyle ilişkilidir. Ayrıca ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi bakımından çarpıcı benzerlikler göstermektedir. Birçoğundaki kayda değer yapısal değişikliklere rağmen, tüm grup belirli derecede değişime dirençli

görülmektedir. Hatta Doğu Eski Türkçesi yazıtlarının dili ile çağdaş Türkiye Türkçesi arasında pek çok temel özellik bakımından şaşırtıcı benzerlikler bulunmaktadır. İlk-Türk dilleri dönemleri ve Altay dil ailesiyle ilgili zor konu bir kenara bırakılırsa, Türk dilleri birliğinin, Ogur Türkçesinin (veya Bulgar Türkçesi) çoğunlukla “Ortak Türkçe” olarak adlandırılan diğer dillerden erken bir bölünmeyle çözüldüğü varsayılabilir. Bazı Türkologlar Bulgar Türkçesini Türk dillerinin batı kolu, Ortak Türkçeyi ise doğu kolu olarak değerlendirmektedir. Hazarların diline benzediği söylenen Ana-Bulgar dili, eskiden Bulgar türüne aitti. Onun tek çağdaş temsilcisi Volga bölgesindeki Çuvaş Türkçesidir. Bulgar Türkçesi, Ortak Türkçeden bazı sözcüklerde *z* ve *ş* yerine *r* ve *l* gibi düzenli ses bilgisel temsillerle ayrılmaktadır (Çuvaş Türkçesi *šér* "yüz", *šul* "yıl" ve Türkiye Türkçesi *yüz* "yüz", *yaş* "yaş"). İkinci bir bölünme, bugün İran merkezinde konuşulan ve Argu diye adlandırılan eski bir Türk lehçesi olan Halaç Türkçesinde yaşanmıştır. Halaç Türkçesi, Ortak Türkçeye Çuvaşçadan daha yakındır, ancak dil temasından dolayı ikisi de oldukça eski özellikler ve çok sayıda yenilikler sergileyen çok farklı dillerdir. Lehçe bölünmesi ve karmaşık temas süreçleri nedeniyle ortaya çıkan bu farklılık, “Ortak Türkçe”nin Oğuz, Kıpçak ve Uygur Türkçeleri şeklinde 3 temel kola ayrılmasına sebebiyet vermiştir. Bu lehçeler sonradan kendi içlerinde farklı dallara ayrılmıştır. Türk dillerini konuşan gruplar, erken dönemde iç Avrasya bozkırlarından diğer bölgelere, farklı yönlerde nüfuz etmişlerdir: Bulgar ve Kıpçak grupları batıya, Pontus bozkırlarına (Karadeniz-Hazar bozkırları) ve ötesine doğru ilerlemiş; diğer eski Türk grupları batıya, Orta Avrasya'ya doğru ilerlemiş; Uygurlar güneye, Doğu Türkistan'a; Oğuz grupları ise güneybatıya, İran'a ve Anadolu'ya göç etmişlerdir. Bu tür grupların benzersiz hareketliliği nedeniyle, Türk dillerinin belirli türleri inanılmaz bir genişleme göstermiştir. Yayılmalarındaki atılım, Türkistan ve Tataristan'ın büyük oranda Türkleştirildiği 13. yy.dan itibaren gerçekleşmiştir. Böylece, Orta Asya'nın İran dilleri arasında pratikte yalnızca Tacikçe hayatta kalmıştır. Johanson Türk dillerinin sınıflandırmasını şu şekilde yapmaktadır: tarihî Türk lehçeleri; “Eski

Türkçe (5-6. yy. – 13. yy.) [Doğu Eski Türkçesi (Köktürk, Uygur, Karahanlı Türkçeleri) ve Batı Eski Türkçesi (Eski Bulgar Türkçesi)], Orta Türkçe (13–15. yy.) [Doğu Orta Türkçesi (Harezmi-Altınordu, Çağatay Türkçeleri) ve Batı Orta Türkçesi”nden (Kıpçak, Eski Anadolu, Osmanlı Türkçeleri)] oluşmaktadır. Çağdaş Türk lehçeleri ise; Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçeleri (Türkiye, Azeri, Gagavuz, Türkmen, Horasan Türkçeleri), Güneydoğu (Karluk) grubu Türk lehçeleri (Özbek, Salar, Yeni Uygur, Sarı Uygur Türkçeleri ve Fu-yü Kırgızcası), Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçeleri (Kırgız, Kazak, Karakalpak, Kumuk, Nogay, Karaçay-Balkar, Kırım Tatar, Tatar, Başkurt, Karaim Türkçeleri), Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçeleri (Yakut-Saha, Dolgan, Hakas, Altay, Tuva, Tofa, Soyot, Şor, Çulım Türkçeleri), Çuvaş Türkçesi ve Halaç Türkçesinden oluşmaktadır (Johanson, 1998: 82-87). Johanson makalenin devamında ses bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimsel değişimler ve sözcük hazinesi bölümlerine yer vermektedir. Ses bilgisi bölümünde; Türkçedeki ünlüler, asli uzunluklar, ikincil uzunluklar, ünlülerin betimlenmesi ve ünlülerde görülen değişiklikler ele alınmaktadır. Ünsüzler bölümünde ise, ünsüzlerde görülen art zamanlı gelişmeler incelenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve isim çekimi, fiiller, art-fiiller (postverbs), görünüş ve kip ekleri ile sıfat-fiiller ve zarf-fiiller konusu bulunmaktadır. Çalışma, sözcük hazinesindeki Türkçe ve yabancı unsurları gözden geçirdikten sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir. Kitabın 2. baskısı bazı ilavelerle ve değişikliklerle 2022 yılında yapılmıştır.

128. JOHANSON, L. (2000b). Attractiveness and Relatedness: Notes on Turkic Language Contacts (Çekicilik ve Akıbalık: Türk Dil Teması Üzerine Notlar). In J. Good and A. C. L. Yu (Eds.), *Proceedings of the Twenty-Fifth Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society, February 12-15, 1999 (Berkeley Dil Bilimi Derneğinin Yirmi Beşinci Yıllık Toplantı Bildirileri, Şubat 12-15, 1999)* [pp. 87-94]. Special session on Caucasian Dravidian and Turkic linguistics. Berkeley: Berkeley Linguistics Society.

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinin, özellikle Altay dil ailesinin dış ilişkileriyle ilgili muhtemel tartışma yolları hakkında bazı düşünceleri sunmaktadır.

129. JOHANSON, L. (2001a). *Discoveries on the Turkic Linguistic Map (Türk Dili Haritası Üzerinde Keşifler)* (Swedish Research Institute in Istanbul, Publications 5). Stockholm: Swedish Research Institute in Istanbul.

Johanson bu çalışmada, Türk dili hakkında değişik dönem ve coğrafyalarda yapılan araştırmaları ve bu araştırmaları kimlerin yaptığını inceleyerek Türk dili haritasını ana hatlarıyla çizmektedir.

Bu çalışma, Nurettin Demir ve Emine Yılmaz tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir (2002, Ankara: Grafiker Yayınları).

130. JOHANSON, L. (2003b). Smaller Turkic Languages (Azınlıkta Kalan Türk Dilleri). In J. Sherzer and Th. Stolz (Eds.), *Minor Languages: Approaches, Definitions, Controversies [Azınlık Dilleri: Yaklaşımlar, Tanımlar, Tartışmalar]* (pp. 15–39) (Diversitas Linguarum 3). Bochum: Universitätsverlag Brockmeyer.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

131. JOHANSON, L. (2006b). On the Roles of Turkic in the Caucasus Area (Kafkasya Bölgesinde Türk Dillerinin Roller Üzerine). In Y. Matras, A. McMahon and N. Vincent (Eds.), *Linguistic Areas. Convergence in Historical and Typological Perspective [Dil Alanları. Tarihsel ve Tipolojik Bakış Açısıyla Geçişme]* (pp. 160–181). Hampshire: Palgrave Macmillan.

Johanson bu çalışmada, tarihsel dil bilimindeki temasta bazı süreçleri göstermek için Kafkasya bölgesindeki Türk dilleri çeşitlerinin rollerini tartışmaktadır.

132. JOHANSON, L. (2012b). Pyramids of Spatial Relators in Northeastern Turkic and Its Neighbors (Kuzeydoğu Türk Dillerinde ve Komşularında Mekânsal İlişki Piramitleri). In P. Suihkonen, B. Comrie and V. Solovyev

(Eds.), *Argument Structure and Grammatical Relations. A Crosslinguistic Typology* [Öge Yapısı ve Dil Bilgisel İlişkiler. Dillerarası Bir Tipoloji] (Studies in Language Companion 126). Amsterdam: Benjamins. 191–210.

Bu çalışma, Sibirya-Moğolistan Kuzeydoğu Türkçesi ve komşularındaki temel mekânsal ilişkilerin kodlanmasını ele almaktadır.

133. JOHANSON, L. (2018b). Five Dimensions of Linguistic Distance (Dilsel Uzaklığın Beş Boyutu). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 22, 36–42.

Johanson bu çalışmada; kalıtsal uzaklık, tipolojik uzaklık, sözlüksel uzaklık, anlaşılabilirlik uzaklığı ve algılanan uzaklık gibi dilsel uzaklığın boyutlarını ele almaktadır.

134. JOHANSON, L. (2018c). Language Landscape Ecology: Interacting Factors in Turkic Language Contacts (Dil Manzarası Ekolojisi: Türk Dili Temaslarında Etkileşen Unsurlar). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery* [Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar] (1st ed., pp. 241–254) (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvckq4v1.14>

Johanson bu makalede, Türk dili ve Türk diline ait olmayan karşılaşmalarda örneklediği gibi, dil temaslarında dil bilimsel ve dil bilimi alanı dışında olan faktörler arasındaki ilişkiyi incelemek için bir program oluşturmayı amaçlamaktadır.

135. JOHANSON, L. (2020a). Turkic in Three Language Empires (Üç Dil İmparatorluğunda Türkçe). In Ingeborg Hauenschild, Barbara Kellner-Heinkele and Matthias Kappler (Eds.), *Eine Hundertblättrige Tulpe - Bir Şadbarg Lāla: Festgabe für Claus Schönig* [Bir Yüz Yapraklı Lāle — Bir Şadbarg Lāla. Claus Schönig Hatıra Kitabı] (pp. 197-203). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112209240-014>

Johanson bu çalışmada, Türk dillerinin önemli bir rol oynadığı üç eski dil imparatorluğu olan Eski Uygur İmparatorluğu, Moğol İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun ortaya çıkışı ve gelişimini incelemektedir.

136. JOHANSON L. (2020b). The Classification of the Turkic Languages (Türk Dillerinin Sınıflandırılması). In M. Robbeets, A. Savelyev and N. Hübler (Eds.), *The Oxford Guide to the Transeurasian Languages (Transavasya Dilleri Oxford Rehberi)*. Oxford: Oxford University Press.

Bu çalışma, Türk dillerinin etnik sınıflandırılmasını ele almaktadır. Johanson bu çalışmada, dillerin dağıldığı alanları sunduktan sonra “lehçe” ve “ağız” ayrımı tartışmaktadır. Johanson, Türk dillerinin tarihinin, Türk dillerini konuşan grupların sürekli göçlerinden büyük ölçüde etkilendiğini, bunun da dil çeşitlerinin farklılaşmasına ve geçişmesine yol açtığını belirtmektedir. Yazar; Türkçe olmayan dillerle temasların “devralma” (take over) ve “taşımaya” (carry over) kopyalama olarak iki tür temas kaynaklı değişikliklerle sonuçlandığını ifade etmektedir. Bu sınıflandırma, aynı zamanda temel kalıtsal bağları yansıtan kabataslak bir coğrafi ayrıma dayanmaktadır. Uygulanan sınıflandırma ölçütleri ses bilimi, biçim bilimi ve sözlüksel özellikleri içermektedir.

137. JOHANSON, L. and BULUT, C. (Eds.). (2006). *Turkic-Iranian Contact Areas. Historical and Linguistic Aspects [Türk-İran Dilleri Temas Bölgeleri. Tarihsel ve Dil Bilimsel Yönler]* (Turcologica 62). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, Türk-İran dillerinin temaslarını tarihsel ve dil bilimsel bir açıdan ele alan bir dizi makaleden oluşmaktadır. Johanson ve Bulut bu çalışmada, Türk ve İran halkları arasındaki uzun ve yoğun simbiyozun (ortakyaşam) bazı yönlerini vurgulamaktadır.

138. JOHANSON, L. and CSATÓ, É. Á. (Eds.). (1998) [2006²]. *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (Routledge Language Family Descriptions). London, New York: Routledge.

Bu çalışma, hem eski hem de çağdaş Türk dillerini yapı ve tarih bakımından incelemektedir. Birinci bölümde genellemeler ele alınmış, bu dil ailesinin dil bilgisi geleneklerine, alt gruplamalarına ve yazı sistemlerine bir giriş yapılmıştır. Kitabın son kısmı, tek tek dillerin açıklamalarına odaklanmıştır. Her dil açıklaması; dile genel bir bakış sunmakta, ardından ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, sözlük ve ağızlar hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Her bölüm, alanında tanınmış bir uzman tarafından yazılmış bağımsız bir makaleyi temsil etmektedir. Daha fazla okuma için en yararlı kaynaklar hakkında önerilerde bulunulmuş ve çalışmanın sonunda kapsamlı bir dizine yer verilmiştir.

Bu çalışmanın ikinci baskısı 2021 yılında yapılmıştır.

139. KARPAT, K. H. (1984). A Language in Search of a Nation: Turkish in the Nation State (Bir Ulus Arayışındaki Dil: Ulus Devlette Türkiye Türkçesi). In A. Scaglione (Ed.), *The Emergence of National Languages (Ulusal Dillerin Ortaya Çıkışı)*. (pp. 175-208). Ravenna: Longo editöre.

Bu çalışma, Türkiye Türkçesinin dil bilimsel olarak değil, tarihî olarak evrimini hazırlayan kültürel ve siyasi güçlerin bir analizidir. Bu çalışmaya göre, bahsedilen güçler Türkiye'nin çok karmaşık, görkemli, dinî ve etnik-tarihî mirasının ürünüdür.

140. KRAMER, C. (1992). The Use of Turkisms in Balkan Languages as Reflected in Konstantinov's Novel *Baj Ganjo* (Konstantinov'un Romanı *Baj Ganjo*'da Yansıtıldığı Şekliyle Balkan Dillerinde Türkçe Unsurların Kullanımı). *Zeitschrift für Balkanologie (Balkanoloji Dergisi)*, 28, 44-60.

Kramer bu çalışmasında, kullanımlarında hangi ortak noktaların olduğunu belirlemek için üç Balkan dili olan Makedonca, Bulgar Türkçesi ve Arnavut dillerindeki Türkçe unsurları incelemektedir.

141. LANDAU, J. (1993). The First Turkish Language Congress (İlk Türk Dili Kurultayı). In J. Fishman (Ed.), *The Earliest Stage of Language*

Planning: “The First Congress” Phenomenon [Dil Planlamasının En Erken Aşaması: “İlk Kongre” Olgusu] (pp. 271-292). Berlin, New York.

Bu çalışmada, ilk kez 1932 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nde İstanbul’da düzenlenen Türk Dili Kurultayı’nın dil inkılabının önemli bir parçası olduğu vurgulanmaktadır.

142. LINDSAY, R. (2016). Mutual Intelligibility among the Turkic Languages (Türk Dilleri Arasındaki Karşılıklı Anlaşılabilirlik). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri I – Kuramsal ve Genel Yaklaşımlar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 311-384). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Lindsay bu çalışmada, Türk dilleri ailesini ilgili tüm önemli ağızlarıyla birlikte karşılıklı anlaşılabilirlik esasında ele almaktadır. Lindsay bu çalışmanın sonucunda elde ettiği bulgulara göre, Türk dilleri ve Türkiye Türkçesi için ortalama anlaşılabilirlik rakamları ortaya koymaktadır. Böylece Türk dil ailesi, Etnoloji internet sitesinde 41 dilden 53 dile kadar genişletilmiştir. Var olan ağızlardan birkaç yeni dil oluşturulmuş ve var olan birkaç dil ortadan kaldırılıp, diğer yeni oluşturulan dilin ağızları olarak yeniden ele alınmıştır. Tutarlı ve anlaşılması kolay bir şekilde pek çok Türk dilinin tam ve ayrıntılı tarihi yazılmıştır. Türk dili ailesini sınıflandırmak için, bilinen tanımlamalardan bazılarını reddeden ve yeniden yazan yeni bir girişimde bulunulmuştur.

143. LOIKO, L. M. (1986). Correlation between the Turkic and Finno Ugric Elements in the Culture of the Bavly Udmurts (Bavly Udmurtların Kültüründe Türk Dilleri ve Fin-Ugor Dilleri Unsurlarının Karşılıklı Münasebetleri). *Memoires de la Societe Finno-Ougrienne (Fin-Ugor Derneği Anıları)*, 194, 165.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

144. MENGES, K. H. (1968). *The Turkic Languages and Peoples. An Introduction to Turkic Studies [Türk Dilleri ve Halkları. Türklük Araştırmalarına Giriş]* (Ural-Altaische Bibliothek 15). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, Menges'in Altay ve Slav dilleri üzerine yayımladığı on eserinden biridir. Çalışma; ön söz, ikinci baskıya ön söz ve eklemeler, çevirenin ön sözü, transkripsiyon, kısaltmalar, alıntı yapılan dillerin kısaltmaları bölümlerinden sonra, Türkoloji araştırmalarının tarihçesi, Türk topluluklarının dağılımı ve Türk göçlerinin tarihçesi, Türk dillerinin sınıflandırılması, Türk dillerinde kullanılan alfabeler, karşılaştırmalı ses bilgisi ve dil bilgisi, Türk dillerinin sözcük hazinesi, yapısal değişmeler, bazı kitabiyat bilgileri, özel ve cins adlar dizini, sözcük ve ekler dizini başlıklarını taşıyan on bölümden oluşmaktadır.

Bu çalışma, Erhan Taşbaş tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir (2020, Ankara: Türk Dil Kurumu).

145. MENGES, K. H. (1995) *The Turkic Languages and Peoples. An Introduction to Turkic Studies, 2nd Edition (Türk Dilleri ve Halkları. Türklük Bilgisi Araştırmalarına Giriş, 2. Baskı)*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

İlk baskısı 1968 yılında Otto Harrasowitz yayınevi tarafından Almanya'da, Wiesbaden'de yayımlanmıştır. Kitabın ikinci baskısı ekleme ve düzeltmelerle 1995'te yeniden basılmıştır. Bu çalışma da ilk baskısı ile aynı içeriğe sahiptir, ancak çalışmaya kaynakça ilaveleri yapılmıştır.

146. MENZ, A. (2003). Endangered Turkic Languages: The Case of Gagauz (Tehlikedeki Türk Dilleri: Gagavuz Türkçesi Örneği). In M. Janse and S. Tol (Eds.), *Language Death and Language Maintenance [Dil Ölümü ve Dil Muhafazası]* (pp. 143–155). Amsterdam: Benjamins.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

147. MENZ, A. (2011). The Turkic Languages of Europe (Avrupa'nın Türk Dilleri). In B. Kortmann and J. van der Auwera (Eds.), *The Languages and Linguistics of Europe: A Comprehensive Guide [Avrupa Dilleri ve Dil Bilimi: Kapsamlı bir Rehber]* (pp. 159–178). Berlin: DeGruyter.

Menz bu çalışmada, Avrupa'nın Türk dillerini “Avrupa'nın Oğuz Dilleri”, “Avrupa'nın Kıpçak Dilleri” ve “Çuvaş Türkçesi” başlıkları altında incelemektedir. Avrupa'nın Türk dillerinin tipolojik özelliklerinden de bahseden Menz, bu dilleri ses bilgisi, ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi açısından ele almaktadır.

148. MENZ, A. (2016a). Speakers of Turkic Languages: Numbers and Countries (Türk Dillerinin Konuşurları: Sayılar ve Ülkeler). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri I – Kuramsal ve Genel Yaklaşımlar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 199-204). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Menz bu çalışmada, Türk dillerinin konuşurlarını sayılar ve ülkeler açısından ele almaktadır. Menz, kullandığı grafikleri Selcen Koca Sarı tarafından derlenen ortalama rakamlar esasında sunmaktadır. Buna göre, Güneybatı veya Oğuz grubu, tüm dil ailesinde olduğu gibi, bu alt grupta da en büyük tek dil olarak Türkiye Türkçesiyle açık ara en fazla konuşura sahiptir. Ülkeler açısından değerlendirildiğinde; en çok Türk dili konuşuru sırasıyla Türkiye, İran, Özbekistan, Çin, Rusya, Kazakistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Afganistan, Kuzeybatı Avrupa, Tacikistan, Bulgaristan, Irak, Ukrayna, Gürcistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Moldova, Yunanistan ve Moğolistan'da yer almaktadır.

149. NEVSKAYA, İ. and ERDAL, M. (2016). Introduction (Giriş). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri I – Kuramsal ve Genel Yaklaşımlar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 16-21). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Nevskaya ve Erdal bu çalışmada, “Tehlikedeki Türk Dilleri I – Kuramsal ve Genel Yaklaşımlar, Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna” adlı yayını, tehlikedeki Türk dillerinin bir ansiklopedisi olarak tanımlamaktadırlar. Geçmişte tehlike altındaki birtakım Sibirya Türk dil değişkesinin belgelenmesi, alfabelerinin oluşturulması, korunması veya diriltilmesi üzerinde çalışan Nevskaya ve Erdal, dillerin belgelenmesinin önemini, çok sayıdaki dilin varlığını ve sağlıklı gelişimini tehdit eden birçok sebebi ve konuşurlarının bir dilin kendi etnik grupları için değerinin farkında olmalarının önemini vurguladıktan sonra, bu baskıyla ilgili detaylı bilgi vermektedirler. Nevskaya ve Erdal’a göre bu yayın; Türkoloji araştırmalarında ilk kez, tehlikedeki diller, dil siyaseti ve dil sınıflandırması hakkında teorik meseleleri içeren bölümleri, Türk dünyasının farklı bölgelerindeki dil durumlarını sunan ve tehlike altında olan her Türk dilinin başlı başına emsalsiz bir bütünlük içinde tarif eden bölümlerle birleştiren benzersiz bir yayındır. Bu yayını, tehlikedeki Türk dillerinin bazı materyallerini temel alan dil bilimi araştırmalarını arz eden bölümler tamamlamaktadır. Ayrıca, bugüne kadar neler yapıldığı ve dil araştırmalarının kaydedilen dillere ve bu dillerin konuşurlarına hâlâ neler borçlu olduğu ortaya koyulmaktadır.

150. ÖZYÜREK, E. (1995). From Elifba to Alfabe: From Ottoman to “Modern” Turk (Elifba’dan Alfabeye: Osmanlı Türkçesinden “Çağdaş” Türkçeye). *Turkish Studies Association Bulletin (Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni)*, 19(1), 42-43.

Bu çalışmaya göre, Latin harflerinin kullanılmaya başlanması laikliğin pekiştirilmesine de katkıda bulunmuştur.

151. PRITSAK, O. (1978). Turkology and the Comparative Studies of Altaic Languages (Türkoloji ve Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Çalışmaları). *The VIth International Symposium. Comparative Studies of Altaic languages. Sept. 4-10, 1978 (VI. Uluslararası Sempozyum. Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Çalışmaları. 4-10 Eylül 1978)* [National Academy of Sciences. Republic of Korea (Seoul)] [pp. 2-4] (Korean text) [pp. 17-20] (English text); cf. also [pp. 34-35] cf. no. 1-163.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

152. PRITSAK, O. (1980). Turkology and the Comparative Study of Altaic Languages. The System of the Old Runic Script (Türkoloji ve Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Çalışması. Eski Runik Yazı Sistemi). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 4, 83-100. Harvard University.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

153. RÓNA-TAS, A. (1980). On the Earliest Samoyed-Turkish Contacts (En Eski Samoyed Dilleri-Türk Dili Temasları Üzerine). *Congressus Quintus Internacionális Fenno-Ugristarum (Beşinci Uluslararası Fin-Ugor Kongresi)*, 3, 377–385. Turku: Suomen Kielen Seura.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

154. RÓNA-TAS, A. (1991). *An Introduction to Turkology (Türkolojiye Giriş)*. Szeged.

Róna-tas bu çalışmada; Türk adının kökeni, Türk dilinin tarihi ve diğer dillerle olan ilişkisi, Türk topluluklarının geçmişteki durumu gibi temel konular başta olmak üzere, Türkolojiyle ilgili çeşitli hususları incelemektedir. Türkolojinin bir bilim dalı olma sürecinde yaşananları betimleyen Róna-tas'ın bu kitabı; çağdaş Türk dillerinin sınıflandırılması, eski Türklerin komşu halklarla olan ilişkileri ve inanç sistemleri üzerine

tespitler, Türkçenin tarihî dönemlerinde kullanılan Runik alfabeye, Brahmi ve Tibet alfabeleri üzerine derinlemesine incelemeleri de kapsamaktadır.

155. RÓNA-TAS, A. (1988). Turkic Influence on the Uralic Languages (Ural Dillerinde Türk Dilleri Etkisi). In D. Sinor (Ed.), *Handbuch der Orientalistik 8, 1. The Uralic Languages [Doğu Çalışmaları El Kitabı 8, 1. Ural Dilleri]* (pp. 742–780). Leiden: Brill.

Róna-Tas bu çalışmada, Ural dillerinde Türk dillerinin etkisini incelemektedir. Konuyla ilgili Ramsted (1907), Paasonnen (1912-1917), Kai Donner (1924), Ligety (1938), Sinor (1946-47), Joki (1952), Doerfer TMEN, Poppe (1960), Hajdu (1953-63) ve Janhunen'in (1977) tartışmalarından da bahseden Róna-Tas, en erken temasları yansıtan sözcükleri göstermektedir.

156. RYBALKO, O. (2016). The Urum Language of Azov Greeks: Overview and Current Situation (Azak Greklerinin Urum Türkçesi: Genel Bakış ve Bugünkü Durum). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 519-526). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Rybalko bu çalışmada, Ukrayna'da yaşayan Azak Grekleri ile ilgili genel bilgi verdikten sonra, Azak Greklerini konuştukları dil, günümüzde yaşadıkları bölgeler ve Ukrayna'daki sayıları açısından betimlemektedir. Ayrıca yazar, Azak Greklerinin konuştuğu Urum Türkçesini genel özellikleri, ağız bilimi ve tarihi açısından ele almaktadır. Urum Türkçesinin genel özellikleri bölümünde, Urum Türkçesinin Orta Çağda Kırım'da şekillenen Türk dillerinin batı grubuna ait bir dil olduğu ifade edilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Oleksandr Harkavets'e göre Urum

Türkçesi ağızlarının Kıpçak-Polovets, Oğuz-Kıpçak, Kıpçak-Oğuz ve Oğuz ağızları şeklinde sınıflandırıldığı bilgisi yer almaktadır. Urum Türkçesinin kullanımına ilişkin kısa tarihçeyle ilgili olan bölümde, Sovyetler Birliği ve bağımsız Ukrayna dönemlerinde Urum Türkçesinin durumu ele alınmaktadır. Ayrıca Urum Türkçesinin günümüzdeki durumu ile ilgili bilgi verilen bu bölümde, Urum Türkçesinin sadece yaşlı nesil tarafından konuşulduğu, genç neslin Urum Türkçesini konuşmadığı ve Rusçanın egemen dil olarak Urum Türkçesini işlevsizleştirdiği ifade edilmektedir. Makale, Azak Greklerinin konuştuğu Urum Türkçesinin karşılaştığı sorunların betimlendiği sonuç bölümünden sonra, sekiz çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

157. SCHÖNİG, C. (1997). A New Attempt to Classify the Turkic Languages I (Türk Dillerinin Sınıflandırılması İçin Yeni Bir Girişim I). *Turkic Languages I (Türk Dilleri I)*, 1, 117–133. **Aynı çalışma:** A New Attempt to Classify the Turkic Languages II, *Turkic Languages I*, 2, 262–277. SCHÖNİG, C. (1998a). A New Attempt to Classify the Turkic Languages III, *Turkic Languages II*, 1, 130–151.

Schönig bu çalışmada, Türk dillerinin yeni bir sınıflandırmasını sunmayı amaçlamaktadır.

158. SCHÖNİG, C. (1999). The Internal Division of Modern Turkic and Its Historical Implications (Çağdaş Türk Dillerinin Eş Zamanlı Sınıflandırması ve Tarihsel Yönleri). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 52(1), 63–95.

Schönig bu çalışmada, çağdaş Türk dillerinin dil bilimsel olarak sınıflandırılması hususunda eş zamanlı veriye dayalı bir model oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu model, ses bilgisine dair verilerin yanında biçim bilimi, sözcük bilimi ve söz dizimi alanlarıyla ilgili veriler de sunmaktadır.

Bu çalışma, İsa Sarı tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir [2013, *Dil Araştırmaları*, 12(221-257)].

159. SEEGMILLER, S. and BALIM, Ç. (1998). Alphabets for the Turkic Languages: Past, Present and Future (Türk Dillerinin Alfabeleri: Dünü, Bugünü ve Geleceği). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 627]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Seegmiller ve Balım bu çalışmada, imlâ ile ilgili genel bir değerlendirme yaptıktan sonra, Sovyet idaresinde kalmış Türk Cumhuriyetlerindeki alfabe değişikliklerinin tarihçesini tablolarla verip, Latin alfabesine geçiş sürecini anlatmaktadırlar.

160. SKILLITER, S. (1977). List of Works towards a Bibliography of Current British Turcological Studies (Güncel İngiliz Türkoloji Çalışmalarının Bibliyografyasına Yönelik Çalışmaların Listesi). *Turcica (Türkiye)*, 9(1), 252-263.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

161. SKOPETEAS, S. (2016). The Caucasian Urums and the Urum Language (Kafkasya Urumları ve Urum Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 519-552). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Skopeteas bu çalışmada; “Urum” etnonimini açıkladıktan sonra, Gürcistan'da Kvemo Kartlinin dağlık bölgelerinde yaşayan Kafkasya Urumlarının dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Urum Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve güncel gelişmeler bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri

bölümünde, Urum Türkçesinin bir yazı dili geleneğinin olmadığı, Urum Türkçesi konuşurlarının çoğunluğunun Rus (ve daha az olarak Gürcü) alfabesini kullandıkları ifade edilmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri bölümünde, Kafkas Urumcasının Rusçanın etkisinde kalmış olan Anadolu Türkçesinin bir değişkesi; Kırım Urumcasının ise Kırım Tatarları tarafından konuşulan Türkçeden etkilenmiş farklı alt katmana sahip bir Türk dili olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca, Kafkas Urumcasının bazı özelliklerinin, özellikle Kars ve Erzurum'da konuşulan ağızlar olmak üzere, Anadolu Türkçesi ile doğrudan ilgili olduğu ifade edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, ünlüler, ünsüzler ve ses bilgisel süreçler betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler, fiiller, zamirler, sıfatlar, zarflar, belirleyiciler, niteleyiciler, edatlar, bağlaçlar gibi sözcük türleri ve biçim bilimsel kategoriler ele alınmaktadır. Söz varlığı bölümünde, Urum Türkçesinin Rusça, Gürcüce, Yunanca ve Ermeniceden ödünç sözcükler barındırdığı ifade edilmektedir. Güncel gelişmeler bölümünde, insanların asıl yerleşim alanlarını terk etmesi nedeniyle Urum Türkçesinin kullanımının azaldığı ve çok etnikli çevrelere göç durumlarında sık sık gözlemlendiği gibi, dilin kullanımının aile içindeki ilişki ile sınırlı olduğu belirtilmektedir. Makale, Urum Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

162. SOFU, H., CAN, C., ABİK, A. D., YÜCEOL, M. Ö. and KİLİMCİ, A. (Eds.). (2020). *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting* (1st ed.) [*Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı*]. Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh>

Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı (ICTL), Türkiye Türkçesi ve diğer Türk dilleri üzerine araştırma yapan araştırmacılar için 1982 yılından bu yana her iki yılda bir hem Türkiye'de hem de yurt dışında düzenlenen bir forumdur. Bu çalışma, Çukurova Üniversitesi'nde 24-26 Şubat 2017 tarihinde düzenlenen 18. Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı bildirilerini kapsamaktadır. Almanya'nın Göttingen şehrinde

kitap olarak basılan bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ve diğer Türk dilleriyle ilgili dil bilimi çalışmalarının geniş bir alt alanını kapsayan 32 makale yer almaktadır. Makalelerin çoğunluğu çeşitli adsıl yapıları inceleyen çağdaş Türkçe söz dizimi, yumuşak G (Ğ) sorunu, dil sürçmelerinde ses bilimsel çeşitlilik ve ses bilgisel değiştirim gibi Türkçenin ses sistemi ile ilgili konular üzerinedir. Dil gelişimi ile ilgili yazılar arasında, makalelerin ikisi anlatım becerilerinin geliştirilmesine yöneliktir. Ayrıca, Kafkasya ve Batı İran bölgelerinde konuşulan Türk dilleri ve Yeni Uygurca üzerine yazılan makaleler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Türk halk müziğine uyarlandığı şekliyle, figüratif dil işleme ve ses bilgisel yazım sistemi gibi metodolojik konulara ilişkin makaleler de çalışmada yer almaktadır. Türkçe sözlüğü, sözcük varlığıyla cinsiyet arasındaki ilişki ve Türkçe deyimlerde sözcüklerin sıklıklarının incelenmesi ile temsil edilmektedir.

163. TEKİN, T. (1990). A New Classification of the Turkic Languages (Türk Dillerinin Yeni Bir Sınıflandırması). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 5-18.

Tekin bu çalışmasında, Arat (1953), Benzing (1959), Menges (1959, 1968), Poppe (1965) ve Doerfer'in (1971, 1987) Türk dilleri sınıflandırmalarını verdikten sonra, kendisine ait yeni bir sınıflandırma öne sürmektedir.

164. TIETZE, A. (1983). The Present State of the Study of Turkisms in the Languages of the Mediterranean and of the Balkan Peninsula (Akdeniz ve Balkan Yarımadası Dillerindeki Türkçe Ödünçleme Çalışmalarının Mevcut Durumu). *Mediterranean Language Review (Akdeniz Dil İnceleme)*, 1, 15–26.

<http://www.jstor.org/stable/10.13173/medilangrevi.1.1983.0015>

Bu çalışmaya göre, Türk dili Osmanlı İmparatorluğu hükümdarlığında Akdeniz ve Balkan Yarımadası bölgelerinde önemli bir iz bırakmıştır. 100 yıl önce Franz Miklosich, Balkan dillerindeki Türkçe ödünçlemeler ile ilgili *Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen (Güneydoğu ve Doğu Avrupa Dillerinde Türkçe Unsurlar)*

(Denkschriften der Wiener Akademie der Wissenschaften 34-38, Wien, 1884-90) isimli kapsamlı bir çalışma yayımlamıştır. O zamandan beri, Türkçe unsurlarla ilgili yaklaşık olarak 65 kitap ve en az 350 makale yayımlanmıştır. Ancak, Akdeniz ve Balkan Yarımadası dillerindeki Türkçe ödünçleme çalışmalarının mevcut durumuna dair bütün bu çalışmaları açıklayıcı bir şekilde bir araya getiren bir çalışma yoktur. Bu çalışmasında Tietze, böyle bir çalışma yapmayı amaçlamıştır.

165. VÁSÁRY, I. (2016). On the Role and Function of Mongolian and Turkic in Ilkhanid Iran (İlhanlı Devletinde Moğolca ve Türk Dillerinin Rolü ve İşlevi Üzerine). In É. Á. Csató, L. Johanson, A. Róna-Tas and B. Utas (Eds.), *Turks and Iranians. Interactions in Language and History [Türkler ve İranlılar. Dil ve Tarihte Etkileşimler]* (Turcologica 105). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Vásáry bu çalışmada, İlhanlı Devletinde Moğolca ve Türk dillerinin rolü ile işlevini tartışmaktadır.

166. YALÇIN, P. (1996). Turkish Language and Its Place among World Languages (Türkiye Türkçesi ve Onun Dünya Dilleri Arasındaki Yeri). *Dil Dergisi*, 47, 30-34.

Bu çalışma, dillerin yapı ve aile bakımından sınıflandırılmasıyla birlikte, Türkiye Türkçesinin tarihini, gelişimini ve zenginliğini ele almaktadır.

167. ZAIKOVSKY, V. (2018). Slavonic-Greek-Turkish/Turkic Language Contacts: A Methodological Approach (Slavca-Yunanca-Türkiye Türkçesi/Türk Dilleri Temasları: Metodolojik Bir Yaklaşım). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery [Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar]* (1st ed., pp. 465–480) (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvckq4v1.25>

Zaikovsky bu makalede, Slav-Yunanca-Türkçe dil sistemi temaslarının bazı yönlerini metodolojik bir yaklaşımla ele almaktadır.

L) Diğer Konular

168. DOERFER, G. (1985). The Mongol-Tungus Connections (Moğolca-Tunguzca Bağlantıları). *Language Research (Dil Araştırmaları)*, 21, 135–144.

Bu çalışma, Doerfer'in Moğol ve Tunguz dillerinin dilsel coğrafyası üzerine (istatistiklerle birleştirilmiş) bir çalışması olan “Mongolo-Tungusica” adlı kitabının bir özeti niteliğindedir. Vasileviç, Cincius, Novikova ve diğerleri gibi bilim insanları bu çalışmaya katkıda bulunmuştur.

169. POTANINA, O. and FILCHENKO, A. (2015). A Theory and Typology of Possession in Ob-Yenisei Languages (Ob-Yenisey Dillerinde Mülkiyet Teorisi ve Tipolojisi). *Procedia - Social and Behavioral Sciences (Procedia - Sosyal ve Davranış Bilimleri)*, 206, 76-84.

Potanina ve Filchenko bu çalışmada, Ob-Yenisey dillerinde süregelen mülkiyet çalışmasının ana hatlarını çizmektedirler. Yazarlar bu çalışmada, bölgesel olarak Sibirya dillerini, genetik olarak Ural dillerini ve daha geniş tipolojik bakış açısından mülkiyete ilişkin çağdaş tartışmaları veriler ışığında incelemektedirler. Ayrıca, Batı Sibirya'daki Ob ve Yenisey nehir havzalarında farklı dil ailelerine ait yok olmakta olan yerli deyimlere de çalışmada yer verilmektedir.

4.2. Tarihî Türk Lehçeleri İle İlgili Yapılan İngilizce Çalışmalar

4.2.1. Eski Türkçe (5-6. yy. – 13. yy.)

A) Yazım Bilgisi

170. KLYASHTORNY, S. G. and VIKTOR, G. G. (1994). The Turkic Runic Script: Is the Hypothesis of Its Indigenous Origin No More Viable? (Türk Runik Yazısı: Millî Kökeni Hipotezi Artık Geçerli Değil Mi?). *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 49(2), 81–90. **Aynı çalışma:** *Old Turkic Runic Texts (Eski Türkçe Runik Metinler)*, 17-26.

Klyashtorny ve Viktor bu çalışmada, son birkaç on yılda ortaya çıkan Eski Türkçe runik yazısının kökeni üzerine yayımlanan bazı çalışmalara cevap vermeyi amaçlamaktadırlar. Bu çalışmalar; G. Clauson (Eski Türkçe runik yazısı İran alfabesi temel alınarak Yunan alfabesinden birkaç harf eklenerek muhtemelen Soğd bir kişi tarafından geliştirilmiştir), I. V. Kormushin (Eski Türkçe runik yazısı Semitik yazıya dayanmaktadır), A. S. Amanžoolov (Runik işaretlerin genetik ilişkilerini araştırmaktadır), V. A. Livshits (R. Gautiot’a geri dönüş yaparak Eski Türkçe runik yazısının kökeninin Soğdça versiyonunu grafik mukayeseleri vasıtasıyla detaylandırmaktadır), O. Suleymenov (Eski Türkçe runik yazısının diğer alfabelerle muhtemel genetik ilişkisi olduğunu düşünmektedir), O. Pritsak (Eski Türkçe runik yazısının bir veya daha fazla İranlı ve/veya muhtemelen Altaylı araçlar yoluyla şimdiye kadar bilinmeyen bir Batı Semitik hece tablosundan türetildiğine dair tezleri vardır) ve A. Róna-Tas (Eski Türk yazısının Eski Soğdca ve ölü bir yazılı Arami dili olan Armazic’e yakın Arami alfabesine dayandığını ifade etmektedir) şeklindedir. Yazarlar, Eski Türkçe runik yazısının kökeninin millî olduğunu 1) 39 işaretten damaksıl ünlü uyumunu ifade eden 24 hece yazısının varlığı; 2) en tipik Türkçe hece yapısının hece yazısı değerlerinin çoğu kısmını oluşturması gerçeği; 3) alçak düz ünlülerle, yuvarlak (oq/uq) ve yüksek düz ünlülerle (yc, iç) hece ifade eden her iki yazı biriminin varlığı şeklindeki örneklerle kanıtlamaktadırlar.

171. KLYASHTORNY, S. G. and VLADIMIR, A. L. (1972). The Sogdian Inscription of Bugut Revised (Yeniden Gözden Geçirilen Soğdca Bugut Yazıtı) *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 26(1), 63-102. **Aynı çalışma:** *Old Turkic Runic Texts (Eski Türkçe Runik Metinler)*, 65-96.

Klyashtorny ve Vladimir bu çalışmada, Moğolistan’da bulunan eski Türk bengü taşlarından biri olan Soğdca Bugut Yazıtı’nı ele almaktadırlar. Yazarlar; yazıtın bulunuş süreci, bulunduğu yer, ölçüleri, tarihi, kimin adına dikildiği, içeriği, yazım ve dil özellikleri ve yazıt üzerine yapılan

yayımlar hakkında bilgi verdikten sonra, yazıtın parçaları üzerinde yer alan yazıları betimlemektedirler.

172. NÉMETH, J. (1971). The Runiform Inscriptions from Nagy-Szent-Miklós and the Runiform Scripts of Eastern Europe (Büyük Aziz Nikolay'dan Runik Yazıtlar ve Doğu Avrupa'nın Runik Yazıtları). *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae (Macar Bilimler Akademisi Dil Bilimi Dergisi)*, 21(1/2), 1–52. <http://www.jstor.org/stable/44309635>

Bu çalışmada Németh, “Büyük Aziz Nikolay Hazinesi”ndeki runik yazıtları ve Doğu Avrupa'nın runik yazıtlarını ele almaktadır. 1799 yılında, günümüz Macaristan'ının Torontal bölgesindeki Aronika nehrinin kıyısında Nagy-Zent-Mikloş (Büyük Aziz Nikolay) köyünde 1,5 metre derinliğindeki bir çukur kazısı esnasında büyük demir bir kabın içinde toplanmış içerisinde çeşitli eşyaların olduğu bir altın define bulunmuştur. Bu definede; yedi sürahi, on bir bardak, iki kadeh, iki kupa ve bir boynuz vardır. Kaplar yazı, çeşitli desenler, av sahnelerinin kabartma resimleri ve fantastik hayvan resimleri ile süslenmiştir. Németh, kaplar üzerinde yer alan runik yazıları betimlemektedir ve iki runik yazı bölgesi olduğunu kanısına varmaktadır. Yazar, bunlardan birinin Talas bölgesi ve Talas nehrinin doğusunda uzanan bölge olan Asya bölgesi olduğunu belirtmektedir. Bu alan üzerinde, az ya da çok tek tip ses bilgisel değere sahip, temel Türk yazısının tüm çeşitleri olan tek tip runik yazıların bulunabildiğini ifade eden yazar, bu yazının kullanıcılarının sadece Türk dillerini konuşan insanlar olduğunu vurgulamaktadır. Yazara göre, diğer alan ise Avrupa'dır. Avrupa'da Asya runik yazısı herhangi bir kalıntı tarafından temsil edilmemektedir. Burada, Türkçe konuşan topluluklardan Hazarlar ile Peçeneklerin yazısı ve Ural dili (Macarca) konuşan bir topluluk olan Sekellerin (Székelys) yazısı olmak üzere üç tür runik yazı bulunmaktadır. Yazar; Macar alfabesinin Hazar ve Peçenek yazılarından ayrılması gerektiğini, Macar alfabesinin aslında Asya Türk alfabesi ailesine ait olduğunu, Hazar ve Peçenek yazılarının ise, farklı bir doğaya sahip olduğunu dile getirmektedir.

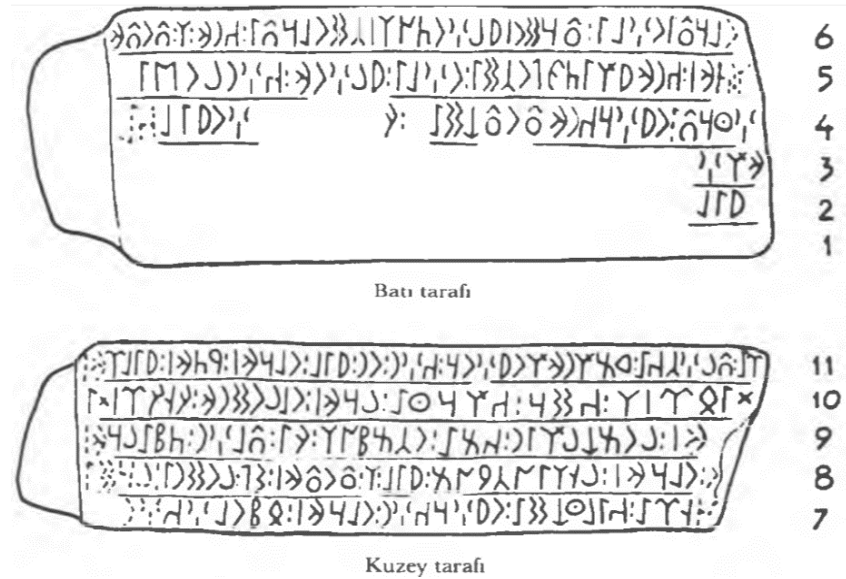
173. NEVSKAYA, I. A., TYBYKOVA, L., VAVULIN, M., ZAYTSEVA, O. and VODYASOV, E. (2018). 3D Documentation of Old Turkic Altai Runiform Inscriptions and Revised Readings of the Inscriptions Tuekte-V and Bichiktu-Boom-III (Eski Türkçe Altay Runik Yazıtlarının 3 Boyutlu Belgelenmesi ve Tuekte-V ve Bichiktu-Boom-III Yazıtlarının Gözden Geçirilmiş Okumaları). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 22, 194–216.

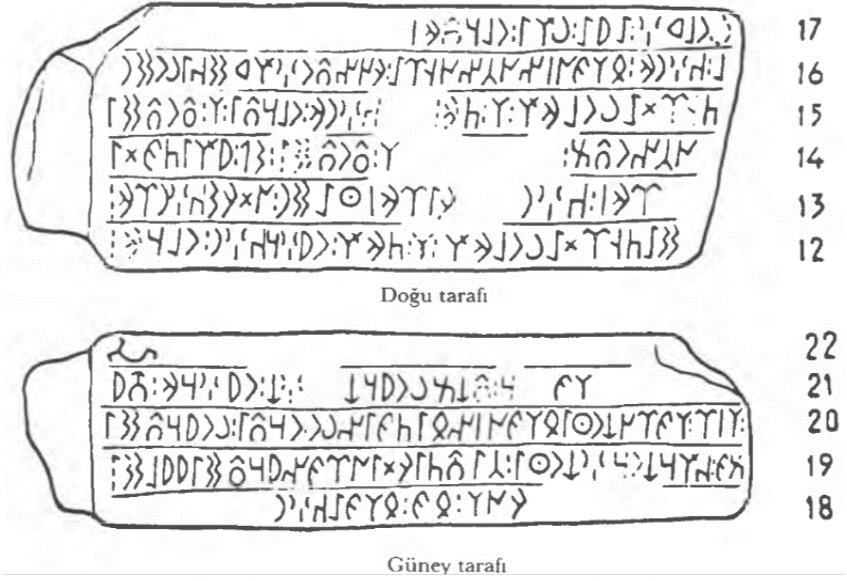
Bu çalışma, 2017 yılında yapılan saha araştırması sırasında Altay Dağları'ndaki 30 Eski Türkçe runik yazıtın 3 boyutlu teknolojiler kullanılarak dijitalleştirilmesiyle ilgilidir. Bu yazıtların 3 boyutlu belgelenmesinin avantajları, iki Eski Türkçe runik yazıt olan Tuekta-V ve Bichiktu-Boom-III ile gösterilmiştir. 3 boyutlu sonuçlar, runik yazıtların işaretlerinin gözden geçirilmiş kompozisyonuna dayanarak bu yazıtların yeni okumalarını önermeyi mümkün kılmıştır. Bichiktu-Boom-III yazıtının, bu yazıtların oluşturulduğu dönemde bölgedeki dinî kabullerin tarihine ışık tutabilecek bir dinî terimin çok nadir bir kullanımını içerebileceği ortaya çıkmıştır.

174. ŌSAWA, T. (1999a). Tes Inscription (Tes Yazıtı). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998, Toganaka (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu, Toganaka)*, [pp. 158-167]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Bu çalışmada; 1976 yazında, S. G. Klyashtorny, S. Kharjaubai ve A. Oçir başkanlığında Ortak Sovyet-Moğol Tarih ve Kültür Heyeti Epigrafi grubu tarafından, Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nin Khövvsögöl (Hubsugul) Aymak'ındaki Tes Irmağı (Tesiyn gol)'nın yukarı mecrasında bulunan Türk runik harfli yazıtlarla kaplı Tes Yazıtı ele alınmaktadır. Kızıl renkli dikdörtgen granit bloktan ibaret olan bu anıt, daha büyük bir anıtın alt kısmıdır. Anıt parçasının uzunluğu 86 cm; iki geniş yüzünün eni 32 cm, iki dar yüzünün eni de 22 cm'dir. Dört yüzü de yazıtla kaplanmıştır. Geniş yüzlerinde 6'şar, dar yüzlerinde ise 5'er satır vardır, fakat yazıtın iki satırı tamamen kaybolmuştur. Yazıtın korunan kısmının uzunluğu 76

cm'dir. Satırlar oyuk çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. Oyulmuş Runik harflerin yüksekliği 3,5-4 cm'dir. Harfler, Terhin (Taryat) ve Şine Usu Yazıtları'ndaki harfler gibi hakkedilmiştir, yani onların şekilleri hemen hemen aynıdır. Tes Yazıtı'nın dar kenarlarının alt kısmında, Terhin ve Şine Usu Yazıtları'ndaki damgalara benzeyen bir damga vardır. Yazıtın kuzey yüzünün 2. satırında Uygurların 300 yıl yurt tuttukları, D 1'de Teñride Bolmış El Etmiş Uygur Kagan'ın tahta oturduğu anlatılır. D 2'de sahte kağan bahsi geçer. D 3'te yurdu düzenledikten sonra yabgunun öldüğünden söz edilmiş, D 4'te Teñride Bolmuş El Etmiş Bilge Kagan yani Moyan Çor'un (Çin. Moyan chuai 磨延啜) tahta çıktığı anlatılmıştır. D 5'te kağanın bilge kimse olduğu ve doğudaki halkların ona tâbi olduğundan söz edilmiştir. D 6'da adı geçen Yollug Kagan ile kimin anlatılmak istendiği belli değildir. G 1'de Köl Beg Bilge Kagan adı geçmektedir. G 2'de Tes Irmağı civarında Kasar'ın batısında yurt tuttukları, çit vurdurdıkları, taht kurdukları ve yaz vaktini geçirdikleri kayıtlıdır. G 3'teki cümleden, yazıtı yazdıran ve damgayı işleyen kişinin Elser adlı bir kimse olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda Tes Yazıtı'nın batı, kuzey, doğu ve güney tarafları verilmiştir:

Şekil 1. Tes Yazıtı'nın Batı, Kuzey, Doğu ve Güney Tarafları

175. SCHARLIPP, W. E. (2004). The Decipherment of the Turkish Runic Inscriptions and Its Effects on Turkology in East and West (Türk Runik Yazıtlarının Çözümlemesi ve Bunun Doğu ve Batı'da Türkolojiye Etkileri). *Journal of Turkic Civilization Studies (Türk Medeniyeti Araştırmaları Dergisi)*, 1, 303-318.

Scharlipp bu çalışmada; öncelikle eski Türk harflerinin nasıl çözümlendiği sorusuna değinmekte, daha sonra, bu araştırmanın Türkiye'deki, daha doğrusu Osmanlı İmparatorluğu ve ardından Türkiye Cumhuriyeti'ndeki bilim insanları üzerindeki etkilerini ve Batılı akademisyenler arasında yazıtlarla ilgili araştırmaların nasıl devam ettiğini göstermeye çalışmaktadır.

176. VÁSÁRY, I. (1972). Runiform Signs on the Objects of the Avar Period (6th-8th cc.) [Avar Dönemi (6.-8. yy.) Nesneleri Üzerindeki Runik İşaretler] *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 25, 335-347.

Vásáry bu çalışmada, Avar Dönemi (6.-8. yy.) nesneleri üzerindeki runik işaretleri ele almaktadır. Vásáry'e göre, Orta Asya kökenli topluluk olan

Avrupa Avarlarının etnik bileşenleri hususunda henüz kesin bir sonuca ulaşılmamıştır. Ancak, diğer göçebe topluluklarda olduğu gibi, Avarlar da Moğollar ve Türkler arasında birkaç dilsel ve etnik grup oluşturmuşlardır. Avarlar, günümüz Macaristan’ında ve Macaristan tarihî bölgesinde (Transilvanya, Slovakya, Burgenland, Bácska ve Hırvatistan) çok sayıda arkeolojik malzeme bırakmışlardır. Bunların bir kısmını da Avar nesneleri üzerindeki runik işaretler oluşturmaktadır. Yazar, runik işaretlerin bulunduğu toplam 10 nesneyi sunmakta ve betimlemektedir.

177. ZAMRAZILOVÁ-JAKMYR, J. (1999). Script, Language and Narration in Old Turkic Texts (Eski Türkçe Metinlerde Yazı, Dil ve Anlatım). *Writing in the Altaic World (Altay Dünyasında Yazı)*, 313-320.

Zamrazilová-Jakmyr bu çalışmasında, Eski Türkçe metinlerini yazı, dil ve anlatım açısından tartışmaktadır. Ayrıca, temel olarak İslam kültürel alanında var olan Türk edebiyatlarının gelişimi ve özellikle Osmanlı-Türk edebiyatı üzerinde de durmaktadır.

B) Ses Bilgisi

178. HITCH, D. (1989). Old Turkic “b” and “p” (Eski Türkçe “b” ve “p”). In Klaus Sagaster (Ed.), *Religious and Lay Symbolism in the Altaic World and Other Papers, Proceedings of the 27th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, Walberberg, Federal Republic of Germany, June 12th to 17th, 1984 (Altay Dünyasında Dinî ve Laik Sembolizm ve Diğer Bildiriler, Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı 27. Toplantısı Bildirileri, Walberberg, Almanya Federal Cumhuriyeti, 12-17 Haziran, 1984)* [pp. 130–146]. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden.

Hitch bu çalışmada, Eski Türkçe /b/ ve /p/ dudaksıl ses birimlerini incelemektedir. Yazar, Eski Türkçenin /b/ ve /p/ şeklinde iki dudaksıl ses birime sahip olduğuna dair Pritsak’ın hipotezinin ve Tekin’in görüşünün ortak noktada birleştiğini vurgulamaktadır.

179. TEKİN, T. (1969). Zetacism and Sigmatism in Proto-Turkic (Ana Türkçede Zetasizm ve Sigmatizm). *Acta Orientalia Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 22, 51–80.

Tekin'in bu çalışması, 1967 yılında Michigan'da 27. Uluslararası Doğu Bilimciler Kongresinde sunulan tebliğin geliştirilmiş şeklidir. Tekin bu çalışmada, “zetasizm” ve “sigmatizm”in Ana Türkçe döneminde ne şekilde geliştiğini, örneklerle ve bu konuda ortaya konulan diğer görüşlerle ortaya koymaktadır. Ana Türkçede *r > *z değişimi ve ıslıklı seslerin yanlış telaffuzu üzerinde duran Tekin, Çuvaş Türkçesi “r” ve “l”nin, Türkçe “z” ve “s”den eski olduğunu ileri sürmektedir. Tekin’e göre, “zetasizm” geçmiş bir noktada aniden durmamıştır. *R > *z değişimi İlk Türkçenin sonunda ya da Ana Türkçenin başında oldukça kısa bir zamanda gerçekleşmemiştir. *R'den *z'ye geçiş uzun bir zaman almış ve bazı sözcüklerde arkaik telaffuzları korumuştur. Uygur Türkçesinde *baltiz sözcüğü *baltir* (üvey kız kardeş) sözcüğünün yerini almıştır. Bu örnek de söylenenler için bir kanıt niteliğindedir. *Diz* sözcüğüyle ilgili örnekler ise şu şekildedir:

Tablo 2. *Diz* Sözcüğünde Görülen *r > *z Değişimi

Genel Türkçe	Türkmen Türkçesi	Altay Türkçesi Kazak Türkçesi Kırgız Türkçesi	Özbek Türkçesi	Hakas Türkçesi	Sagayca	Hakas Türkçesi = Çuvaş Türkçesi > Macarca
tiz	dið< *tīz	tize< tiz-ä	tiz, tizzä< *tīz-ä	tizek<tiz-äk (küçültme)	tizenek< tiz-ä-näk (küçültme) e)	Hak. Tistenek< *tissänäk< *tizzänäk< *tīzänäk<tīz-ä- näk<*tīr = Çuv. čēr *tīr> Mac. tēr-d

180. TEKİN, T. (1975a). Further Evidence for “Zetacism” and “Sigmatism” (Zetasizm ve Sigmatizm İçin İlave Kanıtlar). *Researches in Altaic*

Languages (Altay Dilleri Araştırmaları), 275-284. **Aynı alışma:** *The Permanent International Altaistic Conference (Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı)*, 1971.

Tekin'in bu çalışması, 1969 yılında "Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)"nde yayımlanan makalesinden sonra yayımlanmıştır. Tekin bu makalede, "zetasizm" ve "sigmatizm" ile ilgili topladığı örneklerle yer vermektedir. Makalenin sonuç kısmında; Türkçede "rotasizm" ve "lambdaizm"ın olmadığı, "zetasizm" ve "sigmatizm"ın olduğu; $r \sim z$ değişiminin "zetasizm"e, $I \sim ř$ değişikliğinin de "sigmatizm"e girdiği Ana Türkçe döneminden örneklerle verilmektedir.

181. TEKİN, T. (1979). Once More Zetacism and Sigmatism (Bir Kez Daha Zetasizm ve Sigmatizm). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 23(1-2), 118-137. Harrassowitz Verlag. <http://www.jstor.com/stable/41927254>

Tekin bu çalışmasında, bir kez daha "zetasizm" ve "sigmatizm" sorununu ele almaktadır. Yazar, daha önce yazdığı makalelerde olmayan yeni örneklerle ve Meyer (1970), Rna-Tas (1970), Tenişev (1971), Serebrennikov (1971), Nauta (1972), Sanęeev (1974), Miller (1975), Poppe (1975) ve Doerfer (1975-76) gibi diğer Türkologların bu konudaki görüşlerine de yer vermektedir.

182. TEKİN, T. (1986b). Zetacism and Sigmatism Main Pillars of the Altaic Theory (Altayisik Teorinin Temelleri Zetasizm ve Sigmatizm). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 30(1-2), 141-160. Harrassowitz Verlag. <https://www.jstor.org/stable/41927525>

Bu çalışmada, "zetasizm" ve "sigmatizm"ın Altayistik çalışmalarının temeli olduğu, bu konuda diğer araştırmacıların görüşleri, özellikle Alman Türkolog Doerfer'in ortaya koyduğu görüşler ve Tekin'in bunlara karşı çıkış noktaları verilmektedir.

183. TEKİN, T. (1991a). New Examples of Zetacism (Zetasizm'in Yeni Örnekleri). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 145-150.

Tekin bu çalışmada, $r > z$ değişimine örnek olarak 7 sözcük daha göstermekte ve bu sözcükleri ele almaktadır.

184. TEKİN, T. (1992b). Sigmatism in Chuvash Reviewed (Çuvaş Türkçesinde Yeniden Gözden Geçirilen Sigmatizm). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 121-130.

Bu makalede, Türkçe /ş/ nin Çuvaş Türkçesi /1/ ve /š/ den eski olup olmadığı konusundaki iki farklı görüşe ve Tekin'in hem bu görüşlere katıldığı hem de bu görüşlerden ayrıldığı noktalara yer verilmektedir.

185. TEKİN, T. (1995a). Relics of Altaic Stem-Final Vowels in Turkic (Türk Dillerinde Altayca Son-Köklü Ünlülerin Biçimleri). In Barbara Kellner-Heinkele and Marek Stachowski (Eds.), *Laut- und Wortgeschichte der Türkssprachen [Türk Dillerinin Ses ve Söz Tarihi]* (pp. 173-188). Berlin: Harrassowitz Verlag.

Tekin bu çalışmada, Eski Türkçede bulunan bazı tek heceli sözcüklerin sonunda daha eski devirlerde bir ses bulunduğunu, bu sesin kalıntılarının -Ar, -Ur geniş zaman ekinde görüldüğünü örneklerle ve bu konudaki farklı görüşlere değinerek açıklamaktadır.

C) Biçim Bilgisi

186. ERDAL, M. (1991a). *Old Turkic Word Formation. A Functional Approach to the Lexicon 1-2 (Eski Türkçe Sözcük Yapımı. Söz Varlığına İşlevsel Bir Yaklaşım 1-2)*, Turcologica 7, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmanın birinci cildi, hem isimden türeyen hem de fiilden türeyen Eski Türkçe isimlerle ilgilidir. İkinci cilt ise, isimden ve fiilden türeyen fiil yapılarına ayrılmıştır. İkinci cilt, 1976 yılına ait yayımlanmamış doktora tezi olan “Eski Türkçede Çatı ve Durum” (Hebrew University,

Jerusalem) isimli doktora çalışmasının genişletilmiş ve yeniden gözden geçirilmiş baskısıdır: [Erdal, M. (1976). Unpublished doctoral dissertation entitled Voice and Case in Old Turkish (Hebrew University, Jerusalem 1976)].

187. NEVSKAYA, I. A. (2010). The Old Turkic Form –gAll (Eski Türkçe –gAll Yapısı). In M. Kappler et al. (Eds). *Trans-Turkic Studies (Trans-Türkçe Araştırmaları)*. Festschrift in Honour of Marcel Erdal (Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 49). İstanbul: Mehmet Olmez Yayinlari, 155–166.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

188. TEKİN, T. (1982). On the Structure of Echoic Verbs in (-KlrA) [(-KlrA)’da Tabiat Taklidi Fiillerin Yapısı Üzerine]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 36, (1-3), 503–513. Akadémiai Kiadó.
<https://www.jstor.org/stable/23657871>

Bu çalışmada; Türkçede “-gir-, -kir-” ekleriyle yapılan tabiat taklidi fiillerin hem anlam hem de şekil bakımından Moğolca “-kira- 1 -kire-” ekleriyle yapılan tabiat taklidi fiillerle benzerlikleri örneklerle açıklanmaktadır.

189. TEKİN, T. (1996a). On the Origin of the Turkic Genitive Suffix (Türkçe İlgi Durumu Ekinin Kökeni Üzerine). In Ârpád Berta, Bernt Brendemoen and Claus Schönig (Eds.), *Symbolae Turcologicae. Studies in Honour of Lars Johanson on His Sixtieth Birthday 8 March 1996*. Swedish Research Institute in Istanbul, *Transactions (Türkolojik Semboller. Lars Johanson'un 8 Mart 1996'daki Altmışınca Doğum Günü Onuruna Yapılan Çalışmalar. İstanbul'daki İsveç Araştırma Kurumu, Toplantı Raporları)*, 6, (pp. 227-230) Uppsala 1996, 246 p. [ISBN 9186884077; ISSN 11000333.

Tekin bu çalışmada, Türkçede ilgi ekinin Altay döneminden Eski Türkçe dönemine geçerken gösterdiği değişim ve bu değişimi açıklayan farklı görüşleri ele almaktadır.

190. TEKİN, T. (1996b). On the Old Turkic Dative-Locative Suffix {+A} [Eski Türkçede Yönelme Durumu-Bulunma Durumu Eki {+A} Üzerine]. *Turfan, Khotan und Dunhuang (Turfan, Hotan ve Dunhuang)*, 327-333. **Aynı çalışma:** *Makaleler II*, 512-519.

Tekin bu çalışmada; yönelme ve bulunma durumu eki {+A}'nın yazılı Moğolcada, Klasik Öncesi, Orta ve çağdaş Moğolcadaki kullanımlarını örneklerle açıkladıktan sonra, Türkçedeki kullanımlarını yorumlamaktadır. Bu ek, Türkçede ikinci tekil şahıs ve birinci şahıs iyelik eklerini alan isimlere yönelme durumu göreviyle eklenir; Ork. *olortoqum+a* “(tahta) oturduğumda” (BK K 9), *qaganım+a* “Kağanıma” (T 12, 24), *oglum+a* “oğluma” (BK G 10, K 12), *özüm+ä* “kendime” (BK G 15), *türüküm+ä* “Türk milletime” (BK G 10, K 12), *bodunum+a* “halkıma” (BK G 10, K 12), *yaşım+a* “yaşımda” (BK D 24) = *yaşım+qa* (BK D 15), *qaganıñ+a* “Kağanına” (KT D 23, BK D 23, BK D 19), *eliñ+ä* “devletine” (KT D 23, BK D 19), *äbiñ+ä* “evine” (BK K 14) vb. Ayrıca, *yaşım+qa* “yaşımda” (BK D 15), [atacım]qa “babama” gibi örnekler de verilebilir (Ongin Ek 1). Bu şekillerin üçüncü şahıs iyelik ekine sahip olan yönelme durumu ekli isimlerde analogik olarak var olduğu iddia edilmiştir: *eliñ+ä* “devletine” vb. (Doerfer, 1992: 9). Çok eski yönelme-bulunma durumu eki {+A}, Türkçede ayrıca bazı eski zarflar içerisinde bulunur. Bu zarflardan biri *üzä* “üstte” zarfıdır ve yazıtlarda tespit edilmiştir. Bu şekil, şüphesiz **üz* “üst, (bir şeyin) üzeri” şeklinden türemiştir ve daha sonraki Uygur metinlerinde ya da diğer yazıtlarda görülmez. Ancak 14. yy.ın başlangıcına ait olan “Codex Cumanicus”ta görülür: *ayag üzi* “ayağın üstü” (KW, 31) “**üz*” ayrıca Uygur Türkçesinde *üstün*, *üzdün*, *üstün* “üst, yukarı” (< *üz+tün*) ve *üstä-* “artmak, çoğalmak” (< **üz+tä-*). Orhun Türkçesinin {+A} eki, ayrıca birleşik bir ek şekli olan {+ArU} yön gösterme hâl ekinde de görülür: *äbimärü* “evime doğru, yaşadığım yere doğru, karargâhıma doğru”

sözcüğü şu cümlede bu şekilde kullanılmıştır: *Basmıl yağıdıp äbimärü bardı* “Basmil düşman olup karargâhıma doğru geldi” (Şine Usu G 4). Bu şekil, en iyi şekilde şöyle analiz edilebilir: *äbim+ä+rü*. Başka bir örnek ise, sıklıkla Uygur metinlerinde görülen *ınaru* “bu yana, bu yöne doğru” ifadesidir: *ınaru bärü* “bura ve ora”, *az ınaru barmış* “O biraz bu yana varmış”, *munda ınaru* “buradan”, *muntada ınaru* “Şimdiden sonra” vb. {+A} eki ile oluşmuş başka bir zarf şekli de sürekli olarak Şine Usu Yazıtı’nda görülen *kičä* sözcüğüdür: *kečä* “gece”: *Kičä y(a)r(u)q b(a)t(a)r (ä)rkli süŋ(ü)šd(ü)m* “Güneş battığı zaman gece vakti savaştım” (Şine Usu D 1). Orta Türkçede bu eski eki barındıran iki sözcük vardır. Bunlardan ilki *tünäkün* sözcüğü içerisindeki *tünä* şeklidir. Bu şekil Codex Cumanicus içerisinde tespit edilmiştir (KW, 259). İkincisi ise, Çağatay Türkçesi içerisindeki *burna* “önce, evvel” sözcüğüdür < *burun+a*. Ramstedt’e göre, eski yönelme-bulunma durumu eki olan {+A} eki ayrıca yön gösterme hâl eki olan {+rA} ekinin içerisinde de bulunmaktadır: *tašra* “taşra” < **tašır+a*, *ičrā* “içeri” < **ičir+ä*. {+A} eki, sadece 13. ve 14. yy.a ait Volga Bulgarcası yazıtlarında yönelme-bulunma durumunu gösterir; *tārīx+a* “tarihe”, *āxirat+a* “ahirete”, *jal+a* “yıldı”, *šivne* “nehirde” < **šiv+in+e*, *bačne* “başlangıçta” < **bač+in+e*, *išne* “içinde” (Tekin 1988: 38). Çağdaş Çuvaş Türkçesinde yönelme durumu eki ünsüzden sonra {+A}, ünlüden sonra {+nA} şeklindedir: *arman+a* “değirmene”, *kaś+a* “gece”, *kaśa yul-* “gece kal-”, (= çağdaş Türkçede gece kal-), *pürt+e* “eve”, *laśa+na* “ata, beygire”, *xüre+ne* “kuyruğa” vb. Proto-Çuvaş Türkçesinde ya da Proto-Bulgar Türkçesinde yönelme-bulunma durumu eki şüphesiz sadece {+A} şeklindedir. Eski yönelme-bulunma durumu eki {+A} ayrıca, Yakut Türkçesinde düzenli olarak iyelik eki almamış köklerden sonra {+GA}, iyelik eki almış köklerden sonra {+GAR} şeklindedir. İkinci olarak, {+A} eki ayrıca Yakut Türkçesinde belirli zarf-fiil yapıları içerisinde de bulunur.

191. TEKİN, T. (1997a). The Old Turkic Verbal Noun Suffix {-dOk} [Eski Türkçe İsim-Fiil Eki {-dOk}]. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, 5-12. **Aynı çalışma: Makaleler 2**, 529-536.

Tekin bu çalışmada, geçmiş eylemleri ifade etmek kullanılan Eski Türkçe isim-fiil eki {-dOk}'u ele almaktadır. Eski Türkçe yazıtlardan metinlerle örnekler sunan Tekin, bu metinleri İngilizce açıklamalarıyla birlikte vermektedir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

“üzä kök täñrı asra yayız yer qılın-toq-da "When the blue sky above and the brown earth below were created... " [Yukarıdaki mavi gökyüzü ve aşağıdaki kahverengi dünya yaratıldığında...] (Kül Tigin E 1), bil-tök-üm-ün ö-dök-üm-ün bunça bitig bitidim "With what I know and remember, I have written all this inscription" [Bildiğim ve hatırladığım kadarıyla, tüm bu yazıtları yazdım] (Küli Chor'S 3); bilmä-döküg-in üçün 'on account of your not knowing' [bilmediğin için] qazyar-toq-in üçün 'since he won' [kazandığı için], täñrı yarlıqa-doq-in üçün... qayan olortum "By the graee of heaven... I succeeded to the throne" [Tanrı'nın lütfuyla... tahta geçtim] (Kül Tigin S 9), [qayım] qayan uç-doq-da "When my father, the kaghan, passed away... " [Babam, kağan öldüğünde...] (Bilge Kaghan E 13-14) olortoqum-a... "When I succeeded to the throne" [Tahta geçtiğimde] (Bilge Kaghan E 2), vb.”

192. TEKİN, T. (1998a). Turkic yurt = Mongolian nutug (Türkçe yurt = Moğolca nutug). *Studia Etymologica Cracoviensia (Cracoviensia Köken Bilimsel Araştırmaları)*, 3, 129-133. Kraków.

Tekin bu çalışmada, Altay teorisine göre Moğolca “n-”nin Türkçe “y-”ye dönüştüğünü ifade etmektedir. Yazar, Türkçe “yurt” ile Moğolca “nutug” sözcüklerinin bu değişime örnek olduğunu ve bu sözcüklerin akraba olma ihtimalini belirtmektedir.

D) Söz Dizimi

193. HŘEBÍČEK, L. (1969). Are the Old-Turkic Inscriptions Written in Verses? (Eski-Türkçe Yazıtlar Şiir Şeklinde Mi Yazılmıştır?). *Archiv Orientální (Doğu Bilimi Arşivi)*, 35, 477-482.

Hřebiček bu çalışmada, I. V. Stebleva'ya ait "Poeziya Tyurkov VI-VIII vekov" [The Poetry of Turks of VI-VIII Centuries/6.–8. Yüzyıllarda Türk Şiiri] (1965) isimli çalışma üzerinden, Eski Türkçe yazıtların şiir şeklinde yazılıp yazılmadığını tartışmakta ve bu yazıtların şiir şeklinde yazıldığı sonucuna varmaktadır.

194. KLYASHTORNY, S. G. (2002a). The Notion of Time and Space in Ancient Turkish Inscriptions (Eski Türkçe Yazıtlarda Zaman ve Mekân Kavramı). *Splitter*, 103-109.

Klyashtorny bu çalışmada, Eski Türkçe yazıtlardaki zaman ve mekân kavramı üzerinde durmaktadır.

195. LIGHT, N. (2006a). An 8th Century Turkic Narrative: Pragmatics, Reported Speech and Managing Information (8. yy.a Ait Bir Türk Anlatısı: Edim Bilimi, Dolaylı Anlatım ve Bilgi Yönetimi). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 10, 155-186.

Light bu çalışmada, 8. yy. Türkçesi anlatısı olan Bilge Tonyukuk üzerinden edim bilimi, dolaylı anlatım ve bilgi yönetimi kavramlarını açıklamaktadır.

E) Köken Bilgisi

196. BECKWITH, C. (2016). The Pronunciation, Origin and Meaning of A-Shih-Na in Early Old Turkic (Erken Eski Türkçede A-Shih-Na'nın Telaffuzu, Kökeni ve Anlamı). In I. Zimonyi and O. Karatay (Eds.), *Central Eurasia in the Middle Ages. Studies in Honour of Peter B. Golden (Orta Çağda Orta Avrasya. Peter B. Golden Onuruna Çalışmalar)* (pp. 39-46). (Turcologica 104). Wiesbaden: Harrassowitz.

Bu makalede, A-shih-na sözcüğünün kökenine dair öne sürülen görüşler özetlenmekte ve sözcük için net bir karşılık bulunmaya çalışılmaktadır.

197. CHOI, H. W. (1989). On the Origin of Old Turkic “Biçin/Beçin” (Eski Türkçe “Biçin/Beçin”nin Kökeni Üzerine). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 33(3-4), 218-222.

Choi bu çalışmada, “maymun, maymun yılı, on iki hayvanlı takvimde dokuzuncu yılın adı” gibi karşılıkları olduğunu ifade ettiği *biçin/beçin* sözcüğünü ele almaktadır. Çalışmasında Çince *shen* (申) sözcüğü esasında sonuca ulaşmaya çalışan Choi, sözcüğün doğrudan Çince den değil de, İran kökenli bir dil aracılığıyla ödünçlendiğini belirtmektedir. Bu nedenle yazar, bu sözcüğün ses bilgisel gelişimini şu şekilde formüle etmektedir; Türkçe *biçin/beçin* < Soğdca or Toharca **bēčīn* < Orta Çince/ Eski Çince *p ʃʷeiʰ + śiēn*.

198. CZEGLÉDY, K. (1963). Sarkel: An Ancient Turkish Word for ”House” (Şarkel-Beyaz Ev: “Ev” için Eski Türkçe Bir Sözcük). In D. Sinor (Ed.), *Aspects of Altaic Civilization (Altay Uygarlığının Özellikleri)* (pp. 23–31).

Bu çalışmada Czegledy, “ev” anlamında kullanılan Eski Türkçe bir sözcük olan, ilk defa 10. yy.da Constantinos Porphyrogenitus tarafından bahsedilen ve Çuvaş Türkçesi karşılığı *şurâ kil* olan “beyaz ev” anlamına gelen “Şarkel”den söz etmektedir. Yazar ayrıca; *kel-kil* ifadesini, Anadolu ve Balkan Türkçeleri ifadesi olan ev halkı ve aile anlamlarına gelen *gil* ile tanımlamakta, onun köken itibarı ile Altay Türkçesi bir sözcük değil, Orta Farsçadan ödünçleme bir sözcük olduğunu ifade etmektedir.

199. MAJTCZAK, T. (2004). A Note on Old Turkic *Taŋlar*. (Eski Türkçe *Taŋlar* Üzerine Bir Not). *Studia Etymologica Cracoviensia (Cracoviensia Köken Bilimsel Araştırmaları)*, 9, 103-110.

Majtczak bu çalışmada; sadece Eski Türkçe metinlerde, yani “Fal Kitabı”nın (*İrk Bitig*, 9.–10. yüzyıllar) 26. paragrafında görülen *taŋlar* fiilini köken bilimi, biçim bilimi ve anlam bilimi açısından incelemektedir. Bu fiilin geçtiği paragraf şu şekildedir:

güneş doğdu. Her şeyin üzerini gün ışığı kapladı – diyor. Böylece bilin.”

Majtczak, *tañlar* fiilinin metin içindeki anlamından “sökmek (sökmesi)” anlamında olduğunu ve öyle ya da böyle bu fiilin kökeni isminden türediğini açıklamaktadır. Yazar, bu fiilin kökeni Marcel Erdal’ın açıklamasını da eklemiştir:

“Dawn broke, then the earth lightened, then the sun rose. There became light over everything – it says. Thus know: It is good.”

Paragrafın Türkçesi şu şekildedir: “Şafak söktü, yeryüzü aydınlandı, güneş doğdu. Her şeyin üzerine gün ışığı kapladı – diyor. Bu iyi. Böylece bilin.”

CLAUSON, sözlüğünde *tañ tañlardı* cümlesini yanlış saymaktaysa da olduğu gibi bırakılması belki daha iyidir. *Tañlar-* şeklinde bir eylemin var olduğu düşünülebilir ve eylem olmayan sözcüklerden eylem türeten +*Ar-* ekiyle *tañıl* ya da **tañla*'dan türemiş olmalıdır. Birincisi *qız+ıl* ve *yaş+ıl*'a benzer bir yolda *tañ*'dan gelir. Kâşgari *tañıl kâyik*'i “bacaklarında çizgiler bulunan geyik” diye çevirip *tañıl* sıfatının başka şeyler için de kullanıldığını ekler. Bu nitelendirme tan vaktinde gökte gördüğümüz çizgilerden gelmiş olmalıdır. Öte yandan, **tañla* şeklinde bir belirteç doğrudan doğruya *tünlä*, *ärtälä* ve *tünçülä* ile karşılaştırılabilir. Çuvaş Türkçesi *käntärlä* da aynı şekilde *küntüz*'den gelir. Türeyiş ise, *kök+är-*, *yürün+är-*, *tün+är-*, *tün qara+r-dı* ve başka birçok eylemde görülür. Bunlarla yetinilmeyip metin değiştirilecekse, CLAUSON'un görüşünden başka olanaklar da vardır. Örneğin, *tan* yanlışlıkla iki kez yazılmışsa *t'ñl'r'd'y tañ alardı* diye de okunabilir. Bu hâlde *alar-*, *al+ar-* diye çözümlenip, cümlemin anlamı “Tan kızardı.” olmalıdır.

200. MÁNDOKY KONGUR, I. (1979). Two Hungarian Verbs of Old Turkic Origin (Eski Türkçe Kökenli İki Macarca Fiil). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 33, 291-299.

Mándoky Kongur bu çalışmasında, Eski Türkçe kökenli iki Macarca fiili ele almaktadır. Bu fiillerden ilki olan *bir-* fiilinin Moğolca, Hint-İran, Ural, Fin-Ugor veya Ugor dillerinden alınan kökenlerinin hepsinin anlam bilimi, biçim bilimi ve ses bilimi açısından hatalı olduğunu ileri süren yazar, bu fiilin Türkçe kökenli olduğunu ve Macaristan'ın fethinden önceki bir dönemde ödünç alınan Türkçe sözcükler içinde yer aldığını belirtmektedir (9.-10 yüzyıllar). Yazara göre, *bir-* fiili “bir şey üzerinde güç sahibi olmak, bir kişiyi gücü altında tutmak” anlamlarına gelmektedir (krş. TESZ. I, s. 304). Eski Türkçe kökenli iki Macar fiilinden diğeri ise, *tilt-* fiilidir. Mándoky, pek çok araştırmacının bu fiilin kökenini, keşfetmek için çaba gösterdiğini, ancak şu ana kadar tatmin edici bir açıklama yapılamadığını ifade etmektedir. *Tilt-* fiilinin de Eski Türkçe kökenli olduğunu ifade eden Mándoky'e göre; Macarca *tilt* fiili veya onun kökü olan *til* ifadesi, Eski Türkçeden ödünç alınan **tüyil-* “bir şeyden alıkoyulmak, bir şeyden kaçınmak, yasaklanmak” fiilinden türemiştir. *Tüyil*'in *i*'leri Macarcada damak sessi hâline gelmiştir, yani ünlülerin değiştirilmesiyle damaksıl *i*'ler oluşmuştur. Kısa ünlülerin iki heceli sözcüğü ara ses olan -y-'yi düşürmüş, bu sebeple de uzun bir ünlü ile çok heceli hâle gelmiştir ve sonrasında da uzun sesli daha basit bir yapı üretmek için kısalmıştır. Ettirgen son ek -t pasif-dönüşlü fiil **til*'e eklenmiş, -lt- ünsüz kümesinin kısaltılmasının hızlanmasına yardım etmiş ve *tilt* ile benzer olan *tilos*, *tilalom*, sözcükleri de *til* dışında *tilos*, *tilalom* yapılarında sabitlenmiştir. Eski Türkçeden elde edilen bu köken bilgisi tanıklanabilir. Mándoky, bu bilgilere göre *tilt* sözcüğünün gelişiminin şu şekilde olduğunu ileri sürmektedir: Eski Türkçe **tüyil-* → Macar. **tijil* > **til* > *til* (+ -t) > *tilt*.

201. MÁNDOKY KONGUR, I. (1984). The Etymology of the Hungarian Verb *Gyón* “to Confess” of Old Turkic Origin (Eski Türkçe Kökenli Macarca

Gyón “İtiraf Etmek” Fiilinin Kökeni). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 38(3), 351-356.

Mándoky Kongur bu çalışmada, Eski Türkçe kökenli Macarca *gyón* “itiraf etmek” fiilinin kökenini tartışmaktadır. Yazar; Macarca *gyón* fiilinin (gyovon, gyovonik, gyônik), Macarcada “gereksiz” anlamında kullanılan, Eski Türkçede “yılanmak, kendini temizlemek” anlamlarına gelen **juurun-* ifadesinden türetildiğini, bu anlamda bir Hristiyan dinî terimi olarak “günahlarını temizlemek, günahlarını itiraf ederek ruhunu arındırmak, kefaret yoluyla ruhunu temizlemek” anlamlarında kullanılmaya başlandığını ifade etmektedir.

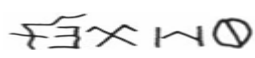
202. ÖLMEZ, M. (2016). Notes on the Old Turkic Script System and New Runic Inscriptions (Eski Türk Yazı Sistemi ve Yeni Runik Yazıtlar Üzerine Notlar). *The Journal of Northern Cultures Studies* (Kuzey Kùltürleri Araştırmaları Dergisi).

Ölmez bu çalışmada, Eski Türk yazı sisteminin kökenini, runaların anlamını ve yeni runik yazıtlarını ele almaktadır.

203. PRIOR, D. (2005). Tonyuquq's Humiliation and an Old Turkic Etymology (Tonyukuk'un Aşağılaması ve Eski Türkçe Köken Bilimi). *The Black Master*, 85-94.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

204. RÓNA-TAS, A. (1976a). A Runic Inscription in the Kujbyšev Region (Kuybışev Bölgesinde Bir Runik Yazıt). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 30(3), 267-271. Akadémiai Kiadó.

Róna-tas bu çalışmada, Kujbyšev oblastında *Kartlă tu* diye adlandırılan dağın tepesinde taş anıt üzerinde bulunan şeklindeki runik yazıyı ele almaktadır. Yazıtın ölçülerinden ve diğer özelliklerinden bahseden Róna-tas, taş anıt üzerinde bulunan runik yazının kökenini

tartışmakta ve bu yazıtın Doğu Avrupa runik yazısının Hazar grubuna ait en kuzeydeki runik yazıt olabileceğini ileri sürmektedir.

Şekil 3. Kujbyşev Oblastında *Kartlă tu* Diye Adlandırılan Runik Yazıt

205. RÓNA-TAS, A. and BERTA, Á. (2011). *West Old Turkic. Turkic Loanwords in Hungarian (Batı Eski Türkçe. Macarcada Türk Dillerine Ait Ödünç Sözcükler)* (Turcologica 84). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Berta ve Róna-Tas bu çalışmada, Eski Türkçe olan veya olabilecek, bazı durumlarda Orta Türkçe kökenli yaklaşık 500 Macarca sözcüğün kökenini ele almaktadırlar.

206. SINOR, D. (1981). The Origin of Turkic *Balıq* “Town” (Türkçe *Balık* “Şehir” Sözcüğünün Kökeni). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 25(1-2), 95-102. Wiesbaden.

Sinor bu çalışmada, Eski Türkçe *balık* sözcüğünü incelemektedir. Sinor; Altay dillerinde büyük veya küçük sürekli yerleşim yerlerine ilişkin sözcükler tarandığında, bunların genellikle Altay dilleriyle ilgili olmayan başka dil ailelerinden alındığının görüldüğünü belirterek bunlardan *grad*, *kent*, *şehir* sözcüklerini örnek göstermektedir. *Balık* sözcüğünün ilk bakışta Türkçe olduğunun anlaşıldığını ifade eden Sinor, sözcüğün çağdaş Türk lehçelerinde Sarı Uygur Türkçesi ve Halaç Türkçesi dışında bulunmadığına dikkat çekerek, Ortak Türkçenin sözcük hazinesine ait olmadığına işaret etmektedir. Sinor, sözcüğün Altaik de olmadığını belirterek sözlerini şöyle sürdürmektedir:

... Gombocz ve Melich tarafından kurulan denklik, Ana-Ural-Altay dilleri kökenli olmamasının düşünülmesi şartıyla kabul edilebilir. Ural dilleri tarafında sözcük sadece Ugor kolunda tanıklanabilirken, Altay dilleri tarafında işaret

ettiğim gibi *balık*, Ortak Türkçe bir sözcük değildir ve Ortak Altay dili olarak düşünülmemelidir. Yukarıda gösterilmiştir ki, Türkçedeki *b-* Ana-Altay dilinde **p-* şeklindedir. Geriye cevaplanmadık bir soru kalıyor: Eski Türkçede Ugor dillerine ait hangi ödünçlemeler vardır ya da tersine, Ugor dillerinde Türkçeden alınmış hangi biçimleri tespit edebiliriz? İkinci seçenek Ugor dil birliğinin dağılmasından önce olduğundan, Ana-Ugor dilinde Türkçe ödünçlemelerin olduğu savunulamaz. Birinci seçenek için böyle bir sorun yoktur. Eski Türkçe, Ugor ve Samoyed dillerinden çok sayıda alıntı sözcüğe sahiptir... Burada sözcüğün Ugor dilleriyle ilgili olduğunu düşünerek, **palyV~TUR. baliq~MO. balyasun~ Ma. falga* eşitliğini kuruyorum. Türkçe *balık* Ugor dillerinden ödünç alınmıştır (Sinor, 1981: 100-101).

207. TENİŞEV, E. (1990). Names of Monetary Units in the Old Turkic Languages of Central Asia (Orta Asya Eski Türk Dillerinde Para Birimlerinin İsimleri). In Denis Sinor (Ed.), *Aspects of Altaic Civilisation III (Altay Medeniyetinin Yönleri 3)* (30th PIAC) [pp. 218-222]. Bloomington: Indiana U.

Tenişev bu çalışmada, runik metinlerdeki *akça, bakır*; Eski Uygur kayıtlarındaki *bakır, yastuk, satır/sıtır, kümüş, altun, çao, yartmak* olarak adlandırılan para birimlerinden bahsetmekte ve bunların köken bilimsel incelemelerini yapmaktadır.

208. VÁSÁRY, I. (1971). *Käm*, an Early Samoyed Name of Yenisey (*Käm*, Yenisey'in Eski Bir Samoyed Adı). *Studia Turcica (Türkçe Araştırmaları)*, 17, 469-482. Bibliotheca Orientalis Hungarica (Doğu Macar Kütüphanesi). Budapest: Akadémiai Kiadó.

Vásáry bu çalışmasında, *Käm* adının Samoyed kökenli olduğunu kanıtlamaya çalışmakta ve Kem (Çin kaynaklarında Chien Nehri) ve Yenisey Nehirlerinin aynı nehir olduğunu ileri sürmektedir.

F) Anlam Bilgisi

209. ÖLMEZ, M. (2018a). Preliminary Readings and Notes on the Ancient Turkic Inscription from the Hirgisiyn Ovoo Area in Mongolia (Moğolistan'da Hirgisiyn Ovoo Bölgesinde Bulunan (Runik Harfli) Eski Türkçe Yazıt Üzerine Ön Okumalar ve Notlar). *Russian Turcology (Rus Türkolojisi)*, 3-4(20-21).

Ölmez bu çalışmada, Moğol bilim insanları tarafından Bayankhongor Aimag'da keşfedilen yeni bir yazıtı yorumlamaktadır. 90 x 40 cm'den küçük olan bu yazıtın dört yüzünün üçüne yazı yazılmıştır ve diğer yüzünde Türkçe tamga bulunmaktadır. Yazıtı yorumlamaya yönelik ilk girişim, Moğol Türkolog Ts. Battulga tarafından yapılmıştır.

210. ÖLMEZ, M. and VOVIN, A. (2018). İstanbul Fragment in Phags-Pa and Old Uyghur Script Revisited (Yeniden Yorumlanan Phags-Pa ve Eski Uygur Alfabetiyle Yazılan İstanbul Metni). *Journal Asiatique (Asya Mecmuası)*, 306(1), 147-155.

Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi kütüphanesinin müzeler bölümünde saklanan ve muhtemelen 15. yy.dan kalma, iki dilde yazılmış bir parçanın yeniden yorumlanması amacıyla bir araya gelen bir Türkolog ve Moğol'un ortak çabasını temsil etmektedir. Bu parça, muhtemelen *Phags-pa* Moğol yazısıyla yazılmış en son metin ve Eski Uygur yazısıyla yazılan Çağatay Türkçesi öncesinin en eski örneklerinden biridir.

211. TEKİN, T. (1988). Nine Notes on the Tes Inscription (Tes Yazıtı Üzerine Dokuz Not). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 42(1), 111-118.

Tekin bu çalışmada, daha önce Tes yazıtını yayımlayan S. Kharjaubai, M. Shinekhuu ve S. G. Klyashtorny'nin metin okumalarına ve yorumlarına birtakım önerilerde bulunmaktadır. Tekin'in metinleri okuması ve yorumu şu şekildedir:

1. Satır 7 (Kuzey 1): : *bök ul(u)ğ k[(a)ğ(a)n (e)rm(i)ş]* “Yüce ve ulu kağanlarmış”
2. Satır 8 (Kuzey 2): *(a)n(i)n (e)li üç yüzyıl (e)l tutm(i)ş* “Onun devleti üç yüz yıl sürmüştü”
3. Satır 9 (Kuzey 3): *boz ok b(a)şın (a)k(i)za uç(u)z kööl-ke (a)tl(i)ğ(i)n töke b(a)r[m(i)ş]* “Boz-Ok liderini hücum ettirip, (o/onlar) (düşmanın) atlısını Uçuz Gölüne dökmüş”
4. Satır 10 (Kuzey 4): *ol bod(u)n(u)m k(i)kş(ü)r k(e)r(i)şdi* “O halkım birbirini kışkırtmıştı”
5. Satır 11 (Kuzey 5): *[ön]re t(a)bğ(a)çka b(a)zl(a)nm(i)ş* “(Uygur kağanı) ilk olarak Çin’e bağımlı olmuş.”
6. Satır 13 (Doğu 2): *k(a)ğ(a)n .. (e)ki (e)rm(i)ş (a)nla (a)d(i)n ödk(ü)nç k(a)ğ(a)n (e)rm(i)ş* “böylece kağan iki imiş, ... bundan başka, (onların biri) sahte kağan imiş”
7. Satır 16 (Doğu 4): *k(a)ğ(a)nım b(i)lges(i)n üç(ü)n* “Kağanım bilge olduğu için”
8. Satır 17 (Doğu 5): *...[y]oll(u)ğ iya b(a)s(i)p (veya basa) ol(u)rm(i)ş* “Yollug (kağan) (bütün tebasını) bağımlı kılarak hüküm sürmüştü.”
9. Satır 19 (Güney 2): *[t](e)z(i)g k(a)s(a)r kuur(i)ğ koontı çıt tikdi örg(i)n y(a)r(a)tdı y(a)yl(a)dı ...* “Kasar’ın batısında, Tes Nehri’nde yerleşti, çit dikti, taht kurdu ve yazı (orada) geçirdi.”

212. YOSHIDA, Y. (1990). Some New Readings of the Sogdian Version of the Karabalgasun Inscription (Karabalgasun Yazıtının Soğdca Versiyonunun Bazı Yeni Okumaları). In A. Haneda (Ed.), *Documents et Archives Provenant de l’Asie Centrale [Orta Asya’dan Belgeler ve Arşivler]* (pp. 117-123). Koyoto.

Yoshida bu çalışmada, Karabalgasun Yazıtı’nın Soğdca versiyonunun bazı yeni okumalarını ele almaktadır.

G) Sözcük Bilgisi

213. CLARK, L. (1977). Mongol Elements in Old Turkic (Eski Türkçede Moğolca Unsurlar). *Journal de la Société Finno-Ougrienne (Fin-Ugor Derneği Dergisi)*, 75, 110–168.

Clark bu çalışmada, çeşitli dönemlerde Moğolcadan Eski Türkçeye geçmiş unsurları ele almaktadır. Bu çalışmaya göre, Moğolcadan Türkçeye sözcükler esas olarak 13.–14. yüzyıllarda ve daha erken dönemler olan İlk ve Eski Türkçe dönemlerinde ödünçlenmiştir.

214. CLAUSON, Sir G. (1975). The Foreign Elements in Early Turkish (Erken Türkçede Yabancı Unsurlar). *Researches in Altaic Languages* (Papers Read at the 14th Meeting of the PIAC) [*Altay Dilleri Araştırmaları* (PIAC 14. Toplantısında Okunan Bildiriler)], 43-49. Budapest.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

215. GENG, S. (2002). Note on Some Old Turkic Words (Bazı Eski Türkçe Sözcükler Üzerine Not). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica* (*Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi*), 55(4), 335-338.

Geng bu çalışmada; Kazak Türkçesi ile ilgili *qïd-*, *älp-*, *kiyeli*, *i'yar* gibi birkaç Eski Türkçe sözcüğü tartışmaktadır.

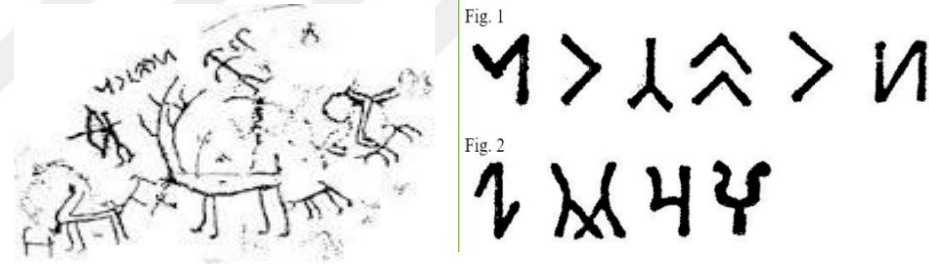
216. HAN-WOO, C. (2000). A Study of Ancient Turkic “Tarqan” (Eski Türkçe “Tarqan” Üzerine Bir Çalışma). *International Journal of Central Asian Studies Volume* (*Uluslararası Orta Asya Araştırmaları Dergisi*), 5, 104-111.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

217. KLYASHTORNY, S. G. (2003). Ancient Turk Rock Inscriptions in The Talass Ala-Too. A Sogdian Word in an Old Turk Inscription (Talass Ala-Too'daki Eski Türk Kaya Yazıtları. Eski Bir Türk Yazıtında Soğdca Bir Sözcük). In Matteo Compareti, Paola Raffetta and Gianroberto Scarcia (Eds), *Ērān ud Anērān, Studies Presented to Boris Il'ich Maršak on the Occasion of his 70th Birthday* [*Ērān ud Anērān, Boris Il'ich Maršak'a 70.*

Doğum Günü Vesilesiyle Sunulan Çalışmalar] (pp. 367–370). Libreria Editrice Cafoscarina: Venezia.

Klyashtorny bu çalışmada; 1981 sonbaharında, Kırgız Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü ve Dil ve Edebiyat Enstitüsü'nün (I. Kozhombardiev ve Ch. Dzhumagulov tarafından yönetilen) keşif gezisinde, Kuru-Bakajyr vadisinde (Talass Ala-Too), 2500 metre deniz seviyesinin üstünde bulunan üç kaya yazıtını incelemektedir. Üç kaya yazıtından biri Soğd dilindedir (V.A. Livshits tarafından incelenmiştir); diğer iki yazıt ise, runik alfabeye yazılmıştır (incelenmesi için bu makalenin yazarına sunulmuştur). Runik alfabeye yazılan yazıtlardan birinci yazıt *qutčor* (*Allah'ın lütfu, güzellik*), ikinci yazıt ise *šarya* (*arşlan*), şeklinde okunmaktadır. Aşağıda, bu çalışmada incelenen kaya yazıtının görseli ve runik yazıtlar verilmiştir:

Şekil 4. Talass Ala-Too'daki Eski Türk Kaya Yazıtları

218. MÁNDOKY KONGUR, I. (1986). *Börtü: A Hungarian Word of Old Turkic Origin Belonging to the Vocabulary of Goldsmiths' Art (Börtü: Kuyumcular Sanatı Sözcük Hazinesine Ait Eski Türkçe Kökenli Macarca Bir Sözcük). Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 40(1), 39–51.*
<http://www.jstor.org/stable/23657678>

Kongur bu çalışmada, Kuyumcular Sanatı sözcük hazinesine ait Eski Türkçe kökenli Macarca bir sözcük olan *Börtü* sözcüğünü ele almaktadır.

Sözcüğün Eski Türkçeden ödünç alındığını ifade eden Munkacsi'nin görüşüne de yer veren Kongur, diğer yazarlara ait görüşleri tartışmaktadır.

219. NAKHANOVA, L. (2013). Lexical-Semantic Analysis of the Ancient Turkic Place Names (Eski Türkçe Yer Adlarının Sözcüksel-Anlamsal Analizi). *World Applied Sciences Journal (Dünya Uygulamalı Bilimler Dergisi)*, 26(4), 475-483.

Nakhanova bu çalışmada, Eski Türkçe dönemine ait yer adlarının semantik çözümlemeleri yoluyla Eski Türkçe tarihi, sosyal-siyasal sistemi, meskûn toprakları ve hatta zihniyeti hakkında yeni veriler sunmaktadır.

220. RÓNA-TAS, A. (2004). Some Notes on Old Turkic *İrq*. (Eski Türkçe *İrk* Üzerine Bazı Notlar). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 8, 53-61.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

221. RÓNA-TAS, A. and BERTA, Á. (2002). Old Turkic Loanwords in Hungarian. Overview and Samples. (Macarcada Eski Türkçeye Ait Ödünç Sözcükler. Gözden Geçirme ve Örnekler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 55(1-3), 43-67.

Róna-tas ve Berta bu çalışmada, Orta Çağdan L. Ligeti'nin çalışmasına kadar, Macarcadaki Türkçe alıntı sözcükler üzerine daha önceki araştırmalara genel bir bakış sunmaktadırlar. Ligeti'nin başlıca başarılarını da tartışan yazarlar, son olarak üzerinde çalıştıkları “Macarcadaki Eski Türkçe Unsurların Yeni Bir Köken Bilimsel Sözlüğü”ne dair temel amaç ve yöntemleri özetlemektedirler. Bu çalışmanın sonunda, üç örnek makale verilmiştir.

222. SINOR, D. (1980). Samoyed and Ugric Elements in Old Turkic (Eski Türkçede Samoyed ve Ugor Dilleri Unsurları). *Eucharisterion (Missa Ayini)*, 2, 768-773.

Sinor bu çalışmada; Samoyed ve Ugor dilleri ile bağlantılı olduğunu ileri sürdüğü *ay* (konuşmak, söylemek), *sab*, *sav* (söz, sözcük) ve *tan* (soğuk rüzgâr) ifadelerini tartışmaktadır.

223. TEKİN, T. (1992a). The Hunnic (Hsiung-Nu) Couplet in Chin-Shu [Chin-Shu'daki Hun (Hsiung-Nu) Beyiti)]. *Mélanges Offerts à Louis Bazin, Varia Turcica (Louis Bazin Adına Sunulan Çeşitli Türkçe Bildiriler)*, 19,1-4.

Tekin bu çalışmada, Çin tarihi üzerine yazılmış olan Chin-Shu'nun Hsiung-nu bölümünde geçen bazı sözcüklerin Eski Türkçedeki sözcüklerle benzerliklerini açıklamaktadır.

224. TEKİN, T. (1997b). Notes on Some Chinese Loanwords in Old Turkic (Eski Türkçedeki Bazı Çince Ödünç Sözcükler Üzerine Notlar). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7, 165-173.

Tekin bu çalışmada, genel olarak Eski Türkçe yazıtlarda, özelde ise Uygur Türkçesi el yazmalarında geçen bazı Çince ödünç sözcükleri ele almaktadır. Bu sözcükler ve sözcüklerin açıklamaları şu şekildedir:

1. Orkh. *işgiti* / *äşgiti* “a kind of embroidered Chinese silk brocade” and *kutay* “white silk girdle”

“bir tür işlemeli Çin ipek brokarı”, “beyaz ipek kuşak.”

2. Orkh. *yenčü* / *lyinčü*, Uig. *yinčü* “pearl” < Ch. 眞珠 *chen-chu* “genuine pearl” (Rad. III 339), *zhenzhu* (*chên-chu* G. 589, G. 2549)

“inci”, “hakiki inci.”

3. Orkh. *t(e)nsi* / *tinsi* “son of heaven” < Ch. 天子 *t'ien-tsu* “son of Heaven, i.e. the Chinese emperor” (Thomsen 1912)

“Tanrı’nın oğlu.”

4. *s(ä)ñün*, *s(a)ñun* < Ch. 將軍 *tsiang-kün* (Gab.) *säñün* “General”, Pinyin *jiang-jun* (< G. 1212, 3276)

“General.”

5. Orkh. *sin* “tomb, grave”, Uig. *sin* < Ch. 寢 *ts’in* “the rear hall in an ancestral temple; tomb” (Gab.), Pinyin *qin* (*ch’in* G. 2091)

“anıt, mezar.”

6. Orkh. *ti* “firmly, constantly, steadily, persistently”, Uig. (Gab.) *tī, tii* “immer, beständig, fest” < Ch. 定 *ting* < *d’ieng* ~ *tei* (Gab.), Pinyin *ding* (*ting* G. 11248) < Ch. *ting* “fest”.

“kesin olarak, sürekli, istikrarlı, ısrarla.”

7. Uig. *sin* “body, stature”, MK *si:n* “human body, stature, height, external appearance” < ACh. 身 *sien* > M. *sən*, C. *sən* “body”; Sino-J. *šin* (< *sin*) id. (Karl. 869); Sino-Ko. *sin* id. (Choi: CAJ 32: 166).

“vücut, boy pos”, “insan vücudu, boy, dış görünüş.”

8. *bi* “knife, sharp edge, blade” < ACh. 匕 *pyi*, M *pi* “dagger” = Sino-J. *pi* / *hi*, Sino-Ko. *pi* “dagger, spoon, arrowhead” (Choi: CAJ 32: 163)

“bıçak, keskin kenar, bıçak ağzı”, “hançer, levye, ok başı.”

9. *čan* “a cup” < Chinese 盞 *chan* “a cup for wine or fat/oil” (EDPT: 424a). *čanak* “a wooden bowl or dish” (BT IX: 71,1; Ham. 1986: 34, 1-2), Pinyin *zhan* (*chan* G. 300)

“şarap veya katı/sıvı yağ için bir bardak”, “ahşap bir kâse veya tabak.”

10. MK (Oghuz) *sindo/sindu* “scissors” < ACh. *tsiän* > M *tsien*, C *tsin* + ACh. *tau* > M *tau*, C *tou* “knife”, Sino-J. *to*: “knife, sword, blade”, Sino-Ko. *to* id. (Choi 1992:194)

“makas”, “bıçak, kılıç, bıçak ağzı.”

11. Uig. *yaŋ* “a pattern, model; kind, sort, manner” < Ch. 樣 *yang* (Gab., EDPT: 940b, Giles 12854)

“bir model, örnek; tür, çeşit, tarz.”

225. VÁSÁRY, I. (1976). Two Old Turkic Loan Words in Hungarian (Macarcada İki Eski Türkçe Ödünç Sözcük). *Hungaro-Turcica (Macarca-Türkçe)*, 239-247.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

226. ZIEME, P. (1992). Some Remarks on Old Turkish Words for “Wife” (Eski Türkçe “Kadın” Sözcükleri Üzerine Bazı Tespitler). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1987, 305-309.

Bu çalışma, Eski Türk şahıs isimlerinin derlenmesi ve açıklanması, Turfan'ın hukukî ve ekonomik belgelerinin incelenmesiyle ilgilidir. Zieme bu çalışmada, *kişi* (*hatun*), *bäg* (*koca*), *qatd* (= *qa't*) [*hatun*], *alінču* (*hatun almak/evlenmek*) ve *adaş* (*arkadaş, yoldaş*) sözcüklerini ele almaktadır.

H) Ad Bilgisi

227. BOMBACI, A. (1970). On the Ancient Turkic Title Eltäbär (Eski Türk Ünvanı İlteber Üzerine). *Proceedings of the 9th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference. Ravello 26-30 September 1966* (9. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri. Ravello 26-30 Eylül 1966), 1-66. Naples: Instituto Universitario Orientale, Seminario di Turcologica.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

228. BOMBACI, A. (1974). On the Ancient Title “Šaδ” (Eski Ünvan “Şad” üzerine). *Gururājamañjarikā: Studi in Onore di Guiseppe Tucci (Gururājamañjarikā: Guiseppe Tucci Onuruna Çalışmalar)*, 191-192. Napoli: Instituto Universitario Orientale.

Bombacı bu çalışmasında, Eski Türkçede kullanılan ünvanlardan “şad” ünvanını ele almaktadır. Yazar, bu sözcüğün askerî-idari bir ünvan olarak kullanıldığını ifade etmektedir.

229. BOMBACI, A. (1976). On the Ancient Turkish Title *Şadapit* (Eski Türkçe Unvanı *Şadapit* Üzerine). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 48, 32-41.

Bombaci, Klyashtorny'nin kendisine gönderdiği *Bugut* ile alakalı makalesinden ve Clauson'un sunduğu bir yazıdan yola çıkarak bu çalışmayı kaleme almıştır. Yazar; *şadapit* ünvanının Köktürk Türkçesi yazıtlarda geçtiği yerleri belirtmekte, Radloff, Malov, Györffy, Kotwitez, Clauson, Doerfer, Humbach ve Henning gibi araştırmacıların bu konudaki görüşlerini ve tekrarlarını da ele almaktadır. Bütün bu araştırmalarda *şadapit* sözcüğünün genellikle “şad” ünvanıyla ilişkilendirildiğini ve Köktürk Türkçesi yazıtlarda bir askerî-idari ünvan olarak gözüktüğünü vurgulayan yazar, *şadapit*'in, Farsça bir kökene dayandırıldığını ifade etmektedir. Kendisinin bu görüşe yakın olduğunu belirten yazar, bu sözcükle ilgili olarak, Türklerdeki onlu sistemle alakalı bir kurumun İran'dan alınmış ismi şeklinde yorumda bulunmaktadır.

230. PRITSAK, O. (1982). The Old Turkic Title “Ywry’p’nt” (Eski Türkçe Unvan “Ywry’p’nt”). *Studia Turcologica Memoriae Alexii Bombaci Dicata [Alessio Bombaci'nın Anısına Adanmış Türkolojik Çalışmalar]*, 403-406. Napoli.

Bu makale, Pritsak'ın Klyashtorny ve Livšic'in Bugut'taki Soğdça yazıt hakkında yaptıkları yayımlara dayanarak yapmış olduğu bir çalışmadır. Pritsak bu çalışmada, eski Türk ünvanı “ywry’p’nt” üzerinde durmaktadır. Bu ibarenin geçtiği metin ve tercümesi şu şekildedir:

γwrγ'p'nt (snk)[wn]t (twδ)[w]nt ('PZY) [...] (.n) [oku γ'γ
(n)?] wk[wrt pt] (s) dtw δ'rnt rty nwkr βγβwmyrn [bu yazılış
βγγ βwmyrn yerinedir] γ'γ'n p'δy (s'r) [...]

(Pritsak, 1982: 404).

Şekil 5. Eski Türk Ünvanı *Ywry’p’nt*'in Geçtiği Metin

Metnin Türkçesi şu şekildedir: “Kurkapınlar, Sengünler, Todunlar, (kağanın) erkek akrabaları tasdik ettiler. Ondan sonra Bey Bumın Kağan’ın ikametgâhına (= Bumın Kağan’ın mezarının bulunduğu tapınağa) hitap etti.”

231. PRITSAK, O. (1985). Old Turkic Regnal Names in the Chinese Sources (Çin Kaynaklarında Eski Türkçe Krallık İsimleri). *Journal of the Turkish Studies, Niğüça Biçig: Pi Wên Shu: An Anniversary Volume in Honor of Francis Woodman Cleaves (Türkçe Araştırmaları Dergisi, Niğüça Biçig: Pi Wên Shu: Francis Woodman Cleaves Onuruna Bir Yıl Dönümü Kitabı)*, 9, 205-211.

Pritsak bu çalışmada, Çin kaynaklarında geçen Eski Türkçe krallık isimlerini incelemektedir.

232. PULLEYBLANK, E. G. (1965). The Chinese Name for the Turks (Türklerin Çince İsmi). *Journal of the American Oriental Society (Amerikan Doğu Bilimleri Derneği Dergisi)*, 85(2), 121-125
<https://doi.org/597981>

Pulleyblank bu çalışmada, Türklerin Çince ismini tartışmaktadır. Eski Türk İmparatorluğu Türkleri için *T'u-chüeh* isminin kullanıldığını ifade eden Pulleyblank, Türk sözcüğünün başka ne şekillerde Çince yazılabileceğini tartışmaktadır.

233. VOVIN, A. (2004). Some Thoughts on the Origins of the Old Turkic 12-Year Animal Cycle (Eski Türkçe 12 Yıllık Hayvan Takviminin Kökenleri Üzerine Bazı Düşünceler). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 48(1), 118-132.

Vovin bu çalışmada; 12 yıllık hayvan takviminde geçen hayvanların isimlerinin karşılıklarını Thai, Mançu, Çurçen ve Khitan (Hitan) dilleriyle Moğolca ve Eski Türkçede liste şeklinde sunduktan sonra sözcükleri ses bilimi, sözlükçe ve biçim bilimi açısından tartışmaktadır. Aşağıda Eski Türkçe 12 yıllık hayvan takviminde yer alan yıla göre hayvan isimleri (sıçan, öküz, kaplan, tavşan, ejderha, yılan, at, koyun, maymun, horoz,

köpek ve domuz) ve onların Eski Türkçe karşılıkları verilmiştir (Gabain, 1950: 108):

<i>Animal name for the year</i>	<i>Old Turkic word</i>
rat	küskü, sičyan
ox	ud
tiger	bars
rabbit	tabişyan
dragon	luu
snake	yılan
horse	yund
sheep	qoñin
monkey	bečın
rooster	taqışu ¹¹
dog	it
pig	layzın, toğuz

İ) Tanıtımlar

234. AĞCA, F. (2005). [Review of *A Grammar of Old Turkic, Handbook of Oriental Studies. Section Eight, Central Asia, Volume 3* by M. Erdal (M. Erdal tarafından hazırlanan *Eski Türkçenin Dil Bilgisi, Doğu Araştırmaları El Kitabı* çalışmasının tanıtımı)]. *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları*, 9, 157–174. [No. 2712].

Ağca'nın bu çalışması, Marcel Erdal tarafından hazırlanan *Eski Türkçenin Dil Bilgisi, Doğu Araştırmaları El Kitabı*'nın bir tanıtımıdır.

235. ERSOY, F. (2007). [Review of *A Grammar of Old Turkic* by Marcel Erdal (Marcel Erdal tarafından hazırlanan *Eski Türkçe Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. *Dil Araştırmaları*, 1(1), 199–200. [No. 2712].

Ersoy bu çalışmada, Marcel Erdal tarafından 2004 yılında kaleme alınan *Eski Türkçe Dil Bilgisi* isimli eseri incelemektedir. Erdal'ın 1991'de yayımlanan *Old Turkic Word Formation (Eski Türkçe Sözcük Yapımı)* isimli iki ciltlik eserini adeta tanımlar nitelikte olduğunu ifade eden Ersoy, bu eserin 6 bölümünde yer alan konuları detaylı bir şekilde tanıtmaktadır. Bu bölümlerde bulunan başlıklar sırasıyla; [1] Introduction (Giriş), [2] Graphemis (Grafem), Spelling (Yazım), Phonology (Ses bilimi) ve Morphophonology (Biçimsel ses bilimi) [3] Morphology (Biçim bilimi) [4] Syntax (Söz dizimi) [5] Pragmatics and Modality (Edim bilimi ve Kiplik) [6] Notes on the Lexicon (Söz Varlığı Üzerine Notlar) şeklindedir.

236. KÁROLY, L. (2009). [Review of *A Grammar of Old Turkic, Handbook of Oriental Studies. Section Eight, Central Asia, Volume 3* by M. Erdal (M. Erdal tarafından hazırlanan *Eski Türkçenin Dil Bilgisi, Doğu Araştırmaları El Kitabı* çalışmasının tanıtımı)]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 62(2), 241–245 DOI:10.1556/AOrient.62.2009.2.6

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

237. LIGHT, N. (2006b). [Review of *A Grammar of Old Turkic, Handbook of Oriental Studies. Section Eight, Central Asia, Volume 3* by M. Erdal (M. Erdal tarafından hazırlanan *Eski Türkçenin Dil Bilgisi, Doğu Araştırmaları El Kitabı* çalışmasının tanıtımı)]. *The Journal of Asian Studies (Asya Araştırmaları Dergisi)*, 65(2), 413–415.

Light bu çalışmada, Marcel Erdal'ın *Eski Türkçenin Dil Bilgisi* kitabını incelemektedir. Yazar, Erdal'ın Eski Türkçenin dil bilgisi konularını kapsamlı bir şekilde tekrar değerlendirmesiyle Türkolojiye önemli bir katkı sağladığını ifade etmektedir. Yazar, bu kitabın Erdal'ın 1991'de yazdığı iki ciltten oluşan *Eski Türkçe Sözcük Yapımı: Sözlük Hazinesine İşlevsel Bir Yaklaşım* (Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon) isimli kitabında yapmaya başladığı türetme biçimlerinin incelemesine devam ettiğini belirtmektedir.

238. MENGES, K. H. (1987). [Review of *Khazar Studies. An Historico-Philological Inquiry into the Origins of the Khazars* by P. B. Golden (P. B. Golden tarafından hazırlanan *Hazar Araştırmaları. Hazarların Kökeniyle İlgili Tarihî-Dil Bilimsel Bir Araştırma* çalışmasının tanıtımı)]. *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes (Viyana Doğu Bilimleri Dergisi)*, 77, 252–256. <http://www.jstor.org/stable/23868862>

Menges bu çalışmada, P. B. Golden'in "Khazar Studies. A Historico-Philological Inquiry into the Origins of the Khazars (Hazar Araştırmaları. Hazarların Kökeniyle İlgili Tarihî-Dil Bilimsel Bir Araştırma)" isimli çalışmasını incelemektedir. Menges, I. ciltte yer alan bölüm başlıklarını verdikten sonra, Hazarların kökenine dair tartışmaları değerlendirmekte

ve Hazarların tarihini yorumlamaktadır. Hazarların toplumsal kurumları, ticaret ve kültürlerine de değinen yazar, Hazar isimlerinin kökenini de sunmaktadır. Menges II. ciltte, Hazarlar hakkındaki kaynaklardan alınan en önemli pasajların etkileyici sayıdaki 252 tıpkıbasım levhasının sunulduğunu, böylece tartışılan metinlerin orijinal pasajlarını kolayca kontrol etmenin mümkün olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda Menges, Golden'ın kitabını, araştırmaları zenginleştiren ve Hazar sorununun tamamı hakkında en iyi eleştirel açıklamaları içeren detaylı ve çok değerli bir çalışma olarak nitelendirmektedir.

239. MICHALOVE, P. A. (2006). [Review of *A Grammar of Old Turkic, Handbook of Oriental Studies. Section Eight, Central Asia, Volume 3* by M. Erdal (M. Erdal tarafından hazırlanan *Eski Türkçenin Dil Bilgisi, Doğu Araştırmaları El Kitabı* çalışmasının tanıtımı)]. *Diachronica*, 23(1), 193–195.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

240. PANAINO, A. (1999). [Review of *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* by Takao Moriyasu and Ayudai Ochir (Takao Moriyasu ve Ayudai Ochir tarafından hazırlanan *1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu* kitabının tanıtımı)]. *East and West (Doğu ve Batı)*, 49(1/4), 312-315.
<https://www.jstor.org/stable/29757444>

Panaino bu çalışmada, “1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu” isimli kitapla ilgili genel bilgi verdikten sonra, kitapta geçen çalışmaları tartışmaktadır. Panaino, bu kitabın Moğolistan’a yapılan üç yıllık Japon gezisinin sonuçlarını sunduğunu ifade etmektedir. Kitapta ayrıca, 278. ve 287. sayfalarda B. Gunhinsurzn tarafından yapılan Moğolca özet de verilmektedir.

241. SCHARLIPP, W. E. (1993). [Review of *Old Turkic Word Formation* by M. Erdal (M. Erdal tarafından hazırlanan *Eski Türkçe Sözcük Yapımı*

çalışmasının tanıtımı)]. 1991. *Orientalistische Literatur Zeitung (Doğu Edebiyatı Gazetesi)*, 39(2), 327–328.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

J) Eski Türkçeye İlgili Genel Konular

242. AALTO, P. (1971). A Runic Tombstone Inscription Presumably from Minusinsk (Muhtemelen Minusinsk'ten Runik Bir Mezar Yazıtı). *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 24(1), 35-38.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

243. AALTO, P. (1991). Old Turkic Epigraphic Materials (Eski Türkçe Yazıt Bilimi Malzemeleri). (Gathered by J. G. Granö)', *Journal de la Société Finno-Ougrienne (Fin-Ugor Derneği Dergisi)*, 83, 7–78.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

244. ARLOTTO, A. (1971). Old Turkic Oracle Books (Eski Türkçe Fal Kitapları). *Monumenta Serica (İpeksi Anıtlar)*, 29, 685-696.

Arlotto bu çalışmada, Orta Asya'dan (yaklaşık olarak 8. yy.dan 11. yy.a kadar uzanan) Türk fal kitaplarını ele almakta, kitapların kökenlerini ve kullanımlarını incelemektedir.

245. BAZILHAN, N. (2005). The New Discovered Ancient Turkic Inscriptions (Yeni Keşfedilen Eski Türk Yazıtları). *Türk Dil ve Kültürünün En Eski Dönemleri-Tarihî Gelişme Çizgisi-Kıbrıs'a Ulaşması-Bugünkü Durumu Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri* (p. 31). Girne: Girne Amerikan Üniversitesi.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

246. CLAUSON, Sir G. (1970). The Origin of the Turkic “Runic” Alphabet (Türk Runik Alfabesinin Kökeni). *Acta Orientalia (Doğu Dergisi)*, 32, 51-76.

Clauson bu çalışmasında, 19. yy.ın son on yılında çözümlenen Türk runik alfabesinin kökeninin o zamandan beri birden fazla kez tartışıldığını, ama tam anlamıyla tatmin edici bir açıklamanın henüz ortaya konulmadığını ifade ederek, bunu bir sorun olarak görmekte ve runik alfabenin başka bir alfabe veya alfabeler üzerinden uyarlandığını iddia etmektedir.

247. CONSTANTIN, G. L. (1970). The First Mention of the Yenisei Old Kirghiz Iscriptions: The Diary of the Rumenian Traveller to China Nicoplaie Milescu (Spathary)-1675 [Yenisey Eski Kırgız Yazıtları'nın İlk Bahsi: Romen Seyyah Nicoplaie Milescu'nun Çin Günlüğü]. *Turcia (Türkiye)*, 2, 151-158.

Constantin bu çalışmada, Romen seyyah Nicoplaie Milescu'nun Çin ziyareti sırasında kaydettiği notlara dayanarak, Rusya'daki "runik yazılı taşlar" diye haber verdiği Yenisey Eski Kırgız Yazıtları'ndan bahseden ilk kimse olduğunu vurgulamaktadır. Constantin'e göre, Nicoplaie Milescu'nun yazıtlar hakkındaki bu kaydı 1675 yılına rastlamaktadır. Yenisey Eski Kırgız Yazıtları'nın tarihiyle ilgili ilk yazıyı yazanın Ph.-J. Tabbert – Strahlenberg olmadığına da değinen Constantin, Romen asıllı Nicoplaie Milescu'nun devrinin Avrupası'nda daha çok Nikolay Gavriloviç Spafali veya Spathary adıyla bilindiği bilgisini de eklemektedir.

248. DOBROVITS, M. (2005). The *Tölis* and *Tarduş* in Old Turkic Inscriptions (Eski Türkçe Yazıtlarda *Tölis* ve *Tarduş*). *The Black Master*, 33-42.

Dobrovits bu çalışmada, Eski Türkçe runik yazıtlarda bahsi geçen Eski Türk kabilelerinin iki kanadı olan *Tölis* ve *Tarduş* konfederasyonlarını ele almaktadır. Ayrıca, Orhun Yazıtları'nın bilinen metinleriyle birlikte (732, 734) Ongi ve Küli Çor Yazıtları'nın detaylı tarihsel incelemesini sunan Dobrovits, Uygur *Bögi Kağan*'a ait (760/761) Şine Usu Yazıtları'nın da üzerinde durmaktadır.

249. ERCİLASUN, B. (1999). The Beginning of Runic Studies in Turkey (Türkiye’de Runik Araştırmaların Başlaması). *Writing in the Altaic World (Altay Dünyasında Yazı)*, 71-100.

Bu çalışmaya göre, Türkiye’de eski Türk harfleri ve alfabeleri ile ilgili çalışmalar Orhun anıtlarının okunması ile başlamıştır. 15 Aralık 1893’te Vilhelm Thomsen’in “Orhun ve Yenisey anıtlarının okunması” isimli bildirisini Kopenhag’ta sunmasından sonra, bu alandaki çalışmalar hız kazanmıştır. Türkiye’de Orhun anıtlarıyla ilgili ilk makale *İkdam* gazetesinin 200. sayısında yayımlanan “The Ancient Turkish Letters” (Eski Türkçe Harfler) başlıklı makaledir. Makale, 17 Şubat Pazar günü 1895 yılında isimsiz olarak yayımlanmıştır. Bu makalenin, 1861-1935 yılları arasında yaşayan dil bilimci Necip Asım tarafından yazıldığı düşünülmektedir. Makale, Orhun alfabesinin kökeni ve özellikleriyle ilgili bilgi vermektedir. 1897 yılında Necip Asım’ın “The Oldest Turkish Writing” (En Eski Türk Yazısı) isimli 38 sayfalık kitapçığının ilk baskısı *İkdam* tarafından; ikinci baskısı ise, 1909 yılında *Turkish Association (Türk Derneği)* tarafından yayımlanmıştır. Asım’ın “The Orkhon Alphabet” (Orhun Alfabesi) başlıklı kitabı, Türkiye’de Orhun anıtları üzerine ilk akademik çalışmadır.

250. ERDAL, M. (1979). The Chronological Classification of Old Turkish Texts (Eski Türkçe Metinlerin Kronolojik Sınıflandırılması). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 23(3-4), 151-175. Harrassowitz Verlag.

Erdal bu çalışmada, Eski Türkçe metinleri zaman sıralamasına göre listelemektedir. Bu sıralamada çoğu ölçüt ses bilimsel ve biçim bilimsel; çok azı ise sözlükseldir.

251. ERDAL, M. (1993). The Runic Graffiti at Yar Khoto (Yargöl Harabelerinde Runik Grafiti). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 3, 87-108.

Erdal bu çalışmada, Yarğol harabelerinde 1898 yılında D. Klementz tarafından keşfedilen 13 runik grafitiyi ele almaktadır. Yazar, her bir grafitinin çözümlemesini vererek yorumlamaktadır.

252. ERDAL, M. (1998a). Old Turkic (Eski Türkçe). In L. Johanson and E. A. Csato (Eds.), *The Turkic Languages (Türk Dilleri)* (pp. 138-157). London: Routledge.

Erdal bu çalışmada; Eski Türkçeyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Eski Türkçeyi ses bilimi, ses bilgisi, biçim bilimi, söz dizimi ve söz varlığı açısından incelemektedir. Çalışmanın giriş bölümünde, Eski Türkçe üç derlemin temelini oluşturan dil olarak ele alınmaktadır. Bunlardan ilki, ikinci Türk imparatorluğu ve Uygur bozkır imparatorluğu - günümüz Moğolistan - ve Yenisey havzasında bulunan, 7. yy.dan 10. yy.a kadar uzanan runik yazıyla yazılmış resmî veya özel yazıtlardan oluşmaktadır. İkinci ve en kapsamlı derlem, kuzeybatı Çin'den Uygur Türkçesi, runik ve diğer yazılarla yazılmış 9-13. yy. Eski Uygur Türkçesi el yazmalarından oluşmaktadır. Bu derlem; dinî (çoğunlukla Budist), hukukî, edebî, tıbbî, folklorik, astrolojik ve kişisel malzemeleri içermektedir. Üçüncü derlem, Karahanlı devletine ait 6.500 beyitlik bir şiir, Balasagunlu Yusuf'un *Kutadgu Bilig* "Mutluluk Veren Bilgi" adlı eseri, dil bilgisi ve lehçelerle ilgili notlar içeren bir Türkçe-Arapça sözlük ve ansiklopedi olan Kâşgarlı Mahmud'un *Dîvânu Lugâti't-Türk* 'Türk Lehçeleri Sözlüğü' gibi çoğunluğu Arap alfabesiyle yazılmış 11. yy. metinlerinden oluşmaktadır. Daha sonraki bölümde ise, ses sistemi bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde; Eski Türkçedeki ünlüler, ünlülerin betimlenmesi, ünlü uzunluğu farklılıkları, ünsüzler, ötümlü, ötümsüz ve genizsil ünsüzler yer almaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar, sözcük yapımı, karşılaştırma yapıları, çıkış durumu, kuvvetlendirme edatları, isim çekimi, iyelik ve durum ekleri, zamirler, sayılar, fiiller, bitimli-bitimsiz fiil yapıları ve zarflar vardır. Söz dizimi bölümünde; ad öbekleri, fiil öbekleri, cümlelerin ögeleri ve cümle ögelerinin diziliş biçimleri, fiil çatısı, kip ifadeleri ve metin söz dizimi konuları yer almaktadır. Makalenin son bölümünde ise, söz varlığı ile

ilgili kısa bir değerlendirme bulunmaktadır. Çalışma, Eski Türkçenin ağız özellikleri, kullanım alanı biçimleri ve dokuz çalışmadan oluşan bir kaynakça ile sona ermektedir.

253. ERDAL, M. (2004). *The Grammar of Old Turkic (Eski Türkçe Dil Bilgisi)*. Leiden: Brill.

Bu çalışma, altı ana bölümden oluşmaktadır. Eserin ilk bölümünü giriş bölümü oluşturmaktadır (s. 1-36). Yazar, bu bölümde ilk olarak Erken dönem Ana Türkçe ve Altay Türkçesi ilişkileri üzerinde durmuş, sonra Eski Türkçenin sınırlarını ve bölümlerini ele almıştır. Yazarın giriş bölümünde verdiği son bilgiler ise kaynaklar üzerinedir. Eserin ikinci bölümü grafem, yazım, ses bilimi ve biçimsel ses bilimi başlıklarını taşımaktadır. Çalışmanın bu bölümünde ünlüler, ünsüzler ve bunların özelliklerinin yanı sıra ünlü uyumu, ses hadiseleri gibi konular ayrıntılı olarak işlenmiştir (s. 37-136). Üçüncü bölüm, biçim bilimi başlığından oluşmaktadır. Sözcük yapımı ile ilgili ilk eseri olması nedeniyle bu bölüm üzerinde fazla ayrıntılı durmayan Erdal; ağırlıklı olarak çokluk ekleri, sayı sistemi, zamirler, fiiller, zarflar ve bağlaçlar gibi konulara değinmektedir (s. 137-356). Çalışmanın dördüncü bölümü, söz dizimine ayrılmıştır (s. 357-514). Bu bölümde hâl eklerinin cümledeki fonksiyonlarına değinen yazar, ayrıca isim ve fiil cümlelerinin yanı sıra zarf-fiil ve sıfat-fiil ekleriyle oluşturulan cümleler üzerinde de ayrıntılarıyla durmaktadır. Beşinci bölümde edim bilimi ve kiplik (s. 514-530), altıncı ve son bölümde ise sözlük üzerine notlar konusu vardır (s. 531-536). Eser, kısaltmalar ve bibliyografya bölümlerinden sonra (s. 537-554), bir dizin ile sona ermektedir (s. 555-575).

254. ERMOLLENKO, L. N. (2006). On the Meaning of Certain Stylistic Features in the Faces of Ancient Turkic Sculptures (Eski Türk Heykellerinin Yüzlerindeki Bazı Biçimsel Özelliklerin Anlamı Üzerine). *Archaeology, Ethnology and Anthropology of Eurasia (Avrasya Arkeolojisi, Etnolojisi ve Antropolojisi)*, 27(3), 82-88.

Ermolenko bu çalışmada, Eski Türk heykellerinin yüzlerindeki bazı biçimsel özelliklerin anlamlarını tartışmaktadır.

255. GOLDEN, P. B. (1980). *Khazar Studies. An Historico-Philological Inquiry into the Origins of the Khazars (Hazar Araştırmaları. Hazarların Kökeniyle İlgili Tarihî-Dil Bilimsel Bir Araştırma)*. Budapest: Akademiai Kiado. [Vol. I 291 pp., Vol. II 252 pp.]

Golden bu çalışmada, Hazarların kökeniyle ilgili bazı tartışmalara yer verdikten sonra Sabir, Avar ve Hun gibi unsurların kısa bir değerlendirmesini yaparak, yönetici grubun Köktürklerden geldiğini ifade etmektedir. Birinci cildin ikinci bölümde, Hazarların kökeni hakkındaki görüşlere değinen yazar, Hazar hanlığının 630'da başlayan tarihinden bahsetmektedir. Yazar, tezini köken bilimsel notlar ve karşılaştırmalı tarihî dil bilimsel verilerle desteklemektedir. 252 tıpkıbasım orijinal vesika ikinci ciltte toplanmıştır. Bunlar, muhtelif arşiv ve kütüphanelerde yer almaktadır. Üçüncü bölümde, Hazarların toplumsal kurumları, ticaret ve kültürleri ele alınmaktadır. Bu bölümde ayrıca, Orta Çağ boyunca Güney Rusya'da yaşayan kavimler üzerinde de durulmaktadır. Dördüncü bölümde ise, Hazar isimlerinin kökeniyle ilgili değerlendirmeler yer almaktadır.

256. HOVDHAUGEN, E. (1979). The Structure and Origin of The Turkish Runic Alphabet (Türk Runik Alfabesinin Yapısı ve Kökeni) *Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Tebliğler*, 2 (pp. 470-478). İstanbul.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

257. HUDIAKOV, Y. S., TABALDIEV, K. and SOLTObAYEV, O. A. (2002). An Archaeological Complex with Runic Inscriptions in Kök-Say, The Kochkar Valley, Tien Shan (Tien-Şan/Tanrı Dağları, Koçkar Vadisi, Kök-Say'da Runik Yazıtlı Bir Arkeolojik Kompleks). *Archaeology, Ethnology and Anthropology of Eurasian (Avrasya Arkeolojisi, Etnolojisi ve Antropolojisi)*, 11, 124-131.

Bu çalışmada yazarlar, Tanrı Dağları, Koçkar Vadisi ve Kök-Say'da bulunan runik yazıtlı bir arkeolojik kompleksi betimlemektedirler.

258. JANHUNEN, J. (2020). Towards Pre-Proto-Turkic: Issues of Definition and Terminology (İlk/Ana-Türkçeye Doğru: Tanım ve Terminoloji Sorunları). In Ingeborg Hauenschield, Barbara Kellner-Heinkele and Matthias Kappler (Eds.), *Eine Hundertblättrige Tulpe - Bir Şadbarg Lāla: Festgabe für Claus Schönig [Bir Yüz Yapraklı Lâle — Bir Şadbarg Lāla. Claus Schönig Hatıra Kitabı]* (pp. 189-196). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112209240-013> [first published in *Eine Hundertblättrige Tulpe - Bir Şadbarg Lāla: Festgabe für Claus Schönig (Bir Yüz Yapraklı Lâle — Bir Şadbarg Lāla. Claus Schönig Hatıra Kitabı. Türk Halklarının Dili, Tarihi ve Kültürü Üzerine Araştırmalar)*, 22 (2016), 189–196].

Janhuen bu çalışmada; ana dil (proto-language), ilk-ana dil (pre-proto-language) ve para dil (para-language) ifadelerinin tanımlarını verdikten sonra İlk-Ana Türkçeyi betimlemektedir.

259. KLYASHTORNY, S. G. (1991). The Date of Ancient Inscriptions of Semirechiye (Yedisu Oblastı Eski Yazıtlarının Tarihi). *Altaica Osloensia [Altay Türkçesi Oslonsia]*, 219-221. **Aynı çalışma:** *Old Turkic Runic Texts (Eski Türkçe Runik Metinler)*, 259-262.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

260. KLYASHTORNY, S. G. (1993). The Runic Inscriptions on a Golden Bracteate from Mongolia (Moğolistan'da Bir Altın Madalya Üzerindeki Runik Yazılar). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 3, 129-131.

Klyashtorny bu çalışmada, 1983 yılında Moğol arkeolog D. Navaan tarafından Tola nehrinin sol kıyısında, Uvgunt dağının yakınında bir mezarlıkta keşfedilen altın madalyayı ve üzerindeki runik yazıları incelemektedir. Yazıtı yorumlayan B. Sumjabaator, yazıtın Hun (Ana-Moğolca) dilinde yazıldığını ve “shan-yü tamga” veya “Kağan tamgası” olarak tercüme edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

261. KLYASHTORNY, S. G. (2002b). New Discoveries of Old Turkic Runic Inscriptions (Eski Türkçe Runik Yazıtların Yeni Keşifleri). *Journal of Silk Road Studies (İpek Yolu Araştırmaları Dergisi)*, 3, 51-56.

Klyashtorny'nin bu çalışması Eski Türkçe runik yazıtların yeni keşifleri üzerinedir.

262. KLYASHTORNY, S. G. (2002c). Ancient Turk Inscription on the Silk Road: Runic Inscription of Tian-Shan (İpek Yolu Üzerindeki Eski Türk Yazıtı: Tien-Şan/Tanrı Dağları Runik Yazıtı). *Silk Road and Archaeology (İpek Yolu ve Arkeoloji)*, 8, 197-206.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

263. KUBAREV, V. D. and DAMDİNSÜREN, T. (2002). Ancient Turkic Memorials in the Altai (Altay'daki Eski Türkçe Anıtları). *Archaeology, Ethnology and Anthropology of Eurasian (Avrasya Arkeolojisi, Etnolojisi ve Antropolojisi)*, 9, 76-95.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

264. MAUE, D. and ÖLMEZ, M. (2017). The Khüis Tolgoi Inscription (Hüis Tolgoy Yazıtı). *60th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference [Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı 60. Toplantısı]* (pp. 73-89). Szeged, Hungary.

Maue ve Ölmez bu çalışmada, Hüis Tolgoy yazıtının bulunuş sürecinden ve özelliklerinden bahsetmektedirler.

265. NEVSKAYA, I. A. (2015). Old Turkic Runiform Inscriptions of Religious Content in the Republic Altai: Myths and Linguistic Evidence (Altay Cumhuriyeti'nde Dinî İçerikli Eski Türkçe Runik Yazıtlar: Mitler ve Dil Bilimsel Kanıtlar). In E. Ragagnin and J. Wilkens (Eds), *Kutadgu nom bitig. Festschrift für Peter Laut zum 60. Geburtstag [Kutadgu Bilig Adına. Peter Laut'un 60. Yaş Armağanı]* (pp. 313–326). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Nevskaya bu çalışmada, Altay Cumhuriyeti'nde dinî içerikli Eski Türkçe runik yazıtları incelemekte ve bunlarla ilgili mitler ve dil bilimsel kanıtlar sunmaktadır.

266. NEVSKAYA, I. A., TYBYKOVA, L. and VAVULIN, M. (2019). Kuttu I, a Recently Discovered Old Turkic Altai Runiform Inscription and Its Reading and Interpretation (Kuttu I, Yakın Zamanda Keşfedilen Eski Türkçe Altay Runik Yazıtı, Onun Okunması ve Yorumlanması). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 23, 163–177.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

267. ŌSAWA, T. (2003). Aspects of the Cult and Culture of Tengri Upon the Ancient Turkic Inscriptions of the Yenisei Basin (Yenisey Havzasının Eski Türkçe Yazıtlarda Tengri Kültü ve Kültürünün Özellikleri). *Tengrianity (Tengricilik)*, 45-49.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

268. ÖLMEZ, M. (2018b). The Khüis Tolgoi Inscription: On the Discovery, Whereabouts, Condition of the Stones and an on-the-Spot Visit (Hüis Tolgoy Yazıtı: Taşların Bulunması, Nerede Olduğu, Durumu ve Yerinde Ziyaret Üzerine). *Journal Asiatique (Asya Mecmuası)*, 306(2), 287-289.

Bu çalışmada, D. Maue, A. Vovin, E. de la Vaissiere ve Mehmet Ölmez tarafından yürütülen Hüis Tolgoy ve Bugut Yazıtları alan çalışmasından bahsedilmektedir. Taşların bulunması, nerede olduğu ve durumunun da açıklandığı çalışmada, yazıtların fotoğrafları da verilmektedir.

269. ÖLMEZ, M. (2019). A Short History of the Bugut Inscription (Bugut Yazıtının Kısa Tarihi). *Journal Asiatique (Asya Mecmuası)*, 307(1), 91-96.

Ölmez bu çalışmada, Bugut Yazıtı'nın kısa tarihini ele almaktadır. Bu çalışmaya göre, Moğolistan'daki Birinci Türk Kağanlığı'na ait iki Bugut Yazıtı, Soğd ve Moğol dillerinin tarihi kadar Türk tarihi için de birincil kaynaklardır. İki dilli Bugut Yazıtı üzerine yapılan saha araştırması

oldukça sınırlı iken, sonuncusu Bugut Yazıtı'nın bilinmeyen yüzünün gizemini çözmüştür.

270. RÓNA-TAS, A. (1970). Some Problems of Ancient Turkic (Eski Türkçenin Bazı Sorunları). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 32, 209–229.

Róna-Tas bu çalışmada; Eski Türkçeyi (Old Turkish) Erken Eski Türkçe [(Early Old Turkish) Türk Kağanlığının oluşum döneminden runik yazıda yazılmış, bilinen ilk dil anıtlarına kadar olan dönem], Orta Eski Türkçe [(Middle Old Turkish) bu dönemlerden Arapların Türk dünyasına varışına kadar olan dönem] ve Geç Eski Türkçe [(Late Old Turkish) Cengiz Han yönetimindeki Moğolların dönemine kadar olan zaman süreci] şeklinde, üç alt gruba ayırmakta ve bu dönemleri tartışmaktadır.

271. RÓNA-TAS, A. (1998c). Western Old Turkic (Batı Eski Türkçe). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 619]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Róna-Tas bu çalışmada; 5. yy.dan 13. yy.ın başlarında Moğol istilasına kadar Doğu Avrupa'daki Onugur (Onogur), Bulgar, Hazar, Peçenek, Kuman ve diğer toplulukların dillerini ele almaktadır.

272. SCHARLIPP, W. E. (1994a). *Introduction to the Old Turkish Runic Inscriptions (Eski Türkçe Runik Yazıtlara Giriş)*. Nicosia: University of Cyprus.

Scharlipp bu çalışmada, Eski Türkçe runik alfabesiyle yazılmış yazıtlara ilişkin okuma becerisi kazanmak isteyen herkese yardım etmeyi amaçlamıştır. Yazar, taş anıtların tarihî çerçevesi üzerine bilgiler vermekte ve okuma bölümünde Kül Tigin, Tonyukuk, Yenisey ve Terhin Yazıtları'ndan verilen örnek metinlerin unsurlarını tek tek açıklayan kısa bir dil bilgisi sunmaktadır.

273. SINOR, D. (2000). Old Turkic and Middle Turkic Languages (Eski Türkçe ve Orta Türkçe Dilleri). *History of Civilizations of Central Asia IV (Orta Asya Medeniyetleri Tarihi IV)*, 331-334.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

274. TRYJARSKI, E. (1966). The Present State of Preservation of Old Turkic Relics in Mongolia and the Need for Their Conservation (Moğolistan'daki Eski Türkçe Yazıtların Şimdiki Durumu ve Korunma İhtiyacı). *Ural Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 38, 158-173.

Tryjarski bu çalışmada, Moğolistan'daki Eski Türkçe yazıtların şimdiki durumunu ve korunma ihtiyacını ele almaktadır.

275. TRYJARSKI, E. (1998). The Unity and Multiplicity of Runic Scripts: An Account of the Attempt to Isolate a South Yenisei Alphabet (Runik Yazıların Birliği ve Çokluğu: Güney Yenisey Alfabetini Soyutlama Girişiminin Bir Açıklaması). In Arpad Berta (Eds.), *Historical and Linguistic Interaction Between Inner Asia and Europe [Orta Asya ve Avrupa Arasındaki Tarihsel ve Dilsel Etkileşim]* (Proceedings of the 39th PIAC) [pp. 365-374]. Szeged: [SUA: 39].

Tryjarski bu çalışmada, runik yazı sisteminin kökenini ve tarihini tartışmaktadır. Runik yazıyla yazılmış metinlerin çözülmesine dair ortaya çıkan sorunlara da değinen Tryjarski, “Güney Yenisey yazısı” alanının “Yenisey alfabesi” bölgesi içinde yer alması gerektiğinden, her iki alfabenin birbiri üzerindeki etki olasılığının mümkün olduğunu ifade etmektedir.

276. TRYJARSKI, E. (2003). Runes and Runelike Scripts of Eurasian Area (in two parts) [Avrasya Bölgesinin Harfleri ve Harfe Benzer Unsurları (2 bölüm)]. *Archivum Ottomanicum (Osmanlı Arşivi)*, 20-21(5-90). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Tryjarski bu çalışmada, Avrasya bölgesinin harflerini ve harfe benzer unsurlarını incelemektedir.

277. VASILYEV, D. D. (1991). New Findings of Old Turkic Inscriptions in Southern Siberia (Güney Sibirya'daki Eski Türkçe Yazıtlara İlişkin Yeni Bulgular). *Rulers From the Steppe (Bozkır Hükümdarları)*, 116-125.^E

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

278. VASILYEV, D. D. (1992). Turkic Runic Inscriptions on Monuments of Southern Siberia (Güney Sibirya Anıtlarının Üzerindeki Türk Runik Yazıları). In G. Seaman (Ed.), *Foundations of Empire: Archeology and Art History of the Eurasian Steppes (Avrasya Bozkırının Arkeolojisi ve Sanat Tarihi)* [pp. 117-126]. Los Angeles: Ethnographics Press.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

279. VASILYEV, D. D. (1998). History of Old-Turkic Runic Inscriptions from Altai Region (Altay Bölgesinden Eski-Türk Yazıtlarının Tarihi). *International Congress of Asian and North African Studies (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)*, 35, 389-394.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

280. VASILYEV, D. D. (2005). The Eurasian Areal Aspect of Old Turkic Written Culture (Eski Türkçe Yazılı Kültürünün Avrasya Bölgesel Yönü). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 58(4), 323-330.

Vasilyev bu çalışmada, Avrasya bölgesi açısından Eski Türkçe yazılı kültürünü incelemektedir.

K) Diğer Konular

281. GOLDEN, P. B. (1992). *An Introduction to the History of the Turkic Peoples (Türk Topluluklarının Tarihine Bir Giriş)*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag: [Turcologica: 9].

Bu çalışma, Orta Çağ ve erken çağdaş zamanlarda Türk topluluklarının etnik kökeni ve devlet oluşumu ile ilgilidir.

282. SIMS-WILLIAMS, N. (1999). Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998 (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu). In T. Moriyasu and O. Ayudai (Eds.), *The Society of Central Eurasian Studies, Osaka University (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği, Osaka Üniversitesi)*.

Bu çalışmada, 1996'dan 1998'e Moğolistan'daki tarihî yerler ve yazıtlar üzerine yapılan araştırmalar sunulmaktadır.

4.2.1.1. Doğu Eski Türkçesi

4.2.1.1.1. Köktürk Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

283. ALİMOV, R. (2008). Some Remarks on the Date of *T'ien-shan* Inscriptions (*T'ien-shan* Yazıtlarının Tarihine Dair Bazı Tespitler). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 52(2), 161-172.

Alimov bu çalışmada, *T'ien-Şan/Tanrı Dağları Yazıtları'nın* tarihiyle ilgili bazı tartışmaların ana hatlarını çizmekte ve yazıtların tarihinin 8. yy.ın başlarına uzandığı iddiasının mümkün olabileceğini destekleyecek kanıtlar sunmaktadır. Alimov, bu yazıtların tarihine dair net bilginin ortaya çıkmasıyla kökeniyle ilgili birçok sorunun cevaplanacağını ifade etmektedir.

284. ALİMOV, R., TABALDİEV, K. and BELEK, K. (2010). A Newly Discovered Turkic Inscription in the Tian Shan Region: The Chiyin Tash Rock Inscription (Tanrı Dağları Bölgesi'nde Yeni Keşfedilen Bir Türk Yazıtı: Chiyin Tash Kaya Yazıtı). *Altai Hakpo*, 20, 187-195.

Bu makale, Kırgızistan'ın Isık-Köl Eyaleti, Ak-Olong köyü yakınlarında yeni bulunan bir Türk runik yazıtı üzerine bir çalışma sunmaktadır. Kayaya oyulmuş yazıt, Tanrı Dağları Bölgesi'nde keşfedilen Erken

Ortaçağ Türklerine ait 35. yazıttır. Yazarlar, anıtın bir tanımını verip harf çevirisini, çeviri yazısını ve metnin tercümesini aktarmaktadırlar.

285. ALYILMAZ, C. (2002). The Orkhun Inscriptions (Orhun Yazıtları). *The Turks (Türkler)*, 881-887.

Alyılmaz bu çalışmada, Orhun Yazıtları'nı ele almaktadır. Alyılmaz'a göre; Türk yaşayışının, inanışının ve dehasının mahsulü olan Orhun Yazıtları, Türk dilinin, Türk kültür ve medeniyetinin ilk eserleri değildir. Yazıtlarda vericilerin (Türk kağan ve kumandanlarının) alıcıya (Türk milletine) mesajlarını iletirken edebî dilin bütün imkânlarından yararlandıkları; deyim, vecize, atasözü seviyesindeki kalıplaşmış dil öğelerini ve bunların yapımında kullanılan edebî dile ait kavram işaretlerini ustaca kullandıkları görülmektedir. Bir dilin iletişim dili olmasının ötesinde, deyim, vecize, atasözü seviyesinde anlamlı dil öğeleri üretebilmesi, edebiyat ve sanat dili olabilmesi için en az 2-3 bin yıllık bir geçmişe ve birikime sahip olması gerekir.

286. ALYILMAZ, C. (2014). A Reading of the Turkic Inscriptions on Karı Çor's Epitaph. (Karı Çor Mezar Yazıtı Üzerindeki Türkçe Yazıların Okunması). *Tang Yanjiu*, 19, 443-446.

Alyılmaz bu çalışmada, Karı Çor mezar yazıtı üzerindeki Türkçe yazıtların okunmasını ele almaktadır.

287. ARDEN-WONG, L. A. (2011). Preliminary Thoughts on the Marble Inscriptions from Karabalsagun (Karabalsagun'daki Mermer Yazıtlar Hakkında İlk Düşünceler). *Journal of Inner Asian Art and Archaeology (İç Asya Sanatı ve Arkeoloji Dergisi)*, 6, 75-100.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

288. BATBOLD, N. (2009). Petroglyphs of Shaakhar Tolgoi, Mongolia (Shakhar Tolgoi'nin Petroglifleri, Moğolistan). *Current Archaeological Research (Güncel Arkeolojik Araştırmalar)*, 83-88.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

289. BOLD, L. (2005). Orkhon (Runic) Script Monuments in Mongolia (Moğolistan'daki Orhun (Runik Yazı) Anıtları). *Altai Hakpo*, 15, 87-111.

Bold bu çalışmada, Moğolistan'daki Orhun Yazıtları çalışmalarının önemli başarılarını tanıtmaktadır. Bu nedenle Shinekhu, Bazylkhan, Ser-Odjav, Kharjaubai ve yazarın kendisi gibi eski bilim insanlarından, Battulga gibi genç araştırmacılara kadar alana katkıları olan araştırmacılar tanıtılmıştır. Yazar, yazıtın yazı sisteminin Orhun-Tuul Yazıtı (Orkhon-Tuulyn bichig) veya Orhun Yazıtı (Orkhon bichig) şeklinde, bu yazıyla yazılan anıtların ise Orhun yazısı anıtları (Orkhon bichgiin dursgaluud) olarak adlandırılmasını önermektedir. Ayrıca, gelecekteki çalışmalar için ortak uluslararası ve birden çok akademik disiplini kapsayan çabaların önemi vurgulanmaktadır. Çalışmanın sonunda yer alan ekte, ortak çalışmalarla incelenmesi gereken 37 anıtın listesi kısa referanslarla birlikte sunulmuştur.

290. CLAUSON, Sir G. (1971). Some Notes on the Inscription of Toñuquq (Tonyukuk Yazıtı Üzerine Bazı Notlar). *Studia Turcica (Türkçe Araştırmaları)*, 125-132.

Clauson bu çalışmada; Tonyukuk Yazıtı üzerine V.V. Radlov (1899-ilk neşir), H. N. Orkun (1936), S. Y. Malov (1951), P. Aalto (1958), R. Giraud (1961), T. Tekin (1968), F. Hirth (1899), V. Thomsen (1916), K. Czegledy (1962), S. G. Klyashtorny (1964, 1966), ve L. N. Gumilyov (1967) tarafından yapılan yayınların hiç birinin yeterince tatmin edici olmadığını belirtmekte, sadece E. Tryjarski'nin 1962 yılında Polonya İlimler Akademisi adına yaptığı kopyaları kabul edilebilir olarak görmektedir. Clauson'un bu çalışması, 1968 yılında Varvoşa'yı akademinin misafiri olarak ziyaret ettiğinde kopyalar hakkında aldığı notlara dayanmaktadır.

291. CLAUSON, Sir G. and TRYJARSKI, E. (1971). The Inscription at Ikhe-Khushotu (İhe-Hüşötü'deki Yazıtı). *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 34(1), 7-33.

Clauson ve Tryjarski bu çalışmada, İhe-Hüşötü'deki Küli Çor diye adlandırılan yazıtın içeriğinde anlatılmak istenen olayları betimlemektedirler. Yazarlar, yazıtın 722 yılından daha önce dikilmiş olabileceğine dair tahminde bulunmaktadır.

292. DOBROVITS, M. (2008). Textological Structure and Political Message in the Old Turkic Runic Inscriptions (Eski Türkçe Runik Yazıtlarda Metinsel Yapı ve Siyasi Mesaj). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 18, 149-153.

Dobrovits bu çalışmada; Eski Türkçe runik yazıtların metinsel bir analizine dayanarak, bunların oluşturulma aşamalarını, metinsel yapılarını, benzerliklerini ve bağlantılarını yeniden ortaya koymaktadır. Dobrovits bu çalışmayla, İkinci Türk Kağanlığı tarihinde bilinen bazı noktalarla ilgili anlatım biçimleri hakkında karşılaştırmalı bir araştırma yapmayı amaçlamaktadır.

293. FERRUH Y., ÇORUMLUOĞLU, Ö., YAKAR, M. and KARABÖRK, H. (1998). Photogrammetric Inventory Work on Orkhon Monuments and Epitaphs (Inscription) in Mongolia (Moğolistan'daki Orhun Anıtları ve Kitabeler (Yazıt) Üzerinde Fotogrametrik İnceleme Çalışması). *Third International Forum. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Üçüncü Uluslararası Forumu. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)*, 1, 234-241.

Bu çalışmada; Ferruh, Çorumluoğlu, Yakar ve Karabörk Moğolistan'daki Orhun Yazıtları'nı fotogrametrik açıdan incelemektedirler.

294. HAYASHI, T. and MORIYASU, T. (1999). Shiveet-Ulaan Inscription (Şiveet-Ulaan Yazıtı). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998 (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu)* [pp. 141-142]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Bu çalışmada yazarlar, Şiveet-Ulaan külliyesinde bulunan Şiveet-Ulaan Yazıtı'nı incelemektedir. Bu külliye; Moğolistan'da Bulgan aymağının Bayan-Agt bölgesinde, Arhangay aymağı (Hayırhan somon) sınırında, Hanuy (yazıtlardaki Kanyuy) nehrinin sağ havzasında, Şiveet-Ulaan dağı yamacında bulunmaktadır. Şiveet-Ulaan külliyesi, 6.-7. yüzyıllara ait Köktürk Kağanlığı (552-744) ile ilişkili anıtsal kültürel bir yapıdır. Bu tarihî yapıda, yan yana dizilen taştan yapılmış sekiz insan, iki aslan, iki kurt, bir koyun, üç koç, bir koyunla kuzusundan oluşan heykeller ve diğer yadgarlar gibi kültürel yapıtlar yer almaktadır. Ayrıca, üzerinde yaklaşık 50 Eski Türk boy damgasını barındıran 2,24 metrelik bir taş anıt vardır. Külliye; dört tarafından taş duvarla örülmüş olup, dörtgen biçimli iç ve dış kısımlardan oluşmakta, külliyenin merkezinde ise, bir ibadethane bulunmaktadır. Külliyenin dış cephesinde taştan yapılmış birkaç kule kalıntısını da görmek mümkündür.

295. HAYASHI, T. and ŌSAWA, T. (1999). Site of Ikh-Khoshoot and Küli Çor Inscription (Ikh-Khoshoot Yerleşim Yeri ve Küli Çor Yazıtı). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu) [pp. 148-157]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Bu çalışmada, İhe Hüşötü yerleşim yeri ve Küli Çor Yazıtı ele alınmaktadır. Yazarlar, yazıtın Türk diline ve İngilizceye tercümesini yapmışlar, Türk diline ait çeviri yazısını da eklemişlerdir.

296. HOVDHAUGEN, E. (1974). The Relation between Two Orkhon Inscriptions (İki Orhun Yazıtı Arasındaki İlişki). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 36, 54-82.

Hovdhaugen bu çalışmada, iki Orhun Yazıtı Kül Tigin ve Bilge Kağan Yazıtları'nın çeşitli araştırmacılar tarafından genellikle ortak yönlerinin ortaya konulduğunu, ancak bu yazıtlar arasında bazı farklılıkların da

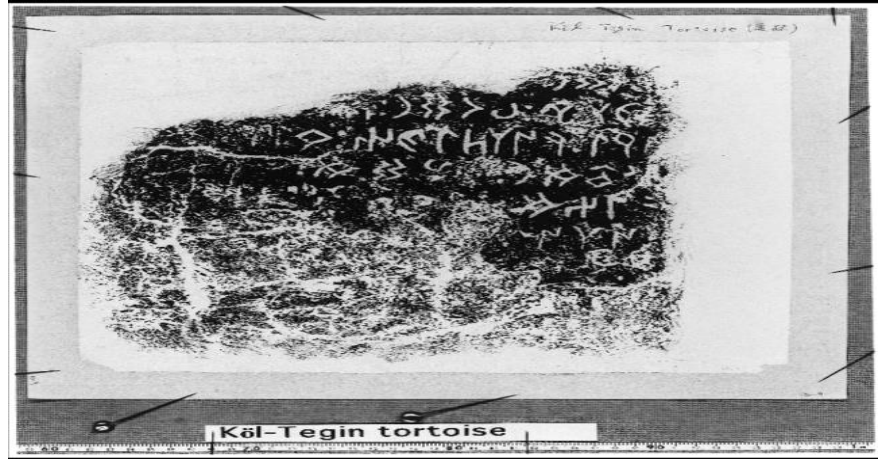
bulunduğunu ileri sürmektedir. Yazar; bu yazıtların hem benzerliklerini hem de farklılıklarını malzeme, ses bilimi (ünlüler, ünsüzler, noktalama işaretlerinin kullanımı), biçim bilimi (örnek yapıların kullanımı, eylemin biçim bilimi, biçim bilimsel farklılıkların diğer örnekleri), sözcük bilgisi, söz dizimsel ve biçimsel farklılıklar açısından betimlemektedir.

297. KAROLY, L. and RENTZSCH, J. (2016). An Online Database of Turkic Runiform Inscriptions (Türk Runiform Yazıtlarının Çevrim İçi Bir Veri Tabanı). *Aktual'nye Voprosy (Güncel Sorular)*, 534-541.

Karoly ve Rentzsch bu çalışmada, Türk runik yazıtlarıyla ilgili hâlâ çözülemediğini düşündükleri paleografi, sözlük, dil bilgisi ve diğer bazı alanları tartışmaktadırlar. Bu çalışmada ilk olarak, Türk runik yazıtları hakkında araştırmanın durumuna ilişkin kabaca bir inceleme yapılmış ve bazı problemler ele alınmıştır. Alanla ilgili mevcut çevrim içi veri tabanları sunulmuştur. Ardından, Mainz veri tabanı teknik ve yapısal açıdan açıklanmaktadır. Son olarak, gelecek bakış açıları özetlenmektedir. Ekte bir yazıtın açıklama sayfası (Begre, E-11) örnek olarak verilmektedir.

298. KATAYAMA, A. (1999a). Epitaph on the Tortoise-Shaped Socle of Kül-Tegin Inscription (Kül-Tigin Yazıtı'nın Kaplumbağa Biçimli Kaidesi Üzerindeki Kitabe). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998 (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu)* [p. 147]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Katayama bu çalışmada, Kül-Tigin Yazıtı'nın kaplumbağa biçimli kaidesi üzerindeki kitabeyi incelemektedir. Kitabeye ait görsel aşağıda verilmiştir:

Şekil 6. Kül-Tigin Yazıtı'nın Kaplumbağa Biçimli Kaidesi

(<https://hdl.handle.net/11094/20859>)

299. KLYASHTORNY, S. G. (1982). The Terkhin Inscription (Terhin Yazıtı). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 36(1-3), 335-366. Akadémiai Kiadó. <https://www.jstor.org/stable/23657859>. Aynı çalışma: *Old Turkic Runic Texts (Eski Türkçe Runik Metinler)*, 165-196.

Klyashtorny bu çalışmada; Terhin (Taryat) Yazıtı'nın bulunuş süreci, bulunduğu yer, ölçüleri, tarihi, kimin adına dikildiği, içeriği, yazım ve dil özellikleri ve yazıt üzerine yapılan yayınlar hakkında bilgi verdikten sonra, yazıtın harf çevirisini ve İngilizce tercümesini sunmaktadır. Yazar, anıtın bulunduğu yerdeki *sumun* isminden sonra onu “Taryat” olarak adlandırmıştır. Klyashtorny'nin kazıdan hemen sonra fotoğrafladığı yazıtın üçüncü parçası ve taş kaplumbağa kaidesi aşağıda verilmiştir:

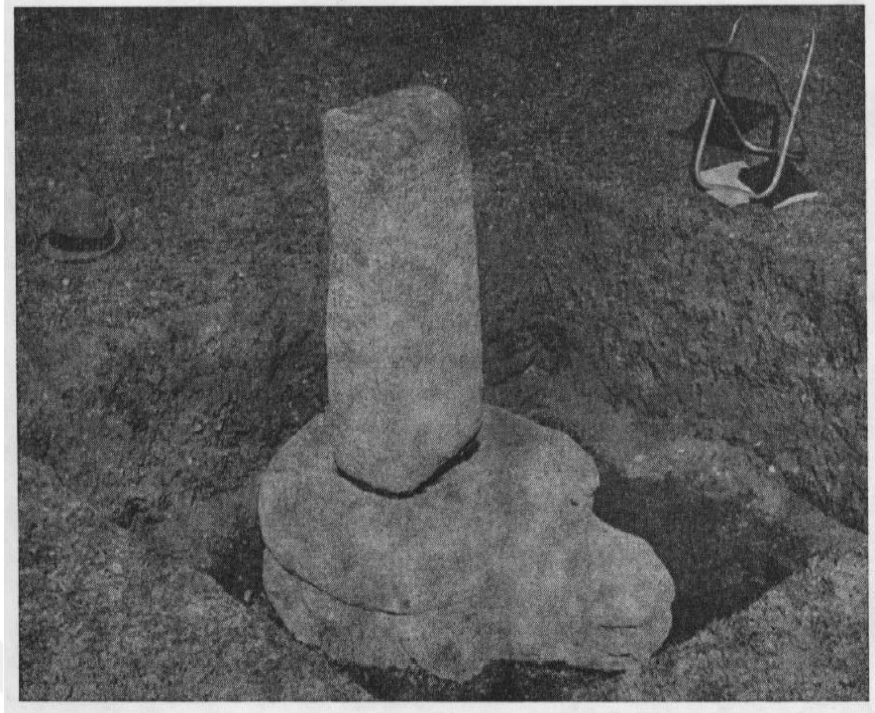

Fig. 2. The monument after the excavation : the pedestal and the third (lower) fragment of the stele

Acta Orient. Hung. XXXVI, 1982

Şekil 7. Terhin (Taryat) Yazıtı'nın Üçüncü Parçası ve Taş
Kaplumbağa Kaidesi

<https://www.jstor.org/stable/23657859>

300. KLYASHTORNY, S. G. (2004). Manichaean Text T II D and İrq Bitig XIX (Maniheist Metin T II D ve İrq Bitig XIX). *Manuscripta Orientalia. International Journal for Oriental Manuscript Research (Manuscripta Orientalia. Uluslararası Doğu El Yazması Araştırmaları Dergisi)*, 8(3), 42-45.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

301. KLYASHTORNY, S. G. (2008a). The Yenisei Runic Inscriptions and the “Manas” Epic (Yenisey Runik Yazıtları ve “Manas” Destanı). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 18, 175-180.

Klyashtorny bu çalışmada, Orta Asya'nın siyasi ve kültürel yaşamında aktif rol alan Yenisey Kırgızlarını ve Kırgızların milli destanı olan Manas

destanını betimlemektedir. Bu çalışmaya göre Kırgızlar, 1300 yıl önce kendi soylarıyla Güney Sibirya ve Kuzey Moğolistan'ın bozkırlarına ve dağ vadilerine dağılmış dikili taşlar üzerindeki çok sayıda anıtsal runik yazıta yazılmış olan ana dillerinde konuşmaya başlamışlardır. Şu anda, yazılanların sadece küçük bir kısmı olmasına rağmen, dikili taşlar ve kayalar üzerine, gümüş kaplar ve diğer mutfak eşyaları üzerine oyulmuş iki yüzden fazla yazıt bilinmektedir.

302. KLYASHTORNY, S. G. (2008b). *Old Turkic Runic Texts and History of the Eurasian Steppe (Eski Türkçe Runik Metinler ve Avrasya Bozkırının Tarihi)* Bucureşti: Editura Academiei Române (Romanya Akademisi Yayınevi).

Klyashtorny bu çalışmada, Eski Türkçe runik metinleri ve Avrasya bozkırının tarihini ele almaktadır. Kitabın birinci bölümünde, “Old Turkic Textology” (Eski Türkçe Dil Bilimsel Metin Analizi) başlığı adı altında 15 çalışma; “History of Peoples of Great Steppe” (Büyük Bozkır Topluluklarının Tarihi) başlığı altında ise 20 çalışma yer almaktadır.

303. KLYASHTORNY, S. G. (2012). Manichaeen Motives in the Turkic Runic Texts from Dunhuang and Tuva (Dunhuang ve Tuva'dan Türk Runik Metinlerinde Maniheizm Motifleri). In I. Popova, Liu Yi (ed.), *Dunhuang Studies: Prospects and Problems for the Coming Second Century of Research / 敦煌學:第二個百年的研究視角與問. Dunhuangovedeniye: perspektivi i problemy vtorogo stoletiya issledovaniy [Dunhuang Araştırmaları: Önümüzdeki İkinci Yüzyıl Araştırmaları için Beklentiler ve Sorunlar]* (pp. 112-114). Sankt-Petersburg: Slavia Publishers.

Klyashtorny'nin bu çalışması, Dunhuang ve Tuva'daki Türk runik metinlerinde bulunan Maniheizm motifleri üzerinedir.

304. KLYASHTORNY, S. G. and VÁSÁRY, I. (1987). A Runic Inscription on a Bull Skull from the Volga Region (Volga Bölgesinden Bir Boğa Kafatası Üzerindeki Runik Yazıt). In Györyg Kara (Ed.), *Between the Danube and the Caucasus. A Collection of Papers Concerning Oriental*

Sources on the History of Central and South-Eastern Europe (Tuna ve Kafkasya arasında. Orta ve Güneydoğu Avrupa Tarihi Üzerine Doğu Kaynaklarına İlişkin Makaleler Koleksiyonu) (pp. 171-179). Budapest.

Bu çalışmaya göre, yazıt Doğu Avrupa runik yazısının bir çeşidiyle yazılmıştır. Bu yazıtın kullanıldığı bölge Güneydoğu Avrupa'nın Volga (Aşağı ve Orta Volga Bölgesi) ile Tuna Havzası (bugünkü Romanya, Bulgaristan ve Macaristan toprakları) arasındaki bozkır bölgeyi kapsamaktadır. Bu çalışmada, yazarların yeni yazıt bilimi malzemesi ve onun hakkında bilgi verdiği görülmektedir. Buna göre, Doğu Avrupa runik yazısının bilim dünyası tarafından tanınan ilk belgeleri, 1799'da bulunan Nagy-Szent-Miklós'un [...] yazıtlarıdır. [...] Son zamanlarda, alfabenin Nagy-Szent-Miklós'ununkiyle aynı olan, Majaki'de amfora (Yunan çömleği) üzerinde yeni bir yazıt keşfedilmiştir. Doğu Avrupa runik yazısının başka bir türü, Hazar yazısı olarak bilinen yazı ile temsil edilmektedir. Bu yazının belgeleri 1930'lardan itibaren bilinir hâle gelmiştir. Bu tip yazı, NagySzent-Miklós tipine açıkça benzese de, bağımsız bir alfabeyi temsil etmektedir.

305. KUBAREV, G. V. et al. (2009). Research on Ancient Turkic Monuments in the Valley of Khar-Jamaatyn Gol, Mongolian Altai (Moğol Altayları, Khar-Jamaatyn Gol Vadisindeki Eski Türk Anıtları Üzerine Araştırma). *Current Archaeological Research (Güncel Arkeolojik Araştırmalar)*, 427-436.

Kubarev bu çalışmada, Moğol Altayları, Khar-Jamaatyn Gol vadisindeki eski Türk anıtlarını incelemektedir.

306. KUBAREV, V. (2020). Studying the Runic Inscriptions and Petroglyphs of Kalbak-Tash (Republic Altai) [Kalbak-Taş'ın (Altay Cumhuriyeti) Runik Yazıtlarını ve Petrogliflerini İncelemek]. In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 25-34). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112208953-003>

Kubarev bu çalışmasında, 30'dan fazla yazıt bulunan Kalbak-Taş bölgesindeki yazıtları değerlendirmektedir.

307. KYZLASOV, L. R. and IGOR L. K. (1995). The New Stage in the Development of the Yeniseian Written Language (Yenisey Yazı Dilinin Gelişimindeki Yeni Aşama). *Anthropology and Archeology of Eurasia (Avrasya Antropolojisi ve Arkeolojisi)*, 33(4), 73-101.

Kyzlasov ve Igor bu çalışmada, Yenisey yazı dilinin sadece Eski Hakaslar tarafından değil, aynı zamanda Tuva'nın Erken Ortaçağ nüfusu - Türkçe konuşan Çikler- tarafından da kullanıldığını benzer şekilde ortaya koymaktadır.

308. LI, Y. S. (2016a). On *adinčig bark* in the Orkhon Inscriptions (Orhun Yazıtlarında *Adinčig Bark* Üzerine). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2011(2), 43-52.

Li bu çalışmasında, *adinčig bark* ifadesini tartışmaktadır. Li, 1896'daki W. Radloff'un baskısına ve onun 1897'deki okuyuşuna dayanarak, söz konusu cümlelerin şu şekilde okunabileceğini ileri sürmektedir:

“(a)ŋ(a)r : m[(ä)n : t(a)]ş b(a)rk : y(a)r(a)turt(u)m : “Onlara b[en ta]ş anıt-mezar yapturdım.” (KT G 12)

“[m(ä)n] (a)ŋ(a)r t(a)ş(ı)g : b(a)rk : y(a)r(a)[t(ıt)]d(ı)m : “[Ben] onlara taştan anıtmezar yap[tır]dım.” (BK K 14)

309. MATOÇKİN, Y. R. (2015). Drawings and Runic Inscriptions of the Altay Republic (Altay Cumhuriyeti'nin Çizimleri ve Runik Yazıtları). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 87-93). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Matoçkin bu çalışmada, Altay Cumhuriyetindeki Runik kaya metinlerinin birçoğunun yanlarına yapılan kaya ve duvar resimleri hakkında değerlendirmeler yapmaktadır.

310. MERT, O. (2010). Petroglyphs and Tamgas in the Vicinity of Gurvan Mandal (Gurvan Mandal Civarındaki Petroglifler ve Tamgalar). *Traditional Marking Systems (Geleneksel İşaretleme Sistemleri)*, 403-412.

Mert bu çalışmada, Gurvan Mandal civarındaki petroglifleri ve tamgaları ele almaktadır.

311. MIRKAMAL, A. (2011). Direction and Color. –An Analysis on a Sentence about Direction of the Kültegin Inscriptions (Yön ve Renk. – Kültigin Yazıtlarının İstikametiyle İlgili Bir Cümle Üzerine İnceleme). *Ötüken'den İstanbul'a*, 397-404.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

312. MORI, M. (1984). How Should *bökli* or *bükli* Be Transcribed and Interpreted? (*Bökli* veya *Bükli* Nasıl Çeviri Yazıya Geçirilmeli ve Yorumlanmalıdır?) *The Memoirs of the Toyo Bunko (Toyo Bunko'nun Anıları)*, 42, 139-144.

Mori bu çalışmada, *bökli* veya *bükli* sözünün çeviri yazıya geçirilmesini ve yorumlanmasını ele almaktadır. Mori'ye göre *Bökli* veya *bükli* sözü, “Bök eli” şeklinde okunmalıdır. “Bök” sözcüğü, Çin kaynaklarında Gaojuli 高句麗 (Koguryo) olarak geçen “Güney Mançurya” sahasını ifade etmektedir; “el” sözcüğü ise “memleket” demektir. 668 yılında yıkılan Gaojuli Devleti, Mo 𐰽𐰺𐰍 (ve mo 漠) adı verilen bir halk tarafından kurulmuştur. Göktürkler, o devirdeki Korecede *mæik, Çince *mæk olarak okunan bu halkın adını “bök” olarak telaffuz etmişler ve bunların yaşadığı yere “Böklilerin memleketi” anlamında “Bök eli” demişlerdir.

313. NEVSKAYA, I. A. (2011a). Recently Discovered Old Turkic Runic Inscriptions in Mountainous Altai (Son Zamanlarda Dağlık Altay'da Keşfedilen Eski Türkçe Runik Yazıtlar). *Alfabeler*, 9-20.

Nevskaya bu çalışmasında, son zamanlarda Dağlık Altay'da keşfedilen Eski Türkçe runik yazıtları ele almaktadır.

314. NEVSKAYA, I. A. (2011b). Some Paleographic and Orthographic Features of Altay Runic Inscriptions (Altay Runik Yazıtlarının Bazı Paleografî ve Yazım Özellikleri). *III. Uluslararası Türkiyat*, 2, 589-598.

Nevskaya bu çalışmada, Altay yazıtlarında kullanılan Runik işaretlerin yazımını ve paleografisini tartışmaktadır.

315. NEVSKAYA, I. A. (2013). A Recently Discovered Inscription on a Stele in the Place Qyzyl Qaya, Tyva Republic (Tyva Cumhuriyeti, Qyzyl Qaya’da Bir Dikili Taş üzerinde Yakın Zamanda Keşfedilen Bir Yazıt). *Yalın Kaya Bitigi*, 471-479.

Nevskaya bu çalışmada, Tuva Cumhuriyeti, Qyzyl Qaya’da bir dikili taş üzerinde yakın zamanda keşfedilen bir yazıtı incelemektedir.

316. NEVSKAYA, I. A. (2014). Old Turkic Runic Inscriptions of Religious Content in the Altai Republic (Altay Cumhuriyeti’nde Dinî İçerikli Eski Türkçe Runik Yazıtlar). Elisabetta Ragagnin and Jens Wilkens (Eds), *Kutaggu Nom Bitig* (pp. 313-326). Festschrift für Jens Peter Laut zum 60. Geburtstag. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Nevskaya bu çalışmada, Altay Cumhuriyeti’nde dinî içerikli Eski Türkçe runik yazıtları incelemektedir.

317. NEVSKAYA, İ. A. (2016). An Old Turkic Inscription Found in the Vicinity of the Village Jabogan of the Republic of Altai: Its Paleographic Analysis and Reading (Altay Cumhuriyeti Jabogan Köyü Civarında Bulunan Eski Bir Türk Yazıtı: Paleografî Analizi ve Okunuşu). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2012(1), 39-57.

Bu makale, Altay Cumhuriyeti, Jabogan kasabası çevresinde bulunan Jabogan Yazıtı’nı okuma denemelerinden birini sunmaktadır. Çalışmaya göre Jabogan Yazıtı, bu çevrede en iyi muhafaza edilmiş, en uzun yazıtlardan biri olmasından dolayı son yıllarda Altay Cumhuriyeti’nde keşfedilmiş en önemli Eski Türkçe runik yazıtlardan birisidir. Bu yazıt, burada şimdiye dek keşfedilen yüzden fazla yazıtla birlikte Altay

Cumhuriyeti'nin Eski Türkçe runik yazı geleneğinin yaşadığı en önemli coğrafi bölgelerden biri olduğunu kanıtlamaktadır. Jabogan Yazıtı için yapılmış çeşitli okuma denemeleri bulunmasına karşın, bu yazıtın eksiksiz bir şekilde incelenmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. Bununla beraber, şimdiye kadarki okunmuş bölümler, bu yazıtın Eski Türkçede yazılmış etkileyici bir şiirin parçası olduğunu göstermektedir.

318. NEVSKAYA, I. A. (2020). Some Orthographic Features of Altai Runic Inscriptions (Altay Runik Yazıtlarının Bazı Yazım Özellikleri). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 103-111). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112208953-011>

Nevskaya bu çalışmada, Altay runik yazıtlarının bazı yazım özelliklerinden bahsetmektedir. Nevskaya, runik yazının Altay ağzında kullanılan runik işaretlerin, sözcük ayırıcı olarak adlandırılan bir noktalama işareti dâhil 40 karakter olduğunu ifade etmektedir. Yazar; bu işaretleri gösterdikleri seslerin söyleyiş özelliklerine göre ünlüler, dudak, diş ve damak ünsüzleri, ıslıklı sesler, yankılı/derin ünsüzler ve hece karakterleri olmak üzere yedi sınıfa ayırmaktadır. Yazar, Altay yazıtlarından verdiği örneğin transliterasyonunu $k^2I\dot{s}^2Iwg^1l^2n^2g^2$; transkripsiyonunu *kişi ogl(ı)η (e)g*; tercümesini de “unite (bind) your people and your children” (halklarını ve çocuklarını birleştir) şeklinde vermektedir.

319. NEVSKAYA, I. A. and TUBUKOVA, L. (2011). Old Turkic Runic Inscriptions in the Vicinity of the Village Tuekta, Altay Republic, Russian Federation (Rusya Federasyonu, Altay Cumhuriyeti, Tuekta Köyü Civarındaki Eski Türkçe Runik Yazıtlar). *Ötüken'den İstanbul'a*, 309-324.

Bu çalışma, Rusya Federasyonu, Altay Cumhuriyeti, Tuekta köyü civarındaki Eski Türkçe runik yazıtları üzerinedir.

320. NURIYEVA, F. Ş. (2015). Old Turkic Runic Monuments of Volga Area (Volga Bölgesinin Eski Türkçe Runik Anıtları). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 112-121). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

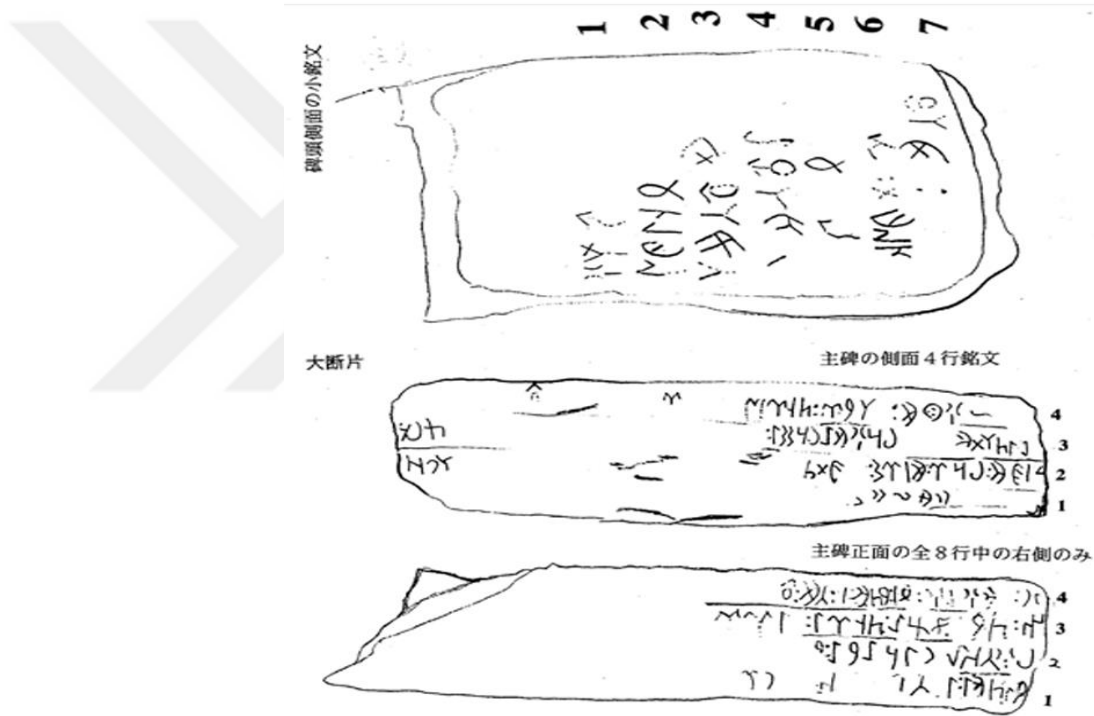
Nuriyeva bu çalışmada, Volga (= Étil = İdil) boyu Türklerinin runik alfabe ile yazdıkları metinler hakkında bilgi vermektedir. Bulunan metin parçaları Darkeviç, Tenişev, Begovatov, Ahmetcanov, Hakov, Kyzlasov, Starostin, Koçkina ve Kurbatov gibi çeşitli araştırmacılar tarafından değerlendirilerek yayımlanmıştır. Nuriyeva; bu metinlerden Afanesyovo (1 satır), Şedjar (2 satır), Yuryevo (2 satır), Sarabikkulova (1 satır), İmenkovo (1 satır r), Bilyar (1 satır) yazıtlarını ve yapılan yayınlarını tanıtmaktadır. Bunlardan *imän kiskä üze bākū alk yış kişi küçlög çikügin süñüş kılçı* şeklinde okunan İmenkovo Yazıtı, 36 runalık bir metin ihtiva eden uzun bir yazıttır.

321. NURIEVA, F. Ş. (2020). Old Turkic Runic Monuments of the Volga Area (Volga Bölgesinin Eski Türkçe Runik Anıtları). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 112-121). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112208953-012>

Nurieva bu çalışmasında, Volga bölgesinin Eski Türkçe runik anıtlarını ele almaktadır. Bu bölgenin tarihî araştırmacılarına göre, runik yazı sistemi Orta Volga bölgesine Saltovo Majaki kültürüyle genetik olarak ilişkili olan nüfus tarafından getirilmiştir. Bu nüfus, genel olarak Volga Bulgarlarının etno-kültürel türünün geliştirilmesine aktif olarak katılmıştır. Daha önce M. M. Artamonov, Saltovo-Majaki kültürüne ait nesneler üzerinde bulunan runik yazıtların muhtemelen Türk Bulgarlarına ait olduğunu kaydetmiştir. Bu topluluklar sayesinde o dönemde Tuna Bulgar bölgesinde de bu tür işaretler yayılmıştır.

322. ŌSAWA, T. (1999b). Ongi Inscription (Ongi Yazıtı). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998*, Tokyo (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu) [pp. 129-136]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Ōsawa bu çalışmada, Kül Tëgin ve Bilge Kağan Yazıtları ile aynı dönemde, 1891'de keşfedilen Ongi Yazıtı'nı incelemektedir. Aşağıda Ongi Yazıtı verilmiştir (Osawa, Moriyasu - Ochir: Plate 3c, 1999):

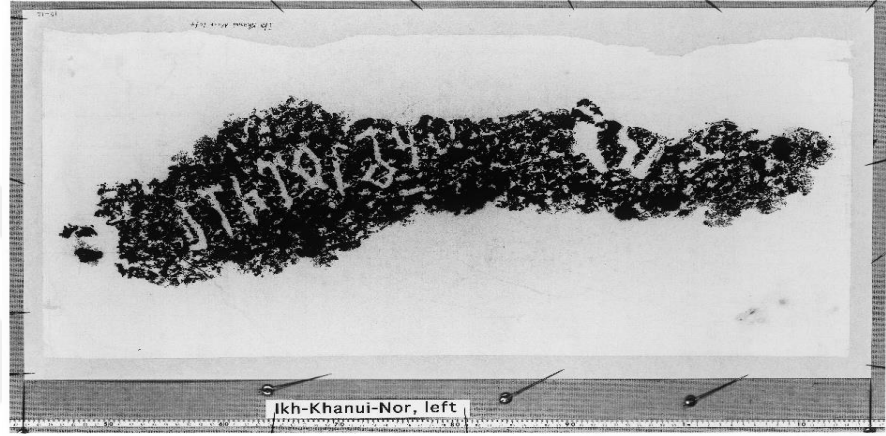
(Osawa, Moriyasu - Ochir: Plate 3c, 1999)

Şekil 8. Ongi Yazıtı

323. ŌSAWA, T. (1999c). Site and Inscription of Ikh-Khanui-Nor (Ikh Khanui-Nuur Yazıtı ve Yeri). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve

Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu) (pp. 137-140]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Ōsawa bu çalışmada, Arhangai aymağı bölgesinde yer alan runik harfli küçük yazıtlardan Ikh Khanui-Nuur Yazıtı'nı ve yazıtın yerini ele almaktadır. Aşağıda bu yazıtın estampajı verilmiştir:

Şekil 9. Ikh Khanui-Nuur Yazıtı Estampajı

324. ŌSAWA, T. (2007). Ongi Site and Inscription as the Historical Sources of the Ancient Turkish Qaghanate, Based on the International Joint Researches Between Mongol and Japan in 1997 (Moğolistan ve Japonya Arasında 1997'de Yapılan Uluslararası Ortak Araştırmalara Dayanan, Eski Türk Kağanlığının Tarihî Kaynakları Olarak Ongi Yerleşim Yeri ve Yazıtı). *Altay Dünyasında Gündelik Hayat*, 323-338.

Ōsawa bu çalışmada, Moğolistan ve Japonya arasında 1997'de yapılan uluslararası ortak araştırmalar ışığında, eski Türk Kağanlığının tarihî kaynakları olarak Ongi yerleşim yerini ve yazıtını incelemektedir.

325. ŌSAWA, T. (2008d). The Philological Reconsideration of the Ikhe-Ashete Inscription: Based on Mongolian-Japanese Joint Researches in 2006 and 2007 (Ikhe-Ashete Yazıtının Dil Bilimsel Olarak Yeniden

Değerlendirilmesi: 2006 ve 2007 Yıllarında Moğol-Japon Ortak Araştırmalarına Dayanmaktadır). *Research on Urbanization and Traffic in Mongolia Based on Inner Asian Sources (İç Asya Kaynaklarına Dayalı Moğolistan'da Kentleşme ve Trafik Araştırması)*, 21-73.

Ōsawa bu çalışmada, 2006 ve 2007 yıllarında Moğol-Japon ortak araştırmalarına dayanan bir çalışmayla İhe-Ashete Yazıtı'nı dil bilimsel olarak yeniden değerlendirmektedir. Göktürk dönemi yazıtlarından olan İhe Ashete Yazıtı, Altun Tamgan Tarkan'ın lahdine ait iki taşın üç yüzüne yazılmış bir mezar anıt yazıtıdır. Yazıt; daha önce W. Radloff, H. N. Orkun, S. E. Malov, K. Wulff (yayımlanmamış notlar), N. Serodjav, E. B. Rinchen, L. Bazin, L. V. Clark, L. Bold, E. Recebov-Y. Memmedov, N. Bazilhan ve M. Dobrovits tarafından da okunmuştur.

326. ŌSAWA, T. (2010a). On Functional Changes of Tamga and Nishan-Signs in the Old Turkic Period (Eski Türkçe Döneminde Tamga ve Nişan İşaretlerinin İşlevsel Değişimleri Üzerine). *Traditional Marking Systems (Geleneksel İşaretleme Sistemleri)*, 339-369.

Ōsawa bu çalışmada, Eski Türkçe döneminde Tamga ve Nişan işaretlerinin işlevsel değişimlerini incelemektedir.

327. ŌSAWA, T. (2011a). Revisiting the Ongi Inscription of Mongolia from the Second Turkic Qaanate on the Basis of Rubbings by G. J. Ramstedt (G. J. Ramstedt'in Kalıbı Temelinde İkinci Türk Kağanlığı'ndan Moğolistan'ın Ongi Yazıtına Yeniden Bakış). *Journal de la Societe Finno-Ougrienne [Fin-Ugor Derneği Dergisi]*, 93, 147-203.

Ōsawa bu çalışmada; G. J. Ramstedt'in çalışmaları ışığında İkinci Türk Kağanlığı'ndan Moğolistan'ın Ongi Yazıtı'nın orijinal yönünü yeniden oluşturmayı, yeni metinleri dil bilimsel olarak incelemeyi, yeni malzemelere ve yazarın saha çalışmasının orijinal verilerine atıfta bulunarak dikili taşın amacını, tarihini ve kim tarafından kurulduğunu tarihsel olarak çözmeyi amaçlamaktadır.

328. ŌSAWA, T. (2008a). Site and Inscription of Ongi Revised-on the Basis of Rubbing of G. Ramstedt and Our Field Works of Mongolia- (Yeniden Gözden Geçirilen Ongi Yerleşim Yeri ve Yazıtı-G. Ramstedt'in Kalıbı ve Moğolistan Saha Çalışmalarımız Temelinde) *Türk Dilleri Araştırmaları*, 18, 253-322.

Ōsawa bu çalışmada, G. Ramstedt'in kalıbı ve Moğolistan saha çalışmaları temelinde yeniden gözden geçirilen Ongi Yazıtı'nı ve yerleşim yerini ele almaktadır.

329. ŌSAWA, T. (2008b). New Historical Aspects and Interpretation on Ongi Site and Inscription (Ongi Yerleşim Yeri ve Yazıtında Yeni Tarihî Yönler ve Yorum). *Chronica (Vakayiname)*, 7-8, 161-177.

Ōsawa bu çalışmada, Ongi Yazıtları'nı ve yerleşim yerini Ramstedt ve Palsi'nin araştırmasıyla 1996'da arkeolojik ve tarihî açıdan kendi yürüttüğü yeni saha araştırması esasında açıklamaya çalışmaktadır.

330. ŌSAWA, T. (2008c). The Political and Cultural Contacts between the Old Turkic Qaghanate and the Tang Dynasty of China- Through the Analysis of the Direction of the Tortoise Stone and Inscriptions of Bilge Qaghan Sites in Mongolia (Eski Türk Kağanlığı İle Çin'in Tang Hanedanlığı Arasındaki Siyasi ve Kültürel Temaslar- Moğolistan'daki Kaplumbağa Taşı'nın Yönünün ve Bilge Kağan Yerleşim Yerlerinin Yazıtlarının İncelemesi Yoluyla). *Mongolia (Moğolistan)*, 41-42, 356-366.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

331. ŌSAWA, T. (2020). The Problem and Cultural Background of Runic Mirror Scripts of Old Turkic Epitaphs [Eski Türk Mezar Yazıtlarında Runik Aynalı (Sağdan Sola Yazım) Yazıların Sorunu ve Kültürel Arka Planı]. In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 131-148). Berlin, Boston: De Gruyter.

<https://doi.org/10.1515/9783112208953-014>

Ösawa bu çalışmada, aynalı yazının Eski Türkçe runik yazıtlarda neden geliştiğini ve bu olgunun kültürel arka planını incelemektedir. Runik metinlerde aynalı yazılan metinler üzerinde durmaktadır.

332. ÖLMEZ, M. (2015). Some Specific Features of the Language of Siberian Runic Inscriptions (Sibirya Runik Yazıtlarının Dilinin Bazı Tipik Özellikleri). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 122-130). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Ölmez bu çalışmada, Sibirya runik yazıtlarının dilinin bazı farklılıklarını yazı karakterleri, biçim bilimsel, ses bilimsel ve sözcüksel özellikleri bakımından incelemektedir. Ölmez bu araştırmasında; Eski Türkçede sözcük başında /g¹/ ve /g²/ sesi üzerinde durmakta ve sözcük başında /k/ ünsüzü yerine /g/ ünsüzü ile başladığını söylediği beşi Kemçik-Çirgak (E-41); birisi de Tuva D (E-51) Yazıtı'ndan alınma *gıydar* (E-41/5), *güç* (E-41/6), *gimçig* (E-41/6), *gaşga* (E-41/11), *gulan* (E-51/2) ve *gäyik* (E-41/7) sözcüklerini vermektedir.

333. ÖLMEZ, M. (2018c). About *qwγ* and *qwni säñünüg* from Old Turkic Inscriptions (Eski Türkçe Yazıtlardan *Qwγ* ve *Qwni Säñünüg* Hakkında). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 28(2), 101-107.

Ölmez bu bildiride, daha önce *quγ säñünüg* ve *qunī säñünüg* olarak okunan bölümler için (sırasıyla Bilge Kağan ve Tunyukuk Yazıtları'nda) yeni bir okuma önermektedir.

334. PROVERBIO, D. V. (2014-2015). On Some Graphotactic Rules Exhibited by the Old Turkic Irk Bitig Text: A Case of Incipient Degraphemization? (Eski Türkçe Irk Bitig Metninin Sergilediği Bazı Grafotaktik Kurallar Üzerine: Yeni Başlayan Bir İmla Bozulması Örneği?) *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 18(1-2), 73-91.

Proverbio bu çalışmada, Irk Bitig'in dilsel alanı içinde, <A> yazı biriminin gerçekleştirilmesini sağlayan bazı yazı bilimsel kuralları açıklamayı amaçlamaktadır.

335. RÔNA-TAS, A. (1987). On the Development and Origin of the East Turkic “Runic Script” (Doğu Türk “Runik Yazısı”nın Gelişimi ve Kökeni Üzerine). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 41(1), 7-14. Akadémiai Kiadó. <https://www.jstor.org/stable/23657716>

Rôna-Tas bu çalışmada, son 300 yıldır Avrupalı araştırmacıları Doğu Türk Runik Yazısı hakkında bilgi sahibi olmasına ve V. Thomsen'in yazıyı çözümlemesinden neredeyse 100 yıl geçmesine rağmen, bu konuda hâlâ bir belirsizliğin olduğunu ileri sürmektedir. Şimdiye kadar önerilen teorileri iki gruba ayıran Rôna-Tas, çoğu yazarın yazının yabancı kökenli olduğunu ve çoğunun da Sami kökenli olduğunu varsaydığını; diğer yazarların ise bunun kendine özgü bir buluş olduğunu iddia ettiğini ve antik tamgalardan ve mülkiyet işaretlerinden geliştiğini ileri sürdüğünü belirtmektedir. Doğu Türk Runik Yazısı'nın kökenine dair Clauson (1970) ve Livš ic'in (1978) görüşlerine de değinen yazar, bu hipotezlerin ikna edici olmadığını vurgulamaktadır. Rôna-Tas'a göre, her iki yazarın da ortak zaafı, yazının kendine özgü yapısına cevap vermemeleri ve yazının içsel gelişimini dikkate almamalarıdır. Doğu Türk Runik Yazısı'nın kökeniyle ilgili Pritsak'ın (1980) önerilerinin çok orijinal olduğunu ileri süren Rôna-Tas, bu önerilerden çok azının ikna edici olduğunu ifade etmektedir. Rôna-Tas, Doğu Türk Runik Yazısı'nın 39 yazı birimini (1) ünlüleri gösteren harfler, (2) sözcüğün ön ünlü veya art ünlü olmasına göre farklılık gösteren “çift harfler”, (3) k'nın sesbirimciklerini oluşturan harfler, (4) ıslıklı sesleri temsil eden harfler, (5) sesli harf sisteminden/seslendirmeden bağımsız olarak ünsüzleri temsil eden harfler ve ünsüz (sessiz harf) yığılmalarını temsil eden harfler şeklinde beş gruba ayırmaktadır. Aşağıda bununla ilgili görsel verilmiştir:

THE EAST TURKIC "RUNIC" SCRIPT

	b^1 <i>ab</i>	b^2 <i>eb</i> "tent, house"	⋈
	d^1 <i>ad</i>	d^2 <i>ed</i> "property, livestock"	×
᠑ᠣ	g^1 <i>ay</i> "net"	g^2 <i>eg</i>	
ᠳ ᠳ	y^1 <i>ay</i> "moon"	y^2 <i>ey</i>	
	l^1 <i>al</i>	l^2 <i>el</i> "hand"	Y
	n^1 <i>an</i>	n^2 <i>en</i> "declivity"	4 4
	r^1 <i>ar</i>	r^2 <i>er</i> "man"	Y
ᠡ ᠡ	t^1 <i>at</i> "horse"	t^2 <i>et</i>	

further:

◁, ▷	k^3 <i>ik</i> "spindle"
↓, ↑	k^4 <i>oq</i> "arrow"

Şekil 10. Doğu Türk Runik Yazısı Yazı Birimleri

Islıklı sesler söz konusu olduğunda verilen temsillerin kafa karıştırıcı olabileceğini ve bunun bazı yorumlara sebebiyet verdiğini ifade eden Rôna-Tas; en önemli yazıtlardan olan *Ongin* (720 veya 731), *Küli Çor*, *Kül Tiğın*, *Bilge Kağan* (724, 732, 735), *Tonyukuk* (726), *Terhin*, *Tes*, *Şine Usu*, *Suji* (750, 752/3, 760, 840), *Yenisey* Yazıtları'ndan kronolojik sırada örnekler vererek bu durumu açıklamaktadır:

Ongin (720 or 731)	s^1 g^1	s^2 g^2	}
Küli çur, Kül Tegin, Bilge kagan (724, 732, 735)	s^1 g^1	ᠰ ᠭ	} ᠶ
Toñuquq (726)	s^1 g^1	ᠰ ᠭ	}
Terh, Tez, Şine usu, Suji (750, 752/3, 760, 840)	s^1 g^1	ᠶ ᠭ	}
Yenisei	s^1 g^1	ᠶ ᠭ	} ᠠ

Acta Orient. Hung. XLI. 1987

Şekil 11. Ongin (720 veya 731), Küli Çor, Kül Tiğın, Bilge Kağan (724, 732, 735), Tonyukuk (726), Terhin, Tes, Şine Usu, Suji (750, 752/3, 760, 840), Yenisey Yazıtları'ndan Islıklı Seslere Dair Örnekler

Rôna-Tas, Doğu Türkçesi runik yazısının gelişim aşamalarını en az dört aşamada yeniden yapılandırmaktadır:

I.	A, I, W, b, d, g, y, l, n, r, t, k ¹ , k ² , s ¹ , s ² , č, p, m
II.	W̃ b ² , d ² , g ¹ , y ¹ , l ² , n ² , r ² , t ¹ , η, ñ, k ³ , k ⁴ , k ⁵
III.	š, z ld, nd, nč
IV.	ě š ¹⁻²

Şekil 12. Doğu Türkçesi Runik Yazısının Gelişim Aşamaları

Yazar, çalışmanın son bölümünde bu önerilerin hepsini özetlemektedir ve Türklerin, Soğdca veya ölü bir yazılı Arami dili olan Armazice yakın, ancak onlarla aynı olmayan bir Arami alfabesi biçimini devraldıklarını belirtmektedir.

336. RYBATZKI, V. (1999). Punctuation Rules in the Toñukuk Inscription (Tonyukuk Yazıtı'nda Noktalama Kuralları). *Writing in the Altaic World (Altay Dünyasında Yazı)*, 207-225.

Rybatzki bu çalışmada, Eski Türkçede, özellikle Toñuquq Yazıtı'nda gerçek noktalama işaretlerinin ne olabileceğini tartışmaktadır.

337. RYBATZKI, V. and HU, H. (2015). The Irq Bitig, the Book of Divination. New Discoveries Concerning Its Structure and Content (Irk Bitig, Fal Kitabı. Yapısı ve İçeriği İle İlgili Yeni Keşifler). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 149-173). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Rybatzki ve Hu bu çalışmada, Fal Kitabı'nı dış yapısı, Eski Türkçe metni ve Çince metinler bakımından ele almaktadırlar. Üç bölümden oluşan araştırmanın ilk bölümünde, özellikle yazmanın sayfelerinin sıralanması

ve bir araya getirilmesi özellikleri kelebek-baskı el yazması tarzının A ve B tipleri ile karşılaştırılarak açıklanmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise, Türkçe ve Çince metin sıralamasının özellikleri üzerinde açıklamalar, daha sonra da *Fa-shi-zan* ve *Fo tzu ch'uan tsan* ile ilgili karşılaştırma listeleri yer almaktadır.

338. SUZUKI, K. (2010). Newly Found Turkic Inscription from Bömbögör: On the Conflict for the Hegemony in Mongolia from the Qarluq's Viewpoint (Bömbögör'den Yeni Bulunan Türkçe Yazıt: Karlukların Gözünden Moğolistan'daki Hegemonya Mücadelesi Üzerine). In Shintaro Arakawa, Yasuyuki Takai and Kenya Watanebe (Eds.), *New Trends in Studies on Liao (Liao Araştırmalarında Yeni Eğilimler)*, Jin and Xi-Xia (pp. 1-30). Tokyo: Research Institute for Languages and Cultures of Asia and Africa.

Suzuki bu çalışmada, Bömbögör'de yeni bulunan Türkçe yazıtı ele alarak, Karlukların gözünden Moğolistan'daki hegemonya mücadelesini incelemektedir.

339. SAITO, S. (2016). A Report on the Rubbings of the Orkhon Inscriptions Belonging to the Institute of Oriental Manuscripts in St. Petersburg (Petersburg'daki Doğu'ya Özgü El Yazmaları Enstitüsü'ne Ait Orhun Yazıtları'ndaki Kalıplar Hakkında Bir Rapor). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 61(1), 87-93.

Bu çalışmada, Eski Türkçe yazıtlardan sadece ikisi olan Kül Tigin ve Bilge Kağan'ın estampajları ele alınmaktadır.

340. SAMASHEV, Z. S. and NAPIL, B. (2010). Ancient Turkic Tamga-Signs (Eski Türk Tamga İşaretleri). *Traditional Marking Systems (Geleneksel İşaretleme Sistemleri)*, 309-327.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

341. SCHAMILOGLU, U. (2017). The Rise of Runiform Turkic as the First Turkic Vernacular Literary Language (Runik Türkçenin İlk Edebî Türk

Dilinin Ana Ağzı Olarak Yükselişi). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 21, 161–177.

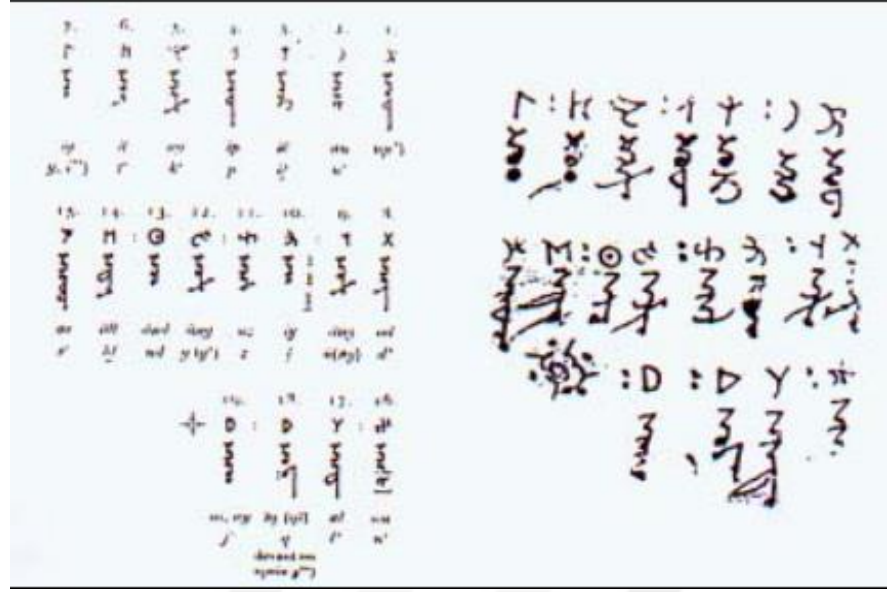
Bu makale, Schamiloglu'un M.S. 14. yy.da Süryani Türkçesi, Volga Bulgarçası ve Altın Orda dilinin aniden yok olmasına yol açan ana unsur olarak Kara Veba üzerine yaptığı daha önceki çalışmalarına dayanmaktadır. Schamiloglu, Jüstinyen Dönemi'ndeki (M.S. 6.–8. yüzyıllar) vebanın, Türkler arasında Soğdca kullanımının azalmasına, Runik Türkçenin ana dil temelli bir edebî dil olarak onun yerini almasına ve Runik Türkçenin sonraki yok oluşuna yol açan temel unsur olduğunu iddia etmektedir.

342. SCHARLIPP, W. E. (1994b). *Introduction to the Old Turkish Runic Inscriptions (Eski Türkçe Runik Yazıtlara Giriş)*. Nicosia: Nicosia University.

Scharlipp bu kitapta, Eski Türk runik alfabesiyle yazılmış yazıtlara ilişkin okuma becerisi kazanmak isteyen herkese yardım etmeyi amaçlamaktadır. Kitap; taş anıtların tarihî çerçevesiyle ilgili bilgilerin yanında, okuma bölümünde Köl Tegin, Tonyukuk, Yenisey ve Terhin Yazıtları'ndan verilen örnek metinlerin tek tek öğelerini açıklayan kısa bir dil bilgisi içermektedir.

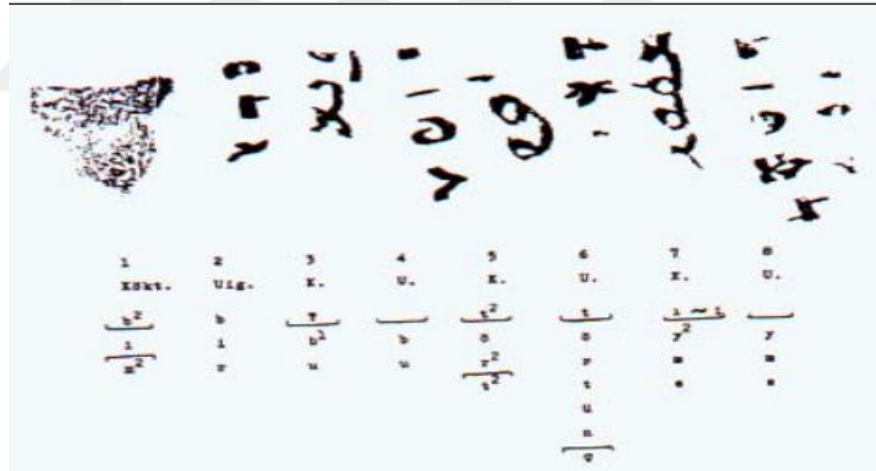
343. SERTKAYA, O. F. (1995). Do the Köktürk Characters Have an Alphabetical Order? (Köktürk Haflerinin Alfabe Sırası Var Mıdır?). *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, 293-302.

Sertkaya bu çalışmada, Köktürk haflerinin alfabe sırasının olduğunu (1) Mani Göktürk alfabesi örneği, (2) Çift harfli Göktürk - Uygur alfabesi örneği, (3) Uygur alfabesinin 2. örneği ve (4) Uygur alfabelerinin örtüşmesi gibi çeşitli örneklerle kanıtlamaktadır. Bu örneklerden bazıları şu şekildedir:

Şekil 13. Mani Göktürk Alfabesi Örneği

(<https://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/1.php>)

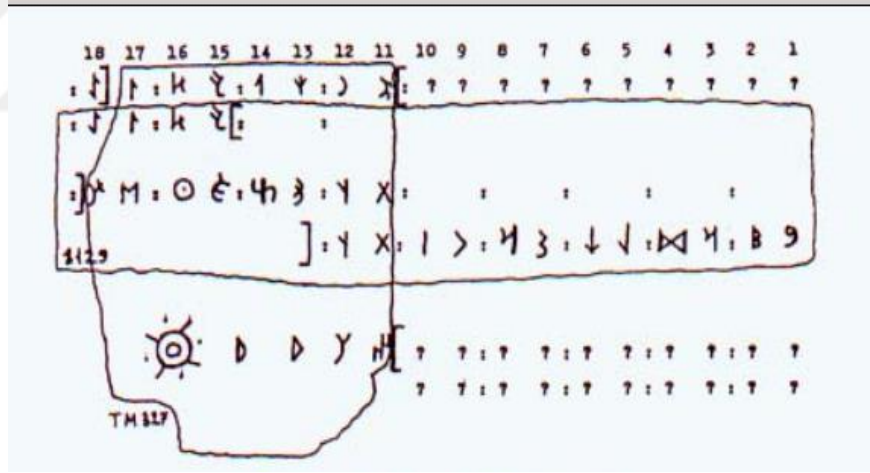
Şekil 14. Çift Harfli Göktürk - Uygur Alfabeleri Örneği (Mz. 171)

(<https://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/1.php>)

Şekil 15. Uygur Alfabetinin 2. Örneği

(<https://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/1.php>)

Şekil 16. Uygur Alfabelerinin Örtüşmesi

(<https://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/1.php>)

344. SOSEDKO, O. A. (2015). Development of an Electronic Database of Altai Runic Inscriptions (Altay Runik Yazıtlarının Elektronik Veri Tabanının Geliştirilmesi). *Turkic Runiform (Türk Runik)*, 174-179.

Sosedko bu çalışmada, Altay runik yazıtlarının elektronik veri tabanının geliştirilmesi konusunu ele almaktadır. Bu aşamalar, Eski Türkçe runik yazıtlara ait verilerin Altay elektronik veri tabanı üzerinden toplanması, dijitalleştirilmesi, web sitesinde yayınlanması ve verilerin son kullanıcılara sunulması şeklindedir.

345. ŞİRİN USER, H. (2011). Re-Reading and Re-Interpretation of Some of the Yenisei Inscriptions (Bazı Yenisey Yazıtları'nın Yeniden Okunması ve Yeniden Yorumlanması). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 64(2), 117-127.

Şirin User bu çalışmada, Yenisey Yazıtları'nın birkaç satırıyla ilgili üç yeniden okuma ve yeniden yorumlama ortaya koymaktadır: (1) 3. Elegeşt Yazıtı'nın (E-53) 3. satırı kök *t(ä)nr(i) dā bul(i)t k(ä)ru (a)lk(i)nur törüm(i)š* olarak yazılmıştır ve "Bulut(lar) mavi gökyüzünde tekrar gözden kaybolmak üzere görünür hâle geldi" olarak anlaşılmıştır. (2) Abakan Yazıtı'nın (E-48) 10. satırı *(ä)rdämi b(a)r üč(ü)n (a)k(ı)nunta : kü tutup : (a)tka t(ä)gm(i)š b(ä)g(i)m : (ä)siz : (ä)r b(a)ši yıta (a)č(ıg)-a* şeklinde yazılmıştır ve "Erdeminin bir sonucu olarak o, savaşında ün kazandı. Eyvah bey, Yazık! Komutan! Yazık! Yazık!" şeklinde yorumlanmıştır. (3) Aynı Abakan Yazıtı'nın (E-48) 14. satırı *y(e)ti urı ogl(u)ñ (u)zka : būkm(ä)d(ü)k : k(a)ñ(i)č(i)m : (a)lp kuščı (a)bči tüş(ü)rg(ä)k (ä)rt(i)rñ(i)z tolkı t(a)š(ı)n b(ä)rjkü tik(ä)r m(ä)n yıta* ve "Yedi oğluna doymadan vefat eden baba! Sen yiğit bir avcıydın! Hünerli avcıydın! Koca taşı *beñkü* olarak dikiyorum."

346. TEKİN, T. (1968). *A Grammar of Orkhon Turkic (Orhun Türkçesi Dil Bilgisi)*. Bloomington, The Hague: Indiana University [UAS: 69].

Tekin'in bu dil bilgisi kitabı; başlıca Moğolistan'daki 2. Doğu Türk Kağanlığı (682-744) döneminden kalma Kül Tigin (732), Bilge Kağan (735), Tonyukuk (720-725?), Ongin (732-735?) ve Küli Çor (719-723?) Yazıtları'na dayanmaktadır.

347. TEKİN, T. (1983). The Tariat (Terkhin) Inscription (Terhin Yazıtı). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 37(1-3), 43-68. Akadémiai Kiadó. **Aynı çalışma:** *Makaleler II*, 123-154.

Tekin bu çalışmada; Taryat (Terhin) Yazıtı'nın bulunuş süreci, bulunduğu yer, ölçüleri, tarihi, kimin adına dikildiği, içeriği, yazım ve dil özellikleri ve yazıt üzerine yapılan yayımlar hakkında bilgi vermektedir. Terhin Yazıtı, dört parça halinde Moğol Halk Cumhuriyeti'nin Arhangay (Kuzey Hangay) aймаğının Taryat bölgesinde 1957, 1969 ve 1970 yıllarında bulunmuştur. Yazıt, M. Shinekhüü ve S. G. Klyashtorny tarafından araştırılmış ve yayımlanmıştır. Bu yazarların verdikleri bilgiye göre; yazıtın üç parçasının uzunlukları, sırasıyla 70 cm, 90 cm ve 75 cm olup, toplam uzunluğu 2.35 m'dir. Yazıtın genişliği üstte 27 cm, altta 37 cm, kalınlığı ise 20 cm'dir. Taryat (Terhin) Yazıtı, böylece, üst kısmı alt kısmından daha dar olan bir dikdörtgen prizması biçimindedir. Yazıt, 752 ve 753 yıllarında, Moğolistan'daki Uygur devletinin (745-840) ikinci hükümdarı Moyun Çor adına dikilmiştir. Bu bilginin kesin olduğu yazıtın batı yüzündeki ilk satır olan “*t(ä)ñridä bolm(i)š (e)l (e)tm(i)š b(i)lgä q(a)y(a)n*” (*Tanrı'dan olmuş, el-etmiş Bilge Hakan*) ifadesinden anlaşılmaktadır. Ayrıca, yazıtın kaidesi olan taş kaplumbağa heykelinin sağ tarafında bulunan tamga, Moyun Çor'un anısına 759 veya 760'ta dikilmiş olan Şine-Usu Yazıtı'nın son satırının sonuna hakkedilmiş tamgaya çok benzemektedir. Bu yazıtta Köktürk ve Uygur tarihi, hükümdar Moyun Çor'un ağzından hikâye edilmektedir.

348. TEKİN, T. (1995b). Some Remarks on the Tonyukuk Inscription (Tonyukuk Yazıtı Üzerine Bazı Tespitler). *Beläk Bitig*, 209-222. **Aynı çalışma:** *Makaleler II*, 448-463.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

349. TEKİN, T. (1998b). The Second Altınkök Inscription (İkinci Altınkök Yazıtı). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 8, 5-14. **Aynı çalışma:** *Makaleler II*, 555-565.

Tekin bu çalışmada, İkinci Altınköl Yazıtı'yla ilgili genel bilgi verdikten sonra, runik yazıyla yazılmış metinle birlikte, metnin Eski Türkçe ve İngilizce tercümesini de sunmaktadır. Tekin; yazıtın Radloff, Orkun, Malov, Kljastorny, Vasilev, Mori ve Clauson gibi çeşitli yazarlar tarafından okuma ve yorumlarını da çalışmasına eklemiştir.

350. TEKİN, T. (2010). The Orkhon Inscriptions: the Early Turks (Orhun Yazıtları: İlk Türkler). In Scott C. Levi and Ron Sela (Eds), *Islamic Central Asia: An Anthology of Historical Sources (İslamî Orta Asya: Tarihsel Kaynakların Bir Antolojisi)*. Bloomington-Indianapolis: Indiana University, 51-55.

Tekin bu çalışmada, Orhun Yazıtları'nı ve ilk Türkleri tartışmaktadır.

351. TEZCAN, M. (2010). Tamgas among the Turks in the Middle Ages. Their Role as Legal Signs and Some Related Terms (Orta Çağ Türklerinde Tamgalar. Yasal İşaretler Olarak Roller ve İlgili Bazı Terimler). *Traditional Marketing Systems. A Preliminary Survey [Geleneksel İşaretleme Sistemleri. Ön İnceleme]* (pp. 371-392). London and Dover: Dunkling Books.

Tezcan bu çalışmada, Orta Çağ Türklerinde yasal işaretler olarak tamgaların rolleri ve onlarla ilgili bazı terimlerden bahsetmektedir.

352. TRYJARSKI, E. (1988). Traces of the Turkic Runic Script in Central Poland (Orta Polonya'da Türk Runik Yazısı İzleri). *Uluslararası Türk Dili Kongresi (26 Eylül-3 Ekim 1988)*, 29-37. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Tryjarski 1988 yılında Uluslararası Türk Dili Kongresi'nde sunduğu bu çalışmada, 1986'da Polonya'da yapılan arkeolojik kazılarda Podeblacie'de bulunan üç adet pişirilmiş toprak parçasının üzerindeki gizemli işaretlerin Türk runik yazısı olabileceğini ileri sürmüştür. Haftalık yayımlanan "Kultura" dergisinde bu konuyla ilgili iki makale yayımlamıştır.

353. TRYJARSKI, E and AALTO, P. (1973). Two Old Turkic Monuments of Mongolia (Moğolistan'dan İki Eski Türkçe Anıt). *Mémoires de la Société Finno-Ougrienne (Finno-Ugric Derneği Anıları)*, 150, 417-418, fig. 3; Voitov, *Onginskii pamyatnik*, 36.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

354. TUGUSHEVA, L. (2011). Some Notes Concerning the Language of Tonyuquq and Kül-Tegin Inscriptions (Tonyukuk ve Kül Tigin Yazıtları'nın Diliyle İlgili Bazı Notlar). *Ötüken'den İstanbul'a*, 359-363.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

355. TYBYKOVA, L. (2015). Characteristic Features of the Old Turkic Epitaphs of Mountainous Altai (Dağlık Altay Eski Türk Mezar Yazıtlarının Karakteristik Özellikleri). *Turkic Runiform (Türk Runik)*, 180-185.

Tybykova bu çalışmada, Dağlık Altay Eski Türk mezar yazıtlarının karakteristik özelliklerinden bahsetmektedir. Yazar, daha önce Erdal ve Nevskaya ile birlikte yayımladığı Altay Yazıtları'ndan bazılarını yeniden değerlendirmekte ve Altay Yazıtları'nın bazı özelliklerini Yenisey Yazıtları'nda geçen özellikler ile karşılaştırmaktadır. Yazar; Yenisey Nehri havzasında bulunan çok sayıda Eski Türkçe runik mezar yazıtıyla karşılaştırıldığında, Altay mezar yazıtlarının az sayıda olduğunu ve ölenlerin ünvanlarından veya rütbelerinden bahsetmediklerini, han ve halka yaptıkları hizmetleri saymadıklarını, sadece sevilen birinin kaybının acısını ve ailesinin kederini ifade ettiklerini belirtmektedir.

356. TYBYKOVA, L. and ALEXANDRA, T. T. (2015). Documentation and Research on Old Turkic Runic Inscriptions of the Altai Mountains (Altay Dağları Eski Türkçe Runik Yazıtların Belgelenmesi ve Araştırılması). *Turkic Runiform (Türk Runik)*, 186-200.

Bu çalışma, Altay Dağlarındaki Eski Türkçe runik yazıtların belgelenmesi ve araştırılması üzerinedir. Tybykova ve Alexandra, önce

Dağlık Altay bölgesinde bulunan runik yazıtlar hakkındaki tarihî bilgiler vermekte, sonra da 20. yy.da bu yazıtların bulunma ve yayımlanma tarihçesini geniş bir şekilde anlatmaktadırlar.

357. UZUN, G. L. (2010). Narrative Differences between Orkhon Inscriptions (Orhun Yazıtları'nda Anlatı Farklılıkları). *Hangu-Iseullam Haghoe Nonchong*, 20(2), 236-255.

Uzun bu çalışmada, Orhun Yazıtları'nın bir bölümü olan Tonyukuk Yazıtları'nın bazı söylem özelliklerini ortaya koymayı ve temel anlatı söylemi açısından diğer bölümler olan Bilge Kağan ve Kül Tigin ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır.

358. YAKOVLEV, V. (2008). "İrk Bitig" and Fragments of a Tibetan Divination Text Revisited ("İrk Bitig" ve Yeniden İncelenen Bir Tibet Fal Metninin Parçaları). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 18, 423-427.

Yakovlev bu çalışmada, İrk Bitig ve yeniden incelenen bir Tibet fal metninin parçalarını örnekler vererek, bazı benzerlikler açısından incelemektedir.

359. YERBOLAT, S. (2014). Secrets of the Runic Monuments Found in Central Asia (Orta Asya'da Bulunan Runik Anıtların Sırları). *Procedia - Social and Behavioral Sciences (Procedia - Sosyal ve Davranış Bilimleri)*, 122, 167-171. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1321>

Yerbolat bu çalışmada, Güney Sibirya, Orta Asya ve Kazakistan'da bulunan eski Türk harfli anıtları incelemektedir. Yazar, harap olmuş bazı anıtların harflerini yorumlamaya çalışmaktadır.

360. YILDIZ, H. (2016). New Analyses on Some Kalbak-Tash Inscriptions (Bazı Kalbak-Taş Yazıtları Üzerine Yeni İncelemeler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 69(4), 379-390.

Bu çalışmada Yıldız, Dağlık Altay Yazıtları grubuna ait 20, 21 ve 22 numaralı Kalbak-Taş Yazıtları üzerinde durmaktadır. Bu üç yazıtın daha

önceki çalışmalarda ortaya çıkan sorunlu konularının bir analizinin yanı sıra, yazıtların bazı bölümleri için yeni okuma önerileri sunmaktadır.

361. YOSHIDA, Y. and MORIYASU, T. (1999). Bugut Inscription (Bugut Yazıtı). *Provisional Report of Researches On Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998 (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu)* [pp. 122-124]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Bu çalışmada, Moğolistan Halk Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan eski Türk bengu taşlarından biri olan Bugut Yazıtı ele alınmaktadır. Adını Arhangay aymağının Bayn Tsagaan Gol (Kutsal Beyaz Göl) bölgesindeki Bugut dağından alan yazıt, bu dağın yaklaşık 10 km doğusundaki geniş ovaya inşa edilmiş I. Köktürk Kağanlığı dönemine ait anıt mezar külliyesindeki Türk kültür ve medeniyet eserlerinden biridir. Tarihî olayların anlatıldığı biyografik ve didaktik bir eser olma özelliğini taşıyan Bugut yazıtı, hem içerik hem de şekil açısından sonraki yıllarda vücuda getirilen Türk bengu taşlarına da örnek teşkil etmiştir. Bugut Yazıtı ve bu yazıta ait kaplumbağa kaidesi, bugün Çeçerleg Müzesi'nin bahçesindeki açık alanda sergilenmektedir.

362. ZHANG, T. (2013). Study of a Recently Discovered Runic Epitaph from Xi'an (Yakın Zamanda Çin'de Keşfedilen Bir Runik Mezar Yazıtının İncelenmesi). *Yalıu Kaya Bitiği*, 665-671.

Zhang bu çalışmada, yakın zamanda Çin'de keşfedilen bir runik mezar yazıtını incelemektedir.

363. ZIEME, P. (2012). A Wooden Staff with a Runic Inscription from Khotan (Hotan'dan Runik Yazıtlı Ahşap Bir Asa). *Xiyu Lishi Yuyan Yanjiu Jikan*, 12, 143-145.

Zieme bu çalışmada, Hotan'da bulunan ahşap bir asa üzerindeki runik harflerle yazılmış yazıyı tartışmaktadır. Dikey bir şekilde okunan yazıt

toplamda 16 harften oluşmaktadır. Zieme, yazıyı şu şekilde yorumlamaktadır:

“Äl B(i)lküd Qu?gt (= Qurgat?) T?n ärmiš”

Yazar, yazının İngilizce olarak yazılışının da “(They) were Äl B(i)lküd (and?) Qurgat (?) T(ä)n” şeklinde olduğunu düşünmektedir. Bu cümlelerin Türkçeye tercümesi şu şekildedir: “Onlar Äl B(i)lküd (ve?) Qurgat (?) T(ä)n idi.”

B) Ses Bilgisi

364. ALİMOV, R. (2015). Some Advancements to the Decipherment of the Sign in Tien Shan Turkic Runic Inscriptions (Tanrı Dağları’ndaki Türk Runik Yazıtlarda İşaretinin Çözümlemesinde Bazı Gelişmeler). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 35-41). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Alimov bu çalışmada, Kırgızistan’da Tanrı Dağları’nda bulunan bazı yazıtlardaki bir ligatürün ses değerinin /nç/ olduğunu ligatürleri karşılaştırarak anlatmaktadır.

365. AYDIN, E. (2010). The Contribution of the Mongolian Language on the Reading of Place Names in Old Turkic Inscriptions: *Togla* Or *Tugla* (Tugula?) [Eski Türkçe Yazıtlarda Yer Adlarının Okunmasında Moğolcanın Katkısı: *Togla* mı *Tugla* mı (Tugula?). *Central Asiatic Journal* (Orta Asya Araştırmaları Dergisi), 54(1), 22–26. <http://www.jstor.org/stable/41928530>

Aydın bu çalışmada, Eski Türkçe yazıtlarda yer adlarının okunmasında Moğolcanın katkısını *Togla/Tugla* (Tugula) örnekleri üzerinden ele almaktadır. Aydın, Köktürk alfabesinin “o ve u” ile “ö ve ü” seslerini birbirinden ayırmamasının, yer adlarının nasıl okunacağı konusunda şüphe uyandırdığını ifade etmektedir. Nehir adı *Orhun* ~ *Orhun* bu

konunun öne çıkan örneklerinden biridir. Ayrıca, Türklerin Köktürk alfabesinden sonra kullandıkları diğer alfabeler (örn. Uygur) *o/u* ve *ö/ü* sorununa bir çözüm getirmediği için yer adlarının okunması tartışmaları da sonuçlanmamıştır. Bazen Çin kaynaklarından gelen isimler Çince telaffuz edildiği şekliyle, bazen de isimler Moğol ve Tibet gibi komşu topluluklarda göründükleri şekliyle kullanılmaktadır. Bu durum dahi tartışmalara son verememiştir.

366. DEMİREZEN, M. (2008). Articulatory Evidences for the Existence of the Soft *-g* Phoneme from the Orkhon Monuments to the Modern Standard Turkish (Orhun Abidelerinden Çağdaş Ölçünlü Türkçeye Yumuşak *-g* Ses Biriminin Varlığına Dair Sesletimle İlgili Kanıtlar). *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 5/9, 155-163.

Demirezen bu çalışmada, 8. yy.dan 13. yy.a kadar yumuşak *-g* ses biriminin varlığını, minimal çiftler, karışıklık ve serbest varyasyon gibi ses birimsel analiz teknikleri uygulayarak incelemektedir. Ayrıca Demirezen, bu ses biriminin çağdaş Türkçedeki mevcut durumunu da ele almaktadır.

367. TEKİN, T. (1963a). On a Misinterpreted Word in the Old Turkic Inscriptions (Eski Türkçe Yazıtlarda Yanlış Yorumlanan Bir Sözcük Üzerine). *Ural-Altische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 35, 134-144.

Tekin bu makalesinde; Eski Türkçe yazıtlarda *s²iz~s²z*, *s²iza~s²za*, *s²izm~s²zm* ve *s²izma~s²zma* şeklinde yazılan sözcüklerin, yanlış okunduğunu ve anlamlandırıldığını belirterek bu sözcüklerin, *esiz*, *esiz-e*, *esizim* ve *esizim-e* şeklinde okunması gerektiğini ve bunların ünlem olduğunu ifade etmektedir. Bu sözcük, “yazık” anlamında kullanılmaktadır.

368. TUNA, OSMAN N. (1966). On the Phonetic Values of the Symbols, Used in Some of the Text in Kök-Turkish Script (Köktürk Yazılı Bazı Metinlerde Kullanılan Sembollerinin Ses Bilgisel Değerleri Üzerine). *Central Asiatic Journal (Orta Asya*

Araştırmaları Dergisi), 11(2), 241-263. Harrassowitz Verlag.
<https://www.jstor.org/stable/41926929>

Tuna bu çalışmasında, Köktürk yazılı bazı metinlerde kullanılan
X . ⊗ . ✂ sembolleri için bazı ses değerleri önermektedir:

1. X = *eg*, *ge* : Şimdiye kadar genellikle e ses değerine sahip olduğu kabul edilen bu sembol beş kitabede on iki kez görülür. (a) *Çakul III*, 1.(bir kez), 2.(iki kez) ve 3.(bir kez) satırda, *Kemçik-Çırgak*, A, 2. satırda (bir kez); *Kemçik-Çırgak*, B, 1. satırda (bir kez) ve 2. satırda (bir kez), *Tuva I*, B de (bir kez); (d) *Tuva II*, B, 3. satırda (8) (bir kez); (e) *Tele*, 2. satırda (farklı bir varyant şeklinde iki kez)

2. ⊗ = *dem* : Şimdiye kadar (bir soru işareti ile) “d ya da m” olarak ya da basitçe “m” okunan bu sembol yalnızca *Tuva I* kitabesinde bulunur. *Tuva I*, A, 3. satır (bir kez) ve *Tuva I*, B (bir kez)

3. ✂ = *us* : İki kitabede yalnızca üç kez görülen bu sembol - *Tuva I*, A, 3. satır (bir kez), *Tuva I*, B (bir kez); (b) *Kemçik-Çırgak*, A 5. satır (bir kez)- Malov tarafından k olarak kabul edilmiştir. *Kemçik-Çırgak*’tan yapılan transkripsiyonların hepsinde bu hariç tutulmuştur. Bununla birlikte Malov’un yayınladığı fotokopide bu çok açık ve belirgin olarak görülebilir.⁶

C) Biçim Bilgisi

369. ÇİÇEKLER, A. N. (2016). Thoughts about the Complement Clause Subject Being Assigned with Genitive Case in Old Turkic (Orkhun and Uighur) I [Eski Türkçede (Orhun ve Uygur) Tümleç Yan Cümlecîği Öznesinin Tamlayan Eki ile Belirlenmesi Hakkında Düşünceler]. *Fatih Sultan Mehmet Scholarly Studies (Fatih Sultan Mehmet İlmî Araştırmalar)*, 6, 57-71.

Çiçekler bu çalışmada, Türk dilinin ilk dönemi olan Eski Türkçede tümleç yan cümlecîği öznesinin tamlayan eki ile belirlenmesi konusunu tartışmaktadır.

370. ERDAL, M. (2020a). Did the Old Turkic Writing System Have Syllabic Characters? (Eski Türk Yazı Sisteminde Hece Karakterleri Var Mıydı?). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve*

Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak] (pp. 42-45). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112208953-005>

Erdal bu çalışmasında, Eski Türk yazı sisteminin hece karakterli bir yazı olup olmadığı konusunu işlemektedir. Yazar, bazı ligatürlerin hece değeri üzerinde durmakta, bazı runaların ise ön ünlülü durumunu değerlendirmektedir.

371. KARABEYOĞLU, A. (2009). The Verbs *Bol-* and *Er-* in Orkhon (Bilge Kagan, Kül Tigin, Tonyukuk) Runic Inscriptions (Orhun Yazıtları'nda *Bol - ve Er-* Fiilleri Üzerine). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 53(2), 206-215.

Karabeyoğlu bu çalışmada, Orhun Yazıtları'nda (Kül Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk) *bol - ve er-* fiillerini ele almaktadır. Karabeyoğlu, 8. yy.a ait bu eski metinlerde Türk dilinin anlam ve işlevlerini göstermekte ve bu iki fiilin birbirinin yerine geçip geçemeyeceğini açıklamaya çalışmaktadır. Çalışmaya göre, *bol-* ve *er-* fiillerinin varlıkların zaman ve mekânda bulunmasını, ortaya çıkmasını bildirmek bakımından gösterdikleri anlamca yakınlık dolayısıyla Orta Türkçe döneminde kimi örneklerde benzer işlevle kullanıldıkları görülmektedir. Ancak, kılınışları itibarıyla *bol-* başlama (değişkenlik, dinamiklik); *er-* durum (durağanlık, statiklik) bildirmekte ve bunların bu hususiyetlerini esas fiil ve yardımcı fiil işleyişleriyle Orhun Yazıtları'nda muhafaza ettiği görülmektedir.

372. KUPAYEVA, A. (2015a). Suffixation in Old Turkic Inscriptions (Eski Türkçe Yazıtlarda Son Ekleme). *The Global Science and Technology Forum Journal on Education (Küresel Bilim ve Teknoloji Forumu Eğitim Dergisi)*, 2(2), 61-67.

Kupayeva bu çalışmasında, Eski Türkçe yazıtlardaki eklerin ayrıntılı bir tanımını sunmakta, çağdaş Türk dillerindeki türetimlerin biçimbirimsel yapısal, anlamsal ve köken bilimsel incelemelerini ve tarihsel gelişimini vermektedir.

373. KUPAYEVA, A. (2015b). Word Formation Models and Semantic Features of Derived Words in Orhun Inscriptions (Derivations of Nouns and Adjectives) [Orhun Yazıtları'nda Sözcük Yapımı Örnekleri ve Türemiş Sözcüklerin Anlamsal Özellikleri (Adların ve Sıfatların Türetimi)]. *Trames- Journal of the Humanities and Social Sciences (Trames- Beşeri ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, 19(2), 171-188.

Bu çalışma, Orhun Yazıtları'nın dilinde geçen sözcük yapımı ile ilgili sorunların incelenmesiyle ilgilidir. Kupayeva bu çalışmada, Orhun Yazıtları'nın dilinde sözcük yapımının temel üretim yolları olarak ekleri ve bileştirmeleri ele almakta, ad ve sıfat türevlerinin anlamsal yorumunu vermektedir.

374. MAJTCZAK, T. (2012). Old Turkic *sü* “army” –Its form, Meaning and Etymology (Eski Türkçe *Sü* “Ordu” –Yapısı, Anlamı ve Köken Bilimi). *Studia Etymologica Cracoviensia (Cracoviensia Köken Bilimsel Araştırmaları)*, 17, 105-122.

Majtczak bu çalışmada, Eski Türkçe *sü* sözcüğünü yapısı, anlamı ve kökeni açısından incelemektedir.

375. RYBATZKI, V. and HU, H. (2010). The Irk Bitig, the Book of Divination. New Discoveries Concerning Its Structure and Content (Irk Bitig, Fal Kitabı. Yapısı ve İçeriği İle İlgili Yeni Keşifler). *Tang Yanjiu*, 16, 359-386.

Rybatzki ve Hu bu çalışmada, fal kitabı olan “Irk Bitig”in yapısı ve içeriği ile ilgili yeni keşifleri tartışmaktadır.

376. SCHARLIPP, W. E. (1996). Some Remarks on the So-Called Dative Suffix –*a/ä* in the Yenisey Inscriptions (Yenisey Yazıtları'nda Yer Alan –*a/ä* Olarak Adlandırılan Yönelme Eki Üzerine Bazı Tespitler). In Ârpâd Berta, Bernt Brendemoen and Claus Schönig (Eds.), *Symbolae Turcologicae. Studies in Honour of Lars Johanson on His Sixtieth Birthday 8 March 1996. Swedish Research Institute in Istanbul, Transactions (Türkolojik Semboller. Lars Johanson'un 8 Mart 1996'daki*

Altmışınıcı Doğum Günü Onuruna Yapılan Çalışmalar. İstanbul'daki İsveç Araştırma Kurumu, Toplantı Raporları, 6, (pp. 205-208). Uppsala 1996, 246 p. [ISBN 9186884077; ISSN 11000333.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

377. TEKİN, T. (1991b). The Comitative Case in Orkhon Turkic (Orhun Türkçesinde Topluluk Durum Eki). *Altaica Osloensia (Altay Türkçesi Oslonsia)*, 355-359. Oslo. **Aynı çalışma:** *The Permanent International Altaistic Conference (Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı)*, 12-16, 1989.

Tekin bu çalışmada, Orhun Yazıtları'ndaki *-liyu/-ligü* ekinin farklı okunuşlarına değinmektedir. Ayrıca yazar, Clauson ve Doerfer'in topluluk durum eki *-liyu/-ligü* ile ilgili karışık görüşleri eleştirmekte, bu eklerin Moğolca topluluk durumu eki *-luγa/-lüge* ile bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

378. TEKİN, T. (1996c). On the Adverb *-ti* in Orkhon Turkic (Orhun Türkçesinde *-ti* Zarfı Üzerine). *Altai Hakpo*, 6, 101-105.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

379. XİSAMOVA, F. M. (2015). Participle Forms in Orkhon-Yenisei Texts and in the Tatar Language (Orhun-Yenisey Metinlerinde ve Tatar Dilinde Sıfat-Fiil Yapıları). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 201-205). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Xisamova bu çalışmada, *{-dUk}*, *{-mİş}*, *{-mAz}* gibi sıfat-fiil yapılarının runik metinlerdeki kullanılışlarını vermekte ve bu sıfat-fiil yapılarının Kıpçak-Tatar Türkçesindeki kullanılışlarını değerlendirmektedir.

D) Söz Dizimi

380. ADAMS, B. S. (1981). A Feature of İzafet in the Orhun Inscriptions (Orhun Yazıtları'nda İsim Tamlamasının Bir Özelliği). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 26-27(1978/1979), 33-38.

Adams bu çalışmada, Orhun Yazıtları'ndaki isim tamlaması konusunu ele alan Borovkov, Mayzelv ve Kondratyev'e ait üç monografiden bahsettikten sonra, Kondratyev'in çalışmasının ilk kısmına bir ilave önermektedir. İsim tamlamasına ilişkin bu monografiler şu şekildedir:

A.K. Borovkov, *Priroda turetskogo izafeta* [Türkçe İsmiın Doğası], Sbornik ANSSSR N. Ya Marru, 1937.

S.S. Mayzel, *Izafet v Turetskom Yazıke* [Türkçede İsim Tamlaması], ANSSSR 1957.

V.G. Kondratyev, "Konstruktsiya izafeta i priamoe dopolnienie v yazıke pamyatnikov tyurkskoy runičeskoy pismennosti" [Türk Runik Yazıtlarda İsmiın Yapısı ve Belirtili Nesne], Uçenniye Zapiski, Leningradskogo Gosu-darstvennogo Universiteta, no: 306, 1952.

Adams'a göre, isim tamlaması Türkçenin söz diziminin çok temel ve karakteristik bir unsuru olmasına rağmen, çok az sayıda ayrıntılı çalışmaya konu olmuştur. Adams, isim tamlamasının dört türünü Menzel'in önermeleri doğrultusunda şu şekilde listelemektedir:

- (I) Genetifli Ad [Noun in genitive] + İyelikli Ad [Noun with relative suffix]
- (II) Eksiz Ad [Noun in absolute] + İyelikli Ad [Noun with relative suffix]
- (III) Eksiz Ad [Noun in absolute] + Eksiz Ad [Noun in absolute]
- (IV) Genetifli Ad [Noun in genitive] + Eksiz Ad [Noun in absolute]

381. LI, Y. S. (2010). On the Expression of (ä)gü körnt(ä)çi s(ä)n on the Bilge Kagan Inscriptions (Bilge Kağan Yazıtları'nda (Ä)gü Körnt(ä)Çi S(ä)n İfadeleri Üzerine). *Studies on the Turkish World (Türk Dünyası Araştırmaları)*, 43-48.

Li bu çalışmada, Bilge Kağan Yazıtları'nda (ä)gü körnt(ä)çi s(ä)n ifadelerini ele almaktadır.

382. NASILOV, D. M. (2015). About Certain Grammatical Forms of Runic Inscriptions (Runik Yazıtların Belirli Dil Bilgisi Biçimleri Hakkında). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 94-102). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Nasilov bu çalışmada, runik yazıtların yorumlanmasında sözcüksel ve dil bilgisel anlamda ortaya çıkan bazı sorunları tartışmaktadır.

383. SERTKAYA, O. F. (1979a). Some Problems of Köktürk History: A Note on the Adjectival Compound *Kız, Koduz* on the Tonyukuk Monument (Göktürk Tarihinin Meseleleri: Tonyukuk Anıtındaki *Kız, Koduz* Sıfat Tamlaması Üzerine Bir Not). *Turcica*, 11, 180-186. **Aynı çalışma:** *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, 33-39.

Sertkaya bu çalışmada; Tonyukuk anıtında ikinci taşın güney yüzünün 4. satırı olan “sarıġ altun ürüñg kümüş, kız koduz, eğri tebi, ağı, buñgsuz kelürti” metni içinde geçen *kız, koduz* 'un ilk unsuru olan *kız* sözcüğünün, bu ibarede isim olarak değil de kendisinden sonra gelen *koduz/kuduz* sözcüğünün sıfatı olarak kullanıldığını ileri sürmektedir.

384. YAKUP, A. (2015). “Lacuna Filling” in Old Turkic Runiform Inscriptions and Old Uyghur Texts (Eski Türkçe Runik Yazıtlarda ve Eski Uygur Metinlerinde “Boşluk Doldurma”). *Turkic Runiform (Türk Runik)*, 206-214.

Yakup bu çalışmada, kendisine göre Eski Türk dil biliminin de temel problemlerinden biri olan boşluk doldurmayı kısaca tartışmaktadır. Yakup, runik ve Uygur harfli Eski Türkçe metinlerde boş bırakılan bazı yerlerin doldurulması üzerine önerilerde bulunmaktadır. “Context-based lacuna-filling” başlıklı bölümde Tonyukuk yazıtının Doğu yüzünün 3. satırında geçen ve 1899'da Radloff tarafından “... *boldı*” şeklinde okunan

fiilin ön tarafı *art[uk[ı] kırkız] küç[lig kağan yağımız] boldı* şeklinde doldurulmuştur. “Historical evidence-based lacuna-filling,” başlıklı bölümde Şine Usu Yazıtı’nın Kuzey yüzünün 4. satırındaki *tür (...) çak elig yıl olurmuş* ibaresindeki boşluk da (Moriyasu 2009: 10) *Türk kağan çak yıl olurmuş* şeklinde okunmuştur. “Rekonstruction of unwritten vowels” başlıklı bölümde Tonyukuk Yazıtı’nın birinci taşının Güney yüzünün ilk satırında geçen *(a)nça ol(u)r(u)r (e)rkli : Og(u)zd(?)nt(?)n : (...) kelti* cümlesindeki yazılmamış ünlüler değerlendirilmektedir: *Og(u)zd(a)nd(a)n* (Radloff 1899: 5), *Og(u)zd(a)nt(a)n* (Malov 1951: 6), *Og(u)zd(u)nt(a)n* [EDPT 741b, Tekin 2003: 84, 222], *Og(u)zd(u)nt(u)n* (Rybatzki 1997: 46), *Og(u)zd(i)nt(a)n* (Suzuki 2008: 5).

E) Köken Bilgisi

385. LIGETI, L. (1981). The Khazarian Letter from Kiev and Its Attestation in Runiform Script (Kiev'den Hazar Mektubu ve Onun Runik Yazıyla Tasdiki). *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae (Macar Bilimler Akademisi Dil Bilimi Dergisi)*, 31(1/4), 5-18. Akadémiai Kiadó. <https://www.jstor.org/stable/44310504>

Ligeti bu çalışmada, 1896 yılında S. Schechter tarafından Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi'ne aktarılan Kahire Genizası Yahudi el yazması malzemeleri arasında bulunan metinlerden birinin sekizinci satırının sonunda Norman Golb (1962) tarafından farkedilen runik yazıyla yazılmış “→ Ꝛ ꝛ Ꝝ ꝝ Ꝟ ꝟ” şeklindeki sözcüğün kökenini tartışmaktadır.

Şekil 17. Kahire Genizası Yahudi El Yazması Malzemeleri Arasında Bulunan Metinlerden Birinin Sekizinci Satırı

386. ŌSAWA, T. (2011b). A Hypothesis on the Etymology of the Old Turkic Royal Clan Name *Ašina/Aşinas* and the Transformation Process in the Early Abbasid Period (Eski Türk Kraliyet Klan Adı *Ašina/Aşinas*'ın Kökeni ve Erken Abbasi Dönemindeki Dönüşüm Süreci Üzerine Bir Hipotez). *Cronica*, 11, 145-153.

Ōsawa bu çalışmada, *Ašina/Aşinas* sözcüğünün Eski Türk halklarıyla ilgili bazı kaynaklardaki kökenini incelemekte ve 2006-2008 yıllarında Moğolistan'daki son araştırmasına dayanarak sözcüğün kökeni konusundaki hipotezini önermektedir.

387. YERBOLAT, S. (2013). Turkic Runes in Southern Part of Kazakhstan: Current State and Future (Kazakistan'ın Güney Kesimindeki Türkçe Runik Yazıları: Mevcut Durumu ve Geleceği). *International Journal of Central Asian Studies Volume (Uluslararası Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 17, 113-125.

Yerbolat bu çalışmada, Orta Asya ve Kazakistan'da bulunan Eski Türkçe yazıtların kökenlerini ve çözümlemelerini incelemektedir.

F) Anlam Bilgisi

388. ERDAL, M. and NEVSKAYA, I. A. (2020). *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]*. Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112208953>

Bu kitap, Altay derlemini bir bütün olarak belgelemeyi amaçlayan sistematik bir çalışmadır. Bu çalışmada, on dokuzu İngilizce, biri Rusça olan yirmi araştırma yer almaktadır. Yazarlar, burada yer alan bazı çalışmalara kendi yorumlarını da dâhil etmektedir. Irina Nevskaya ve Marcel Erdal giriş bölümünde (s. 8-16) bu kitap ve kitapta yer alan araştırmalar hakkında bilgi vermekte ve bu yirmi araştırmayı müteveffa Kubarev'in anısına takdim etmektedirler.

389. KLYASHTORNY, S. G. (1988). East Turkestan and The Kaghans of Ordubalyk (The Interpretation of the Fourteenth Line of the Terkh Inscriptions) [Doğu Türkistan ve Ordu Balık Kağanları (Terhin Yazıtları'nın On Dördüncü Satırının Açıklaması)]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 42(2-3), 277-280. Budapest. **Aynı çalışma:** *Old Turkic Runic Texts (Eski Türkçe Runik Metinler)*. 197-200.

Klyashtorny bu çalışmada, Terhin Yazıtları'nın on dördüncü satırını ele almaktadır.

390. KRUEGER, J. R. (1962a). The Earliest Turkic Poem (En Eski Türk Şiiri). *Journal of the American Oriental Society (Amerikan Doğu Bilimleri Derneği Dergisi)*. 82(4), 557.

Krueger bu çalışmasında; Türkiye tarihyazımında bilinen isimleri ile Büyük Hun İmparatorluğu veya Asya Hun İmparatorluğu olan, M.Ö. 3. yy. sonlarından itibaren Çin'in kuzey sınırlarını tehdit eden bir güç unsuru olarak 500 sene Orta Asya'da egemenlik kurmuş kırsal göçebe kabileler konfederasyonuna verilen isim olan *Hsiung-nu* fal beyitini çözümleme ve tercüme etme çabalarının fikir birliği ortaya koyma noktasında imkânsız olduğunu ifade etmektedir. Krueger'e göre, kullanılan uyak tesadüfi olabileceğinden ve Çince hece yapısı zaruriyetiyle yazdırılmış olabileceğinden M.S. 329 yılına ait olan bu mısra (*Chin-shu*'da 95. bölüm), Türk dilinde bilinen en eski şiir örneği adayı olma konusunda biraz kuşku uyandırmaktadır. Sonrasında Orhun ve Yenisey Yazıtları'ndan bahseden Krueger, 8. yy.'ın ilk dönemlerine ait olan bu yazıtların Türkologlara sözcük veya biçim birimlerinin en eski kanıtını sunduğunu ifade etmektedir.

391. KUBAREV, G. V. (2015). A Runic Inscription on a Silver Vessel from the Bratsk Reservoir (Bratsk Havzasından Gümüş Bir Kap Üzerindeki Runik Yazıt). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik*

Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak] (pp. 55-63). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Kubarev bu çalışmasında, 1970’li yıllarda Murujskiy adasında bulunan ve hâlen Maljuşenko’nun özel koleksiyonunda korunan gümüş bir maşrapa hakkında bilgi vermektedir. Maşrapanın tabanına runik harfli bir metin çizilmiştir. Kubarev, henüz transkripsiyonu ve tercümesi yapılmayan runik metinden okuyabildiği *sök(ü)rm(e)yü* sözcüğünü “without making (somebody) kneel” [birine diz çöktürmeden] şeklinde anlamlandırmıştır.

392. KUBAREV, G. V. (2016). A Runic Inscription at Kalbak-Tash II, Central Altai, with Reference to the Location of the Az Tribe (Orta Altay, İkinci Kalbak-Taş’ta Az Kabilesinin Konumuna İlişkin Bir Runik Yazıtı). *Archaeology, Ethnology and Anthropology of Eurasia (Avrasya Arkeolojisi, Etnolojisi ve Antropolojisi)*, 44(4), 92–101.

Kubarev bu çalışmada, İkinci Kalbak-Taş petroglif sahasında bulunan yeni bir runik yazıtı tanıtmakta ve yorumlamaktadır.

393. LI, Y. S. (2016b). On the 51th Line of the Toñuquq Inscription (Tonyukuk Yazıtı’nın 51. Satırı Üzerine). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 61(1), 57-66.

Li bu çalışmada, Tonyukuk Yazıtı’nın 51. satırını ele almaktadır. Araştırmacıların çoğuna göre, bu satırda iki cümle vardır. Çin vakayinamelerine göre, Kapgan Kağan, Elteriş Kağan’ın (= Kutlug) küçük erkek kardeşlerinden biri olup onun tarafından şad atanmıştır. Kapgan Kağan 27 yaşındayken Kutlug hastalıktan ölmüştür. Kapgan Kağan, küçük erkek kardeşini sol kanadın [yani, Tölislerin] şad’ı ve Kutlug’un oğlunu [yani, gelecekteki Bilge Kağan’ı] sağ kanadın [yani, Tarduşların] şad’ı atamıştır. Dolayısıyla, eğer Radloff’un metni temel alınırsa birinci cümle şöyle okunabilir: “Kapgan kağan : y(e)ti ot(u)z : yaşka [kağan(i)m uçdoğ(i)]nta [tölis bod(u)n üzä şad] ärti: “Kapgan Kağan, 27 yaşında [kağanım vefat ettiği]nde [Tölis halkı üzerine şad]

idi”. Bu çalışmada geçen *Olor-* eyleminin geçmiş zamanı *olordı* veya *olordum* değil, *olortı* veya *olortum*’dur.

Şekil 18. Tonyukuk Yazıtı’nın 51. Satırı

394. TEKİN, T. (1963b). On Kök Turkic *Büntägi* (Köktürk Türkçesi *Büntegi* Üzerine). *Central Asiatic Journal* (Orta Asya Araştırmaları Dergisi), 8, 196-198. Tony. 56-57: *näij yirdäki qayanliý budunqa büntägi bar ärsär nä bwjï bar ärtäci ärmis* (G. J. Ramstedt, J. G. Grano, Pentii Aalto, "Materialien zu den alttürkischen Inschriften der Mongolei (Mogolistan’ın Eski Türkçe yazıtlarına ilişkin malzemeler)", JSFOu. 60, Helsinki 1958, 7, pp. 47-48)

Tekin bu çalışmasında, Radloff ve Thomsen gibi Türkologların yukarıda geçen “*Näij yirdäki qayanliý budunqa büntägi bar ärsär nä bwjï bar ärtäci ärmis*” cümlesine anlam vermekte güçlük çektiklerini belirterek, cümle ile ilgili yapılan açıklamaların kabul edilemez olduğunu ifade etmektedir. Makalesinin sonunda ise, bu cümleye şu şekilde anlam vermektedir: “Herhangi bir ülkedeki kağanlı (yani ‘bağımsız’) bir halkın böylesi bir (devlet adamı) var ise, (o halkın) ne (gibi) bir sıkıntısı olacak imiş?”

395. TEKİN, T. (1993). *Irk Bitig. The Book of Omens [Irk Bitig. Fal Kitabı]* (Turcologica 18). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Tekin bu çalışmada, 9. yy.a ait bir Türkçe fal kitabı olan “*Irk Bitig*”e yeni bir yorum getirmektedir. Bu çalışmaya göre, *Irk* sözcüğü kehanet, fal ya da tahmin gibi anlamlara gelmektedir. *Bitig* sözcüğü ise, kitap anlamındadır. *Irk Bitig*, günümüz diline fal kitabı ya da kehanet kitabı olarak çevrilebilir. *Irk Bitig*, Orhun alfabesi ile kâğıda yazılmış

eserlerdendir. Bu fal kitabı, Doğu Türkistan’da Uygurların hâkim olduğu Uygur edebiyatının parlak devirlerini geçirdiği çağa aittir.

G) Sözcük Bilgisi

396. AHMEDOVA, A. (2016). Compound and Pseudo-Compound Words in Orkhon Inscriptions (Orhun Yazıtları’nda Birleşik ve Görünüşte Birleşik Sözcükler). *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks (Türk Dünyası Dergisi)*, 8(3), 347-367.

Ahmedova bu çalışmada, görünüşte birleşik olan sözcükleri gerçek birleşik sözcüklerden ayırt etmeyi amaçlamaktadır. Ahmedova, bu birkaç gerçek birleşik sözcük olmadan bile, Orhun Türkçesinin işlev görebileceğini ve çok farklı fikirleri ifade edebileceğini öne sürmektedir.

397. AYDAR, M. (2016). On Some Old Turkic Words in Kazakh (Kazak Türkçesindeki Bazı Eski Türkçe Sözcükler Üzerine). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 59(1), 51-59.

Aydar bu çalışmada, Kazak ve Eski Uygur Türkçelerinin malzeme arşivlerini kullanarak, Orhun Yazıtları’nda geçen *erig*, *id-*, *azman*, *yay*, *yalma* ve *yariy* gibi birkaç sözcüğün anlamını araştırmaktadır.

398. AYDIN, E. (2011). Remarks on *Qatun* in the Yenisei Inscriptions (Yenisey Yazıtları’nda *Qatun* Üzerine Tespitler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 64(3), 251-256.

Aydın bu çalışmada, Uyuk-Turan (E 3), Aldı-Bel I (E 12), Aldı-Bel II (E 72) ve Novosyolovo Yazıtları’nda geçen *qatun* sözcüğü üzerinde durmaktadır. Önceki araştırmaların aksine bu sözcüğün “kağanın eşi” veya “hatun” ile değil, Katun Nehri ile ilişkili olduğunu savunmaktadır.

399. BAZIN, L. (1995). Pre-Islamic Turkic Borrowings from Upper Asia (Yukarı Asya’dan İslam Öncesi Türkçe Ödünçlemeleri). *Diogenes (Diyojenler)*, 43(3), 35-44.

Bazin bu çalışmada, Moğolistan ve Güney Sibirya'daki yazıtlarda M.Ö. 700'lü yılların başlangıcında bulunan Türkçe ödünçlemeleri ve M.Ö. 900 yılının başlarında Kuzey Tarım'da (özellikle Turfan bölgesinde) ve ipek ticaretinin ana yolu üzerinde bulunan Dunhuang'ta muhafaza edilmiş Türkçe-Uygur Türkçesi el yazmalarını incelemektedir.

400. CLAUSON, Sir G. (1961b). Notes on the "İrk-Bitig" ("İrk Bitig" Üzerine Notlar). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 33, 218-225.

Clauson bu çalışmasında, İrk Bitig'te geçen çözülmemeyen sözcükleri ve ifadeleri ele almaktadır.

401. CLAUSON, Sir G. (1964a). Early Turkish Astronomical Terms (Erken Türkçe Astronomi Terimleri). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 35, 350-368.

Sir Gerard Clauson bu çalışmasında, dönemindeki bilgi birikimi doğrultusunda Erken Türkçeye ait gök bilimi ilgili yaşayan terimlerin bir listesini oluşturmayı amaçlamıştır.

402. HEGAARD, S. E. (1976). Some Expressions Pertaining to Death in the Kök-Turkic Inscriptions (Köktürk Yazıtları'nda Ölümle İlgili Bazı İfadeler). *Ural Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 48, 89-115.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

403. KORMUSHIN, I. V. (2006). Some Relationship Terms in The Yenisei Inscriptions (Yenisey Yazıtları'nda Bazı Akrabalık Terimleri). *Kinship in the Altaic World (Altay Dünyasında Akrabalık)*, 203-206.

Kormushin bu çalışmada, altı Yenisey Yazıtı'nda bulunan benzer anlama sahip iki sözcük çifti olan *kinim qadaşim* (E-3₁, E-11₆, E-45₇) ve *qadaşim kinim* (E-10₁₂, E-44₄, E-59_{7,8}) ifadelerini hem anlamsal hem de biçimsel açıdan incelemektedir.

404. LI, Y.S. (2011). On *tögültün yazı* in the Orkhon Inscriptions (Orhun Yazıtları'nda *Tögültün Yazı* Üzerine). *Ötüken'den İstanbul'a*, 371-378.

Li bu çalışmada, Orhun Yazıtları'nda geçen *Tögültün yazı* ifadesini incelemektedir.

405. ÔSAWA, T. (2006). Aspects of the Old Turkic Social System Based on Fictitious Kinship (The Analysis of the Term <Kul (Slave)> In the Orkhon-Yenisei Epitaphs) [Kurmaca Akrabalığa Dayalı Eski Türk Sosyal Sisteminin Özellikleri (Orhun-Yenisey Mezar Yazıtlarında <Kul (Köle)> Teriminin İncelemesi)]. *Kinship in the Altaic World (Altay Dünyasında Akrabalık)*, 219-230.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

406. ÔSAWA, T. (2013). Problems on Terms and Terminologies of Cultural and Ritual Wordschipping of the Secret Mountains and Rivers among the Ancient Turkic Nomad Peoples the Orkhon and Yenisei Region (Orhun ve Yenisey Bölgesindeki Eski Türk Göçebe Halkları Arasında Gizli Dağlara ve Nehirlere Yönelik Kültürel ve Ritüel Sözcük Türetimine İlişkin Terim ve Terminolojilerle İlgili Sorunlar). *Tyurkskaya Runika (Türk Runik)*, 1, 47-54.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

407. RAGAGNIN, E. (2013a). The Concept of Death in Turco-Mongolic Shamanism: “to Die” in Ancient Turkic and Mongolic Sources and Their Reflexes in Modern Turkic Languages of Mongolia (Türk-Moğol Şamanizminde Ölüm Kavramı: Eski Türk ve Moğol Kaynaklarında “Ölmek” ve Onların Moğolistan'ın Çağdaş Türk Dillerindeki Yansımaları). In Antonio Fabris (Ed), *Tra Quattro Paradisi. Esperienze, Ideologie e Riti Relativi Alla Morte Tra Oriente e Occidente [Dört Cennet Arasında. Doğu ve Batı Arasındaki Ölümle İlgili Deneyimler, İdeolojiler ve Ritüeller]* (pp. 49-59). Venezia: Edizioni Ca' Foscari-Digital Publishing.

Ragagnin bu çalışmada, Türk-Moğol şamanizminde ölüm kavramını ele almaktadır. Eski Türkçe Orhun Yazıtları'nda ve Moğolların Gizli Tarihi'nde geçen “ölmek” kavramını tahlil etmektedir. Ayrıca

Moğolistan'ın çağdaş Sayan Türk dillerinde bu kavramla ilgili ifadelerin kullanımını incelemektedir.

408. RYBATZKI, V. (2011). Classification of Old Turkic Loanwords in Mongolic (Moğolcadaki Eski Türkçe Ödünç Sözcüklerin Sınıflandırılması). *Ötüken'den İstanbul'a*, 185-202.

Rybatzki bu çalışmada, Moğolcadaki Eski Türkçe ödünç sözcükleri sınıflandırmaktadır.

409. TIESHAN, Z. (2011). The Terms of “Death” in Old Turkic Inscriptions and Its Cultural Connotations (Eski Türkçe Yazıtlardaki “Ölüm” Terimleri ve Kültürel Çağrışımları). *Ötüken'den İstanbul'a*, 325-330.

Tieshan bu çalışmada, Eski Türkçe yazıtlardaki “ölüm” terimlerini ve kültürel çağrışımlarını tartışmaktadır.

410. TISHIN, V. (2014). On the Term *dáguān* 達官 of Chinese Sources on the Early Turkic History (in view of the One Hypothesis of İbrahim Kafesoğlu) [Erken Türkçe Tarihinde Çin Kaynaklarındaki *dáguān* 達官 Terimi Üzerine (İbrahim Kafesoğlu'nun Bir Hipotezi Işığında)]. *Dil Araştırmaları*, 15, 39-51.

Tishin bu çalışmada, Tang dönemindeki kaynaklarda *dáguān* 達官 terimini incelemektedir. Yazar, Türk âlimi İbrahim Kafesoğlu'nun bir hipotezi olan bu terimi Eski Türkçede “millet meclisi üyesi” anlamındaki *toyğun* sözcüğüne bağlayan fikri tartışmaktadır.

H) Ad Bilgisi

411. AYDIN, E. (2019). On the Name and Titles of Tonyuquq (Tonyukuk'un Adı ve Ünvanları Üzerine). *Türkbilig*, 37, 1-10.

Aydın bu çalışmada, “Tonyukuk”un hem kendi yazıtındaki hem de Bilge Kağan ve Küli Çor Yazıtları'ndaki yazımlarını incelemektedir. Ayrıca, “Tonyukuk”un kullandığı ünvanlar ve bunların neyi ifade ettiği üzerinde duran Aydın, bu ünvanların Genel Türk dilindeki durumları üzerinde

görüş belirtmektedir. “Tonyukuk” Yazıtı, bulunduğu günden bugüne kadar üzerinde en çok çalışma yapılan yazıtlardandır. Yazıtın sahibi “Tonyukuk”un adı ve bu adın ifade ettiği anlam epeyce tartışılmıştır. Ad, “Tonyukuk” ve “Tunyukuk” biçiminde iki farklı biçimde okunmaktadır. “Tonyukuk”un adı, kendi yazıtı dışında, Bilge Kağan Yazıtı’nda bir kez, ad olarak ise Küli Çor Yazıtı’nda bir kez tanıklanmıştır. “Tonyukuk”un sözcük olarak yazımı, Bilge Kağan ve Küli Çor Yazıtları’ndaki ile “Tonyukuk” Yazıtı’ndaki biçimleri birbirinden farklıdır. Bu farklılık, *ny* ünsüzü veya *n* veya *y* ile yazılıp yazılmadığı konusundadır. Çalışmanın son bölümünde, “Tonyukuk” adının geçtiği yerlerdeki cümleler toplu olarak verilmektedir.

412. ECSEDY, H. (1965). Old Turkic Titles of Chinese origin (Çince Kökenli Eski Türkçe İsimler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 18, 83-91.

Bu çalışmasında Ecsedy, yazılı biçimde muhafaza edilmiş Çince kökenli Eski Türkçe isimleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Türk dillerinde farklı Çince isimlerin edinim şekli ve kapsamı çeşitlilik göstermektedir. Bunlar: “Çince kökenli ifade şekliyle Türk diline ait itibar ifade eden asıl ödünç sözcükler, Çince resmî ünvanlarının geçici suretleri ve Çince rütbe isimlerinin edinimi” şeklindedir.

413. HAYASHI, T. (2015). İllig Qagan or İllik Qagan? A Small Inscription on a Roof Tile (İllig Kağan Mı, İllik Kağan Mı? Kiremit Üzerinde Küçük Bir Yazıt). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Interpreting the Turkic Runiform Sources and the Position of the Altai Corpus [Türk Runik Kaynaklarını ve Altay Derleminin Konumunu Yorumlamak]* (pp. 46-54). Berlin: Klaus Schwarz Verlag.

Hayashi bu çalışmasında, Tsetsüüh ve Bugut külliyeleri üzerindeki incelemelerini ve birinci kağanlık dönemine ait olduğu söylenen Tsetsüüh külliyesinde bulunan bir kiremit parçası üzerindeki il-*l(i)k* şeklinde okunan yazıt ve bu sözcük ile kimin kastedildiği konusu üzerinde durmaktadır. Hayashi, Sui-şu, 84, r3’te geçen ve İşbara

Kağan'ın Çin İmparatoruna yazdığı mektubun Rybatzki tarafından yapılan yorumunu vermektedir.

414. JARRING, G. (1961). Some Notes on Central Asian Turkic Place Names (Orta Asya Türkçe Yer Adları Üzerine Bazı Notlar). *The Bulletin of the Geological Institutions of the University of Uppsala (Uppsala Üniversitesi Jeolojik Kurumlar Bülteni)*, 40, 467-478.

Jarring'e göre, Orta Asya'da Türk dillerinin konuşulduğu bölgelerdeki yer isimleri hakkında çok az şey yazılmış ve yayımlanmıştır. Temel olarak Doğu Türkistan bölgesinin yer isimlerine bağlı kalan Jarring, bunların Türkçe öncesi dönemde ortaya çıkan isimler ve *kızıl* "kırmızı", *kızıl-su* "kırmızı nehir", *ak-su* "beyaz nehir", *ördeklik* "ördek yeri" gibi Türkçe kökenli isimler şeklinde iki farklı gruba ayrılabilceğini belirtmektedir.

415. KENZHEAKHMET, N. (2014). Ethnonyms and Toponyms of the Old Turkic Inscriptions in Chinese Sources (Çin Kaynaklarında Eski Türkçe Yazıtların Etnonimleri ve Yer Adları). *Studia et Documenta Turcologica*, 2, 287-316.

Kenzheakhmet bu çalışmada, Çin kaynaklarında Eski Türkçe yazıtların etnonimlerini, yer ve kişi adlarını araştırmaktadır.

416. ÖZYETKİN, A. Y. (2006). On the Use of the Title "Beg" among the Turks (Türkler Arasında "Beg" Ünvanının Kullanımı Üzerine). *International Journal of Central Asian Studies (Uluslararası Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 11, 156-170.

Özyetkin bu çalışmada, Türkler arasında "beg" ünvanının kullanımını tartışmaktadır.

417. TEZCAN, M. (2006). The Ethnonym *Apar* in the Turkish Inscriptions of the VIII. Century and Armenian Manuscripts (8. yy. Türk Yazıtlarında *Apar* Etnonimi ve Ermeni El Yazmaları). In Matteo Compareti, Paola Raffetta and Gianroberto Scarcia (Eds), *Ērān ud Anērān, Studies*

presented to Boris Il'iç Maršak on the Occasion of His 70th Birthday [Ērān ud Anērān, Boris Il'iç Maršak'a 70. Doğum Günü Vesilesiyle Sunulan Çalışmalar] (pp. 603-615). Libreria Editrice Cafoscarina: Venezia.

Tezcan bu çalışmada, Türk yazıtlarına ve bazı erken Ortaçağ Ermeni kaynaklarına göre hâlâ gizemini koruyan bir yer adı veya etnonimi olan (A)Par veya Par'ı tartışmaktadır. Tezcan'a göre 8. yy. Türk yazıtlarında (Bilge Kağan ve Köl-Tigin) "Apar" adı, hem Çin hem de Türk kaynaklarında geçen diğer bazı adlar gibi (Kibin, Kangju, Wuishanli, Anxi vb. ve Tabgaç, (A)Purum / Byzance, Kırkız, Uç-Kurykan, Otuz Tatar vb.) coğrafi değil, siyasi bir addır. Ancak Ermeni kaynaklarındaki "Apar" adı ve bileşeni, coğrafi bir alanı (Horasan) gösteriyor gibi görünmektedir ve bu bölge, bir zamanlar orada bir siyasi oluşumu da imâ edebilir. Bu eski mülkiyet Ak Hun İmparatorluğu'na (Eftalitler) ait olabilir, ancak Akhunlar'a ["Ak Hunlar"] ait olmayabilir, çünkü iki hanedan birbirinden tamamen farklıdır ve birincisi ikincisinin yerini almıştır.

418. YILDIRIM, F. (2013). On the Titles *Ten-si* and *Kan* in the Irk Bitig (Irk Bitig'de *Ten-si* ve *Kan* Ünvanları Üzerine). *Dil Araştırmaları*, 13, 141-150.

Yıldırım bu çalışmada, *ten-si* ünvanının Türk kültüründeki yeri üzerinde durup bu ünvan ile *kan* ünvanını "Irk Bitig"deki işlevleri açısından karşılaştırmaktadır. Bu çalışmaya göre, Irk Bitig, 10. yy.'ın başlarında Eski Türkçe runik yazısı ile yazılmış Eski Türkçe fal kitabıdır. Bu kitap temelde Türk göçebe-bozkır kültürünü yansıtmaya rağmen *dintar*, *manistan* sözcüklerinde görüldüğü gibi Maniheizm öğeleri de barındırmaktadır. "Irk Bitig"de aynı zamanda birkaç Çince kökenli sözcük de bulunmaktadır. Bunlardan birisi *tensi* ünvanıdır. Bu Çince hükümdar ünvanı ile birlikte Türk yönetim geleneğinde çok daha yaygın olan *kan* ünvanını da "Irk Bitig"de görülmektedir. Yıldırım, araştırmacıların *ten-si* ünvanının "Irk Bitig"deki yeri üzerinde bugüne kadar yeterince durmadıklarını ifade etmektedir.

İ) Tanıtmalar

419. AVRUTINA, A. S. (2009). Runic Scripts: Orkhon and Yenisei (Runik Yazıtlar: Orhun ve Yenisey). *Turkish Book Review (Türkçe Kitap Tanıtması)*, 5, 122-128.

Avrutina bu çalışmada, Çinli tarihçiler tarafından 6. yy.da yazılan eski bir Türk efsanesine göre Türklerin Göktürk (Blue Turks) adını nasıl aldığını anlattıktan sonra, Türk runik yazıtları olan Orhun ve Yenisey Yazıtları'nın keşfedilmesi ve yorumlanmasından bahsetmektedir. Runik işaretlere de değinen Avrutine, 1889-1893 yılları arasında Orhun ve Yenisey vadilerinde Rus arkeologlar tarafından keşfedilen diğer anıtları da çeşitli gruplara ayırarak listelemektedir.

420. BAINBRIDGE, M. (1968). [Review of *Elementary Turkish. Revised and Edited by Norman Itzkowitz* by Lewis V. Thomas (Lewis V. Thomas tarafından hazırlanan *Temel Türkçe, Norman Itzkowitz Tarafından Gözden Geçirilmiş ve Yayına Hazırlanmış* çalışmasının tanıtımı). (10, 187 pp. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1967. (Distributed in G.B. by Oxford University Press)]. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 31(3), 670-671. doi:10.1017/S0041977X00126199

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

421. BATTULHA, T. (2011). [Review of *The Ancient Turkic Archaeological Monuments in Mongolia/Bayan-Ulgii Province* (Moğolistan/Bayan-Ulgii Eyaletindeki Antik Türk Arkeolojik Anıtları Hakkında Bir İnceleme)]. *III. Uluslararası Türkiyat*, 2, 859-862.

Battulha bu çalışmada, Moğolistan/Bayan-Ulgii Eyaletindeki antik Türk arkeolojik anıtları hakkında bir inceleme yapmaktadır.

422. BENZING, J. (1980). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri* çalışmasının tanıtımı)]. Bloomington 1968. *Zeitschrift der Deutschen*

Morgenländischen Gesellschaft (Alman Doğu Derneği Dergisi), 130, 116–120.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

423. CLAUSON, Sir G. (1969). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri* çalışmasının tanıtımı)]. (Indiana University Publication. Uralic and Altaic Servies. Vol. 69.) [XV], 419 pp. Bloomington: Indiana University; The Hague: Mouton and Co., [1968]. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 32(2), 415-416. doi:10.1017/S0041977X00055610

Clauson Talat Tekin'in *Orhun Türkçesi Grameri* kitabını incelediği bu çalışmasında, kitabın beş büyük 8. yy. yazıtının yeni baskısını ve tercümesini içermesi açısından kitaba dair olumlu yönde görüş bildirmekte, ancak sadece bu yazıtların dil bilgisini içermesi ve runik alfabe, Uygur ve Maniheist alfabeleri ile yazılmış kâğıt belgelerde aynı dilin diğer kalıntılarından olmaması nedeniyle çalışmayı eleştirmektedir. Tekin'in sözcüklerle ilgili bazı hataları tekrarladığını ileri süren Clauson, yazarın runik alfabeyi yazma sisteminin (başka alfabeye geçirme) de hatalı olduğunu ifade etmektedir.

424. DOERFER, G. (1995). [Review of *Irk Bitig. The Book of Omens* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Irk Bitig. Fal Kitabı* çalışmasının tanıtımı)]. 1993. *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 39(2), 327–328.

Bu çalışma, Talat Tekin tarafından hazırlanan *Irk Bitig. Kehânetler Kitabı* çalışmasının tanıtımıdır. Doerfer, ilk olarak V. Thomsen tarafından yayımlanan, ardından Orkun, Malov, Clauson, v. Gabain, Erdal, Hamilton gibi birçok araştırmacı tarafından defalarca ele alınan veya atıfta bulunulan Talat Tekin'in bu kitabının artık keşfedilecek veya söylenecek çok az şey bıraktığını ve kesin bir sonucu temsil ettiğini ifade etmektedir.

425. DRESDEN, M. J. (1969). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri* çalışmasının tanıtımı)]. The Hague, The Netherlands: Mouton and Co., 1968, 419 pp. (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series, Volume 69). *Journal of the American Oriental Society (Amerikan Doğu Derneği Dergisi)*, 89(4), 829.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

426. GABAIN, A. V. (1972). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri* çalışmasının tanıtımı)]. The Hague, Mouton, 1968, pp. 418. *Ural Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 44, 294-295.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

427. GÖTZ, M. (1974). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri* çalışmasının tanıtımı)]. The Hague, Mouton and Co. 1968, 419 pp. (Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series, Volume 69). *Oriens (Doğu Araştırmaları)*, 23, 573-577.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

428. MEIER, G. F. (1972). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri* çalışmasının tanıtımı)]. (Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series, Vol. 69, Indiana University Press, Bloomington and Mouton. *Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung (Ses Bilgisi, Dil Bilimi ve İletişim Araştırmaları Dergisi)*, 25(6), 542-543.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

429. NAUTA, A. H. (1969). (Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by Talât Tekin (Talât Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri* çalışmasının tanıtımı)]. The Hague, Mouton and Co. 1968. 419 pp.

(Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series, Volume 69). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 13(4), 308-311.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

430. VÁSÁRY, I. (1970). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri çalışmasının tanıtımı*)]. (Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series, Vol. 69, Indiana University Press, Bloomington and Mouton. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 22, 33.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

431. ZIEME, P. (1972). [Review of *A Grammar of Orkhon Turkic* by T. Tekin (T. Tekin tarafından hazırlanan *Orhun Türkçesi Grameri çalışmasının tanıtımı*)]. *Orientalistische Literatur Zeitung (Doğu Edebiyatı Gazetesi)*, 67(5-6), 265-268.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

J) Köktürk Türkçesiyle İlgili Genel Konular

432. JEONG, J. (1994). Tonyukuk’s Role and Position in the Second Empire of Turks (İkinci Türk İmparatorluğunda Tonyukuk’un Rölü ve Yeri). *Dongyang Shak Yongu*, 47, 1-63.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

433. RYBATZKI, V. (2010). The Old Turkic *Irk Bitig* and Divination in Central Asia (Eski Türkçe İrk Bitig ve Orta Asya’da Fal). In Matthias Kappler, Mark Kirchner and Peter Zieme (Eds.), *Trans-Turkic Studies, Festschrift in Honour of Marcel Erdal [Trans-Türki Araştırmalar, Marcel Erdal Onuruna]* (pp. 79-102). İstanbul.

Rybatzki bu çalışmada, fal ile ilgili çeşitli eserlerden bahsettikten sonra bir fal kitabı olan “İrk Bitig”i tartışmaktadır.

434. SERTKAYA, O. F. (1979b). Some Problems of Köktürk History: The First Line of the Tonyukuk Monument (Göktürk Tarihinin Meseleleri: Tonyukuk Anıtının İlk Satırı). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 23(3-4), 288-292. **Aynı çalışma:** *Göktürk Tarihinin Meseleleri*, 24-28.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

435. SHAIMERDINOVA, N. and KUPAYEVA, A. (2015). On the History of the Research of Old Turkic Orhun Inscriptions in Linguistic Aspect (Eski Türkçe Orhun Yazıtları'nın Dil Bilimsel Açıdan Araştırılmasının Tarihi Üzerine). *Journal of Social Sciences (Sosyal Bilimler Dergisi)*, 4(1), 680-690.

Shaimerdinova ve Kupayeva bu çalışmada, anıtların araştırma tarihinin dönemlerini ve her dönemin ayrıntılı tanımını vermektedirler. Yazarlar, Eski Türkçe El Yazması Eserlerinin incelenmesine büyük katkıları olan bilim insanlarının yazılarının dil bilimsel yönüyle ilgili araştırma çalışmalarının karşılaştırmalı bir analizini yapmaya çalışmaktadırlar.

436. ŠMAHELOVÁ, L. (2009a). Kül Tegin Monument and Heritage of Lumir Jisl-The Expedition of 1958 (Kül Tigin Anıtı ve Lumir Jisl'in Mirası-1958 Seferi.). *Current Archaeological Research (Güncel Arkeolojik Araştırmalar)*, 325-342.

Šmahelová bu çalışmada, 1958 yılında Kül Tigin anıtında yapılan arkeoloji çalışmalarının sonuçlarını sunmaktadır.

437. ŠMAHELOVÁ, L. (2009a). Remarks to a Surface Collection of Artefacts from Khöshöö Tsaidam and Karakorum Collected by the Czechoslovak-Mongolian Expedition to the Orkhon Valley of the Year 1958 (1958 Yılında Orhun Vadisi'ne Çekoslovak-Moğol Keşif Gezisinde Toplanan Khöshöö Tsaidam ve Karakorum'dan Yer Üstü Eserler Koleksiyonuna Dair Tespitler). *Annals of the Náprstek Museum (Náprstek Müzesi Yıllıkları)*, 30(1), 45–70. ISSN 0231-844X (print), 2533-5685 (online). Also available from: <https://publikace.nm.cz/en/periodicals/aotnpm/30->

[1/remarks-to-a-surface-collection-of-artefacts-from-khoshoo-tsaidam-and-karakorum-collected-by-the-czechoslovak-mongolian-expedition-to-the-orkhon-valley-of-the-year-1958](#)

Šmahelová'nın bu çalışması, 1958 yılında Orhun Vadisi'ne Çekoslovak-Moğol keşif gezisinde toplanan Khöshöö Tsaidam ve Karakurum'dan yer üstü eserler koleksiyonuna dair tespitler ile ilgilidir.

438. WINTER, W. (1963). Tocharians and Turks (Toharlar ve Türkler). In D. Sinor (Ed.), *Aspects of Altaic Civilization (Altay Uygarlığı Özellikleri)* (pp. 239-251).

Winter'in bu makalesi Toharlar ve Türkler arasındaki dil bilimsel ilişkilerle ilgilidir. Yazar aşağıdaki teoriyi savunmaktadır:

Turfan bölgesinde A metinlerinin varlığı bu bölgedeki Türklerin varlığı ile bağlantılıdır. A metinlerinin Budist inancına sahip olan Türkler arasında özel bir prestije sahip olmasından dolayı, bu Türklerin A'da yer alan metinleri kendileri ile birlikte Turfan bölgesine getirdiklerini, orada ve Şorçuq'ta dini faziletinden ötürü çoğalttıklarını varsayıyoruz (p. 244).

K) Diğer Konular

439. BABAYAROV, G. (2010). The Tamgas of the Co-Ruling Ashina and Ashida Dynasties as Royal Tamgas of the Turkic Kaghanate (Türk Kağanlığının Tamgaları Olarak Birlikte Hüküm Süren Ashina ve Ashida Hanedanlarının Kraliyet Tamgaları). *Traditional Marking Systems (Geleneksel İşaretleme Sistemleri)*, 393-402.

Babayarov bu çalışmada, Ashina ve Ashida hanedanlarının tamgalarının Türk Kağanlığının sosyo-politik yaşamındaki rolünü incelemektedir.

440. ŌSAWA, T. (2011c). The Significance of the *Ötüken Yer* to the Ancient Turks (*Ötüken Yer*'in Eski Türkler İçin Önemi). *Ötüken'den İstanbul'a*, 405-423.

Ōsawa bu çalışmada, *Ötüken yer*'in eski Türkler için önemi üzerinde durmaktadır.

4.2.1.1.2. Uygur Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

441. ARAT, R. (1964). Among the Uighur Documents. II. (Translated from Turkish. Part I was Published in İstanbul in 1937 under the Title: Uygur Türkçesi Yazılar Arasında). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*. 36, 263-272.

Arat bu çalışmasında İstanbul Üniversitesi kütüphanesinde, Yıldız sarayından gelen yazmalar arasında, üzerinde “hıfzı lâzım Çin ve Çağatay lisanınca bâzı fersûdelenmiş evrak” yazılı bir zarfın içinde, henüz temizlenmemiş bir hâlde bulunan bir küme evrağın temizlenip ütülendikten sonra zarfın içindeki parçaların ve yazmaların mahiyetinin ortaya çıkarıldığını ifade etmektedir. Bu yazmalar arasındaki iyi ve tam olarak muhafaza edilen uzunluğu 47 cm ve genişliği 28 cm olan sarımtırak ince kâğıda yazılmış en büyük vesika ile ilgili metne ve onun tercümesine yer vermektedir.

442. CSONGOR, B. (1962). Chinese Glosses in Uighur Texts Written in Brahmi (Brahmi Alfabesinde Yazılan Uygur Metinlerinde Çince Notlar). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 15, 49-53.

Csongor bu çalışmasıyla ilgili bütün ögelerin A. v. Gabain (Berlin 1954) tarafından hazırlanan *Türkische Turfantexte VIII (TTVIII)-Türkçe Turfan Metinleri* isimli eserinden alındığını belirterek, Brahmi alfabesinde yazılan Uygur metinlerinde Çince notlara değinmektedir.

443. GANDJEİ, T. (1962). Note on an Unknown Poem of Haidar in Uighur Characters (Haydar'ın Uygur Yazısı İle Yazılmış Bilinmeyen Bir Şiiri Üzerine Notlar). *A Locust's Leg: Studies in honour of S. H. Takqizadeh (Bir Çekirgenin Bacağı: S. H. Takqizadeh onuruna çalışmalar)*, 64-69.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

444. GANDJEİ, T. (1964). Note on the Colophon of the “Latâfat-Nâma” in Uighur Characters from the Kabul Museum (Kabil Müzesi'ndeki Uygur Harfli Letâfet-Nâme Yazması Üzerine Notlar). *Annali dell'Istituto Universitario Orientale di Napoli (Napoli Orientale Universitesi Enstitüsü Yıllıkları)*, 14, 161-164.

Gandjei bu makalesinde, “Letâfet-nâme”nin Afganistan’ın başkenti Kabil Müzesi Kütüphanesinde tespit edilen ve 893/1488’de istinsah edilmiş Uygur harfli ikinci bir nüshasını tanıtmaktadır.

445. GENG, S. (1980). A Study of the Stone Tablet in Uyghur Script about the Meritorious Deeds of Princes of Koço/Goachang (Koço/Goachang Sultanlarının Değerli Hizmetleri Hakkında Uygur Yazısıyla Yazılmış Taş Tablet Üzerine Bir Çalışma). *Kaogu Xuebao*, 4, 515-529.

Geng bu çalışmada, Koço/Goachang sultanlarının değerli hizmetleri hakkında Uygur yazısıyla yazılmış taş tableti incelemektedir. Yazar, sadece yarısının günümüze ulaştığı bu yazıttaki metnin ünlü bir Uygur âlimi ve Yuan Hanedanlığı şairi Kuikui tarafından yazıldığını tespit etmiştir.

446. KAMALOV, A. K. (2005). Sino-Uighurica: Revisiting the Uighur Runic Inscriptions and the T’ang Sources (Sinoloji ve Uygur Türkçesi: Uygur Runik Yazıtlarına ve T’ang Kaynaklarına Yeniden Bakış). *Bolor-un Gerel*, 385-391.

Kamalov bu çalışmada, Uygur yazıtlarında yer alan anlatımları T’ang dönemine ait benzer Çin tarihî kaynaklarının bilgileriyle karşılaştırmalı bir şekilde inceleyerek Uygurların siyasi tarihinin bazı önemli sorunlarını ele almayı amaçlamaktadır.

447. KAMALOV, A. K. (2003). The Moghon Shine Usu Inscription as the Earliest Uighur Historical Annals (En Eski Uygur Tarihi Yıllıkları Olarak

Moghon Şine Usu Yazıtı). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 47(1), 77-90.

Kamalov bu çalışmada, Moghon Şine Usu Yazıtı'nı ele almaktadır. Selenga taşı veya Moyun-Çor anıtı olarak da bilinen Şine Usu Eski Uygur runik yazıtı, Moğolistan'da keşfedilen Uygur çağının en büyük anıtlarından biridir. Anıt, İkinci Uygur Kağanlığının (744-840) gerçek kurucusu İl İtmiş Kağan (başka bir isim Bayan-Çor, daha önce Moyun-Çor olarak yeniden yapılandırılmıştır) onuruna yapılmıştır, dolayısıyla bu yazıt, Uygur devletinin askerî ve siyasi tarihi, özellikle de ilk on yıllarının tarihi üzerine bazı önemli bilgiler içermektedir. Yazar, Çin yıllıkları da dâhil olmak üzere diğer benzer yazılı kaynaklarda tasvir edilmeyen, Uygur devletinde (*el*) meydana gelen ve tarif edilmeyen iç olaylara odaklandığı için bu yazıtı önemli bulduğunu ifade etmektedir. Şine Usu Yazıtı, 20. yy.ın başlarında G. I. Ramstedt tarafından keşfedilip çözümlenmiştir ve bilgileri, Eski Türk ve Uygur toplumlarının tarihini yeniden inşa ederken bilim adamları tarafından yaygın olarak kullanılmıştır.

448. KATAYAMA, A. (1999b). Tariat Inscription (Tariat Yazıtı). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998 [1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu]* (pp. 168-176). Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Katayama bu çalışmada, Tariat Yazıtı'nı ele almaktadır. Yazar, yazıtın Türk diline ve İngilizceye aktarımını yapmış ve Türk diline ait çeviri yazısını da eklemiştir.

449. KIZLASOV, I. L. (1994). Sphere of Applications of the 8th-10th Centuries Steppe-Runic Alphabets (8.-10. Yüzyıllar Arasında Bozkır-Runik Alfabelerinin Uygulama Alanı). In Bruno Genito (Ed.), *The Archaeology of the Steppes (Methods and Strategies) [Bozkır Arkeolojisi]* (Yöntem ve Stratejiler) (pp. 619-631). Napoli: Istituto Universitario Orientale.

Kızlasov bu çalışmada, 8.–10. yüzyıllar arasında bozkır-runik alfabelerinin uygulama alanlarını ele almaktadır.

450. KUDARA, K. (1981). A Fragment of an Uighur Version of the Abhidharmakośakārikā (Abhidharmakośakārikā'nın Uygur Versiyonunun Bir Parçası). *Journal Asiatique (Asya Mecmuası)*, 269(1/2), 326–346.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

451. KLYASHTORNY, S. G. (1985). The Tes Inscription of the Uighur Böğü Qaghan (Uygur Böğü Kağan'ın Tes Yazıtı). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 39(1), 137-156. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

452. KLYASHTORNY, S. G. and TRYJARSKI, E. (1990). An Improved Edition of the Arkhanen Inscription (Arhanan Yazıtı'nın Geliştirilmiş Bir Neşri). *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 47(1), 63-68. Warszawa.

Klyashtorny ve Tryjarski bu çalışmada, Kül Tarhan olarak da adlandırılan Arhanan Yazıtı'nı daha kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Yazıtın ilk yayımcısı E. Tryjarski'dir. Tryjarski kendi çalışmasında, birçok yerde okuma yapmamıştır. Moğolistan'ın Bulgan aymagında, Hişig-öndör Sum'un kırk km. güneyindeki Arhanan Dağı'nın civarında bulunan Arhanan Yazıtı'nda üç satır bulunmaktadır. Bu çalışmaya göre, yazıtın bulunduğu kaya kütesinde bulunan damgaların büyük bir bölümünün Uygurlara ait olması ve harf karakterleri göz önüne alındığında, yazıtın Uygur dönemi yazıtlarından olduğu öne sürülebilir. Yazıtın ilk satırında Kutlu prenses, Yegen Botur (?) Erkin Avlak (?) eri olduğu (?) ve Yangı Köl Tarkan'ın bir güvey getirdiği belirtildikten sonra satır, “iki kaya gibi sağlam olsun” esenlik dileme cümlesiyle bitmektedir. İkinci satır, yazıtın kayaya kazındığı bilgisinin ardından *kaya teŋr<i>ken kutlug boluŋ* “Kutlu kaya (gibi) kutlu olun!” esenlik dileme cümlesiyle son bulmaktadır. Son satırda ise, yazıtı yazan kişinin adının Kul Açuk olduğu

ve kayaya yazıtı kendisinin kazıttığı anlaşılmaktadır. Aşağıda Arhanan yazıtının metni verilmiştir:

Şekil 19. Arhanan Yazıtı Metni

www.atalarmirası.org.

453. MATSUI, D. (2008). Revising the Uighur Inscriptions of the Yulin Caves (Yulin Mağaraları Uygur Yazıtları'nın Gözden Geçirilmesi). *Studies on the Inner Asian Languages (İç Asya Dilleri Üzerine Araştırmalar)*, 23, 17-34.

Matsui bu çalışmada, Yulin mağaralarındaki Uygur Yazıtları'yla ilgili Hamilton ve Niu'nın öncülük ettiği çalışmalardan bahsettikten sonra Yulin mağarası 12'de bulunan Uygurlara ait üç yazıttan H, J ve L Yazıtları'nı yeniden yorumlamaktadır.

454. MOLNÁR, Á. (1980). An Agricultural Term in an Old Uighur Description of Hell (Eski Uygur Türkçesi Cehennem Tanımında Tarımsal Bir Terim). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 34(1/3), 163-170.
<http://www.jstor.org/stable/23682133>

Molnár bu çalışmada, yanlış anlaşıldığını düşündüğü Uyğur Türkçesi yazılmış bir metnin aşağıdaki paragrafını açıklamaya çalışmaktadır:

(31) . . . birök ölütcü tñlñy mğarau-
(32) rab tamuda toysar, anta tamu ärkligl-
(33) äri örtlüg qızartmış tāmirlig yir-
(34) dä töpün² yatıururlar. üzäsintä³
(35) yalınlayu turur yoyun tuluqlar tägräsindä
(36) toqıp, anñ içindä batururlar.

Şekil 20. Eski Uyğur Türkçesi Bir Metin: Cehennem Tanımı

455. MORI, M. (1962). A Study on Uyğur Documents of Loans for Consumption (Tüketime Yönelik Borçlarla İlgili Uyğur Belgeleri Üzerine Bir Çalışma). *Memories of the Research Department of the Toyo Bunko* (Toyo Bunko Araştırma Bölümü Hatıraları), 20, 111-148.

Mori bu çalışmasında, tüketim amaçlı borçlar üzerine yazılmış Uyğur belgeleri hakkında bilgi vermektedir.

456. MORIYASU, T. (1999). Site and Inscription of Şine-Usu (Şine-Usu Yazıtı ve Yeri). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998* (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu) [pp. 177-195]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Moriyasu bu çalışmada, Şine-Usu Yazıtı'nı ve yazıtın yerini incelemektedir.

457. MORIYASU, T. (2008). Epistolary Formulate of the Old Uighur Letters from Central Asia (Orta Asya'dan Eski Uygur Harflerinin Mektup Formülü). *Acta Asiatica*, 94, 127-153.

Moriyasu bu çalışmada, Orta Asya'dan Eski Uygur harflerinin mektup formülünü incelemektedir. Bu makalenin ilk bölümü Japonca ve İngilizce olarak *Bulletin of the Osaka University Graduate School of Letters (Osaka Üniversitesi Edebiyat Enstitüsü Bülteni)*, 51. ciltte (Mart 2011) yayımlanmıştır. İkinci bölümün Japonca versiyonu Takao Moriyasu'nun editörlüğünde “*From Sogd to Uyghur*” (*Soğdcadan Uygur Türkçesine*) isimli çalışmada (Aralık 2011) yayımlanmıştır.

458. MORIYASU, T., SUZUKI, K., SAITO, S., TAMURA, T. and BAI, Y. (2009). Şine-Usu Inscription from the Uighur Period in Mongolia: Revised Text, Translation and Commentaries (Moğolistan'da Uygur Dönemine Ait Şine-Usu Yazıtı: Düzeltilmiş Metin, Tercüme ve Yorumlar). *Studies on the Inner Asian Languages (İç Asya Dilleri Üzerine Araştırmalar)*, 24, 1-92.

Bu çalışma, Moğolistan'da Uygur dönemine ait Şine-Usu Yazıtı üzerinedir. Yazarlar bu çalışmaya düzeltilmiş metni, tercüme ve yorumlarını eklemiştir.

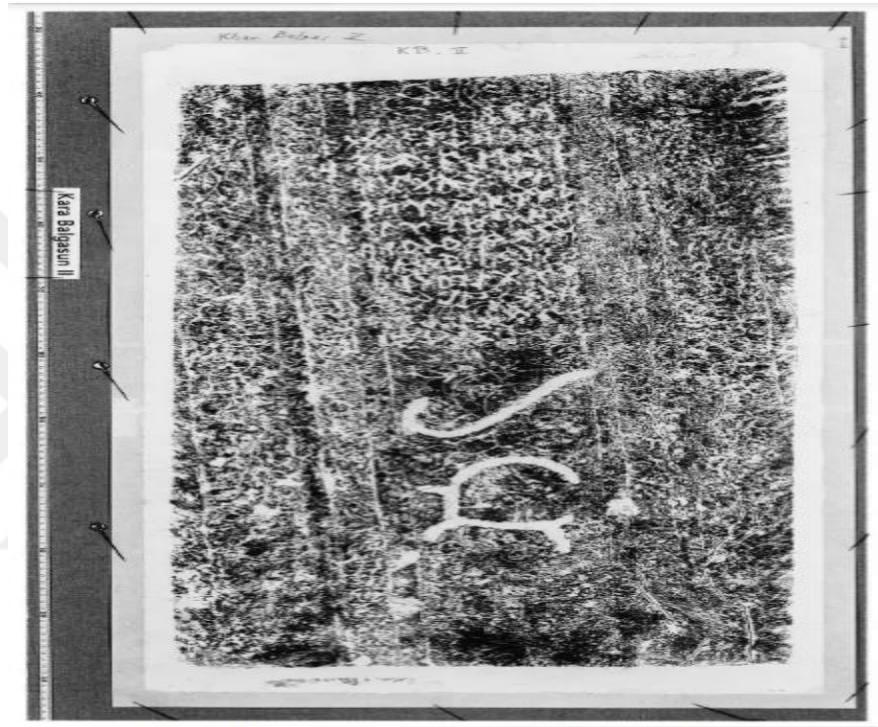
459. OCHIR, A., ODBAATAR, T., ANKHBAYAR B. and ERDENEBOLO, L. (2010). Ancient Uyghur Mausolea Discovered in Mongolia (Moğolistan'da Keşfedilen Antik Uygur Anıt Mezarları). *The Silk Road (İpek Yolu)*, 8, 16-26.

Bu çalışma, Batı Moğolistan'daki Zavkhan eyaletinde keşfedilen antik Uygur anıt mezarlarını ele almaktadır. Bu mezarların bazılarında runik yazılı malzemeler bulunmuştur.

460. ŌSAWA, T. (1999d). Qara-Balsagun Inscription II (İkinci Kara-Balsagun Yazıtı). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches on Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998 (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine*

Araştırmaların Geçici Raporu) [pp. 143-145]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Ōsawa bu çalışmada, Ötüken Uygur dönemine ait Türk runik harfli yazıtlardan biri olan II. Kara-Balsagun Yazıtı'nı incelemektedir. Aşağıda T. Osawa'ya ait 1996 tarihli estampaj verilmiştir:

Resim 2. II. Karabalgasun yazıtının estampajı (T. Osawa)

Şekil 21. II. Karabalsagun Yazıtı'nın Estampajı

461. ŌSAWA, T. (2010b). The Problems on Runic Text of Tes Inscription in the Early Uighur Periods (Erken Uygur Dönemi Tes Yazıtı Runik Metnindeki Sorunlar). *Nomadic Studies (Göçebelik Araştırmaları)*, 17, 102-121.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

462. ÖLMEZ, M. (2018d). Uyghurism in 'Phags-pa Documents (according to Tumurtogoo) [Phags-pa Belgelerinde Uygur Türkçesi Unsurlar

(Tumurtogoo'ya Göre)]. *Standartization, Informatization, Legalization and Internationalization of Mongolic Languages and Scripts (Moğol Dillerinin ve Yazılarının Standartlaştırılması, Bilişimleştirilmesi, Yasallaştırılması ve Uluslararasılaştırılması)*, 9, 1-20. Lindong, China.

Ölmez bu çalışmada, baxşı Tumurtogoo'nun *Phags-pa* yazısı üzerine birkaç örnek göstermektedir. Yazar, Türk dilleri-Moğolca sözcük teması bakımından *abala*, “avlanmak”; *al*, “kırmızı”; *arçl*, “temizlemek” v.b. 110 sözcüğü kısaca incelemektedir.

463. SERTKAYA, O. F. (1974). Some New Documents Written in the Uigur Script in Anatolia (Anadolu'daki Uygur Yazısıyla Yazılmış Bazı Yeni Belgeler). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 18(3), 180–192. <http://www.jstor.org/stable/41927066>

Sertkaya bu çalışmada, Anadolu'daki Uygur yazısıyla yazılmış eserlerden en eskisi Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde nahiye düzeyine düşürülmüş bir şehir olan Yarkent'in yakınındaki Rabul kasabasında olmak üzere, İtalya'nın Floransa, İran'ın Yezd, Afganistan'ın Herat ve Özbekistan'ın Semerkand şehrindeki eserlerden bahsettikten sonra Anadolu'daki eserlere değinmektedir. Bu eserler sırasıyla “Muhammed el-Semerkandi'nin 26 Mayıs 1324'te Mardin'de yazdığı beyit, Şerefeddin Çakırca'nın 9 Temmuz 1326 tarihli vakfiyesi, Şeyh-zâde Abdurrezzak Bahşı tarafından 30 Ağustos 1473'te Karahisar'da yazıldığı sanılan Fatih Sultan Mehmed'in Yarlığı, Atebetü'l-Hakayık'ın 30 Ocak 1480'de Şeyh-zâde Abdurrezzak Bahşı tarafından İstanbul'da çift alfabeyle yazılan nüshası, Haydar'ın 30 Ocak 1480'de Şeyh-zâde Abdurrezzâk Bahşı tarafından İstanbul'da çift alfabeyle yazılan Mahzenü'l-esrâr adlı eseri, 30 Ocak 1480 tarihinde Şeyh-zâde Abdurrezzâk Bahşı tarafından İstanbul'da çift alfabe ile yazılan Lütfi ve Sekkâkî gazelleri” şeklindedir.

464. ŞÇERBAK, A. M. (1995). Notes on the Inscription at Ulaangom (Ulaangom'daki Yazıt Üzerine Notlar). *Laut- und Wortgeschichte der Türkssprachen (Türk Dillerinin Ses ve Söz Tarihi)*, 145-149.

Şçerbak bu çalışmada, Ulaangom Yazıtı'nı ele almaktadır. Yazar, yazıtın ilk bilimsel neşrini yapan âlimdir (1959, 1961). Şçerbak'ın yazıtla ilgili yeni düşünceleri (1996) daha çok Zieme (1986) üzerine kurulmuştur. Uygur harfli Ulaangom Yazıtı Türk yazılı derleminin tarihsiz yazıtlarındandır. Yazılı taş üzerinde herhangi bir damga veya işaret de yoktur. Bununla beraber taş yazıtın tarihlendirmesine dair çeşitli denemeler yapılmıştır; Şçerbak ve Zieme yazıtın Ötüken Uygur Kağanlığı dönemine ait olduğunu düşünmektedir.

465. YAMADA, N. (1963). The Private Seal and Mark on the Uigur Documents (Uygur Belgelerindeki Özel Mühür ve İşaret). In D. Sinor (Ed.), *Aspects of Altaic civilization (Altay Uygarlığının Özellikleri)* (pp. 253-259).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

466. YOSHIDA, Y., MORIYASU, T. and AKIO, K. (1999). Sevrey Inscription (Sevrey Yazıtı). In T. Moriyasu and A. Ochir (Eds.), *Provisional Report of Researches On Historical Sites and Inscriptions in Mongolia from 1996 to 1998 (1996'dan 1998'e Moğolistan'daki Tarihî Yerler ve Yazıtlar Üzerine Araştırmaların Geçici Raporu)* [pp. 225-227]. Osaka: The Society of Central Eurasian Studies (Orta Avrasya Araştırmaları Derneği).

Bu çalışmada, Sevrey Yazıtı incelenmektedir. Taşın üzerinde Soğdca ve Türk runik harfli metin bulunduğu için, Uygur Kağanlığı dönemi yazıtlarından olduğu konusunda genel kanaatin varlığı belirtilmiştir. Yazıtın Türk runik harfli bölümünde sadece birkaç sözcük seçilebildiği için yazıtta neler anlatıldığını ifade etmenin mümkün olmadığı söylenmiştir. Yazıtın Uygur kağanlarından Böğü'ye ait olduğu tahmin edilmektedir. Yazıt üçüncü satırdan itibaren okunmaktadır ve yedi satırdır.

B) Ses Bilgisi

467. SIMS-WILLIAMS, N. (1981). The Sogdian Sound-System and the Origins of the Uyghur Script (Soğdca Ses Sistemi ve Uygur Alfabesinin Kökeni). *Journal Asiatique (Asya Mecmuası)*, 269, 347–360.

Eski Uygurlar tarafından Soğd alfabesinden türetilerek oluşturulan on sekiz harfli Eski Uygur alfabesi, yüzyıllar boyunca gerek Türk milleti gerekse Orta Asya'daki bazı komşu kavimler tarafından kullanılmış ve bu alfabe ile pek çok eser kaleme alınmıştır. Nicholas Sims-Williams tarafından hazırlanan bu makalede, Uygur alfabesinin temelini teşkil eden Soğd alfabesi hakkında bilgi verilmiş, bu alfabe ile Uygur alfabesi arasında hangi farklılıkların bulunduğu açıklanmıştır. Harflerin temsil ettiği sesler detaylı bir şekilde incelenmiş ve Uygurların alfabeyi hangi şekilde türettiği noktasında bazı fikirler öne sürülmüştür.

C) Biçim Bilgisi

468. NUGTEREN, H. (2010). On the Origin of the Narrative Converb in Eastern and Western Yugur (Doğu ve Batı Uygur Türkçesindeki Anlatı Zarf-Fiilinin Kökeni Hakkında). In L. Johanson and M. Robbeets (Eds.), *Transeurasian Verbal Morphology in a Comparative Perspective: Genealogy, Contact, Chance (Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısıyla Transavasya Sözlü Biçim Bilimi: Soy, Temas, Şans)* [pp. 129–139] (Turcologica 78). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

D) Söz Dizimi

469. CSATÓ, É. Á. and UCHTURPANI, M. A. (2010). On Uyghur Relative Clauses (Uygur Türkçesi İlgili Cümlecikleri Üzerine). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 14, 69–93.

Bu çalışma, çağdaş Uygur Türkçesinde iki tür ilgi cümlecigi üzerinde durmaktadır. Bunlardan biri öznenin yalın durumda olduğu, diğeri ise

öznenin ilgi durumunda olduğu ve baş ismin iyelik eki taşıdığı durumdur. Csato bu çalışmada, bunların ve bazı işlevsel olarak ilişkili yapıların temel özelliklerinin kısa bir açıklamasını vermektedir.

E) Köken Bilgisi

470. KAMOLİDDİN, S. (2007). On the origin of Place-Name Buxārā (Yer Adı Buxārā'nın Kökeni Üzerine). *Transoxiana (Maveraünnehir)*, 12.

Kamoliddin bu çalışmada, yer adı Buxārā'nın kökenini tartışmaktadır. Bu çalışmaya göre, Buxārā şehrinin bu adı, bir Soğdca değil, Sanskritçe vihara (bir Budist manastırı) sözcüğünün Türkçe (Uygur Türkçesi) bir aktarımı olan “buxār” sözcüğünden gelebilir. Kamoliddin bu ismin ortaya çıkışının, Buhara vahasında İslam öncesi dönemde yönetimde olan bazı Türk hükümdarlarının faaliyetleri ile bağlantılı olabileceğini ifade etmektedir.

F) Ağız Bilgisi

471. AYDIN, E. (2016). Dialectical Elements in the Vocabulary of the Uyghur Khanate Inscriptions (Uygur Kağanlığı Yazıtları'nın Sözcük Hazinesinde Ağız İle İlgili Unsurlar). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungarica (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 69(3), 285-300.

Aydın bu çalışmada, Uygur Hanlığı Yazıtları'nı ele almaktadır. Aydın'ın bu incelemesi, Uygur Hanlığı Yazıtları'nın Moğolistan, Yenisey, Altay ve Kırgızistan'ın başka hiçbir yazıtında görülmeyen özelliklerinin incelenmesine dayanmaktadır.

G) Anlam Bilgisi

472. MORI, M. (1978). Interpretation of the First Three Lines of the Sūdji Inscription (Süci Yazıtı'nın İlk Üç Satırının Yorumlanması). *The 5th International Symposium. Comparative Studies of Altaic Languages (5. Uluslararası Sempozyum. Altay Dillerinin Karşılaştırmalı Çalışmaları)* (pp. 25-28). Seoul.

Bu çalışmaya göre, Suci (Sūdji) Yazıtı, 1900 yılında G. J. Ramstedt tarafından Ulan Batur'dan Handu-Wang manastırına giderken kuzey Moğolistan'da Ar-Ashatu dağı, Dolon Huduk civarında Sudcin-Dava'da bulunmuş olup yazıtta bu nedenle Sudji, Sūdji veya Türkçe söyleyişle Suci ve Süci adı verilmiştir. Ramstedt, 1909 yılında Sakari Pälisi ile birlikte yazıtı yeniden görmüş ve incelemiştir (Ramstedt 1913: 3). Yazıt on bir satırdan oluşmakta olup ilk dokuz satır aşağıdan yukarıya doğru, onuncu ve onbirinci satırlar ise sağdan sola doğru yazılmıştır. Yazıtın bugün nerede olduğu bilinmemektedir. Yazıtın tarihlendirilmesi konusu oldukça karışıktır. Yazıt üzerinde ilk çalışanlar tarafından, yazıtın Yenisey bölgesi yazıtı olduğunu düşünülerek yazıtta kırk yedi numara verilmiştir. L. Bazin yazıtın ilk satırından hareket ederek yazıtı, 840 yılından sonraki yani Ötüken ve civarındaki Kırgız egemenliği dönemine yerleştirmek istemektedir (1991: 96-97). Sertkaya, Süci Yazıtının 840 yılından sonra yazılmış olduğunu belirtmekte (1992: 333) ise de Süci Yazıtı'nın tarihlendirilmesi konusunu ele aldığı bir başka makalesinde yazıtın ilk iki satırından hareket ederek yazıt sahibinin Kırgızlara gönderilen bir elçi olabileceğini öne sürerek yazıtı, 780 yılını geçmemek üzere tarihlendirmekte ve Uygur Kağanlığı Yazıtları'ndan saymaktadır (2001: 309). Yazıtın ilk satırını oluşturan *uygur yerinte yaglakar kanta kel[tim]* "Uygur ülkesinde Yaglakar Han'dan geldim" ile ikinci satır ile üçüncü satırın ilk sözcüğü *kırkız oğlu men boyla kutlug yargan men* "Kırkız oğluyum (Kırgızlardanım). Boyla Kutlug Yargan'ım" cümlesinde yazıt sahibinin Kırgız olduğu, *Boyla Kutlug Yargan* ünvanına sahip olduğu ve en önemlisi Uygur ülkesinde Yaglakar Han'ın yanına herhangi bir nedenle (elçilik?) gittiği ve oradan geri döndüğü anlaşılmaktadır. Yazıt kahramanının, birinci satırda Uygur ülkesindeki Yaglakar handan geldiği, ikinci ve üçüncü satırlarda Kırgızlardan olduğu, ünvanının Boyla Kutlug Yargan ve ayrıca Kutlug Baga Tarkan Öge'nin komutanı olduğu; dördüncü satırda şan ve şöhretinin gün doğusundan gün batısına ulaştığı, beşinci satırda çok varlıklı olduğu, on ağıla ve sayısız at sürülerine sahip olduğu; altıncı satırda yedi erkek kardeşi, üç oğlu ve üç kızının olduğu ve onların hepsini evlendirdiği, oğlunu ve kızını başlıksız verdiği, üstadına

yüz köle ve doru atlar takdim ettiği bilgisi verilmektedir. Yazıt kahramanı, sekizinci satırda yeğenlerini gördüğünü ancak şimdi öldüğünü söylemektedir. Dokuzuncu satırda ise vasiyetini açıklamaktadır: “Evlatlarım! Her zaman üstadlarınız gibi olun, hanınıza hizmet edin, çalışıp çabalayın!”. Onuncu satırda ise büyük oğlunun savaşa gittiği, bu nedenle de onu görmediği anlatılır.

H) Sözcük Bilgisi

473. MOERLOOSE, E. (1980). Sanskrit Loan Words in Uighur (Uygur Türkçesinde Sanskritçe Ödünç Sözcükler). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 4, 61–78.

Moerlose bu çalışmada, Uygur Türkçesindeki Sanskritçe ödünç sözcükleri ele almaktadır. Moerlose’a göre, Sanskritçe sözcüklerin sonundaki a ünlüsü, A ağzında düşerken B ağzında “ë”ye dönüşür. -Skr. Ānanda Toh. A: Ānant/d; Toh. B: Anandë gibi (Moerlose 1980: 63).

474. ÖLMEZ, M. (2020). Mongolian Elements in Uyghur Documents of the 13th–14th Centuries (13.– 14. yy. Uygur Belgelerinde Moğolca Unsurlar). *Vestnik Buryatskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Yazık. Literatura. Kultura (Buryatskogo Devlet Üniversitesi Gazetesi. Dil. Edebiyat. Kültür)*, 3, 8-14.

Ölmez bu çalışmada, Turfan bölgesinde 13. yy.dan sonra tespit edilebilen Moğolca sözcükleri incelemektedir. Bilgiler, yazarın kendi çalışmaları olan *Uyghur Dictionary (Uygur Sözlüğü)* ve *A Concise Dictionary of Old Turkic (Kısa Bir Eski Türkçe Sözlüğü)* gibi sözlüklerinden derlenmiştir.

475. YAKUP, A. (2009). Necessity Operators in Turkish and Uyghur (Türkiye Türkçesinde ve Uygur Türkçesinde Gerekliklik İşleyicileri). *International Journal of Central Asian Studies (Uluslararası Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 13, 479–492.

Yakup bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde ve Uygur Türkçesinde de gereklilik ifadelerini betimlemeye çalışmaktadır. Her iki dilde de gereklilik ifade eden dil bilgisel ve sözlüksel araçları karşılaştırmaktadır.

İ) Ad Bilgisi

476. CLAUSON, Sir G. (1963). The Name Uyğur (Uygur Adı). *Journal of the Royal Asiatic Society (Kraliyet Asya Topluluğu Dergisi)*, 140-149.

Sir Gerard Clauson bu çalışmasında, Kâşgarlı Mahmud, Ebu'l Gazi Bahadır Han ve Muhammed Mehdi Han gibi önemli kişilerin eserlerinde geçen Uygur adı ile alakalı tanımlamalara yer vermektedir.

J) Tanıtmalar

477. HAHN, R. F. (1987). [Review of *Concise Grammar of Western Yughur. Series of Concise Grammars of Chinese Minority Languages* by C. Zōngzhèn and L. Xuǎnchūn [C. Zōngzhèn ve L. Xuǎnchūn tarafından hazırlanan *Batı Uygur Türkçesinin Kısa Dil Bilgisi. Çin Azınlık Dillerinin Kısa Dil Bilgisi Dizisi (Xībù Yùgùyǔ Jiǎnzhì. Zhōngguó Shǎoshù Mǐnzú Yǔyán Jiǎnzhì Cóngshū)* çalışmasının tanıtımı]. *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 31(3/4), 302–305. <http://www.jstor.org/stable/41927588>

Hahn bu çalışmada, Minghua bölgesinin ovalarında yer alan Lianhua'da konuşulan Batı Uygur Türkçesinin bir değişkesinin özetlendiğini ifade etmektedir. Bazı ses bilimsel kuralların açıklandığını ancak çeviri yazıda dikkate alınmadığını belirten yazar, aynı zamanda, /ɪ/'nın tutarlı bir şekilde ə olarak yazıldığını vurgulamaktadır. Hahn, giriş bölümünde yer alan (s. 1-4), Batı Uygur Türkçesini diğer Türk dillerinden ayıran özelliklerin listesini tam ve açıklayıcı olmasa da yararlı bulmaktadır. Yazar ayrıca, ses bilimine ait bölümün nispeten detaylı tanımlamalar içerdiğini, sözcüklerle ilgili bölümün ise birleşik ve türemiş yapıları gösteren kısımlardan oluştuğunu bildirmektedir.

K) Uygur Türkçesiyle İlgili Genel Konular

478. CLARK, L. (1996). The Early Turkic and Sarig Yugur Counting Systems (Erken Türkçe ve Sarı Uygur Sayma Sistemleri). In Emmerick, R. et al. (Eds.), *Turfan, Khotan und Dunhuang [Turfan, Hotan ve Dunhuang]*, (pp. 17–49). Berlin: Akademie Verlag.

Bu çalışma, Erken Türkçe ve Sarı Uygur Türkçesi sayma sistemleriyle ilgilidir.

479. CLEAVES, F. W. (1977). Uighuric Mourning Regulations. (Uygur Türkçesi Yas Düzenlemeleri). In Fahir İz and Şinasi Tekin (Eds.), *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 1, (pp. 65-93). Cambridge.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

480. ERDAL, M. (1997). Further Notes on the Irk Bitig (Irk Bitig Üzerine Ek Notlar). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 1(1), 63-100.

Erdal bu çalışmada, Irk Bitig kitabına dair önceki görüşleri eleştirel bir şekilde gözden geçirerek kitabın fal içeriğine yönelik yorumlar sunmakta ve Eski Uygur lehçesinin ayrıntılarını ele almaktadır.

481. HITCH, D. (1987). Tumshuqese and Turkic Brâhmî rū. (Tumşuk Dili ve Türkçe Brahmi rū). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 11, 249-252.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

482. MORIYASU, T. (2003). Manichaeism under the East Uighur Khanate with Special References to the Fragment Mainz 345 and the Kara-Balsagun Inscription (Mainz 345. Parçasına ve Kara-Balsagun Yazıtı'na Özel Göndermelerle Doğu Uygur Hanlığı Altında Maniheizm). *Osaka*, 49-62.

Moriyasu bu çalışmada, Mainz 345. parçasını ve Kara-Balsagun Yazıtını göz önünde bulundurarak Doğu Uygur Hanlığı altında Mani dinini incelemektedir.

483. RAGAGNIN, E. (2013b). Secluded in the Valleys of Kubsugul and Forgotten in Mongolian Libraries. The Uyghur-Urïankhay Language and Its Speakers (Kubsugul Vadilerinde Gizli Kalmış ve Moğol Kütüphanelerinde Unutulmuş. Uygur-Urïankhay Dili ve Konuşurları). In T. Pang, S.-C. Raschmann and G. Winkelhane (Eds.), *Unknown Treasures of the Altaic World in Libraries, Archives and Museums [Kütüphaneler, Arşivler ve Müzelerdeki Altay Dünyasının Bilinmeyen Hazineleeri]* (pp. 358–363). Berlin: Klaus Schwarz.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

4.2.1.1.3. Karahanlı Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

484. DANKOFF, R. (1979). Textual Problems in Kutadgu Bilig (Kutadgu Bilig'deki Metin Meseleleri). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 3, 89. **Aynı çalışma:** *From Mahmud Kaşgari to Evliya Çelebi: Studies in Middle Turkic and Ottoman Literatures (Kâşgarlı Mahmud'tan Evliya Çelebi'ye: Orta Türkçe ve Osmanlı Edebiyatlarında İncelemeler)*, 173-188. (2009).

Dankoff'un "Kutadgu Bilig" ile ilgili bu çalışması, Reşit Rahmeti Arat'ın neşrine dayanmaktadır. Yazar bu çalışmada, Arat'ın metni kurarken yaptığı metodolojik hataları ele almaktadır.

B) Ses Bilgisi

485. TEKİN, T. (1967). Determination of Middle-Turkic Long Vowels Through "Arūd" ("Arūd" Vasıtasıyla Orta-Türkçe Uzun Ünlülerin

Belirlenmesi). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 20, 151–170.

Tekin bu çalışmasında, Türk dillerinde uzun ünlülerin gelişiminden ve tespit sürecinden bahsettikten sonra, 11. yy.da Yusuf Has Hacip tarafından yazılan Kutadgu Bilig esasında, Arapça nicel ölçü *arūd* vasıtasıyla Orta-Türkçe uzun ünlülerin nasıl belirlenebileceğini tartışmaktadır. Araştırmasının sonucu olarak, Kutadgu Bilig’te yer alan uzun ünlüleri “ilk hecenin ünlü uzunlukları”, “ilk hece dışındaki uzun ünlüler” ve “eklerdeki ünlü uzunlukları” şeklinde listelemektedir.

C) Ağız Bilgisi

486. DANKOFF, R. and KELLY, J. (1982–1985). *Maḥmūd al-Kāšgarī. Compendium of the Turkic Dialects (Dīwān Lugāt at-Turk) [Kāşgarlı Mahmud. Türk Ağızları Lügatı]* 1–3. Edited and translated with introduction and indices by R. Dankoff in collaboration with J. Kelly (Sources of Oriental Languages and Literatures 7). Harvard: Harvard University Printing Office.

Dankoff ve Kelly’nin bu çalışması, Kâşgarlı Mahmud’un “Dîvânü Lügât-it Türk” adlı eserinin İngilizcesidir. Harvard Üniversitesi’nde Omeljan Pritsak’ın yönettiği Kelly (1970) ve Dankoff’un (1971) doktora tezlerine dayanmaktadır. Üç ayrı bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümde, geniş ilmî açıklamalar ile Arapça metnin ilk yarısının İngilizceye tercümesi; ikinci ve üçüncü bölümlerde ise, metnin diğer yarısının tercümesi ile ayrıntılı dizinler yer almaktadır.

D) Tanıtmalar

487. RÓNA-TAS, A. (1986). [Review of *Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Luyat at-Turk)* by Mahmud Al-Kasgari (Kâşgarlı Mahmud’un, *Türk Ağızları Lügatı* çalışmasının tanıtımı)] [(Ş. Tekin, G. A. Tekin, R. Dankoff, James Kelly. Ed. and Trans.) Harvard: Harvard University Press. (Original work published 1074)]. *Acta Orientalia Academiae*

Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 40, 335.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

4.2.1.2. Batı Eski Türkçesi

4.2.1.2.1. Eski Bulgar Türkçesi

A) Ses Bilgisi

488. TEKİN, T. (1975b). On Volga-Bulgarian “bačnä” (Volga-Bulgarcası “bačnä” üzerine). *The Permanent International Altaistic Conference Newsletter (Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bülteni)*.

Tekin bu çalışmasında, Volga Bulgarcasındaki “bačnä” sözcüğünün kökünün “bač” yani “baş” olduğunu, bunun daha eski “balč”tan geldiğini ve ses değişimleri ile ilgili kuramlara kaynak gösterilebileceğini ileri sürmektedir.

B) Sözcük Bilgisi

489. RÉDEI, K. and RÓNA-TAS, A. (1983). Early Bulgarian Loanwords in the Permian Languages (Perm Dillerindeki Erken Bulgar Türkçesi Ödünç Sözcükler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 37(1/3), 3–41. <http://www.jstor.org/stable/23657552>

Rédei ve Róna-Tas bu çalışmada, Ana-Perm dönemi Perm dillerindeki Bulgar Türkçesi ödünç sözcükleri tartışmaktadırlar. Bu çalışmada, Ana-Perm döneminin Bulgar Türkçesi ödünç sözcükleri; tarım, hayvancılık, yerli sanayi, aletler, siyasi ve sosyal yaşam gibi kavramlarla ilgilidir.

4.2.2. Orta Türkçe (13 – 15. yy.)

A) Sözcük Bilgisi

490. VÁSÁRY, I. (1977). *Susun and Süsün in Middle Turkic Texts (Orta Türkçe Metinlerde Susun ve Süsün)*. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 31(1), 51–59. <http://www.jstor.org/stable/23682226>

Vásáry bu çalışmada, *susun* ve *süsün* sözcükleri ile ilgili Orta Türkçe örnekleri incelemeyi önce, çağdaş Türk dillerinde geçen örnekleri incelemektedir. Yazar, Orta Türkçe metinlerde *susun* sözcüğünün “içecek”; *süsün* sözcüğünün ise “hüküm, tedarik, miktar, hak ediş” anlamlarında kullanıldığını belirtmektedir.

4.2.2.1. Doğu Orta Türkçesi

A) Köken Bilgisi

491. BODROGLIGETI, A. (1972). On Modern Turkish “üstünkörü” and “yüzükoyun.” (Çağdaş Türkiye Türkçesinde “üstünkörü” ve “yüzükoyun”). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 26(1), 145–150. <http://www.jstor.org/stable/23657232>

Bodrogligeti bu çalışmada; “üstünkörü” ve “yüzükoyun” terimlerinin (1) her ikisinin de Doğu Orta Türkçesinden, büyük olasılıkla Harezmi Türkçesinden veya Memlûk-Kıpçak edebî dilinden geldiğini, (2) Doğu Türkçesi özelliklerini kısmen koruduklarını, (3) her iki terimin de bir sözcükselleştirme süreci sonrasında ortaya çıktığını ve türeyişleri açısından iki farklı kategoriye ait olduğunu belirterek üç ortak noktada birleştiklerini ifade etmektedir. Yazar sonrasında, Doğu Orta Türkçe Dönemi doğrultusunda bu terimleri yorumlamaktadır.

B) Sözcük Bilgisi

492. DANKOFF, R. (2009b). 13. Some Notes on the Middle Turkic Glosses (Orta Türkçe Kelimeler Üzerine Bazı Notlar). In *From Mahmud Kaşgari to Evliya Çelebi: Studies in Middle Turkic and Ottoman Literatures (Kâşgarlı Mahmud'tan Evliya Çelebi'ye: Orta Türkçe ve Osmanlı Edebiyatlarında İncelemeler)* (pp. 203-206). Piscataway, NJ, USA: Gorgias Press. <https://doi.org/10.31826/9781463216931-014>

Dankoff bu çalışmada, Eckmann'ın okumalarının “gölge sözcükler” olduğunu, yani kopya edenin hatasına veya editörün yanlış okumasına dayandığını vurguladıktan sonra, yeniden incelediği *Rylands Satır Arası Kur'an Tercümesi* hakkında yeni görüşlerini açıklamaktadır.

493. ECKMANN, J. (1976). *Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation (Rylands Satır Arası Kur'an Tercümesinin Orta Türkçe Kelimleri)*. Budapest: Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences.

Eckmann bu çalışmada, Rylands satır arası Kur'an tercümesinin Orta Türkçe sözcüklerini ele almaktadır. Karahanlı döneminin edebî dilini yansıtmaları açısından bu anıtsal el yazmasının özel bir öneme sahip olduğunu belirten Eckmann, sözlüğün sözcüklerin anlamlarını ve kullanımlarını gösteren örnekler içerdiğini, Türk diline ait sözcüklerin İngilizce, Arapça ve Farsça karşılıklarının da verildiğini ifade etmektedir. Çalışmanın sonunda, yazarın Orta Türkçe Kur'an tercümeleri üzerine yazdığı bir makale verilmiştir.

C) Tanıtmalar

494. BODROGLIGETI, A. (1980). [Review of *Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation by Janos Eckmann* (Janos Eckmann tarafından hazırlanan *Rylands Satır Arası Kur'an Tercümesinin Orta Türkçe Kelimleri* çalışmasının tanıtımı) (Budapest: Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, 1976). p. 359. *International Journal of Middle East Studies (Uluslararası Orta*

Bodrogligeti bu çalışmada, Janos Eckmann tarafından hazırlanan “Rylands Satır Arası Kur'an Tercümesinin Orta Türkçe Kelimeleri” çalışmasını incelemektedir. Bu çalışmadaki tercüme, İngiltere'nin Manchester şehrinin John Rylands Kütüphanesi'nde muhafaza edilen Türkçe ve Farsça satır arası sözcük anlamı açıklamalı güncel bir Kur'ana dayanmaktadır. Bodrogligeti incelemiş olduğu bu çalışmada; “Doğu Orta Türkçesinde ‘Kur'an’ nasıl söylenir?, ‘Ä töz’ (kendi, öz) sözcüğü Eski Karahanlılar döneminde hâlâ kullanılıyor muydu? ve 13. yy.da yaşayan öğrenim görmüş bir Orta Asya Türkü Kur'an 59,2'de geçen Arapça *haşr* sözcüğüne ne anlam yüklüyordu?” gibi soruların cevaplarının bulunabileceğini ifade etmektedir.

495. SERTKAYA, O. F. (2012). [Review of *Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear Koran Translation by Janos Eckmann* (Janos Eckmann tarafından hazırlanan *Rylands Satır Arası Kur'an Tercümesinin Orta Türkçe Kelimeleri* çalışmasının tanıtımı)]. (Budapest: Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, 1976). pp. 359. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 22(0), 280-285. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/iutded/issue/17061/178214>

Sertkaya bu çalışmasında, Janos Eckmann tarafından hazırlanan “Rylands Satır Arası Kur'an Tercümesinin Orta Türkçe Kelimeleri” çalışmasını incelemektedir. Sertkaya, eserin giriş bölümünde (s. 11-19) Kur'an'ın Doğu Türkçesi ile yapılan satır arası ve tefsirî tercümesi hakkında bilgi verildiğini ifade etmektedir. Sözlüğün tamamının 30, bilinen mevcudunun ise 14 cilt olan Rylands nüshasını ihtiva ettiği bilgisini veren yazar, sonrasında sözlüğün hazırlanış sisteminden de söz etmektedir.

4.2.2.1.1. Harezmi (Altınordu) Türkçesi

A) Sözcük Bilgisi

496. MACKENZIE, D. N. (1970). The Khwarezmian Glossary I (Harezmi Sözlük I). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni, Londra Üniversitesi)*, 33(3), 540–559. <http://www.jstor.org/stable/614521>

Mackenzie bu çalışmada, Harezmi ile ilgili Z. V. Togan, W. B. Henning's ve H. W. Bailey'in yaptığı dil bilimsel çalışmalardan kısaca bahsettikten sonra, J. Benzing'in sözlük çalışmasının tartışmaya açık tarafları üzerinde durmaktadır.

497. MACKENZIE, D. N. (1971-74). The Khwarezmian Glossary II, III, IV (Harezmi Sözlük II, III, IV) *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni, Londra Üniversitesi)*, 34(3), 314–521.

Mackenzie bu çalışmada, J. Benzing'in sözlük çalışmasının tartışmaya açık taraflarını ele almaktadır.

4.2.2.1.2. Çağatay Türkçesi

A) Sözcük Bilgisi

498. KINCSES NAGY, É. (2018). *Mongolic Copies in Chaghatay [Çağatay Türkçesinde Moğolca Alıntılar]* (Turcologica 115). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmadaki araştırma yöntemi, öncelikli olarak Lars Johanson tarafından geliştirilen kod kopyalama modeli olmak üzere iki dillilik üzerine yapılan araştırmaya dayanmaktadır. Éva Kincses-Nagy'nin 300 kadar Moğolca alıntıyı ele alan çalışması, bu sözcüklerin ne tür bir dil temasını ortaya koyduğunu cevaplamak için hem Türk hem de Moğol dillerindeki sözcüklerin tarihini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

499. CLAUSON, Sir G. (1960b). *Sanglāx: A Persian Guide to the Turkish Language, by Muḥammad Mahdī Xān. Facsimile Text, with an Introduction and Indices (Sanglāx: Muḥammed Mehdī Hān Tarafından Yazılan Farsça Türk Dili Rehberi. Bir Giriş ve Dizinlerle Birlikte Tıpkıbasım Metni)*. London: Luzac and Co. Ltd.

Clauson bu çalışmada, Muhammed Mehdi Han'ın 1750 yıllarında yazdığı Çağatay Türkçesi-Farsça sözlüğün bir giriş ve geniş açıklamalarla tıpkıbasımını yapmıştır. Çalışmasında, o dönemdeki Çağatay dilinde Moğolcadan alınma pek çok sözcük bulunduğunu ortaya koymaktadır.

B) Tanıtmalar

500. GANDJEİ, T. (1961). [Review of *Sanglāx: A Persian Guide to the Turkish Language, by Muḥammad Mahdī Xān. Facsimile Text, with an Introduction and Indices* by Sir Gerard Clauson (Sir Gerard Clauson tarafından hazırlanan *Sanglāx: Muḥammad Mehdī Xān Tarafından Tazılan Farsça Türk Dili Rehberi. Bir Giriş ve Dizinlerle Birlikte Tıpkıbasım Metni* çalışmasının tanıtımı)] (“E. J. W. Gibb Memorial” Series, New Series, XX.) [vii], 113 p. 732 facsims. London: Luzac and Co. Ltd., 1960. 63 s. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 24(2), 364-365. doi:10.1017/S0041977X00091552

Gandjei bu çalışmada, Sir Gerard Clauson tarafından hazırlanan “Sanglāx: Muḥammed Mehdī Hān tarafından hazırlanan Farsça Türk dili rehberi. Bir giriş ve dizinlerle birlikte tıpkıbasım metni” çalışmasını ele almaktadır. Özellikle iki husus üzerinde duran Gandjei, bunlardan ilkinin 8. sayfada 26. paragrafta yer alan yazarın kimliğinin belirsizliği; ikincisinin ise 7. sayfada 25. paragrafta bulunan şecerinin oluşturulmasıyla ilgili zorluğun olduğunu ifade etmektedir.

C) Çağatay Türkçesiyle İlgili Genel Konular

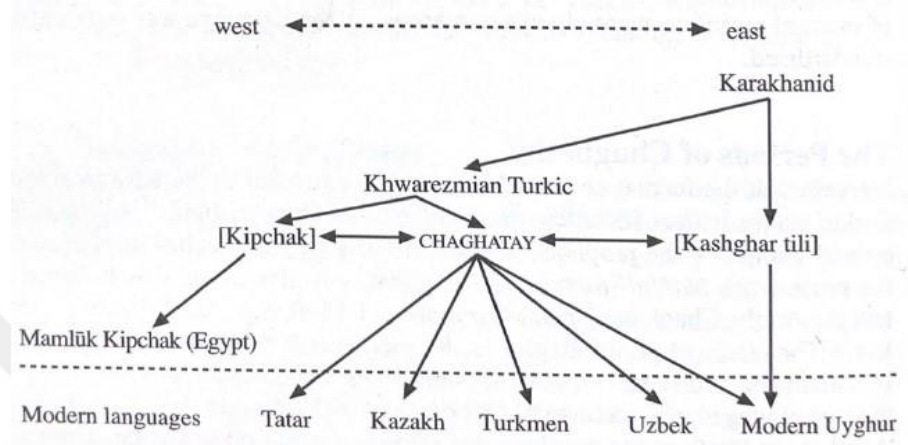
501. BODROGLIĞETI, A. J. E. (2001). *A Grammar of Chagatay (Çağatay Türkçesinin Bir Grameri)*. München: Lincom-Europa. pp. 437.

Bu kitapta, 14. yy.dan 16. yy.a kadar süren dönemde yazılmış belli başlı Doğu Türkçesi eserleri taranarak çeşitli örnekler tespit edilmiş, bu örnekler çerçevesinde, İç Asya'da bir edebiyat dili olarak teşekkül eden Çağatay Türkçesi (Klasik Öncesi Dönem'den Klasik Sonrası Dönem'in sonuna kadar) dil özellikleri ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Çağatay Türkçesinin oluşumu, Çağatay dili ve edebiyatı hakkında kısa bilgilerin verildiği 8 sayfalık (1-8) bir girişten (Introduction) sonra kısaltmalar listesi (Abbreviations), alfabe özellikleri [(The Arabic-Persian Alphabet (Arapça-Farsça Alfabeti))] hakkında kısa bilgiler bulunmaktadır. Eser; 1. Yazım Özellikleri [Orthography (s. 13)], 2. Ses bilimi [Phonology (s. 13-17)], 3. Biçim bilimi [Morphology (s. 17-340)], 4. Söz Dizimi [(Syntax (s. 340-389)], 5. Söz Varlığı [Lexicon (s. 389-403)], 6. Üslup Bilgileri [Style (s. 403-404)], 7. Örnek Manzum ve Mensur Metinler [Sample Texts (s. 404-409)] şeklinde yedi bölüm üzerine inşa edilmiştir.

502. BOESCHOTEN, H. and VANDAMME, M. (1998). Chaghatay (Çağatay Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 166-178). London/New York: Routledge.

Boeschoten ve Vandamme bu çalışmada, Çağatay Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Çağatay Türkçesinin oluşumunu ve dönemlerini açıklayıp Çağatay Türkçesi çalışmalarına değinmektedirler. Daha sonra yazarlar; Çağatay Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi açısından incelemektedirler. Ses sistemi bölümünde, Çağatay Türkçesinde art zamanlı ses bilgisel olgular ve damak (kalınlık-incelik) uyumu konusu ele alınmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar, isim çekimi, zamirler, sayılar, bildirme ekleri, fiiller, bitimli fiil yapıları, zarflar, son çekim edatları, sıralı bağlaçlar ve sık kullanılan ekler konusu vardır. Söz dizimi bölümünde

ise; bitimsiz cümlecikler, ilgi cümlecikleri, kurucu cümlecikler ve zarf cümlecikleri yer almaktadır. Çalışma, bir kaynakça ile sona ermektedir. Çağatay Türkçesinin diğer yazılı değişkeleri ile ilgili ilişkisi şu şekilde gibidir:

Şekil 22. Çağatay Türkçesinin Diğer Yazılı Değişkeleri İle İlgili İlişkisi

503. DEVEREUX, R. (1965). Judgment of Two Languages (İki Dilin Karşılaştırılması). *The Muslim World (Müslüman Dünyası)*, 55, 28-45.

Devereux bu çalışmasında, Ali Şir Nevai'nin Çağatay Türkçesinin edebî amaçlar için Farsçadan üstün olduğu görüşünü savunduğu *Muhâkemetü'l-Lugateyn* isimli eserine eleştiri getirmektedir.

504. ECKMANN, J. (1966). *Chagatay Manual (Çağatay Türkçesi El Kitabı)*. Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series, 60.

Eckmann'ın bu çalışması, Klasik Çağatay Türkçesi Öncesi Dönemi (15. yy.ın başı-1465) ile Klasik Çağatay Türkçesi (1465-1600) Dönemi'ne ait bir el kitabıdır. 1-13. sayfalarda Çağatay Türkçesine ait bir ön söz yer almaktadır. Bu bölümde, Çağatay Türkçesinin tarihi ile ilgili genel bilgi verildikten sonra, "Çağatay Türkçesi" terimi üzerinde durulmaktadır. Daha sonra, bugüne kadar Orta Türkçenin, özellikle Çağatay sahasına ait yapılan araştırmaların tenkidi yapılmakta ve Orta Türkçe Dönemi sınıflandırılarak Orta Türkçede Çağataycanın yeri belirtilmektedir. Ön

sözden sonra, (15-216. sayfalar arasında) Çağatay Türkçesi grameri yer almaktadır. Eckmann, gramerine aldığı örneklerin kaynaklarını da göstermektedir. Çağatay Türkçesine ait bu kaynaklar, 17.-24. sayfalar arasındadır. Eserin 25-51. sayfaları ses olayları, 52-185. sayfaları sözcük yapısı, 186-215. sayfaları ise cümle yapısı bölümlerini içermektedir. 217-250. sayfalarda dizin yer almaktadır. 251-274. sayfalarda ise Çağatay Türkçesi metinlerinden seçmeler vardır. Bu bölümde, *Babürnâme*, *Zafernâme*, *Mahbûbü'l-Kulûb* ve *Nevâî*'nin *Tarih-i Enbiyâ*'sından mensur örnekler; *Hüseyin Baykara*, *Nevâî*, *Şeybânî*, *Ubeydî* ve *Bâbûr*'den gazeller; *Nevâî*, *Bâbûr*, *Şeybânî*'den rübailer; *Mir Saîd*, *Ebu Bekr Mirzâ*, *Ali İskender Şirâzî*, *Lutfî*, *Nevâî*'nin tuyuğları ve manzum örnekler arasında *Şeybânî*'nin bir bilmece vermiştir. 275-325. sayfalar arasında, eserdeki Çağatayca sözcüklerin sözlüğü; 327-340. sayfalarda ise umumî bibliyografya bulunmaktadır. Eckmann bu eseri, Prof. Dr. Mecdut Mansuroğlu'na ithaf etmiştir.

Bu çalışma, 1988 yılında Günay Karaağaç tarafından “Çağatayca El Kitabı” adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1. Baskı).

4.2.2.2. Batı Orta Türkçesi

4.2.2.2.1. Kıpçak Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

505. SCHÜTZ, E. (1961). On the Transcription of Armeno-Kipchak (Ermeni Kıpçakçasının Çeviri Yazısı Üzerine). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 12, 139-161.

Schütz bu çalışmasında; Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi edebî kayıtlar üzerine yapılan ilk çalışmadan bu yana neredeyse yarım asırlık bir süre geçmesine rağmen, bu eserlerin Kuman çalışmaları için çok önemli olduğunu vurgulayanın sadece -bu ilk çalışmadan kısa süre sonra- J.

Deny olduğunu ve onun bu yazısının bilim insanları arasında ilgi uyandırdığını, bu ilginin de kendini farklı ülkelerde bulunan Ermeni-Kıpçak metinlerinin yakın zamanlarda yapılan neşirleri ile gösterdiğini ifade ederek, bunlarla ilgili örnekler sunmaktadır.

506. SCHÜTZ, E. (1962a). Armeno-Kipchak Texts from Lvov (A.D. 1618) [(Lvov'dan Ermeni Harfli Kıpçakça Metinler (M.Ö. 1618)]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 15, 291-309.

Schütz bu çalışmasında, Ermeni-Kıpçak dua kitabından “Altıncı İlahi”, “Benedictio trium puerorum” (Üç çocuğun kutsaması) ve “Preces Narsetis Clajensis” bölümlerini incelemektedir.

507. SCHÜTZ, E. (1962b). *An Armeno-Kipchak Chronicle on the Polish-Turkish Wars in 1620-1621 (1620-1621 Leh-Türk Savaşları Üzerine Ermeni Harfli Kıpçakça Bir Vakayiname)*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Schütz bu çalışmada, 1620-1621 yıllarında Leh-Türk savaşları üzerine bir Ermeni harfli Kıpçakça vakayinameyi ele almaktadır.

B) Söz Dizimi

508. JOHANSON, L. (1999). Typological Notes on Aspect and Actionality in Kipchak Turkic (Kıpçak Türkçesinde Görünüş ve Kılınış Üzerine Tipolojik Notlar). In W. Abraham and L. Kulikov (Eds.), *Tense-Aspect, Transitivity and Causativity. Essays in Honour of Vladimir Nedjalkov [Zaman-Görünüş, Geçişlilik ve Ettirgenlik. Vladimir Nedjalkov Onuruna Makaleler]* (pp. 171–184) (Studies in Language Companion series 50). Amsterdam and Philadelphia: Benjamins.

Bu çalışma, Kıpçak Türkçesinde görünüş ve kılınış üzerinedir. Johanson'un odak noktası, farklı eylem ifadelerinde eylemsel belirteçler olarak işlev gören yardımcı fiillerdir.

C) Anlam Bilgisi

509. BODROGLIGETI, A. (1970). *A Fourteenth-Century Turkic Translation of Sa'di's Gulistan (Sa'di'nin Gulistân'ının 14. yy. Türkçesi Tercümesi)*. Bloomington: Indiana University.

Bodrogligeti bu çalışmasında, Kıpçak şairi Seyf-i Sarâyî'nin İran edibi *Sa'di'nin Gulistân* adlı eserinin tercümesine yer vermektedir.

D) Sözcük Bilgisi

510. RÓNA-TAS, A. (1976b). Some Volga Bulgarian Words in the Volga Kipchak Languages (Volga Kıpçak Dillerinde Bazı Volga Bulgarcası Sözcükler). In Gy. Káldy-Nagy, (Ed.), *Hungaro-Turcica: Studies in Honour of Julius Németh [Macarca-Türkçe: Julius Németh Onuruna Çalışmalar]* (pp. 169–175). Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem.

Róna-Tas bu çalışmada, Volga Kıpçak dillerinde bazı Volga Bulgarcası sözcükleri ele almaktadır. Çuvaş Türkçesinde Tatarca ve Başkurtça gibi Volga Kıpçakçasına ait ödünç sözcüklerin bulunduğunu ifade eden Róna-Tas, Volga Kıpçakçası dillerinin Volga Bulgarcası kısmına pratik olarak yeterince önem verilmediğini vurgulamaktadır.

E) Tanıtmalar

511. ÇAGATAY, S. (1971). [Review of *An Armeno-Kipchak Chronicle on the Polish-Turkish Wars in 1620-1621* by E. Schütz (E. Schütz tarafından hazırlanan *1620-1621 Leh-Türk Savaşları Üzerine Ermeni Harfli Kıpçakça Bir Vakayiname* çalışmasının tanıtımı] *Oriens*, 23-24(1), 533-535. <https://doi.org/10.1163/18778372-02302401052>

Çağatay, E. Schütz tarafından yazılan “1620-1621 Leh-Türk Savaşları Üzerine Ermeni Harfli Kıpçakça Bir Vakayiname” adlı eserin tanıtımı yaptığı bu çalışmada, eserde ele alınan başlıca malzemenin 17. yy.da Ermeni-Kıpçak ağzında kaleme alınmış olan tarihî vakaların tasviriyle ilgili notlar olduğunu belirtmektedir. Eserin içindekiler bölümü; ön söz,

Hotin Savaşı ve Leh tarihî kaynaklarının tarihsel temeli, Kamenets Vakayinamesi ve diğer Ermeni tarihsel kaynakları, Ermeni-Kıpçak metinleri ve vakayinamenin tercümesi, Cecora Muharebesi, Hotin Savaşı, dil bilimsel araştırma, sözlük, kişi ve yer adları dizini, bibliyografya ve Sultan Osman'ın Polonya'ya karşı kampanyası başlıklarından oluşmaktadır. Çağatay, bu çalışmada geçen notları gerek tarih, gerekse dil bakımından araştırmacılar için önemli bulmakla birlikte, Türkler ve Türklük bakımından hiç de hoşla gitmeyecek üslupla yazılmış olduğunu ifade etmektedir.

F) Kıpçak Türkçesiyle İlgili Genel Konular

512. BERTA, Á. (1998a). West Kipchak Languages (Batı Kıpçak Dilleri). In L. Johanson and É. Á. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 301–317). London and New York: Routledge.

Bu çalışmada, çağdaş Batı Kıpçak dillerinden Kumuk, Karaçay-Balkar, Kırım Tatar ve Karaim Türkçelerinin (Kuzeybatı Karaim, Güneybatı Karaim ve Kırım Karaim Türkçeleri) kısaca dil bilgisi ele alınmaktadır. Kafkas, Kırım, Polonya/Batı Ukrayna ve Baltık dil ortamlarının, bu dilleri tipolojik özelliklerinde, soy akrabalıklarını değiştirmeden nasıl etkilediği incelenmektedir.

513. BERTA, A. (1998b). Middle Kipchak (Orta Kıpçak Türkçesi). In L. Johanson and E. A. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 158-165). London: Routledge.

Berta bu çalışmada; Orta Kıpçak Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, 13.-16. yy.larda güney Rusya bozkırlarında ve Yakın Doğu'da konuşulan Kıpçak ağızlarını ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve yazım özellikleri açısından ele almaktadır. Ses sistemi bölümünde, Orta Kıpçak Türkçesinde ses uyumuyla birlikte, ünlü ve ünsüz ses birimleri betimlenmektedir. Yazım bilgisi bölümünde, Orta Kıpçak Türkçesi açısından Arap ve Ermeni yazılarının bazı özellikleri yer almaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar,

sözcük yapımı, isim çekimi, zamirler, sayılar, fiiller, fiil türetme, bitimli-bitimsiz fiil yapıları, zarflar, son çekim edatları, bağlaçlar ve ekler konusu vardır. Çalışma, *Codex Cumanicus*'un sözcük hazinesinin temel olarak Türkçe kökenli olduğunu gösteren bir söz varlığı bölümünden sonra, 6 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

514. BODROGLIGETI, A. (1962a). Glosses on Sayf-i Sarāyī's *Gūlistān Bi-T-Türkī* (Seyf-i Sarāyī'nin *Gūlistān* Tercümesi Üzerine Açıklamalar). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 14, 207-218.

Bodrogligeti bu çalışmasında; Kıpçak şairi Seyf-i Sarāyī'nin İran edibi Sa'dī'nin meşhur *Gūlistan* adlı eserinin tercümesi ile ilgili tarihsel, dil bilimsel ve edebî bazı notlar bulduğunu belirterek, bunların Altın Orda Devleti hanlarının tarihine, Moskova Knezliği ile olan ilişkilerine katkı yaptığını ve Altın Orda Devleti'ndeki dil ve edebiyat bilgisine daha fazla materyal sağladığını ifade etmektedir.

515. BODROGLIGETI, A. (1962b). Notes on the Turkish Literature at the Mameluka Court (Memlük Sarayında Türk Edebiyatı Üzerine Notlar). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi), 14, 273-282.

Bodrogligeti bu çalışmasında, Memlükler döneminde Mısırlı Türkler arasında Kıpçak dilinde etkileyici bir edebiyatın geliştiğini ve burada bu gelişim için hizmet eden modelin İran edebiyatı olduğunu belirtmektedir.

516. NAGY, E. K. (2016). A Disappeared People and a Disappeared Language: The Cumans and the Cuman Language in Hungary (Yok Olan Bir Halk ve Yok Olan Bir Dil: Macaristan'daki Kumanlar ve Kuman Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin*

Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna] (pp. 675-686). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Nagy bu çalışmanın giriş bölümünde, Kumanların ve Peçeneklerin Macaristan'a yerleşmelerinden sonra yüzyıllarca süren bu süreç neticesinde etnik yapılarının ve dillerinin bir asimilasyona uğradığını ifade etmektedir. Sonraki bölümde, Peçeneklerin tarihteki yerleşim alanlarından ve dillerinin kimliklendirilmesinin zorluğundan söz edilmektedir. Kunlar, Kumanlar ve Kıpçaklar bölümünde, bu toplulukların tarihsel gelişimleri ve yerleşim alanları hakkında bilgi verilmektedir. Rus kayıtlarına göre, Kun ve Kuman adları benzerdir. Çoğu Arap ve Fars kaynağına göre ise, Kun ve Kumanlar Kıpçaklar olarak nitelendirilmektedir. Diğer bölümler, Kumanların Macaristan'a yerleşimleri, Macaristan'a yerleşen Kumanların sayısı ve Kuman Türkçesinin betimlenmesiyle ilgilidir. Hem Kuman hem de Peçenek dilleri, Türk dillerinin Kıpçak koluna mensuptur. Kıpçak dillerinin tarihi henüz iyi bir şekilde tanımlanmamıştır. Bu dillerle ilgili ilk bilgi Kâşgarlı Mahmud'un *Dîvânu Lugâti't-Türk* isimli eserinde ortaya çıkmıştır. Kuman Türkçesinin en önemli eseri Latin alfabesiyle yazılmış olan *Codex Cumanicus*'tur. Macaristan'da Kuman Türkçesiyle ortaya konulan "Efendi'nin duası" [The Lord's Prayer (Our Father)], "Halas şarkısı" (the so called song of Halas), "yiyecek üzerine bir dua" (a prayer over food), "selamlaşmalar" (greetings) ve "tekerlemeler" (counting-out rhymes) gibi metinler vardır. Kuman Türkçesi kökenli kişi ve yer adlarıyla Macarcadaki Kuman Türkçesi ödünç sözcükler de diğer malzemeleri oluşturmaktadır. Çalışmanın sonraki bölümünde, Kuman Türkçesiyle yazılmış iki metin ve onların İngilizce tercümeleriyle Kuman Türkçesi kökenli 37 sözcük ve bu sözcüklerin İngilizce karşılıkları yer almaktadır. Kumanların dil asimilasyonlarının betimlendiği son bölümden sonra, makalenin sonunda 40 çalışmadan oluşan bir kaynakça yer almaktadır.

517. TIETZE, A. (1960). The Koman Riddles (Kuman Bilmeceleri). *Trud, XXV Mezhdunarodnogo Kongressa Vostokovedov (25. Uluslararası Doğu Bilimciler Kongresi)*, 3, 338-344. Moskva.

Tietze'nin bu çalışmasına göre, Venedik Marciana Kütüphanesi'nde bulunan Codex Cumanicus'un 60a-60b sayfalarında kayda geçirilmiş 47 bilmece metni Eski Kuman dili ve Türk folkloru ile ilgili paha biçilmez bilgiler içermektedir. Kuman bilmeceleri ile ilgili çalışma yapanlar şu şekildedir: Count Geza (1880), W. Raddloff (1887), W. Bang (1912), Julius Nemeth (1913), W. Raddloff (1915) ve S. E. Malov (1930). Groenbech *Kumanca Sözlük* isimli eserinde bilmecelerde geçen sözcüklere yer vermemiştir. Ayrıca A. V. Gabain *Philologiae Turcicae Fundamenta (Türk Filolojisinin Temel Kitabı)* adlı eserinde bu bilmeceleri hesaba katmamıştır. Son 30 yıldır bilmecelerin yorumlanması konusunda bir cesaretsizlik söz konusudur.

4.2.2.2.2. Eski Anadolu Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

518. DEMETRIADES, V. (1976). The Tomb of Ghāzī Evrenos Bey at Yenitsa and Its Inscription (Gazi Evrenos Bey'in Yenice Vardar'daki Mezarı ve Yazıtı). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni, Londra Üniversitesi)*, 39(2), 328–332. <http://www.jstor.org/stable/616797>

Demetriades bu çalışmada, Gazi Evrenos Bey'in Yenice Vardar'ı ele geçiriş sürecini anlattıktan sonra, Gazi Evrenos Bey'in türbesini ve Yazıtı'nı betimlemektedir. 7 satır halinde yazılmış yazıtta, Îsâ oğlu “Melikü'l-guzât ve'l-mücâhidîn” Hacı Evrenos'un 820 yılının 7 Şevvalinde (17 Kasım 1417) vefat ettiği bildirilmektedir.

519. MANSUROĞLU, M. (1962). In Connexion with the Language of the *Şarhu'l-Manar*, an Old Anatolian Turkish Manuscript (Eski Bir Anadolu

Türkçesi El Yazması Olan *Şerhu'l –Manar*'ın Diliyle Bağlantılı Olarak). *Oriens (Doğu Araştırmaları)*, 15, 315-324.

Bu çalışmaya göre, Bursa Haraççioğlu Kütüphanesi'nde 12/53 numarayla muhafaza edilen el yazması eser, İslam yasası esasları ile ilgilidir (*uşûl-i fiqh*).

520. MILLER, M. G. (1974). The Karamanli-Turkish Texts. The Historical Changes in Their Script and Phonology. (Karamanlı Türkçesi Metinler. Yazım ve Ses Biliminde Tarihî Değişimler). (Doctoral dissertation, Indiana University, 1974). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 35, 44-84.

Miller'in doktora tezi olan bu çalışma, iki temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Karamanlı Türklerinin tarihi, edebiyatı ve Karamanlılar ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar üzerine yapılan bilimsel yayınlar yer almaktadır. İkinci bölümde ise, yazarın Türkçenin çeviri yazılı literatür çalışmasına kendi katkısı ve 18. ve 19. yüzyıllar arasında Türk dilinin ses bilimsel gelişimine dair görüşü bulunmaktadır.

B) Söz Dizimi

521. FLEMMING, B. (1995). Notes on the (-isar) Future and Its Modal Functions [(-İsar) Gelecek Zaman Eki ve Onun Kiplik Fonksiyonları Üzerine Notlar]. In Barbara Kellner-Heinkele and Marck Stachowski (Ed.), *Laut- und Wortgeschichte der Türkischen Sprachen (Türk Dillerinin Ses ve Söz Tarihi)*, Turcologica 26. Wiesbaden: Harrassowitz. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 22-23, 43-57.

Flemming bu çalışmasında, Eski Anadolu Türkçesinin (-isar) gelecek zaman ekinin kiplik yönüne dikkat çekmektedir. Fleming, ekin yapısıyla ilgili olarak birkaç görüşe ve değerlendirmeye de yer vermektedir.

Bu çalışma, Musa Salan tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir (2011, *Dil Araştırmaları*, 9, 141-155).

522. GARİBOVA, S. H. (2020). The Development of Sentence Structure in XIII-XVI Centuries Turkic Languages (13-16. Yüzyıllarda Türk Dillerinde Cümle Yapısının Gelişimi). In E. Hendricks (Ed.), *2nd International African Conference on Current Studies, October 17-18 (2. Uluslararası Afrika Konferansı Güncel Çalışmaları, 17-18 Ekim)*, [p. 323]. Abuja, Nigeria.

Garibova bu çalışmada, 13-16. yüzyıllarda Türk dillerinde cümle yapısının gelişimini özellikleri açısından incelemektedir.

523. TURAN, F. (1995). Syntactic Functions of Participles in Old Anatolian Turkish (Eski Anadolu Türkçesinde Sıfat-Fiillerin Söz Dizimsel İşlevleri). *Turkish Studies Association Bulletin (Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni)*, 19(1), 53-54.

Turan bu çalışmasında, Eski Anadolu Türkçesinde sıfat-fiillerin söz dizimsel işlevlerini incelemektedir. Bu çalışmaya göre, Eski Anadolu Türkçesinde sıfat-fiiller birleşik cümlelerde adlaştırmacılar olarak hareket ederler. Turan, bu sıfat-fiillerin diğer özelliklerine de değinmiştir.

524. TURAN, F. (1998). Syntactic and Semantic Aspects of Postpositions in Old Anatolian Turkish (Eski Anadolu Türkçesindeki Son Çekim Edatlarının Söz Dizimsel ve Anlamsal Yönleri). *Turcica*, 30, 297-308.

Turan bu çalışmada, Eski Anadolu Türkçesindeki son çekim edatlarının biçim-söz dizimsel yapısını ve işlevlerini açıklamak amacıyla, Anadolu ve çevresinde 13. ve 15. yüzyıllar arasında yazılan seçilmiş nesir ve şiir eserlerini incelemektedir.

525. TURAN, F. (2000). *Adverbials and Adverbial Constructions in Old Anatolian Turkish [Eski Anadolu Türkçesinde Zarflar ve Zarf Yapıları]* (Turcologica 45). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Turan bu çalışmasında, Eski Anadolu Türkçesinde zarfların işlevleri, yapıları ve anlamları üzerinde durmaktadır.

C) Sözcük Bilgisi

526. POMORSKA, M. (1995). New-Persian Loanwords in Anatolian-Turkish Dialects (Anadolu Ağızlarında Yeni-Farsça Ödünç Sözcükler). *Studia Turcologica Cracoviensia [Cracoviensia Türkoloji Araştırmaları]*, 1, 91-123.

Pomorska bu çalışmada, Anadolu ağızlarındaki yeni Farsça ödünç sözcüklere yer vermektedir.

527. TIETZE, A. and LAZARD, G. (1967). Persian Loanwords in Anatolian Turkish (Anadolu Türkçesinde Farsça Ödünç Sözcükler). *Oriens (Doğu Araştırmaları)*, 20, 125–168. <https://doi.org/10.2307/1580400>

Tietze ve Lazard bu çalışmada, Osmanlı Türkçesi edebiyatının klasik Fars edebiyatından güçlü bir şekilde etkilendiğini ve bu nedenle Osmanlı Türkçesine Farsça ödünç sözcüklerin girdiğini belirtmektedirler. Burada sunulan bütün materyallerin *Söz Derleme Dergisi*’nden alındığını vurgulayan yazarlar; bu makalede sunulan materyal kökenlerinin abece sırasına göre düzenlendiğini, her girişin çağdaş Farsça köken ile başladığını, ardından materyallerin oluşumları, ağız çeşitleri ve coğrafi olarak önemli alanlardaki dağılımları hakkında açıklamaların yer aldığını ifade etmektedirler.

D) Eski Anadolu Türkçesiyle İlgili Genel Konular

528. GUZEV, V. G. (1979). Old Anatolian Turkic (Eski Anadolu Türkçesi). *Akademija Nauk SSSR, Institut Vostokovedenija, Serija: Jazyki Narodov Azii i Afriki (SSSR Bilimler Akademisi, Doğu Bilimleri Enstitüsü: Asya ve Afrika Halklarının Dilleri)*, 95. Moskva: Nauka. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 25(132), 116-126.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

4.2.2.2.3. Osmanlı Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

529. ALTAN, C. (1981). The Sultan Silenced by the Voice of the People; Ottoman, the Tongue of a Chosen Few, was a Language Barrier to Development (Halkın Sesiyle Susturulan Sultan; Seçilmiş Bir Azınlığın Dili Olan Osmanlı Türkçesi, Gelişmenin Önündeki Bir Dil Engeliydi). *UNESCO Courier*, 34(11), 10-12.

Bu çalışmaya göre, Türkçe ve Osmanlı Türkçesi arasında yüzyıllarca süren edebî ikilik Atatürk tarafından yapılan inkılap sayesinde Türkçenin Osmanlı Türkçesine galip gelmesiyle sonuçlanmıştır. Yönetenlerin ve yönetilenlerin aynı dili konuşmadığı bir toplumda, 1928'te Arap alfabesinin yerini Latin alfabesinin almasıyla ve dilin sadeleştirilmesi için Türk Dil Derneği'nin kurulmasıyla önemli bir adım atılmıştır.

530. BAJRAKTAREVIC, F. (1964). The Influence of Oriental Languages on Serbo-Croat (Doğu Dillerinin Sırp-Hırvatça'ya Etkisi). *Eretz-Israel (Eretz İsrail)*, 7 (L. A. Mayer memorial volume), 1-3.

Bajraktarevic bu makalesinde, doğu dillerinin Sırp-Hırvat dillerine etkisinden bahsederken aslında Türkçe, Arapça ve Farsça'nın etkisini kastettiğini ifade etmektedir. Bu etki, Türklerin Balkanlar'ı veya Yugoslavya'nın doğu bölgelerini fethetmesinin bir sonucu olarak 14. yy.ın başlarında başlamış ve 1912 Balkan savaşına kadar devam etmiştir.

531. BOSWORTH, C. E. (1965). Language Reform and Nationalism in Modern Turkey (Çağdaş Türkiye'de Dil İnkılabı ve Milliyetçilik). *The Muslim World (Müslüman Dünyası)*, 55, 58-65.

Bosworth'un bu çalışmasına göre, 19. yy.ın ikinci yarısında reform hareketi başlamıştır. Bu reform, Türklerin kendi milliyetinin genel keşfinin bir parçasıydı. Bu keşif, Yunanistan ve Balkanlar'da Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasına neden olan Batı tarzı milliyetçiliğin gelişimini tetikleyen bir unsurdu. Dış baskının etkisi, 1897'de Türk-

Yunan savaşının ortaya çıkardığı vatanseverlik duygusunun zirve yaptığı dönemde yazılan Mehmet Emin Yurdakul'un ünlü "Türkçe Şiirler" isimli eserinde görülebilir. Türkler bundan sonra Osmanlı hanedanlığına sadece sadakat duymuyor, aynı zamanda özel bir Türk milliyetçiliği duygusu taşıyorlardı.

532. GALLOTTA, A. (1980). 16th Century Ottoman Turkish as Represented in the Ghazavat-ı Khayreddin Pasha (Gazavat-ı Hayreddin Paşa'da Temsil Edildiği Şekliyle 16. yy. Osmanlı Türkçesi). *Prilozi za Orijentalnu Filologiju (Doğu Dil Bilimine Katkılar)*, 30, 145-152.

Bu çalışmanın temel amacı, Anadolu'da Türk edebiyatının başlangıcından bu yana ortaya çıkan özel bir metin türü olan Arap harfleriyle yazılmış ve harekelenmiş metinlere dikkat çekmektir.

533. MAJDA, T. (1976). A Letter by Sultan Mehmet III to King Sigismund III in Polish Transcription. (Sultan III. Mehmet'ten Kral III. Sigismund'a Lehçe Çeviri Yazıda Bir Mektup). *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 38, 199-215.

Majda bu çalışmasında, Varşova ulusal arşivlerinde sözü geçen mektupla ilgili iki adet çeviri yazı bulunduğunu ifade ederek ilkinin tam özetten; ikincisinin ise, daha kısa bir çeviri yazıdan oluştuğunu belirtmektedir. Majda, kısa olanı dil bilimsel açıdan incelemektedir. Türkiye ve Polonya arasında barış ve anlaşmadan söz eden mektup, yinelenen anlaşma terimlerinin temel noktalarını da içermektedir.

534. MAJDA, T. (1982). 17th Century Turkish Folk Verse in Latin Characters (Latince Yazılmış 17. yy. Türkçe Halk Şiiri). *Studia Turcologica Memoriae Alexii Bombaci Dicata (Alessio Bombaci'nın Anısına Adanmış Türkolojik Çalışmalar)*, [pp. 335-338]. Napoli. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 10(204), 335-338.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

535. MAJDA, T. (1973-1979). A Seventeenth Century Turkish Text in Latin Characters from a Polish Collection (Lehçe Bir Koleksiyondan Latin Harflerinde 17. yy. Türkçe Metni). *I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 15-20.X.1973). Tebliğler: 2. Türk Dili ve Edebiyatı, İstanbul, 1979*, [pp. 496-499]. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 6, 496-499. [Eine hand schriftliche "Grammatica turcico-italiana".] - [El yazısıyla yazılmış bir Türkçe-İtalyanca dil bilgisi].

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

536. TRIX, F. (1995). The Stamboul Alphabet of Şemsettin Sami Bey; Innovation and Artifact of the Late Ottoman Empire (Şemsettin Sami Bey'in İstanbul Alfabeti; Geç Osmanlı İmparatorluğu'nun Yenilenmesi ve Eseri). *Turkish Studies Association Bulletin (Bloomington, Ind.) [Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni]*, 19(1). 46-48.

Bu çalışmanın konusu, Şemsettin Sami Bey'in Arnavutlar için tasarladığı Stamboul alfabetidir. Hızlı bir şekilde uygulamaya konulmuştur ve hâlâ Osmanlı hâkimiyeti altında bulunan Arnavutların yaşadığı bölgelerin güneyine ve merkezine yayılmıştır. Alfabenin çoğunluğu Latin olmak üzere, bir kısmı da Yunan ve Kiril alfabetine ait harflerden oluşmaktadır.

B) Ses Bilgisi

537. ERDAL, M. (1994). Vowel Harmony in the Hebrew Script Version of the Anonymous "Tevârîh-i âl-i 'Osmân" (Anonim "Tevârîh-i Âl-i 'Osmân"ın İbranice Yazı Versiyonunda Ünlü Uyumu). *Mediterranean Language Review (Akdeniz Dil İncelemesi)*, 8, 68-76. <http://www.jstor.org/stable/10.13173/medilangrevi.8.1994.0068>

Bu çalışmada Erdal, anonim "Tevârîh-i al-i 'Osmân"ın İbranice yazı versiyonunda ünlü uyumunu incelemektedir.

538. LOTZ, J. (1962). Thoughts on Phonology as Applied to the Turkish Vowels (Türkiye Türkçesi Ünlülere Uygulandığı Şekliyle Ses Bilimi

Üzerine Düşünceler). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in Altaic Linguistics (Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları)* (pp. 343-351).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

C) Biçim Bilgisi

539. KRÁMSKÝ, J. (1960). Some Notes on Morphological Neutralization in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesinde Biçim Bilimsel Yansızlaşma Üzerine Bazı Notlar). *Ural-Altaische Jahrbucher*, 32, 214-219.

Fars dili çalışmalarıyla tanınan Çek genel dil bilimci Krámský bu çalışmasında, günümüz Türkiye Türkçesinde şekil bilgisi yansızlaşması ile ilgili bazı önemli bilgiler vermektedir.

540. LEES, R. B. (1962). A Compact Analysis for the Turkish Personal Morphemes (Türkiye Türkçesi Kişi Ekleri İçin Kısa Bir Analiz). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in Altaic Linguistics (Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları)* (pp. 141-176).

Lees'in bu çalışması, üretici dil bilgisinde bitimli fiiller içeren Türkiye Türkçesi cümleleri oluşturmak için söz dizimsel, sözcüksel ve ses bilimsel kuralların kullanımını gösteren bir çalışmadır.

541. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (1995a). The Suffix *-ıcı* as One of the Most Productive Formatives in the 17th Century Turkish Language (17. yy. Türk Dilinin En Üretken Biçimlerinden Biri Olarak *-İci* Eki). *Studia Turcologica Cracoviensia (Krakow) [Cracoviensia Türkoloji Araştırmaları]*, 1, 151-162.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

542. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (1997). *The Formation of Substantives in XVIIth Century Ottoman-Turkish (17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde İsimlerin Teşkili)*. Krakow. Archeobooks.

Siemienec Golas bu çalışmada, 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde isimlerin oluşumunu ele almaktadır.

543. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (1998). The Suffix *-gi* in the History of Ottoman Turkish (Osmanlı Türkçesi Tarihinde –*Gi* Eki). *Materialia Turcica (Türkçe Malzemeler)*, 19, 5-22.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

544. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (1985-1986). The Nouns with Suffix *-lik* in the 17th Century Ottoman Turkish Language (17. yy. Osmanlı Türkçesinde – *lik* Eki Alan Adlar). *Folia Orientalia (Doğu Bilimi Çalışmaları)*, 23, 143-160.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

545. STACHOWSKI, M. (1995). The Increasing of the Number of Syllables and the Chronology of Anaptyxis and Prosthesis in West European Loanwords of Ottoman-Turkish (Osmanlı Türkçesinin Batı Avrupa Ödünçleme Sözcüklerinde Artan Hece Sayısı, İç Ünlü Türemesi ve Ön Türeme Kronolojisi). *Studia Turcologica Cracoviensia (Cracoviensia Türkoloji Araştırmaları)*, 1, 175-184.

Bu çalışmada, Osmanlı Türkçesinin Batı Avrupa ödünçleme sözcüklerinde artan hece sayısı, iç ünlü türemesi ve ön türeme kronolojisi ile ilgili açıklamalara ve örneklere yer verilmektedir.

D) Söz Dizimi

546. BULUT, C. (1998). Copied Strategies of Clause Combining. Relativization in Middle Ottoman Turkish (Cümlecik Birleştirmenin Kopyalanmış Yolları. Orta Osmanlı Türkçesinde Sıfatlaştırma). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 2, 171–197.

Bu çalışma, Evliya Çelebi'nin kendi el yazısıyla yazdığı *Seyahatname* ile ilgilidir. Bu çalışmaya göre, *Seyahatname*'nin bütün söz dizimi özellikleri günümüz Türkiye Türkçesinde yan cümleleri oluşturan biçimsel-söz

dizimsel yolların çoğunun Orta Osmanlı Türkçesinde zaten uygulanmış olduğunu göstermektedir.

547. GEHLNAR, J. N. (1976). A Stylistic Analysis of the Development of Literary Persian and Turkish as Seen in Versions of “Kalila Wa- Dimna”, The Fables of Bidpay (Bidpay Fablları Olan Kelila ve Dimne Örneklerinde Görülen Edebî Farsça ve Türkçe Gelişiminin Biçem Analizi). (Doctoral dissertation, University of Edinburgh, 1977, 452 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 38, 795-A.

Bidpay fablları olan Kelila ve Dimne’nin dört Farsça ve dört Türkçe nesir örneğinin bir okumasına dayanan bu çalışma; her bir yazarın kes', benzetme (simile), deyim aktarması (metaphor), anlatı hızı, öykülerin düzenlenmesi ve şiir, atasözleri ve dinî alıntılarının dâhil edilmesi gibi biçem (stylistic) ve söz sanatına özgü (rhetorical) unsurları kullanmasının karşılaştırıldığı bir doktora çalışmasıdır.

548. GILSON, E. H. (1981b). The Turkish Grammar of Thomas Vaughan. Ottoman Turkish at the End of the 17th Century according to an English “Transkriptionstext” (Thomas Vaughan’ın Türkçe Dil Bilgisi: İngilizce Bir Çeviri Yazı Metnine Göre 17. yy. Sonlarına Ait Osmanlı Türkçesi). (Doctoral dissertation, University of Pennsylvania, Philadelphia, 373 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 42(3), 1125-A.

1697-1709 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu döneminde muhtemelen İzmir’de yaşayan İngiliz tüccar Thomas Vaughan’ın 1709’da basılan ve dil bilgisini sistemli bir şekilde sunan bu eser; 1. giriş (1-8 sayfalar), 2. Vaughan’ın çeviri yazı sistemi (9-27), 3. ses bilimi (28-73), 4. biçim bilimi (74-129), 5. sözcük içerikleri (130-228) şeklinde beş bölüme ayrılan bir doktora tezidir.

549. HESS, M. (1998). The Syntax of Ottoman Diathesis and Related Phenomena (Osmanlı Türkçesi Fiil Çatısı ve İlgili Olguların Söz Dizimi).

In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 247]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Osmanlı Türkçesinde fiil çatılarının farklı kullanımları tartışılmaktadır.

550. HŘEBÍČEK, L. (1986). Cohesion in Ottoman Poetic Texts (Osmanlı Türkçesi Şiirsel Metinlerde Bağlıklık). *Archiv Orientální (Doğu Arşivi)*, 54, 252-256.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

551. KARAKOÇ, B. (2013). Types of Copular Clauses Following *ki* in Old Ottoman Turkish (Eski Osmanlı Türkçesinde *ki*'den Sonra Gelen Ek-Fiille Kurulmuş Cümlecik Çeşitleri. *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 17, 38–64.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

552. KIRCHNER, M. (2006). Relative Clauses in an Old Ottoman Turkish Interlinear Translation of Koran (Eski Osmanlı Türkçesinde Kur'an Tercümelerinde İlgi Cümlecikleri). In H. Boeschoten and L. Johanson, (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 166-175) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, 15. yy.da yapılmış bir satır arası Kuran tercümesi ele alınmış ve bu tercümedeki birleşik cümleler incelemiştir. Kirchner bu çalışmasında, Türkçenin birleşik cümlelerde sola dallanan, Farsça ve Arapçanın ise sağa dallanan bir yapıya sahip olduklarını vurgulamaktadır. Kirchner, tercümedeki ilgi cümlelerinin yapılarını, Arapça birleşik cümlelerin yapılarıyla karşılaştırmış ve o dönem Türkçesindeki etkileşimini incelemiştir. Yazar, tercümede birleşik cümlelerde hem Türkçenin sola dallanan hem de Arapçanın sağa dallanan yapısının karışık kullanıldığını ifade etmektedir. Yazar, incelediği

metinlerde sağa dallanan yapılanmanın baskın olduğunu, ancak bu yapının Kıpçak Türkçesinde de bulunduğunu ifade etmektedir. Ayrıca yazar, sağa dallanan yapıların, sola dallanan yapıların bütün özelliklerini karşıladığını belirtmektedir.

553. RÖMER, C. (1998). Marked and Non-Marked Direct Objects in 16th Century Ottoman Documents (16. yy. Osmanlı Belgelerinde Belirtili ve Belirtisiz Nesneler). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 124]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada Römer, 16. yy. Osmanlı metinlerinde belirtili ve belirtisiz nesneler üzerinde durmaktadır.

554. TIETZE, A. (1992a). The Old Ottoman Gerund in –u/-ü Expressing Purpose (Amaç İfade Eden –u/-ü’da Eski Osmanlı Türkçesi Zarf-Fiiller). *Türk Dilleri Araştırmaları (Ankara)*, 4, 69-74.

Tietze bu çalışmada, çağdaş Türkiye Türkçesinde amaç ifade etmek için (1) son çekim edatı *için*’den sonra isim-fiil kullanmak ve (2) *üzere* son çekim edatından sonra isim-fiil kullanmak şeklinde iki genel yoldan bahsetmektedir. Tietze, Eski Osmanlı Türkçesinin ise, genel olarak *içün* (*mag – içün / meg – içün*) son çekim edatıyla birlikte isim-fiil kullandığını ifade etmektedir. Yazar, bu çalışmasında kullandığı bütün örnekleri “Herrnann Vambery’in Budapeşte’deki Macar Bilimler Akademisi’nde Eski Osmanlı Türkçesi Araştırmaları (Leiden, 1901) adlı eserinde sunduğu El Yazması “Török, F. 71”den almıştır. Bunlardan bir tanesi şu şekildedir: “Bu dutsaq bendei qurtarmag-içün gelmişem” (111^r 7). Yazar, bu cümleinin tercümesini şu şekilde yapmıştır: “Öyle görünüyor ki, ben buraya bu esiri kurtarmak için gelmişim”.

E) Ağız Bilgisi

555. HALASI-KUN, T. (1982). The Ottoman Elements in the Syrian Dialects (Suriye Ağızlarında Osmanlı Türkçesi Unsurlar). *Archivum Ottomanicum (Osmanlı Arşivi)*, 7, 117-267.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

556. MAJDA, T. (1980). An 18th Century Eastern Anatolian Dialect Recorded in Latin Characters (Latin Harfleriyle Kaydedilmiş Bir 18. yy. Doğu Anadolu Ağızı), *Prilozi za Orijentalnu Filologiju (Doğu Dil Bilimine Katkılar)*, 30, 449-455.

Majda'nın bu çalışması, Latin harfleriyle yazılmış bir 18. yy. Doğu Anadolu ağızı ile ilgilidir. Fransız misyoner Gery Desire tarafından yazılmıştır. Diyarbakır bölgesindeki Türkçe ve Ermenice konuşulan ortamdaki bahsedilen metin, İncil'den ifadeler de içermektedir. Dil bilimsel açıdan bakıldığında Türkçe metin, Diyarbakır sahasında konuşulan dil hakkında, özellikle ses bilgisi ile ilgili pek çok önemli bilgiyi beraberinde getirmektedir.

557. MAJDA, T. (1997). Syrian Dialect as Recorded in the Ad-Durrat Al-Mudiya Fi Al-Lugat At-Turkiya, A Dictionary Dating from the 15th Century (Ed-Dürretü'l-Mudiyye Fi'l-Lugati't-Türkiyye'de Kaydedildiği Şekliyle Suriye Ağızı, 15. yy.dan Bir Sözlük). *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 50(2), 153-174.

Majda bu çalışmasında, Suriye ağızını biçim bilimi ve ses bilimi açısından inceledikten sonra, örnek cümlelerin geçtiği diyaloglarla birlikte İngilizce karşılıklarının da yer aldığı bir sözlük sunmaktadır.

F) Sözcük Bilgisi

558. EBIED, R. Y. and YOUNG, M. J. L. (1980). An Eighteenth-Century Ottoman Commercial Phrase Book: Leeds Turkish Ms. No.3. (18. yy.dan Kalma Bir Osmanlı Türkçesi Ticari İfadeler Kitabı). In R. Y. Ebied-M. J. L. Young (Eds.). *Oriental Studies presented to Benedikt S. J. Isserlin*

(Leiden) [Benedikt S. J. Isserlin'e sunulan Doğu Araştırmaları], (pp. 136-145).

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

559. DECSY, G. (1990). The Hungarian Surname Göz/Göz (Macarca Soyad Göz/Göz). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 62(108). [Osmanlı Türkçesi “göz” sözcüğünden ödünç alındığı varsayılmaktadır].

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

560. EREN, H. (1963). Caucasian-Turkic Elements in the Anatolian Dialects (Anadolu Ağızlarında Kafkas-Türk Dilleri Unsurları). *Studia Caucasica (Kafkas Çalışmaları)*, 1, 93-126.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

561. HEGYI, K. (1965). The Terminology of the Ottoman-Turkish Judicial Documents on the Basis of the Sources from Hungary (Macar Kaynaklarına Dayalı Osmanlı Türkçesi Hukuk Belgelerinin Terminolojisi). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 18, 191-203.

Bu çalışmaya göre, Macar kaynaklarına dayalı Osmanlı Türkçesi hukuk belgeleri iki gruba bölünebilir. Sayı olarak ele alındığında çok önemli değildirler, ama içerik olarak Macaristan'da Türk hükümdarlığı tarihini içeren 100-120 *hüçğət*'i kapsaması (en eski tarih 1555 ve en yeni tarih 1686) bakımından çok ilginçtir. Onlardan çıkarılabilecek dersler, korunmuş iki delil kaydı ile tamamlanan *sicil*'lerdir. Onlardan biri, 1651-1653 yıllarını kapsar ve Temesvar'da ortaya çıkmıştır. Diğer ise, 1673-1675 yıllarına ait Karansebes ve Lugos hukuk konularını içermektedir.

562. KAPPLER, M. (1996). “Kelimat”: A Turkish-Greek Word List for Ottoman Primary Schools in Crete (“Kelimat”: Girit'te Osmanlı İlkokulları için Türkiye Türkçesi-Yunanca Bir Sözcük Listesi). *Panepistimio Kritis - Epistimoniki Epetirida tis Filosofikisscholis (Girit Üniversitesi - Felsefe Okulu Bilimsel Yıllığı)* 8, 109-127.

Bu çalışmada, Girit'te Osmanlı ilkokulları için hazırlanmış Türkiye Türkçesi-Yunanca bir sözcük listesi, *Kelimât: Türkiyye ve Rûmiyye*, yer almaktadır. Bu listenin sonunda, kısa bir dil bilgisi bölümü ve birkaç konuşma örneği mevcuttur.

563. KNAPPERT, J. (1983). Persian and Turkish Loanwords in Swahili (Svahili Dilinde Farsça ve Türkçe Ödünç Sözcükler). *Sprache und Geschichte in Afrika (Afrika'da Dil ve Tarih)*, 5, 111-143.

Bu çalışmaya göre, 1700 yılında Svahili dilinde ilk kayıtlı belgeler ortaya çıktığında Farsçadan birkaç yüz unsur içermekteydi. Daha öncesinde çok hafif olan Farsçanın etkisi doğrultusunda kullanılan sözcüklerden bazı örnekler şu şekildedir: (m)pula "çelik," bwana "adam," (m)pamba "pamuk" ve (n)kasa "kaplumbağa". Bu sözcükler, özellikle Orta Farsçadan *pōlāwad*, *bān*, *pambag* ve *kašawag* sözcükleri ile ilişkilidir. Osmanlı Türkçesinden de unsurlar barındaran Svahili dilinde *efendi* "afande," *gazete* "gazeti" ve *merhaba* "salam" gibi örnekler yer verilebilir.

564. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (1995b). Turkish Words in Smith's "Epistolac Quatuor" [Smith'in Epistolac Quatuor Adlı Eserindeki Türkiye Türkçesi Sözcükler] (1674). *Studia Turcologica Cracoviensia (Krakow) [Cracoviensia Türkoloji Araştırmaları]*, 1, 125-149.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

565. SCHUBERT, G. (1985). Turkish *oda* and Hungarian *szoba* in the Languages and Residential Cultures of the Balkan Peninsula (Balkan Yarımadası Kültürleri ve Dillerindeki Türkçe *Oda* ve Macarca *Szoba*) *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 29(3/4), 242–265. <http://www.jstor.org/stable/41927487>

Bu çalışmada, Osmanlı Türkçesi *oda* ve onun Macarca karşılığı olan *szoba* ifadelerinin kültürel ve dil bilimsel sezdirileri üzerinde durulmaktadır.

566. WELBY MOUDROVA, G. (1985). Ottoman Turkish and Turkic (Proto-Bulgar) Elements in Nineteenth and Twentieth Century Bulgarian (19. ve 20. yy. Bulgar Türkçesinde Osmanlı Türkçesi ve Ana-Bulgar Türkçesi Unsurlar). In Leslie Collins (Ed.), *Anglo-Bulgarian Symposium. School of Slavonic and East European Studies* (pp. 193-207). London. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(315), 193-207.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

G) Ad Bilgisi

567. DECSY, G. (1989). The Ottoman-Turkish Name of River Morava (Morava Irmağı'nın Osmanlı Türkçesi Adı). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 61, 128.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

568. KALDY-NAGY, J. (1965). Names of Merchandises in a Mediterranean Turkish Customs Register (Akdeniz Türk Gümrük Kaydındaki Eşya İsimleri). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 18, 299-304.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

569. MLADENOVIC , M. (1976). Family Names of Osmanlı Origin in Bosnia and Herzegovina. (Bosna Hersek'teki Osmanlı Türkçesi Kökenli Soy İsimleri). In Berkes, Niyazi; Little, Donald (Eds.), *Essays on Islamic Civilization: Presented to Niyazi Berkes [Niyazi Berkes'e İslam Medeniyeti Üzerine Sunulan Makaleler]*, (p. 258). Brill. ISBN 9004044647. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 3(148), 244-259.

Mladenovic bu çalışmasında, Bosna Hersek'te Osmanlı egemenliği sonrası İslam dininin de yayılmasıyla birlikte soy isimlerin bu doğrultuda değiştiğini belirtmektedir. Ayrıca yazar; Vezirovic (Osm. vezir), Pasic

(Osm. *paşa*), *Beglerbegovic* (Eski Osm. *beglerbegi*), *Sandzakbegovic* (Osm. *sancakbegi*), *Subasic* (Osm. *şubaşı*) gibi çoğu soy ismin askerî ve sivil karakterlerin yansıması olduğunu ifade etmektedir.

570. SOUCEK, S. (2011). Certain Types of Ships in Ottoman-Turkish Terminology (Osmanlı-Türkçesi Terim Biliminde Bazı Gemi Tipleri). In *Studies in Ottoman Naval History and Maritime Geography [Osmanlı Deniz Tarihi ve Deniz Coğrafyası Çalışmaları]* (pp. 181-194). Piscataway, NJ, USA: Gorgias Press.
<https://doi.org/10.31826/9781463226039-011>

Soucek bu çalışmada; Osmanlı Türkçesi terim biliminde bazı gemi tiplerinden *kalita*, *kadırga*, *mavna*, *baştarda*, *kuka*, *karaka*, *barça* ve *kalyon* gemilerini betimlemektedir.

H) Tanıtmalar

571. BELLER-HANN, I. (1990). [Review of *The Turkish Grammar of Thomas Vaughan: Ottoman Turkish at the end of the 17th Century according to an English "Transkriptionstext,"* by E. H. Gilson (E. H. Gilson tarafından hazırlanan *Thomas Vaughan'ın Türkçe Dil Bilgisi: İngilizce Bir Çeviri Yazı Metnine Göre 17. yy. Sonlarına Ait Osmanlı Türkçesi* çalışmasının tanıtımı]. *Bulletin (British Society for Middle Eastern Studies)*, 17(1), 114–116. <http://www.jstor.org/stable/194888>

Beller-Hann, E. H. Gilson'nın *Thomas Vaughan'ın Türkçe Dil Bilgisi: İngilizce Bir Çeviri Yazı Metnine Göre 17. yy. Sonlarına Ait Osmanlı Türkçesi* isimli çalışmasının bizim şu anki Türkçe tarihsel dil bilimi bilgimize önemli ölçüde katkıda bulunan özgün bir dil bilimi çalışması olduğunu belirtmektedir. Ayrıca yazar, E. H. Gilson'nın bu çalışmadan elde ettiği verileri analiz ederken bilgisayar kullanmasının önemli bir fark olduğunu belirtmektedir.

572. ERDAL, M. (1987). [Review of *The Turkish Grammar of Thomas Vaughan. Ottoman Turkish at the End of the 17th Century, according to*

an English „Transkriptionstext” by E. Hitzigrath Gilson (E. Hitzigrath Gilson tarafından hazırlanan *Thomas Vaughan’ın Türkçe Dil Bilgisi: İngilizce bir Çeviri Yazı Metnine Göre 17. yy. Sonlarına Ait Osmanlı Türkçesi* çalışmasının tanıtımı)]. *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 10, 234–238.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

573. ERDAL, M. (1991b). [Review of *The Turkish Grammar of Thomas Vaughan* by E. Hitzigrath Gilson (E. Hitzigrath Gilson tarafından hazırlanan *Thomas Vaughan’ın Türkçe Dil Bilgisi* kitabının tanıtımı)]. *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 10, 234–238.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

574. JOHANSON, L. (1989a). [Review of *The Turkish Grammar of Thomas Vaughan* by E. Hitzigrath Gilson (E. Hitzigrath Gilson tarafından hazırlanan *Thomas Vaughan’ın Türkçe Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 50, 173-174.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

575. RÖMER, C. (1989). [Review of *The Turkish Grammar of Thomas Vaughan. Ottoman Turkish at the end of the 17th century, according to an English „Transkriptionstext’* by E. Hitzigrath Gilson (Near and Middle East Monographs, New Series, vol. II)]. (E. Hitzigrath Gilson tarafından hazırlanan *Thomas Vaughan’ın Türkçe Dil Bilgisi: İngilizce Bir Çeviri Yazı Metnine Göre 17. yy. Sonlarına Ait Osmanlı Türkçesi* çalışmasının tanıtımı)]. *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes (Viyana Doğu Bilimleri Dergisi)*, 79, 323–325.
<http://www.jstor.org/stable/23869115>

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

576. STEIN, H. (1991). [Review of *The Turkish grammar of Thomas Vaughan* by E. Hitzigrath Gilson (E. Hitzigrath Gilson tarafından hazırlanan

Thomas Vaughan'ın Türkçe Dil Bilgisi çalışmasının tanıtımı]. *Orientalistische Literaturzeitung (Doğu Edebiyat Dergisi)*, 86(2), 190-195.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

İ) Osmanlı Türkçesiyle İlgili Genel Konular

577. GANDJEİ, T. (1991). Turkish in the Safavid Court of Isfahan (Isfahan Safevi Sarayında Türkçe). *Turcica (Türkçe)*, 21-23, 311-318.

Gandjei'nin bu çalışması, Türk ve İran toplulukları arasındaki dil temaslarını konu edinen başvuru kaynaklarından bir tanesidir.

578. HALASI-KUN, T. (1987-92). Gennadios' Confession of Faith (Gennadios'un İtikatnamesi). *Archivum Ottomanicum (Osmanlı Arşivi)*, 12, 5-103.

Muhtemelen 1455'in başlarında ya da 1456'nın baharında Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethetmesinden 2-3 yıl sonra, yanındaki ulema ve udeba ile birlikte o zamanın patriği hukukçu, teolog ve felsefeci olan Gennadius'u ziyaret ederek Hristiyan dini hakkında kendisinden bilgiler almıştır. Bu ziyarette Fatih, Patrikten kendisinden dinlerini anlatan bir risale yazmasını istemiştir. Bunun üzerine Gennadios bu itikatnameyi yazmıştır. İtikatnamenin şerhli metnini 1936 yılında ilk yayınlayan Macar Türkolog Tibor Halasi-Kun'dur. Bu yazının İngilizcesi ise, 1992 yılında Chicago Üniversitesinin "Archivum Ottomanicum" dergisinde yayımlanmıştır.

579. HAZAI, G. (1982). Present-Day Views on Ottoman Historical Grammar and Some of Its Prevailing Problems (Osmanlı Türkçesi Tarihî Dil Bilgisine Dair Günümüz Görüşleri ve Önemli Sorunları). *Archivum Ottomanicum (Osmanlı Arşivi)*, 7, 269-283.

Hazai'ye göre, Osmanlı Türkçesi malzemelerin karmaşık ve çok geniş kapsamlı oluşu, ona dair kullanıma sunulan bilgilerin sınırlı olmasına neden olmaktadır. Ayrıca, yeni metotlara ve kaynaklara dayalı

araştırmalar yetersizdir. Bu nedenle Hazai, sayısız Osmanlı Türkçesi kaydının ve ağzının dikkatli bir çalışmasının yapılması gerektiğini belirtmektedir.

580. İZ, F. (1976). Ottoman and Turkish (Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi). In Donald P. Little (Ed.), *Essays on Islamic Civilisation presented to Niyazi Berkes*, [pp. 118-139]. Leiden. **Aynı çalışma:** İZ, F. (1973). Ottoman and Turkish. *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 3, 118-139. [Die Identität von Osmanisch wird Türkei-Türkisch wird anhand von Proben aus der Literatur anschaulich gemacht (Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi literatürden örneklerle gösterilmiştir)].

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır

581. KARA, G. (1995). The Bush Protects the Little Bird (Çalı, Küçük Kuşu Korur). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 48(3), 421-428. <http://www.jstor.org/stable/43391237>

Bu çalışmada; Orta Çağ Moğol sözlü geleneğinde iyi bilinen, ancak 18. yy. başlarındaki Osmanlı döneminde az bilinen bir deyim olan “Çalı, küçük kuşu korur” deyiminin geçtiği çeşitli çalışmalar incelenmektedir. Bu deyim, ilk olarak Moğolların Gizli Tarihi’nde Temüjin’in Tayichi-ut’un kampından kaçtığı bölümde yer almıştır.

582. KENESSEY, M. (1974). A Turkish Grammar from the 17th Century (17. yy.dan Türkçe Bir Dil Bilgisi). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 28, 119-125.

Bu çalışmada, ilk olarak Roma’da 1643 yılında, sonra tekrar 1670’de “Syntagmaton Lingvarvm Orientalivm qvae in Georgiae Regionibvs Avdivntrv” başlığı ile yayımlanan İtalyan Francesco-Maria Maggio’nun “Türkçe Dil Bilgisi” isimli eserinin, Jean Deny tarafından derlenen “Türkçe Dil Bilimi Bibliyografyası”nda bulunabileceği ifade edilmektedir. Kenessey, Türkoloji alanında Maggio ile ilgili çok az şey

bilindiğini ifade ederek, kendisi ve eseri ile ilgili bilgi verme ihtiyacı hissettiğini belirtmektedir.

583. KERSLAKE, C. J. (1994). Two Ottoman Turkish Grammars of the Tanzimat Period (Tanzimat Dönemine Ait İki Osmanlı Türkçesi Dil Bilgisi). *Cièpo Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi - VII. Sempozyum Bildirileri*, 2. Türk Tarih Kurumu. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 21, 133-168.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

584. KERSLAKE, C. J. (1998a). Ottoman Turkish (Osmanlı Türkçesi). In Johanson, L. and Csató, E. Á. (Ed.), *The Turkic Languages (Türk Dilleri)* (pp. 179-202). London/New York: Routledge. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 25(170), 179-202.

Kerslake bu çalışmada; dil bilimsel terim olarak “Osmanlıca” ifadesinden ve Osmanlı Türkçesinin tarihsel gelişiminden bahsettikten sonra Osmanlı Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçim bilimi ve söz dizimi açısından incelemektedir. Bu çalışmaya göre, dil bilimsel bir terim olarak "Osmanlıca", Osmanlı İmparatorluğu'nun resmi ve edebî dili hâline gelen Türkçenin biçimini ifade eder. Bu, esasen 11-13. yüzyıllarda Oğuz Türklerinin Anadolu'ya yerleşmesinden sonra Anadolu'da gelişen Batı Oğuz Türkçesinin dilsel bir çeşidiydi.

585. LEWIS, G. (1996a). The Ottoman Legacy in Language (Dilde Osmanlı Mirası). In L. Carl Brown (Ed.), *Imperial legacy: the Ottoman Imprint on the Balkans and the Middle East (İmparatorluk Mirası: Balkanlar ve Orta Doğu'daki Osmanlı Damgası)* (pp. 214-223). New York: Columbia University Press.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

586. LEWIS, G. (1996b). The Ottoman Legacy to Contemporary Political Arabic (Çağdaş Siyasal Arapçaya Osmanlı Mirası). In L. Carl Brown (Ed.), *Imperial Legacy: the Ottoman Imprint on the Balkans and the Middle East (İmparatorluk Mirası: Balkanlar ve Orta Doğu'daki Osmanlı Damgası)* (pp. 203-223). New York: Columbia University Press.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

587. MAJDA, T. (1985). The Handbook "Le Drogman Turc" by Alexander Chodźko and Its Importance as a Linguistic Source (Alexander Chodźko'nun "Le Drogman Turc" El Kitabı ve Dil Bilimsel Bir Kaynak Olarak Önemi). *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 23-28 Eylül 1985*, [pp. 187-191. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(300), 187-191.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

588. NÉMETH, J. (1961). Traces of the Turkish Language in Albania (Arnavutluk'ta Türkçenin İzleri). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 13, 9-29.

Németh bu çalışmasında, 1956 yılının Eylül ayında Macar Bilim Akademisi için Arnavutluk'a gittiğinde, orada bir zamanlar konuşulan Türkçenin izlerini bulmaya çalıştığını belirtmektedir. Nemeth, Türkçenin temel olarak resmî makamlarca ve okullarda konuşulmakta olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca yazar, o dönemde oldukça fazla sayıda Arnavut'un ana dillerinin yanında Türkçe de konuştuğundan söz etmektedir. Günümüzde Arnavutluk'ta Türkçe konuşulmamaktadır.

589. SILAY, K. (1995). Perceptions of Ottoman Court Language and Literature and Ideological Conflicts in "Postmodern" Turkey ("Postmodern" Türkiye'de Osmanlı Saray Dili ve Edebiyatı Algıları ve İdeolojik Çekişmeler). *Turkish Studies Association Bulletin (Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni)*, 19(1), 55-59.

Sılay bu çalışmada; Osmanlı saray dili ve edebiyatının “milliyetçi”, “Doğu bilimci”, “İslamcı”, “solcu” ve “postmodernist” yorumlamaları arasında bir çeşit denge önermeye çalıştığını belirtmektedir.

590. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (1992-1993). William Seaman and His “Grammatica Linguae Turcicae” (1670). (William Seaman ve “Türk Dil Bilgisi”). *Folia Orientalia (Doğu Bilimi Çalışmaları)*, 29, 231-236.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

591. SIMPSON, C. G. (1960-63). Some Problems of Mapping Certain Minority Languages in Parts of Turkey (Türkiye’nin Bölgelerinde Belirli Azınlık Dillerinin Haritalandırılmasında Bazı Sorunlar). *Trud. XXV Mezhdunarodnogo Kongressa Vostokovedov (25. Uluslararası Doğu Bilimciler Kongresi)*, 2, 386-402.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

4.3. Çağdaş Türk Lehçeleri İle İlgili Yapılan İngilizce Çalışmalar

4.3.1. Güneybatı (Oğuz) Grubu Türk Lehçeleri

A) Biçim Bilgisi

592. JOHANSON, L. (1989b). Aorist and Present Tense in West Oghuz Turkic (Batı Oğuz Türk Lehçelerinde Geniş Zaman ve Şimdiki Zaman). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 13, 99-105.

Lars Johanson bu çalışmasında, Türkçe ve Azeri Türkçesinin birbirinden oldukça farklı geniş zaman ve şimdiki zaman sistemlerinin gelişimini incelemektedir.

593. NUGTEREN, H. and KORPERSHOEK, M. (2007). The Oghuz Verbalizer +(A)l and Its Classificatory Implications (Oğuzca Eylemleştirci +(A)l ve Onun Sınıflandırılmalı Sezdirmeleri). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 11, 59–81.

Nugteren bu çalışmada, bütün temel Oğuzca deyimlerde bulunan ve sıfatlardan fiil oluşturmaya yarayan +(A)l ekinin kökenlerini araştırmaktadır.

B) Söz Dizimi

594. KARAKOÇ, B. (2019a). Predicative Possession in Oghuz and Kipchak Turkic Languages (Oğuz ve Kıpçak Türkçelerinde Yüklemsel Sahiplik). In L. Johanson, L. F. Mazzitelli and I. Nevskaya (Eds.), *Possession in Languages of Europe and North and Central Asia [Avrupa, Kuzey ve Orta Asya Dillerinde Sahiplik]*, (pp. 125–148). John Benjamins.

Karakoç bu çalışmada, çağdaş Oğuz ve Kıpçak Türkçelerinde mülkiyet kavramını kodlayan dil bilimsel yapıların söz dizimsel, anlamsal ve söylemsel özelliklerini incelemektedir. Bu çalışmanın odak noktası, isim tamlamaları içindeki sahiplik tartışmasını bir kenara bırakarak, yalnızca cümle yapısı içinde yüklemsel sahiplik ilişkilerini göstermektir.

C) Sözcük Bilgisi

595. BODROGLIGETI, A. (1968). On the Turkish Vocabulary of the Isfahan Anonymous (Anonim İsfahan Türkçesinin Sözcük Hazinesi Üzerine). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 21(1), 15–43. <http://www.jstor.org/stable/23682178>

Bodrogligeti bu çalışmada, Anonim İsfahan Türkçesini ağız bilimi, imla, ses bilimi, biçim bilimi ve sözcük hazinesi açısından betimlemektedir. Yazara göre, yaklaşık 9000 sözcük ve ifade Anonim İsfahan Türkçesinin sözcük hazinesini oluşturmaktadır.

D) Güneybatı (Oğuz) Grubu Türk Lehçeleriyle İlgili Genel Konular

596. BOESCHOTEN, H. (2009). *Alexander Stories in Ajami Turkic [Ajami Türkçesinde İskender Hikâyeleri]* (Turcologica 75). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Boeschoten bu çalışmada, St. Petersburg'da tutulan bir el yazmasında bulunan İskender Zülkarneyn (Dhulqarnain) hakkında 6 hikâyeden oluşan bir koleksiyonu ele almaktadır. Bir tercüme, dil ve edebî içerik analizleri ile dizinlerden oluşan bu koleksiyondaki hikâyelerin İran'da Batı Oğuz Türkçesinin çeşitli türlerinde yazılmış olduğu düşünülmektedir; ancak el yazmasının kendisi Kıpçak-Çağatay ortamında (muhtemelen Kazan) üretilen oldukça eski bir nüshadır.

597. BULUT, C. (2005). Iranian Influence in Sonqor Turkic (Sungur Türkçesince İran Etkisi). In Csató, É. Á. et al. (Eds.), *Linguistic Convergence and Areal Diffusion [Dil Bilimi Geçişmesi ve Alansal Yayılma]*, (pp. 241–269). Routledge.

Bu çalışmada, Sungur Türkçesinde İran etkisi üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmaya göre Sungur, Kirmanşah'ın 84 kilometre kuzeydoğusunda Zagros dağlarında küçük bir kasabadır. Kirmanşah ilinin Kulyâ'i ilçesine bağlıdır. Bitişik iki köy olan Qal'e-ye Farhâd Xân ve Qorve ile birlikte, Kirmanşahı, Kulyâ'i ve Feyli gibi farklı Kürt ağızlarından ve ayrıca Laki, Gorani ve Luri gibi diğer İran dillerinden oluşan bir okyanusla çevrili küçük bir Türk adası oluşturur. 1991 nüfus sayımına dayanarak (Sungur'un nüfusu 37.772 iken), Sungur vadisinde yaklaşık 40.000 potansiyel Türkçe konuşurun yaşadığı tahmin edilebilir. En güneydeki uzantıları Khanaqin ve Mandali'ye kadar uzanan Irak'taki sözde Türkmen kuşağının komşu Türk ağızlarıyla veya İran'ın Asadabad veya Hamedan eyaletinin Türkçe konuşulan bölgeleriyle doğrudan temasları yoktur.

4.3.1.1. Türkiye Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

598. AKKAN, S. (1976). Turkish Abbreviations (Türkiye Türkçesinde Kısaltmalar). *Turkish Studies Association Bulletin (Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni)*, 1(1), 16-19.

Akkan bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde kısaltmalar ile ilgili yeterince çalışma yapılmadığını belirttikten sonra, Türkçe kısaltmaların 1928'den önce ve sonra kullanılanlar şeklinde iki kategoriye ayrıldığını ifade etmektedir. Bu tarih, Türkçenin Arap harfleri yerine Latin harfleriyle yazımının başlangıcına işaret etmektedir. Bu çalışmaya göre, 1976 tarihine kadar Türkçe kısaltmaların sayısı 2000'den fazladır.

599. BRENDEMOEN, B. (1998a). The Turkish Language Reform (Türk Dil İnkılabı). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 242-247). London/New York: Routledge.

Brendemoen bu çalışmada, Türk dil inkılabını, Atatürk'ün yaptığı inkılaplar arasında en başarılısı olarak nitelendirmektedir. Atatürk'ün Türk dilini yabancı unsurlardan veya daha ziyade Arapça ve Farsça unsurlardan arındırarak Arapça ve Farsça sözcüklere “Öz Türkçe” karşılıklar bulmak amacıyla 1932'de “Türk Dili Tetkik Cemiyeti”ni (1936-...Türk Dil Kurumu) kurduğunu vurgulayan Brendemoen, konuyla ilgili yöntemleri listelemektedir. Yazar ayrıca, “Güneş-dil teorisi” ile ilgili kısaca bilgi de vermektedir. Makale, 6 çalışmadan oluşan bir kaynakça ile sona ermektedir.

600. DİLAÇAR, A. (1969). *Language Reform in Turkey (Türkiye'de Dil İnkılabı)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Bu çalışmada, Türkçenin tarihsel akışı, yabancı dillerin etkileri bakımından incelenmiştir.

601. DİLAÇAR, A. (1976). Prof. J. Németh's Role in the Turkish Alphabet and Language Reform (Türk Alfabetinde ve Dil İnkılabında Prof. J. Németh'in Rolü). In Gyula Káldy-Nagy (Ed.), *Hungaro-Turcica. Studies in Honour of Julius Németh (Macarca-Türkçe. Julius Németh Onuruna Çalışmalar)* (pp. 351-356). Budapest: Loránd Eötvös University. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 3(155), 351-356.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

602. GALLAGHER, C. F. (1971). Language Reform and Social Modernization in Turkey (Türkiye'de Dil İnkılabı ve Sosyal Çağdaşlaşma). In Joan Robin and Björn H. Jernudd (Eds.), *Can Language Planned? (Dil Planlanabilir mi?)* [pp. 159-178]. Honolulu: University Press of Hawaii.

Gallagher bu çalışmada, dil planlaması bakış açısıyla Türkiye’de planlanmış ve planlanmamış dil inkılabı tarihinin bir incelemesini yapmaktadır. Yazara göre, Türklerin tecrübesi dil planlamasının diğer sosyal değişim türleriyle birlikte desteklendiğinde en başarılı hâle gelmektedir.

603. BRENDEMOEN, B. (1990a). The Turkish Language Reform and Language Policy in Turkey (Türkiye’de Türk Dil İnkılabı ve Dil Politikası). *Handbuch der Türkischen Sprachwissenschaft (Türk Dil Bilimi El Kitabı)*, 1, 454-493.

Brendemoen bu çalışmasında, Türk dil inkılabı ile ilgili genel olarak yapılan yorumlardan ziyade, daha farklı görüşlere yer vermektedir. Yazar, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası yayımlanan eserler üzerinde durmaktadır. Makalenin sonunda, dil inkılabıyla ilgili tamamlanmamış bir bibliyografya yer almaktadır.

604. HAZAI, G. (2020). Some Notes on the Turkish Texts in Non-Arabic Scripts (Arapça Olmayan Yazılarda Türkiye Türkçesi Metinler Üzerine Bazı Notlar). In B. Kellner-Heinkele and S. Raschmann (Eds.), *Monumenta Et Studia Turcologica: Ausgewählte Schriften Von György Hazai* (pp. 388-393). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783112208915-038>. Aynı çalışma: HAZAI, G. (1976). *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 3(197), *Etudes turques (Türkçe Çalışmalar)*, 2, 60-65.

Hazai bu çalışmasında, Latince Batholomaeus Georgievits’e ait Türkiye Türkçesi metnlerinin yorumlanmasına dair bazı sorunlar ile ilgili bilgi vermektedir. Bu çalışmaya göre, Georgievits metinleri 1942 yılında W. Heffening’in yayımı ile Türkologlar tarafından bilinir hâle gelmiştir. Bu yayın, metinlerin Osmanlı Türkçesi tarihi ile ilgili özellikle

sesbirimbilim ve biçimsel ses bilimi açısından önemli bir kaynak olduğunu bütün Türkologlara göstermiştir.

605. HŘEBÍČEK, L. (1977). The Turkish Language Reform and Contemporary Lexicon. A Contribution to the Description of Differences Between the Spoken and Written Languages (Türk Dil İnkılabı ve Çağdaş Sözlük. Konuşma ve Yazı Dilleri Arasındaki Farklılıkların Tanımına Bir Katkı). *Archiv Orientální (Doğu Arşivi)*, 45(2), 132-139.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

606. İZ, F. (1988). Atatürk and Turkish Language Reform (Atatürk ve Türk Dil İnkılabı). *Erdem (Ankara)*, 4(12), 995-1008. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 12(251), 63-72.

İz'e göre, "Türk Dil İnkılabı" günümüzde Türkiye'de en çok tartışılan konulardan biridir. Esas itibarıyla kültür ve hatta bilim alanını ilgilendiren ve sadece uzmanlar tarafından ele alınması veya incelenmesi düşünülen bu mesele, son yıllarda giderek daha çok siyasete bulaştırılan bir mesele hâline gelme eğilimi göstermiştir. Bu sebeple genel olarak, çağdaş Türkiye'nin meseleleriyle ilgilenen hemen herkes, çoğu kez duygusal bir taraftarlık gösteren bu tartışmaya girmek zorunda bırakılır. Bu inkılabın kökleri 1000 yıl önce gerçekleştirilen önemli kültür değişikliğine dayanmaktadır; Türk dilinin yüzyıllar boyu süren evriminde canlılığını korumakla birlikte, bazı Türk yazarları ve oldukça az sayıda yabancı bilim insanı (Türkologlar ve diğerleri) -hayret uyandıracak bir şekilde- bu hareketi Cumhuriyet döneminde yapılan bir dizi inkılaplardan sadece birisi olarak düşünürler. Hatta bazıları, bu inkılabın, Atatürk'ün "keyfi" bir girişiminden veya onun tarafından kurulmuş olan Türk Dil Kurumu'nca ortaya atılan yeni (moda) bir düşünceden başka bir şey olmadığına inanacak ölçüde ileri giderler. Ayrıca, bazı yazarların siyasi atmosfere göre ve dahası, tarafsız kalmanın kendileri için kolay olmadığını kanıtlayarak bu meseleye olan yaklaşımlarını değiştirdikleri bir gerçektir. Bu çok üzücü bir durumdur, zira "Türk Dil İnkılabı", esas

itibarıyla, güncel politika ile hiç bir ilişkisi olmaması gereken bir kültür olayıdır. Bir dilde inkılap yapmaya duyulan ihtiyacın çok çeşitli sebepleri olabilir. Ancak Alman, Macar, Fin ve Norveç dillerinin tarihlerinde görüldüğü gibi, dil inkılabının klasik örneği, yazı dilinin, o dili konuşan sıradan insanların hemen hemen anlayamayacağı derecede yabancı unsurlar ile aşın ölçüde dolmasına karşı gösterilen bir tepkinin sonucu olarak ortaya çıkar. Bu durum yok olmamak ve bağımsızlık uğruna yüzyıllar boyunca mücadele vermek zorunda kalan Türk dili için özellikle geçerlidir. Burada, bu hususu yeterince aydınlığa kavuşturmak için edebî Türk dilinin evrimini kısaca incelemek gerekir. 1920’lerde geçici olarak uykuda olan “Türk Dil İnkılabı”na, onu, Türk edebî ve kültür hayatının bütün yönlerini kapsayan sistemli bir hareket hâline getiren Atatürk’ün düzenleyici elleri tarafından büyük bir hız verilmiştir.

607. KARAHAN, A. (1977). On the Development of Written Turkish (Yazılı Türkiye Türkçesinin Gelişimi Üzerine). *Memoires de la Societe Finno-Ougrienne (Fin-Ugor Derneği Anıları)*, 158, 131.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

608. LEWIS, G. L. (1984). Atatürk’s Language Reform as an Aspect of Modernization in the Republic of Turkey (Türkiye Cumhuriyeti’nde Çağdaşlaşmanın Bir Boyutu Olarak Atatürk’ün Dil İnkılabı). In Jacob M. Landau (Ed.), *Ataturk and the Modernization of Turkey*, 1st ed. (*Atatürk ve Türkiye’nin Çağdaşlaşması*) [pp. 195-214]. New York: Routledge. 284 p. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 11(224), 195-214.

Lewis bu çalışmasını şu şekilde özetlemektedir:

Çoğu insan, alfabe değişikliğinin iyi bir şey ve Türkiye'nin çağdaşlaşmasında önemli bir adım olduğu konusunda hemfikir olacaktır. Arap-Fars alfabesini Türkçe yazımı için daha iyi bir araç hâline getirmek amacıyla değiştirme davası 1851 gibi erken bir tarihte Ahmet Cevdet tarafından ortaya atılmıştı ve daha sonra çeşitli kişiler bu soruna el attılar.

Eylül 1932'deki ilk Kurultay'da, Türkçenin dünyanın başlıca dillerinin anası olduğunu ilan etmek için her konuşmacı ayağa kalktı ve Türkçe ile Sümerce arasındaki benzerlikler uzun uzadıya tartışıldı. Atatürk'ün fikirlerini dile getirdikleri düşünülmektedir. Komisyonun önerdiği alfabe aslında Türk alfabesidir ve kusursuzdur. Türk milletinin bütün ihtiyaçlarını karşılamaya yeterlidir. Dil bilgisi ve imla kuralları, dilin gelişmesi ve ulusal beğeni ile birlikte adım adım gelişecektir.

609. LEWIS, G. (1999). *The Turkish Language Reform. A Catastrophic Success (Türk Dil İnkılabı. Feci Bir Başarı)*. Oxford: Oxford University Press.

Lewis bu çalışmada, 1930'u takip eden yıllarda Türk dilinin dönüşümünü ele almaktadır. Ayrıca bu çalışma, 20. yy. Türk siyaseti ve toplumuna dair bilgi vermektedir.

610. PIERCE, J. E. (1963a). Typological Indices for Written vs. Spoken Turkish [(Türkçe Yazı Dili ve Konuşma Dilinin Karşılaştırılmasıyla İlgili Tipolojik Dizinler (Kişi Bilgileri)]. *The International Journal of American Linguistics (Uluslararası Amerikan Dil Bilimi Dergisi)*, 29(1), 71-72. <http://www.jstor.org/stable/1264112>

Pierce bu çalışmasında, Kroeber ve Greenberg'in dizinlerini karşılaştırmaktadır. Kroeber, konuşulan Türkçe için sözcük başına son eklerin sayısının yazılı Türkçeye göre daha az olduğunu ortaya koymaktadır. Greenberg'in Yakut Türkçesi için verdiği dizinler Türkçe olanlar ile karşılaştırıldığında, Yakut Türkçesi dizinlerinin yazılı Türkçedekilere çok benzer olduğu görülmektedir.

611. TURFAN, M. N. and SPEARMAN, D. (1979). The Turkish Language Reform (Türk Dil İnkılabı). *History Today (Tarihte Bugün)*, 29, 88-97.

Bu çalışmaya göre, Osmanlı Türkçesi yabancı unsurlar içerdiği için gerektiği kadar sade değildir. Yazı dili ile konuşma dili arasında bir

uçurum vardır. Kemalist ideolojinin temeli olan milliyetçilik Osmanlı Türkçesinin sözü geçen yabancı unsurlardan arındırılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, Türk dil inkılabı gerçekleştirilmiştir.

B) Ses Bilgisi

612. AKGÜN, E. (2020). A Sociolinguistic Analysis of the Phonological /H/-/F/ Variation in the Two Districts of Fethiye: Yenievler/Karaçulha and Göcek (Fethiye'nin İki İlçesindeki Ses Bilimsel /H/-/F/ Değişiminin Toplumdilbilimsel Analizi: Yenievler/Karaçulha Ve Göcek). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 7–18). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.5>

Akgün bu çalışmada, en geniş anlamıyla, dilsel değişkenler ile onun kullanıcılarının sosyoekonomik koşulları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu çalışma, iki temel bölümden oluşmaktadır ve ilk bölüm kendi içinde iki ayrı bölüme ayrılmaktadır. İlk bölüm, değişkenlik gözlemi üzerinedir. Yazar bu bölümde, /h/-/f/ yapıları ile Yenievler/Karaçulha ve Göcek ilçelerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel durumları arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. İkinci bölümde ise, bu değişkenliğe yönelik dil tutumu incelenmektedir.

613. ANDERSON, S. R. (1974). *The Organization of Phonology (Ses Bilimi Düzenlenişi)*. New York, San Francisco, London: Academic Press.

Anderson bu çalışmada, ünlü ve ünsüz uyumu kurallarının formülleştirilmesi üzerinde durmaktadır. Çalışmada, Lees (1966) tarafından tanımlandığı üzere, damak ünsüzlerinden önce ünlülerin yükseltilmesi ve düz ünlüye dönüştürülmesinin olduğu ağızlara vurgu yapılmaktadır: üşüyüş — [üşiyiş], üşümeyiş — [üşümiyiş].

614. BEDDOR, P. S. and KOPKALLI-YAVUZ, H. (1995) The Relation Between Vowel-to-Vowel Coarticulation and Vowel Harmony in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ünlü-Ünlüye Ortak Sesletimi ve Ünlü Uyumu

Arasındaki İlişki). *Proceedings of the XIIth International Conference of Phonetic Sciences [XII. Uluslararası Ses Bilgisi Bilimleri Konferansı Bildirileri]* (pp. 44-51). Stockholm, 13-19 August.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

615. BRENDEMOEN, B. (1992). Some Remarks on the Vowel Harmony in a Religious Dialect Text from Trabzon (Trabzon'dan Dinî Bir Ağız Metnindeki Ünlü Uyumu Üzerine Bazı Tespitler). In Bethlenfalvy, Géza et al. (Eds.), *Altaic Religious Beliefs and Practices, Proceedings of the 33rd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference (Budapest, June 24-29, 1990) [Altay Dini İnanç ve Uygulamaları, 33. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri, (Budapeşte Haziran 24-29, 1990)]* (pp. 41-57). Budapest.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

616. CLEMENTS, G. N. (1980). Vowel Harmony in Nonlinear Generative Phonology: An Autosegmental Model (Doğrusal Olmayan Üretken Ses Biliminde Ünlü Uyumu: Özerkparça Bir Örnek). *Indiana University Linguistics Club (Indiana Üniversitesi Dil Bilim Kulübü)*.

Clements bu çalışmada, özerkparça bir örnek bakımından Türkiye Türkçesi ve diğer diller esasında ünlü uyumunun genel bir kuramını geliştirmek amacındadır.

617. CLEMENTS, G. N. and SEZER, E. (1982). Vowel and Consonant Disharmony in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ünlü ve Ünsüz Uyumsuzluğu). *The Structure of Phonological Representations (Ses Bilimsel Gösterimlerin Yapısı)*. 2, 213-255.

Clements bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki ünlü ve ünsüz uyumu konusuyla ilgili bir dizi olguyu incelemektedir.

618. CROTHERS, J. and SHIBATANI, M. (1980). Issues in the Description of Turkish Vowel Harmony (Türkiye Türkçesi Ünlü Uyumu Tanımındaki Sorunlar). In Robert Vego (Ed.), *Issues in Vowel Harmony (Ünlü*

Uyumundaki Sorunlar), [pp. 63-88]. Amsderdam: John Benjamins. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 10(274), 63-88.

Bu çalışmada Crothers ve Shibatani, ünlü uyumunun biçimsel olarak açıklanmasına dair çeşitli standart yaklaşımların dezavantajlarını değerlendirmekte ve yüzey ses bilgisi kısıtlamasının kullanımını önermektedir.

619. DEMİREZEN, M. (1977). A Contrastive Study of the Phonology and Morphology of Compound Words in Turkish and English (Türkiye Türkçesi ve İngilizce Birleşik Sözcüklerin Ses Bilimi ve Biçim Bilimi Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi). (Doctoral dissertation, Hacettepe University, 1978). *Genel Dil Bilimi Dergisi*, 1(2), 164-166.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

620. DUNDES, A., LEACH, J. W. and ÖZKÖK, B. (1970). The Strategy of Turkish Boys' Verbal Dueling Rhymes (Türk Erkek Çocuklarının Sözlü Düelloda Kafiye Oluşturma Stratejisi). *The Journal of American Folklore (Amerikan Folklor Dergisi)*, 83(329), 325–349. <https://doi.org/10.2307/538809>

Dundes, Leach ve Özkök bu çalışmada, Türk erkek çocuklarının sözlü düello için kullandıkları uygun olmayan kafiyelerin betimlemesini ve incelemesini yapmaktadırlar.

621. ELYILDIRIM, S. (2020a). Phonetic Substitutions in Slips of the Tongue (Dil Sürçmelerinde Ses Bilgisel Değişimler). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 93–98). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.12>

Elyıldırım bu çalışmada, Türkiye Türkçesinin üretiminde meydana gelen ses bilgisel kaymaları tespit etmeye çalışmaktadır. Ayrıca, anlık konuşma

sırasında toplanan doğal dil verilerinden elde edilen sonuçlar, ana dil konuşurlarının üretilmesi amaçlanan sözlerle ses bilgisel benzerliği olan farklı sözcüklerin söylenmesi ve kafa karışıklığına neden olan yakın seslerin etkisi nedeniyle konuşma hataları yaptığını ortaya çıkarmıştır.

622. ERGUVANLI TAYLAN, E. (2015). *The Phonology and Morphology of Turkish (Türkiye Türkçesinin Ses Bilimi ve Biçim Bilimi)*. İstanbul: Boğaziçi University Press.

Bu çalışma, Türkiye’de konuşulan ölçünlü Türkiye Türkçesinin ses bilimsel ve biçim bilimsel sisteminin kapsamlı bir açıklamasını sunmaktadır.

623. FEİZOLLAHİ, Z. (2010). Two Case Studies in the Phonetics-Phonology Interface: Evidence from Turkish Voicing and Norwegian Coalescence [Ses Bilgisi-Ses Bilimi Arayüzünde İki Durum Çalışması: Türkiye Türkçesi Ötümlüleşmesi ve Norveççe Birleşmesinden Kanıtlar] (Doctoral dissertation, Goergetown University).

Feizollahi bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ötümlüleşmesi ve Norveççe birleşmesinden kanıtlar sunarak ses bilgisi-ses bilimi arayüzünde iki durum çalışması ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın sonuçları, Norveççe r+dil sırtı ünsüz (coronal) dizimlerinin birleşmesinin (üst damak ünsüzü üretme) ve Türkiye Türkçesi örneğinde sözcükler içindeki ötümlüleşme benzeşmesinin kategorik süreçler olarak gerçekleştiğini göstermektedir.

624. FOSTER, J. F. (1969). On Some Phonological Rules of Turkish (Türkiye Türkçesinin Bazı Ses Bilimsel Kuralları Üzerine). [Doctoral dissertation, University of Illionis]. *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 31, 742A; UM 70-13314.

Foster’in bu çalışması, dağınık ve abartılı yazıldığını düşündüğü Türkiye Türkçesi temel ses bilimsel kuralları araştırmasını ortaya koyduğu doktora tezidir.

625. GOPAL, D. and NICHOLS, S. (2017). Sonorant-Conditioned Mid Vowel Lowering in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sonorant-Koşullu Orta Ünlü Alçaltma). *Paper Presented at the 14th Old World Conference on Phonology [14. Eski Dünya Konferansında Ses Bilimi Üzerine Sunulan Makale], (OCP 14)*. Düsseldorf, Germany. February 20-22, 2017.

Gopal ve Nichols bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde sonorant-koşullu orta ünlü alçaltmayı ele almaktadırlar. Bu çalışmaya göre; Türkiye Türkçesinde *m*, *n*, *r*, *l* son ünsüzlü hecelerde /e/ sesi, [æ] şeklinde alçaltılır: /sen/ [sæn] 'you', /termal/ [tær.mal] 'thermal', /gizem/ [gi.zæm] 'mystery', /gelmek/ [gæl.mek] 'to come'. Gopal ve Nichols, bu yapının ses bilimsel olarak incelenmediğini düşünerek, bu alçaltmanın kategorik olduğunu gösteren, algısal ve ses bilimsel bir analiz sağlayan, diğer orta ünlülerden /ø/ ve /o/ ünlülerini de kapsayan yeni bir akustik kanıt sunmaktadırlar.

626. GREGORY, L. (1976). Natural Phonological Descriptions (Doğal Ses Bilimsel Açıklamalar). *University of Hawaii. Working Papers in Linguistics (Dil Biliminde Çalışma Kâğıtları)*, 8(3), 45-54.

Gregory bu çalışmada, doğal ses bilimi kuramı ışığında Türkiye Türkçesinin ünlü ve ünsüz uyumunu tartışmaktadır.

627. HAIMAN, J. (1972). Phonological Targets and Unmarked Structures (Ses Bilimsel Hedefler ve Belirtisiz Yapılar). *Language (Dil)*, 48(2), 365-377.

Haiman bu çalışmada, Türkiye Türkçesinin /o ö/'nün başta bulunmayan hecelerde meydana gelmediğini gösteren üç alakasız ses bilimsel duruma sahip olduğunu gözlemlemektedir. Haiman buradaki amacın, başta bulunmayan hecelerde üç ünlü A I U baş ses birim sistemini üretmek olduğunu vurgulamaktadır.

628. HALLE, M. (1979). Formal vs. Functional Considerations in Phonology (Ses Bilimde Biçimsel ve İşlevsel Hususlar). *Studies in the Linguistic Sciences (Dil Bilimlerinde Araştırmalar)*, 8(2), 123-134. **Aynı çalışma:** In Bela Brogyanyi (Ed.), *Current Issues in Linguistic Theory (Dil*

Kuramındaki Güncel Sorunlar), 11, 325-341. Amsterdam: John Benjamins (1979).

Halle bu çalışmada, Zimmer (1975) tarafından incelenmiş bir konu olan *ayak/ayağı* gibi meselelerin /g/ veya /k/ temelinde ele alınıp alınmayacağını kısaca tartışmaktadır.

629. HŘEBÍČEK, L. (1979). The Phonological Adaptation of Borrowings: Methodological Problems (Ödünçlemelerin Ses Bilimsel Uyumu: Metodolojik Sorunlar). *Rapports, Co-rapports, Communications Tchequeslovaques Pour Le IV' Congres D l'Association Internationale D'Etudes Du Sud-Est Européen 4 (Raporlar, Yardımcı Raporlar, İletişimler. Çekoslovakyalılar 4. Uluslararası Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Derneği 4. Kongresi)* [pp. 371-378]. Praha: Ustav Es. A Svetoveyck Dejin. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 6(191), 371-377.

Hřebíček'in ses bilimi ile ilgili bu çalışması, Türkçedeki Yunanca alıntı sözcüklere dayanmaktadır.

630. JANNEDY, S. (1995). Gestural Phasing as an Explanation for Vowel Devoicing in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ünlü Ötümsüzleşmesine Bir Açıklama Olarak İşaret Diliyle İlgili Aşamalandırma). *Ohio State University Working Papers in Linguistics (Ohio Devlet Üniversitesi Dil Bilimi Çalışma Kâğıtları)*, 45, 56-84.

Jannedy bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde yüksek ünlü ötümsüzleşmesi sürecini açıklamaktadır. Jannedy; bürünsel unsurlardan ve parça unsurlarından ses hızı, vurgu, önce gelen çevre, sonra gelen çevre, ünlü çeşidi ve seslem çeşidi gibi unsurları araştırmaktadır.

631. JOHANSON, L. (1978-1979). The Indifference Stage of Turkish Suffix Vocalism (Türkiye Türkçesi Ek Ünlü Sisteminin Belirsiz Dönemi). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 151-156.

Johanson bu çalışmasında, Türk dillerinde ünlü uyumunun gelişiminin ayrıntılı olarak ele alınmadığını belirtmektedir. Johanson’a göre, en önemli konulardan biri de, Türkiye Türkçesi dudak uyumunun oluşumudur. Yazar, bu olgunun mevcut durumdaki ele alınışının son derece tutarsız olduğunu ve konunun yeniden ele alınması gerektiğini ifade etmektedir.

632. KABAK, B. and VOGEL, I. (2001). The Phonological Word and Stress Assignment in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ses Bilimsel Sözcük ve Vurgu Yükleme). *Phonology (Ses Bilimi)*, 18(3), 315–360. <http://www.jstor.org/stable/4420202>

Kabak ve Vogel bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde ses bilimsel sözcük ve vurgu yükleme konularını ele alarak, ses bilimsel sözcük tanımına büyük ölçüde bağlı olan düzenli ve düzensiz vurguların birleşik bir analizini önermektedirler. Ayrıca yazarlar, ünlü uyumunu ve bir dizi heceleme olgusunu tartışmaktadırlar.

633. KARDEŞTUNCER, A. B. (1982a). On the Role of Transition Duration in the Discrimination of Velar Stop Consonants in Turkish (Türkiye Türkçesinde Artdamak Kapanmalı Ünsüzlerinin Ayırt Edilmesinde Geçiş Süresinin Rolü Üzerine). *Word (Söz)*, 33(3), 243-252.

Kardeştuncer’in bu çalışması, /k/ ünsüzünü /ı/’dan önceki /k’/ ünsüzünden, yani *kı-* ifadesini *kî-* ifadesinden ayırt etmek için konuşurlar tarafından kullanılan algısal ipuçlarını belirlemek için yapılmış bir çalışmadır.

634. KARDEŞTUNCER, A. B. (1982b). Theoretical Implications of Turkish Vowel Harmony (Türkiye Türkçesi Ünlü Uyumunun Teorik Sezdirmeleri). (Doctoral dissertation, The University of Connecticut Storrs, 1983). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 43(8), 2652-A.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

635. KARDEŞTUNCER, A. B. (1982c). A Three-Boundary System for Turkish (Türkiye Türkçesi İçin Üç Sınır Sistemi). *Linguistic Analysis (Dil Bilimsel İnceleme)*, 10(2), 95-117.

Kardeştuncer bu çalışmada, çeşitli ses bilimsel kurallar bakımından *hakketmek-haketmek* gibi birleşik sözcüklerin farklı ele alınış biçimlerini göstermeye çalışmaktadır.

636. KONONOV, A. N. (1981). Physical Correlates of Linguistic Stress in Turkish (Türkiye Türkçesinde Dilsel Vurgunun Fiziksel Bağlantıları). *University of Essex, Department of Language and Linguistics, Occasional Paper (Essex Üniversitesi, Dil ve Dil Bilimi Bölümü, Bazen Yayımlanan Makaleler)*, 24, 26-51.

Kononov bu çalışmada, iki seslemli sözcüklerde vurgunun muhtemel bağlantıları olarak süre, ünlü kalitesi, titreşim genliği ve temel sıklığını ele almaktadır.

637. KONROT, A. (1981). A New Phoneme or “Voiced Velar Stop Erosion?”--Phonetic Explanation for the Phonological Status of the So-Called “Soft g” in Turkish (Yeni Bir Ses Birimi Mi yoksa “Ötümlü Artdamak Kapanmalı Ünsüzü Aşınımı” Mı?---Türkiye Türkçesinde “Yumuşak g” Sesinin Ses Bilimsel Durumunun Ses Bilgisel Açıklaması). *University of Essex, Department of Language and Linguistics, Occasional Paper (Essex Üniversitesi, Dil ve Dil Bilimi Bölümü, Bazen Yayımlanan Makaleler)*, 24, 12-24.

Konrot bu çalışmada, Türkiye Türkçesinin “ğ” harfini kullandığı yerlerde, bazı durumlarda artdamaksıl ünsüzler için birkaç spektrografik kanıt olduğunu öne sürmektedir.

638. KONROT, A. (1987). Stress in Turkish: Is it Determined Phonologically or Morphologically? (Türkiye Türkçesinde Vurgu: Ses Bilimsel Olarak Mı Yoksa Biçim Bilimsel Olarak Mı Belirlenir?). In Hendrik E. Boeschoten and Ludo Th. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish: Proceedings of the 3rd Conference on Turkish Linguistics (Çağdaş*

Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Konferans Bildirileri).
Tilburg: Tilburg University.

Lees'e göre (1961), birkaç münferit biçim birimi dışında bütün doğal Türkiye Türkçesi biçim birimlerinde birincil vurgu son hecededir. Bu durum, doğal temel biçim birimleri üzerinde vurgunun ses bilimsel olarak belirlendiğini gösterir. Jacobson (ve diğerleri, 1952) ve Berinstein (1979), ise tercih ettikleri konumda sözcük vurgusuna sahip dil konuşurlarının vurguyu o konumda algılamaya meyilli olacaklarını ifade etmektedirler. Konrot, bu hipotezi test etmek için algısal bir deney gerçekleştirmiş ve Türkiye Türkçesinde vurgunun kısmen ses bilimsel, kısmen de biçim bilimsel olarak belirlendiği sonucuna ulaşmıştır.

639. KOPKALLI-YAVUZ, H. (1993). A Phonetic and Phonological Analysis of Final Devoicing in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ses Bilgisel ve Ses Bilimsel Sözcük Sonu Ötümsüzleşmesi). (Doctoral dissertation). University of Michigan.

Kopkallı bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde sözcük sonu ötümsüzleşmesinin yansızlaşma sürecine odaklanmaktadır. Buna ek olarak yazar, ötümsüzleşme sürecinin tam olarak yansızlaştırıcı olup olmadığını belirlemek için Türkiye Türkçesindeki sözcük sonu duraklarının ses bilgisel gerçekleşmesini araştırmaktadır. Ses bilgisel veri tarafından gösterilen yansızlaşma derecesi, son kapanmalı seslerin yüzey ses bilimsel özelliğine bağlıdır.

640. KOPKALLI-YAVUZ, H. (2000). Acoustic Analysis of Voicing Contrast in Turkish Stops. Studies on Turkish and Turkic Languages (Türkiye Türkçesi Kapanmalı Ünsüzlerinde Ötümlüleşmenin Akustik Analizi). In A. Göksel and C. Keepsake (Ed.) *Proceedings of the Ninth International Conference on Turkish Linguistics (9. Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı Bildirileri)* (pp. 19-25). Wiesbaden: Harrassowitz.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

641. KOPKALLI YAVUZ, H. (2010). The Sound Inventory of Turkish: Consonants and Vowels (Türkiye Türkçesinin Ses Envanteri: Ünsüzler ve Ünlüler). In S. Topbas and M. Yavas (Eds.), *Communication Disorders in Turkish [Türkiye Türkçesinde İletişim Bozuklukları]* (pp. 27-47) Bristol: Multilingual Matters.

Kopkallı-Yavuz bu çalışmada, /h/'nin Türkiye Türkçesindeki spektrografik (tayf ile ilgili) özelliklerini betimlemeyi amaçlamaktadır.

642. KOPKALLI-YAVUZ, H. (2018). A Phonetic Analysis of Turkish Mid Front Unrounded Vowel /E/. (Türkiye Türkçesi Orta Ön Düz Ünlüsü /E/'Nin Ses Bilgisel Analizi). *Paper Presented at International Conference on Turkish Linguistics (Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansında Sunulan Makale)*, 19, Astana, Kazakhstan. 17-19 August, 2018.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

643. KOPKALLI-YAVUZ, H. (2020). On the Relation Between Phonetics and Phonology: What Does Turkish Data Say? (Ses Bilgisi ve Ses Bilimi Arasındaki İlişki Üzerine). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 201–210). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.22>

Kopkallı-Yavuz bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde çeşitli ses bilimsel süreçleri araştıran ses bilgisel çalışmaları incelemektedir. Yazar, bu çalışmaların sonuçlarının ses bilgisi ve ses bilimi arasındaki birimsel ilişkiyi desteklediğini ileri sürmektedir.

644. KOPKALLI YAVUZ, H., KOCAK, I., TOPBAS, S. and CANGÖKÇE-YAŞAR, O. (2008). “Soft g” in Turkish: A Phonetic Analysis (Türkiye Türkçesinde “Yumuşak g”: Ses Bilgisel Bir Analiz). *Paper Presented at the 12th Congress of the References 391 International Clinical Phonetics and Linguistics Association [Referanslar 391 Uluslararası Klinik Ses*

Bilgisi ve Dil Bilimi Derneği'nin 12. Kongresinde Sunulan Bildiri]. June 25–28, 2008.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

645. KUMBARACI, T. E. (1966). Consonantly Conditioned Alternation of Vocalic Morphophonemes in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ünlülü Biçim Birimlerinin Ünsüz Olarak Koşullanmış Nöbetleşmesi). *Anthropological Linguistics (Antropolojik Dil Bilimi)*, 8(1), 11–24. <http://www.jstor.org/stable/30029137>

Kumbaracı bu çalışmada; sakla+yan — [saklıyan], bazı ağızlarda üşü+yün — [üşüyin] şeklindeki örneklerle, eklerde /y/’den önce meydana gelen ünlü yükseltimini, bazen de ünlülerin düzleşmesini (unrounding of vowels) betimlemektedir.

646. LEES, R. B. (1965b). The Phonology of Modern Standard Turkish (Çağdaş Ölçünlü Türkiye Türkçesi Ses Bilimi) (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series, Vol. 6.) viii, 76 pp. Bloomington: Indiana University; The Hague: Mouton and Co., 1961. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 27(1), 173-175. doi:10.1017/S0041977X00100473

Lees bu çalışmada, Türkiye Türkçesinin dil bilgisi yapısının ses bilimsel kurallarının bir taslağını sunmaktadır. Bu çalışmaya göre, üretici dil bilgisinin üçüncü düzeyi, diğer iki düzeyin ilki olan kurucu yapı kuralları ve ikincisi olan dönüştürme kurallarından oluşmaktadır.

647. LEES, R. B. (1966a). On the Interpretation of a Turkish Vowel Alternation (Türkiye Türkçesi Ünlü Harf Nöbetleşmesinin Yorumlanması Üzerine). *Anthropological Linguistics (Antropolojik Dil Bilimi)*, 8(9), 32-39.

Lees bu çalışmada, Kumbaracı’nın 1966 yılında yaptığı çalışmaya atıfta bulunarak ünlü uyumu ve damaksıl benzeşme ile ilgili dört kuralı düzeltmektedir.

648. LEES, R. B. (1966b). Turkish Harmony and the Phonological Description of Assimilation (Türkiye Türkçesi Ünlü Uyumu ve Benzeşmenin Ses Bilimsel Betimlemesi). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 279-297. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Lees bu çalışmada, dudak benzeşmesi ve damaksıl benzeşme de dâhil olmak üzere, ünlü ve ünsüz uyumlarının yapılış kurallarını çok sayıda farklı yolla araştırmakta ve karşılaştırmaktadır.

649. LEES, R. B. (1970a). A Morphophonemic Problem in Turkish (Türkiye Türkçesinde Biçimbirim-Ses Bilimsel Bir Sorun). In J. Akin et al. (Eds.), *Language Behaviour, A Book of Readings in Communication (Dil Davranışı, İletişimde Okumalar Kitabı)*. The Hague: Mouton.

Bu çalışma, /ğ/ ses birimini ele almak için gerekli olan ve bu ses biriminin /g/ ses birimiyle belirlenip belirlenmeyeceğini ortaya koyan ses birimsel kurallar üzerinedir.

650. LIGHTER, T. M. (1978). The Main Stress Rule in Turkish (Türkiye Türkçesinde Temel Vurgu Kuralı). In Werner Winter (Ed.), *Linguistic and Literary Studies in Honor of Archibald Hill (Archibald Hill Onuruna Dil Bilimi Çalışmaları ve Edebî Çalışmalar)* [pp. 267–270]. The Hague: Mouton.

Lighter bu çalışmasında, temel vurgu kuralının nasıl oluşturulacağını örneklerle açıklamaktadır. Çoğu Türkiye Türkçesi sözcükte vurgunun son hece ünlüsünde olduğunu ifade eden Lighter, olumsuz –ma-/me- gibi bazı son eklerin hiçbir zaman vurgulanmadığından dolayı istisna olduğunu belirtmektedir.

651. LOTZ, J. (1971). The Turkish Vowel System and Phonological Theory (Türkiye Türkçesi Ünlü Sistemi ve Ses Bilimsel Teori). In L. Ligeti (Ed.), *Research in Altaic Languages. Papers Read at the 14th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, Szeged 22-28.08.1971 (Altay Dilleri Araştırmaları. 22-28.08.1971'de Szeged'te 14. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansında Okunan Bildiriler)* [pp. 137-

145]. Budapest: Akademiai Kiadó (Bibi. Orientalis Hungarica 20). **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 2, 137-145.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

652. MALONE, J. L. (1982). Generative Phonology and Turkish Rhyme (Üretici Ses Bilimi ve Türkiye Türkçesinde Kafiye). *Linguistic Inquiry (Dil Araştırması)*, 13(3), 550-553.

Malone bu çalışmada, ünlü uyumunda yansızlaşmış kafiye uyumuna delil olarak gösterilen *yazarım/gezerim*, *verildi/sürüldü* ve *halidir/doludur* gibi 19. yy. şiirine ait hatalı kafiye örneklerini vermektedir. Bu çalışmada, Osmanlı Türkçesi yazımının olası etkisi göz önünde bulundurulmamıştır.

653. MENGÜ, G. and KEMALOĞLU, Y. K. (2020). A Visual Overview of Soft G Issue in Isolated Articulation (Münferit Sesletimde Yumuşak G'nin Görsel Bir İncelemesi). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 211–220). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.23>

Bu çalışma, münferit sesletimde “yumuşak g”nin görsel bir incelemesi üzerinedir. Mengü ve Kemaloğlu bu çalışmada, <ğ> ile /a/ ünlülerini ele almakta ve diğer iki artdamaksıl ünsüz olan /g/ ve /k/ ünsüzleriyle ilgili veriyi karşılaştırmaktadırlar.

654. NASH, R. (1973). *Turkish Intonation. An Instrumental Study*, 1st ed. (Türkiye Türkçesi Tonlama. Deneysel Bir Çalışma, 1. Baskı). Hague: De Gruyter Mouton.

Nash bu çalışmasında, eğitilmiş 6 yetişkin Türkiye Türkçesi ana dil konuşuru tarafından okunan bir dizi Nasrettin Hoca fıkrasını detaylı işitsel ve deneysel analize tabi tutmuş ve perde (yükseklik), vurgu ve ritmin değişmez kalıplarını farklı çeşitleri karşılaştırarak ayırmıştır.

655. PIERCE, J. E. (1962a). An Alternative Analysis of Turkish Segmental Phonemes (Türkiye Türkçesinde Parça Ses Birimlerinin Alternatif Bir Analizi). *Anthropological Linguistics (Antropolojik Dil Bilimi)*, 4(3), 1-9.

Tek bir parçaya ya da sese bağlı, düşey karşıtlıkta birbirinin yerine geçebilen ses birimi olarak tanımlanan parça ses birimler, ünlüler, ünsüzler ve kayan ünlülerden oluşmaktadır. Pierce bu çalışmasında, Voegelin ve Ellinghausen'in makalesinden alınan parçaları karşılaştırmaktadır. Voegelin ve Ellinghausen tarafından öne sürülen ünlü parçalar *i, ü, ı, u* ve *e, ö, a, o* şeklindedir.

656. RINGEN, C. O. (1975). Vowel Harmony: Theoretical Implications (Ünlü Uyumu: Kuramsal Sezdirmeler). (Doctoral dissertation, Indiana University, 1990). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 36, 5264.

Bu çalışma, Catherine Oleson Ringen'in ünlü uyumundan bahsettiği doktora tezidir.

657. RONA, B. (1986). Harmony in Turkish: A Discordant Note (Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu: Çelişen Bir Not). In A. Aksu Koç and E. Erguvanlı Taylan (Eds.), *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference August 9-10, 1984*. [pp. 281-291] İstanbul. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 281-293.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

658. SEZER, E. (1981). On Non-Final Stress in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sonda Yer Almayan Vurgu Üzerine). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 5, 61-69.

Sezer bu çalışmasında; Türkiye Türkçesinde asıl vurgunun sözcüğün son hecesinde olduğunu, bu tür yapıların sade veya türetilmiş, ana dile özgü veya ödünç alınmış olabileceğini ifade ettikten sonra, çeşitli örneklerle konuyu açıklamaktadır.

659. SEBÜKTEKİN, H. (1975). *An Outline of English-Turkish Contrastive Phonology: Segmental Phonemes (İngilizce-Türkiye Türkçesi Karşılaştırmalı Ses Bilimin Ana Hatları: Parça Sesbirimler)*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

660. SEBÜKTEKİN, H. (1984). Turkish Word Stress: Some Observations (Türkiye Türkçesi Sözcük Vurgusu: Bazı Gözlemler). *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 295-307]. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 295-307.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

661. SWIFT, L. B. (1962). Some Aspects of Stress and Pitch in Turkish Syntactic Patterns (Türkiye Türkçesi Söz Dizimsel Modellerde Vurgu ve Tonlama İle İlgili Bazı Hususlar). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in Altaic Linguistics (Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları)* (pp. 331-341). The Hague: Mouton.

Swift bu çalışmasında, Türkiye Türkçesi sözcükler ve ifadelerde vurgu ve tonlamanın kısa bir tartışmasını yapmaktadır. Bu tartışma, dil bilimsel açıdan vurgu ve tonlamanın konu edildiği birkaç tartışmadan biridir.

662. TERBEEK, D. (1977). A Cross-Language Multidimensional Scaling Study of Vowel Perception (Ünlü Algısının Diller Arası Çok Boyutlu Ölçeklendirme Çalışması). *Working Papers in Phonetics (Ses Bilgisi Çalışma Kâğıtları)*, 37. Los Angeles: University of California.

Terbeek bu çalışmada, Türkiye Türkçesini de içeren 5 dil konuşurunun ünlü algısını ele almaktadır. Bu çalışmanın amacı, dinleyicilerin ünlüleri algılayışlarına göre boyutları belirleyerek, bu boyutların akustik bağıntılarını ve bu algıların hangi oranda evrensel olduğunu tespit etmektir.

663. THEODORE, L. (1965). On the Description of Vowel and Consonant Harmony (Ünlü ve Ünsüz Uyumunun Tasviri Üzerine). *Word (Söz)*, 21, 244-250.

Bu çalışma, Türkiye Türkçesi ve benzer dillerde ünlü uyumu kurallarını doğru bir şekilde oluşturan ilk çalışmalardandır. Kökler peslerle (grave) belirlenir. Buna istinaden, bir sözcükteki bütün ünlüler ve artdamaksıl ünsüzler de bu ayırıcı özelliklerle belirlenir.

664. THEODORE, L. (1972). *Problems on the Theory of Phonology, Vol. I. Russian Phonology and Turkish Phonology (Ses Bilimi Kuramı Üzerine Problemler, Cilt. I: Rusça ve Türkiye Türkçesi Ses Bilimi)*. Edmonton: Linguistic Research Incorporated.

Theodore bu çalışmada; Türkiye Türkçesi ses biliminde ünlü uyumu, dudaksıl benzeşme, ünsüz uyumu, vurgu ve iç türeme (epenthesis) gibi birçok konuyu ele almaktadır.

665. VAGO, R. M. (Ed.). (1980). *Issues in Vowel Harmony (Ünlü Uyumundaki Sorunlar)*. Amsterdam: John Benjamins.

Bu kitap; tipolojik araştırmaları, ses bilimsel deneysel çalışmaları, bireysel sistemlerin açıklamalarını, genetik ve tarihsel sonuçları ve çeşitli teorik modeller için çıkarımları içeren ünlü uyumunun çeşitli yönlerine odaklanmaktadır. Vago'ya göre bu çalışma, sıklıkla tartışılan ve oldukça önemli bir ses bilimsel sürecin ortaya koyduğu çok yönlü sorunlar için bir rehberdir.

666. WILSON, S. M. (2003). A Phonetic Study of Voiced, Voiceless and Alternating Stops in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ötümlü, Ötümsüz ve Alternatif Kapanmalı Ünsüzler). *The Newsletter of the Center for Research in Language (Dil Araştırmaları Merkezi Bülteni)* 15(1), 3-13. La Jolla, CA: University of California, San Diego.

Wilson bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde ötümlü, ötümsüz ve alternatif kapanmalı ünsüzleri ele almaktadır. Türkiye Türkçesinde son sesteki

kapanmalı ünsüzlerin ötümsüzleşmesi süreci vardır. Pek çok ad, ardından ünlü harfle başlayan bir ek (vowel-initial suffix) geldiğinde ötümlü olarak ortaya çıkan kapanmalı ünsüzlerle sona erer, ancak sözcük sonunda veya hece sonunda (syllable final) kullanıldığında ötümsüz kapanmalı ünsüzlerle biter. Bu çalışmanın temel amacı, bu ötümsüzleşme sürecinin, ötümsüz (devoiced) ve altta yatan ötümsüz (voiceless) kapanmalı ünsüzler arasında tam bir yansılaşmaya yol açıp açmadığını araştırmaktır.

667. YAVAŞ, M. (1980a). Borrowing and Its Implications for Turkish Phonology (Ödünç Alma ve Bunun Türkiye Türkçesi Ses Bilimi Üzerine Sezdirmeleri). (Doctoral dissertation, University of Kansas, Lawrence, 1980, 162 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 41(5), 2093-A.

Yavaş'ın bu çalışması, ilk ve son ünsüz yığılmalarına sahip olan sözcüklere odaklanarak ödünç alma ve bunun Türkiye Türkçesi ses bilimi üzerine sezdirimlerini incelediği doktora tezidir. Yavaş ayrıca, Türkiye Türkçesi ses biliminin ilgili bölümlerinin kısa bir özetini sunmaktadır.

668. YAVAŞ, M. (1980b). Some Pilot Experiments on Turkish Vowel Harmony (Türkiye Türkçesi Ünlü Uyumuna Dair Birkaç Ön Deney). *Papers in Linguistics (Dil Bilimide Makaleler)*, 13(3), 543-562.

Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesinde ünlü uyumu literatürde oldukça geniş bir şekilde tartışılmıştır. Yaygın olarak kabul edilen görüş, kök uyumunun ek uyumdan ayrılmasını öneren görüştür; çünkü birincisi verimli değilken, ikincisi verimlidir. Yavaş'ın bu makalesi, yukarıdaki görüşü değerlendirmeye yönelik bir girişimdir.

669. YAVAŞ, M. (1980c). Vowel and Consonant Harmony in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ünlü ve Ünsüz Uyumunu). *Glossa*, 14, 189-211.

Yavaş bu çalışmada, ünlü ve ünsüz uyumu arasındaki çok tartışılan ilişkiyi Avrupa'ya özgü ödünç sözcüklerde (örn. spor-sıpor, tren-tiren) ilk kümelerle yerleştirilen kapalı ünlüleri kullanarak açıklamaktadır.

670. YAVAŞ, M. (1982). Natural Phonology and Borrowing Assimilations (Doğal Ses Bilimi ve Ödünçleme Benzeşmeleri). *Linguistics (Dil Bilimi)*, 20(1/2), 123-132. **Aynı çalışma:** 1979. *Working Papers in Linguistics (Dil Biliminde Çalışma Kâğıtları)*, 4(2), 41-43.

Yavaş bu çalışmada, Fransızca *drame* --- *dram*, *greve* --- *gırev* gibi ödünç sözcüklerde ilk ünsüz yığılmalarını ortadan kaldırmak için kullanılan ünlüleri incelemektedir.

671. YAVUZ, H. and BALCI, A. (2011). *Turkish Phonology and Morphology (Türkiye Türkçesi Ses ve Biçim Bilgisi)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Bu kitap, ses bilgisi ve biçim bilgisi olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Her bölüm, kendi içerisinde dört üniteye ayrılmakta ve ilgili bölümün alt başlıklarını içermektedir. Bu ünitelerin başlıkları sırasıyla; Türkiye Türkçesinde sesler, ünsüzler, ünlüler, ses bilimsel süreçler, biçim bilimi, sözcük yapımı süreçleri, dil bilimsel kategoriler ve sözcük türleri şeklindedir. Çalışmada, kaynakçadan sonra, İngilizce sözcüklerin İngilizce açıklamalarının verildiği sözlük bölümü ve sözcük dizini yer almaktadır.

672. ZIMMER, K. E. (1967). A Note On Vowel Harmony (Ünlü Uyumu Üzerine Bir Not). *International Journal of American Linguistics (Uluslararası Amerikan Dil Bilimi Dergisi)*. 33(2), 166-171.

Zimmer bu çalışmada; hem Lightner'ın (1965) hem de Lees'in (1961) yaklaşımlarına karşı çıkarak Türkiye Türkçesinde ünlü uyumunun soldan sağa benzeşme kuralı doğrultusunda gerçekleştiğini, ünlüler belirlendikten sonra, onların ünsüz uyumunu belirlediklerini göstermektedir.

673. ZIMMER, K. E. (1969a). On Specifying the Input to the Phonological Component (Ses Bilimsel Birleşene Girişi Belirleme Hakkında). *Foundations of Language (Dilin Temelleri)*, 5(3), 342-348.

Zimmer bu çalışmada, ses bilimsel birleşenin söz dizimsel derin yapı üzerinde bilgi sahibi olmak zorunda olduğunu savunmaktadır. Türkiye Türkçesinde soru cümleleri normalde yükselen tonlama ile biter. Örneğin, *Hasan ne okudu---*(↑), ancak bazı sözcüklerde karşılaştırmalı vurgu olduğu zaman alçalan tonlama ile de bitebilir (↓). Bununla beraber, geniş cümlelerle içeyerleşik sorular, yüksek tonlamaya sahip olmalıdır: *Ahmet, Hasan'ın ne okuduğunu söyledi* (↑).

674. ZIMMER, K. E. (1969b). On the Evaluation of Alternative Phonological Descriptions (Alternatif Ses Bilimsel Açıklamaların Değerlendirilmesi Üzerine). *Journal of Linguistics (Dil Bilimi Dergisi)*, 6(1), 89-98.

Zimmer bu çalışmada, *-Iyor* sürerlik ekinin biçimsel ses bilimini açıklayan iki farklı yöntemden bahsetmektedir.

675. ZIMMER, K. E. (1970). Some Observations on Non-Final Stress in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sonda Yer Almayan Vurguya İlişkin Bazı Gözlemler). *Journal of American Oriental Society (Amerikan Doğu Derneği Dergisi)*, 90(1), 160-162.

Zimmer bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde tekrarlanan sıfatlar (apaçık), küçültmeli sıfatlar (ufacık), seslenme durumu (Mehmet!) gibi sonda yer almayan vurguya ilişkin bazı durumları incelemektedir:

676. ZIMMER, K. E. (1975). Some Thoughts on Likely Phonologies for Non-Ideal Speakers (İdeal Olmayan Konuşurlar İçin Olası Ses Bilimleri Hakkında Bazı Düşünceler). *Functionalism. Papers from the Parasession on Functionalism (İşlevselcilik. İşlevselcilik Üzerine Toplantı Bildirileri)*, 556-567. Chicago: Chicago Linguistic Society (Chicago Dil Bilimi Derneği).

Zimmer bu çalışmasında, *ayak/ayağı* ([ayak]/[ayaı]) örneklerinde olduğu gibi *k* ve *ğ* değişimini tartışmaktadır.

677. ZIMMER, K. E. (1978). The *k/Ø* Alternation in Turkish: Some Experimental Evidence for Its Productivity (Türkiye Türkçesinde *k/Ø*

Nöbetleşmesi: Üretkenliğine Dair Bazı Deneysel Kanıtlar). *Journal of Psycholinguistic Research (Ruhdibilim Araştırma Dergisi)*, 7, 35-36.

Bu çalışma, Türkiye Türkçesinin biçimsel ses biliminde nispeten küçük bir düzenin, psikolojik olarak o dilin konuşurları için gerçek olduğuna dair kanıt sunmaktadır.

C) Biçim Bilgisi

678. AISSSEN, J. (1974). Verb Raising (Fiil Yükseltimi). *Linguistic Inquiry (Dil Bilimi Araştırması)*, 5(3), 325-366.

Aissen'in bu çalışması beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Türkçe ve Fransızcada fiil yükseltimi ettirgenlerinin tek yönlü yüzeysel yapısı ve derin karmaşık yapısı ile ilgili kanıt sunulmaktadır. İkinci bölüm, Türkçede beş kuralla fiil yükseltimi ilişkisini araştırmaktadır. Üçüncü bölüm, Fransızca, İspanyolca, Sanskritçe ve Japonca dillerinde benzer nitelikteki olguları ele almaktadır. Dördüncü bölümde, öndöngüsel analize olası alternatifler kısaca tartışılmaktadır. Beşinci bölümde ise, öndöngüsel analizin ortaya çıkardığı sorunlar verilmiştir.

679. AKSU-KOÇ, A. and KETREZ, F. N. (2003). Early Verbal Morphology in Turkish: Emergence of Inflections (Türkiye Türkçesinde Sözel Biçim Bilimi: İsim Çekimlerinin Ortaya Çıkışı). In D. Bittner, W. U. Dressler and M. Kilani-Schoch (Eds.), *Development of Verb Inflection in First Language Acquisition: A Cross-Linguistic Perspective [Ana Dil Ediniminde Fiil Çekiminin Gelişimi: Diller Arası Bir Perspektif]* (pp. 27-52). Berlin: Mouton de Gruyter.

Aksu-Koç ve Ketrez bu çalışmada, 1;3 ile 2;0 yaşları arasındaki bir Türk çocuğunun konuşmasında sözel biçim biliminin ortaya çıkışı üzerinde durmaktadırlar.

680. ALANGO, B. (2016). The Left Dislocation with 'var ya.' ['Var Ya' İle Sola Kaydırma]. In É. Á. Csató, B. Karakoç and A. Menz (Eds.), *The Uppsala Meeting: Proceedings of the 13th International Turkish*

Linguistics Conference [13. Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı Uppsala Toplantısı Bildirileri (1st ed., pp. 19–33). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvc770dc.8> Aynı çalışma: (Turcologica 110). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, (pp. 227-236).

Alango bu çalışmada; Türkiye Türkçesinde *mI*, *ya*, *ki* ve *dA* gibi birçok sözcüğün bulunduğunu, *Ha* ve *yani* sözcükleriyle *-Dır* ve *-lAr* eklerinin de incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Yazarın bu çalışmadaki amacı, “var” yüklemi ve “ya” edatının oluşturduğu “var ya” ile gerçekleştirilen sola kaydırmayı betimlemektir.

681. AMMON, M. S. and SLOBIN, D. I. (1979). A Cross-Linguistic Study of the Processing of Causative Sentences (Ettirgen Cümlelerin İşlenmesine İlişkin Diller Arası Bir Çalışma). *Cognition (Bilişsellik)*, 7(1), 3–17. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(79\)90007-6](https://doi.org/10.1016/0010-0277(79)90007-6)

Bu çalışma, İngilizce, İtalyanca, Sırp-Hırvatça ve Türkiye Türkçesi konuşan 2-4 yaş arası çocuklarda ettirgen cümlelerin işlenmesi araştırmasına dayanmaktadır. Bu çalışmaya göre, gelişimdeki diller arası farklılıklar, bu yapıların işlenmesinde biçim bilimsel ve söz dizimsel araçların rollerini ortaya çıkarmıştır. Türkiye Türkçesi ve Sırp-Hırvatça konuşan çocuklar, İngilizce ve İtalyanca konuşan çocuklara göre ettirgen cümleleri daha hızlı işleme yeteneği geliştirmişlerdir. İngilizce ve İtalyanca söz dizimi sistemlerinin bu gelişime daha az katkıda bulunduğu görülmektedir.

682. ANTELAVA, G. I. (1975). On Some Derivational Affixes of Modern Literary Turkish (Çağdaş Edebî Türkiye Türkçesinin Bazı Yapım Ekleri Üzerine). *Soobščenija Akademii nauk Gruzinskoj (Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Bilimler Akademisi)*, 79(2), 501-503.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

683. ARSLAN, Z. C. (1999). *Approaches to Wh-structures in Turkish [Türkiye Türkçesi Soru-Yapılarına Yaklaşımlar]*. Unpublished master's thesis (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Boğaziçi University, İstanbul.

Bu çalışmanın amacı, Türkçedeki *Soru*-yapılarının söz dizimsel özelliklerini Yönetim ve Bağlama Kuramı içinde incelemek ve bu yapılara açıklama sunmaktır.

684. BABBY, L. H. (1981). A Compositional Analysis of Voice in Turkish: Passive, Derived Intransitive, Impersonal and Causative (Türkiye Türkçesinde Çatının Tümleyici Bir İncelemesi: Edilgen, Türemiş Geçişsiz, Öznesiz ve Ettirgen Yapı). *Cornell University, Working Papers in Linguistics 2 (Cornell Üniversitesi, Dil Biliminde Çalışma Raporları)*.

Babby bu çalışmada, Montagne dil bilgisinin bir dalı olan tümleyici bir model yoluyla edilgen ve ettirgenlerin incelemesini yapmaktadır.

685. BABBY, L. H. (1983). The Relation between Causative and Voice: Russian vs. Turkish (Ettirgen Yapı ve Çatı Arasındaki İlişki: Rusça-Türkiye Türkçesi Mukayesesi). *Wiener Slawistischer Almanach (Viyana Slav Yıllığı)*, 11, 61-88.

Babby bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde ve Rusçada ettirgen yapının dil bilgisel bir çatı olarak düşünülüp düşünülmeyeceğini tartışmaktadır. Yazar, Türkiye Türkçesinde ettirgen yapının dil bilgisel bir çatı olarak düşünülebileceği sonucuna varmaktadır.

686. BALPINAR, Z. (1981). Turkish Passives: Morphosemantic and Syntactic Considerations (Türkiye Türkçesi Edilgenler: Biçimsel-Anlamsal ve Söz Dizimsel Hususlar). (Doctoral dissertation, The University of Florida, Gainesville, 1982, 123 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 42(9), 3977-A.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

687. BASSARAK, A. (1990). Morphologization Tendencies in Turkish (Türkiye Türkçesinde Biçimbirimleşme Eğilimleri). In W. Bahner, J. Schildt and D. Viehweger (Eds.), *Akten des XIV. Internationalen Linguistenkongresses (14. Uluslararası Dil Bilimi Kongresi Bildirileri)*

[pp. 574-576]. Berlin. **Aynı çalışma:** BASSARAK, A. (1987). *PICL*, 14(1), 574-576.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

688. BASSARAK, A. (1997). New Considerations about the Turkish –DIR Suffix (Türkiye Türkçesinde –DIR Eki Hakkında Yeni Değerlendirmeler). *International Journal of Central Asian Studies (Uluslararası Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 2, 114-126.

Bassarak bu çalışmada, –DIR ekinin doğasına netlik kazandırmayı amaçlamaktadır. Yazar, çalışmasının sonuç bölümünde konuyla ilgili 13. yy.da konuşulan Türkçeyle yazılmış Yunus Emre'nin bir şiirini sunmaktadır:

Dervişlik baştır tacda değildir
Kızdırmak oddadır sacta değildir
Eğer bir mü'minin kalbin yıkarsan
Hakka eylediğin secde değildir
Hakkı arar isen kalbinde ara
Kudüs'de Mekke'de Hac'da değildir.

689. BASSARAK, A. (1998). Functional Categories in Turkish Remarks on the Interaction between Morphology and Syntax (Türkiye Türkçesinde Biçim Bilimi ve Söz Dizimi Etkileşimi Üzerine Tespitlere Dair İşlevsel Kategoriler). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 45]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde biçim bilimsel bir unsur olarak -diK, -An, -AcAK, -mA gibi sıfat-fiil ve isim-fiil ekleriyle birleşik çekim kuran -yordu, -mıştı, -acaktı gibi şekillerin cümle yapısına katılması ele alınmış ve konuya birtakım teorik açıklamalar getirilmiştir.

690. BİKTİMİR, T. (1986). Impersonal Passives and the -ArAk Construction in Turkish (Türkiye Türkçesinde Öznesiz Edilgenler ve -ArAk Yapısı). In D. I. Slobin and K. Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics*, [pp. 53–75]. Amsterdam: John Benjamins. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(287), 53-75.

Biktimir bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde öznesiz edilgenlerin edilgenleştirme işleminin evrensellik doğasıyla örtüşmediğini göstermeye çalışmaktadır ve Türkçe öznesiz edilgenlerin gerçek edilgenler olmadığı sonucuna varmaktadır.

691. CHEREMISINA, M. (1998). Negative Construction with the Particle *Emes* (*Emes Kuvvetlendirme Edatıyla Oluşturulan Olumsuz Yapılar*). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 379]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Cheremisina bu çalışmada, Altay ve Tuva Türkçelerindeki *emes* edatıyla oluşturulan olumsuz yapıları incelemekte ve bunun -ba- (Türkiye Türkçesindeki olumsuzluk eki -mA-) eki ile farklılıklarını göstermektedir.

692. CICHOCKI, D. (1980). On Functions of the Morpheme *-ip⁴* (*-İp⁴ Biçim Biriminin İşlevlerine Dair*). *Materials of the 2nd International Symposium (2. Uluslararası Sempozyum Bildirileri)*, [pp. 260-280]. Warsaw-Cracow. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 18, 260-280.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

693. CLAUSON, Sir G. (1966). Three Notes on Early Turkish (Erken Türkçeye Dair Üç Not). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1–18.

Clauson bu çalışmada, -d türeten adsıl ekleri inceleyerek, eklendikleri fiillerin yapılarını, işlevlerini ve çeşitlerini ortaya koymaya çalışmaktadır.

694. COMRIE, B. (1974). Causatives and Universal Grammar (Ettirgen Yapılar ve Evrensel Dil Bilgisi). *Transactions of the Philological Society (Dil Bilimi Derneği Raporları)*, 73(1), 1–32. <https://doi.org/10.1111/J.1467-968X.1974.TB01155.X>

Comrie'nin bu çalışması, durum hiyerarşisinin yerli dillere uygulanabilirliğini araştırmak amacıyla E. L. Keenan (çp. Keenan and Comrie, 1972) ile birlikte yapmış olduğu bir projenin parçasıdır.

695. CSATÓ, É. Á. (1990a). Non-Finite Verbal Constructions in Turkish (Türkiye Türkçesinde Bitimsiz Fiil Yapıları). In Bernt Brendemoen (Ed.), *Altaica Osloensia. Proceedings of the 32nd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, Oslo, June 12–16, 1989 (Altay Türkçesi Oslonsia. 32. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri, Oslo, Haziran 12–16, 1989), Oslo, June 12–16, 1989* [pp. 75-88]. Oslo: Universitetsforlaget.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

696. CSATÓ, É. Á. (1995). Towards a Typological Classification of Turkish Pro-Forms (Türkiye Türkçesi Ön Biçimlerin Tipolojik Bir Sınıflandırması). *Orientalia Suecana*, 43/44(83–92).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

697. CSATÓ, É. Á. (2003). A Typology of Turkish Double-Verb Constructions (Türkiye Türkçesi Çift Fiil Yapılarının Bir Tipolojisi). In S. Özsoy (Ed.), *Studies in Turkish Linguistics [Türk Dil Bilimi Araştırmaları]* (pp. 105–110). İstanbul: Boğaziçi University Press.

Csató bu çalışmada, Türkiye Türkçesi çift fiil yapılarının bir tipolojisini sunmaktadır.

698. CSATÓ, É. Á. (2010). Two Types of Complement Clauses in Turkish (Türkiye Türkçesinde İki Çeşit Tümluç Yan Cümlecigi). In H. Boeschoten and J. Rentzsch (Eds.), *Turcology in Mainz, Turkologie in*

Mainz [Mainz'da Türkoloji] (pp. 107-122) (Turcologica 82). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Csató bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki iki çeşit tümleş yan cümleciğinden sıfat-fiile dayalı –DIK ve mastar olan –MA eklerini karşılaştırmaktadır.

699. CSATÓ, É. Á. (2019). On Turkish Non-Canonical Possessives (Türkiye Türkçesinde Kuralsız İyelik Ekleri). In L. Johanson, L. F. Mazzitelli and I. Nevskaya (Eds.), *Possession in Languages of Europe and North and Central Asia [Avrupa, Kuzey ve Orta Asya Dillerinde Sahiplik]*, (pp. 85–102). John Benjamins.

Csató bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde kuralsız iyelik yapılarının bazı işlevsel, anlamsal ve söz dizimsel özelliklerini tartışmaktadır.

700. ÇAĞLAR, G. (1977). The Passive Voice in Turkish in the Light of Linguistic Theory, Traditional and Recent (Geleneksel ve Yeni Dil Bilimi Teorisi Işığında Türkiye Türkçesinde Edilgen Çatı). (Doctoral dissertation, Hacettepe University, 1978, 150 p.). *Genel Dil Bilimi Dergisi*, 1(2), 162-163.

Güray Çağlar'ın doktora tezi olan bu çalışmaya ulaşamamıştır.

701. DARASZ, Z. (1974). The Word-Formation of Serbo-Croatian Substantives of Turkish Origin (Türkiye Türkçesi Kökenli Sırp-Hırvat Dilleri Adlarının Sözcük Yapımı). (Part one). *Folia Orientalia (Doğu Bilimi Çalışmaları)*, 15, 119-139. **Aynı çalışma:** DARASZ, Z. (1975). The Word-Formation of Serbo-Croatian Substantives of Turkish Origin. (Part two). *Folia Orientalia (Doğu Bilimi Çalışmaları)*, 16, 193-213.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

702. DEDE, M. A. (1986). Causatives in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ettirgen Yapılar). In Ayhan Aksu Koç and Eser Erguvanlı Taylan (Eds.), *Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri 9-10 Ağustos 1984* (pp. 49-57).

İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi. **Aynı çalışma:** DEDE, M. A. (1984). Causatives in Turkish. *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 49-58.

Bu çalışmada Müşerref Dede, ettirgenliği *dolaylı* (periphrastic) ve *biçim bilimsel* ettirgenlik olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Dede, ettirgen yapı sınıflandırmasında *sözlüksel ettirgen* ayrımına yer vermemektedir. Dede'nin dolaylı ettirgenlikle kastettiği *neden ol-*, *sebep ol-* gibi ayrı yüklemelerle yapılan *söz dizimsel ettirgenlik*'tir. Yazar, *biçim bilimsel* ettirgen yapılarda *-DXr* biçim biriminin üretkenliğinden söz ederek *dolaylı* ettirgenliğin birleşik bir cümle oluşturduğunu; *biçim bilimsel* ettirgenliğin ise tek cümleden oluştuğunu ifade etmektedir.

703. DEMİR, N. (1998). On the Status of a Turkish Postverb (Bir Türkiye Türkçesi Art-Fiilin Konumu Üzerine). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 224]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Demir bu çalışmasında; edebî metinlerden seçtiği örneklerden hareketle *-ip dur-* / *-di* (*dur(du)* birleşik fiil yapısının, yazı dilindeki kullanımıyla ilgili olarak sözlüklerdeki anlamı, kullanım sıklığı ve kendine bağlı cümle unsurlarıyla vurgulanışı üzerinde durmaktadır.

704. DEMİRCAN, Ö. (1998). Affixal Behaviour in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesinde Ek Davranışı). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 57]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Demircan bu çalışmada, fiilin aktif-pasif durumuna göre cümle kuruluşunda özne yüklem ilişkilerini tartışmaktadır.

705. ENGİN, S. (1981). The k/φ Alternation in Turkish (Türkiye Türkçesinde k/φ Nöbetleşmesi). In Clements (Ed.), *Harvard Studies in Phonology (Harvard Ses Bilimi Araştırmaları)*, 2. Indiana University Linguistic Club.

Engin bu çalışmada, Zimmer'in (1975) ayak/ayağı ([ayak]/[ayai]) örneklerinde olduğu gibi, *k-Silme* kuralının *g-Silme* kuralına göre tercih edilebilir olduğunu öne sürdüğü görüşü desteklemektedir.

706. ENMUTLU, N. (1984). Tense, Aspect and Modality in the Use of the Turkish Aorist (Türkiye Türkçesi Geniş Zaman Kullanımında Zaman ve Kiplik (Master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul, 101 p.)

Enmutlu'nun bu çalışması, Türkiye Türkçesinde geniş zaman kullanımında çeşitli zamansıl, görünüşsel ve kiplik olgularını ayrıntılı bir şekilde açıkladığı yüksek lisans tezidir.

707. ERDAL, M. (1996). On Applying “Causative” to “Passive”, Mainly in Turkish (Türkiye Türkçesinde “Ettirgen” Yapıyı “Edilgen” Yapıya Uygulama Üzerine). In Ârpâd Berta, Bernt Brendemoen and Claus Schönig (Eds.), *Symbolae Turcologicae. Studies in Honour of Lars Johanson on His Sixtieth Birthday 8 March 1996. Swedish Research Institute in Istanbul, Transactions (Türkolojik Semboller. Lars Johanson'un 8 Mart 1996'daki Altmışıncı Doğum Günü Onuruna Yapılan Çalışmalar. İstanbul'daki İsveç Araştırma Kurumu, Toplantı Raporları)*, 6, (pp. 227-230) Uppsala 1996, 246 p. [ISBN 9186884077; ISSN 11000333. **Aynı yazı:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 22-23, 77-95.

Erdal bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde “ettirgen” yapıyı “edilgen” yapıya uygulama konusunu biçim bilimi, ses bilimi ve sözcüksel açıdan incelemekte, edilgenlik ve ettirgenlik ekleri çerçevesinde Türkiye Türkçesindeki edilgen ve düz cümleler üzerinde durmaktadır.

708. ERDAL, M. (2020b). The Tough Construction and the Infinitive (Zor Yapı ve Mastar). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A.

Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 107–114). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.14>

Erdal bu çalışmada; söz dizimsel öznenin bir sıfatı niteleyen bitimsiz fiilin mantıksal olarak nesnesi olduğu bildirme ekiyle ilgili cümleler için kullanılan yapıları Türkiye Türkçesi, diğer Türk dilleri, İngilizce, Fransızca, Slav dilleri, Çince, Almanca, İspanyolca, İbranice, Arapça, diğer Sami dilleri ve Latince açısından örneklerle ele almaktadır. Bu çalışmaya göre; “tough” sıfatı, hard (zor), easy (kolay), simple (basit), difficult (zor) v.b. sıfatlar sınıfından “zor” anlamına gelen bir sıfattır.

709. ERDEM-AKŞEHİRLİ, M. (2020). Identity of Partial Control in Turkish (Türkiye Türkçesinde Yarı Denetim Kimliği). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 115–126). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.15>

Bu çalışma, “yarı denetim” hususundaki tartışmaya Türkiye Türkçesinin ne gibi katkılar sağlayabileceğini araştırmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi verilerine dayanarak Türkiye Türkçesinin her ne kadar denetim yapıları karşılıklı yüklemelerin davranışı ve yapının iç özellikleri açısından İngilizce emsallerinden bazı önemli farklılıklar gösterse de, “yarı denetim”e izin verdiği gösterilmektedir.

710. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1987a). Tense Variation in Turkish Narratives (Türkiye Türkçesi Anlatılarda Zaman Değişimi). In Hendrik E. Boeschoten and Ludo Th. Verhoeven (Eds.), *Studies in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* (pp. 177-189). Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya göre; bir ile dört arası çoklu biçim birimlerine bakıldığında, -DI, -Iyordu, -mİşdi, -İrdi, eklerinin öykü dünyasını anlatmak için kullanılan, yazın türüne özgü diziler olduğunu görülmektedir. -DI geçmiş zaman eki, olayları ardışık bir biçimde aktarmakta ve olayların gelişimini

anlatmaktadır. –*Iyor* sürerlilik görünüşü, olayların eşzamanlı olduğunu ifade etmektedir; –*mİş* çoğunlukla bitmişlik görünüşü anlamında kullanılmakta, –(*A/I*)*r* ise, geniş zaman eki alışkanlık anlatmak üzere kiplik anlamıyla kullanılmaktadır. Tüm bu biçim birimler, –*idi* kuvvetlendirme edatı ile geçmiş zamana, yani öykü zamanına gönderme yapmakta ve baskın bir şekilde kurgusal metinlerin anlatımında yer almaktadır.

711. FOSTER, J. F. (1970). Rule Ordering and Apparent Irregularities in the Turkish Aorist Verb (Türkiye Türkçesi Geniş Zaman Fiilinde Kural Sıralaması ve Belirgin Düzensizlikler). In Sadock and Vanek (Eds.), *Studies Presented to Robert B. Lees by His Students [Öğrencileri Tarafından Robert B. Lees'e Sunulan Çalışmalar]*, (pp. 61-77). Edmonton: Linguistic Research, Inc.

Foster bu çalışmada, /*r*/, /*Er*/ ve /*Ir*/ geniş zaman biçim birimi değişkelerini tahmin etmek için gerekli olan kuralları incelemektedir.

712. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1979a). An Odd Case in the Causative Construction of Turkish (Türkiye Türkçesi Ettirgen Yapı Kuruluşunda Tuhaf Bir Durum). *Chicago Linguistic Society (Chicago Dil Bilimi Derneği)*, 15, 92-99.

Erguvanlı bu çalışmasında, cümle ettirgen yapıldığında içeyerleşik özneye ne olduğunu görmek için zorunlu ismin yönelme durumu nesneleri alan fiilleri incelemektedir.

713. GEDİK, M. (2020). Turkish Nominals (Türkiye Türkçesinde Adsıllar). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 143–150). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.17>

Bu çalışmada Gedik, Bošković and Şener'e cevap olarak (2014) Türkiye Türkçesinde adsılları tartışmaktadır ve onların aksine, Türkiye

Türkçesinde işlevsel belirtme sıfatı öbeği (determiner phrase) katmanının gerekliliğini önermektedir.

714. CAPRITSA, J., GÖKSEL, A. and KEMPSON, R. (1991). Passives, Middles and Reflexives in Greek and Turkish as Processes of Natural Deduction (Doğal Tümdengelim Süreçleri Olarak Yunanca ve Türkiye Türkçesinde Edilgenler, İşteşler ve Dönüşlüler). *Working Papers in Linguistics and Phonetics (Dil Bilimi ve Ses Bilgisi Çalışma Kâğıtları)*, 2, 117-146.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

715. GEORGE, L. and KORNFILT, J. (1976). Infinitival Double Passives in Turkish (Türkiye Türkçesinde Mastarlı Çift Edilgenler). *North Eastern Linguistic Society (Kuzeydoğu Dil Bilimi Derneği)*, 7, 65-69.

Bu çalışma, yüklemcil eylemi edilgen biçim birimi taşıyan ve {-mAK} ile kurulmuş mastar olan yerleşmiş cümle içeren, yüklemcil eylemi yine edilgen olan cümlelerle ilgilidir.

716. GÖKSEL, A. (1991). Case and Configuration in Turkish (Türkiye Türkçesinde Durum ve Düzenleme). *Working Papers in Linguistics and Phonetics (Dil Bilimi ve Ses Bilgisi Çalışma Kâğıtları)*, 2, 147-172.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

717. GÖNENÇ, G. (1977). Unique Decipherability of Codes with Constraints with Application to Syllabification of Turkish Words (Türkiye Türkçesi Sözcüklerin Heceleme Uygulaması İle Kısıtlamalı Kodların Tek Biçimde Çözümenebilirliği). In A. Zampolli-N. Calzolari (Ed.), *Computational and Mathematical Linguistics (Sayısal ve Matematiksel Dil Bilimi)* (pp. 183-194). Firenze.

Bu çalışmada, bilgisayar destekli dil bilimi çalışmalarında sınırlamalı kodların tekçil çözümlenebilirliği ve çekimli gecikmenin tekçil çözümlenebilirliği üzerine yapılan testler araştırılmıştır. Öne sürülen yöntemin temeli S. Even'ın (1962, 1963, 1965) işlemine dayanmaktadır.

Sınırlamalar, kod sözcüklerinin belirli sıralı çiftleri (X, Y) için "X kod sözcüğü asla Y kod sözcüğünü izlemez" biçimindedir.

718. GRAČANIN-YÜKSEK, M. and İŞSEVER, S. (2011). Movement of Bare Objects in Turkish (Türkiye Türkçesinde Yalın Nesnelerin Hareketi). *Dilbilim Araştırmaları* 22/1, 33-49.

Türkçede nesneler durum eki alarak da, almadan da gerçekleşebilmektedir. Yalın (çıplak) nesne olarak adlandırılan, herhangi bir durum eki ile imlenmemiş nesneler zorunlu olarak özgüllük-dışı yorum almaları ve bulunabilecekleri konumların çok daha sınırlı olması açısından durum eki alan karşıtlarından ayrılmaktadır. Bu çalışmada, yalın nesnelerin dağılım olasılıkları ve özgüllük-dışı okumalarını açıklayan bir çözümleme önerilmektedir. Bu çözümlemeye göre, yalın nesnelere söylemsel nedenlerle taşıma işlemi uygulanmakta, ancak durum eki almadıklarından tek başlarına taşınamamaktadırlar.

719. GRANNES, A. (1977). On the Use of the Turkish Pluralizer *-lx²r'* in South Slavic and Albanian (Türkiye Türkçesi Çoğul *-lx²r'*in Güney Slav ve Arnavut Dillerindeki Kullanımı Üzerine). *New Zealand Slavonic Journal (Yeni Zellanda Slav Dergisi)*, 2, 83-93.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

720. GÜNEŞ, G. (2013). Limits of Prosody in Turkish (Türkiye Türkçesinde Bürün Sınırları). *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 1, 133-169.

Güneş bu çalışmasında, belirli söz dizimsel yapıların ve bilgi yapısal içeriğinin, Türkiye Türkçesi sözcelerin bürünsel temsilde her zaman doğrudan kodlanmadığını ileri sürmektedir.

721. GÜRER, A. (2015). Semantic, Prosodic and Syntactic Marking of Information Structural Units in Turkish (Türkiye Türkçesinde Bilgi Yapısal Birimlerinin Anlam Bilimsel, Bürünsel ve Söz Dizimsel İşaretlenmesi). [Doctoral dissertation, Boğaziçi University, İstanbul].

Gürer bu çalışmada, Türkiye Türkçesinin bilgi yapısı öğelerinin anlam bilimi, bürünbilim ve söz dizimi ara yüzlerinde nasıl kodlandığını ele almaktadır. Bilgi paketleme; (i) hakkındalık konusu, (ii) karşıtsal konu, (iii) karşıtsal odak, (iv) yeni-söylem odağı ve (v) yinelem-söylem sınıflandırması altında incelenmektedir. Odak öbekleri, söz diziminde belli bir konum ya da karşıtlık özelliğiyle değil, karşıtsal odakların kapsamlı belirleme yönüyle birbirlerinden ayrılmaktadır. Özne-Nesne-Yüklem sıralamasında odak öbeklerinin bürünbilimsel araştırması; (i) odak, hemen yüklem öncesi konumda olduğunda geniş odak, karşıtsal odak ve yeni söylem odakları arasında perde yüksekliği ve süre açısından hiç bir ölçüm noktasında fark olmadığını, (ii) cümle başı, ortası ya da sonunda odağın en sağ ses bilimsel öbek olduğunu ve çekirdeksel düşüşün başlangıcını da gösteren ezgisel öbek düzeyinde vurgu ile işaretlendiğini göstermektedir. Bilgi yapısı birimlerinin olumsuzluk ve niceleyen etki alanıyla olan etkileşiminin söz dizimsel araştırması, tüm hareket işlemlerinin söylem-yorumsal sebeplerle olduğunu göstermektedir.

722. HAIMAN, J. (1977). Reinterpretation (Yeniden Yorumlama). *Language (Dil)*, 53(2), 312-328, esp. 321-322.

Bu çalışmada Haiman; Türkiye Türkçesinde *geliyordular, geliyorlardı; geldiydim, geldimdi* gibi örneklerle 3. kişinin belirsizliğinin bu tarz ifadelerden kaynaklandığını öne sürerek, bir sözcük içindeki biçim birimi sıralamasının sabit olduğunu ifade etmektedir.

723. HAYASHI, T. (1996). The Dual Status of Possessive Compounds in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesinde İyelik Eklerinin İkili Durumu). In Ârpâd Berta, Bernt Brendemoen and Claus Schönig (Eds.), *Symbolae Turcologicae. Studies in Honour of Lars Johanson on His Sixtieth Birthday 8 March 1996. Swedish Research Institute in Istanbul, Transactions (Türkolojik Semboller. Lars Johanson'un 8 Mart 1996'daki Altmışıncı Doğum Günü Onuruna Yapılan Çalışmalar. İstanbul'daki*

İsveç Araştırma Kurumu, Toplantı Raporları), 6, (pp. 119–129) Uppsala 1996, 246 p. [ISBN 9186884077; ISSN 11000333.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

724. HAYASHI, T. (1997). Separated Genitive Construction in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesinde Ayrılmış Tamlama Yapısı). In K. Matsumura and T. Hayasi (Eds.), *The Dative and Related Phenomena (Yönelme Durumu ve İlgili Olgular)* [pp. 227–253]. Tokyo: Hituzi Syobo.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

725. HEATH, J. (1975). Some Functional Relationships in Grammar (Dil Bilgisinde Bazı İşlevsel İlişkiler). *Language (Dil)*, 51(1), 89-104.

Heath bu çalışmasında, belirli zamir farklılaşması türlerinin bazı dönüşümsel kural türleriyle işlevsel olarak ilişkili olduğuna dair teorik gözlemin, dil bilgisinin her iki yönünün bütünleyici bir rol oynadığı “işlevsel bileşen” (kurallı ilişkilerden bağımsız) kavramına yol açtığını ifade etmektedir. Yazar, bir bütün olarak bu işlevsel bileşeni göz önünde bulundurduğunda, yeni bir sonuca vardığını belirtmektedir.

726. HŘEBÍČEK, L. (1978). The Turkish Language Reform and Contemporary Grammar (The Difference between the Spoken (S) and Written (W) Texts on the Level of Grammatical Morphemes) [Türk Dil İnkılabı ve Çağdaş Dil Bilgisi (Dil Bilgisel Biçim Birimleri Düzeyinde Sözlü (S) ve Yazılı (Y) Metinler Arasındaki Fark]. *Archiv Orientální (Doğu Arşivi)*, 46(4), 334-337.

Hřebíček bu çalışmasında, dil bilgisel biçim birimleri düzeyinde sözlü (s) ve yazılı (y) metinler arasındaki farkın, Joe E. Pierce’nin önderliğindeki bir takım tarafından “Türkiye Türkçesi Sözcüklerin Sıklık Sayımı” (A Frequency Count of Turkish Words) isimli çalışmada değerlendirildiğini ifade etmektedir.

727. HŘEBÍČEK, L. (1982). A Hypothesis Concerning References: Verified on Turkish Texts (Gönderimlerle İlgili Bir Hipotez: Türkiye Türkçesi

Metinler Üzerinde Doğrulanmıştır). *Archiv Orientalní (Doğu Arşivi)*, 279-283. Napoli. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 10(204), 279-283.

Hřebíček'in bu çalışması, gönderim ve sözlüksel birimlerin sıklığı ile ilgilidir.

728. HOLLMAN, P. (1976). *A Contrastive Study of Causative and Factitive Structures in Turkish and English (Türkiye Türkçesi ve İngilizcede Ettirgen ve Oldurgen Yapıların Karşılaştırmalı Bir Çalışması)*. Unpublished master's thesis (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe University, Ankara, 140 p.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

729. JOHANSON, L. (1993). Code-Copying in Immigrant Turkish (Göçmen Türkiye Türkçesinde Kod-Kopyalama). In G. Extra and L. Verhoeven (Eds.), *Immigrant Languages in Europe (Avrupa'da Göçmen Diller)* (pp. 197–221). Clevedon, Philadelphia and Adelaide: Multilingual Matters Ltd.

Bu çalışma, İskandinavya ve Almanya'da göçmenlerin konuştuğu Türkiye Türkçesinin kısa tarihinde yapılan gözlemlere dair açıklamalarla ilgilidir.

730. JOHANSON, L. (2001b). On Bulgarian Copies of Turkish Suffixes (Türkiye Türkçesi Eklerin Bulgar Türkçesi Kopyaları Üzerine). In B. Iglá and Th. Stolz (Eds.), *“Was Ich Noch Sagen Wollte. . .“A Multilingual Festschrift for Norbert Boretzky on Occasion of his 65th Birthday (Demek İstedğim. . .“65. Doğum Günü Vesilesiyle Norbert Boretzky İçin Çok Dilli Bir Armağan)* (pp. 177–180) (Studia Typologica 2). Berlin: Akademie-Verlag.

Johanson bu çalışmada, Osmanlı döneminde Türkiye Türkçesinden Bulgar Türkçesine geçen binlerce sözcüğün çoğunda bulunan sözcük yapımı eklerinden -IVK, -V ve -IV ekleri üzerinde durmaktadır. Bu

eklerin Bulgar Türkçesi ekleri olarak kopyalanan şekilleri genellikle -lâk, -i[ja] ve -li[ja] biçimindedir.

731. JOHANSON, L. (2011b). Why Don't They Meet Face to Face? On Hiatus-Preventing Allomorphy in Turkish and Its Relatives (Neden Yüz Yüze Görüşmüyorlar? Türkiye Türkçesinde ve Akrabalarında Ünlü Boşluğu Önleyici Biçimbirimcik Hakkında). In E. Erguvanlı Taylan and B. Rona (Eds.), *Puzzles of Language. Essays in Honour of Karl Zimmer [Dil Bulmacaları. Karl Zimmer Onuruna Makaleler]* (pp. 23-36). (Turcologica 86). Wiesbaden: Harrassowitz.

Johanson bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde ve Türk dillerinin akrabalarının çoğunda ünlülerin neden biçim birimi sınırları boyunca yan yana gelmediğini tartışmaktadır. Johanson, Türk dillerinin, iki bitişik biçim birimi arasında ünlü boşluğuna izin vermediğini ve ünlülerin “yüz yüze” karşılaşmadıklarını belirtmektedir.

732. KARAKOÇ, B. (2000). The Finite Copula *Bol-* in Noghay and Its Functional Equivalents in Turkish (Nogaycadaki Ek-Fiil *Bol-* ve Türkiye Türkçesindeki İşlevsel Karşılıkları). In A. Göksel and C. Kerslake (Eds.), *Studies on Turkish and Turkic Languages [Türkiye Türkçesi ve Türk Dilleri Araştırmaları]* (pp. 143–149) (Turcologica 46). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Nogaycadaki ek-fiil *bol-* ve onun Türkiye Türkçesindeki işlevsel karşılıkları ele alınmaktadır.

733. KARAKOÇ, B. (2014). Non-Past Copular Markers in Turkish (Türkiye Türkçesinde Geçmişe Ait Olmayan Ek-Fiil İşaretleyicileri). In P. Suihkonen and L. J. Whaley (Eds.), *On Diversity and Complexity of Languages Spoken in Europe and North and Central Asia (Avrupa, Kuzey ve Orta Asya'da Konuşulan Dillerin Çeşitliliği ve Karmaşıklığı Üzerine)* [pp. 221–250] (Studies in Language Companion 164). Amsterdam: Benjamins.

Karakoç bu çalışmada, çağdaş Türkiye Türkçesinde geçmişe ait olmayan ek-fiil işaretleyicilerini karşılaştırmalı bir bakış açısıyla incelemektedir.

734. KEMPF, Z. (1973). Semantic Scope of the Locative (In Turkish and Indo-European Perspective). [Bulunma Durumunun Anlamsal Kapsamı (Türkiye Türkçesi ve Hint-Avrupa Bakış Açısıyla)]. *Linguistics (Dil Bilimi)*, 100, 47-62.

Kempf bu çalışmasında; Türklerin, Hint-Avrupa dillerinin temsilcilerinde olduğu gibi, kendi kalma durumlarının teorik olarak değerlendirilmesinde (-da, -de biçim birimleriyle) çok büyük bir sorun yaşamadıklarını ifade ettikten sonra, Hint-Avrupa yapısının kapsamı gibi Türkiye Türkçesinde bulunma durumunun kapsamının sınırlı olduğunu belirtmektedir. Yazar, ideal bulunma durumu kapsamının kendisini nasıl sunduğu ve gerçek dillerde nasıl gerçekleştirildiği konularının bu çalışmanın amacını oluşturduğunu ifade etmektedir.

735. KETREZ, F. N. (2003). -lAr Marked Nominals and Three Types of Plurality in Turkish (Türkiye Türkçesinde -lAr İşaretli Adlar ve Üç Tür Çoğulluk). *Proceedings from the Annual Meeting of the Chicago Linguistic Society (Chicago Dil Bilimi Derneği Yıllık Toplantı Bildirileri)*, 39 (pp. 176-192). Chicago: University of Chicago Press.

Ketrez bu çalışmada, -lAr'ın kapsamının ve yorumunun çeşitli işlevsel yansımaların özellikleri tarafından belirlendiği göstermektedir. Bu açıdan, geçişsiz ve başlamalı olmayan fiillerin öznelere arasındaki bakışimsızlık da incelenmektedir.

736. KNECHT, L. (1979). The Role of the Genitive Suffix in Relative Clauses in Turkish: A Reply to Dede [Türkiye Türkçesinde İlgi Cümleciklerinde İlgi Durumu Ekinin Rolü: Dede'ye Bir Cevap]. *Proceedings of the 5th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği 5. Yıllık Toplantı Bildirileri)*, [pp. 180-197]. Berkeley.

Türkiye Türkçesinde ilgi cümlelerinde ilgi durumu ekinin kullanımına dair Dede'ye karşı verilen bir cevapla ilgili olan bu çalışma, ilgi durumu

ile ilgili Dede'nin kurallarının doğru sonuçlar üretme açısından başarısız olduğunu bütünüyle göstermektedir.

737. KNECHT, L. (1986a). Lexical Causatives in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sözcüksel Ettirgen Yapılar). In Dan I. Slobin and Karl Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)*. Amsderdam: John Benjamins.

Knecht bu çalışmasında, Gibson ve Özkaragöz'ün (1981) söz dizimsel bağlamda ettirgenleştirme kuralına karşı Aissen ve Hankamer'in (1980) sözcüksel bağlamda ettirgenleştirme kuralını savunmaktadır.

738. KOCAMAN, A. (1993). Some Remarks on Future Reference in Turkish (Türkiye Türkçesinde Gelecek Zaman Gönderimi Üzerine Bazı Tespitler). *Türk Dilleri Araştırmaları (Ankara)*, 3, 133-137.

Kocaman bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde gelecek zamanın olmadığı genellemesine karşı çıkmakta ve bunu örneklerle kanıtlamaktadır. Kocaman'a göre; zamansıl gönderim, kiplik ve görünüş diğer dillerde olduğu gibi Türkiye Türkçesinde de yakından bütünleşmiştir, fakat Türkiye Türkçesinde gelecek zaman gönderiminin temel olarak kip özelliğinde olmasını söylemek, gündelik dil kullanımında bulunan kanıtlara göre aşırı bir genellemedir.

739. KOCAMAN, A. (1998). Stylistic Fluctuations in the Use of Everyday Turkish (Günlük Türkiye Türkçesi Kullanımında Biçem Değişimleri). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 485]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Kocaman bu çalışmada, televizyon konuşmalarından kaydettiği ve birtakım eserlerden derlediği günlük konuşma dili örnekleri üzerinde üslûp incelemesi yapmaktadır.

740. KORNfilt, J. (1996). On Copular Clitic Forms in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ek-Fiille İlgili Kuvvetlendirme Edatı Yapıları Üzerine). In A. Alexiadou, N. Fuhrhop, P. Law and S. Löhken (Ed.), *Zentrum Allgemeine Sprachwissenschaft Papers in Linguistics (Genel Dil Bilimi Merkezi Makaleleri)*, 6 (pp. 96-114). Berlin: 96114.

Kornfilt bu çalışmada, kurallı bitişken bir dil olan Türkiye Türkçesinde biçim biliminin yeni bir sınıflandırmasını tartışmaktadır.

741. KÖKSAL, A. (1975). *A First Approach to a Computerized Model for the Automatic Morphological Analysis of Turkish (Türkiye Türkçesinin Bilgisayarla Gerçekleştirilen Biçim Bilgisi Çözümlemesine İlk Yaklaşım)*. Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 169 p.

Bu çalışma, tüm bitişken diller üzerinde gerçekleştirilen ilk bilgisayar dil bilimi çalışmasıdır. Hacettepe Üniversitesi bu doktora tezini, Prof Dr. Ülkü Çelik Şavk, Prof. Dr. Nalan Büyükkantarcıoğlu ve Prof. Dr. Ersin Töreci'nin destekleriyle 37 yıl sonra yeniden yayımlamıştır. Yeni yayında, tezin özgün İngilizce metnine eklenen ilgili iki Türkçe makaleden biri, yazarın 18 Aralık 1978'de Ankara'da toplanan *TBD 2. Ulusal Bilişim Kurultayı*'na Türkçe olarak sunduğu "Türkçenin Özdeyimli Biçim Bilimi Çözümlemesi" adlı bilimsel bildirisi; ikincisi ise, yine yazarın 20 Mayıs 2003'te Ankara'da toplanan *18. Ulusal Dil Bilimi Kurultayı*'na sunduğu ve bilgisayar dil bilimi alanını ve bu alanda Türkiye'de yapılan çalışmaları özetlediği "Türkçe, Bilişim, Dil, Dil Bilimi" başlıklı açılış konuşmasıdır (*A First Approach to A Computerized Model for the Automatic Morphological Analysis of Turkish and Two Related Articles in Turkish*, 2012, 327 s.).

742. KÖNİG, G. (1985). The Passive in Turkish (Türkiye Türkçesinde Edilgen Yapı). *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(1), 90-122.

König bu çalışmasında; edilgen çatının önemini Mc Kerrow (1922), Robin Lakoff (1971), Slobin (1971:33) ve Sinha'dan (1974:633) örnekler sunarak anlamaktadır. Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesinde edilgen

çatı bağımsızdır ve dolaysız/doğrudan nesne alan fiilerden oluşan kişisel edilgen ve kişisel olmayan edilgen olarak ikiye ayrılır.

743. KURAL, M. (1998). Subordinate Infs and Comp in Turkish (Türkiye Türkçesinde Mekân Durumları). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics [Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri]* (Turcologica 32) (p. 404). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Kural bu çalışmada, -(y)lş-, -rnEK, -mE-, DIK- ve (y)EcEK ekleriyle kurulan isim şekillerinin kullanım özelliklerini ele almaktadır.

744. KURTOĞLU, I. (1982). The Future Reference of the Turkish Progressive Morpheme (-iyor) [Türkiye Türkçesi Sürerlik Biçim Birimi (-iyor) Gelecek Zaman Gönderimi]. (Master's thesis, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 65 p.).

Kurtoğlu bu çalışmada, Türkiye Türkçesi sürerlik biçim birimi olan –iyor'un gelecek zamana dair kullanım sorununun Türkiye Türkçesinin söz dizimsel ve anlam bilimsel sistemiyle örtüştüğünü göstermektedir.

745. LEES, R. B. (1972a). The Turkish Copula (Türkiye Türkçesi Ek-Fiil). In J. Verhaar (Ed.), *The Verb "be" and Its Synonyms, Part IV ["Olmak" Fiili ve Eş Anlamlıları, Bölüm IV]* (pp. 64-73). *Foundations of Language (Dilin Temelleri). Supplementary Series, 14*. Dordrecht: D. Reidel. **Aynı çalışma:** In Maurice Gross et al. (Eds.), *The Formal Analysis of Natural Languages [Doğal Dillerin Biçimsel İncelemesi]* (pp. 175-179). The Hague: Mouton (1973). [Shortened version].

Bu çalışma, ek-fiil ile ilgili öbek yapısı ve dönüşümsel kurallar üzerinedir. Bu incelemede, ek-fiil i- ve ol- şeklinde iki yapıya sahiptir.

746. LEES, R. B. (1973). Turkish Voice (Türkiye Türkçesinde Çatı). In Braj B. Kachru et al. (Ed.), *Issues in Linguistics, Papers in Honour of Henry and*

Renee Kahane [Dil Biliminde Sorunlar, Henry ve Renee Kahane Onuruna Makaleler] (pp. 504-514). Urbana: University of Illionis Press.

Bu çalışmada Lees; dört çatı ekinden olan edilgen *-ıl*, dönüşlü *-ın*, işteş *-ış*, ettirgen *-Dır* ve bunların muhtemel birleşimlerini incelemektedir.

747. MASLIYAH, S. (1996). Four Turkish Suffixes in Iraqi Arabic: *-li*, *-lik*, *-siz* and *-çi* (Irak Arapçasında Bulunan Dört Türkiye Türkçesi Ek: *-li*, *-lik*, *-siz* ve *-çi*). *Journal of Semitic Studies (Sami Araştırmaları Dergisi)*, 41(2), 291-300.

Masliyah bu çalışmada, Irak Arapçasında bulunan dört Türkiye Türkçesi ekten *-li*, *-lik*, *-siz* ve *-çi* eklerini incelemektedir.

748. ODED, İ. (2006). Control in Turkish [Türkiye Türkçesinde Denetim]. (Master's thesis, Boğaziçi University).

Oded bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde denetim yapılarını incelemeyi ve bu yapılar için bir sınıflandırma sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, Hornstein'in (1999) denetimini bir ad öbegi izi olarak değerlendiren "Taşıma Temelli Denetim Kuramı"nın Türkçeye uygulanması değerlendirilmektedir. Bu bağlamda; ayırık öncül okumasının mümkün olduğu denetim örneklerinden, eklenti cümlelerindeki eş imleme olasılıklarından, Kısmî Denetim ve Örtük Denetim yapılarından ve k-buyurmanın zorunlu olmadığı denetim yapıları ile Türkçe yükselme yapılarından hareketle, Hornstein'in "Taşıma Temelli Denetim Kuramı"nın Türkçeye uygulanamayacağı gösterilmektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak, denetim yapılarının çözümlenmesinde "Yönetim ve Bağlama Kuramı"nda ADIL'ı kullanan Landau'nun çalışması (1999), Türkçe denetim yapılarının incelenmesinde bir başlangıç noktası olarak alınıp, Türkçe için kapsamlı bir denetim sınıflandırılması yapılmıştır.

749. ÖZBAYRAK, Ç. (1978). A Contrastive Study of Passive Voice in English and Turkish (İngilizce ve Türkiye Türkçesinde Edilgen Çatının Karşılaştırmalı Bir Çalışması). (Doctoral dissertation, Hacettepe

University, Ankara, 1979, 145 p.). *Genel Dil Bilimi Dergisi*, 1(3), 150-151.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

750. ÖZCAN, F. H. (1998). Definite and Indefinite Nouns in the Discourse of Turkish-Speaking Children (Türkiye Türkçesi Konuşan Çocukların Söyleminde Belirli ve Belirsiz Adlar). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 552]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Özcan bu çalışmada, Türk çocuklarının anlatımlarındaki belirli ve belirsiz adları incelemekte, bunlara birtakım teorik açıklamalar getirmeye çalışmaktadır.

751. ÖZÇALIŞKAN, Ş. and SLOBIN, D. I. (2003). Codability Effects on the Expression of Manner of Motion in Turkish and English (Türkiye Türkçesinde ve İngilizcede Hareket Tarzı İfadesinde Kodlanabilirlik Etkileri). In A. S. Özsoy, D. Akar, M. Nakipoğlu-Demiralp, E. Erguvanlı-Taylan and A. Aksu-Koç (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)*. İstanbul: Boğaziçi University Press, 259-270.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

752. ÖZÜNLÜ, Ü. (1984). Functional Notions of Turkish Verbal Adjectives in Adjective Constructions (Sıfat Yapılarında Türkiye Türkçesi Fiil Sıfatlarının İşlevsel Kavramları). *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 111-121. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huefd/issue/41170/505151>

Bu çalışma, bir yapıda sıfatların, sıfatlardan çok zarflar ve isimler gibi işlev gördüğüne açıklık getirmektedir.

753. ÖZSOY, A. S. (2009). Argument Structure, Animacy, Syntax and Semantics of Passivization in Turkish: A Corpus-Based Approach

(Türkiye Türkçesinde Edilgenleştirmenin Öge Yapısı, Canlılığı, Söz Dizimi ve Anlam Bilimi: Derlem Temelli Bir Yaklaşım). In Y. Kawaguchi, M. Minegishi and J. Durand (Eds.), *Corpus Analysis and Variation in Linguistics (Dil Biliminde Derlem Analizi ve Değişkenlik)*. Amsterdam: John Benjamins, 259-279.

Özsoy bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki başlamalı olmayan ve geçişsiz fiillerin cümle ögesi olan adların canlılık özellikleri ile karşılık gelen öznesiz edilgen yapılarda, örtük özne olarak erişilebilirliği/erişilemezliği arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır.

754. PERMUTTER, D. M. (1978). Impersonal Passives and Unaccusative Hypothesis (Öznesiz Edilgenler ve Geçişsizlik Hipotezi). *Berkeley Linguistics Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği)*, 4, 157-189.

Permutter bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ve Flemenkçede öznesiz edilgenleri ele almaktadır.

755. PIERCE, J. E. (1961). A Frequency Count of Turkish Affixes (Türkiye Türkçesi Eklerin Sıklık Sayımı). *Anthropological Linguistics (Antropolojik Dil Bilimi)*, 3(9), 31-42.

Bu yazıda yer alan veriler, 1957'de başlayıp 1960'ta tamamlanan sözlü ve yazılı Türkçede biçim birimlerinin gerçekleşme sıklıklarının kapsamlı bir sayımından elde edilmiştir. Araştırma, Türkiye'de Türk Eğitim ve Savunma Bakanlıkları, Georgetown Üniversitesi ve Uluslararası İşbirliği İdaresi'nin sponsorluğunda Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

756. PIERCE, J. E. (1962b). Frequencies of Occurrence for Affixes in Written Turkish (Yazılı Türkçede Eklerin Gerçekleşme Sıklıkları). *Anthropological Linguistics (Antropolojik Dil Bilimi)*, 4(6), 30-41.

Bu çalışmaya göre, konuşma Türkçesinde eklerin gerçekleşme sıklıkları "Antropolojik Dil Bilimi" isimli son makalede yayımlanmıştır. Pierce bu çalışmada, yazılı Türkçede eklerin gerçekleşme sıklıklarını 100,000

tanesi örneklerle birlikte olmak üzere, yaklaşık olarak 2,000,000 sözcük şeklinde vermiştir. Bunlardan bazıları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. Pierce'e Göre Yazılı Türkçede Bazı Eklerin Gerçekleşme Sıklıkları

Sıklık Sıralaması	Biçim Birimi	Dil Bilgisel İşlev	Sıklık	Tür
1.	-(s) V ₁	ev̇i Aitlik Eki	7756	I
2.	-1 V ₂ ^r	ev̇ler Çoğul	5579	I
3.	- TV ₂	ev̇de Bulunma Durumu	3327	I
4.	-(n) V _{1n}	ev̇in İlgi Durumu	3279	I
5.	-(y) V ₁ -(n) V ₁	ev̇i Belirtme Durumu	3279	I
6.	-(y) V ₁ ^m	gideriṁ Birinci Tekil Şahıs	2815	I

757. PIERCE, J. E. (1963b). A Statistical Study of Grammar and Lexicon in Turkish and Sahaptin [Türkiye Türkçesi ve Şahaptin Dil Bilgisi ve Söz Varlığı Üzerine İstatistiksel Bir Çalışma (Klikitat)]. *The International Journal of American Linguistics (Uluslararası Amerikan Dil Bilimi Dergisi)*, 29, 96-106.

Bu makalenin amacı, majör ve minör biçim birimleri arasındaki ayrımın tüm olası sonuçlarını incelemek değil; Türkiye Türkçesi ve Şahaptin'de iki tür biçim birimi için karşılaştırmalı oluşum sıklıkları arasındaki istatistiksel farkları ortaya koymaktır. Türkiye Türkçesi, kesinlikle ne yalınlayan (ayrışkan) dil ne de Hint-Avrupa dili değildir. Türkiye Türkçesinin eklemeli karakteri, *Çe-kos-lo-vak-ya-lı-laş-tı-ra-ma-dık-la-rı-mız-dan mıy-dı-nız* sözcüğü ile örneklendirilir.

758. ROBSON, B. (1971). Historical Notes on the Single Vowel Conspiracy in Turkish (Türkiye Türkçesindeki Tek Ünlü Birleşmesi Üzerine Tarihsel Notlar). *General Linguistics (Genel Dil Bilimi)*, 11(3), 145-150.

Robson bu çalışmada, yüzey yapılar da ünlü yığılmalarını engellemek için birlikte işlev gören *Y- iç türemesi* ve *ünlü silme* kurallarını betimlemektedir.

759. SAK, H., GÜNGÖR, T. and SARAÇLAR, M. (2008). Turkish Language Resources: Morphological Parser, Morphological Disambiguator and Web Corpus (Türkiye Türkçesi Kaynakları: Biçim Bilimsel Ayırıştırıcı, Biçim Bilimsel Açıklaştırmacı ve Ağ Derlemi). *Advances in Natural Language Processing (Doğal Dil İşlemede Gelişmeler)*, 5221, 417-427.

Sak, Güngör ve Saraçlar bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde dil işleme uygulamaları oluşturmak için bir dizi dil kaynağı önermektedirler.

760. SAVAŞIR, İ. (1986). Habits and Abilities in Turkish (Türkiye Türkçesinde Alışkanlıklar ve Yetenekler). In Dan Isaac Slobin and Karl Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* (pp. 137-146). Amsterdam: John Benjamins.

Savaşır bu çalışmasında, *-(y) Ebil* biçim biriminin Türkiye Türkçesi dil bilgisinde açıklığa kavuşturulması gereken bir nokta olduğunu belirttikten sonra, gerek yetenek gerekse olasılık bildirme durumunu örneklerle açıklamaktadır.

761. SEBÜKTEKİN, H. (1971). *Turkish-English Contrastive Analysis: Turkish Morphology and Corresponding English Structures (Türkiye Türkçesi-İngilizce Karşılaştırmalı İnceleme: Türkiye Türkçesi Biçim Bilimi ve Karşılık Gelen İngilizce Yapılar)*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111635781>.

Sebüktekin bu çalışmada, Türkiye Türkçesi eklerini ve onların Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını listelemektedir.

762. SEIDEL, E. (2020). Anaphoric Potential of Pseudo-Incorporated Nouns in Turkish (Türkiye Türkçesinde Görünüşte Tümleşik İsimlerin Artgönderim Potansiyeli). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 259–266). Harrassowitz Verlag.
<http://www.jstor.org/stable/j.ctv1453kkh.28>

Seidel bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde görünüşte tümleşik isimlerin artgönderim potansiyelini incelemektedir. Seidel, yalın adların söylem göndermelerini tanıtmayı veya artgönderim potansiyelini araştırmayı amaçlamaktadır.

763. SEZER, E. (1979). On Reflexivization in Turkish (Türkiye Türkçesinde Dönüşlülük Dair). *Harvard Ukrainian Studies (Harvard Ukraynaca Çalışmaları)*, 3/4, 748–759.
<http://www.jstor.org/stable/41035868>

Bu makalesinde Sezer, Türkiye Türkçesinde dönüşlülüktenin bazı temel özelliklerini incelemiş ve onları düzenleyen ilkelerin üzerinde durmuştur. Yazar, bilhassa *kendi* ve *kendisi* üçüncü tekil şahıs dönüşlülük adıkları arasındaki kullanım farklılıklarını incelemiştir.

764. SLOBIN, D. I. and AKSU, A. A. (1982). Tense, Aspect and Modality in the Use of the Turkish Evidential (Türkiye Türkçesi Çıkarımsallık Kullanımında Zaman, Görünüş ve Kiplik). In P. J. Hopper (Ed.), *Tense – Aspect: Between Semantics and Pragmatics (Zaman – Görünüş: Anlam Bilimi ve Edim Bilimi Arasında)* (pp. 185-200). Amsterdam.

Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesinde doğrudan ve dolaylı çıkarımsallık arasında zorunlu bir dil bilgisi ayırımı ifade eden iki geçmiş zaman biçim birimi vardır. Dolaylı çıkarımsallığı kodlayan parça, tarihsel ve ontogenetik olarak mükemmel ile ilişkilidir ve katılımcı biçiminde, sonuç durumlarını tanımlama işlevi görür. Bir geçmiş zaman biçim birimi olarak kullanımında, parça, çıkarım ve kulaktan dolma kipsel işlevleri taşır ve kullanımsal olarak şaşkınlık, ironi ve övgü

ifadelerine karşılık gelir. Slobin ve Aksu, bu parçacığın zaman-görünüş-kiplik işlevlerinin çeşitliliğini, iki geçmiş zaman biçim biriminin kullanımını vurgulayan bilinçli çıkarımsallığın doğasına ilişkin örtük bir kuram açısından açıklamaya çalışmaktadırlar.

765. SULTANOV, V. (1998). The Category of Causality in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ettirgenlik Ulamı). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 265]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Sultanov bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde ettirgenlik ulamını tartışmaktadır.

766. TARZİ, M. (1983). The Analysis of Turkish Passives in Discourse (Söylemde Türkiye Türkçesi Edilgenlerin Analizi). (Master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul, 169 p.)

Tarzi'in bu çalışması, edilgen türlerini, onların dil bilgisinde kullanımlarını, anlamsal sezdirilerini ve onlarla ilgili bazı kısıtlamaları veren yüksek lisans tezidir.

767. TIETZE, A. (1989). Observations on the Convergence of Passive and Medireflexive Verb Forms: The Case of Modern Turkish (Edilgen ve Edilgen-Dönüşlü Arası Fiil Biçimlerinin Geçişmesi Üzerine Gözlemler: Çağdaş Türkiye Türkçesi Örneği). In Paul Wexler, Alexander Borg and Sasson Somekh (Eds.), *Studia Linguistica et Orientalia Memoriae Haim Blanc dedicata (Haim Blanc Anısına Doğu Dil Bilimi Çalışmaları)* [pp. 283-288]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesi, İngilizcede çok sık meydana gelen tek fiil biçiminin geçişli işlevinden geçişsiz işlevine geçişine genellikle izin vermez (örn. *I broke the glass / The glass broke – Camı kırdım / Cam kırıldı*). İngilizcenin tersine, Türkiye Türkçesinde geçişli fiillerden türeyen geçişsiz fiil biçimleri -(I)l biçim birimiyle belirlenir. Yukarıdaki

örnekte görüldüğü gibi, *kır-* “kırmak” fiilinin edilgen/geçişsiz yapısı Türkiye Türkçesindeki *-(I)l* ekiyle belirlenmektedir. Kazak Türkçesinde olduğu gibi, Türkiye Türkçesinde de benzer anlam belirsizliği mevcuttur. Örnek cümledeki gibi geçişli fiiller *-(I)l* eki aldığı anda, hem edilgen hem de geçişsiz anlam kazanırlar. Tietze’ye göre bu anlam belirsizliği bazı fiillerle sınırlıdır ve bağlam sağlandığında bu belirsizlik ortadan kalkar. Tietze, edilgen ekin edilgen olmayan işlevini “orta dönüşlü” olarak adlandırmaktadır.

768. TIN, E. and AKMAN, V. (1998). Situated Analysis of Anaphora in Turkish (Türkiye Türkçesinde Artgönderimin Analizi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) (p. 728). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Tın ve Akman bu çalışmada, anlamca kendisinden önceki bilgiye göndermede bulunan ek ve sözcük unsurları ile bunların kullanım çeşitliliği üzerinde durmakta, konuya sistematik açıklamalar getirmektedirler.

769. TOSUN, C. (1977). *A Contrastive Study of Word-Formation by Affixation in Turkish and English (Türkiye Türkçesinde ve İngilizcede Türetim Ekleriyle Sözcük Yapma Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma)*, Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Hacettepe University, Ankara.

Tosun’un yayımlanmamış doktora tezi olan bu çalışmada, küçültme eki ve benzerlikler üzerinde durulmaktadır.

770. TOSUN, C. (1978). *A Contrastive Study of Word-Formation by Affixation in Turkish and English (Türkiye Türkçesinde ve İngilizcede Türetim Ekleriyle Sözcük Yapma Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma)*. *Genel Dil Bilimi Dergisi*, 1(1), 66-68.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

771. TOSUN, C. (1991). Making Verbs from Verbs in Turkish (Deverbal Verbs) [Türkiye Türkçesinde Fiillerden Fiil Yapma (Eylem Türemesi)]. *Dil Öğretim Dergisi*, 3, 30-41.

Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesindeki işteş fiil kökleri $\{-(İ)ş-\}$ / $\{-(E)ş-\}$ şeklindedir. Bu ek, işbirliği yapısı olarak eylemin karşılıklı veya birlikte yapıldığını göstermektedir.

772. TURA, S. (1986a). *DIR* in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesinde *DIR*). In Ayhan Aksu Koç and Eser Erguvanlı Taylan (Eds.), *Modern Studies in Turkish Linguistics: Proceedings of the Second International Conference on Turkish Linguistics (Türk Dil Biliminde Çağdaş Araştırmalar: Türk Dil Bilimi 2. Uluslararası Konferans Bildirileri)* [pp. 145-159]. İstanbul: Boğaziçi University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

773. UNDERHILL, R. (1972). Turkish Participles (Türkiye Türkçesi Sıfat-Fiiller). *Linguistic Inquiry (Dil Araştırması)*, 3(1), 87-99.

Bu çalışma, özne sıfat-fiili $-(y)En$ ve nesne sıfat-fiili $-Dık$ 'ın kullanıldığı şartları konu alan ilk makale dizilerindendir. Underhill bu çalışmada, $-(y)En$ özne sıfat-fiilinin bağıntı kurulan cümlecğin tam manasıyla ilgi cümlecğinin altta yatan öznesi (underlying subject) olmadığı birçok durumda kullanıldığını vurgulamaktadır.

Bu makale, Duygu Özge Demir tarafından 2013 yılında Türkçeye tercüme edilmiştir (Türkbilig, 25, 147-158).

774. ZEYREK, D. (1994). The Function of *-mış* in Turkish Folktales (Türk Halk Hikâyelerinde $-Mış$ 'ın İşlevi). *Journal of Turcology (Szeged) [Türkoloji Dergisi]*, 2, 293-302.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

775. ZIMMER, K. E. (1969c). Markedness and the Problem of Indeterminacy of Lexical Representations (Belirlilik ve Sözcüksel Gösterimlerin

Belirsizliği Sorunu). *International Journal of American Linguistics* (Uluslararası Amerikan Dil Bilimi Dergisi). 35(3), 264-266.

Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesi çoğul /lar/ ve /ler/ değişkenlerinde olduğu gibi, bazen sözcüksel gösterimler veya birkaç biçim birimi değişkenleri arasında net bir seçenek yoktur. Zimmer bu çalışmada, bu tür bir belirsizliği tartışmaktadır.

776. ZIMMER, K. E. (1969d). Psychological Correlates of Some Turkish Morpheme Structure Conditions (Bazı Türkiye Türkçesi Biçim Birimi Yapısı Koşullarının Psikolojik Bağlantıları). *Language (Dil)*, 45(2), 309–321. <https://doi.org/10.2307/411662>

Zimmer bu çalışmada, ana dili Türkiye Türkçesi olan konuşurlar tarafından sergilenen bir dizi farklı biçim birimi yapısı koşulunun farkındalık derecesine ilişkin bir araştırma yapmayı amaçlamaktadır.

777. ZIMMER, K. E. (1976). Some Constraints on Turkish Causativisation (Türkiye Türkçesi Ettirgen Çatı Oluşturmaya İlişkin Bazı Kısıtlamalar). *Syntax and Semantics (Söz Dizimi ve Anlam Bilimi)*, 6, 399-412.

Bu çalışmada, ettirgen ve dönüşlü; ettirgen ve edilgen arasındaki karşılıklı ilişkiler dâhil olmak üzere, ettirgen fiillerin söz dizimi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, ettirgen cümlelerde eylemin belirttiği hareketi yapan ögeyi belirleme yöntemlerinden de bahsedilmektedir.

778. ZIMMER, K. E. and ABBOTT, B. (1978). The *k/Ø* Alternation in Turkish: Some Experimental Evidence for Its Productivity (Türkiye Türkçesinde *k/Ø* Nöbetleşmesi: Üretkenliği İçin Bazı Deneysel Kanıtlar). *Journal of Psycholinguistic Research (Psikodilbilimsel Araştırma Dergisi)*, 7, 35-46.

Bu çalışma, Türkiye Türkçesinin biçim birimlerindeki nispeten küçük bir düzenlemenin o dili konuşanlar için psikolojik olarak gerçek olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır.

D) Söz Dizimi

779. AISSSEN, J. (1979). *The Syntax of Causative Constructions (Ettirgen Yapıların Söz Dizimi)*. New York: Garland Publishing.

Aissen bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde, Fransızcada, İspanyolcada ve diğer dillerde fiil yükseltimi ettirgenlerinin söz dizimini incelemektedir. Bu çalışma, Aissen'in 1974'te yazdığı "Verb Raising" (Fiil Yükseltimi) isimli çalışmasıyla ek tartışmalarla birlikte aynı temel düşünce üzerine kuruludur, ancak burada Aissen daha önce fiil yükseltiminin öndöngüsel (precyclic) olduğunu savunduğu düşüncesini kısmen geri çekmektedir.

780. AKSAN, Y. (1995). *Functional Universals and Some Aspects of Sentence Topic in Turkish [Türkiye Türkçesinde İşlevsel Evrensellikler ve Türkçede Cümle Konusunun Kimi Görünümleri]* (Doctoral dissertation, Hacettepe University).

Aksan bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde basit cümlelerde cümle konusuna bütüncül bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çözümleme, dil bilimin üç geniş alanı olan söz dizimi, anlam bilimi ve edim bilimine gönderme yapmaktadır. Çalışmanın kuramsal dayanaklarını işlevci yaklaşımın dil evrensellik incelemeleri oluşturmaktadır. Bu anlamda, çalışma belli bir işlevci modelin kuramsal sınırları içerisinde kalmamakta, farklı işlevci yaklaşımların terim ve kavramlarını bütüncül bir biçimde kullanmaktadır. Giriş bölümünde, çalışmanın temel hedefleri ve sınırlamaları belirtilmiştir. Çalışmanın temel ön varsayımları ve bu çalışmanın cümle konusunu nasıl yorumladığı da bu bölümde verilmiştir. Birinci bölümde, cümle konusu kavramına yaklaşımlar gözden geçirilmiştir. İkinci bölüm, cümle konusu olan ad öbeklerinde görülen temel anlam bilimsel özellikler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Üçüncü bölümde, cümle konusu kavramı açısından değişik cümle yapıları betimlenmektedir. Dördüncü bölümde, cümle konusu ile söylem konusu arasındaki olası ilişki ele alınmaktadır.

781. AKSU, A. A. (1978). *Aspect and Modality in the Child's Acquisition of the Turkish Past Tense (Çocuğun Türkiye Türkçesi Geçmiş Zaman*

Ediniminde Görünüş ve Kiplik) (Order No. 7914525). Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. (302910979). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/aspect-modality-childs-acquisition-turkish-past/docview/302910979/se-2?accountid=16645>

Aksu'nun doktora tezi olan bu çalışma, zamansıl gönderim sisteminin bir parçasının ontogenezi araştırmasıdır. Aksu, geçmiş olaylardan bahsetmek ve o olaylarla bireyin kişisel bakış açısına dair ilişkiler için Türkiye Türkçesinde kullanılan fiil biçimlerinin ediniminin temelini oluşturan anlam gelişimine odaklanmaktadır.

782. AKSU-KOÇ, A. (1986b). The Acquisition of the Past Reference in Turkish (Türkiye Türkçesinde Geçmiş Gönderimin Edinimi). In Dan I. Slobin and Karl Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* [pp. 247-264]. Amsterdam, the Netherlands: John Benjamins. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(287), 247-264.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

783. AKSU-KOÇ, A. (1984). The Role of Transitivity in Acquisition (Edinimde Geçişliliğin Rolü). In Aksu-Koç, A. and Erguvanlı-Taylan, E. (Eds.), *The Proceedings of Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 229-247]. İstanbul: Boğaziçi University Publications.

Aksu-Koç bu çalışmada, 3:0-6:0 yaş aralığındaki çocukların ürettikleri kısa anlatılarda kullanılan edim bilimsel (pragmatik) araçlar ile geçişlilik parametreleri arasındaki gelişimsel ilişkiyi araştırmaktadır.

784. AKSU-KOÇ, A. (1988). *The Acquisition of Aspect and Modality. The Case of Past Reference in Turkish (Görünüş ve Kiplik Edinimi. Türkiye Türkçesinde Geçmiş Gönderim Edinimi Örneği)*. Cambridge: Cambridge University.

Bu kitap, ana dil ediniminde ve zaman-görünüş-kiplik sistemlerindeki temel sorunları araştırmaktadır.

785. AKSU-KOÇ, A. and ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1998). The Functions of Relative Clauses in Narrative Discourse (Anlatı Söylemlerinde İlgili Cümleciklerinin İşlevleri). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 271]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Aksu-Koç ve Erguvanlı-Taylan bu çalışmada, değişik yaşta okul öğrencileri üzerinde tecrübe ettikleri anlatımlarda kullanılan bağlı cümleler ve eğitim seviyelerine göre bunların dağılımını incelemektedirler.

786. ARSLAN-KECHRIOTIS, Z. C. (2009a). *Determiner Phrase and Case in Turkish: A Minimalist Account (Türkiye Türkçesinde Belirtme Sıfatı Öbeği ve Durum: Sade Bir Anlatım)*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller.

Arslan-Kechriotis bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde adsılların söz dizimsel özelliklerini tartışmaktadır.

787. ARSLAN-KECHRIOTIS, Z. C. (2009b). Referentiality in Turkish: NP/DP (Türkiye Türkçesinde Göndergesellik: Ad Öbeği/Belirtme Sıfatı Öbeği). In S. Ay, Ö. Aydın, I. Ergenç, S. Gökmen, S. İşsever and D. Peçenek (Eds.), *Essays on Turkish Linguistics: Proceedings of the 14th International Conference on Turkish Linguistics 2008 [Türk Dil Bilimi Üzerine Makaleler: 14. Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı Bildirileri]* (pp. 83-92). Wiesbaden: Harrassowitz.

Arslan-Kechriotis bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde göndergeselliği ve ad öbeği/belirtme sıfatı öbeğini ele almaktadır.

788. AVAR, B. (2020). Long-Distance Licensing of NPIs in Turkish: An Experimental Survey (Türkiye Türkçesinde “Olumsuz Kutupluluk Unsurları”nın Uzak Mesafe Lisanslaması: Deneysel Bir Araştırma) In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 29–44). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.7>

Avar bu çalışmasında, “Olumsuz Kutupluluk Unsurları”ndan (Negative Polarity Items/NPIs) sadece (*hiç*) kimse ve *hiçbir şey* unsurlarını ele almaktadır. Bu çalışmanın deneysel araştırma bulgularıyla ortaya çıkan en temel sonuçlardan bir tanesi, “Olumsuz Kutupluluk Unsurları”nın lisanslama koşullarının şimdiye kadar düşünüldüğünden daha esnek olduğudur.

789. AYDEMİR, Y. (2004). Are Turkish Preverbal Bare Nouns Syntactic Arguments? (Türkiye Türkçesinde Söz Öncesi Yalın Adlar Söz Dizimsel Ögeler Midir?). *Linguistic Inquiry (Dil Araştırması)*, 35(3), 465-474. <http://www.jstor.org/stable/4179286>

Aydemir bu çalışmada, belirtisiz nesneleri ve bunların söz dizimsel ve anlamsal davranış özelliklerini incelemektedir.

790. AYDIN, Ö. (2007). The Comprehension of Turkish Relative Clauses in Second Language Acquisition and Agrammatism (İkinci Dil Edinimi ve Dil Bilgisi Dışılıkta Türkiye Türkçesi İlgili Cümleciklerinin Kavranışı). *Applied Psycholinguistics (Uygulamalı Psikodilbilim)*, 28(2), 295-315. doi:10.1017/S0142716407070154

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Türkçesinde özneye bağlı ilgi cümleciklerinin işlenmesinin nesneye bağlı ilgi cümleciklerine göre daha kolay işlenip işlenmediğini test etmek ve özneye bağlı ilgi cümleciklerinin anlaşılmasının doğrusal veya yapısal uzaklık hipotezi olarak daha iyi açıklanıp açıklanamayacağını araştırmaktır.

791. AYGEN, G. (1999). Specificity and Subject-Object Positions/Scope Interactions in Turkish (Türkiye Türkçesinde Belirlilik ve Özne-Nesne Konumları/Kapsam İlişkileri). *First Manchester Conference on Turkic Languages (Türk Dilleri Üzerine İlk Manchester Konferansı)*. Harvard University.

Aygen bu çalışmada, Türkçede özne/nesne konumları ile belirlilik ilişkilerini incelemektedir. Yazar, özne/nesne konumundaki ad öbeklerinin mantık biçimindeki konumları ve buna bağlı olarak oluşan kapsam ilişkileri, anlam yorumları, önerilen farklı yaklaşımlarının veri üzerindeki çözümlemelerinin sonuçlarını tartışmaktadır. Ayrıca, nicelik ad öbeklerinin konumları, cümlede yer aldıkları konum ile dağılımcı ya da birliktelikçi anlam yorumlarının hangi ortamlarda benimsendiği ya da dışlandığı gösterilmiştir.

792. AYGEN, N. G. (2002). Finiteness, Case and Clausal Architecture [Bitimlilik, Durum ve Yan Cümle Mimarisi]. Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Harvard University.

Aygen bu tez çalışmasında, isimsel (yalın) durum ve onun söz dizimi teorisi için önemi açısından bitimlilik olgusunu araştırmaktadır. Ayrıca yazar bu araştırmada, isimsel durum lisanslama özelliği olarak zaman ve uyum ilişkisini sorgulamaktadır. Bu doktora tezinin amacı, şu sorulara cevap bulmaktır: (1) Türkiye Türkçesindeki çeşitli türdeki cümleciklerde isimsel ve isimsel olmayan özne durumunu hangi özelliği lisanslamaktadır? (2) Bu cümleciklerin yapıları için bu farklılık sezdirmeleri nelerdir? (3) Türkiye Türkçesinde durum lisanslama için ne tür söz dizimsel işlemler vardır? (4) Bu inceleme diğer diller için de genişletilebilir mi?

793. AYSAN, S. L. (1975). Turkish Pronominal Syntax of Adress (Hitabın Türkiye Türkçesi Zamir Söz Dizimi). (Master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul, 42 p.).

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

794. BAINBRIDGE, M. N. (1974). *Sequence in the Syntactic Structures of Spoken Turkish (Konuşulan Türkçenin Söz Dizimsel Yapılarında Sıralama)*. (Order No. 10752599). Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. (1985036147). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/sequence-syntactic-structures-spoken-turkish/docview/1985036147/se-2?accountid=16645>

Margaret Nora Bainbridge'nin doktora tezi olan bu çalışma, Türkçede sıralamayı oluşturan ilkeleri, Türkçenin söz dizimsel yapılarını inceleyerek belirlemeye yönelik bir çalışmadır.

795. BAINBRIDGE, M. N. (1987). Loan Conjunctions in Turkish Versus Native Syntax (Türkiye Türkçesinde Doğal Söz Dizimine Karşı Ödünç Bağlaçlar). In H. Boeschoten and L. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish: Proceedings of the Third Conference on Turkish Linguistics (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Konferans Bildirileri)* [pp. 42-56]. Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

796. BARAN, T. (1978). *The Syntax of Turkish Adverb Clauses (Türkiye Türkçesi Zarf Cümleciklerinin Söz Dizimi)*. Unpublished master's thesis (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Boğaziçi University, İstanbul, 97 p.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

797. BECHHOFFER, R. (1975). "WHO said WHAT to WHOM?...in Turkish." (Türkiye Türkçesinde...KİM, KİME NE Söyledi?) *Harward Studies in Syntax and Semantics (Söz Dizimi ve Anlam Biliminde Harward Araştırmaları)*, 1, 349-403.

Bechhofer bu çalışmada, soru yapımıyla ilgili güncel birçok evrensel kuram ışığında Türkiye Türkçesinde söz diziminin bir incelemesini yapmaktadır.

798. BOESCHOTEN, H. (1987). The Acquisition of Modality in Turkish (Türkiye Türkçesinde Kipliğin Edinimi). *Studies On Modern Turkish*.

Proceedings of the Third Conference On Turkish Linguistics (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Konferans Bildirileri), [pp. 231-241]. Tilburg **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(334), 231-241.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

799. BOŠKOVIĆ, Ž. and ŞENER, S. (2012). *Turkish NP* (Manuscript) [*Türkiye Türkçesi Ad Öbeği (El Yazması)*]. University of Connecticut.

Bošković ve Şener bu çalışmada; Türkiye Türkçesi ad öbeğini, sahiplerin (possessors) yapısal konumları (hem açık hem de sıfır (örtük) sahipler), işaret zamirleri, sayılar ve sıfatların yanı sıra farklı bağlamlarda sahiplerin yorumlanmasına vurgu yaparak incelemektedirler.

800. BOŠKOVIĆ, Z. and ŞENER, S. (2014). The Turkish NP (Türkiye Türkçesi Ad Öbeği). In P. Cabredo Hofherr and Z. Zribi-Hertz (Eds.), *Crosslinguistic Studies on Nominal Reference: With and Without Articles (Adsıl Gönderim Üzerine Diller Arası Çalışmalar: Makaleli ve Makalesiz* [pp. 102-140]. Leiden: Brill.

Bošković ve Şener bu çalışmada; Türkiye Türkçesi ad öbeğini sahiplerin (possessor) yapısal konumları, işaret zamirleri, sayılar ve sıfatların yanı sıra, farklı bağlamlarda sahiplerin yorumlanmasına vurgu yaparak incelemektedirler.

801. BOZDAĞ, F. Ü. and SOFU, H. (2020). Narrative Skills in Child Language: A Case Study of Turkish Speaking Fraternal Twins (Çocuk Dilinde Anlatı Becerileri: Türkiye Türkçesi Konuşuru Çift Yumurta İkizleri Üzerine Bir Örnek Olay İncelemesi). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 45–56). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.8>

Bozdağ bu çalışmada, Türkiye Türkçesi konuşan çift yumurta ikizlerinin üretkenlik dâhil konu karmaşıklığı ve söz dizimsel karmaşıklık gibi farklı karmaşıklık düzeyleriyle ilgili anlatı becerilerinin gelişimini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada, (1) Çift yumurta ikizlerinin anlatı dilleri birbirinden farklı mıdır? ve (2) Eğer birbirinden farklıysa, çift yumurta ikizlerinin anlatı dilleri hangi açıdan farklılık göstermektedir? şeklinde iki araştırma sorusu yer almaktadır.

802. BOZŞAHİN, C. (2000). Gapping and Word Order in Turkish (Türkiye Türkçesinde Eksiltili Fiil Kullanımı ve Sözcük Dizilişi). In S. Özsoy, D. Akar, M. Nakipoğlu-Demiralp, E. E. Erguvanlı-Taylan and A. Aksu-Koç (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics: Proceedings of ICTL 10 [Türk Dil Bilimi Araştırmaları: ICTL 10 Bildirileri]* (pp. 95–104). İstanbul: Boğaziçi University Press.

Bozşahin bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde eksiltili fiil kullanımı ve sözcük dizilişini ele almaktadır. Bozşahin bu çalışmasının sonunda, İngilizcenin katı bir öge dizilişine sahip olduğunu, çünkü fiilin sözlükteki tek yönlülüğünün *özne-fiil-nesne* şeklinde olduğunu belirtmektedir. Türkiye Türkçesinin ise, cümledeki sözcüklerin dizilişinin *özne-nesne-fiil* ve *nesne-özne-fiil* biçimine uygun olduğundan, esnek bir öge dizilişine sahip olduğunu ifade etmektedir.

803. BRAUN, F. and HAIG, G. (2000). The Noun/Adjective Distinction in Turkish. An Empirical Approach (Türkiye Türkçesinde Ad/Sıfat Ayrımı. Deneysel Bir Yaklaşım). In A. Göksel and C. Kerslake (Eds.), *Studies on Turkish and Turkic Languages [Türkiye Türkçesi ve Türk Dilleri Araştırmaları]* (pp. 85-92) (Turcologica 46). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Braun ve Haig bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde ad/sıfat ayrımını ele almaktadır.

804. BRENDEMÖEN, B. and CSATÓ, É. Á. (1984a). The Head of S in Turkish: A Comparative Approach to Turkish Syntax (Türkiye

Türkçesinde S Tamlananı: Türkiye Türkçesi Söz Dizimine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım). *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference. August 9–10, 1984 (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri, Ağustos 9–10, 1984)* [pp. 85–100]. Retrieved from <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-202264>. Aynı çalışma: *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 85-100.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

805. BRENDAMOEN, B. and CSATÓ, É. Á. (1987). A Syntactic Analysis of Turkish Gerundial Clauses with Subject Control (Özne Kontrollü Türkiye Türkçesi Zarf-Fiil Yan Cümleciklerinin Söz Dizimsel Bir Analizi). *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)*, [pp. 121-135]. Tilburg. Aynı çalışma: (1984b). *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(334), 121-135.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

806. BULUT, C. (2006b). Turkish Elements in Spoken Kurmanji (Konuşulan Kürtçedeki Türkiye Türkçesi Unsurları). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 95-121) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bulut bu makalesinde, Johanson'un geliştirdiği kod kopyalama kuramı çerçevesinde Türkiye Türkçesi-Kürtçe dil ilişkisini ele almaktadır. Kürtçede küresel kopyalamanın söz dizimi düzeyinde olduğunu, seçilmiş kopyalamanın ise edatlarla kullanıldığını belirten Bulut, Türkiye Türkçesi eklerin de Kürtçe sözcüklere eklenerek kullanıldığını ifade etmektedir. Konuşulan Kürtçede baskın dil olan Türkiye Türkçesinin etkisinin yoğun olarak gözlemlendiğini vurgulayan Bulut, son yıllarda Türkiye Türkçesinden kopyalamanın da fazlaştığını belirtmektedir.

807. CLANCY, P., JACOBSEN, T. and MARILYN, S. (1976). The Acquisition of Conjunction: A Cross-Linguistic Study (Bağlacın Edinimi:

Diller Arası Bir Çalışma). *Papers and Reports on Child Language Development (Çocuk Dili Gelişiminde Makaleler ve Raporlar)*, 12, 71-80.

Bu çalışma, bağlaçların ifade ettiği anlamsal kavramların diller arasında aynı sırada edinildiğini göstererek İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Türkiye Türkçesinde bağlaçların gelişimini betimlemektedir.

808. COCHRANE, N. (1975). Studies in Turkish Complementation (Türkiye Türkçesi Tümleç Çalışmaları). *Texas Linguistic Forum (Teksas Dil Forumu)*, 2, 34-52.

Cochrane bu çalışmada, kişisiz edilgen cümlelerde tümleçlerin kullanımı üzerinde durmaktadır.

809. COŞKUN, H. (2012). The Selection of Complement Clauses in Turkish and Negation (Türkiye Türkçesinde Tümleç Yan Cümleciklerinin Seçimi ve Olumsuzluk). *Studia Uralo-Altaica (Ural-Altay Araştırmaları)*, 49, 187–200. Retrieved from <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/stualtaica/article/view/13671>

Coşkun bu çalışmada; *san-* 'sanmak, inanmak', *inan-* 'inanmak', *pişman ol-* 'pişman olmak' gibi bazı temel yüklemelerin olumsuzlama kapsamını belirleyen koşulları tümleç yan cümlecikleri üzerinden araştırmaktadır.

810. CSATÓ, É. Á. (1985a). *Some Aspects of the Syntax of Hungarian and Turkish. A Study in Syntactic Typology (Macarca ve Türkiye Türkçesi Söz Diziminin Bazı Yönleri. Söz Dizimsel Tipolojide Bir Çalışma)*. Xero-graphed thesis, Linguistic Institute, University of Oslo, 1985, 212 p.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

811. CSATÓ, É. Á. (1985b). A Syntactic Analysis of Participle Constructions in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesinde Sıfat-Fiil Yapılarının Söz Dizimsel Bir Analizi). In O. F. Sertkaya and C. E. Alışık (Eds.), 23-28 Eylül 1985 V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliğler 1 (pp. 39-56). İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi. **Aynı çalışma:**

Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi), 13(298), 39-56.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

812. CSATÓ, É. Á. (1985c). A Syntactic Analysis of Participle Constructions in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesinde Sıfat-Fiil Yapılarının Söz Dizimsel Bir Analizi). *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, Tebliğler: Türk Dili, 1*, 39-56. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

813. CSATÓ, É. Á. (1990b). Referential Properties of Some Turkish Determiners (Bazı Türkiye Türkçesi Belirtme Sıfatlarının Gönderge Özellikleri). In Sabri Koç (Ed.), *Studies on Turkish Linguistics. Proceedings of the Fourth International Conference on Turkish Linguistics 17–19 August 1988 (Türk Dil Bilimi Araştırmaları. 4. Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri, 17–19 Ağustos 1988)* [pp. 117–146]. Ankara: Middle East Technical University.

Csató bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki belirliliği tanımlamak için farklı yaklaşımları tartışmakta ve isim cümlelerinin gönderge özelliklerinin betimlenmesinde kullanılabilecek terimlerin bir çerçevesini belirlemeye çalışmaktadır.

814. CSATÓ, É. Á. (2000). A Syntactic Asymmetry in Turkish (Türkiye Türkçesinde Söz Dizimsel Bir Asimetri/Bakışsızlık). In A. Göksel and C. Kerslake (Eds.), *Studies on Turkish and Turkic Languages [Türkiye Türkçesi ve Türk Dilleri Araştırmaları]* (pp. 417–422) (Turcologica 46). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

815. ÇAĞRI, İ. M. (2004). Specificity and Case Interactions: A View from Turkish Relatives (Belirlilik ve Durum İlişkileri: Türkiye Türkçesi İlgili Cümleciklerinden Bir Bakış) *Proceedings of the Workshop on Altaic*

Formal Linguistics (Altay Biçimsel Dil Bilimi Çalıştayı Bildirileri).
İstanbul.

Çağrı bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde belirlilik ve durum ilişkilerini ilgi cümlecikleri doğrultusunda incelemektedir.

816. ÇAĞRI, İ. M. (2005). *Minimality and Turkish Relative Clauses (En Azlık ve Türkiye Türkçesi İlgi Cümlecikleri)*. Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), University of Maryland, College Park.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

817. ÇAĞRI, İ. M. (2007). Arguing against Subject Incorporation in Turkish Relative Clauses (Türkiye Türkçesinde İlgi Cümleciklerinde Özne Dâhiline Karşı Çıkmak). *Lingua (Dil)*, 119(2009), 359–373. University of Maryland, College Park.

Çağrı bu çalışmada, özne ile eylemin birleştiği yapıları açıklamak için bir dâhil etme incelemesinin gerekli olmadığını ve bir dâhil etme incelemesinin Türkiye Türkçesi ilgi cümleciklerinde bulunan verileri açıklamada yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu yapılarda, özne gönderimsizdir ve sözcük dizilişi bakımından eylemden hemen önce gelir.

818. DEDE, M. A. (1978a). A Syntactic and Semantic Analysis of Turkish Nominal Compounds (Türkiye Türkçesi Adsıl Birleşik Sözcüklerin Söz Dizimsel ve Anlamsal Analizi). (Doctoral dissertation, University of Michigan, Michigan, 207 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 39(2), 849-A.

Dede'nin bu çalışması, sahiplik bildiren birleşik sözcüklerin N+N+ analizini bu sözcüklerin hangi amaçla yapıldığına, niteleyici ve baş isimlerinin anlamsal ilişkilerine özel bir dikkat göstererek yaptığı doktora tezidir.

819. DEDE, M. A. (1978b). Why Should Turkish Relativization Distinguish Between Subject and Non-Subject Head Nouns? (Türkiye Türkçesi İlgi

Cümlesi Özne ve Özne Olmayan Tamlanan Adları Arasında Neden Ayrım Yapmalıdır?) *Proceedings of the 4th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği 4. Yıllık Toplantı Bildirileri)*, 4, 67-78.

Dede bu çalışmasında, ilgi cümlesinin oluşturulmasıyla ilgili Underhill, Hankamer ve Knecht'e ait örnekler sunduktan sonra, kendisinin konuyu Türkiye Türkçesi cümle yapısının söz dizimsel ve anlamsal özellikleri ışığında farklı bir açıdan ele aldığını belirtmektedir.

820. DEDE, M. A. (1981). Grammatical Relations and Surface Cases in Turkish (Türkiye Türkçesinde Dil Bilgisel İlişkiler ve Yüzey Durumları). *Proceedings of the Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği Yıllık Toplantı Bildirileri)*, 7, 40-49.

Dede bu çalışmasında, yönelme ve çıkma durumunda olan bazı isimlerin dil bilgisel dolaysız nesneler olduğunu, diğerlerinin ise dolaysız nesne dışında derin durumları yansıttığını ileri sürmektedir.

821. DEDE, M. (1986). Definiteness and Referentiality in Turkish Verbal Sentences (Türkiye Türkçesi Fiil Cümlelerinde Belirlilik ve Gönderimlilik). In Dan Isaac Slobin and Karl Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* (pp. 147-164). John Benjamins.

Bu çalışma, Türkiye Türkçesinde belirlilik, belirsizlik ve bitimli olmamanın, metin dil bilimsel-kullanımsal zıtlığı ve gönderimli-gönderimsiz olmamanın anlamsal zıtlığını ifade etme yollarını betimlemektedir.

822. DEHGHANI, Y. (2000). *A Grammar of Iranian Azari (Including Comparisons with Persian) [İran Azericesi Dil Bilgisi (Farsça ile Karşılaştırmalar Dâhil)]*. Munich: Lincom Europa.

Bu çalışma, esas olarak İran'ın kuzeybatı kesimlerinde konuşulan İran Azericesinin bir dil bilgisini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu dil bilgisi,

ses bilimi ve biçim bilimiyle, basit ve karmaşık cümleciklerin söz diziminden oluşmaktadır.

823. DEMİR, N. (2018). Cypriot Turkish (Kıbrıs Türkçesi). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery [Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar, 1st ed.]* (pp. 45–72) (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvckq4v1.8>

Demir bu makalede, Kıbrıs'ta konuşulan Türkçeyi, Kıbrıs Türkçesini karakterize eden bazı kod kopyalama ve dil bilimsel olgu örnekleriyle birlikte sunmaktadır.

824. DEMİRCAN, Ö. (1987). Emphatic Reduplication in Turkish (Türkiye Türkçesinde Vurgulu İkileme). In H. E. Boeschoten and L. Th. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish; Proceedings of the Third Conference in Turkish Linguistics (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Konferans Bildirileri)* [pp. 24-41]. Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

825. DURMUŞOĞLU, G. (1987). Cohesion in Turkish: A Comparative Analysis of Cohesive Markers in Turkish and English Texts (Türkiye Türkçesinde Bağlıklık: Türkiye Türkçesi ve İngilizce Metinlerde Bağlılık İşaretleyicilerin Karşılaştırmalı Bir Analizi). In H. E. Boeschoten and L. T. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish; Proceedings of the Third Conference on Turkish Linguistics (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Konferans Bildirileri)* [pp. 189-202]. Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

826. EKMEKÇİ, Ö. F. (1986a). The Significance of Word Order in the Acquisition of Turkish (Türkiye Türkçesi Ediniminde Sözcük Dizilişinin Önemi). In Dan I. Slobin and Karl Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish*

Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları) [p. 265].
Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Bu makale, Türk çocuklarının baskın yapıyı [belirtisiz SOV (özne-nesne-fiil) kalıbı] koruma eğiliminde oldukları ve belirli bir öge dizilişini tercih ettikleri durumları araştırmayı amaçlamaktadır.

827. ELYILDIRIM, S. (2020b). Is It ‘Chilly’ or ‘Drizzling’?: Reporting Weather Forecast ('Soğuk' Mu Yoksa 'Çiseleyen Yağmurlu' Mu?: Hava Tahminini Raporlama). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 99–106). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.13>

Bu çalışmada Elyıldırım, Türkiye Türkçesinde hava tahminlerinde kalıplaşmış yapıların kullanımına ilişkin kanıtlar sağlamaktadır. Yazar ayrıca, hava tahminlerinde bir örneğin var olduğunu ve bu örneğe göre, önce ülkedeki genel hava durumunun sunumunun, ardından farklı bölgelerdeki hava durumunun sonraki günlerle beraber günün saatine göre verildiğini ifade etmektedir.

828. ENÇ, M. (1986). Topic Switching and Pronominal Subjects in Turkish (Türkiye Türkçesinde Konu Değiştirme ve Zamirden Oluşan Özneler). In Dan I. Slobin and Karl Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* [pp. 195-208]. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(287). 195-208.

Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesi hem sıfır özneler hem de zamirden oluşan özneler izin vermektedir. Enç bu çalışmada, uygun yapının seçiminin cümlelerin kullanımını yönlendiren kurallar tarafından belirlendiğini göstermektedir.

829. ERDAL, M. (1981). Turkish Participles and the Absence of Reference (Türkiye Türkçesi Sıfat-Fiiller ve Gönderimin Olmayışı). In D. W.

Young (Ed.), *Studies Presented to H. J. Polotsky (H. J. Polotsky'e Sunulan Çalışmalar)* (pp. 21-49). Beacon Hill (Mass.).

Marcel Erdal bu çalışmasında; kendi hocası olan Profesör Polotsky'nin Türkçe derslerinde özellikle üzerinde durduğu Türkiye Türkçesi dil bilgisindeki bir sorun olarak gördüğü Türkçe sıfat-fiiller ve gönderimin olmayışı konularını Weil (1917), Deny (1921), Godel (1945), Bally (1950), Kononov (1956), Majzel (1957), Rossi (1963), Lewis (1967), Lees (1970), Strawson (1971), Underhill (1972), Hankamer (1973), Brekle (1975) ve Seuren'nin görüşlerinden örnekler vererek anlatmaktadır.

830. ERDAL, M. (1998b). Topic, Subject and Possessive Compounds (Konu, Özne ve İyelik Ekleri). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* [Turcologica 32] (p. 75). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Erdal bu makalede, isnat gruplarının yapılarını Eski Türkçe döneminden örnekler vererek incelemekte ve bu yapılarda *gözü kara, yüzü sarı (olan)* gibi “olan” sıfat-fiilinin bulunup bulunmamasının anlam farkı oluşturmadığını ifade etmektedir.

831. ERFANI, P. (2012). Azeri Morphosyntax: The Influence of Persian on a Turkic Language [Azeri Türkçesi Biçimsel Söz Dizimi: Farsçanın Bir Türk Dili Üzerindeki Etkisi] (Master thesis, Simon Fraser University, Burnaby).

Erfani bu çalışmada, Farsçanın Azeri Türkçesi biçimsel söz dizimi üzerindeki etkisini incelemektedir. Azeri Türkçesinin asıl unsurun hem sonda hem de başta bulunması kaidesine uygun olduğunu belirten yazar, İran'ın Tebriz şehrinde 10 Azeri Türkçesi konuşuruyla yaptığı alan araştırmasından elde ettiği bulgulara göre, ilgi cümleciklerinin ve isim tamlamalarının neredeyse eşit derecede kullanıldığını ifade etmektedir.

832. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1979b). The Function of Word Order in Turkish Grammar (Türkiye Türkçesi Dil Bilgisinde Sözcük Dizilişinin İşlevi). (Doctoral dissertation, University of California, Los Angeles, 1980, 261 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 40(7), 4001-A.

Erguvanlı'nın bu çalışması, sözcük dizilişinin işlevini ve Türkiye Türkçesinde bileşenlerin sıralamasındaki çeşitliliği incelediği doktora tezidir.

833. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1981). A Case of Syntactic Change: *Ki* Construction in Turkish (Bir Söz Dizimsel Değişim Örneği: Türkiye Türkçesinde *Ki*'li Yapılar). *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, Beşeri Bilimler*, 8(9), 111-140.

Erguvanlı'nın bu çalışması, belirli türde yan cümleyi gösteren Türkiye Türkçesinde *ki* ögesinin Farsçadan alındığını göstermektedir. Dile dâhil olduğu ilk zamandan beri *ki*'nin işlevindeki gelişmeler araştırılmış ve günümüz kullanımındaki sınırlılıklar tartışılmıştır.

834. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1986). Pronominal Versus Zero Representation of Anaphora in Turkish (Türkiye Türkçesinde Artgönderimin Sıfır Temsiline Karşı Ön Gönderme). In D. I. Slobin and K. Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* (pp. 209-231). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Erguvanlı Taylan bu çalışmasında, söylem temelli artgönderim ilişkileri üzerinde durmaktadır. Üzerinde durduğu temel nokta, artgönderimin söz dizimsel kontrolüdür.

835. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1984). Some Aspects of Negation in Turkish (Türkiye Türkçesinde Olumsuzluğun Bazı Yönleri). In Aksu-Koç, A. and E. Erguvanlı-Taylan (Eds.), *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 159-177]. İstanbul: Bogaziçi Publications. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 159-177.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Türkçesi fiil cümlelerinde olumsuzluk işaretleyen –me ve “değil” biçimlerini söylemdeki işlevleri açısından incelemektir.

836. ERGUVANLI TAYLAN, E. (1988). What Determines the Choice of Nominalizer in Turkish Nominalized Complement Clauses? (Türkiye Türkçesi Adlaşmış Tümleç Yan Cümleciklerinde Adlaştırmaların Seçimini Ne Belirler?) In B. Caron (Ed.), *Proceedings of the XVIth International Congress of Linguistics [XVI. Uluslararası Dil Bilimi Kongresi Bildirileri]* (pp. 1-20). Oxford: Pergamon.

Erguvanlı Taylan bu çalışmada, Türkiye Türkçesi adlaşmış tümleç yan cümleciklerinde adlaştırmaların seçimini neyin belirlediğini tartışmaktadır. Yazar; -mE, -DIK ve -EcEK eklerinin dağılımını açıklayan söz dizimsel, anlamsal ve edim bilimsel unsurları ele alarak, bu adlaştırmaların seçimindeki belirleyici etkenlerin yükümlülük kipliği ve bilgisel kiplik olduğunu ileri sürmektedir.

837. ERKÜ, F. (1982). Topic, Comment and Word Order in Turkish (Türkiye Türkçesinde Konu, Yüklemden Sonra Gelen Öge ve Sözcük Dizilişi). *Minnesota Papers in Linguistics and Philosophy of Language (Dil Bilimi ve Dil Felsefesinde Minnesota Makaleleri)*, 8, 30-38.

Erkü bu çalışmada, konu başlığı gibi söylemin edim bilimsel işlevleri ve sözcük dizilişi arasındaki temel ilişkiler üzerinde durmaktadır.

838. ERKÜ, F. (1983). Discourse Pragmatics and Word Order in Turkish (Türkiye Türkçesinde Söylem Edim Bilimi ve Sözcük Dizilişi). (Doctoral dissertation, University of Minnesota, 231 p.) *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 44(11), 3374-A. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 179-194.

Erkü'nün bu çalışması, söylem kullanımı ve sözcük dizilişi arasındaki ilişkileri ele aldığı doktora tezidir.

839. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1987b). The Role of Semantic Features in Turkish Word Order (Türkiye Türkçesi Sözcük Dizilişinde Anlam Bilimsel Özelliklerin Rolü). *Folia Linguistica*, 21(2-4), 215-228. <https://doi.org/10.1515/flin.1987.21.2-4.215>

Erguvanlı-Taylan bu çalışmada, sözcük dizilişi üzerindeki belirli bir tür kısıtlamayı, yani ad öbeklerinin anlamsal [$\pm$ belirli] ve [$\pm$ canlı] özelliklerinin neden olduğu kısıtlamayı araştırmayı amaçlamaktadır.

840. GEORGE, L. and KORNFILT, J. (1981). Finiteness and Boundedness in Turkish (Türkiye Türkçesinde Çekimlilik ve Bağımlılık). In Frank Heny (Ed.), *Binding and Filtering (Bağlama ve Filtreleme)* [pp. 105-127]. London: Croom Helm.

Bu çalışma, Chomsky'nin "Dönüşüm İlkeleri" (Conditions on Transformation) esasında yapılan bir incelemedir. Bu çalışmaya göre, tümleçler dolaysız tümleçler (örn. *Herkes bizi viski içeceğiz sanıyor*) ve zarf-fiiller olarak iki türe ayrılır. Zarf-fiiller ad öbekleri gibi biçim alırken, dolaysız tümleçler tamamen cümleseldir.

841. GIBSON, J. and ÖZKARAGÖZ, İ. (1981). The Syntactic Nature of the Turkish Causative Construction (Türkiye Türkçesi Ettirgen Yapının Söz Dizimsel Niteliği). *Chicago Linguistic Society (Chicago Dil Bilimi Derneği)*, 17, 83-98.

Gibson ve Özkaragöz bu çalışmada, Aissen ve Hankamer'in aksine (1980), ettirgen yapının bir sözcüksel kural değil, cümle bütünlüğünün söz dizimsel kuralı olduğunu öne sürmektedirler.

842. GÖKSEL, A. (1998). Linearity, Focus and the Postverbal Position in Turkish (Türkiye Türkçesinde Doğrusallık, Odak ve Yüklem Sonrası Konum). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 85]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, cümle unsurlarının dizilişinde yüklem durumu ve yer değişikliğinin anlama etkileri tartışılmaktadır.

843. GÖKSEL, A. and ÖZSOY, A. S. (2000). Is There a Focus Position in Turkish? (Türkiye Türkçesinde Odak Konumu Var Mıdır?). In A. Göksel and C. Kerslake (Eds.), *Studies on Turkish and Turkic Languages, Proceedings of the Ninth International Conference on Turkish Linguistics (Türkiye Türkçesi ve Türk Dilleri Araştırmaları, 9. Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 219–228] (Turcologica 46). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu makalenin amacı, Türkiye Türkçesinin yüzey söz diziminde odaklı sözcük gruplarını (*f*- sözcük grupları) ve *wh*-sözcük gruplarını (her ikisi de geri kazanımsız bilginin göstergeleri) barındıran yerin doğasını araştırmaktır.

844. GÖKSEL, A. (2011). A Phono-Syntactic Template for Turkish; Base-Generating Free Word Order (Türkiye Türkçesi İçin Fono-Söz Dizimsel Bir Şablon; Temel Üretim Esaslı Bağımsız Sözcük Dizilişi). In A. Nolda and O. Teuber (Eds.), *Syntax and Morphology Multidimensional (Söz Dizimi ve Çok Boyutlu Biçim Bilimi)*. Berlin: Mouton de Gruyter, 45-76.

Göksel bu çalışmada, tonlamalı (H*) ve söz dizimsel (V) kategorilerini birleştiren ve aşağıdaki alanlardan oluşan üçlü doğrusal bir şablon doğrultusunda söz diziminin karakterizasyonunu sunmaktadır:

	H*	V
Pre-H* Area (Pre-H*)	Focus Field (FF)	Postverbal Area (PVP)
H*-Öncesi Alan	Odak Alanı	Yüklem Sonrası Alan

845. GÜRER, A. and GÖKSEL, A. (2019). Prosodic Constraints on Gapping in Turkish (Türkiye Türkçesinde Eksilteli Fiil Kullanımı Üzerine Bürünsel Kısıtlamalar). In A. S. Özsoy (Ed.), *Word Order in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sözcük Dizilişi)*. Springer, 219-259.

Gürer ve Göksel bu çalışmada, farklı bürünsel ifadelerle benzer eksiltili fiil kullanımı yapılarını araştırmakta ve eksiltili fiil kullanımı yapıları üzerindeki bürünsel kısıtlamaları tam olarak belirlemeyi amaçlayan bir algı testinin sonuçlarını rapor etmektedir.

846. GÜRER, A. and GÖKSEL, A. (2020). Ellipsis in Turkish: Methodological Issues and Forward Gapping as a Test Case (Türkiye Türkçesinde Eksilti: Metodolojik Sorunlar ve Bir Test Durumu Olarak Eksiltili Fiil Kullanımı). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 151–160). Harrassowitz Verlag. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv1453kqh.18>

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde meydana gelen çeşitli türdeki eksilti kullanımları ortaya konulmaktadır. Gürer ve Göksel'in amacı, Türkiye Türkçesinde eksiltili yapıların bir dökümünü sağlamaktır.

847. HAIG, G. (1997a). Turkish Relative Clauses: A Tale of Two Participles (Türkiye Türkçesi İlgi Cümlecikleri: İki Sıfat-Fiilin Hikâyesi). *Turkish Languages (Türk Dilleri)*, 1(2), 184-209.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

848. HAIG, G. (1997b). *Relative Constructions in Turkish (Türkiye Türkçesindeki İlgi Yapıları)*. (Turcologica: Bd. 33). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag. ISBN: 3-447-04004-1, 254 p.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki ilgi yapıları, bağımlı sıfat yan cümlecikleri ve sıfat-fiil yapıları mevcut verilerin ve değerlendirmelerin ışığında ortaya koyulup yeni bir anlayışla, Christian Lehmann'ın fonksiyonel-tipolojik teorisi bağlamında irdelenmektedir.

849. HAIG, G. (1998). On Some Strategies for Case Recovery in Turkish Relativization (Türkiye Türkçesi İlgi Cümleciklerinde Durum Telafisine Dair Bazı Yollar). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish*

Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri) (Turcologica 32) [p. 299]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Hiag bu çalışmada, sıfat-fiil gruplarıyla kurulan sıfat tamlamalarının cümle içindeki anlam ilişkilerini tartışmaktadır.

850. HALMAN, T. S. (1981). *Turkish Verbs Fully Conjugated in All the Tenses (Tüm Zamanlarda Tam Çekimlenmiş Türkiye Türkçesi Fiiller)*. New York: Barron's Educational Series.

Talat Sait Halman'ın bu kitabı, temel Türkiye Türkçesi fiil çekimlerinin bir listesidir ve Türkiye Türkçesi dil yapısı ve tarihi ile ilgili kısa bir giriş içermektedir.

851. HANKAMER, J. (1971). *Constraints on Deletion in Syntax (Söz Diziminde Silme Sınırlılıkları)*. [Doctoral dissertation, University of Yale]. Available under the title "Deletion in Coordinate Structures". New York: Garland Publishing, Inc. (1979).

Hankamer'in bu çalışması, sıralı cümlelerde görülen bağlaç düşmesi (conjunction reduction) ve boşaltma (gapping) gibi [*Hasan yumurtayı yedi, Ahmet patlıcanı*] süreçleri araştırdığı doktora tezidir.

852. HANKAMER, J. (1972). *Analogical Rules in Syntax (Söz Diziminde Benzeşmeye Dayanan Kurallar)*. *Chicago Linguistic Society (Chicago Dil Derneği)*, 8, 111-123.

Hankamer'in bu çalışması, zarf yapılarının türetimi üzerinedir. Bu çalışmaya göre, cümleler arasında benzeşmeye dayanan yapılar türetmelerde rol oynayabilir. Mesela; *Hasan geldiği zaman, çay içtik* örneğinde içeyerleşik cümlenin öznesinde ilgi durumu eki yoktur (*Hasan'ın geldiği zaman, çay içiyorduk*) ve ana fiil "başlamalı"dır (inceptive), yani eylemin gösterilen zamanda başladığını belirtmektedir. Tamlayan durumu ekinin olmayışı *Hasan gelince, çay içtik* örneğindeki

gibi zarf niteliğinde yapılar vasıtasıyla benzeşmeye dayanan kurallara açıklama getirmektedir.

853. HANKAMER, J. (2011). Turkish Pseudo-Sluicing (Türkiye Türkçesinde Görünüşte-Cümlecik Eksiltme). *Paper Presented at Ellips'event*. Stanford. Retrieved from <https://linguistics.arizona.edu/sites/linguistics.arizona.edu/files/HankamerPaper224.pdf>

Hankamer bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki cümlecik eksiltme benzeri yapıları araştırmaktadır. Yazar bu yapıları, eksilti alanındaki soru-sözcükleri (*wh*-words) açısından incelemektedir. Çalışmanın sonunda Hankamer, Türkiye Türkçesinde cümlecik eksiltmenin aslında olmadığını, görünüşte olsa bile bunun cümlecik eksiltme özelliklerinin bazılarından mahrum kalacağını ifade etmektedir.

854. HANKAMER, J. and KNECHT, L. (1976). The Role of Subject/Non-Subject Distinction in Determining the Choice of Relative Clause Participle in Turkish (Türkiye Türkçesinde Özne-Özne-Olmayan Ayırımının İlgi Cümlecği Sıfat-Fiil Seçimini Belirlemedeki Rolü). *Harward Studies in Syntax and Semantics (Söz Dizimi ve Anlam Biliminde Harward Araştırmaları)*, 2, 197-219. **Aynı çalışma:** *North Eastern Linguistic Society 6 (Kuzeydoğu Dil Topluluğu), Montreal Working Papers in Linguistics (Dil Biliminde Montreal Çalışma Kağıtları)*, 6, 123-135.

Hankamer bu çalışmada, Underhill'in 1972 yılında tartıştığı özne sıfat-fiili -(y)En ve nesne sıfat-fiili -Dik arasındaki seçenek konusunu betimlemektedir.

855. HAYASHI, T. (1988). On Turkish Demonstratives (Türkiye Türkçesi İşaret Zamirleri/Sıfatları Üzerine). *Tokyo University Linguistic Papers (Tokyo Üniversitesi Dil Bilimsel Makaleleri)*, 88, [pp. 229-238]. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 22-23, 578-579.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

856. HŘEBÍČEK, L. (1989a). Syntactic Homogeneity of the Turkish Text (Türkiye Türkçesi Metnin Söz Dizimsel Türdeşliği). *Rapports, Co-Rapports, Communications. VIe Congrès De l'Association Internationale d'Etudes Du Sud-Est Européen (Raporlar, Yardımcı Raporlar, İletişimler. 6. Uluslararası Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Derneği Kongresi)* [pp. 227-236]. Prague.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

857. HŘEBÍČEK, L. (1989b). A Syntactic Variable on the Text Level (Metin Düzeyinde Söz Dizimsel Bir Değişken). In R. Hammerl (Ed.), *Glottometrika, 10* (pp. 205-218). Bochum.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

858. HOVDHAUGEN, E. (1975b). Relative Clauses in Turkish (Türkiye Türkçesinde İlgili Cümlecikleri). *Bilimsel Bildiriler* (pp. 551-554). Ankara: TDK Yayınları.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

859. HULS, E. (1987). Directives in Turkish (Türkiye Türkçesinde Emir). In H. E. Boeschoten and L. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)*, [pp. 242-258]. Tilburg: Tilburg University Press. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(334), 242-258.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

860. IDO, S. (2003). *Agglutinative Information: A Study of Turkish Incomplete Sentences (Eklemeli Bilgi: Türkiye Türkçesi Tamamlanmamış Cümleler Araştırması)*. Wiesbaden: Harrassowitz.

Ido bu çalışmada, biçim biliminde belirgin biçimde eklemeli unsurlar kullanan dillerdeki 'tamamlanmamış cümleleri' incelemektedir. Bu çalışmada ele alınan dillerin dil bilgisinde, Türkiye Türkçesinden

“eksiltili cümleler” ve “kesik cümleler”, Özbek Türkçesinden “tamamlanmamış cümleler” olarak adlandırılan belirli cümle türleri vardır. Bu çalışmada İdo, bu tür cümlelerin analizi için alternatif bir yaklaşım sunmaya çalışmaktadır.

861. KOCAMAN, A. (1978). A Contrastive Study of Tenses in English and Turkish (İngilizce ve Türkiye Türkçesinde Zamanların Karşılaştırmalı Bir Çalışması). (Doctoral dissertation, Hacettepe Üniversitesi, 1976, 109 p., Ankara). *Genel Dil Bilimi Dergisi*, 1(1), 64-65.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

862. IŞIK-GÜLER, H. (2008). Metapragmatics of (Im)Politeness in Turkish: An Explanatory Emic Investigation (Türkiye Türkçesinde Meta-Edimbilimsel Kibarlık/Kabalık Olguları: Kültüre Bağımlı Bir İnceleme). Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Middle East Technical University, Turkey.

Işık-Güler’in bu çalışması, kibarlık/kabalık olgularının kültüre bağımlı bir bakış açısı ile Türkiye Türkçesindeki anlam oluşturma süreçleri içerisinde ele alınmasını amaçladığı doktora tezidir. Çalışma, Türkiye Türkçesindeki kibarlık/kabalığa teorik bir açıklama getirme amacı ile ana dili Türkiye Türkçesi olan kişilerin örtülü kibarlık/kabalık bilgilerini, algılarını ve değerlendirmelerini araştırmaktadır. Bu tez; Türkiye Türkçesindeki kibarlık/kabalık ile ilgili kültürel-kavram sistemini, (a) dildeki 7 kibarlık (kibar, ince, nazik, düşünceli, saygılı, görgülü, terbiyeli) ve 8 kabalık (kaba, nezaketsiz, düşüncesiz, saygısız, görgüsüz, terbiyesiz, patavatsız, küstah) belirten sözcüğü kullanarak ana dili Türkiye Türkçesi olan kişilerin kibarlık/kabalık karşılaşmaları anlatımlarını soruşturan bir açık-uçlu meta-edimbilimsel kibarlık/kabalık kavramlaştırması anketi verileri, (b) “kibar” ve “kaba” sözcüklerinin derlem analizi, (c) ana dili Türkiye Türkçesi olan kişiler ile sözlü kişisel kibarlık/kabalık yaşantı anlatı görüşmelerini kullanarak incelemektedir. Bu çalışma; öncelikle Türkiye Türkçesi konuşurlarının neleri kibar/kaba bulduklarını, kibarlığı/kabalığı ne şekilde ifade ettiklerini ve günlük iletişimde ne

şekilde yorumladıklarını ortaya koyarak, ana dili Türkiye Türkçesi olan kişilerin kibarlığı/kabalığı dildeki kibarlık/kabalık belirten sözcükler ile ne şekilde değerlendirdiklerini, değerlendirme temellerinin ne olduğunu ve kibarlığı/kabalığı kullanma motivasyonlarının neler olduğuna dair fikirlerini araştırmak için tasarlanmıştır.

863. İNCE, A. (2004). Parasitic Gaps in Turkish (Türkiye Türkçesinde Asalak Boşluk). *Talk at ECO5 Syntax Workshop (ECO5 Söz Dizimi Çalıştayı Konuşması)*. University of Maryland, College Park.

İnce bu çalışmada, diğer boşluğun varlığına bağlı bir boşluk olarak tanımladığı asalak boşluğu (gerçek boşluk) Türkiye Türkçesi açısından ele almaktadır. İnce bu amaçla şu örnekleri kullanmaktadır:

- (1) John ____okumadan _____p hangi makaleleri derledi?
(Which articles did John file ____without reading _____p?)
- (2) Bu ____yemeden önce _____p pişirmen gereken türden bir yiyecektir.
(This is the kind of food you must cook ____before you eat _____p.)
- (3) Hangi kıza__resmini gönderdin?
(Which girl did you send a picture of ____to ____?)
- (4) Mary'nin konuşması hangi çocuğu en çok _____p rahatsız etti ____?
(Which boy did Mary's talking to _____p bother ____most?)

864. İNCE, A. (2009). Dimensions of Ellipsis: Investigations in Turkish [Eksilti boyutları: Türkiye Türkçesinde Araştırmalar]. (Doctoral dissertation, University of Maryland).

İnce bu çalışmada; Türkiye Türkçesinde (a) cümlecik eksiltme (*John birisini aradı, ama kim olduğunu bilmiyorum!*), (b) parçalı cevaplar (A: *John kimi aradı?* B: *Meryemi!*), (c) eksilteli fiil kullanımı (*John dondurma yiyor ve Meryem elmalı turta!*) ve (d) Sağ Budak/Düğüm Yükseltme (*John pişirdi ve Mary elmalı turtayı yedi!*) gibi eksilteli yapıları incelemekte ve bütün bu eksilteli yapıların “ses bilgisel yapı silme” (phonetic form deletion) temelli bir incelemesini vermektedir.

865. İŞSEVER, S. (2003). Information Structure in Turkish: The Word Order-Prosody Interface (Türkiye Türkçesinde Bilgi Yapısı: Sözcük Dizilişi-Bürün Arayüzü. *Lingua (Dil)*, 113, 1025–1053.

İşsever bu çalışmada, bilgi yapısının Türkiye Türkçesindeki dil bilimsel gerçekleşmesini incelemektedir. İşsever, sözcük dizilişi ve ses bilgisinin, söz dizimi ve bürün aracılığıyla bilgi yapısı birimlerinin gerçekleştirilmesinden sorumlu olduğunu savunmaktadır.

866. JANSEN, B., LALLEMAN, J. and MUYSKEN, P. (1981). The Alternation Hypothesis: Acquisition of Dutch Word Order by Turkish and Moroccan Foreign Workers (Değişim Hipotezi: Türk ve Faslı Yabancı İşçiler Tarafından Flemenkçe Sözcük Dizilişi Edinimi). *Language Learning (Dil öğrenimi)*, 31, 315-336.

Bu çalışmada, Amsterdam'da ikamet eden 16 Türk ve Faslı yabancı işçinin Hollandaca sözcük dizilişi (özellikle fiil ve edat konumları) edinimi açıklanmaktadır.

867. JOHNSTON, J. R. and SLOBIN, D. I. (1979). The Development of Locative Expressions in English, Italian, Serbo-Croatian and Turkish (İngilizce, İtalyanca, Sırp-Hırvatçası ve Türkiye Türkçesinde Bulunma Durumu İfadelerinin Gelişimi). *Journal of Child Language (Çocuk Dili Dergisi)*, 6(3), 529–545. <https://doi.org/10.1017/S030500090000252X>

Bu çalışmada; kavramsal ve iletişimsel gelişimin evrensellerini keşfetmek için, 2-4 yaş sekiz ay arasındaki çocukların, İngilizce, İtalyanca, Sırp-Hırvatçası ve Türkiye Türkçesinde yer edatları oluşturma becerileri araştırılmıştır.

868. KAMALI, B. (2008). Phases of Incorporation and a Three-Way Distinction of Direct Objects in Turkish (Türkiye Türkçesinde Nesnelerin Geçişim Aşamaları ve Üç Yönlü Ayrımı). *Workshop on Altaic Formal Linguistics 5 (Altay Biçimsel Dil Bilimi Çalıştayı 5)*. SOAS University of London.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

869. KAMALI, B. (2015). Caseless Direct Objects in Turkish Revisited (Türkiye Türkçesinde Yeniden Yorumlanan Durumsuz Nesneler). In A. Meinunger (Ed.), *Byproducts and Side Effects: Nebenprodukte und Nebeneffekte [Yan Ürünler ve Yan Etkiler]* (ZAS Papers in Linguistics 58). Berlin: ZAS, 107-123.

Kamali bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde belirtme durumu nesnelerini betimlemektedir.

870. KAMALI, B. (2011). Topics at the PF Interface of Turkish (Türkiye Türkçesi PF Arayüzündeki Konular.). (Doctoral dissertation, Harvard University, 2011). (Order No. 3462503). Available from ProQuest Central; ProQuest Dissertations and Theses Global. (884354044). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/topics-at-pf-interface-turkish/docview/884354044/se-2>

Kamali'nin bu çalışması, Türkiye Türkçesinde sözcük grubu oluşturma ve vurgu gösterimi, soru eki yerleşimi ve bulunduğu yere duyarlı бүрүнсел sözcük grubu oluşturmaya ilgili yeni veriler sunduğu doktora tezidir.

871. KARAKOÇ, B. (2016). On the Obligatory Control in Turkish and Noghay Complement Clauses (Türkiye Türkçesinde ve Nogaycada Tümleç Yan Cümlelerinde Zorunlu Denetim). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 371-387). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Karakoç'un bu çalışması; giriş, özne/nesne denetimlerine etki eden ana yüklem, iyelik işaretli tümleç yan cümlelerinin durumu, Türkiye Türkçesi denetim yapılarında kullanılan bağımlı biçim birimler, Nogay Türkçesi tümleç yan cümlelerinde denetim ilişkileri, özet, kısaltmalar ve

semboller bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Türkiye ve Nogay Türkçelerinde tümleç yan cümlelerinin en önemli özelliğinin çeşitli bağımlı biçim birimler içeren sola dallanan bitimsiz yapılar olduğu bilgisi verilmektedir. Bu bölümde ayrıca, tümleç yan cümlelerinde denetim olgusu tanımlanırken dikkate alınması gereken bazı sorunlardan bahsedilmektedir. Özne/nesne denetimlerini tetikleyen ana yüklemeler bölümünde, denetim ilişkilerinin sınıflandırılmasında önemli bir konu olduğu düşünülen üst yüklemelerin sözcüksel-anlamsal ve öge yapıları betimlenmektedir. İyelik işaretli tümleç yan cümlelerinin durumu bölümünde, denetim yapılarında en önemli biçim-sözdizimsel kısıtlamanın, içeyerleşik yan cümlelerin açık bir gösterimsel veya sözcüksel özneye sahip olmaması olduğundan söz edilmektedir. Başka bir deyişle, tümleç yan cümlesindeki açık (metinde bulunan) öznenin bir denetim ilişkisini geçersiz kıldığı ifade edilmektedir. Yazar bu bölümde, aitlik işaretli tümleç yan cümlelerinde denetim olgusunun meydana gelmesine izin verilip verilmediğini hem özne hem de nesne denetim ilişkileri açısından ayrı ayrı tartışmaktadır. Türkiye Türkçesi denetim yapılarında kullanılan bağımlı biçim birimler bölümünde; zorunlu denetim içeren/gerektiren Türkiye Türkçesi tümleç yan cümlelerinin –*mAK* veya –*mA* fiil-adsıl yapılarına dayandığı ve bu yapıların, üst yüklemeleri içinde tümleç yan cümlelerinin söz dizimsel rollerine bağlı olarak, farklı durum işaretleyicileri aldığı belirtilmektedir. Nogay Türkçesi tümleç yan cümlelerinde denetim ilişkileri bölümünde, Nogay Türkçesinde denetim yapılarını oluşturan –*MAGA* veya –(*U*)*w* mastarlarıyla sıfat-fiil biçim birimi –*Gan* ve zarf-fiil biçim birimi –(*I*)*p* betimlenmektedir. Özet bölümünde ise, Türkiye ve Nogay Türkçeleri, tümleç yan cümlelerinde zorunlu denetim açısından kısaca betimlenmektedir. Makale, kısaltmalar ve sembollerin yer aldığı bir tablodan sonra, 27 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

872. KELEPİR, M. (1996). The Implications of Antisymmetry Theory of Syntax on Turkish Word Order [Antisimetri Söz Dizimi Teorisinin Türkçenin Sözcük Dizilişine Sezdirimleri] (Master's thesis (Yüksek lisans tezi), Boğaziçi University).

Bu çalışma, Kayne'nin (1994) “Antisimetrik Söz Dizimi Teorisi”nin Türkiye Türkçesine sezdirimlerini incelemektedir. “Antisimetri Teorisi”, belirleyici-baş sözcük-tümleç sırasının tüm dillerin evrensel derin yapı düzenini yansıttığını ve özne-eylem-nesne sırasından farklı yüzeysel yapılara sahip dillerde, bu yapılara ulaşmak için birtakım hareket kurallarının uygulandığını öne sürmektedir. Bu kurallarla, derin yapıda baş sözcüğün sağ tarafında olan tümleç, yüzeysel yapıda, baş sözcüğün üzerindeki işlevsel kategorinin belirleyici konumuna gitmektedir. Genellikle bir "özne-nesne-eylem" dili olarak kabul edilen Türkçenin basit yapıları incelendiğinde, “Antisimetri Teorisi”nin, özellikle, yüzeysel yapıda özne-tümleç-eylem düzenindeki cümlelerde, tümleçlerin gidebilecekleri konma noktasını sağlayamadığı saptanmıştır. Belirtisiz nesneler, odaklanan kurucular ve soru sözcüğü öbekleri gibi eylemden hemen önceki konumda bulunması gereken kurucuların olduğu cümlelerin incelenmesi sonucunda, “Antisimetri Teorisi”nin bu kurucuların eylemden hemen önceki konuma geçişini sağlayacak zorunlu hareket kuralları önermesi gerektiği anlaşılmaktadır. Belirtisiz nesnelerin incelenmesi, aynı zamanda, Türkçede tümlecin, “Antisimetri Teorisi”nin beklentilerinin aksine, derin yapıda eylemin sağında değil solunda olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, içinde artgönderme ilişkileri, alan ilişkileri, söz dizimsel adalar bulunan yapılar ve tümleç cümleciklerinin içinden bir kurucunun cümleciğin dışına çıkması gibi durumlar incelendiğinde, Türkçede eylemden sonraki konumun tümlecin derin yapıdaki konumu değil, bitleştirilmiş bir konum olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak bu çalışma, “Antisimetri Teorisi”nin, belirleyici-baş sözcük-tümleç sırasının tüm yerli dillerin evrensel derin yapı dizilişini temsil ettiği iddiasının tartışmalı bir iddia olduğunu ortaya çıkarmıştır.

873. KELEPİR, M. (2000). Scope of Negation: Evidence from Turkish NPIs and Quantifiers (Olumsuzlamanın Kapsamı: Türkiye Türkçesi Olumsuz Kutupluluk Unsurlarından ve Niceleyicilerden Kanıt). *Proceedings of Nanzan GLOW: The 2nd GLOW Meeting in Asia [Nanzan GLOW Bildirileri: 2. Asya GLOW Toplantısı]* (pp. 213-231). Nagoya, Nanzan University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

874. KELEPİR, M. (2001). Topics in Turkish Syntax: Clausal Structure and Scope [Türkiye Türkçesi Söz Diziminde Konular: Cümlecik Yapısı ve Kapsamı]. (Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology).

Kelepir bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ile ilgili (i) Sözel biçim bilgisi ile yapı arasındaki etkileşim nedir? ve (ii) Sözcük dizilişi ile yorum arasındaki etkileşim nedir? şeklindeki iki ana sorunun cevabını araştırmaktadır. Kelepir, bitimli yapılarda, biri zaman ve uyumu etkileyen bir sıfat-fiil ve bildirme ekinden oluşan, diğeri ise fiil yapısını tamamen etkileyen olmak üzere iki fiil yapısının olduğunu öne sürmektedir. Tezin geri kalanında yazar, yapı ve niceliksel unsurlar arasındaki ilişkiye odaklanmakta, son bölümde ise cümleciklerdeki aitlik yapılarını ele almaktadır.

875. KELEPİR, M. (2011). Scope of Negation in Turkish [Türkiye Türkçesinde Olumsuzlamanın Kapsamı] (Unpublished manuscript, yayımlanmamış el yazması).

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

876. KENNELLY, S. (1987). Turkish Gerunds (Türkiye Türkçesi Zarf-Fiiller). In H. E. Boeschoten and L. Th. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish: Proceedings of the Third Conference on Turkish Linguistics (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Konferans Bildirileri)* [pp. 136-148]. Tilburg: Tilburg University. Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

877. KENNELLY, S. (1992). Turkish Subordination: (-Tense, -CP, +Case). [Türkiye Türkçesinde Yan Tümceleme: Zaman, -CP, +Durum]] In A. Konrot (Ed.), *The 6th International Conference on Turkish Linguistics, 12-14 August 1992, Anadolu University, Eskişehir (6. Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı 12-14 Ağustos 1992, Anadolu Üniversitesi,*

Eskişehir). **Aynı çalışma:** *Modern Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Biliminde Çağdaş Araştırmalar)* (pp. 55-75).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

878. KENNELLY, S. (1994). Caseless Existential DPs in Turkish (Türkiye Türkçesinde Durumsuz Varoluşsal Belirtme Sıfatı Öbekleri). *Paris 8 Working Papers in Linguistics (Paris 8 Dil Biliminde Çalışma Kâğıtları)*.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

879. KENNELLY, S. (1997a). The Presentational Focus Position of Nonspecific Objects in Turkish (Türkiye Türkçesinde Belirtisiz Nesnelerin Sunumsal Odak Noktası). In K. Imer and N. E. Uzun (Eds.), *Proceedings of the 8th International Conference on Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi 8. Uluslararası Konferans Bildirileri)* [pp. 25–36]. Ankara: Ankara University Press.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

880. KENNELLY, S. (1997b). Nonspecific External Arguments in Turkish (Türkiye Türkçesinde Belirtisiz Dış Unsurlar). *Dilbilim Araştırmaları*. Ankara: Kebikeç Yayınları.

Kennelly bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde belirtisiz dış unsurların fiil gruplarında dâhili bir unsur olarak bulunduklarını, hiçbir zaman belirleyici bir konumunda haricî bir unsur olarak yer almadıklarını, bu nedenle asla özne olmadıklarını öne sürmektedir.

881. KENNELLY, S. (1998). Locality Conditions in Turkish (Türkiye Türkçesinde Mekân Durumları). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 385]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, cümle usurlarının yer değiştirmelerinde aldıkları anlam ve şekilce uğradıkları farklılıklar üzerinde durmaktadır.

882. KERSLAKE, C. J. (1987). Noun Phrase (NP) Deletion and Pronominalization in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ad Öbeği Silme ve Zamirleştirme). In H. E. Boeschoten and L. T. Verhoeven (Eds), *Studies on Modern Turkish: Proceedings of the Third Conference on Turkish Linguistics (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Konferans Bildirileri)* [pp. 91-104]. Tilburg: Tilburg University.

Kerslake bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde ad öbeği silme ve zamirleştirme ile ilgili kısa bir araştırma sunmaktadır. Kerslake'e göre; yapısal kimlik şartları altında sıralı yapılarda silme, eşad silinmesi, adıldüşürme ve sıfır artgönderim olmak üzere Türkçede dört ad öbeği silme türü vardır.

883. KERSLAKE, C. J. (1998b). Definiteness, Referentiality and Animacy in Pronominal Participial Clauses in Turkish (Türkiye Türkçesinde Zamirsel Sıfat-Fiil Türü Cümleciklerde Belirlilik, Gönderimlilik ve Canlılık). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 321]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Kerslake bu çalışmada, sıfat-fiil gruplarıyla kurulan sıfat tamlamalarında kesinlik ve kısaltmalı kullanılış üzerinde durmaktadır.

884. KERSLAKE, C. J. (2003). A New Look at Conditional Constructions in Turkish (Türkiye Türkçesinde Şartlı Yapılara Yeni Bir Bakış). In S. A. Özsoy et al. (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* [pp. 215–226]. İstanbul: Bogazici University Press.

Bu çalışmaya ulaşımamıştır.

885. KNECHT, L. (1976). Turkish Comparatives (Türkiye Türkçesinde Karşılaştırmalar). *Harward Studies in Syntax and Semantics (Söz Dizimi ve Anlam Biliminde Harward Araştırmaları)*, 2, 279-358.

Knecht bu çalışmada, karşılaştırmalı yapıların söz dizimi araştırmasını yapmaktadır. Bu çalışmaya göre, *Orhan Ayşe'nin aldığından fazla kabak aldı* örneğindeki gibi cümlecik yapısındaki karşılaştırmalar, *Orhan Ayşe'nin kabak aldığından fazla kabak aldı* cümlesindeki gibi derin yapılardan “Karşılaştırmalı Silme” (Comparative Deletion) kuralı uygulanarak türetilir. O hâlde, bunlar “Karşılaştırmalı Eksilti” (Comparative Ellipsis) yoluyla *Orhan Ayşe'den fazla kabak aldı* gibi öbekselle karşılaştırmalar (Phrasal Comparatives) hâline dönüştürülebilir.

886. KNECHT, L. (1986b). Subject and Object in Turkish (Türkiye Türkçesinde Özne ve Nesne). (Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology).

Bu tez, Türkiye Türkçesindeki dil bilgisi ilişkilerini değiştiren veya onlara duyarlı olan kuralların bir incelemesidir. Knecht bu çalışmada, betimleyici Türkiye Türkçesi dil bilgisini ve genel dil bilimi kuramını ilgilendiren konuları ele almaktadır. Geçişsiz cümlecikler ile ilgili sorulara ilk iki bölüm ayrılmıştır. Üçüncü bölümde, gönderimsiz (non-referential) nesneler ve özneler betimlenmektedir. Dördüncü bölümde ise, Ayrık Geçişsizlik Varsayımı (Unaccusative Hypothesis) incelenmektedir.

887. KOÇ, S. (1987). Deriving NP from S (Sentence): Sentential Nominalizations in Turkish (Cümleden Ad Öbeği Türetme: Türkiye Türkçesinde Cümlesel Adlaştırmalar). In Hendrik E. Boeschoten and Ludo Th. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* [pp. 149-156]. Tilburg: Tilburg University.

Koç bu çalışmasında; Lees'in (1963) yaptığı gibi adlaştırmalı cümlelerin eylem köküne eklenen adlaştırma biçim birimlerinin *olgu*, *işlem* ve *gelecek* gösteren biçim birimleri olarak adlandırılmasının doğru olmadığını, çünkü önermelerin gerçek durumunun başka unsurlara bağlı olduğunu *Paul Kiparsky ve Carol Kiparsky'nin* (1968) “Fact” isimli

çalışmalarına dayanarak örneklerle göstermektedir. Bir üst cümlenin öznesi ya da nesnesi işlevini gören bir alt cümlenin ad öbeği durumuna dönüşürken geçirdiği dönüşüm aşamalarını ve bu işleme bağlı sorunları da inceleyen Koç, adlaştırma işleminin anlam ilişkileri üzerinde durmaktadır.

888. KORNfilt, J. (1976). The Cycle against Free Rule Application (Evidence from Turkish) [Serbest Kural Uygulamasına Karşı Döngü (Türkiye Türkçesinden Kanıt)]. *Harward Studies in Syntax and Semantics (Söz Dizimi ve Anlam Biliminde Harward Araştırmaları)*, 2, 359-444.

Kornfilt bu çalışmada, hangi kuramın daha iyi çalışacağını görmek için Türkiye Türkçesinden kanıt kullanarak serbest kural uygulamasının çeşitli yapılarıyla, döngüsel kural uygulamasını karşılaştırmaktadır.

889. KORNfilt, J. (1977a). Against the Universal Relevance of the Shadow Pronoun Hypothesis (Gölge Zamir Hipotezinin Evrensel Önemine Karşı). *Linguistic Inquiry (Dil Araştırması)*, 8(2), 412-418.

Kornfilt bu çalışmada, Perlmutter'in (1972) bazı iddialarının Türkiye Türkçesinden sunduğu kanıtlar esasında yanlış olduğunu göstermeye çalışmaktadır.

890. KORNfilt, J. (1977b). A Note on Subject Raising in Turkish (Türkiye Türkçesinde Özne Yükseltimi Üzerine Bir Not). *Linguistic Inquiry (Dil Bilimi Araştırması)*, 8(4), 736-742. <http://www.jstor.org/stable/4178020>

Kornfilt bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde özne yükseltimiyle ilgili Aissen ve Pullum'un görüşlerini karşılaştırmaktadır.

891. KORNfilt, J. (1984). The Stuttering Prohibition and Morpheme Deletion in Turkish (Türkiye Türkçesinde Kekeleme Yasağı ve Biçim Birimi Silme). In E. Erguvanlı-Taylan and A. Aksu-Koç (Eds.), *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* (pp. 295-307). İstanbul: Boğaziçi University.

Kekeleme yasağına göre, benzerlik kavramı ses bilimsel terimlerde değil, “dâhil edilen biçim birimlerinin işlevi ve kategori” adı altında düşünüldüğünde iki benzer son ek birbiri ardına telaffuz edilemez. Türkiye Türkçesindeki asıl unsurun sonda bulunması kaidesi (başı sonda kaidesi) nedeniyle ilk baştaki silinir.

892. KORNfilt, J. (1985). Case Marking, Agreement and Empty Categories in Turkish (Binding, Syntax) [Türkiye Türkçesinde Durum İşaretleme, Uyum ve Boş Uamlar (Bağlama, Söz Dizimi)] (Order No. 8510210). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (303373692). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/case-marking-agreement-empty-categories-turkish/docview/303373692/se-2>

Kornfilt’in bu çalışması, Türkiye Türkçesinde durum işaretleme, uyum ve boş uamları tartıştığı doktora tezidir.

893. KORNfilt, J. (1987). Beyond Binding Conditions: The Case of Turkish (Bağlama İlkelerinin Ötesinde: Türkiye Türkçesi Örneği). In H. Boeschoten and L. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* (pp. 105–120). Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

894. KORNfilt, J. (1994). Some Remarks on the Interaction of Case and Word Order in Turkish: Implications for Acquisition. (Türkiye Türkçesinde Durum ve Sözcük Dizilişi Etkileşimi Üzerine Bazı Tespitler: Edinim İçin Sezdirmeler). In B. Lust, M. Suñer and J. Whitman (Eds.), *Syntactic Theory and First Language Acquisition: Cross Linguistic Perspectives (Söz Dizimsel Kuram ve Ana Dil Edinimi: Diller Arası Bakış Açıları)*, 1 (pp. 171-199). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Kornfilt bu çalışmasında, durum ile Türkiye Türkçesinin sözcük dizilişi arasındaki etkileşimin bazı yönlerini ve böyle bir etkileşimin nasıl elde edilebileceğini tartışmaktadır.

895. KORNFILT, J. (1995). Scrambling and Incorporation in Turkish (Türkiye Türkçesinde Oynaklık ve Dâhil Etme). In A. Alexiadou, N. Fuhrhop, P. Law and S. Löhken (Eds.), *Forschungsschwerpunkt Allgemeine Sprachwissenschaft, Papers in Linguistics (Genel Dil Bilimi Araştırmaları, Dil Biliminde Makaleler, 1)*. Berlin.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

896. KORNFILT, J. (2001). Functional Projections and Their Subjects in Turkish Clauses (Türkiye Türkçesi Yan Cümlelerin İşlevsel Yansımalar ve Konuları). In E. Erguvanlı Taylan (Ed.), *The Verb in Turkish (Türkiye Türkçesinde Fiil)* (pp. 183-212) Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır

897. KORNFILT, J. (2003). Scrambling, Subscrambling and Case in Turkish (Türkiye Türkçesinde Değişkenlik, Alt Değişkenlik ve Durum). In Simin Karimi (Ed.), *Word Order and Scrambling (Sözcük Dizilişi ve Oynaklık)* [pp. 125-155]. Oxford/Berlin: Blackwell Publishers.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

898. KORNFILT, J. (1998). On Rightward Movement in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sağa Dönük Hareket Üzerine). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* [Turcologica 32] (p. 107). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Kornfilt bu çalışmada, devrik cümlelerin yapısı ve aktarma cümlesi içinde unsurların dizilişi üzerinde durmaktadır.

899. KORNFILT, J. (2000). Directionality of Identical Verb Deletion in Turkish Coordination (Türkiye Türkçesi Sıralamada Eş Fiil Silinmesinin Yönlülüğü). In S. Chung and J. McCloskey (Eds.), *An Electronic*

Festschrift for Jorge Hankamer (Jorge Hankamer için Elektronik Bir Armağan), <http://ling.ucsc.edu/Jorge/kornfilt.html>.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

900. KORNfilt, J. (2005). Asymmetries between Pre-Verbal and Post-Verbal Scrambling in Turkish (Türkiye Türkçesinde Söz Öncesi ve Yüklem Sonrası Oynaklık Arasındaki Bakışimsızlıklar). In J. Sabel and M. Saito (Eds.), *The Free Word Order Phenomenon (Serbest Sözcük Dizilişi Olgusu)*. Berlin: Mouton de Gruyter, 163-180.

Kornfilt bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde söz öncesi ve yüklem sonrası oynaklık arasındaki bakışimsızlıkları ele almaktadır. Kornfilt; “Yüklem sonrası unsurlar, söz öncesi unsurlardan daha yüksek konumda mı yoksa daha alçak konumda mı yer almaktadır?” ve “Kapsam ilişkileri ve hiyerarşik konumlar açısından yüklem sonrası oynaklık, söz öncesi oynaklıkla benzerlik göstermekte midir?” gibi sorular doğrultusunda bu konudaki gözlemlerini açıklamaktadır.

901. KORNfilt, J. (2007). Verbal and Nominalized Finite Clauses in Turkish (Türkiye Türkçesinde Fiil ve Adlaşmış Bitimli Cümlecikler). In I. Nikolaeva (Ed.), *Finiteness: Theoretical and Empirical Foundations (Bitimlilik: Kuramsal ve Deneyisel Esaslar)*. New York: Oxford University Press, 305-322.

Kornfilt bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde fiil ve adlaşmış bitimli cümlecikleri ele almaktadır. Ayrıca yazar; özne lisanslaması, özne uyumu, zaman, söz dizimsel belirsizlik ve bağımsız cümlecikler arasında diller arası geçerli ilişkileri açıklayarak, bu özelliklerin bitimlilikle nasıl ilişkilendirildiğini göstermeye çalışmaktadır.

902. KORNfilt, J. (2009). DOM and Two Types of DSM in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ayırıştırılmış Nesne İşaretlemesi ve İki Tür Ayırıştırılmış Özne İşaretlemesi). In H. de Hoop and P. de Swart (Eds.), *Differential Subject Marking (DSM)*. Dordrecht: Springer, (pp. 79-111).

Kornfilt bu çalışmada, “Ayrıştırılmış Nesne İşaretlemesini” (Differential Object Marking-DOM) incelerken aynı zamanda ana türlerin karakterizasyonunu açıklamaya çalışmaktadır.

903. KORNfilt, J. (2010). Remarks on Some Word Order Facts and Turkish Coordination with Identical Verb Ellipsis (Bazı Sözcük Dizilişi Olguları ve Eş Fiil Eksiltisi İle Türkiye Türkçesi Sıralaması Üzerine Tespitler). In M. Kappler, M. Kirchner and P. Zieme (Eds.), *Trans-Turkic Studies, Festschrift in Honour of Marcel Erdal [Trans-Türki Araştırmalar, Marcel Erdal Onuruna]* (pp. 187-221). İstanbul: Kitap Matbaası.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

904. KORNfilt, J., KUNO, S. and SEZER, E. (1980). A Note on Criss-Crossing Double Dislocation (Çapraz Çift Yer Değiştirme Hakkında Bir Not). *Harward Studies in Syntax and Semantics (Söz Dizimi ve Anlam Biliminde Harward Araştırmaları)*, 3, 185-242.

Bu çalışma, ikiyeşli iç içe geçmiş ilgi cümleciklerinden hangi bileşenlerin çıkarılabileceği bakış açısı doğrultusunda, Türkiye Türkçesi ve Japonca ilgi cümleciklerini ele almaktadır.

905. KÖSTEM, N. (1975). A Contrastive Study of Relatives in English and Turkish with Special Emphasis on Problems for Turkish Learners of English (İngilizce Öğrenen Türklerin Sorunlarına Özel Vurgu İle İngilizce ve Türkiye Türkçesinde İlgili Cümlelerinin Karşılaştırmalı Bir Çalışması). (Doctoral dissertation, Hacettepe University, Ankara, 127 p.)

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

906. KRAL, T. J. (1975). Sociolinguistic Patterns in Turkish Address (Türkiye Türkçesi Toplumdilbilimsel Hitap Modelleri). [Doctoral dissertation, University of Illionis]. *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 36, 5894A; UM 76-6826.

Kral'ın bu çalışması, Türk toplumundaki hitap örneklerini tanımlamak için Labov'un “değişken kuralı” kavramını kullandığı doktora tezidir.

907. KUNO, S. (1971). The Position of Locatives in Existential Sentences (Var/Yok Cümlelerinde Kalma Durumlarının Konumu). *Linguistic Inquiry* (Dil Araştırması), 2(3), 333-378. <http://www.jstor.org/stable/4177641>

Kuno bu çalışmada, Türkiye Türkçesi, Japonca, İngilizce ve diğer dillerde *Ayda adam var* benzeri varoluşsal cümleleri araştırmaktadır. Yazar, bu cümlelerde bulunma durumu unsurunun her zaman öznenen önce geldiğini söz dizimsel seviyede göstermektedir.

908. KUNO, S. (1980a). Discourse Deletion (Söylem Silme). *Harward Studies in Syntax and Semantics* (Söz Dizimi ve Anlam Biliminde Harward Araştırmaları), 3, 1-44. Esp. 52-53, 88-97.

Bu çalışma, bir söylemde bir cümlenin bileşenlerinin hangi koşullarda silinebileceğine dair kapsamlı bir araştırmanın parçası olarak, Türkiye Türkçesinin kısa bir tartışmasını içermektedir.

909. KUNO, S. (1980b). The Scope of the Question and Negation in Some Verb-Final Languages (Bazı Fiilin Sonda Olduğu Dillerde Sorunun Kapsamı ve Olumsuzlama). *Papers from the 16th Regional Meeting of the Chicago Linguistics Society* (Chicago Dil Derneği'nin 16. Bölgesel Toplantısından Makaleler), 16, 155-169. Esp. 164-167. <https://cir.nii.ac.jp/crid/1571980075309652736>

Türkiye Türkçesi, Japonca ve Korecede eylemcil olumsuz ek kapsamının hemen öncesinde gelen fiille sınırlı olduğunu göstermektedir. Örneğin, *Siz Türkiye’de mi doğdunuz*, sorusuna karşılık *Hayır, ben Türkiye’de doğmadım* cevabı anormaldir, çünkü olumsuzlama *Türkiye’de* ifadesini değil, sadece *doğmadım* fiilini kapsamaktadır.

910. KURAL, M. (1997). Postverbal Constituents in Turkish and the Linear Correspondence Axiom (Türkiye Türkçesinde Yüklem Sonrası Unsurlar ve Doğrusal Karşılıklılık Önermesi). *Linguistic Inquiry* (Dil Bilimi Araştırması), 28(3), 498-519.

Kural bu çalışmada, asıl unsurun sonda bulunduğu yapıların değişken cümlelerde doğru kapsam okumalarını basit ve tutarlı bir şekilde türettiğini, buna karşın asıl unsurun başta bulunduğu yapıların daha karmaşık ve bazen çelişkili varsayımlar gerektirdiğini göstermektedir.

911. KURAM, K. (2020). Null and Overt Subjects in Rich Agreement Languages (Uyum Bakımından Zengin Olan Dillerde Sıfır (Örtük) ve Açık Özneler). *Language Journal (Dil Dergisi)*, 171(2), 119-159.

Kuram bu çalışmada, bir sıfır (örtük) özne dili olan Türkiye Türkçesinde öznelerin hangi koşullarda ve neden sıfır veya açık olmak zorunda olduğunu araştırmaktadır. Kuram, bu tartışmanın bir parçası olarak da Holmberg'in (2005, 2010a) sıfır özne tipolojisi için önerdiği kuramsal açıklama ile örtüşmeyen verileri sunmaktadır. Yazar ayrıca, Roberts'ın (2010) özne silme önerisinin daha basit bir çeşidine yer vermektedir.

912. KURIBAYASHI, Y. (1990). Syntactic Compounding in Turkish (Türkiye Türkçesinde Söz Dizimsel Birleştirme). *Dil Bilimi Araştırmaları*, 41-49.

Kuribayashi birinci bölümde, söz diziminde *ad dâhil etme*'nin (noun incorporation) kural sıralamasına göre meydana geldiğine dair dolaylı olarak kanıt sunmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümlerde, *ad dâhil etme*'nin çift yönlü yapısını incelemektedir. Dördüncü bölümde ise, adlaştırmış yapıda bulunan söz dizimsel sözcük yapımının karakteristik özelliklerinin söz dizimi işleminin sözcük yapımına dâhil olduğunu vurgulamaktadır.

913. KURUOĞLU, G. (1976). On Word Order in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sözcük Dizilişi Üzerine). *University of Washington. Working Papers in Linguistics (Washington Üniversitesi. Dil Biliminde Çalışma Kâğıtları)*, 2, 58-73.

Kuruoğlu bu çalışmada, soldan *Çocuk kitabı aldı — kitabı çocuk aldı*; sağdan *Ahmet sinemaya gitti — Ahmet gitti sinemaya* örneklerinde olduğu gibi iddia ve önsayıltı kavramları ile bağlantılı olarak sözcük dizilişi dönüşümlerini göstermektedir.

914. KURUOĞLU, G. (1986a). Time Reference in Turkish Conditional Sentences (Türkiye Türkçesi Koşul Cümlelerinde Zaman Gönderimi). In Asku-Koç and Erguvanlı-Taylan (Eds.), *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Dilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 129-143]. İstanbul: Boğaziçi University. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 129-143.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

915. KURUOĞLU, G. (1986b). Semantic Effects of Word Order in Complex Sentences (Karmaşık Cümlelerde Sözcük Dizilişinin Anlamsal Etkileri) In D. I. Slobin and K. Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* (pp. 233-245). Amsterdam: John Benjamins.

Kuruoğlu bu çalışmasında, belirli türdeki karmaşık cümlelerde sözcük dizilişi ve bulanıklık arasındaki ilişkiyi tartışmaktadır. Kuruoğlu'nun çözümlemesi; yüklem olarak *bilmek, görmek, anlamak, duymak, istemek, ümit etmek* ve *sanmak* fiillerini alan karmaşık cümleler üzerine kuruludur.

916. KÜNTAY, A. and SLOBIN, D. (1999). Listening to a Turkish Mother: Some Puzzles for Acquisition (Bir Anneyi Dinleme: Edinim İçin Bazı Gizemler). In D. I. Slobin, J. Gerhardt, A. Kyratzis and J. Guo (Eds.), *Social Interaction, Social Context and Language [Sosyal Etkileşim, Sosyal Bağlam ve Dil]* (pp. 265-286). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Küntay ve Slobin bu çalışmada, doğal ortamda tek-sözcük döneminde bir çocukla konuşan bir Türk annenin konuşmasını incelemektedirler. Yazarlar bu verileri kullanarak, girdilere ve çocukların bununla başa çıkma stratejilerine ilişkin bazı güncel iddiaların ışığında Türkiye Türkçesinin çeşitli karakteristik dilsel araçlarını sistematik olarak keşfetmeyi amaçlamaktadırlar.

917. LEES, R. B. (1965a). Turkish Nominalizations and a Problem of Ellipsis (Türkiye Türkçesinde Adlaştırmalar ve Bir Eksilti Sorunu). *Foundations of Language I (Dilin Temelleri I)*, 112-121.

Lees'in bu çalışmasına göre, çift temelli kuralları yinelemeli bir kurucu-yapı alt bileşeni lehine ortadan kaldırarak bir dil bilgisinin dönüşümsel alt bileşenini yeniden formüle etme ve söz dizimsel özellikleri tanıtarak seçim ve alt kategorileştirme işlemlerini yeniden formüle etme birbiriyle ilişkilidir. Türkiye Türkçesinde adlaştırmadan bir örnekle gösterildiği gibi, cümle olarak genişletilmiş bir söz dizimsel kategori, hâkim olduğu bir alt kategoriyle normal olarak ilişkilendirilen özellikleri gerektirebilir. Başka şekilde yeniden yapılmış bir analiz, Türkçe sorununu İngilizcede karşılık gelen ifadelerle benzer bir şekilde ortadan kaldırırken (Türkçedeki derin ifadelerin adsıl birleşikler olması dışında), sorunun diğer dillerde, Türkçe veya İngilizceden başka durumlarda ortadan kalkacağı kesin değildir.

918. MATRAS, Y. (2006). Layers of Convergent Syntax in Macedonian Turkish (Makedonya Türkçesinde Geçişen Söz Diziminin Katmanları). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* [pp. 46-62] (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Matras bu çalışmada, Balkan dillerinin Makedonya'da konuşulan Türk ağızlarının söz dizimine etkisi üzerinde durmaktadır. Yazar; Makedonya'da konuşulan Türk ağızlarında dil ilişkisi sonucunda bazı dil bilgisel değişimlerin olduğunu vurgularken, kendisinin bu değişime üç yönüyle odaklandığını, bunların “genişleme”, “yeniden yapılanma” ve “iç dil mekanizması” olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, etkileşimde bulunduğu dillerin baskısı sonucunda Makedonya'da konuşulan Türk ağızlarında söz dizimsel olarak bazı değişimler meydana gelmiş, birleşik cümlelerde özellikle ilgi cümlelerinde bir yeniden yapılanma ortaya çıkmıştır. Bu cümlelerde alışılmış yapılanma yerine soru sözcükleri ile yan cümleler oluşturulmaktadır. “Söylem” boyutundaki değişimlere de

dikkat çeken yazar, söz dizimsel değişmelerin temelinde söylemde meydana gelen değişmelerin ilk basamak olduğunu vurgulamaktadır.

919. MESKILL, R. (1970). *A Transformational Analysis of Turkish Syntax (Türkçe Söz Diziminin Dönüşümsel Bir Analizi)*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111357461>

Bu çalışma, “Söz Dizimi Yapıları” kuramında en Eski Türkiye Türkçesi söz dizimi çalışmalarından biridir. Kuramın artık hükmü kalmadığı için incelemede eksiklikler vardır.

920. MULDER, J. (1976). Raising in Turkish (Türkiye Türkçesinde Yükseltme). *Proceedings of the 2nd Annual Meeting of the Berkeley Linguistic Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği 2. Yıllık Toplantı Bildirileri)*, 2, 298-307.

Mulder bu çalışmasında, bir alt cümlelerin ögesinin, bir üstteki yapıya çıkması şeklinde meydana gelen yükseltme işlemini incelemektedir. Örneğin, *Sana [biz süt içtik] gibi göründü --- Biz sana [süt içtik] gibi göründük* cümlelerinde, iç cümlelerin öznelere üst cümlede, sırasıyla nesne ve özne konumlarına yükseltilmiştir. Bu görünüm, sırasıyla *öznenen nesneye yükseltme* ve *öznenen özneye yükseltme*; bu tür yapılar izin veren ana eylemler de *yükseltme eylemleri* olarak bilinir.

921. NACAR LOGIE, N. (2006). A Contrastive Study of Linguistic Representation of Impoliteness in French and Turkish (Fransızca ve Türkiye Türkçesinde Nezaketsizliğin Dilsel Temsili Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma). *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 153-173.

Nacar Logie bu çalışmada, öncelikle kültürlerarası edim bilimsel bakış açısıyla, dil düzeyinde nezaketsizliğin göstergelerinden bazılarını Fransızca ve Türkçede çeşitli sözlü iletişim örneklerine dayanarak ve karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır.

922. NAKİPOĞLU, M., AVAR, B. and HENDEK, M. (2020). Dissociation between Structural Case vs. Lexical Case: Evidence from Child Turkish (Yapısal Durum İle Sözcüksel Durum Arasındaki Ayrışma: Çocuk Türkçesinden Kanıtlar). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 221–226). Harrassowitz Verlag.
<http://www.jstor.org/stable/j.ctv1453khh.24>

Bu çalışmada, yapısal durum örnekleriyle özne ve nesneyi; sözcüksel durum örnekleriyle eğik (oblique) nesneleri işaretleyen zengin bir durum işaretleme dili olan Türkiye Türkçesinde durum edinimi ele alınmaktadır.

923. NEWTON, B. (1963). The Grammatical Integration of Italian and Turkish Substantives into Modern Greek (İtalyanca ve Türkiye Türkçesi İsimlerinin Çağdaş Yunanca İle Dil Bilgisel Bütünleşmesi). *Word (Sözcük)*, 19, 20-30.

Bu çalışmanın amacı, İtalyanca ve Türkiye Türkçesi isimlerinin çağdaş Yunanca ile dil bilgisel bütünleşmesini sağlamak için genel bir model oluşturmaktır. Bu çalışmaya göre, cansız isimlerin eril, dişil, yansız olarak ayrımı özellikle ilgi çekicidir.

924. NILSSON, B. (1978a). Speaker, Text and the Turkish Reflexive *Kendisi* (Konuşur, Metin ve Türkiye Türkçesi Dönüslü “Kendisi”). In Kirsten Gregersen (Ed.), *Papers from the Fourth Scandinavian Conference of Linguistics (Dördüncü İskandinav Dil Bilimi Konferansından Bildiriler)* (pp. 255-261). Odense: Odense University Press.

Nilsson bu çalışmada, “kendisi”nin dönüslü olmayan kullanımları ile ilgili edimbilim durumlarını incelemektedir. Bu çalışma, “kendisi” ve “o” arasındaki farkın konuşmacının göndergeye bakış açısına bağlı olduğunu göstermektedir.

925. NILSSON, B. (1979a). Casemarking in Turkish and Fillmore's Deep Case Theory (Türkiye Türkçesinde Durum İşaretleme ve Fillmore'un Derin

Durum Kuramı). In T. Pettersson (Ed.), *Papers from the Fifth Scandinavian Conference of Linguistics (Beşinci İskandinav Dil Bilimi Konferansından Bildiriler)* (pp. 209-220). Stockholm.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

926. NILSSON, B. (1979b). Definiteness and Reference in Relation to the Turkish Accusative (Türkiye Türkçesi Belirtme Durumu İle İlgili Belirlilik ve Gönderim). *Orientalia Suecana*, 27(28), 118-131.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

927. NILSSON, B. (1986). Object Incorporation in Turkish (Türkiye Türkçesinde Nesne Dâhil Etme). In Ayhan Aksu-Koç and Eser Erguvanlı-Taylan (Eds.), *Proceedings of National Conference on Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Ulusal Konferans Bildirileri)* [pp. 113-128]. İstanbul: Boğaziçi University.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

928. ORGUN, C. O. and INKELAS, S. (2004). Turkish Direct Objects: Incorporation and Word Order (Türkiye Türkçesi Nesneler: Dâhil Etme ve Sözcük Dizilişi). *Chicago Linguistic Society (Chicago Dil Bilimi Derneği)*, 40(1), 265-278.

Orgun ve Inkelas bu çalışmada, bilinen ve yeni verilere dayanarak, Türkiye Türkçesinin genel anlamda dâhil etmeyi örneklemediğini iddia etmektedirler. Yazarlar, dâhil etmenin olduğu iddia edilen adların, keyfi sözcük dizilişine bağlı karmaşıklıkta olabileceğini göstermektedirler.

929. ÖLMEZ, M. (2017). One More Mongolian Word from the Turkish Dictionary *Urgan* “a Stout Rope” (Türkiye Türkçesi Sözlüğünden Moğolca Bir Sözcük *Urgan* “Sağlam Bir Halat”). In M. Németh, B. Podolak and M. Urban (Eds.), *Essays in the History of Languages and Linguistics. Dedicated to Marek Stachowski on the Occasion of His 60th Birthday (Diller ve Dil Bilimi Tarihinde Makaleler. 60. Doğum Günü*

Vesilesiyle Marek Stachowski'ye İthaf Edilmiştir) [pp. 457-461]. Krakow: Ksiğgarnia Akademicka.

Ölmez bu çalışmada, “sağlam bir halat” anlamında kullanılan Türkiye Türkçesi sözlüğünde bulunan Moğolca bir sözcük olan *urgan* sözcüğünü ele almaktadır. Ölmez, Türk-Moğol ilişkilerinin ve bu iki dil ailesi arasındaki alıntıların, sözlük bilimciler için her zaman ilgi çekici bir çalışma alanı olduğunu belirterek, Türkiye Türkçesindeki bu tür Moğolca ödünç sözcüklerin Türk dilleri kökenli olduğunu vurgulamaktadır.

930. ÖZÇELİK, Ö. (2014). An Antisymmetric Analysis of Turkish Relative Clauses: Implications from Prosody (Türkiye Türkçesi İlgi Cümleciklerinin Ters Bakışimli İncelemesi: Büründen Sezdirimler). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 18, 247–270.

Özçelik bu çalışmada, Türkiye Türkçesi gibi baş-sonlu dillerde ilgi cümlelerinin ters bakışimli incelemesinde karşılaşılan birtakım sorunları göstermekte ve bu sorunlara odak/bürün temelli bir çözüm önermektedir.

931. ÖZİL, Ş. (1998). The Choice of the Relative Participles *-(y) EcEK* and *-(y)EcEK + ol-* [*-(y) EcEK* and *-(y)EcEK + ol-* İlgi Sıfat-Fiillerinin Seçimi]. In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 348]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Özil bu çalışmasında, gelecek zaman sıfat-fiilli şeklin metin bağlamında tercihli olarak kullanıldığını, yoksa anlam ayırıcı özellik taşımadığını tartışmaktadır.

932. ÖZSOY, A. S. (1983a). “Kendi”-Reflexivization in Turkish: A Syntactic, Semantic and Discourse Analysis [Türkiye Türkçesinde “Kendi”-Dönüşlüleştirme: Bir Söz Dizimsel, Anlamsal ve Söylemsel Çözümleme] (Order No. 8402352). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (303176532). Retrieved from

<https://www.proquest.com/dissertations-theses/kendi-reflexivization-turkish-syntactic-semantic/docview/303176532/se-2>

Özsoy'un bu çalışması, Rhodes (1982) tarafından önerildiği üzere, "Söylem Söz Dizimi Kuram"ı esasında Türkiye Türkçesinde dönüşlülleştirme stratejisinin incelendiği doktora tezidir. Rhodes tarafından savunulan "Söylem Söz Dizimi" önermeleri kabul edilmiş ve Türkiye Türkçesine uygulanmıştır.

933. ÖZSOY, A. S. (1998). Locative Inversion, VP-Adjunction and Turkish Relativization (Kalma Durumu Devrikleşmesi, VP-Bitiştirme ve Türkiye Türkçesi İlgi Cümlecikleri). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 361]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, "Kafesin içinde bir aslan uyuyor" gibi yer bildiren cümlelerin "Kafesin içinde uyuyan aslan" şeklinde yer değiştirme ile farklı kullanımları üzerinde durulmaktadır.

934. ÖZKARAGÖZ, İ. (1980a). Transitivity and the Syntax of Middle Clauses in Turkish (Türkiye Türkçesinde Geçişlilik ve Orta Cümleciklerin Söz Dizimi). *Working Papers in Relational Grammar (İlişkisel Dil Bilgisinde Çalışma Kâğıtları)*. UC San Diego.

Bu çalışma, Türkiye Türkçesinde geçişlilik ve orta cümleciklerin söz dizimi üzerinedir. Bu çalışmaya göre, ilişkisel dil bilgisi –e hâli alan fiiller içeren (mesela *Derse çalıştı* örneğindeki gibi) cümlecikleri konu alır. Bu tür cümlecikler "orta cümlecikler" olarak adlandırılır.

935. ÖZKARAGÖZ, İ. (1980b). Evidence from Turkish for the Unaccusative Hypothesis (Ayrık Geçişsizlik Varsayımına Dair Türkiye Türkçesi Delil). *Proceedings of the Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği Yıllık Toplantı Bildirileri)*, 6, 411-422.

Özkaragöz bu çalışmasında, Perlmutter'in (1978) varsayımına ek olarak karşıt ya da benzer fikirler sunmaktadır.

936. ÖZKARAGÖZ, İ. (1981). A Two-Boundary Analysis of the Exceptions to the Final-Stress Rule in Turkish (Türkiye Türkçesinde Son Vurgu Kuralının İstisnalarının İki Sınır Analizi). *Linguistics Notes from La Jolla (La Jolla'dan Dil Bilimi Notları)*, 8, 89-112.

Özkaragöz'ün bu çalışmasına göre, ilk vurguyu kabul etmeyen ekler özel bir sınırla belirlenebilir. Bu sınırla belirlenen eklerin hepsi daha üst (higher) söz dizimi yüklemeleri oluştururlar.

937. ÖZSOY, A. S. (1983b). “Kendi” Reflexivisation in Turkish: A Syntactic, Semantic and Discourse Analysis (Türkiye Türkçesinde “Kendi” Dönüştürme: Söz Dizimi, Anlam ve Söylem Analizi). (Doctoral dissertation, University of Michigan, 130 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 44(10), 3051-A.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

938. ÖZSOY, A. S. (1984). On the Syntactic Properties of Empty Categories (Boş Uamların Söz Dizimsel Özellikleri Üzerine). In Ayhan Koç and Eser Erguvanlı-Taylan (Eds.), *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 101-111]. Istanbul: Boğaziçi University Press.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

939. ÖZSOY, A. S. (1987). Null Subject Parameter and Turkish (Sıfır Özne Değiştirgeni ve Türkiye Türkçesi). In H. Boeschoten and L. Th. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* [pp. 82-91]. Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışma, “Yönetim ve Bağlama Kuramı” tarafından kabul edilen bazı sıfır ulam ve onların eşdizin özellikleri ile ilgilidir.

940. ÖZSOY, A. S. (1988). Subject Properties in Turkish (Türkiye Türkçesinde Özne Özellikleri). *Materialia Turcica (Türkçe Materyaller)*. Bochum University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

941. ÖZSOY, A. S. and ASLI, G. (2003). Special Issue on: Focus in Turkish (Özel Sorun: Türkiye Türkçesinde Odak). *Lingua (Dil)*, 113(11).

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

942. ÖZTEKİN, H. (1979). *Syntax of Turkish Rumor Clauses (Türkiye Türkçesi Rivayet Cümleciklerinin Söz Dizimi)*. Unpublished master's thesis (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi University, İstanbul, 58 p.).

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

943. ÖZTÜRK, B. (2006). Incorporation of Agents in Turkish (Türkiye Türkçesinde Kılıcı Dâhil Etme). In S. Yağcıoğlu and A. C. Değer (Eds.), *Proceedings of International Conference on Turkish Linguistics 12, Dokuz Eylül University, İzmir, August 2004 (Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri 12, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Ağustos 2004)* [pp. 235-248]. İzmir: Dokuz Eylül University Press.

Öztürk bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde başlamalı olan ve başlamalı olmayan fiil yapılarında gözlemlenen oldukça verimli bir olgu olan kılıcı dâhil etmeyi incelemektedir.

944. ÖZTÜRK, B. (2008). Non-Configurationality Free Word Order and Argument Drop in Turkish (Türkiye Türkçesinde Eşbiçimlenmeli (Kalıplaşmalı) Sözcük Dizilişi ve Öge Düşüşü). In T. Biberauer (Ed.), *The Limits of Syntactic Variation [Söz Dizimi Değişiminin Sınırları]* (pp. 411-440). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

945. PALAZ, B. (2019). Pseudo-Sluicing in Turkish: A Pro-Form Analysis (Türkiye Türkçesinde Cümlecik Eksiltme: Bir Ön-Biçim

Analizi). *Proceedings of the Workshop on Turkic and Languages in Contact with Turkic (Türk Dilleri ve Türk Dilleriyle Temas Hâlindeki Diller Çalıştayı Bildirileri)*. Newark: University of Delaware.

Palaz bu çalışmada, Türkiye Türkçesinin hem gerçekte [1 (genuine sluicing)] hem de görünüşte [2 (pseudo-sluicing)] cümlecik eksiltme yapılarına sahip olduğunu belirtmektedir. Palaz ayrıca, Türkiye Türkçesinde cümlecik eksiltmenin daraltılmış ayırık cümleler (reduced clefts) olarak incelenemeyeceğinin altını çizmektedir. Palaz'ın örnekleri aşağıdaki gibidir:

(1) Cem-Ø biri-**nden** kaç-ıyor-du ama KİM-**DEN**(-Ø-di) bil-mi-yor-um.
Cem-Nom s.o-**Abl** escape-Prs-Pst.3sg but who-**Abl**(-Cop-Pst) know-Neg-Prs-1sg

‘Cem was escaping from someone, but I don’t know who (Cem was escaping from).’

(2) Cem-Ø biri-**nden** kaç-ıyor-du ama KİM-**Ø-Ø**(-di) bil-mi-yor-um.
Cem-Nom s.o-**Abl** escape-Prs-Pst.3sg but who-**Nom**-Cop(-Pst) know-Neg-Prs-1sg

‘Cem was escaping from someone, but I don’t know who (that was).’

946. PULLUM, G. K. (1975). On a Non-Argument for the Cycle in Turkish (Türkiye Türkçesindeki Dizilim İle İlgili Hatalı Bir Görüş Üzerine). *Linguistic Inquiry (Dil Bilimi Araştırması)*, 6(3), 495-501.

Pullum bu çalışmasında, Aissin'in fiil yükseltimi hakkındaki görüşlerini inceleyerek Türkiye Türkçesinde kuralların dönüşümsel olarak uygulandığına dair bir kanıt sunmadığını ifade etmektedir.

947. RUHİ, Ş. (1994). Observations on the Function of Post-Predicate Elements in Written Text Processing (Yazılı Metin İşlenmesinde Yüklemden Sonra Gelen Unsurların İşlevine Dair Gözlemler). *Journal of Turcology (Szeged) (Türkoloji Dergisi)*, 2(2), 205-223.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

948. RUHİ, Ş. (1998). Restrictions on the Interchangeability of Discourse Connectives: A Study on *ama* and *fakat* (Söylem Bağlaçlarının Değiştirilebilirliğine İlişkin Kısıtlamalar: *Ama* ve *Fakat* Üzerine Bir Çalışma). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 135-153]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Ruhi bu çalışmasında, *ama* ve *fakat* sözcüklerinin manaya ve cümle kuruluşuna etkileriyle yüklem sonrası kullanımlarını tartışmaktadır.

949. RUNDGREN, F. (1996) Turkish *başka* and *diğer*, Aramaic *tüb* and Old Persian *pasāva*. A Contribution to the Theory of Translation (Türkiye Türkçesinde *Başka* ve *Diğer*, Aramice *Tüb* ve Eski Farsça *Pasāva*. Tercüme Kuramına Bir Katkı). *Symbolae Turcologicae (Türkolojik Semboller)*, 189-198 **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 22-23, 189-198.

Rundgren bu çalışmada; Türkiye Türkçesinde kullanılan “başka”, “diğer” ve “özge” sözcüklerinin çeşitli yapılar içindeki anlamlarını ve bu sözcüklere anlam olarak denk gelebilecek Arapça, İbranice ve Eski Farsça sözcüklerin bu dillerdeki söz dizimsel fonksiyonlarını, daha çok tercüme tekniğiyle bağlantılı olarak açıklamaktadır.

950. SALAH, M. (1989). Arabic Words in the Turkish Language (Türkiye Türkçesinde Arapça Sözcükler). *Mağallat Mağma al-Luğa al-Arabīya bi-Dimaşq*, 64(1), 105-120.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

951. SARI, M. (2006). Intra-Linguistic Interference Triggered by Inter-Linguistic Interference (Diller Arası Etkinin Oluşturduğu Dil İçi Etki). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 176-185) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Makalenin giriş bölümünde çalışmanın verisi hakkında bilgi veren Sarı, göçmen çocukların dilinde birleşik cümlelerin oluşumunda Almancanın etkisi üzerinde durduğunu belirtmektedir. Sarı, Almanca birleşik cümlelerin yapısı ile göçmen çocukların konuştuğu Türkçe birleşik cümlelerin yapısını karşılaştırırken, Türkiye'de oluşturulan kontrol grubundaki konuşurların birleşik cümlelerindeki farkları da ortaya koymaktadır. Yazar, araştırmasının sonunda göçmen işçi çocuklarının dillerinin Almancanın yoğun etkisi altında olduğunu, bunun neticesinde Türkçe birleşik cümlelerde Almanca birleşik cümlelere benzer özelliklerin ortaya çıktığını ifade etmektedir. Ayrıca yazar, göçmen işçi çocuklarının Türkçesinde yan cümle ve ana cümlenin yer değiştirdiğini *ki* ve *çünkü* açıklayıcı bağlaçlarının çok yoğun kullanıldığını, yan cümlelerin çekimli fillerle bitirildiğini de belirtmektedir.

952. SCHAAIK, G. J. VAN. (1998). On the Usage of *gibi* (*Gibi* Edatının Kullanımı Üzerine). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 422]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Schaaik bu çalışmada, *gibi* edatının şekil ve anlam yönünden kullanım alanlarını incelemektedir.

953. SCHARLIPP, W. E. (1999). Inverted Syntax in Early Turkish Texts (Erken Türkçe Metinlerde Devrik Söz Dizimi). *Writing in the Altaic World (Altay Dünyasında Yazı)*, 235-243.

Scharlipp bu çalışmada, çağdaş Türkçede ve Erken Türkçede devrik cümleyi önemli yazarlardan ve eserlerden örnekler sunarak tartışmaktadır.

954. SCHROEDER, C. (1995). Post-Predicate Arguments in Turkish (Türkiye Türkçesinde Yüklemden Sonra Gelen Ögeler). *Zeitschrift für Sprachty-*

Pologie und Universalienforschung [Dil Tipolojisi ve Evrensel Araştırma Dergisi], 48(1/2), 204-218.

Bu makalede Schroeder, Türkiye Türkçesinde yüklemden sonra gelen ögelerin bazı yönlerini inceleyip tartışmaktadır. Konuşma Türkçesinde yüklemden sonra gelen ögelerin örneklerini veren yazar, bu yapının belirgin özellikleri esasında bu ögelerin işlevlerini açıklamaya çalışmaktadır.

955. SEZER, A. (1982). A Synto-Semantic Analysis of the Sentence in Turkish and English (Türkiye Türkçesi ve İngilizcede Cümlelerin Söz Dizimsel ve Anlamsal Bir Analizi). (Doctoral dissertation, Hacettepe University, Ankara, 237 p.).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

956. SEZER, A. (1987). On the Turkish Verb of Relation (Türkiye Türkçesi Bağlama Fiiline Dair). In Hendrik Boeschoten and Ludo Verhoeven (Eds.), *Studies in Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* [pp. 62-68]. Tilburg University Press: Tilburg. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(334), 62-68.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

957. SEZER, E. (1986). The Unmarked Sentential Subject Constraint in Turkish (Türkiye Türkçesinde Eksiz Cümle Öznesi Kısıtlaması). In D. Slobin and K. Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* (pp. 123-135). Amsterdam: John Benjamins.

Sezer bu çalışmasında, ilk olarak Rose tarafından belirtildiği üzere Japonca gibi Türkiye Türkçesinin de cümlesel özne kısıtlamasına uygun olmadığını savunmaktadır.

958. SCHROEDER, C. (1999). *The Turkish Nominal Phrase in Spoken Discourse [Sözlü Söylemdeki Türkiye Türkçesi İsim Öbeği]* (Turcologica 40). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Schroeder bu çalışmada, sözlü söylemdeki Türkiye Türkçesi isim öbeği üzerinde durmaktadır. Kendisinin “kendiliğinden gelişen” olarak tanımladığı “planlanmamış söylem”i kastettiğinin altını çizmektedir. Bu çalışmada, tarif edilen dil İstanbul ve Ankara'nın günlük konuşma dilidir.

959. SCHROEDER, C. (2008). Adverbial Modification and Secondary Predicates in Turkish: A Typological Perspective (Türkiye Türkçesinde Zarf Niteleyicileri ve İkincil Yüklemeler: Tipolojik Bir Bakış Açısı). In Chr. Schroeder, G. Hentschel and W. Boeder (Eds.), *Aspects of Secondary Predication (İkincil Yüklem Görünümleri)* [pp. 339–358] (Studia Slavica Oldenburgensia). Oldenburg: Bibliotheks- und Informationssystem.

Schroeder bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki tarz-zarfların ve ikincil yüklemelerin özgün biçim birimi-işlev ilişkilerini tanımlamakta, ayrıca bunları Türkçeyi İngilizce ve Almancadan keskin bir şekilde ayıran genel tipolojik özellikleri bakımından ilişkilendirmeye çalışmaktadır.

960. SLOBIN, D. I. (1988). The Development of Clause Chaining In Turkish Child Language (Türkiye Türkçesi Çocuk Dilinde Cümle Bağlamanın Gelişimi). S. Koç (Ed.), *Studies on Turkish Linguistics. Proceedings of the Fourth International Conference on Turkish Linguistics [(Türk Dil Bilimi Araştırmaları. 4. Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)]* (pp. 27–54). Ankara: Middle East Technical University.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

961. SLOBIN, D. I. and TALAY, A. (1986). Development of Pragmatic Uses of Subject Pronouns in Turkish Child Language (Türkiye Türkçesi Çocuk Dilinde Özne Zamirlerinin Edim Bilimsel Kullanımlarının Geliştirilmesi). *Proceedings of the Turkish Linguistic Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)* [pp. 207-228]. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 13(298), 207-227.

Bu çalışmada, cümle öznelerini belirlemek için çocukların boş, öne ve sona gelen zamirleri kullanımlarına dair veri sunulmaktadır.

962. SLOBIN, D. I. and THOMAS, G. B. (1982). Children Use Canonical Sentence Schemas: A Crosslinguistic Study of Word Order and Inflections (Çocuklar Standart Cümle Şemaları Kullanır: Sözcük Dizilişi ve İsim Çekimlerinin Diller Arası Bir Çalışması). *Cognition (Bilişsellik)*, 12(3), 229-265. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(82\)90033-6](https://doi.org/10.1016/0010-0277(82)90033-6).

Slobin ve Thomas bu çalışmada, İngilizce, İtalyanca, Sırp-Hırvatçası ve Türkiye Türkçesinde basit geçişli cümlelerin dilsel iletişimin üretilmesi ve anlaşılmasında yer alan bilişsel süreçlerini incelemektedirler.

963. SŁODOWICZ, S. (2007). Complement Control in Turkish (Türkiye Türkçesinde Tümleç Denetimi). In B. Stiebels (Ed.), *Studies in Complement Control (Tümleç Denetimi Araştırmaları)*. Berlin: Zentrum für Allgemeine Sprachwissenschaft, Sprachtypologie und Universalienforschung, 125-157.

Slodowicz bu çalışmada, mevcut denetim yaklaşımının yetersiz olduğunu tartışmaktadır. Yazar, elde ettiği verilere dayanarak denetimin yapısal veya anlamsal olarak ortaya çıkabilmesi nedeniyle 'karma' bir olgu olduğunu göstermektedir.

964. STOOP, A. (1998). Some Considerations on the Implementation of the Possessive Verb in TRANSIT (TRANSIT'te İyelik Fiilinin Uygulanmasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* [Turcologica 32] (p. 707). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Stoop bu çalışmasında, TRANSIT adını verdiği ve “sahip olmak” fiilini esas alan Almancadan Türkiye Türkçesine bir tercüme sistemini tanıtmaktadır.

965. ŞENER, S. (2010). Non-Peripheral Matters in Turkish Syntax [Türkiye Türkçesi Söz Diziminde Çevresel Olmayan Sorunlar]. (Doctoral dissertation, University of Connecticut).

Bu çalışmada Şener, üretici söz dizimi çerçevesinde Türkiye Türkçesinde bildirme ve soru cümleciklerindeki sözcük dizilişi değişkenliğinin doğasını araştırmayı amaçlamaktadır. Bu tezde incelenen temel konu, söylem-pragmatiğin sözcük dizilişi değişkenliğindeki rolüyle ilgilidir. Yazar, Türkçedeki tüm hareket işlemlerinin söylem temelli özellikler tarafından yönlendirildiğini ve unsurların doğrusal sırasını rastgele ve/veya bir söylem özelliği gerektirmeden değiştiren herhangi bir işleme yer olmadığını ileri sürmektedir.

966. TIETZE, A. (1992b). Observations Concerning Turkish Nominal Sentences (Türkiye Türkçesi İsim Cümleleri İle İlgili Gözlemler). In Géza Bethlenfalvy, Ágnes Birtalan, Alice Sárközi and Judit Vinkovics (Eds.), *Altaic Religious Beliefs and Practices. Proceedings of the 33rd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, (Budapest June 24-29, 1990)* [*Altay Dini İnanç ve Uygulamaları, 33. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri, (Budapeşte Haziran 24-29, 1990)*] (pp. 355-359). Budapest.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

967. TOGAY, H. R. (1981). *Auxiliary in Embedded Sentences in English and Turkish: A Contrastive Study (İngilizce ve Türkiye Türkçesi İçer yerleşik Cümlelerde Yardımcı Sözcük: Karşılaştırmalı Bir Çalışma)*. Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Hacettepe University, Ankara, 216 p.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

968. TOPALOĞLU, S. and ÖZTÜRK-BAŞARAN, B. (2020). Multiple Constituents in the Postverbal Domain in Turkish: A PF Account? (Türkiye Türkçesinde Yüklem Sonrası Alanda Çoklu Unsurlar: Bir Ses Bilgisel Yapı Hesabı Mı?) In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp.

Topaloğlu ve Öztürk-Başaran bu çalışmada; Türkiye Türkçesi konuşurlarının yüklem sonrası unsurlu (PVCs) cümleler, niceleyiciler, artgönderim ve olumsuz kutupluluk unsurları (NPIs) gibi mantıksal unsurlar olduğunda, bu cümleleri nasıl yorumladıklarını açıklamayı amaçlamaktadırlar.

969. TREFFERS-DALLER, J., ÖZSOY, A. S. and HOUT, R. (2006). Oral Language Proficiency of Turkish-German Bilinguals in Germany and Turkey: An Analysis of Complex Embeddings in Turkish Picture Descriptions (Almanya ve Türkiye'deki Türkiye Türkçesi-Almanca İki Dillilerin Sözlü Dil Yeterliliği: Türkiye Türkçesi Resim Açıklamalarındaki Birleşik Yerleştirmelerin Analizi). In H. Boeschoten and L. Johanson, (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* [pp. 203-219] (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Almanya'da ve Türkiye'de yaşayan iki dilli Türklerin konuşmasında birleşik cümlelerin yapısı ele alınmaktadır. Çalışmayı ilgi çekici kılan Almanya'da yaşayan iki dilli Türklerin konuşmaları ile Türkiye'de yaşayan iki dilli Türklerin konuşmalarının karşılaştırılmasıdır. Bu karşılaştırma, bir de yalnız Türkiye Türkçesi konuşanların bulunduğu kontrol grubu ile kıyaslanmıştır. Türkiye Türkçesindeki fiilimsilerin kullanımı ve birleşik cümlelerin iki dilli Türklerde nasıl oluşturulduğu üzerinde durulan makalede, farklı birleşik cümle yapılarına rastlandığı ifade edilmektedir. Geri dönen iki dilli Türkler ile Almanya'da yaşayan iki dilli Türklerin basit yapıli birleşik cümleleri daha fazla kullandıkları ve isim-fiilleri *-mak* eki ile oluşturma eğiliminde oldukları araştırmanın bulguları arasındadır.

970. TURAN, Ü. D. (1995). Null vs. Overt Subjects in Turkish Discourse: A Centering Analysis [Türkiye Türkçesi Söylemde Sıfır (Örtük) ve Açık

(Kullanılan) Özneler: Merkezî Bir Analiz]. (Doctoral dissertation, University of Pennsylvania, Philadelphia, PA).

Turan bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki konulara özel vurgu yaparak söylem tutarlılığının sözceler (utterances) arasındaki artgönderim ilişkilerini içeren bir yönünü araştırmayı amaçlamaktadır. Yazar, yayımlanmış anlatıların bir analizine dayanarak, söylem artgönderimi ile ilgili ele alınan üç tamamlayıcı ve birbiriyle ilişkili soruya cevap aramaktadır: (1) Sonraki belirli gönderim için hangi ifadeler mevcuttur? (2) Sonraki belirli gönderim için bir dizi potansiyel öncül arasında Türkiye Türkçesinde en göze çarpan varlığı (entity) hangi unsurlar belirler? (3) Uygun söylem şartlarına bağlı olarak belirli bir gönderim ifadesinin işlevleri nelerdir?

971. TURAN, Ü. D. (2014). Two Causal Connectives in Turkish (Türkiye Türkçesinde İki Nedensel Bağlaç). *Paper Presented at the 17th International Conference on Turkish Linguistics (17. Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansında Sunulan Makale)*. University of Rouen, Rouen, September 3-5, 2014.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

972. TURA, S. (1986b). Definiteness and Referentiality in Turkish Nonverbal Sentences (Türkiye Türkçesinde İsim Cümlelerinde Belirlilik ve Gönderimlilik). In D. I. Slobin and K. Zimmer (Eds.). *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* (pp. 165-194). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

973. TURA, S. and DEDE, M. (1982). Sentential and Constituent Questions in Turkish (Türkiye Türkçesinde Cümle ve Öge Soruları). In Robinson Schneider et al. (Eds.), *Papers from the Parasessions on Nondeclaratives (Bildirimsizlik İle İlgili Toplantılardan Makaleler)* [pp. 228-236]. Chicago: CLS.

Bu çalışma, *evet-hayır* ve *soru* sözcüklerinin söz dizimi üzerinedir. Çalışmada, ayırık soru cümlelerinin kullanımı ve söylem biçimleriyle söz dizimi etkileşimi üzerinde durulmaktadır.

974. TURAN, Ü. D. (1998). Zero Object Arguments and Referentiality in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sıfır Nesne Ögeleri ve Göndergesellik). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 154]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, önceki cümlelerle anlam bağı kurulurken kimi zaman zikredilmeyen nesne, özne vb. unsurların zamirlerle karşılandığı, kimi zaman da yalın hâlde anlama bırakıldığı kısaltılmış cümleler üzerinde durulmaktadır.

975. ULAŞ, F. (2002). Syntactic and Semantic Analysis of Postpositional Purpose and Reason Clauses in Turkish [Türkiye Türkçesinde Son Çekim Edatlı Amaç ve Neden Cümleciklerinin Söz Dizimsel ve Anlam Bilimsel Analizi]. Unpublished master's thesis in English Language and Literature (İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin University.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde son çekim edatlı amaç ve neden cümleciklerinin söz dizimsel ve anlam bilimsel özelliklerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Genel olarak, geleneksel yaklaşımla hazırlanmış olan Türkçe dil bilgisi kitaplarında bu alanda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu göz önüne alınarak, kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Giriş bölümünde, araştırma problemi tanıtılmış, çalışmanın amaçları, derlemin nasıl oluşturulduğu ve sınırlamalar belirtilmiştir. Birinci bölümde, tarihsel olarak sözcük türlerine yaklaşımlara değinilmiş, Türkçede edat kavramının nitelikleri üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde, amaç ve neden gösteren edatlı cümleciklerin söz dizimsel özellikleri incelenmiştir. Amaç ve neden gösteren edatlı cümleciklerin yapısı çizilmiş, söz dizimsel kısıtlamalar ve dil bilgisel

olarak kabul edilemeyen yapılar bu bölümde betimlenmiştir. Üçüncü bölümde, amaç ve neden gösteren edatlı cümleciklerin anlam bilimsel özellikleri tartışılmıştır. Amaç, neden ve sebep kavramları tanımlanmaya çalışılmış, anlam bilimsel olarak kabul edilebilir cümleciklerin kurulmasında rol oynayan unsurlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca, Türkçede edatlı cümlecikler dışında amaç ve neden gösteren farklı yapılardan örnekler verilmiştir.

976. VELD, J. (1993). Postverbal Constituents in Dutch and Turkish (Amsterdam Studies in Generative Grammar) (Flemenkçe ve Türkiye Türkçesinde Yüklem Sonrası Yan Cümle Unsurları) [Doctoral dissertation, University of Amsterdam, 1993.]

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

977. VELD, J. (1998). Postverbal Clausal Constituents in Turkish (Türkiye Türkçesinde Yüklem Sonrası Yan Cümle Unsurları). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 183]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu makalede, birleşik cümlelerde yardımcı cümle unsurlarının fiilimsilerle kuruluşu ele alınmaktadır.

978. VERHOEVEN, L. (1987). Acquisition of Spatial Reference in Turkish (Türkiye Türkçesinde Mekânsal Gönderim Edinimi). In H. Boeschoten and L. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* [pp. 231-241]. Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

979. WALTER, E. (1997). The Design of Language Instructional Texts: A Review of “Türkçe Öğreniyoruz” (Dil Öğretim Metinlerinin Tasarımı: “Türkçe Öğreniyoruz”un Bir Tanıtımı). *Dil Dergisi*, 59, 11-27.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

980. YALDIR, Y. (1999). A Study on Nouns and Nominal Projections in Turkish [Türkiye Türkçesinde Adlar ve Adsıl Yansımalar Üzerine Bir Çalışma]. (Master's thesis, Mersin University).

Bu çalışmada, adların belirli söz dizimsel, anlamsal özellikleri ve yansımaları incelenmektedir. Türkiye Türkçesindeki adsıl yansımalar, “Belirten Öbeği Denencesi” ile “İlkeler ve Değiştirgenler Kuramı” çerçevesinde ele alınmakta ve çözümlenmektedir. Birinci bölümde, çalışmanın kuramsal çerçevesi ve üretici dil bilgisinin sorunları sunulmakta, “İlkeler ve Değiştirgenler Kuramı”nın gösterim düzeyleri ve bölmeleri (alt kuramları) ele alınmaktadır. “X-bar Kuramı” olarak adlandırılan özel bir alt kuramın da ayrıntılı olarak incelendiği bu bölümde, çalışma boyunca kullanılan temel gösterim “X-bar Kuramı”na tanımlanmaktadır. Bu bölüm, adsıl ögelerin aslında cümle yapısının gösteriminde kullanılan çekim benzeri işlevsel bir ulamın öbek yansıması olduğunu vurgulayan “Belirten Öbeği Kuramı” aracılığıyla bunların farklı bir biçimde çözümlenmesi önerisi ile sonlandırılmaktadır. İkinci bölümde, sözcüksel bir birim olarak adın söz dizimsel, anlam bilimsel ve biçim bilimsel özellikleri tartışılmaktadır. Bu bölümdeki ana konular, adlar üzerindeki çoğul ekinin rolü ve işlevinin yanı sıra, dil bilgisel cinsten oluşmaktadır. H bölümünde, sözcüksel bir birim olan “ad”, eylem üyesi konumunda bulunabilme yetisine göre işlevsel bir ulam olan B'nin en üst öbek yansıması olarak verilmiştir. Üçüncü bölümde, bir ad öbeği içerisinde niteleyici olarak işlev görebilecek mümkün olan tüm ögeler listelenmekte ve bu dizilişlere uygun öbek gösterimleri verilmeye çalışılmaktadır. Bu bölümde ele alınan ana konulardan biri de, Türkçede “gerçek” belirsiz tanımlığın (bir ‘a/an’) varlığı üzerine yapılan tartışmadır. Bunun nedeni, belirsiz tanımlık *bir*'in yerinin “Belirten Öbeği Denencesi”nde öne sürülen adsıl ögelerin genel öbek gösterimleri ile uyum içinde olmamasıdır. İlgili kısımda, belirsiz tanımlık, Türkçenin dil bilgisi sistemi tarafından zaman zaman tanımlık olarak da kullanılabilen bir niceleyici gibi görülmektedir. Üçüncü bölüm, ad öbeği içerisinde niteleyen olarak görev yapabilen ögelerin temel dizilişleri ile sona ermektedir. Son bölüm ise, Türkçedeki adsıl birleşikleri, adlaştırmaları ve

adsıl ögelerin dış dağılımlarını kapsamaktadır. İlk olarak, adsıl birleşikler “Belirten Öbeği Denencesi” bağlamında incelenmekte ve bunlara B ve U ögelerinin yansımaları olarak birbirleriyle tutarlı öbek gösterimleri önerilmektedir. Daha sonra bunlar, belirten öbekleri olarak yeniden sınıflandırılmaktadırlar. Dördüncü bölümde, adlaştırmalar farklı adlaştırma ekleri ile birlikte mümkün olduğunca çok örnekle ele alınmaktadır. Sonuç bölümünde, adsıl ögeleri işlevsel ulamlar olan B ve U'nun öbek yansımaları olarak gören bakış açısı vurgulanmaktadır. Çalışmada, adsıl ögeler çözümlenirken bazı kuram-içi kaygılar ön plana alınmış olsa da, pek çok adsıl yansımanın kendi yapılarını gösteren uygun öbek gösterimleri ile birlikte belirten öbekleri olarak sunulabilecekleri ifade edilmektedir.

981. YALDIR, Y. (2004). Syntactic Nominalizations in Turkish: A Principles and Parameters Framework (Türkiye Türkçesinde Söz Dizimsel Adlaşmalar: Bir İlkeler ve Değiştirgenler Çerçevesi) (Doctoral dissertation, Çukurova University).

Yaldır'ın bu çalışması, Türkiye Türkçesindeki söz dizimsel adlaşmaların yapılarını “İlkeler ve Değiştirgeçler Kuramı” çerçevesinde incelediği doktora tezidir. Yaldır bu çalışmada, Türkçede ana cümlelerin unsurları konumunda bulunan örnek söz dizimsel adlaşmalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Birinci bölüm, problemle ilgili ana noktaları sunmakta ve benimsenen kuramsal çerçevenin özetini vermektedir. Araştırma soruları ve hipotezler de burada verilmektedir. İkinci bölüm, daha önceki bazı üretimsel ya da tipolojik çalışmaların kısa incelemelerini sunmaktadır. Üçüncü bölüm, İngilizcedeki ve Türkçedeki yan cümleciklerin ana türlerinin betimleyici bir araştırmasını vermektedir. Dördüncü bölüm, Türkçedeki örnek söz dizimsel adlaşmaların genel biçim bilimsel ve söz dizimsel özellikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bölüm, söz dizimsel adlaşmaların çeşitli biçimlerini onları sözcüksel kategoriler arasındaki anlamsal ilişkilerin yalın bir görünümü olduğu düşünülen aynı D-yapısını paylaşan basit cümlelerle karşılaştırmak suretiyle incelemektedir. Beşinci bölüm, ad öbeklerinin özel bir

çözümlemesinin gelişimini başta “aşamalı-X Kuramı” olmak üzere üretimsel söz diziminin ana ilkeleri ve alt kuramları esasında özetlemektedir. Çalışma, bu çözümlemeyi benimseyerek, ad öbeklerinin *belirleyici*, *adsıl uyum* ve *sayı* gibi işlevsel baş kategorilerin bir grup tabakalanmış ardışık azami yansıtmaları olduğunu iddia etmektedir. Bunun da ötesinde, Türkçedeki örnek söz dizimsel adlaşmaları bu türden işlevsel baş kategoriler ve adsıl *zaman*, *görünüş* ve *kip* bağlanımda incelemekte ve bu işlevsel kategorilerin bir eylemsel öbeği, bir unsur konumunda bulunabilme özelliği olan gönderimsel bir ifadeye çevirmekten sorumlu olduklarını iddia eden görüşü benimsemektedir. Altıncı bölüm, çalışmanın ana bulgularını tartışmakta ve bu bulguların gelecek çalışmalar için ne tür sonuçlan ifade ettiğini vurgulayarak çalışmayı sonlandırmaktadır.

982. YAVAŞ, F. (1982a). The Turkish Aorist (Türkiye Türkçesi Geniş Zaman). *Glossa*, 16, 40-53.

Bu çalışmaya göre, Türkiye Türkçesinde geniş zamanın (zamandan ziyade görünüş/kip ifade eder) istem belirtmek ve bir varlığın özgün, normal, içsel niteliğini tanımlamak gibi iki önemli anlamsal işlevi vardır. Geniş zamanın farklı kullanımları, bu anlamsal işlevler bakımından açıklanır.

983. YAVAŞ, F. (1982b). Future Reference in Turkish (Türkiye Türkçesinde Gelecek Zaman Gönderimi). *Linguistics (Dil Bilimi)*, 20, 411-429.

Yavaş bu çalışmada, gelecek zamanın yerli dilde geçici olmaktan ziyade kipsel bir kavramdan daha fazlası olduğu hipotezi esasında Türkiye Türkçesinde gelecek zaman gönderimini incelemektedir.

984. YAVUZ, M. A. (2006). The Syntactic Aspects of Noun Phrases in Turkish and the Problems Arising from the Representations of NPs (Türkiye Türkçesinde Ad Öbeklerinin Söz Dizimsel Yönleri ve Ad Öbeklerinin Gösteriminden Kaynaklanan Sorunlar). In S. Yağcıoğlu, A. C. Değer, Ö.

Koşaner and A. Çeltek (Eds.), *Advances in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Gelişmeleri)* [pp. 305-313]. İzmir: Dokuz Eylül Yayıncılık.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

985. YILDIRIM, Ç. (1984). On “Verb Raising” in Turkish (Türkiye Türkçesinde “Fiil Yükseltimi” Üzerine). *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 97-110.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

986. YÜKSEKER, H. (1991). Now You See It, Now You Don't: Case Marking in Turkish (Şimdi Görüyorsun, Şimdi Görmüyorsun: Türkiye Türkçesinde Durum İşaretleme). In T. Wilson (Ed.), *Proceedings of the 1991 Annual Conference of the Canadian Linguistic Association (Kanada Dil Derneği'nin 1991 Yıllık Konferansı Bildirileri)* [pp. 345-356].

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

987. YÜKSELER, H. (1998). Possessive Constructions in Turkish (Türkiye Türkçesinde İyelik Yapıları). In L. Johanson et als. (Ed.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 458]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Yükseler bu çalışmasında, Türkiye Türkçesinde isim tamlamalarının yapısını tartışmaktadır.

988. YÜKSEKER, H. (2003). Bir ‘One’ (Bir ‘1’). In A. S. Özsoy, D. Akar, M. Nakipoğlu-Demiralp, E. E. Ergüvanlı-Taylan and A. Aksu-Koç (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics: Proceedings of the 10th International Conference in Turkish Linguistics [Türk Dil Bilimi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 10. Uluslararası Konferans Bildirileri]* (pp. 165-172). İstanbul Boğaziçi University Press.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

989. ZIMMER, K. E. (1986). On the Function of Post-Predicate Subject Pronouns in Turkish (Türkiye Türkçesinde Yüklemden Sonra Gelen Özne Zamirlerinin İşlevi Üzerine). In Ayhan Aksu Koç and Eser Erguvanlı Taylan (Eds.), *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference, August 1984 (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri, Ağustos 1984)* [pp. 21-31]. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Zimmer bu çalışmada, yüklemde sonra gelen özne zamirleri olgusu ile ilgili iki nedenlilik sunmaktadır: Birincisi, karşıtlık içermeyen vurgu, yani bir çeşit cümle öznesinin genişletilmiş gösterimi; ikincisi ise, konuşurun SOV (özne/subject-nesne/object/-fiil/verb) cümlelerinin ivedi son tonlama düşürme özelliğinden sakınmak istediği zaman karşıtlık içermeyen vurgu genişletilmesinin diğer seçenekler arasında başvurulabilir olmasıdır.

990. ZIMMER, K. E. (1987). Turkish Relativization Revisited (Tekrar Gözden Geçirilmiş Türkiye Türkçesi İlgi Cümlesi). In Hendrik Boeschoten and Luda Th. Verhoeven (Eds.), *Studies on Modern Turkish: Proceedings of the Third Annual Conference on Turkish Linguistics (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları: Türk Dil Bilimi 3. Yıllık Konferans Bildirileri)* (pp. 57-61). Tilburg: Tilburg University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

991. ZİDANİ-EROĞLU, L. (1997). Indefinite Noun Phrases in Turkish [Türkiye Türkçesinde Belirsiz Ad Öbekleri]. (Doctoral dissertation, University of Wisconsin-Madison).

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

992. ZİDANİ-EROĞLU, L. (2020). Grammaticalization of Turkish Numeral ‘Bir.’ (Türkiye Türkçesi ‘Bir’ Rakamının Dil Bilgiselleşmesi). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 321–338). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.33>

Zidani-Eroğlu bu çalışmada; birçok durumda “Bir” rakamının davranışının, belirsiz sıfat olan “bir”den farklılık gösterdiğini ve “bir”in mevcut kullanımının, Heine (1997) ve Givón’un (1981) “bir” rakamının dil bilgiselleşmesi ölçeğindeki aşamalarla ilişkili olduğunu göstermektedir.

E) Köken Bilgisi

993. CLAUSON, Sir G. (1962a). The Concept of “Strength” in Turkish. (Türkçede “Güç” Kavramı). *Németh Armağanı*, 93-101.

Sir Gerard Clauson bu çalışmasında, “güç” anlamına geldiği düşünülen anlamı aşikâr üç Türkçe sözcüğü örneklerle açıklamaktadır. Clauson’a göre, bu sözcüklerden birincisi geniş bir transkripsiyonda *küç*’tür. Asıl şeklin uzun ünlülü ve son sesin ötümlü olması muhtemeldir: *kü: c*. Bunun kanıtı Mahmud el- Kaşgârî’nin *Dîvânu Lugâti’t-Türk*’ündedir (Atalay 1939: I/ 81). *Kü: ç* ve *kü: çlüg*’ün en Eski Türk dillerinde var olduğu bilinir ve önemsiz ses bilgisel değişikliklerle bugün hâlâ yaşamaktadır. İsim her zaman özellikle fiziksel açıdan daha fazla vurgu yapılmasıyla “güç” anlamındadır. Erken Türkçede, *erk* ve *türk* gibi “güç” anlamına gelen iki sözcük daha olduğuna dair yaygın bir inanış vardır. Ancak, ortaya çıktıkları bağlamların dikkatli incelenmesiyle bunun bir hata olduğu görülmektedir. *Erk*, çağdaş dillerde yaşamayan *küç*’ten farklı eski bir sözcüktür. En son izi 15. yy. Çağatay Türkçesinde hâlâ mevcuttur ve “otorite” ve “özgür irade” şeklinde iki temel anlamı vardır. “Otorite”, başkalarının iradesini etkileme yeteneği; “özgür irade” ise başkasının otoritesine tâbi olmadan kendi kendine karar verme özgürlüğüdür. Kuşkusuz “otorite” “güç”ten çok farklı değildir. Sözcüğün neden “güç” olarak tercüme edildiğine şüphe yoktur. Ancak metinlerdeki tam anlamı kaybolmuştur. Üçüncü olarak *türk*’ten (ya da *törk*’ten) bahseden Clauson, bu sözcüğün “güç” anlamına gelme ve Türk boy, millet isminin bu sözcükten türetilme meselesinin şimdilik neredeyse bir dogma olduğunu, fakat yeni olduğunu belirtmektedir.

994. ÖLMEZ, M. (2007). On Mongolian *asara*- “to Nourish” and Turkish *aşa*- “to Eat” from Middle Mongolian to Modern Turkic Languages (Orta Moğolcadan Çağdaş Türk Dillerine Moğolca *Asara*- “Beslemek” ve Türkiye Türkçesi *Aşa*- “Yemek” Üzerine). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 17, 237-247.

Ölmez’in bu çalışması, Moğolca *asara*- “beslemek” ve Türkçe *aşa*- “yemek” üzerinedir. Özellikle Türkçe fiil *aşa*- üzerinde duran yazar, bu sözcüğün kökenini tartışmaktadır.

995. TEKİN, Ş. (1985). Some Thoughts on the Etymology of the Turkish *Üzengi* “Stirrup” (Türkiye Türkçesi *Üzengi* Sözcüğünün Kökeni Üzerine Bazı Düşünceler). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 9, 237-242.

Bu çalışmaya göre, atlının yayaya üstünlüğü tarihte ilk defa, atlı vahşi Alman kabilelerinin, M.S. 378’de Roma’nın yaya ordusunu yenmesinde görülmüştür. Fakat eyerinin üstünde atlı, her zaman galip gelememiş, sık sık da yenilmiştir. Atlının mutlak üstünlüğü, *üzengi* denen aletin icadıyla ve bilhassa bunun yayılmasıyla başlamıştır. *Üzengi*’nin ne zaman, nerede ve hangi millet tarafından icat edildiği hakkındaki bilgiler çoğunlukla arkeolojik buluntulara dayanmaktadır. Bu arkeolojik buluntular esasında *üzengi*’nin, milattan önceki son yüzyıllarda, İç Asya bozkırlarında Türkler tarafından icat edildiği açıktır.

F) Ağız Bilgisi

996. BASKI, I. (1995). About the Turkish Dialect of Deliorman (Illustrated with Texts on the Circumcision Feast) [Deliorman Türkçe Ağızı Hakkında]. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 48(3), 275-289.

Baskı bu çalışmasında, Deliorman ağızını yabancı Türkologlar ve Macarlar tarafından en az araştırılan yer olan *Deliorman* bölgesinin ağızını çeşitli köylerinden topladığı yazılı, görsel ve işitsel malzemelere dayanarak ölçünlü Türkiye Türkçesi ile karşılaştırmaktadır.

997. BOESCHOTEN, H. (1998b). On Dialect Dictionaries (Ağız Sözlükleri Üzerine). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 571]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada; Türkmen (Arazkuliev, S., Atanijazov, S, Bedijev, R. and Saparova, G 1977. *Türkmen dilini gisgaça dialektologik sözlügi*. Aşgabat: İlim neşriyatı) ve Uygur (Gupuri, G. (Ed.) 1986. *Uygur Şiviliri Sözlügi*. Pekin. Milletler Neşriyatı) ağız sözlükleriyle derleme sözlüğü karşılaştırılmakta, derleme sözlüğünün bazı problemleriyle birlikte diğer ikisine göre çok daha sistematik, hazırlanış biçimi ve derlenen sözcüklerin konuşma bölgeleri belirtilmiş olduğundan daha güvenilir ve kapsamlı olduğu vurgulanmaktadır.

998. BRENDEMOEN, B. (1984). A Note on the Retraction of Labial Front Vowels in the Turkish Dialects of Trabzon (Trabzon Ağızlarındaki Dudak İnce Ünlülerinin Artdamaksıllaşmaları Üzerine Bir Not). *Riepmocala – Essays in Honour of Knut Bergsland (Oslo) [Knut Bergsland Onuruna Makaleler (Oslo)]*, 13-24.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

999. BRENDEMOEN, B. (1990b). Laz Influence on Black Sea Turkish Dialects? (Karadeniz Türk Ağızları Üzerinde Lazca Etkisi?). In Bernt Brendemoen (Ed.), *Altaica Osloensia – Proceedings from the 32nd Meeting of the Permanent International Altaistic Conference, June 12-16, 1989 (Altay Türkçesi Oslonsia – 32. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri, Haziran 12-16, 1989)* [pp. 49-64]. Oslo: Universitetsforlaget.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1000. BRENDEMOEN, B. (1994). Some Remarks on the Copula in a “Micro-Dialect” on the Eastern Black Sea Coast (Doğu Karadeniz Kıyısındaki

Bir “Mikro Ağızda” Ek-Fiil Üzerine Bazı Tespitler). *Türk Kültürü Araştırmaları*, 32(1-2), 107-108.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1001. BREDEMOEN, B. (1996). Case Merge in the Black Sea Dialects — A Kartvelian Substrate Feature? (Karadeniz Ağızlarında Durum Birleştirme — Bir Laz Dili Alt Özelliği Mi?). In Ârpâd Berta, Bernt Brendemoen and Claus Schönig (Eds.), *Symbolae Turcologicae. Studies in Honour of Lars Johanson on His Sixtieth Birthday 8 March 1996. Swedish Research Institute in Istanbul, Transactions (Türkolojik Semboller. Lars Johanson'un 8 Mart 1996'daki Altmışınıcı Doğum Günü Onuruna Yapılan Çalışmalar. İstanbul'daki İsveç Araştırma Kurumu, Toplantı Raporları)*, 6, (pp. 41-59) Uppsala 1996, 246 p. [ISBN 9186884077; ISSN 11000333.

Bredemoen bu çalışmada; Doğu Karadeniz ağızlarında yönelme ve bulunma durumlarının karışık kullanılmasının ve çoğu zaman yönelme durumunun bulunma durumunu da karşılamasının -her ne kadar bazı dil bilimciler tarafından (mesela Räsänen) Eski Anadolu Türkçesiyle bağlantılar kurularak açıklanmışsa da- o yörede daha önceleri kullanıldığı ileri sürülen Kartvelian (Laz) diliyle karşılaştırmalar yaparak da çözümlenebileceğini açıklamaktadır. Yazar, kendi derlediği metinlerle diğer bazı bilim adamlarının (A. Caferoğlu, T. Günay vb.) o yörede yaptığı derleme ve çalışmalarını kullanmıştır. Bu konuda yazarın çıkış noktası, Lazcada yönelme ve bulunma hâllerinin olmayışıdır.

1002. BREDEMOEN, B. (1997). Some Remarks on the Copula in a “Micro-Dialect” on the Eastern Black Sea Coast (Doğu Karadeniz Kıyısındaki Bir “Mikro Ağızda” Ek-Fiil Üzerine Bazı Tespitler). *Zeitschrift für Balkanologie (Balkanoloji Dergisi)*, 33, 2-8.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1003. BRENDEMOEN, B. (1998b). Turkish Dialects (Türkiye Türkçesi Ağızları). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 236-241). London/New York: Routledge.

Brendemoen bu çalışmada; Türkiye Türkçesi ağızlarıyla ilgili genel bilgi verdikten sonra, Türkiye Türkçesi ağızlarını ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi açısından ele almaktadır. Ses bilgisi bölümünde, ses uyumu, ünlü ve ünsüzlerin betimlenmesi yapılmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde, belirtme durumu ve yönelme durumu eklerinin yapılarıyla geniş zaman ve bildirme ekleri konusu vardır. Söz dizimi bölümünde, ölçünlü Türkçeyle karşılaştırıldığında çoğu ağzın daha az karmaşık cümle tercih ettiği ifade edilmektedir. Çalışma, bir kaynakça bölümü ile sona ermektedir.

1004. BRENDEMOEN, B. (2002). *The Turkish Dialects of Trabzon (Trabzon Ağızları)* 1–2 (Turcologica 50). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

İki ciltten oluşan bu kitapta Brendemoen'nin amacı, Trabzon ağızlarını eş zamanlı ve art zamanlı olarak incelemek ve onları diğer Anadolu ağızlarından ayıran özellikleri açıklamaktır. Bu çalışma, aynı zamanda bölgenin Türkleşmesine ilişkin bir hipotez de ortaya koymaktadır. İkinci cilt, birinci ciltteki analizlerin materyalini oluşturan ağız metinlerini içermektedir. Yazar tarafından kayıt altına alınan ve yazıya dökülen bu metinler, çok sayıda dipnotla birlikte verilmiştir. Bu ağız metinlerinde, bölgenin folklorik ve tarihî zenginliği üzerinde durulmuştur.

1005. ECKMANN, J. (1962). The Turkish Dialect of Edirne (Edirne Ağızı). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in Altaic Linguistics (Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları)* (pp. 45-69).

Eckmann bu çalışmasında, Edirne'nin bir geçiş bölgesi olması nedeniyle, Edirne ağzının Türkiye ağız bilimi içinde önemli bir konuma sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu bölgede, yerli ağzının yanında Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya göçmen ağızları da kullanılmaktadır. Bu çalışma, Edirne yerli ağzını araştırınayı konu edinmiştir. Bu çalışmada; *a, e i, ı, u, ü* ses birimleri kullanılmıştır. Uzun

ünlülerden *ä*.; iki ya da daha fazla ses biriminin erimesi sonucu ortaya çıkan uzun açık e'yi gösterir: *ördä*: < ördeğe.

Bu çalışma, Oğuzhan Durmuş tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir (2004, *İlmî Araştırmalar*, 18, 135-150).

1006. GEORGIOU-SCHARLIPP, K. and SCHARLIPP, W. E. (1996). Turkish Dialect Texts from Cyprus (Kıbrıs Türk Ağzı Metinleri). *Turkish Studies in Cyprus (Kıbrıs'ta Türkçe Araştırmaları)*, 1, 1-5.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1007. HAYASHI, T. (1986). A Preliminary Report on Bolu Dialect of Turkish (Bolu Ağzına Dair Bir Ön Rapor). *Annals of Japan Association for Middle East Studies (Orta Doğu Araştırmaları Japonya Derneği Yıllıkları)*, 2, 385-408.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1008. HAYASHI, T. (1998). Dialect Distribution in Dialect Boundary Areas: The Case of the Bolu Dialect of Turkish (Ağız Sınır Bölgelerinde Ağız Dağılımı: Türkiye Türkçesinin Bolu Ağzı Örneği). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics [Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri]* (Turcologica 32) (p. 580). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Hayasi bu makalesinde; Bolu ilinin Kara Deniz, Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinin adeta bir kesişme noktasında bulunduğunu vurgulayarak buranın coğrafi durumu ve tarihi ile ilgili bilgiler verdikten sonra, Bolu ilinde yer alan birbirine sınır ağız bölgelerinin dağılımını haritalar eşliğinde ortaya koymaktadır.

1009. HAYASHI, T. and AKYOLOĞLU, I. H. (1988). *A Turkish Dialect in North-Western Anatolia: Bolu Dialect Materials (Kuzeybatı Anadolu'da Bir Türkiye Türkçesi Ağzı: Bolu Ağzı Malzemeleri)*. Tokyo, Japan: Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1010. ILLIEV, I. G. (2020). The Turkish Dialect of the Gagauz People in Thourio, North-Eastern Greece (Kuzeydoğu Yunanistan'da Bulunan Thourio'daki Gagavuzların Türkçe Ağzı). *Plovdiv University*.

Bu çalışmada Illiev, Yunanistan'ın kuzeydoğusundaki Thourio'da yaşayan Gagavuzların Türkiye Türkçesi ağzını ele almaktadır. Yazar, bu ağzın temel ses bilimsel, biçim bilimsel ve söz dizimsel özelliklerini göstermektedir.

1011. KUTSCHER, S. (2008). The Language of the Laz in Turkey. Contact-Induced Change or Gradual Language Loss? (Türkiyede Laz Dili. Temas-Kaynaklı Değişim Mi Yoksa Kademeli Dil Yitimi Mi?) *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 12, 82–102.

Kutscher bu çalışmada, Lazcanın yok olmakta olan bir dil olup olmadığını incelemektedir. Yazar; Türkiye'deki Lazların toplumdilbilimsel durumunu netleştirmek için, kademeli dil yitimi sürecinde yer alan dil, dış faktörler, konuşma davranışı ve dil sistemi içindeki yapısal sonuçlar gibi farklı unsurları ayrıntılı olarak ele almaktadır.

1012. KYUCHUKOV, H. (1994). The Turkish Dialects of Muslim Roms (Gypsies) in Bulgaria (Bulgaristan'daki Müslüman Çingenelerin Türkiye Türkçesi Ağızları). *Journal of Turcology (Szeged) [Türkoloji Dergisi]*, 2(2), 305-307.

Bu çalışmada Kyuchukov, Bulgaristan'da iki veya daha fazla dil konuşan Müslüman çingeneler arasında iki dilliliğin ve çok dilliliğin yaygın olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca yazar, onların kullandıkları Türkiye Türkçesi ağızların Bulgaristan Türkleri tarafından konuşulan Türkiye Türkçesi ağızlarıyla neredeyse benzer olduğunu ifade etmektedir.

1013. ÖNER, Y. (1978). Harheş Dialect: A Phonological and Morphological Analysis (Harheş Ağzı: Ses Bilimsel ve Biçim Bilimsel Bir Analiz). (Master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul 64 p.).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

G) Anlam Bilgisi

1014. BAŞ, M. (2015). *Conceptualization of Emotion through Body Part Idioms in Turkish: A Cognitive Linguistic Study (Türkiye Türkçesinde Vücut Uzu Deyimleriyle Duygu Kavramsallaştırması)*. Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara, Hacettepe University. Anlam Bilgisi

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1015. BEAR, J. M. (1981). A Comparative Study of Basic Concepts in Turkish and English from a Semantic Perspective (Anlamsal Bir Bakış Açısından Türkiye Türkçesi ve İngilizcede Temel Kavramların Karşılaştırmalı Bir Çalışması). (Doctoral dissertation, Hacettepe University, Ankara, 141 p.).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1016. BLISS, H. (2004). The Semantics of the Bare Noun in Turkish (Türkiye Türkçesinde Yalın Adın Anlam Bilimi). *Calgary Papers in Linguistics (Calgary Dil Bilimi Makaleleri)*, 25(1).

Bu makalenin amacı, Türkiye Türkçesinde yalın adın anlamsal özelliklerini araştırmaktır. Bu çalışmada; yalın ad terimi, belirtme sıfatları, sayı işaretlemesi veya durum işaretlemesi gibi niteleyici unsurlar içermeyen, yalnızca bir addan oluşan bir ad öbeğini ifade etmektedir. Bliss bu çalışmada, yalın adın Türkiye Türkçesinde diğer tüm ad öbeği türlerine göre benzersiz olduğunu ileri sürmektedir.

1017. FRAENKEL, G. (1962). Mutual Intelligibility between Turkish of Turkey and Azerbaijani (Türkiye Türkçesi İle Azerbaycan Türkçesi Arasında

Karşılıklı Anlaşılabilirlik). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in Altaic Linguistics (Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları)* (pp. 71-96).

Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesi arasında karşılıklı anlaşılabilirlik konusunda yapılan çalışmalardan birisi de Fraenkel'e aittir. Fraenkel bu çalışmasında, yüzde 49'luk bir karşılıklı anlaşılabilirlik oranı ortaya koymuştur.

1018. FRIEDMAN, V. A. (1978). On the Semantic and Morphological Influence of Turkish on Balkan Slavic (Türkiye Türkçesinin Balkan Slavcası Üzerindeki Anlam Bilimsel ve Biçim Bilimsel Etkisi Üzerine). *Chicago Linguistic Society (Chicago Dil Bilimi Derneği)*, 14, 108-118.

Bu çalışmaya göre, dil bilimsel temas hiçbir ilişkisi olmayan veya uzaktan ilişkili olan Balkan yarımadası dilleri arasında anlam bilimsel ve biçim bilimsel açıdan ödünclemeyle sonuçlanmıştır. Ancak, Türkiye Türkçesinin *-di* ve *-miş* geçmiş zaman ekleriyle Balkan Slavcasının (örneğin Makedonca ve Bulgarca) belirli ve belirsiz geçmiş zaman eklerinde böyle bir durum söz konusu değildir.

1019. FRIEDMEN, V. A. (1980). The Study of Balkan Admirativity: Its History and Development (Balkan Hayranlığının İncelenmesi: Tarihi ve Gelişimi). *Balkanistica*, 6, 7-30.

Friedmen bu çalışmada, Türkiye Türkçesi, Bulgar Türkçesi, Makedonca ve Arnavutça hayranlık ifadelerini tartışmaktadır.

1020. GÜVEN, M. (2020). On the Semantics and Pragmatics of Madem (ki) 'Since, Given That' in Turkish (Türkiye Türkçesinde "Madem (ki)"nin Anlam Bilimi ve Edim Bilimi Üzerine). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 161–176). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.19>

Bu çalışmada Güven, Türkiye Türkçesinde “madem (ki)”yi nedensellik açısından tartışmaktadır. Yazar, bununla ilgili “Madem ki profesörü yakaladılar neden gidiyoruz? (Since they have caught the professor, why are we leaving?)” örneğinden hareket etmektedir.

1021. HŘEBIČEK, L. (1974). A Method of Semantic Analysis of the Turkish Text. With an Application to a Newspaper Text (Preliminary Study) (Türkiye Türkçesi Metnin Bir Anlam Çözümleme Yöntemi. Bir Gazete Metni Uygulaması İle). *Asian and African Languages in Social Context (Sosyal Bağlamda Asya ve Afrika Dilleri)*, 187-209.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1022. İBE AKCAN, P. and AKKÖK, E. A. (2016). Non-Literal Meaning Comprehension: A Small-Scale Analysis on Turkish Speakers (Mecazi Anlam Kavrama: Türkiye Türkçesi Konuşurları Üzerinde Küçük Ölçekli Bir Analiz). *International Journal of Language and Linguistics (Uluslararası Dil ve Dil Bilimi Dergisi)*, 3/4, 65-78.

İbe Akcan ve Akkök bu çalışmada, Türkiye Türkçesinden elde edilen verilerle mecazî anlam kavrayışının ortaya çıkarılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu amaçla yazarlar, öncelikle ilgili alan yazını ayrıntılı bir şekilde gözden geçirip kavramsal temele, bağlama ve mizahla ilişkisine odaklanarak diğer dillerdeki çalışmaları bir araya getirmektedirler.

1023. NAKİPOĞLU, M. (2009). The Semantics of the Turkish Accusative Marked Definites and the Relation Between Prosodic Structure and Information Structure (Türkiye Türkçesi Belirtme Durumu İşaretli Belirliliklerin Anlamları ve Bürünsel Yapı İle Bilgi Yapısı Arasındaki İlişki). *Lingua (Dil)*, 119(9), 1253-1280. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2009.02.006>

Nakipoğlu bu çalışmada, Türkiye Türkçesi belirtme durumunun neden olduğu yeni bir anlamsal etkiyi tanıtmakta ve bürünsel yapı ile bilgi yapısı arasındaki ilişkiyi tartışmaktadır.

1024. NEWTON, B. E. (1962). Some Modern Greek–Turkish Semantic Parallelisms (Bazı Çağdaş Yunanca–Türkiye Türkçesi Anlamsal Paralellikler). *Glotta*, 40, 315-320.

Newton bu çalışmasında, çeşitli örneklerle çağdaş Yunanca–Türkiye Türkçesi arasındaki anlamsal paralellikleri açıklamaktadır. Bu örneklerin bazıları şu şekildedir:

ὅπου νᾶναι, *nerede isa* ‘wherever it is, any moment now’.
πατῶ τὰ εἴκοσι, *yirmi yaşına basmak* ‘tread on twenty, reach the age of twenty’.
μὴ φορά, *bir kere* ‘once, the fact remains that, there is no question but that’.
μοῦ ἔσπασε ἡ γαλὴ, *ödüm koptu* ‘my gall broke, I was scared out of my wits’.
δὲν ἔχω ὕπνο, *hic uyku yok* ‘I have no sleep, I’m not sleepy’.
βρίσκω ἄκρη, *ucunu bulmak* ‘find an end, come to a conclusion’.
ἔχω στὸ μάτι, *gözde tutmak* ‘hold in the eye, hold in favour’.
περνάει ἀπὸ τὸ χέρι, *elinden gelir* ‘passes through the hand, is possible’.
τρῶγω ξύλο, *ağaç yemek* ‘eat wood, receive a hiding’¹).
τί ἔχετε, *neniz var?* ‘what have you?’ ‘what is wrong with you?’
βλέπω μὲ καλὸ μάτι, *iyi bir gözle bakmak* ‘look at with a good eye, regard favourably’.
καλῶς ἦρθατε — καλῶς σᾶς βρήκαμε ‘you have come well (T. pleasantly) — we have found you well’. This is a conventional phrase of welcome, and its answer¹).
ὅσο πάει *gittikçe* ‘as it goes, gradually’.

1025. NILSSON, B. (1978b). The Semantics of Case Marking: Accusative and Genitive in Turkish (Durum İşaretlemenin Anlamları: Türkiye Türkçesinde Belirtme Durumu ve Tamlayan). [Doctoral dissertation, University of Stockholm].

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1026. NILSSON, B. (1985). Case Marking Semantics in Turkish [Türkiye Türkçesinde Durum İşaretlemeyle İlgili Anlam Bilimi] (Doctoral dissertation, University of Stockholm).

Nilsson'un Türkiye Türkçesinde durum işaretlemesi üzerine yaptığı bu çalışmada; dil, bir iletişim aracı olma kapasitesi içinde ele alınmakta ve durum işaretlemesinin anlam bilimi ya da "durum anlam bilimi"nin (case semantics) araştırılması büyük ölçüde "metin", "bağlam" ve "söylem" kavramlarına dayanmaktadır. Türkiye Türkçesi biçim bilimine bazı temel kavramları vermek için bilgisayarlı ek parçalama analizi de çalışmaya eklenmiştir.

1027. OKTAR, L. and YAĞCIOĞLU, S. (1998). The Effect of Topic Interest on Reading Comprehension and Recall (Konu İlginin Okuduğunu Anlama ve Hatırlamaya Etkisi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 753]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Oktar ve Yağcıoğlu bu çalışmada, okuma yoluyla varılan anlama ve hatırlama faaliyetine konuya duyulan ilginin etkisi konusunda 60 öğrenci üzerinde önceden belirlenmiş metinleri kullanarak yaptıkları deneyle vardıkları sonuçları tartışmaktadırlar.

1028. TURA, S. (1973). *A Study on the Articles in English and Their Counterparts in Turkish (İngilizce Harfitarifler ve Onların Türkiye Türkçesi Karşılıkları Üzerine Bir Araştırma)*. (Order No. 7415877). Available from ProQuest Dissertations and Theses Global. (302660658). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/study-on-articles-english-their-counterparts/docview/302660658/se-2?accountid=16645>

Tura bu çalışmasında, İngilizce harfitariflerin dağılımı ve işlevi hakkında bir analiz yapmak istemektedir. Yazar, her iki dilden birbirine uygun ad öbeği transferi için Türkiye Türkçesindeki söz dizimsel ve anlam bilimsel değerlendirmelere değinmektedir.

1029. TURA, S. (1981). “Yes, He Hasn’t” and A Few Other Not’s in Turkish (“Evet, O Sahip Değil” ve Türkiye Türkçesinde Diğer Birkaç “Değil” İfadesi). *Proceedings of the Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği Yıllık Toplantı Bildirileri)*, 7. 317-327.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1030. VON HEUSINGER, K. and KORNFILT, J. (2005). The Case of the Direct Object in Turkish: Semantics, Syntax and Morphology (Türkiye Türkçesinde Nesne Örneği: Anlam Bilimi, Söz Dizimi ve Biçim Bilimi). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 9, 3-44.

Bu çalışmada yazarlar, Türkiye Türkçesinde durum işaretleyicisi -(y)I’nın Türkiye Türkçesindeki dağılımını belirlemede anlamsal değiştirgenler ve biçim bilimsel kısıtlamalar arasındaki etkileşimi araştırmaktadırlar.

1031. WALI, K. (1981). Cause, Causer and Causee: A Semantic Perspective (Neden, Neden Olan ve Sonuç: Anlam Bilimsel Bir Bakış Açısı). *Journal of Linguistics (Dil Bilimi Dergisi)*, 17(2), 289-308. doi:10.1017/S0022226700007015

Wali bu çalışmada; Aissen (1974), Cole (1976) ve Comrie’e (1976) ait analizlere yer vererek, anlam bilimsel bir bakış açısıyla *neden, neden olan* ve *neden olan etmen* ifadelerine açıklık getirmektedir.

1032. YAVAŞ, F. (1980). On the Meaning of the Tense and Aspect Markers in Turkish (Türkiye Türkçesinde Zaman ve Görünüş İşaretleyicilerinin Anlamı Üzerine). (Doctoral dissertation, University of Kansas, Lawrence, 1981, 180 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 41(12), 5086-A.

Yavaş’ın bu çalışması, zaman işaretleyicileri olarak Türkiye Türkçesi dil bilgisinde işlenmiş beş Türkiye Türkçesi ekin anlamsal özelliklerini incelediği doktora tezidir.

H) Sözcük Bilgisi

1033. AISSEN, J. and HANKAMER, J. (1980). Lexical Extension and Grammatical Transformations (Sözcüksel Genişleme ve Dil Bilgisi Dönüşümleri). *Proceedings of the Sixth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society (Berkeley Dil Bilimi Derneği Altıncı Yıllık Toplantısının Bildirileri)*, 238-249. Berkeley: Berkeley Linguistics.

Aissen ve Hankamer bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde ettirgen fiillerin sözcüksel bir incelemesini yapmaktadırlar.

1034. AKERSON, F. (1998). Genitival Subject in Turkish Relative Constructions (Türkiye Türkçesi İlgi Yapılarında İlgi Ekli Özne). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [pp. 285-298]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Akerson bu çalışmada, Türkiye Türkçesi bağlı cümle yapılarındaki ilgi hâllerini ve bunların değişik söyleyiş biçimlerini incelemektedir.

1035. AKSAN, Y., AKSAN, M., MERSİNLİ, Ü. and DEMİRHAN, U. (2017). A Frequency Dictionary of Turkish: Core Vocabulary for Learners (Bir Türkiye Türkçesi Sıklık Sözlüğü: Öğrenenler için Temel Sözcük Hazinesi). New York: Routledge, NY. Routledge. 349 p. ISBN 9781-138-83965-6

Routledge Frequency Dictionaries serisi içinde yayımlanan “Türkiye Türkçesi Sıklık Sözlüğü” çalışması; aynı seride daha önce yayımlanmış olan Almanca, Arapça, Çekçe, Çince, Fransızca, Hollandaca, İngilizce, İspanyolca, Japonca, Korece, Portekizce, Rusça ve çok yakın bir tarihte yayımlanan Farsça sıklık sözlüklerinin son halkasını oluşturmaktadır. Bu çalışma, (Aksan ve diğ., 2017), 23 yılı kapsayan (1990-2013) çeşitli metin kategorileri içinde yer alan 49,983,288 sözcük biçiminden oluşan “Türkçe Ulusal Derlemi”ne dayanmaktadır (Aksan ve diğ., 2012).

“Türkçe Ulusal Derlemi” web arayüzü aracılığıyla kullanım ve sorgulama olanağı sunmaktadır (bkz. <http://www.tnc.org.tr/>).

1036. ALDERSON, A. D. and İZ, F. (1968). *The Concise Oxford Turkish Dictionary (Kısa Oxford Türkiye Türkçesi Sözlüğü)*. Oxford: Clarendon.

807 sayfadan oluşan bu sözlük, İngilizce-Türkiye Türkçesi yazılmıştır. Eserin içeriğinde Türkiye Türkçesi-İngilizce bölümlere de yer verilmektedir.

1037. ALDERSON, A. D. and İZ, F. (1980). *The Concise Oxford Turkish Dictionary (Kısa Oxford Türkiye Türkçesi Sözlüğü)*. Oxford: Clarendon.

Alderson ve İz’in ilk olarak 1968 yılında yayımladığı sözlüğün yeni basımıdır.

1038. BAŞKAN, Ö. (1977). Lexical Transfers from English to Turkish (İngilizceden Türkiye Türkçesine Sözcük Aktarmaları). *Materialia Turcica (Türkçe Materyaller)*, 3, 65-74.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1039. BAŞKAN, Ö. (1973-1979). Turkification of Foreign Terminologies in Modern Turkish Studies (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmalarında Yabancı Terimlerin Türkçeleştirilmesi). *Birinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul, 15-20.X.1973). Tebliğler: 2. Türk Dili ve Edebiyatı, İstanbul, 1979*, [pp. 392-402]. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 6(237), 392-402.

Başkan bu çalışmasında, çağdaş Türkiye Türkçesi araştırmalarında yabancı terimlerin Türkçeleştirilmesi hususu üzerinde durmaktadır.

1040. CLAUSON, Sir G. (1960c). The Turkish Elements in 14th Century Mongolian (14. yy. Mogolcasında Türkçe Unsurlar). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 5(4), 301-316.

Sir Gerard Clauson bu makalesinde, 1957 yılında Münih’te Uluslararası Oryantalistler Kongresi’nde okuduğu ve akabinde Orta Asya

Araştırmaları Dergisi'nde 4(3) yayımlanan üç önerme ileri sürmektedir. Birincisi, Türkçe ve Moğolca genetik olarak bir bağa sahip değildir ve her iki dildeki bir sözcüğün Türkçeye özgü ve Moğolcada ödünç bir sözcük olup olmadığını ya da tam tersini söyleyen metotlar vardır. İkincisi, 15. yy.dan önce üç dönemde Türkçe sözcüklerin Moğolca tarafından ödünç alındığı ses bilgisine ait kanıtlarla gösterilebilir ve bu dönemler şu şekildedir: 8. yy. öncesi (muhtemelen 5. ve 6. yüzyıllar), 8–12. yüzyıllar arası ve 13-14. yüzyıllar. Üçüncü önermede Clauson; Türkçe konuşan insanların avcılık, balıkçılık ve yiyecek toplamaya dayalı bir ekonomiye sahip olan, kırsal alana çıkıncaya ve Türk komşularından hayvancılığı ve tarımı öğreninceye kadar ormanlarda doğan ve yaşayan Moğolca konuşan insanlardan çok daha önce bozkırlarda doğduklarını, normal bir şekilde yaşadıklarını ve kır hayatına ait tarımsal bir ekonomi benimsediklerini ifade etmektedir.

1041. CLAUSON, Sir G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish (13. Yüzyıl Öncesi Türkçenin Köken Bilgisi Sözlüğü)*. Oxford: Oxford University Press.

Clauson'un 13. yy.a kadarki Türk dillinin bütün sözcük hazinesine dayandığını ifade ettiği bu sözlük, ölümünden iki yıl önce yayımlanmıştır. Yaklaşık olarak 9250 madde içermektedir. Önce ünlülerle sonra da ünsüzlerle başlayan sözcüklere yer veren Clauson, sözcükleri abece sırasıyla değil, hece sayısı ve ünsüzleri esas alarak sıraya koymuştur. Sözlükte birbirlerinin zıddı olan ötümlü ve ötümsüz ünsüzler aynı sırada, aynı sesmiş gibi alınmıştır. Buna göre; b/p, d/d, d/t, k/g, k/g/h ünsüzleri arasında bir ayırım yapılmamıştır. Benzer yöntem ünlülerde de uygulanmıştır; o/ö/u/ü, ı/i, e/é/a ünlüleri daima aynı sırada yer almıştır. Clauson, sözlüğünde bütün sözcüklerin orijinal olarak içinde geçtikleri metinlerden seri alıntılar yaparak, sözcüklerin geçirmiş oldukları ardıl anlam bilimsel evrimlerini de takip etmiştir. Yazar; sözcüklerin gerçek, varsa mecazî anlamlarını verdikten sonra günümüz Türk dillerinden hangisinde, ya da hangilerinde yaşadığına değinip, sonra yazıtlardan başlayarak Kıpçak dönemi eserlerine kadar örnekler vermiş,

daha sonra 13. yy. sonrası metinlerden, Osmanlı Türkçesinden, Çağatay Türkçesinden sözcüğün yaşadığı biçimleri göstermiştir. Her sözcüğün türemiş olduğu kök ya da gövde başka bir dilden alınmışsa, alındığı dili belirtmiştir. Türkoloji çalışmalarının temel kaynak kitabı gösterilen sözlüğün baş kısmında kullanılan çalışmaların detaylı tanıtımı ve onu izleyen bir son ekler listesi de bulunmaktadır. Her sayfada iki sütun olmak üzere 989 sayfadır. Çalışmada, Sanskritçe, Arapça ve Farsçadan doğrudan doğruya alınmış olanlar hariç, Türkçe yazılı metin ve belgelerde geçen bütün sözcükler toplanmış ve bunların köken bilimsel açıklamaları yapılmıştır. Eserin tek baskısı vardır.

1042. DANKOFF, R. (1995). *Armenian Loanwords in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ermenice Ödünç Sözcükler)*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu kitap, Türkiye Türkçesinde bulunan Ermenice unsurların kapsamlı ve monografik şekilde bir incelemesidir. Türkiye Türkçesinde 800 ödünçleme sözcüğün derlemine yer verilmiştir.

1043. DANKOFF, R., KUT, A. T. and WEITENBERG, J. J. S. (1996). *The Versified Armenian-Turkish Glossary by Kalayi (Kalayi'nin Şiir Şeklinde Yazılmış Ermenice-Türkiye Türkçesi Sözlüğü)*, ca. 1800, Cleveland: Cleveland State University Armenian Publications.

Kalayî tarafından şiir şeklinde yazılmış Ermenice-Türkiye Türkçesi sözlüktür. Aşağıda sözlüğün içeriğinden Türkiye Türkçesi bir örnek bulunmaktadır:

Tanrıya asvas kiristos dediler peygambere
Şâha derler takavor hem muteber eksere
Mancuk oğlan kızdır ahcık ustaya varbed derler
Kardaş ahbar oldu ise mar derler madere
Gel agu niste otur hem gena tur git kına
Hem zurıtsa söyle dir sus dur hıpa al ezber
Kit burun ağız peran dır hem sakal adı moruk
Aşk göz angac koluk oldu dıluh derler sere

Bak naye adam geliyor nart egu hem çek kaşe
Çıllar olmaz migudem ben yeyemem birden bire

1044. GRANNES, A. (1980). *Loan Compounds in Bulgarian Reflecting the Turkish Indefinite Izafet Construction (Türkiye Türkçesi Belirsiz İsim Tamlamasını Yansıtan Bulgar Türkçesi Ödünç Birleşik Sözcükler)*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1045. HŘEBÍČEK, L. (1975). The Turkish Language Reform and Contemporary Texts. A Contribution to the Stylistic Evaluation of Borrowings (Türk Dil Reformu ve Çağdaş Metinler. Ödünçlemelerin Değerlendirilmesine Biçemsel Bir Katkı). *Archiv Orientální (Doğu Arşivi)*, 43(3), 223-231.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de dil inkılabının gelişimiyle ve edebî standardın çağdaş durumu ile ilgili birkaç soruya cevap vermektir:

- a) Arapça-Farsça ödünç sözcükler sözlüksel sistemde boşlukları dolduran tamamen anlamsal bir işlevin öğelerini mi temsil etmektedir, yoksa biçimsel olarak farklı birimler şeklinde mi işlev görmektedir?
- b) “a” bölümünde ifade edilen işlevlerden hangisi Avrupa’ya ait ödünç sözcüklere uygundur?
- c) Arapça-Farsça ve Avrupa’ya ait ödünç sözcükler işlevlerinde birbirleriyle ilgili midir, örneğin çağdaş metinlerde Avrupa’ya ait ödünç sözcükler Arapça-Farsça ödünç sözcüklerin yerini alır mı?

1046. HOVDHAUGEN, E. (1971). Turkish Words in Khotanese Texts. A Linguistic Analysis (Hotanca/Sakaca Metinlerde Türkçe Sözcükler. Dil Bilimsel Bir İnceleme). *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap (Norveç Dil Bilimi Dergisi)*, 24, 163–209.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1047. KURIBAYASHI, Y. (1996). Non-Lexical Compounding in Turkish (Türkiye Türkçesinde Sözcüksel Olmayan Birleşim). *Annals of Japan Association for Middle East Studies (Japonya Orta Doğu Araştırmaları Derneği Yıllıkları)*, 11, 167-181.

Bu çalışmanın temel amacı, yabancı köklerden oluşan *Etmek* birleşimleri'nin (Etmek compounds) yapılarını ve özelliklerini araştırmaktır.

1048. NUHOĞLU, H. Y. (1974). *Arabic Elements in Post-Tanzimat Literary Turkish with Special Reference Hamid, Fikret, Akif And Gökalgp (Hamid, Fikret, Akif ve Gökalgp Özel Referansı İle Tanzimat Sonrası Edebî Türkiye Türkçesinde Arapça Unsurlar)*. Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Durham.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1049. ÖZGEN, A. (1976). A Study and Classification of Turkish Nominal Compounds (Türkiye Türkçesi Adsl Birleşik Sözcüklerin Bir Sınıflandırması ve Çalışması). (Master's thesis, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 107 p.).

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1050. PAPAPAVLOU, A. N. (1994). *Language Contact and Lexical Borrowing in the Greek Cypriot Dialect: Sociolinguistic and Cultural Implications (Kıbrıs Rum Ağzında Dil İletişimi ve Sözcük Ödünçleme: Toplumdilbilimsel ve Kültürel Sezdirmeler)*. Athens: N.C. Grivas Publications.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1051. REDHOUSE. (1974). *English-Turkish Dictionary (İngilizce-Türkiye Türkçesi Sözlük)*. İstanbul: Redhouse.

Bu çalışma, İngilizce sözcüklerin Türkiye Türkçesi karşılıklarının yer aldığı sözlüktür.

1052. RONA, B. (1973). Some Notes on the Classification of Loanwords in Turkish (Türkiye Türkçesinde Ödünç Sözcüklerin Sınıflandırılmasına İlişkin Bazı Notlar). *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, Hümaniter Bilimler*, 1, 89-93.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1053. IŞIK-GÜLER, H. and RUHİ, Ş. (2007). Conceptualizing Face and Relational Work in (Im)Politeness: Revelations from Politeness Lexemes and Idioms in Turkish [Kibarlık/Kabalıkta Yüz (Dil Etkileşiminde Takınılan Tutum) ve İlişkisel Çalışmayı Kavramsallaştırma: Türkiye Türkçesindeki Nezaket Sözlük Birimleri ve Deyimlerinden Açıklamalar]. *Journal of Pragmatics (Edim Bilimi Dergisi)*, 39, 681-711.

Işık-Güler ve Ruhi bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki nezaket sözlük birimleri ve deyimlerinden açıklamalar kullanarak kibarlık/kabalıkta yüz (dil etkileşiminde takınılan tutum) ve ilişkisel çalışmayı kavramsallaştırmayı ele almaktadırlar.

1054. SCHUBERT, C. (1985). Turkish “oda” and Hungarian “szoba” in the Languages and Residential Cultures of the Balkan Peninsula (Balkan Yarımadası Dillerinde ve Yerleşim Kültürlerinde Türkiye Türkçesi “Oda” ve Macarca “Szoba” Sözcükleri). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 29, 242-265.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1055. SCHÜTZ, E. (1967). The Turkish Loanwords in Simeon Lehaci’s Travel Accounts (Simeon Lehaci’nin Seyahatnamelerindeki Türkiye Türkçesi Ödünç Sözcükler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 20(3), 307-324. <http://www.jstor.org/stable/23682245>

Schütz bu çalışmada, Ermeni yazısıyla yazılmış Türkiye Türkçesi dil kayıtlarını incelemektedir. Bu çalışmada, daha çok Ermeni-Kıpçak materyali üzerinde durulmaktadır.

1056. SCHÜTZ, E. (1976). Onomatopoeic and/or Tone-Characterising Bird Names. A Turkic-Slavic Parallel (Yansımalı ve/veya Tonla Karakterize Edilen Kuş İsimleri. Türk-Slav Dilleri Paralelliği). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 48, 213-215.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1057. SULTANZADE, V. (2009). *Turkish–Azerbaijani Dictionary of Interlingual Homonyms and Paronyms (Türkiye Türkçesi–Azeri Türkçesi Diller Arası Eş Sesliler ve Eş Köklüler Sözlüğü)*. Munich: Lincom.

Sultanzade bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ve Azeri Türkçesi dillerarası eş sesli ve eş köklü sözcüklerin kapsamlı bir analizini sunmaktadır.

1058. TUNCAY, F. et al (1994). *Greek-Turkish Dictionary (Yunanca–Türkiye Türkçesi Sözlük)*. Athens, 839 p.

Bu çalışma, 839 sayfadan oluşan Yunanca–Türkiye Türkçesi sözlüktür.

1059. ZORLU, Ö. K. (2020). The Frequencies of Words in Turkish Idioms (Türkiye Türkçesi Deyimlerde Sözcüklerin Sıklıkları). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]* (1st ed., pp. 339–352). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.34>

Zorlu bu çalışmada, Türkiye Türkçesi deyimlerde en sık kullanılan sözcükleri ele almaktadır. En sık kullanılan sözcük *bir* (1)'dir. En sık kullanılan 50 sözcüğün 21'i fiiller olup, bunların çoğu da *ol-*, *et-* (*uygula*, *yap*), *gel-*, *ver-*, *al-* (*al*, *satın al*) ve *çık-* (*dışarı çık*, *çık*, *yukarı çık*) gibi genel olarak günümüz Türkçesinde kullanılan sözcüklerdir. Sık kullanılan adlardan bazıları *el*, *göz* ve *baş* gibi vücut kısımlarıyla ilgilidir. Deyimlerde en sık kullanılan 50 sözcük arasında tek özel isim *Allah*'tır.

İ) Ad Bilgisi

1060. BAŞGÖZ, İ. (1983). The Meaning and Dimension of Change of Personal Names in Turkey (Türkiye’de Kişi Adları Değişiminin Anlamı ve Boyutu). *Turcica*, 15, 202-218.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1061. ERDAL, M. (1992). Some Notes on Turkish Names in Armenian Inscriptions in Jerusalem (Kudüs'teki Ermeni Yazıtlarındaki Türkiye Türkçesi İsimler Üzerine Bazı Notlar). *Annual of Armenian Linguistics (Cleveland) [Ermeni Dil Bilimi Yıllığı (Cleveland)]*, 13, 71-73.

Bu çalışma, 1991 yılında M. E. Stone tarafından “Epigraphica Armeniaca Hierosolymitana 5’te Ermeni Araştırmaları Dergisi”nde yayımlanan *Özel İsimler Dizini (Index of Proper Names)* isimli çalışmaya dayanmaktadır. Bu dizin, son 10 yılda Stone tarafından yayımlanan Kudüs’teki ilk 50 Ermeni yazısında bulunan özel isimleri içermektedir.

1062. GEORGACAS, D. J. (1978). Turkish Common Names of Aquatic Animals (and Congeners) and Fishing Terms of Greek Origin (Suda Yaşayan Hayvanların (ve Türdeşlerinin) Türkiye Türkçesi Ortak Adları ve Yunan Kökenli Balıkçılık Terimleri). *Bollettino dell’ Atlante Linguistico Mediteranneo (Akdeniz Dil Atlası Bülteni)*, 20, 119-145.

Bu makale, alıcı dil olarak Türkiye Türkçesi ile Akdeniz bölgesindeki diğer diller (Arnavutça, Arapça, Ermenice, Fransızca, Yunanca, İbero-Romanca çeşitleri, İtalyanca, Sırp-Hırvatça) arasındaki dil bilimsel ilişkilere odaklanmaktadır. Birinci bölümde, temas durumu ve tarihsel arka plan hakkında genel bir bilgi verilmektedir. İkinci bölümde ise, yukarıda bahsedilen dillerden alınan ödünç sözcüklerin Türk sözlükçülüğünde nasıl ele alındığı ana hatlarıyla anlatılmakta ve kısaca tartışılmaktadır.

1063. RÁSONYI, L. (1982). Remnants of Theophoric Names in Turkic Name Giving [Türkçe Ad Vermede Teoforik (Tanrı İle İlgili) Adların İzleri]. *Belleten*, 46(182), 291-296.

Eski Türk kavimlerinin tarihi ve Türk-Macar ilişkileri konusundaki çalışmalarıyla tanınan ve Türkiye'deki Hungaroloji Ana Bilim Dalı'nın kurucusu Macar Türkolog László Rásonyi bu çalışmasında, 1976 yılında tam olarak tanımlamakta başarısız olduğunu söylediği “Tanrı” ile ilgili bazı adlarla ilgili açıklamalarda bulunmaktadır. Bu adlar; “vermek” (*Berdi~Verdi~Virdi; Bermiş~Vermiş*), “almak” (*Aldı~Almış*) ve “olmak, bulunmak” (*Bolmuş*) şeklindedir.

J) Tanıtımlar

1064. ABDUAZİZOV, A. A. (1975). Untitled. [Review of the book *Turkish Intonation* by R. Nash (R. Nash tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Tonlama* kitabının tanıtımı)]. *Sovetskaja Tjurkologija* (Sovyet Türkolojisi), 3, 96-99.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1065. ATIŞ, S. M. (1987). [Review of *The Function of Word Order in Turkish Grammar* by E. E. Erguvanlı (E. E. Erguvanlı tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisinde Sözcük Dizilişinin İşlevi* çalışmasının tanıtımı)]. *International Journal of Turkish Studies* (Uluslararası Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi), 4(1), 147.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1066. BAINBRIDGE, M. (1979). [Review of *Turkish Grammar* by Robert Underhill (Robert Underhill tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* kitabının tanıtımı)]. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni), 42(1), 150-152. Cambridge, Mass. and London: MIT Press, [1976]. doi:10.1017/S0041977X0010864X

Bainbridge'ye göre *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* kitabı, İngilizce konuşurları için her bir konunun sözcük bilgisiyle ve örneklerle desteklendiği temel Türkçe dil bilgisi kitabıdır. Kitabın büyük bir kısmında seçilmiş olan son ekler birkaç kullanımlarıyla birlikte verilmiş olsa da, detaydan yoksundur ve sözcük yapımı eklerinden neredeyse hiç bahsedilmemiştir. Bazı sözcüklerin Türkiye Türkçesi anlamlarıyla ilgili verilen karşılıkların ve tanımlamaların da hatalı olduğunu ifaden eden Bainbridge, bunlara örnek olarak *yapı*, *içki*, *öğrenci* ve *geniş zaman* gibi sözcükleri göstermektedir.

1067. BALIM, Ç. (1990). [Review of *Turkish in Three Months* by Bengisu Rona (Bengisu Rona tarafından hazırlanan *Üç Ayda Türkiye Türkçesi* kitabının tanıtımı)]. *TASG News*, 30, 8-9. Woodbridge, Suffolk: Hugo's Language Books.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1068. CHAMBERS, R. L. (1969). [Review of *Turkish Reader for Beginners. English Translation of the German Original by T. Halasi-Kun* by J. Németh (J. Németh tarafından hazırlanan *Yeni Başlayanlar İçin Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları. Almanca Orijinalinin T. Halasi-Kun Tarafından İngilizce Tercümesi* isimli çalışmanın tanıtımı)]. *Journal of Near Eastern Studies (Yakın Doğu Araştırmaları Dergisi)*, 28(1). University of Chicago Press. <https://doi.org/10.1086/371990>

Chambers bu çalışmasında, J. Németh tarafından Almanca yazılan ve Halasi-Kun tarafından İngilizceye çevrilmiş olan “Yeni Başlayanlar için Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları. Almanca Orijinalinin T. Halasi-Kun Tarafından İngilizce Tercümesi” isimli kitabı incelemektedir. Kitabın bazı okuma bölümlerinin başlangıç seviyesinde olan okurlar için oldukça zor olduğunu ifade eden Chambers, başlığının İngilizce tercümesinin de yanıltıcı olduğunu belirtmektedir.

1069. COMRIE, B. (1986). [Review of the book *The Function of Word Order in Turkish Grammar* by Eser Emine Erguvanlı (Eser Emine Erguvanlı

tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisinde Sözcük Dizilişi İşlevi* kitabının tanıtımı)]. *Language (Dil)*, 62(1), 221-222. [doi:10.1353/lan.1986.0070](https://doi.org/10.1353/lan.1986.0070).

Comrie bu çalışmasında, Erguvanlı'nın Türkiye Türkçesi dil bilgisinde sözcük dizilişinin detaylı incelemesini yaparken temel fiilin sonda olduğu yapıyı terk etmediğini, aksine çeşitli etmenleri --özellikle edimbilim etmenlerini (konu/yüklemlik yapısı)-- detaylı bir şekilde araştırdığını ifade etmektedir.

1070. DECARRICO, J. S. (1990). [Review of *The Acquisition of Aspect and Modality: The Case of Past Reference in Turkish* by A. Aksu-Koç (A. Aksu-Koç tarafından hazırlanan *Görünüş ve Kiplik Edinimi: Türkiye Türkçesinde Geçmiş Gönderim Edinimi Örneği* kitabının tanıtımı)]. *Studies in Second Language Acquisition (İkinci Dil Edinimi Araştırmaları)*, 12(3), 359–360. <http://www.jstor.org/stable/44488318>

Decarrico bu çalışmasında, ana dil edinimi üzerine yazılmış bir kitap olarak bu kitabın, öncelikli olarak ruhdilbilimcilerin ve çocuk dili gelişiminde uzmanlaşmış olanların; ikinci plânda da diğer dil bilimcilerin ilgi alanında olması gerektiğini ifade etmektedir. Yazar, ikinci dil edinimi uzmanları için bu kitabın temel ilgi alanının farklı dillere ait verilerden gelen tartışmaların olması gerektiğinin de altını çizmektedir.

1071. DOBROMODOV, I. G. (1982). [Review of the book *Loan Compounds in Bulgarian Reflecting the Turkish Indefinite Izafet Construction* by A. Grannes (A. Grannes tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Belirsiz İsim Tamlamasını Yansıtan Bulgar Türkçesi Ödünç Birleşik Sözcükler çalışmasının tanıtımı*)]. *Sovetskaja Tjurkologija (Sovyet Türkolojisi)*, 3, 101-103.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1072. EVİN, A. Ö. (1981). [Review of *Turkish Verbs* by Talat Sait Halman-Talat Sait Halman tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Fiiller*

çalışmasının tanıtımı]. *Middle East Journal (Orta Doğu Dergisi)*, 35(4), 651.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1073. GÖTZ, M. (1964). [Review of *The Concise Oxford Turkish Dictionary* by A. D. Alderson and Fahir İz (A. D. Alderson ve Fahir İz tarafından hazırlanan *Kısa Oxford Türkiye Türkçesi Sözlüğü* çalışmasının tanıtımı)]. *Oriens (Doğu Araştırmaları)*, 17, 248.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1074. HALMAN, T. S. (1977). [Review of *Turkish Grammar* by R. Underhill (R. Underhill tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. *Turkish Studies Association Bulletin (Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni)*, 2(3), 22–23.
<http://www.jstor.org/stable/43383876>

Halman bu çalışmasında, San Diego Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Robert Underhill'in *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* isimli eseri ile ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu eseri bilgilendirici, iyi düzenlenmiş ve İngilizce konuşan öğrenciler için etkin analitik günümüz Türkiye Türkçesi çalışması olarak değerlendiren Halman, alışımlarla birlikte ses kayıtlarının olmaması, metin içindeki kusurlar, yetersizlikler ve yazım hataları açısından eleştirmektedir.

1075. HŘEBIČEK, L. (1971). [Review of *Turkish Reader for Beginners. English Translation of the German Original by T. Halasi-Kun* by J. Németh (Németh tarafından hazırlanan *Yeni Başlayanlar için Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları. Almanca Orijinalinin T. Halasi-Kun Tarafından İngilizce Tercümesi* çalışmasının tanıtımı)]. *Archív Orientální (Doğu Arşivi)*, 39, 501-502. Praha.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1076. JOHANSON, L. (1976). Untitled. [Review of the book *Turkish Intonation* by R. Nash (R. Nash tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Tonlama*

kitabının tanıtımı)]. *Orientalistische Literaturzeitung (Doğu Edebiyat Dergisi)*, 71(3), 276-281.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1077. KAYE, A.S. (2002). [Review of *The Turkish Nominal Phrase in Spoken Discourse* by Chr. Schroeder (Chr. Schroeder tarafından hazırlanan *Sözlü Söylemdeki Türkiye Türkçesi İsim Öbeği* çalışmasının tanıtımı)]. *Language (Dil)*, 78(3), 602. doi:10.1353/lan.2002.0162.

Kaye, bu çalışmanın sözlü söylemdeki Türkiye Türkçesi isim öbeğini ele alan sekiz iyi yazılmış bölümden oluştuğunu ifade etmektedir. Ses kayıtlarının özenle elde edildiğine değinen Kaye, konuşurların hepsinin Ankara veya İstanbul Türkçesi konuştuğundan yazarın nasıl emin olduğuna şaşırdığını dile getirmektedir. Sonrasında, bölümlerle ilgili açıklamalarda bulunmaktadır.

1078. KELLY, J. M. (1976). Untitled. [Review of the dictionary *Redhouse English-Turkish Dictionary* by Redhouse [Redhouse *İngilizce-Türkiye Türkçesi Sözlük* çalışmasının tanıtımı]]. *Journal of the American Oriental Society (Amerikan Doğu Derneği Dergisi)*, 96(1), 151-152.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1079. KELLNER-HEINKELE, B. (1976). Untitled. [Review of the book *Advanced Turkish Reader* by A. Tietze (A. Tietze tarafından hazırlanan *İleri Düzey Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları* çalışmasının tanıtımı)]. *Orientalistische Literaturzeitung (Doğu Edebiyat Dergisi)*, 71(1), 65-67.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1080. LEES, R. B. (1970b). [Review of *Turkish Grammar* by G. L. Lewis, 1967 (G. L. Lewis tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. *Foundations of Language (Dilin Temelleri)*, 6(1), 122-137.

Lees bu çalışmada, Lewis'in *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* çalışmasının Türkiye Türkçesi dil bilgisini kapsamlı bir şekilde en iyi ele alan çalışma olduğunu ifade etmektedir.

1081. LEES, R. B. (1972b). [Review of *Turkish Grammar / English Adaptation of the German Original* by T. Halasi-Kun by J. Nemeth (J. Nemeth tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi / Almanca orijinalinden İngilizce'ye uyarlayan T. Halasi-Kun* çalışmasının tanıtımı)]. *Langue (Dil)*, 39, 548.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1082. MAGNARELLA, P. J. (1967). [Review of *Turkish Grammar* by R. Underhill (R. Underhill tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. *The Muslim World (Müslüman Dünyası)*, 67(4), 321.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1083. MATZ, R. (1975). Untitled. [Review of the book *Advanced Turkish Reader* by A. Tietze (A. Tietze tarafından hazırlanan *İleri Düzey Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları* çalışmasının tanıtımı)]. *Journal of Near Eastern Studies (Yakın Doğu Araştırmaları Dergisi)*, 34(4), 303-304.

Matz bu çalışmasında, *İleri Düzey Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları* isimli kitabın Türkiye'de okuma materyalleri ile araştırma yapmak isteyen sosyal bilimler alanındaki öğrenciler için tasarlandığını belirtmektedir.

1084. MEIER, G. F. (1976). [Review of *Turkish Intonation. An Instrumental Study* by R. Nash (R. Nash tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Tonlama. Deneysel Bir Çalışma* adlı eserin tanıtımı)]. *Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung (Ses bilgisi, Dil Bilimi ve İletişim Araştırmaları Dergisi)*, 29(2), 197-198.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1085. MÉNAGE, V. L. (1969). [Review of *Turkish Grammar* by G. L. Lewis (G. L. Lewis tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. XXIV. 303 pp. Oxford: Clarendon Press, 1967. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 32(1), 167-169. doi:10.1017/S0041977X00093927

Ménage bu çalışmada, Lewis tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* çalışmasını ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi ve anlam bilimi açısından incelemektedir. Yazar, bu kitabın bir dil bilgisi başvuru kaynağı olduğunu vurgulamakta ve kitapla ilgili olumlu görüş bildirmektedir.

1086. MÉNAGE, V. L. (1973). [Review of *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish* by Sir Gerard Clauson (Sir Gerard Clauson tarafından hazırlanan *13. Yüzyıl Öncesi Türkçenin Köken Bilgisi Sözlüğü* çalışmasının tanıtımı)]. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 36, 658-659.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1087. NÉMETH, J. (1967). [Review of *The Accent Problem in Turkish* by G. Raquette (G. Raquette tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesinde Vurgu Sorunu* çalışmasının tanıtımı)]. *Körösi Csoma-Archivum (Körösi Csoma Arşivi)*, 2, (1926-1932), 377.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1088. NORTON, J. (1991). [Review of *Turkish Sampler. Writings for All Readers* by Müge Galın (Müge Galın tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Örnekleyici. Tüm Okurlar İçin Yazılar* kitabının tanıtımı)]. *TASG News*, 32(10). Bloomington: Indiana University.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1089. ÖZSOY, A. S. (1991). [Review of *Turkish Sampler. Writings for All Readers* by Müge Galın (Müge Galın tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Örnekleyici. Tüm Okurlar İçin Yazılar* kitabının tanıtımı)].

Turkish Studies Association Bulletin (Türkçe Araştırmaları Derneği Bülteni), 15(2), 382-387. Bloomington: Indiana University.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1090. TIETZE, A. (1969). [Review of *Turkish Reader for Beginners. English Translation of the German Original by T. Halasi-Kun* by J. Németh (Németh tarafından hazırlanan *Yeni Başlayanlar için Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları. Almanca Orijinalinin T. Halasi-Kun Tarafından İngilizce Tercümesi* çalışmasının tanıtımı)]. *Oriens (Doğu Araştırmaları)*, 21-22(1), 503-503. doi: <https://doi.org/10.1163/18778372-02102201067>

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1091. WEST, S. L. and ERGUVANLI, E. (1981). [Review of *Turkish Grammar* by R. Underhill (R. Underhill tarafından hazırlanan *Türkçe Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. *International Journal of Turkish Studies (Uluslararası Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 2(1), 148-174.

Underhill tarafından hazırlanan *Türkçe Dil Bilgisi* çalışmasının incelendiği bu çalışma, bazıları ikinci ve üçüncü baskılarda yapılan yorum ve düzeltmeleri içermektedir. Çalışmada yer alan beş sayfalık ek ise, sıfat-fiillerin tertip edilmesiyle ilgili farklı yollar önermektedir.

1092. WILLIAMS, D. P. (1975). Untitled. [Review of the dictionary *English-Turkish Dictionary* by Redhouse (Redhouse'a ait *İngilizce-Türkiye Türkçesi Sözlük* isimli çalışmanın tanıtımı)]. *Middle East Journal (Orta Doğu Dergisi)*, 29(1), 113.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1093. ZIMMER, K. E. (1980). [Review of *Turkish Grammar* by R. Underhill [R. Underhill tarafından hazırlanan *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı]]. *Language (Dil)*, (56)3, 700-701.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

K) Türkiye Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1094. AARSSSEN, J. (1998). Acquisition of Topic Continuity in Turkish Children's Narratives (Türk Çocukların Anlatılarında Konu Devamlılığının Edinimi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 501]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Hollanda'daki Türk çocuklarının iki dilli durumları ve dili kavrayış biçimleri tartışılmaktadır.

1095. AARSSSEN, J., BACKUS, A. and HEIJDEN, H. (2006). Turkish in the Netherlands (Hollanda'da Türkiye Türkçesi). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds.), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 220-240) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Aarssen, Backus ve Heijden bu çalışmada, Hollanda'da konuşulan Türkiye Türkçesinin yapısı, Türkiye Türkçesi-Hollandaca kod değiştirme başlıkları altında Hollanda'da konuşulan Türkiye Türkçesi ile ölçünlü Türkiye Türkçesinin farklarını ortaya koymaktadırlar. Yazarlar; Hollanda'da konuşulan Türkiye Türkçesinin ses bilimsel, sözcüksel, biçimsel-söz dizimsel ve söylem özellikleriyle, bunların ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklarını açıklamaktadırlar. Türklerin sosyal yaşamlarında kod değiştirme yoluyla birçok Hollandaca sözcük kullandıklarının belirtildiği çalışmada, Hollanda'da yaşayan Türklerin zamir kullanımında ve ilgi cümlelerini oluşturmada Hollandacadan etkilendikleri ve ölçünlü Türkiye Türkçesinden uzaklaştıkları ifade edilmektedir.

1096. AARTS, R. (1998). Functional Literacy of Turkish Children in Turkey and in the Netherlands (Türkiye ve Hollanda'daki Türk Çocuklarının İşlevsel Okuryazarlığı). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz*

Toplantısı Bildirileri) (Turcologica 32) [p. 501]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Aarts bu çalışmada, Türkiye ve Hollanda'daki Türk çocuklarının işlevsel okuryazarlığını tartışmaktadır.

1097. AKSAN, Y., AKSAN, M., KOLTUKSUZ, A., SEZER, T., MERSİNLİ, Ü., DEMİRHAN, U., YILMAZER, H., KURTOĞLU, Ö., ATASOY, G., ÖZ, S. and YILDIZ, İ. (2012). Construction of the Turkish National Corpus (TNC) [Türkiye Türkçesi Millî Derleminin İnşası]. In *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation* [8. Uluslararası Dil Kaynakları ve Değerlendirmesi Konferansı Bildirileri] (LREC 2012). İstanbul: European Language Resources Association (ELRA), 3223-3227. Retrieved from <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2012/papers.html>.

Bu çalışma, “Türkiye Millî Derlemi”nin inşasında yaşanan kuramsal ve pratik sorunları ele almaktadır. “Türkiye Millî Derlemi”, çağdaş Türkiye Türkçesi için dengeli, geniş ölçekli (50 milyon sözcük) ve genel amaçlı bir derlem şeklinde tasarlanmıştır.

1098. BACKUS, A. (1992). *Patterns of Language Mixing. A Study in Turkish-Dutch Bilingualism (Dil Karma Modelleri. Türkiye Türkçesi-Flemenkçe İki Dillilik Üzerine Bir Çalışma)*. (Turcologica 11). Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1099. BACKUS, A. and HEIJDEN, H. (1998). Life and Birth of a Bilingual: The Mixed Code of Bilingual Children and Adults in the Turkish Community in the Netherlands (İki Dilli Birinin Hayatı ve Doğumu: Hollanda'daki Türk Toplumunda İki Dilli Çocuk ve Yetişkinlerin Karma Düzenegi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci*

Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri (Turcologica 32) [p. 527]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Hollanda'daki Türk çocuklarının iki dilli durumları ve dili kavrayış biçimleri tartışılmaktadır.

1100. BODROGLİGETİ, A. J. E. (1988). Modern Relevance of the Cultural Heritage of Turks: Turkish in American State Universities (Türklerin Kültürel Mirasının Günümüzle Bağı: Amerikan Devlet Üniversitelerinde Türkiye Türkçesi). *Uluslararası Türk Dili Kongresi (26 Eylül-3 Ekim 1988)*, 393-398. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Bodrogligeti'nin bu çalışması, kendisinden Los Angeles'taki Türkiye Türkçesi çalışmalarının durumu ve Bodrogligeti'nin Türkçe ile ilgili kendi dönemindeki çalışması hakkında bilgi isteyen Yüksek Şura Başkanı Suat İlhan'a cevabıdır. Bu çalışmanın alt başlığı, "Amerikan Devlet Üniversitelerinde Türkiye Türkçesi"dir. ABD'nin akademik sistemindeki Türkiye Türkçesi programların durumları ile ilgilidir. Kaynak materyal olarak klasik çalışmaların kullanımında uygulanması gerektiğini düşündüğü birkaç kurala da değinen Bodrogligeti, Türkiye Türkçesi programının başarısı ve Türk kültürel değerlerinin derslerde uygun kullanımı arasında direkt olarak nedensel bir bağlantı olabileceği sonucuna varmaktadır. Türkiye Türkçesi programına yeterince katılım olmamasının nedenlerini şu şekilde özetlemektedir: Türkiye düşmanlığı propagandası yapan siyasal güçler tarafından oluşturulan önyargılar, Türkiye Türkçesi çalışmalarının Amerika'da derin tarihî köklerinin olmaması, devletin akademiye desteğini kesmesi, Türkçe alanındaki doktoralı öğrencilerin iş bulamaması v.b.

1101. BRENDEMÖEN, B. (1999). Greek and Turkish Language Encounters in Anatolia (Anadoluda Yunanca ve Türkiye Türkçesi Karşılaşmaları). In B. Brendemoen, E. Lanza and E. Ryen (Eds.), *Language Encounters Across Time and Space [Zaman ve Mekân Boyunca Dil Karşılaşmaları]* (pp. 353-378). Oslo: Novus.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1102. BRENDEMOEN, B. (2006). Aspects of Greek-Turkish Language Contact in Trabzon (Trabzon'daki Yunanca-Türkiye Türkçesi Dil Temasının Yönleri). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds.), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 63-73) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Brendemoen bu çalışmasında, Trabzondaki Türkçe ve Rumcanın etkileşimini incelemektedir. Giriş bölümünde, Anadolu Türkçesinin 11. yy.dan sonra Arapça, Farsça ve Anadolu'da konuşulan Ermenice ve Yunanca ile etkileşim içinde olduğunu, bu etkileşimin alıntı sözcüklerden anlaşılacağı gibi biçim bilimi ve söz dizimi bakımından da anlaşıldığını kaydetmektedir. Brendemoen, ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi bakımından Türkçenin Anadolu Rumcasını ve Ermeni ağızlarını büyük ölçüde etkilediğini, ancak Trabzon ağzında Rumca etkisinin baskın olduğunu belirtmektedir. Trabzon ağzının Rumcadan kopyalanmış unsurları barındırdığını belirten Brendemoen, bunun söz diziminde ve zamir kullanımında belirgin olarak görüldüğünü kaydetmektedir. Yazar ayrıca, Rumcanın bir filtre gibi Eski Türkçe unsurlardan kendisine benzeyen özellikleri süzdüğünü ve bu yüzden Trabzon ağzında birçok arkaik özellik bulunduğunu da belirtmektedir.

1103. CLAUSON, Sir G. (1962b) *Turkish and Mongolian Studies (Türkçe ve Moğolca Araştırmaları)*. London: The Royal Asiatic Society.

Clauson bu kitapta, 1500 yıldan daha fazla zamandır yakın temas hâlinde olan Türkçe ve Moğolca arasındaki karşılıklı ödünçlemeleri ve etkileri incelemektedir. Bu kitap; Türkçe konuşan toplulukların eski dönem tarihleri, Türk dillerinin evrimi, Türk dillerinin çeviri yazısı, Türkçenin tarihsel sözlüğünde sözcük düzeni, 8. yy. öncesi Türk dilinin ses bilgisel yapısına ilişkin bulgular, 8. yy. öncesi Türk dilinin sözcük yapısı, 8. yy. öncesi Türk dilinde ekler, 8. yy. öncesi Türk dilinin ses bilgisel yapısının kurgulanması, Uygur alfabesinin geç dönem tarihi, 13. yy. öncesi Moğol

dilinin ses bilgisel yapısı, Türkçe ile Moğolcanın ilişkisi başlıklı bölümlerden oluşmaktadır.

1104. CSATÓ, É. Á. (1988). An International Project on Turkish in North-Western Europe (Kuzeybatı Avrupa'daki Türkiye Türkçesi Üzerine Uluslararası Bir Proje). *Uluslararası Türk Dili Kongresi (26 Eylül-3 Ekim 1988)*, 103-105. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Csató bu çalışmasında, 1986'da Mainz Üniversitesi'nde Lars Johanson'un önderliğinde Kuzeybatı Avrupa'da Türkiye Türkçesinin gelişiminin araştırılması amacıyla uluslararası bir ortaklıkla başlatılan bir projeden bahsetmektedir. Konuyla ilgili 28 Kasım 1987'de yapılan toplantıda Leiden, Mainz, Mannheim, Oslo ve Tilburg Üniversitelerini temsil eden birçok Hollandalı, Alman, Norveçli ve İsveçli bilim insanının katıldığı, görüş bildirdiği ve günümüz Türkiye Türkçesinin Almanya, Hollanda ve Norveç'te konuşulduğu şekliyle dil bilimsel gelişiminin araştırılmasında uluslararası işbirliği yapılması hususunda görüş birliğine varıldığı belirtilmektedir.

1105. CSATÓ, É. Á. and JOHANSON, L. (1998). Turkish (Türkiye Türkçesi). In Johanson and Csató (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 203–235). London/New York: Routledge.

Csató ve Johanson bu çalışmanın giriş bölümünde; Türkiye Türkçesinin Oğuz grubunun en çok konuşulan üyesi olduğunu ve çağdaş Türkiye Türkçesinin, Osmanlı Türkçesinden, İstanbul ağzı temel alınarak geliştirildiğini ifade etmektedirler. Türkiye Türkçesinin, en iyi belgelenmiş Türk dili olduğunu belirten Csató ve Johanson; Türkiye Türkçesini ses sistemi, biçimsel ses bilimi, yazım özellikleri, biçim bilimi, söz dizimi ve söz varlığı açısından incelemektedirler. Ses sistemi bölümünde; ünlülerin ve ünsüzlerin betimlenmesi, hece yapıları, eklerde ve birincil köklerde biçimsel ses bilimi değişimleri, ünsüz benzeşmeleri, bürün olgusu ve imla konusu yer almaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; ad ve fiil eklerinin kullanım özellikleri, sayılar, isim çekimi, iyelik ve

durum ekleri, sıfatlar, zamirler, kişi işaretleyicileri, fiil yapıları, fiil gövde oluşumu, bitimli-bitimsiz yapılar, kip ve soru yapıları ele alınmaktadır. Söz dizimi bölümünde; ad öbekleri, belirtme sıfatları, niceleyiciler, niteleyiciler, birleşik sözcükler, ilgi cümlecikleri, durum işaretleme, edat grupları, fiil öbekleri, bitimli-bitimsiz cümle yapıları, cümle öğelerinin diziliş biçimleri, uyum kuralları, “olmak”, “bulunmak” ve “sahip olmak” ifadeleri, bildirme eki kullanılmayan (isim cümleleri) cümlecik çeşitleri, olumsuzluk, sıralama, fiil çatısı ilişkileri, cümlecik birleştirme, tümleş yan cümlecikleri, bağılı bitimli cümlecikler, zarf-fiil cümlecikleri, zarf-fiilden sonra gelen fiili niteleyen veya nitelemeyen cümlecikler, şart cümlecikleri ve metin söz dizimi konusu betimlenmektedir. Çalışma, söz varlığı bölümünden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1106. CÜCELOĞLU, D. and SLOBIN, D. I. (1980). Effects of the Turkish Language Reform on Person Perception (Türk Dil İnkılabının Kişi Algısı Üzerindeki Etkileri). *Journal of Cross-Cultural Psychology (Kültürlerarası Psikoloji Dergisi)*, 11(3), 297–326. <https://doi.org/10.1177/0022022180113005>

Bu çalışmaya göre, Türk dil inkılabının bir sonucu olarak çağdaş Türkiye Türkçesi, yeniden biçimlendirilmiş bir dizi biçemi kapsamaktadır. Bu yayılımın iki siyasi sonucu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, geleneksel sözcük hazinesinin nüfusun sağcı, gelenekçi ve dindar kesimleri tarafından tercih edilmesidir. Diğeri ise, reforme edilmiş terimlerin solcu, yenilikçi ve laik kesimler tarafından tercih edilmesidir. Bu çalışmada, Türk öğrencilere yazarları çeşitli davranışsal ve anlamsal değişken ölçeklerde derecelendirme göreviyle sadece geleneksel veya reforme edilmiş sözcük hazinesinde farklılık gösteren eşleşen paragraf çiftleri sunulmaktadır. Öğrenciler iki stili farklı bir şekilde değerlenmiştir ve yazarlara tutum ve değerleri yalnızca sözcük seçimi temelinde atfetmiştir. Ayrıca, bu tür atıflar ve değerlendirmeler öğrencinin kendi siyasi konumuyla ilgilidir.

1107. DORLEIJN, M. (2006). Turkish-Kurdish Language Contact (Türkiye Türkçesi-Kürtçe Dil Teması). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds.), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 74-94) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Dorleijn bu çalışmada, Türkiye Türkçesi-Kürtçe dil ilişkisini ele almakta, bu çalışmanın Türkiye Türkçesinin Kürtçe üzerindeki etkisini ortaya koymak, Diyarbakır'da konuşulan Kürtçenin diğer bölgelerde konuşulan Kürtçeden daha farklı olduğunu göstermek amacıyla yapıldığını belirtmektedir. Diyarbakır bölgesinde dil ilişkisini oluşturan çerçeveyi çizen yazar, daha sonra araştırmasında temel aldığı veri hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Kürtçedeki sözcüksel, biçim bilimsel ve söz dizimsel değişimlerin incelendiği bölümün ardından biçimsel-söz dizimsel değişimler ele alınmaktadır. Yazar, bölgede Türkiye Türkçesi-Kürtçe karışık ve Kürtçe-Arapça karışık bir dilin kullanıldığını ifade ederken, Kürtçede sözcüksel ve söz dizimsel kopyalamanın çok yoğun olarak kullanıldığını belirtmektedir.

1108. DYER, E. R. (1976). Sign Language Agglutination: A Brief Look at ASL and Turkish (İşaret Dili Bağlantısı: Amerikan İşaret Dili ve Türkiye Türkçesi İşaret Diline Kısa Bir Bakış). *Sign Language Studies (İşaret Dili Çalışmaları)*, 11, 133–148. <http://www.jstor.org/stable/26203173>

Dyer'in bu çalışmasına göre, Amerikan işaret dilinin (ASL) Markowicz tarafından bahsedilen dillerden biri olan Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılması fikri, birtakım endişelerden ve ASL söz diziminin gözlemlenebilir iki özelliği olan “ifade tutumluluğu” ve “eklemeli stratejisi”nden ortaya çıkmıştır. Dil bilimi ile ilgili tanınmış çalışmalarda Amerikan işaret dilinde bulunan bu iki özelliğin, Türkçe gibi eklemeli dillerle ilişkili olduğu görülmüştür.

1109. EKMEKÇİ, Ö. F. (1979). Acquisition of Turkish: A Longitudinal Study on the Early Language Development of a Turkish Child (Türkiye Türkçesinin Edinimi: Bir Türk Çocuğunun Erken Dil Gelişimi Üzerine Uzun Soluklu Bir Çalışma). (Doctoral dissertation, The University of

Texas, Austin, 1980, 221 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 40(7), 4001-A.

Ekmekçi'nin doktora tezi olan bu çalışmanın amacı, dil ediniminde evrensel olduğuna inanılan etkenlerin uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi doğrultusunda bir Türk çocuğunun dil edinimini araştırmaktır.

1110. EKMEKÇİ, Ö. F. (1986b). The Developmental Errors in the Pre-School Turkish Children's Speech (Okul Öncesi Dönem Türk Çocuklarının Konuşmalarındaki Gelişimsel Hatalar). *Proceedings of the Turkish Linguistics Conference (Türk Dil Bilimi Kurultayı Bildirileri)*. İstanbul: Boğaziçi University.

Bu çalışma, okul öncesi dönem Türk çocuklarının konuşmalarındaki dil bilgisi hatalarına dikkat çekmek ve bu hataların kaynağını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada kullanılan veriler, yaşları 2-5 arasında değişen tek dilli 60 Türk çocuğunun konuşmalarında gözlemlenen 384 hatalı sözden oluşmaktadır.

1111. EKMEKÇİ, Ö. F. (1987). Creativity in Language Acquisition Process (Dil Edinim Sürecinde Yaratıcılık). In H.E. Boeschoten and L.T. Verhoven (Eds.), *Studies on Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları)* (pp. 203-210). Tilburg: Tilburg University.

Bu makalenin amacı, çeşitli Türk çocuklarından derlenen yenilikleri analiz etmek ve yeni sözcüklerin yaratılmasında kullanılan yolları araştırmaya çalışmaktır.

1112. ERGUVANLI-TAYLAN, E. (1976). Scope of Presupposition in Turkish Interrogatives (Türkiye Türkçesi Soru Cümlelerinde Önsayıltının Kapsamı). (Master's thesis, The University of California, Los Angeles, 88 p.).

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1113. ESİN, E. (1989). The Cosmic Man in Turkish Text and Iconography (Türkiye Türkçesi Metin ve İkonografide Kozmik Adam). *Religious and Lay Symbolism (Dinî ve Laik Sembolizm)*, 114-123.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1114. FRIEDMAN, V. A. (1981). Admirativity and Confirmativity (Hayranlık ve Doğrulama). *Zeitschrift für Balkanologie (Balkanoloji Dergisi)*, 17(1), 12-28.

Bu çalışmada Friedmen, 1980 yılında yazdığı “The Study of Balkan Admirativity: Its History and Development (Balkan Hayranlığının İncelenmesi: Tarihi ve Gelişimi) adlı çalışmasındaki tartışmayı devam ettirmektedir. Friedmen, Türkiye Türkçesinde ve Balkan Slavcasında kesin geçmişin doğrulama ile belirtildiğini, ancak kesin olmayan geçmişin belirtilmediğini ve hayranlık içeren çeşitli işlevlere sahip olduğunu savunmaktadır.

1115. FRIEDMAN, V. A. (2003). *Turkish in Macedonia and Beyond. Studies in Contact, Typology and Other Phenomena in the Balkans and the Caucasus [Makedonya ve Ötesinde Türkiye Türkçesi. Balkanlar ve Kafkaslarda Temas, Tipoloji ve Diğer Olgular Üzerine Çalışmalar]* (Turcologica 52). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, Friedmen’in 1978’den beri çeşitli kaynaklarda yayınlanan makalelerine dayanmaktadır. Bu makalelerde yazar; sözlü kategoriler, dil teması, tipoloji, ağız bilimi ve Balkanlardaki Türk diline ve şimdiki veya eski Türk topraklarındaki Balkan ve Kafkas dillerine ait diğer konular hakkındaki araştırmalarını sunmaktadır. Bölümlerin çoğu, Makedonca veya Makedonya’da konuşulan dillerle olan ilişkilere odaklanmaktadır.

1116. FRIEDMAN, V. A. (2006). West Rumelian Turkish in Macedonia and Adjacent Areas (Makedonya ve Bitişik Bölgelerde Batı Rumeli Türkçesi). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds.), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 27-45) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Friedmen bu çalışmada, Batı Rumeli Türkçesi (BRT) ve dil ilişkisi üzerinde durulmaktadır. Friedmen; Batı Rumeli Türkçesini ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, yapı kopyalanması (calques) ve sözcük hazinesi bakımından beş başlık altında, Balkanlarda konuşulan dillerle karşılaştırmaktadır. Yazar, bu araştırmasında veri olarak Balkan Türk ağızları üzerine daha önce yapılmış olan çalışmaları kullanmıştır. Yazara göre, günümüzde Balkan dil biliminde Türkçe, ikinci derecede önemi olan bir dildir. Hint-Avrupa dillerinin konuşulduğu Balkanlarda (Arnavutça, Yunanca, Balkan Slav ve Balkan Romen dilleri) yoğun bir dil ilişkisi bulunmaktadır. Yazar; BRT'nin ses bilimsel olarak Arnavutça ve Slav lehçeleri ile büyük bir benzerlik gösterdiğini, BRT'nin etkileşimde bulunduğu dillerden en fazla söz dizimi bakımından etkilendiğini, sözcük hazinesi açısından BRT'nin etkileşimde bulunduğu dillere büyük oranda sözcük verdiğini, bu nedenle buradaki Türkçenin baskın bir özellik gösterdiğini kaydetmektedir.

1117. GALIN, M. (1989). *Turkish Sampler. Writings for All Readers (Türkiye Türkçesi Örnekleyici. Tüm Okurlar İçin Yazılar)*. Indiana: Indiana University.

Bu çalışma, “Atatürk’ün Çocukları”nı devralan okul müfredatı cumhuriyet dil biliminden eski halk edebiyatını, yeniden keşfedilmiş çağdaşlığın 1960-70’ler kurgusunu ve 1980’lerin postmodern eğilimlerini barındıran, geçmiş yüzyıla kadar uzanan ve bütün seviyelere hitap eden edebî bir antoloji kitabıdır. Seçmeler; çok kolay, kolay, orta ve zor olmak üzere dört seviyede tasarlanmış, metinler tür ve kaynağa göre çapraz olarak listelenmiştir.

1118. GÖKSEL, A. and KERSLAKE, C. J. (2005a). *Turkish: A Comprehensive Grammar (1st ed.) [Türkiye Türkçesi: Kapsamlı Bir Dil Bilgisi (1. Baskı)]*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203340769>

Göksel ve Kerslake’nin bu kitabı, çağdaş Türkiye Türkçesindeki gerçek kullanım kalıplarına odaklanarak, dilin yapısının ses, sözcük ve cümle

gibi her düzeyde ayrıntılı ve sistematik bir tanımını sunan dil bilgisi başvuru kaynağıdır.

1119. GÖKSEL, A. and KERSLAKE, C. J. (2005b). *Turkish: An Essential Grammar [Türkiye Türkçesi: Temel Dil Bilgisi]*. Routledge.

Bu çalışma; sözcükleri ve cümleleri doğru bir şekilde anlama ve yapılandırma konusunda rehberlik sunan, telaffuz kılavuzu, net dil bilgisi açıklamaları, tercüme eşliğinde günlük ve resmî konuşmadan örneklerin sık kullanımı, açıklamaları tamamlamak için açıklayıcı tablolar, bir dizi ek ve dil bilgisi terimlerinin tüm sözlüğü gibi özellikler içeren temel Türkiye Türkçesi dil bilgisidir. Kitabın sonunda, kısa dil bilimi terimleri sözlüğü de verilmiştir.

1120. GRANNES, A. (1987). Turkish Influence on Bulgarian (Bulgar Türkçesi Üzerinde Türkiye Türkçesinin Etkisi). *Folia Slavica (Slav Çalışmaları)*, 8(2-3), 224-249.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1121. HŘEBÍČEK, L. (1985). Text as a Unit and Co-Reference (Bir Birim ve Eşgönderge Olarak Metin). In Thomas T. Ballmer (Ed.), *Linguistics Dynamics: Discourses, Procedures and Evolution (Dil Bilimi Dinamikleri: Söylemler, İşlemler ve Evrim)*, (pp. 190-198). Berlin - New York: de Gruyter.

Bu çalışma, bir metindeki bazı temel eşgönderge ilişkileriyle alakalıdır. Metin dil bilgisi, bir metnin bir birim hâlinde oluşturulduğu kuralları formüle eder. Farklı ilişkiler, biçim birimler, sözcükler, cümleler veya daha yüksek bileşenler gibi farklı parçaları birbirine bağlar. Metnin bağdaşıklığının dayandığı bu kısımlar sürerli veya süreksiz/serpik olabilir.

1122. IŞIK-GÜLER, H. and RUHİ, Ş. (2010). Face and Impoliteness at the Intersection with Emotions: A Corpus-Based Study in Turkish (Duyguların Kesiştiği Noktada Yüz (Dil Etkileşiminde Takınılan Tutum)

ve Nezaketsizlik: Türkiye Türkçesinde Derlem Temelli Bir Çalışma). *Intercultural Pragmatics (Kültürlerarası Edim Bilimi)*, 7/4, 625–660.

Işık-Güler ve Ruhi bu çalışmada, rahatsız edici olay(lar)da yer alan duyguların doğası aracılığıyla kabalığın temellerini incelemek amacıyla derlem temelli bir yaklaşım kullanmaktadırlar.

1123. İMER, K. (1987). A Study of Schoolchildren's Use of Standard Turkish (Okul Çağındaki Çocukların Ölçünlü Türkiye Türkçesi Kullanımı Üzerine Bir Araştırma). In L. Verhoeven and R. Boeschoten (Eds.), *Studies on Modern Turkish [Çağdaş Türkiye Türkçesi Araştırmaları]* (pp. 211-217). Tilburg: Tilburg University Press. **Aynı çalışma:** *Turkologischer Anzeiger (Türkoloji İle İlgili Yayınlar Dergisi)*, 14(334), 211-216.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1124. JANSE, M. (2009). Greek-Turkish Language Contact in Asia Minor (Anadolu'da Yunanca-Türkiye Türkçesi Dil Teması). *Études Helléniques [Eski Yunan Araştırmaları]*, 17, 37–54.

Janse bu çalışmada; yoğun bir şekilde Türkleştirilmiş değişkeler, yani Orta Kapadokya Aksó ve Mistí ağızları, Güneybatı Kapadokya Araván, Ghúrzono ve Ferték ağızları ve Güneydoğu Kapadokya Ulağaç ve Semendere ağızları üzerinde durmaktadır. Janse, hem ikincil hem de birincil kaynaklardan elde edilen daha kapsamlı kanıtlar esasında aşırı bir dil teması örneğini göstermeyi amaçlamaktadır.

1125. JOHANSON, L. (Ed.) (1998). *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics [Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri]* (Turcologica 32). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

İlki 1982'de Berkely'de gerçekleştirilen ve iki yılda olmak üzere değişik ülkelerde tertip edilen toplantıların yedincisi Lars Johanson ve çalışma arkadaşlarının ev sahipliğinde 1994'te Almanya'nın Mainz şehrinde gerçekleştirilmiştir. Bu eser, toplantının dördüncü yılında Harrassowitz

yayınevinin Turcologica serisinin 32. kitabı olarak yayımlanmıştır. Kitap, Johanson'un Mainz Toplantısı'na nasıl gelindiğini anlatan ve bu toplantıyı tanıtan kısa bir giriş yazısıyla başlamaktadır. Sonrasında, eserde yer alan 49 makale ihtisas alanlarına göre sınıflandırılmaktadır. Lehçe ve ağızlarıyla Türkçenin ses ve şekil bilgisi, temel yapısı ve cümle kuruluşu, yardımcı yapılar, üslûp, genel dil bilimi açısından Türkçenin öğrenilmesi, tarihi ve karşılaştırmalı konularla uygulama alanına ilişkin yazılar içeren bu kitap, 14 bölümden meydana gelmektedir.

1126. KAHANE, H., KAHANE, R. and TIETZE, A. (1988). *The Lingua Franca in the Levant. Turkish Nautical Terms of Italian and Greek Origin (Levant'taki Geçer Dil. İtalyanca ve Yunanca Kökenli Türkiye Türkçesi Denizcilik Terimleri)*. İstanbul: ABC Kitabevi.

Levant'ta Geçer Dil üzerine yapılan bu çalışmada, Türkiye Türkçesi sözcük bilgisinin belirli (anlamsal ve tarihsel olarak iyi tanımlanmış) bir alanının yorumlanması ve Akdeniz'in dil bilimsel-kültürel birliğinin kısa köken bilimsel taslaklar biçiminde gösterilmesi amaçlanmaktadır.

1127. KAPPLER, M. (2010). *Turkish Language Contacts in Southeastern Europe. Articles in Italian, German, French and English (Güneydoğu Avrupa'da Türk Dili Temaları. İtalyanca, Almanca, Fransızca ve İngilizce Makaleler)*. (Analecta Isisiana: Ottoman and Turkish Studies 61). İstanbul: İsis.

Kappler'in bu çalışması, İstanbul, Balkanlar ve Yunanistan'da var olan dil temaları ve çok dilli alanlar hakkındadır.

1128. KARABAŞ, S. (1984). A Note on Ideology in Some Turkish Idioms (Bazı Türkiye Türkçesi Deyimlerde İdeoloji Üzerine Bir Not). *International Journal of Turkish Studies (Uluslararası Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi)*, 3, 117-122.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1129. KILIÇASLAN, Y. (1994). *Information Packaging in Turkish (Türkiye Türkçesinde Bilgi Paketleme)*. Unpublished master's thesis (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), University of Edinburgh, Edinburgh.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1130. KORNFILT, J. (1990). Turkish and the Turkic Languages (Türkiye Türkçesi ve Türk dilleri). In Bernard Comrie (Ed.), *The World's Major Languages, 2nd Edition (Temel Dünya Dilleri, 2. Baskı)* (pp 519-544). London: Routledge.

Kornfilt bu çalışmasında; Türk dillerinin sınıflandırılması, Türkiye Türkçesinin gelişmesi, ses bilgisi, biçim bilgisi ve cümle bilgisini ele almaktadır. Bu çalışmaya göre, bir dil ailesinin adı olan *Turkic (Türk dilleri)* ile bir dilin adı olan *Turkish (Türkiye Türkçesi)* arasında terminolojik bir ayrım yapılmalıdır. Türk dili ailesi içinde Türkiye Türkçesi, konuşurların sayısı bakımından şimdiye kadar en büyük dil olmasına rağmen, Türk dilleri konuşurlarının toplam sayısının sadece yüzde 30 kadarını temsil eder. Türk dillerinin temel coğrafi bölgeleri: (1) Türkiye (Türkiye Türkçesi), (2) eski Sovyetler Birliği ve İran: Kafkasya ve Kuzeybatı İran (örn. Azeri Türkçesi), eski Sovyet Orta Asyası, Kazakistan ve Güney Sibiry (örn. Özbek, Kazak, Türkmen ve Kırgız Türkçeleri) ve Volga üzerinde (örn. Tatar Türkçesi). Bir Türk dili [ana dil konuşurları tarafından adlandırıldığı şekliyle Yakut (Saha) Türkçesi] Kuzey Sibiry'da konuşulur (10 eski Sovyet bölgesindeki bir yerleşik topluluktan fazlası, bir Türk dili ana dil konuşurudur. Buna ek olarak, Kuzeybatı Çin'de (özellikle Uygur ve Kazak) önemli Türk dili konuşuru topluluklar da vardır. Dil bilimsel yapı bakımından, Türk dilleri birbirine çok yakındır ve aşağıda betimlenen Türkçenin (örn. ünlü uyumu, eklemeli biçim bilimi, fiilin sonda olduğu sözcük sıralaması, isimleştirilmiş yan cümleler) göze çarpan çoğu özelliği sadece küçük değişikliklerle neredeyse bütün Türk dilleri için geçerlidir. Bu yapı benzerliği, Türk dillerinin tam sayısını ve onların sınırlarını belirlemeyi ve onları alt sınıflara ayırmayı zorlaştırır. Sadece bir Türk dili, Orta

Volga'da konuşulan Çuvaş Türkçesi, diğer bütün Türk dillerinden tamamıyla farklıdır. Türk dilleri ailesinin dış genetik ilişkileri tartışmalıdır. Altay filumunu (dil birliğini) oluşturmak için en yaygın kabul gören ilişki, Moğol dilleri (Moğolistan, Kuzeydoğu Çin ve eski SSCB'nin bazı bölgelerinde) ve Tunguz dilleriyledir (Sibirya ve kuzeydoğu Çin); bu üç dil ailesi arasındaki tipolojik (sınıflandırma benzerlikleri) benzerlikler dikkat çekici olsa da paylaşılan sözcük hazinesinin ortak kökenden ziyade, yoğun temasın sonucu olduğu tartışılmasına rağmen [örn. ünlü uyumu, SOV (subject-object-verb-özne, nesne, fiil-söz dizimi sınıflandırması] genetik ilişkiyi ispatlamaz. Daha cesur hipotezler Altay dil birliğini doğuda Koreceye, hatta Japoncaya kadar; veya kuzeyde Ural dil ailesine kadar (Ural-Altay dil birliğini sağlamak için) dâhil eder. Türkiye Türkçesi, nüfusunun yüzde 90'ından fazlasının, yani yaklaşık 70 milyon insanın ana dil konuşuru olduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî ve egemen dilidir. Türkiye Cumhuriyeti'ndeki en büyük dilsel azınlığı ağırlıklı olarak Türkiye'nin güneydoğusunda Kürtçe konuşanlar oluşturmaktadır. Küçük azınlıktaki dil toplulukları tarafından konuşulan diller; Arapça, Kafkas dilleri ve özellikle ülkenin Avrupa kesiminde, Moldova'da öncelikli olarak konuşulan, yakından ilişkili bir Türk dili olan Gagavuz Türkçesidir. Türkiye Türkçesi, aynı zamanda Kıbrıs'ta (Yunanca ile birlikte) nüfusun yüzde 18-19'u veya yaklaşık 140.000 kişi tarafından konuşulan ortak resmî dildir. Ama Türkiye dışında en büyük Türkiye Türkçesi konuşuru sayısı, belki de bir milyona yakın Balkanlar'da, özellikle Bulgaristan'da, ama aynı zamanda eski Yugoslavya'da (özellikle Makedonya) ve Yunanistan'dadır. Türkoloji literatüründe Türk dillerinin en yeterli coğrafi gruplandırılması konusunda ortak bir anlaşma olmamasına rağmen, Oğuz (Güneybatı) grubu içinde Gagavuz Türkçesi ve Azeri Türkçesi; Doğu grubunda ise Türkmen Türkçesi ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nde konuşulan çağdaş dilleri sınıflandıran kaynaklarla ilerlemek gerekir. Doğu grubunda, bazı kaynaklar aşağıdaki ağızlardan oluşan *Osman* (*Ottoman*) diye adlandırılan bir alt grup ayrımı yapar: Rumeli, Anadolu ve Güney Kırım. çağdaş Türkiye Türkçesi, Anadolu'nun İstanbul ağzının

bir standardizasyonunu temsil eder. Bu grubun ata dili tam olarak net değildir. Ancak, Orta Asya Türk dillerinin atası Orhun Yazıtları ve Eski Uygur yazmaları gibi en eski yazıtlardır; Güneybatı dilleri muhtemelen Çin yıllıklarında bahsedilen “Batı Türküt” dilinden gelmektedir. Bu grubun ata dilleri Eski Anadolu Türkçesi ve Eski Osmanlı Türkçesidir. Her iki dili birbirinden ayırt edecek açık biçimde tanımlanmış bir ölçüt olmadığından, bu tanımlamalar yanıltıcı olabilir.

1131. KORNFILT, J. (1997). *Turkish (Descriptive Grammars) [Türkiye Türkçesi (Betimleyici Dil Bilgisi)]*. London: Routledge.

Bu kitap; söz dizimi, cümle bilgisi, biçim bilgisi, ses bilgisi, sözlük bilgisi ve yansımalarla ünlemlere özel vurgu yapan, Türkiye Türkçesi dil bilgisinin tüm bileşenlerinin kapsamlı ve betimleyici bir çalışmasıdır. Söz dizimi başlığı altında “Genel Özellikler” bölümü cümle tipleri ve sıralanma alt başlıklarından; “Yapısal Sorunlar” bölümü cümlelerin yapısı, sıfat öbekleri, zarflık öbekler, edat öbekleri ve ad öbekleri alt başlıklarından; “Sıralama” bölümü sıralama için kullanılan yollar, cümlelerin sıralanmasında göz ardı edilebilecek ve edilemeyecek birimler ve temel ulamların sıralanmasında göz ardı edilebilecek ve edilemeyecek birimler alt başlıklarından; “Olumsuzluk” bölümü olumsuz cümle oluşturma yolları, parça olumsuzluğu, bir cümlede birden çok olumsuz birim, olumsuz birimler ve sıralı yapılardaki konumları, daha yüksek bir yan cümle olumsuzluğu tarafından belirtilen bağımlı bir yan cümledeki fiilin olumsuzluğu başlıklarından; “Yinelem” (Anafora) bölümü yinelem yolları, yinelemsel ifadelerdeki yapı ve yön sınırlamaları, tümleçlerde yer alan yinelemsel birimler alt başlıklarından; “Dönüşlülük” bölümü dönüşlülüğün ifade yolları, dönüşlülüğün kapsamı, dönüştürücü birimin fiil eki olduğu durumda yan cümleler arası dönüşlülük, yan cümledeki dönüşlü zamirin konumsal olasılıkları, dönüştürücü birimin fiil eki olmadığı durumda dönüştürücü birim ile öncül arasındaki özgün bağlantılar, isimleşmiş yan cümlelerdeki dönüşlülük, ad öbeklerindeki dönüşlülük, herhangi bir açık öncülün olmadığı dönüşlü yapılar, dönüşlü yapıların diğer kullanımları alt başlıklarından; “İşteşlik” bölümü işteş

bağıntıların ifade yolları, işteş bağıntıların kapsamı, işteşleştiren birimin fiil eki olduğu durumdaki işteşlik bağıntıları, yan cümledeki işteş zamirin konumsal olasılıkları, işteşleştirici birimin fiil eki olmadığı durumda işteşleştirici birim ile öncül arasındaki özgün bağlantılar, isimleşmiş yan cümlelerde işteş bağıntılar, ad öbeklerinde işteş bağıntılar, herhangi bir açık öncülün olmadığı işteş yapılar ve işteş yapıların diğer kullanımları alt başlıklarından; “Karşılaştırma” bölümü karşılaştırma yolları, karşılaştırma yan cümlesi ile ona bağlı yan cümle arasında özdeşlik ulamı adı altında göz ardı edilen birimler, karşılaştırma yan cümlesi ile ona bağlı yan cümle arasında özdeşlik ulamı adı altında göz ardı edilemeyecek birimler, karşılaştırma yan cümlesi ile ona bağlı yan cümle arasında özdeşlik ulamı adı altında göz ardı edilmemesi gereken birimler, iki ayrı karşılaştırma biçimi arasındaki farklar: “karşılaştırma edatı + kısaltılmış karşılaştırma yan cümlesi” ve “edat + standart karşılaştırma, bağlılışık karşılaştırma alt başlıklarından; “Eşitlik” bölümü eşitliği ifade yolları, eşitlik yan cümlesi ile ona bağlı yan cümle arasında özdeşlik ulamı adı altında göz ardı edilen birimler, eşitlik yan cümlesi ile ona bağlı yan cümle arasında özdeşlik ulamı adı altında göz ardı edilemeyecek birimler, eşitlik yan cümlesi ile ona bağlı yan cümle arasında özdeşlik ulamı adı altında göz ardı edilmesi gereken birimler, iki ayrı eşitleme biçimi arasındaki farklar: “eşitlik edatı + kısaltılmış eşitlik yan cümlesi” ve “edat + standart eşitleme”, bağlılışık eşitleme alt başlıklarından; “İyelik” bölümü iyelik ifade eden cümlelerin kuruluşu, devredilebilir ve devredilemez iyelik ifadeleri arasındaki farklar, kalıcı ve geçici iyelik ifadeleri arasındaki farklar, eşyaya, hayvana ve insana bağlı iyeliklerin ifadesindeki farklar, geçmiş ve geniş zamana bağlı iyeliklerin ifadesindeki farklar alt başlıklarından; “Vurgu” bölümü cümle vurgusunun ifadesi, kurucu vurgunun ifadesi ve evet/hayır sorularının odağı başlıklarından; “Konu” bölümü bir cümlenin konusunu gösterme yolları, konulaştırılabilen birimler ve konulaşmada zorunlu olan ve olmayan durumlar alt başlıklarından; “Zorunlu Değiştirim” bölümü bir cümlede verilen bazı konumlara zorunlu olarak veya tercihen geçen zorunlu kurucularla sağlanan oluş alt başlığından; “Diğer Oluş

Hareketleri” bölümü bir birimin bir konumdan başka bir konuma hareketini içeren diğer oluşlar alt başlığından; “Daha Küçük Cümle Tipleri” tek başına bir bölümden; “Sözcük Sınıfları İçin İşletimsel Tanımlamalar” bölümü isim, zamir, fiil, sıfat, edat, sayı ismi ve diğerleri alt başlıklarından oluşmaktadır. Yapı bilgisi başlığı altında “Çekim” bölümü isim çekimi, zamirler, fiil yapısı, sıfatlar, edatlar, sayı isimleri, zarflar, ekler alt başlıklarından; “Türetme” bölümü isim türetme, fiil türetme, sıfat türetme, zarf türetme, diğer olasılıklar ve karmaşık edatlar alt bölümlerinden oluşmaktadır. Ses bilgisi başlığı altında, “Ses Bilgisel Bölümler” bölümü dilin ayırıcı parçaları, anlamlı ses birimleri ve ses bilgisel ayrımları içeren parçaların listesi alt başlıklarından; “Sesletim” bölümü kabul edilebilir parçalar ve parça birleşmeleri, ünsüz yığılmaları, sözcük çevresinde ünlüler, olası sözcük yapıları ile sözcüksel biçim birimlerinin yapısı arasındaki uygunluk, hece yapısı, bitişken olan veya olmayan bölümlerin ve ses yığınlarının sesletimleri arasındaki sınırlılıklar alt başlıklarından; “Parçalarüstü” bölümü çeşitli parçalardaki uzunlukların farklı dereceleri, Türkçede vurgu, ses yüksekliğinin işlevi ve cümle tonlaması alt başlıklarından; “Yapı Ses Bilgisi” bölümü parçalar arasındaki nöbetleşmeler/değişimler, göçüşme süreçleri, birleşme ve ayrışma süreçleri, düşme ve türeme süreçleri, ikizleşme süreçleri alt başlıklarından; “Yapı Ses Bilgisi” bölümü birleşme ve yapı bilgisel parçalardaki vurgunun sürekliliği, vurgunun devri ve bu devirlerin nedenleri ve gövdelerin ses bilgisel yapısı ve geçirdiği yapı bilgisel süreçler bakımından vurgu konumunun tahmin edilebilirliği alt başlıklarından oluşmaktadır. Yansımalar ve ünlemler başlığı altında “Türkçede Yansımalar Var Mı?” ve “Sözcüklerin Ses Bilgisel Yapılarını Dikkate Alarak Kuralları Belirlenemeyen Ünlemler” bölümleri yer almaktadır. Sözlük bilgisi başlığı altında “Yapılanmış Anlam Bilgisel Alanlar” bölümü akrabalık isimleri, renk isimleri, vücudun bölümleri, yemek isimleri ve yemek terminolojisi, temel sözcük hazinesi alt başlıklarından oluşmaktadır. Çalışmanın sonunda kaynakça ve konu dizini yer almaktadır.

1132. LEWIS, G. L. (1988). *Turkish Grammar* (2nd Edition) [*Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi* (2. Baskı)]. Oxford: Oxford University Press.

Geoffrey Lewis'ın bu kitabı, Türkiye Türkçesinin söz dizimi, biçim bilimi, ses bilimi ve yazım açısından detaylı bir şekilde ele alındığı kapsamlı bir dil bilgisi kitabıdır. 24 bölümden oluşan kitabın sonuç bölümünde yer alan “Cümle Analizi” ve “İlave Örnekler” kısmında temel cümlelerle karmaşık Osmanlı Türkçesi yapılar yer almaktadır. Kaynakça ile birlikte detaylı bir dizin de eklenmiştir.

1133. NÉMETH, J. and HALASI-KUN, T. (1962). *Turkish Grammar (Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi)*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
<https://doi.org/10.1515/9783112317150>

Németh tarafından Almanca yazılmış ve Halasi-Kun tarafından İngilizceye çevrilmiş olan bu çalışma, Türkiye Türkçesi dil bilgisini ele almaktadır. Bu kitapta, Türkiye Türkçesi yazım bilgisi, ses bilgisi, biçim bilimi ve söz dizimi açısından incelenmektedir.

1134. NÉMETH, J. and HALASI-KUN, T. (1966). *Turkish Reader for Beginners (Yeni Başlayanlar İçin Türkiye Türkçesi Okuma Parçaları)*. The Hague and Paris: Mouton.

Németh tarafından Almanca yazılmış ve Halasi-Kun tarafından İngilizceye çevrilmiş olan bu çalışma, yeni başlayanlar için Türkiye Türkçesi okuma parçaları içermektedir.

1135. NYMAN, L. E. (1976). Turkish Influence on the Islamic Republic of Eastern Turkestan (Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nde Türkiye Türkçesi Etkisi). *Materialia Turcica (Türkçe Malzemeler)*, 2, 12-24. Lund: Lund University.

Nyman bu çalışmasında, kısa ömürlü Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nde (1933-1934) diğer yabancı güçlerle rekabet hâlindeki Türkiye Türkçesinin etkisinin nasıl ve ne şekilde sürdürüldüğüne dair bir ön araştırma yapmayı amaçlamaktadır.

1136. OSTANSKA, B. (1990). Language of the 17th Century Turkish Folk Songs (17. yy. Türkçe Halk Türkülerinin Dili). *Prace Językoznawcze (Dil Bilimi Çalışmaları)*, 101, 71-95.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1137. PEUSER, G. and FITTSHEN, M. (1977). On the Universality of Language Dissolution: The Case of a Turkish Aphasic (Dil Ölümünün Evrenselliği Üzerine: Bir Türkiye Türkçesi Söz Yitimi Örneği). *Brain and Language (Beyin ve Dil)*, 4, 196-207.

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ile ilgili söz yitimi durumu tanımlanmıştır. Sondan eklemeli bu dil ile çekimli Hint-Avrupa dilleri arasında, söz yitimine uğramış dil ölümü söz konusu olduğunda güçlü bir benzerlik olduğu bulunmuştur.

1138. PETROU, M. (2018). Spoken Turkish of the Komotini Region: Phenomena of Language Contact (Gümölcine Bölgesinde Konuşulan Türkiye Türkçesi: Dil Teması Olgusu). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery*, 1st ed. (Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar, 1. Baskı) [pp. 295–308] (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvckq4v1.18>

Bu makalede, Gümölcine ve çevresinde konuşulan Türkiye Türkçesindeki temas kaynaklı bazı olgular örneklendirilmektedir.

1139. POURHOSSEIN, S. (2016). *Animal Metaphors in Persian and Turkish Proverbs: A Cognitive Linguistic Study (Türkiye Türkçesi ve Farsça Atasözlerinde Hayvanlarla İlgili Deyim Aktarmaları: Bilişsel Dil Bilimsel Bir Çalışma)*. Unpublished doctoral dissertation (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara, Hacettepe University.

Bilişsel Metafor Kuramını yöntem olarak benimseyen bu çalışma, Pourhossein'in, çevrelerinde bulunan hayvanların metaforik olarak kullanımıyla iki komşu ülkenin halkları olarak Türk ve İranlıların

dünyayı benzer ya da farklı biçimlerde nasıl kavramsallaştırdıkları sorusuna yanıt aradığı doktora tezidir. Tezin araştırma sorularını yanıtlamak amacıyla, temel olarak Türkçe ve Farsça atasözlerinde hayvan metaforları içeren kaynak-alan-yönelimli bir çalışma planlanmıştır. Kültürel ve bilişsel açıdan zenginliği atasözlerinin araştırma materyali olarak seçilmelerinde önemli bir rol oynamıştır. Türkçe ve Farsça ortalama 12000 atasözünün taranmasından sonra, çalışmada kullanılmak üzere 171 Farsça ve 187 Türkçe atasözü seçilmiştir. Bu amaçla toplanan veri hem betimleyici ve hem de bilişsel açılardan çözümlenmiştir. Çalışmanın hayvanların türü, kullanım sıklığı ve yaşadıkları ortam açılarından yapılan betimleyici çözümlemesinin sonuçları Türkçe ve Farsça atasözleri arasında hem benzerlik ve hem de farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Her iki dildeki atasözlerinin bilişsel açıdan çözümlenmesi de hem kültürel ve hem de kavramsal açılardan kültüre bağımlı farklılıklar ya da benzerlikler olduğunu göstermektedir. Özet olarak, çalışmanın sonuçları kültürel ve coğrafi çevrenin insanın ve diğer deneyim alanlarının kavramlaştırılmasında önemli bir rol oynadığı görüşünü desteklemektedir.

1140. RUDIN, C. and EMINOV, A. (1990). Bulgarian Turkish: the Linguistic Effects of Recent Nationality Policy (Bulgar Türkçesi: Son Milli Politikanın Dil Bilimsel Etkileri). *Anthropological Linguistics* (Antropolojik Dil Bilimi), 32(1/2), 149–162. <http://www.jstor.org/stable/30028144>

Bu çalışmada, Bulgaristan’da etnik azınlıklara karşı yapılan politika değişikliğinin Türklerin bulunduğu bölgelerde Türkçe ve Bulgar Türkçesinin toplumdilbilim durumunda çarpıcı değişikliklere neden olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmaya göre, Bulgar Türkçesinin son birkaç nesildir daha çok kişi tarafından kullanımı ile sözcüksel ve dil bilgisel etkisinin ana Türk dilinde ortaya çıkması temel eğilimi oluşturmaktadır.

1141. SAHINAGIC, F. (1974). Turkish Influences on the Croatoserbian Language (Hırvat Sırpçası üzerinde Türkiye Türkçesi Etkileri) (Master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul, 98 p.)

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1142. SAPITMAZ, M. (1976). A Contrastive Analysis between English and Turkish Question Transformations [İngilizce ve Türkiye Türkçesi Soru Dönüşümleri Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz]. (Doctoral dissertation, Rutgers University, New Brunswick, 1977). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 37(12), 7727-A.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1143. SCHAAIK, G. J. VAN. (1996). *Studies in Turkish Grammar [Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Araştırmaları]* (Turcologica 28). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Schaaik bu çalışmada, Türkiye Türkçesini sözlük, sözcük yapımı süreçleri ve söz dizimi bakımından ele almaktadır.

1144. SCHAAIK, G. J. VAN. (2020). *The Oxford Turkish Grammar (Oxford Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi)*. Oxford: Oxford University Press.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, Türk alfabesi ve telaffuz gibi temel meseleler ele alınmaktadır. İkinci bölümde, ad öbeklerinin yapısı ve onların isim, varlık ve fiil cümlelerindeki işlevlerine yer verilmektedir. Üçüncü bölümde, ad öbeklerinin bitişik hâlleri (adjuncts) ve niteleyicileri (modifiers) incelenmektedir. Fiil sistemi, dördüncü bölümde kapsamlı bir şekilde tartışılmaktadır. Beşinci bölümde, cümle yapısı ile ilgili şimdiye kadar sunulan dil bilgisi olguları özetlenmektedir. Altıncı bölüm, karmaşık sözcüklerin inşa edilme biçimlerini ele almakta; yedinci ve sekizinci bölümlerde işlenen ileri konuya bir köprü oluşturulmaktadır. Bu son kısımlar, ilgi cümlecikleri, yan tümceleme, içeyerleşik cümleler ve fiil sisteminin daha ince noktaları gibi ileri düzey konuları kapsamaktadır.

1145. SCHMIDT, K. (2006). Turkish in Contact with German (Almancayla Temas Hâlindeki Türkiye Türkçesi). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 186-202) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Schmidt tarafından kaleme alınan bu çalışma, “dil edinimi” ve “Türkiye Türkçesi” ile ilgilidir. Almanya'daki göçmen çocukların dil ediniminde “sıfat” kullanımına ilişkin olan çalışmanın giriş bölümünde, Türklerin Almanya'ya göçü ve yerleşimi hakkında bilgi verilmekte, daha sonra Türkiye Türkçesinde sıfatlar başlığı altında sıfatlar ve sıfat tamlamaları açıklanmaktadır. Türkiye Türkçesinde sıfatlar ve dil edinimi üzerine daha önce yapılmış çalışmalara da değinen Schmidt, dil ediniminde “sıfat” kullanımını üç Türk çocuğundan topladığı verilerle değerlendirmiştir. Değerlendirme sonucunda; baskın dil Almancanın etkisiyle çocukların dilinde Türkiye Türkçesi sözcük kullanımında azalma, sıfat tamlamalarının oluşumunda Almancanın etkisi, dil isimlerinde “-ce” ekinin kullanılmaması ve bu kullanımın Almancadaki dil isimlerine ve sıfatlara ait yapılara benzemesi, bazı yapılarda Almanca sıfat ve Türkiye Türkçesi fiil kullanımının yaygınlaşması gibi özelliklerin ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

1146. SKILLITER, S. (1975). *British Centres of Turkish Studies (İngiliz Türkiye Türkçesi Araştırmaları Merkezleri)*, 5, 148-153.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1147. SLOBIN, D. I. (1975). Language Change in Childhood and in History (Çocuklukta ve Tarihte Dil Değişimi). *Working Papers of the Language Behavior Research Laboratory (Dil Davranışı Araştırma Laboratuvarı Çalışma Kâğıtları)*, 41. **Aynı çalışma:** In C. Macnamara (Ed.), *Language Learning and Thought (Dil Öğrenimi ve Düşünce)*, 185-214. New York: Academic Press, 1977.

Slobin bu çalışmada, çocuk dili ve dil değişiminin temel iletişim ilkeleri bakımından nasıl yol gösterdiği tartışmasında, diğer birkaç dile kıyasla Türkiye Türkçesini ele almaktadır.

1148. SLOBIN, D. I. (1982). Universal and Particular in the Acquisition of Language (Dil Ediniminde Evrensel ve Özel). In Eric Wanner and Lila Gleiman (Eds.), *Language Acquisition: The State of the Art [Dil Edinimi: Gelişme Seviyesi]* (pp. 128-1970). Cambridge University Press.

Slobin bu çalışmada, 1972-73'te İngilizce, İtalyanca, Sırp-Hırvatçası ve Türkiye Türkçesinin edinimini inceleyen Berkeley Diller Arası Edinim Projesi'ne kapsamlı bir genel bakış sunmaktadır.

1149. SLOBIN, D. I. and AKSU, A. A. (1983). Acquisition of Turkish (Türkiye Türkçesinin Edinimi). In Dan. I. Slobin (Ed.), *The Crosslinguistic Study of Language Acquisition (Dil Ediniminin Diller Arası Araştırması)*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Bu çalışma, Türkiye Türkçesinin edinimini inceleyen Aksu'nun yayımlanan, yayımlanmayan, diğer çalışmalarına ve Berkeley Diller Arası Edinim Projesi'nin sonuçlarına dayanan bütüncü bir çalışmadır.

1150. SWIFT, L. B. (1963). *A Reference Grammar of Modern Turkish (Çağdaş Türkiye Türkçesi Referans Dil Bilgisi)* (Indiana University publications. Uralic and Altaic Series 19). Indiana and The Hague: Mouton.

Bu kitap, çağdaş Türkiye Türkçesi öğrenen orta seviye öğrenciler için yazılmıştır. Metindeki kullanım örnekleri, eğitilmiş Türklerin günlük konuşmalarından seçilmiştir. Türkiye Türkçesi sözcük veya cümlelerin İngilizce açıklamaları, Türkçenin yapısını göstermek amacıyla sözcüğü sözcüğüne verilmiştir.

1151. TANNEN, D. and ÖZTEK, P. C. (1977). Health to Our Mouths: Formulaic Expressions in Turkish and Greek (Ağzımıza Sağlık: Türkiye Türkçesi ve Yunanca Kalıplaşmış İfadeler). *Proceedings of the 3rd Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society [Berkeley Dil Bilimi Derneği 3. Yıllık Toplantı Bildirileri]* (pp. 516-534). Berkeley. **Aynı çalışma:** *Conversational Routine (Konuşma Rutini)*. The Hague, 1981, 37-54.

Tannen ve Öztekin bu çalışması, Türkiye Türkçesi ve Yunanca kalıplaşmış ifadeler üzerine yapılmış bir bildiridir.

1152. *The Mainz Meeting Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)*, In Lars Johanson, Eva Agnes Csato, Vanessa Locke, Astrid Menz and Dorothea Winterling (Eds.). (1998). *Turcologica* (Band 32), Wiesbaden: Harrassowitz Verlag. 765 s. ISBN 3-447-03864-0, ISSN 0177-4743.

İlki 1982'de Berkeley'de gerçekleştirilen ve iki yılda olmak üzere değişik ülkelerde tertip edilen toplantıların yedincisi Türkolojinin birçok sahasındaki çalışmalarıyla tanınan Lars Johanson ve çalışma arkadaşlarının ev sahipliğinde 1994'te Almanya'nın Mainz şehrinde gerçekleştirilmiştir. Bu eser, toplantının 4. yılında, Harrassowitz yayınevinin *Turcologica* serisinin 32. kitabı olarak yayımlanmıştır. Yayınevi bu seriyi, L. Johanson'un nezaretinde yürütmektedir. Kitap, L. Johanson'un Mainz Toplantısı'na nasıl gelindiğini anlatan ve bu toplantıyı tanıtan kısa bir giriş yazısıyla başlamaktadır. Müteakiben, eserde yer alan 49 makale ihtisas alanlarına göre sınıflandırılmıştır. 14 bölümden meydana gelen eser; lehçe ve ağızlarıyla Türkçenin ses ve şekil bilgisi, temel yapısı ve cümle kuruluşu, yardımcı yapılar, üslup, genel dil bilimi açısından Türkçenin öğrenilmesi, tarihi ve karşılaştırmalı konularla uygulama alanına ilişkin yazıları içermektedir.

1153. THOMAS, L. V. (1967). *Elementary Turkish. Revised and Edited by Norman Itzkowitz (Temel Türkiye Türkçesi, Norman Itzkowitz Tarafından Gözden Geçirilmiş ve Yayına Hazırlanmıştır)*. 10, 187 pp. Cambridge, Mass: Harvard University Press (Distributed in G.B. by Oxford University Press, 71s. 6d.).

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1154. TIETZE, A. (1973). *Advanced Turkish Reader; Texts from the Social Sciences and Related Fields (İleri Düzey Türkiye Türkçesi Okuma*

Parçaları; Sosyal Bilimler ve İlgili Alanlardan Metinler). Bloomington: Indiana University, Uralic and Altaic Series, 118.

Tietze bu çalışmada, çoğu kısaltılmış şekilde dikkatlice seçilmiş 17 metin sunmaktadır. Hepsi son 20 yılda yazılmış olan metinler, bilimsel sorunların çağdaş tartışmalarına tipik birer örnektir. En önemli vurgu tarih, sosyoloji ve ekonomiye yapılsa da antropoloji, sanat, eğitim, coğrafya, dil bilimi, edebiyat, felsefe ve siyasal bilime de yer verilmiştir. Makaleler çok bilgilendiricidir ve faydalı sözcük zenginliği sunmaktadır.

1155. TIETZE, A. (1986). The Influence of English on the Turkish Language (İngilizcenin Türkiye Türkçesine Etkisi). In Wolfgang Viereck and Wolf Dietrich Bald (Eds.), *English in Contact with Other Languages. Studies in Honour of Broder Carstensen on the Occasion of His 60th Birthday* [Diğer Dillerle Temas Hâlindeki İngilizce. 60. Doğum Günü Münasebetiyle Broder Carstensen Onuruna Araştırmalar] (pp. 387-406). Budapest: Akademiai Kiado.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1156. TÜRKER, E. (1998). Turkish as an Immigrant Turkish in Norway (Norveç'te Göçmen Türkçe Olarak Türkiye Türkçesi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 697]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Türker bu çalışmasında, 11 kişiden alınan örnek cümlelerle Norveç'teki Türklerin dillerini ve Norveççenin etkilerini tartışmaktadır.

1157. UÇAR, A. and GÜL, D. (2020). Prosody, Impoliteness and Humour: A Sample Analysis on Turkish (Bürün, Nezaketsizlik ve Mizah: Türkiye Türkçesinde Örnek Bir Analiz). In H. Sofu, C. Can, A. D. Abik, M. Ö. Yüceol and A. Kilimci (Eds.), *Turkish Linguistics Across Boundaries: The Adana Meeting* [Sınırlar Ötesi Türk Dil Bilimi: Adana Toplantısı]

(1st ed., pp. 295–308). Harrassowitz Verlag.
<https://doi.org/10.2307/j.ctv1453kkh.31>

Uçar ve Gül bu çalışmada, farklı nezaketsizlik yollarının bürünsel örneklerini incelemeyi amaçlamaktadırlar.

1158. UÇAR, A. and YILDIZ, İ. (2015). Humour and Impoliteness in Turkish: A Corpus-Based Analysis of the Television Show Komedi Dükkânı ‘Comedy Shop’. (Türkiye Türkçesinde Nezaketsizlik ve Mizah: Komedi Dükkânı Televizyon Gösterisinin Derlem Temelli Bir Analizi). In Ş. Ruhi and Y. Aksan (Eds.), *Exploring (Im)politeness in Specialized Corpora: Converging Methodologies and Analytic Procedures (Özelleştirilmiş Derlemlerde Nezaketsizliği Araştırmak: Metodolojilerin ve Ayrışık İşlemlerin Geçişimi)*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 40-81.

Uçar ve Yıldız bu çalışmada, *Ortaoyunu*’un çağdaş biçimi olarak kabul edilebilecek yeni bir mizah türü olan Türk televizyon gösterisi *Komedi Dükkânı*’ndaki farklı nezaketsizlik stratejilerini incelemektedirler.

1159. UNDERHILL, R. (1976). *Turkish Grammar (Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi)*. Massachusetts: The MIT Press.

Robert Underhill’in bu kitabı, İngilizce konuşurlar için temel Türkiye Türkçesi dil bilgisi öğretimi amacıyla tasarlanmış; sadece telaffuz, sözcük bilgisi ve söz dizimi ile ilgili sistematik konu anlatımı ve bilgi değil, aynı zamanda her bir bölümde verilen örnekleri içeren kapsamlı bir dil bilgisi kitabıdır.

1160. UNDERHILL, R. (1986). Bibliography of Modern Linguistic Work on Turkish (Türkiye Türkçesi Üzerine Yapılan Çağdaş Dil Bilimi Çalışmaları Bibliyografyası). In D. I. Slobin and K. Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish Linguistics (Türk Dil Bilimi Araştırmaları)* [pp. 23-51]. Amsterdam: John Benjamins.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Türkçesi üzerine yapılan çağdaş dil bilimsel çalışmaları bir araya getirmektir. Underhill, hem resmî hem de resmî olmayan yayınları kapsayan bu bibliyografyada çalışmaları özetleriyle birlikte listelemektedir.

1161. VAN SCHAAIK, G. (2016). The Uppsala Meeting (Uppsala Toplantısı). In É. Á. Csató, B. Karakoç and A. Menz (Eds.), *The Uppsala Meeting: Proceedings of the 13th International Turkish Linguistics Conference* [13. Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı Uppsala Toplantısı Bildirileri] (1st ed., pp. 11–16). Harrassowitz Verlag, <https://doi.org/10.2307/j.ctvc770dc.4>

Uppsala toplantısı, 1982'den bu yana iki yılda bir düzenlenen önemli bir toplantı geleneğini sürdürmüştür. Seçilen makaleler; söylem, edim bilimi, psikodilbilim, toplumdilbilim, anlam bilimi, sözlükbilim, sözcük yapımı, söz dizimi, ağız bilimi, dil edinimi, ikinci dil öğrenimi, iki dillilik, dil teması, tarihsel dil bilimi, ses bilgisi, ses bilimi, karşılaştırmalı çalışmalar ve Türkçe İşaret Dili dâhil olmak üzere dil bilimsel çalışmaların farklı alanlarını ele almaktadır.

1162. YILDIRIM, Ç. (1978). A Functional Interpretative Approach to Turkish [Türkiye Türkçesine İşlevsel Yorumlayıcı Bir Yaklaşım] (Doctoral dissertation, University of Washington, 1979, 162 p.). *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 40(2), 832-A.

Yıldırım'ın bu çalışması, Brame'in işlevsel betimleyici yaklaşım olarak adlandırılan sözlük bilimci modeline göre Türkiye Türkçesinin birçok yönden araştırmasını yaptığı doktora tezidir.

1163. YILDIRIMALP, M. (1975). *A Practical Course in Turkish (Yabancılar Pratik Türkiye Türkçesi Dersleri)*. İstanbul: Karte.

Yıldırım alp, İstanbul, Ankara ve Washington'da Savunma Dili Enstitüsü'nde Türkçe eğitimi vererek pratik deneyim kazanmış ve bu kitabı 10 yıllık bir süre içerisinde geliştirmiştir. Bu eser, ana dil konuşuru öğretim görevlileri tarafından verilecek 90 saatlik bir öğretim süresi için

hazırlanmıştır. İngilizce bilgisi olan ve daha önce hiç Türkçe eğitim almamış öğrenciler tarafından kullanılmak üzere tasarlanan bu eserde, öğrencilerin günlük işlerinde yetecek kadar pratik konuşmaları hedeflenmiştir. Bu amaçla eser; eğitim ve uygulamalar, söyleşiler, dil bilgisi, sözcük bilgisi ve okuma sağlamaktadır. Eserin ilk bölümlerinde, Türkiye'de karşılaşılması muhtemel durumlar ile ilgili konular geniş bir yelpazede sunulmaktadır. Okuma parçaları Türk tarihi, coğrafi ve sosyal geçmişi hakkında bilgi vermek için tasarlanmıştır. Eser, iki adet CD ilavelidir.

1164. ZACHARIOU, A. M. (1980). A Survey of Attitudes of Greek Elementary and Secondary School Public Teachers of Cyprus on the Teaching of the Greek and Turkish Languages and Cultures and the Local Greek-Cypriot Dialect and Culture (Kıbrıs Rum İlkokul ve Ortaokul Devlet Öğretmenlerinin Rum ve Türk Dilleri ve Kültürleri İle Yerel Kıbrıs Rum Ağzı ve Kültürünün Öğretimi Konusundaki Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma). [Doctoral dissertation, Florida State University]. *Dissertation Abstracts International (Uluslararası Tez Özetleri)*, 41, 07A.2986; UM RTA81-01989.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1165. ZIMMER, K. E. and ORGUN, O. (1999). Turkish (Türkiye Türkçesi). In IPA (Ed.), *Handbook of the International Phonetic Association: A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet [Uluslararası Ses Bilgisi Derneği El Kitabı: Uluslararası Ses Bilgisi Alfabesinin Kullanımına İlişkin Bir Rehber]* (pp. 154-158). Cambridge: Cambridge University Press.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

4.3.1.2. Azeri Türkçesi

A) Biçim Bigisi

1166. CSATÓ, É. Á. (2005). On Copying in Kashkay (Kaşgay Türkçesinde Kopyalama Üzerine). In É. Á. Csató, B. Isaksson and C. Jahani (Eds.), *Linguistic Convergence and Areal Diffusion. Case Studies from Iranian, Semitic and Turkic (Dil Bilimi Geçişmesi ve Alansal Yayılma. İran, Sami ve Türk Dillerinden Durum Çalışmaları)* (pp. 271–283). London: RoutledgeCurzon.

Csató bu çalışmada, Farsça'nın İran'da konuşulan Türk dilleri çeşitleri üzerindeki derin etkisini tartışmaktadır. Csató'nun amacı, Kaşgay Türkçesinin bazı çeşitlerinde (Qashqay, Qaşqā'i) temas kaynaklı dil bilgisel yenilenmeleri betimlemektir. Kaşgay Türkçesinin Farsçadan kopyaladığı çeşitli unsurlar üzerinde duran yazar, bu kopya unsurlarından biri olan Kaşgay Türkçesindeki yüklemli iyelik bildirimlerini de ele alarak, Kaşgay Türkçesindeki Türk tipi yüklemli iyelik bildirimi ile Fars tipi yüklemli iyelik bildirimini birer örnek üzerinden açıklamaktadır (2005: 280).

B) Söz Dizimi

1167. CSATÓ, É. Á. (2001a). Present in Kashkay (Kaşgay Türkçesinde Şimdiki Zaman). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 5, 104–119.

Csató bu çalışmada, Kaşgay Türkçesindeki şimdiki zaman şekillerini ve bu şekillerde Farsça tesiri sonucu oluşan farklılıkları ele almaktadır.

C) Ağız Bilgisi

1168. MOKARI, P. and WERNER, S. (2017). Azerbaijani (Azeri Türkçesi). *Journal of the International Phonetic Association (Uluslararası Ses Bilgisi Derneği Dergisi)*, 47(2), 207-212. doi:10.1017/S0025100317000184.

Mokari ve Werner bu çalışmada, Azeri Türkçesinin Tebriz ağzını ele almaktadırlar. Azerbaycan'ın 1991 yılında Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanmasından bu yana, Kuzey Azerbaycan Türkçesinde Latin yazısı kullanılmaktadır. İranda kullanılan Azeri Türkçesi ise Arap yazısını her zaman kullanmış ve kullanmaya devam etmektedir. Bu çalışmada bulunan okuma parçasının kaydı, Arap yazısı kullanılarak yazılmıştır. Okuma parçasının çeviri yazısı ise, Tebriz'de doğup büyüyen ve günlük konuşmasında her zaman Tebriz ağzını kullanan ana dil konuşuru 28 yaşında bir erkeğin konuşmasına dayanmaktadır.

1169. SHIRALIYEV, M. S. (1964). The Forms of the Present Tense in the Azerbaijanian Dialects (Azerbaycan Ağızlarında Şimdiki Zaman Yapıları). *Ural-Altaysche Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 36, 413-415.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

D) Azeri Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1170. ABADI, S. H. and KARIMNIA, A. (2003). A Sociolinguistic Study of Kashkay Turkic and Its Gradual Extinction (Kaşgay Türkçesinin Toplumdilbilimsel Bir İncelemesi ve Kademeli Olarak Yok Oluşu). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 7, 144-145.

Bu çalışmanın amacı, farklı bağlamlarda ağızların kullanımını etkileyen unsurları belirlemektir. Bu çalışmadaki katılımcılar; Firuzabad'ta yaşayan 120'si erkek, 90'ı kadın Kaşgay topluluğu üyesinden ve aynı sayıda Ebiverdi, Sahlabad, Koshan ve Shiraz'da bulunan katılımcılardan oluşmaktadır.

1171. CSATÓ, É. Á. (2006b). Gunnar Jarring's Kashkay Materials (Gunnar Jarring'in Kaşgay Türkçesi Malzemeleri). In L. Johanson and C. Bulut (Eds.), *Turkic-Iranian Contact Areas. Historical and Linguistic Aspects [Türk-İran Dilleri Temas Bölgeleri. Tarihsel ve Dil Bilimsel Yönler]* (pp. 209-225) (Turcologica 62). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, Gunnar Jarring'ın Kaşgay Türkçesi malzemeleriyle ilgilidir. Csató bu çalışmada, Kaşgay Türkçesinin mevcut dil durumunu, İran'da diplomat olarak görev yapan Gunnar Jarring tarafından 1943-1944 yıllarında Kaşgay Türklerinden derlenen metinlerdeki dil durumu ile karşılaştırmaktadır. .

1172. DOLATKHAH, S. (2012). Elements for a Grammar of Kashkay. A Turkic Language of Iran (Kaşgay Türkçesi Dil Bilgisi İçin Malzemeler. İran'ın Bir Türk Dili) (Doctoral dissertation, École Pratique des Hautes Études. 2012).

Dolatkah'ın doktora tezi olan bu çalışma, Oğuz kolunun bir Türk dili olan ve esas olarak İran'ın güneyindeki Fars eyaletinde konuşulan Kaşgay Türkçesinin *Amaleh* ağzının ilk betimleyici dil bilgisidir. Bu tez çalışması, Dolatkah'ın Kaşgaylar arasında bizzat yürüttüğü saha araştırmaları sırasında toplanan veriler esasında hazırlanmıştır. Kendisi de bu dilin bir konuşuru olan yazar, çok sayıda örnek üretmiştir. Bu çalışma giriş, dil bilgisi, metinler derlemi ve eklerden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, önce Kaşgay topluluğunun farklı yönleri hakkında bilgi verilmekte, ardından Kaşgay Türkçesinin mevcut durumu tartışılmaktadır. On altı bölümden oluşan dil bilgisi, geleneksel bir plan dâhilinde incelenmektedir. Çalışmada ayrıca, ses bilimi, konuşma bölümleri, biçim bilimi ve söz diziminin temel noktalarına da değinilmektedir.

1173. DOLATKHAH, S. (2016). The Qashqay and Their Language (Kaşgaylar ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 455-484). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Dolatkhah bu çalışmada; “Kaşgay” teriminin kökenini açıkladıktan sonra, Kaşgayların dini, eğitimi, kültürü, coğrafyası, nüfusu, tarihi ve etnik dil toplulukları ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Kaşgay Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, tehlikede oluş durumu, ses bilimi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi ve söz varlığı bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Kaşgayların kendi dillerini ‘Turki’ veya ‘Torki’ şeklinde isimlendirdikleri ve Kaşgay yazarlarının ise son zamanlarda “Turki-ye Qaşqayı” (Kaşgay Türkçesi) terimini tercih ettikleri bilgisi verilmektedir. Bu bölümde ayrıca, Kaşgay Türkçesinin yazılı bir dil olmadığı ve genetik olarak Türk dillerinin Oğuz grubu diye de adlandırılan güneybatı grubuna mensup olduğu belirtilmektedir. Sonraki bölümde, Kaşgay Türkçesinin Amaleh, Färsimadān, Şeşbeyli ve Ebiverdi şeklinde çeşitli değişimleri betimlenmektedir. Kaşgay Türkçesinin tehlikede oluş durumunun betimlendiği bölümde, toplumdilbilimsel durumun Kaşgay Türkçesinin tehlikede olmasına neden olduğu ifade edilmektedir. Bu bölümde, gelecek nesiller tarafından konuşulacak Kaşgay Türkçesinin Farsçadan çok daha fazla etkilenmiş olacağından ve kendine özgü birçok Türkçe özelliği kaybedeceğinden duyulan endişe de dile getirilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Kaşgay Türkçesinde bulunan 7 ünlü ses birimi ve 24 ünsüz ses birimi betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, isimler, sıfatlar, zamirler ve fiiller incelenmektedir. Söz dizimi bölümünde; sözcük grubu yapısı, cümle öğelerinin diziliş biçimleri, sıralama, yan cümle biçimleri, tümleç yan cümlecığı, ilgi cümlecikleri, zarf cümlecikleri ve söylem yapısı konuları incelenmektedir. Söz varlığı bölümünde, Kaşgay Türkçesinde çok sayıda Farsça ve Arapça ödünç sözcük olmasına rağmen, farklı alanlarda kullanılan Türkçe kökenli sözcüklerin de hâlâ kullanımda olduğu ifade edilmektedir. Çalışma, Kaşgay Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin, onun İngilizce tercümesi ve kısaltmalar listesinden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1174. JOHANSON, L. (1988b). Iranian Elements in Azeri Turkish (Azeri Türkçesinde Farsça Unsurlar). In E. Yarshater (Ed.), *Encyclopædia Iranica (İran Ansiklopedisi)* 3 (pp. 248b–251a). London and New York.

Johanson bu çalışmada, Azeri Türkçesindeki Farsça unsurların etkilerini dil bilimsel açıdan ele almaktadır. Johanson, bu alanda doğru araştırma yapmak için sadece Azeri Türkçesinin farklı çeşitleri hakkında değil, aynı zamanda Tati ve Tâleşi gibi temas bölgelerinin yerel İran ağızları hakkında da daha fazla bilgiye ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir.

1175. SCHÖNİG, C. (1998b). Azerbaijanian (Azeri Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 248-260). London/New York: Routledge.

Schönig bu çalışmada; Azeri Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Azeri Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve ağız bilimi açısından ele almaktadır. Ses sistemi bölümünde, ölçünlü Azeri Türkçesinin 9 ünlü ses biriminden oluştuğu, ünlü uzunluklarının daha çok Arapça ve Farsça ödünç sözcüklerin telaffuzunda görüldüğü belirtilmektedir. Ölçünlü Azeri Türkçesinin ünsüz ses birimleri de bu bölümde yer almaktadır. Ses dizimi ve biçimsel ses bilimi bölümünde, Azeri Türkçesindeki hece yapısının Türkiye Türkçesindeki ve diğer Türk dillerine benzediğinden söz edilmektedir. Ses dizimi ve biçimsel ses bilimi bölümünde, Azeri Türkçesinin damak uyumunun iyi bir şekilde işlev gördüğü ifade edilmektedir. Biçim bilimi bölümünde; isimler, sıfatlar, sözcük yapımı, sıfatların karşılaştırılması, isim çekimi, durum ve iyelik ekleri, zamirler, sayılar, sıra sayıları, bildirme ekleri, fiiller, fiillerin türemesi, bitimli-bitimsiz fiil yapıları, geniş zaman, geçmiş zaman, emir, istek ve şart yapıları, zarflar ve son çekim edatları konusu ele alınmaktadır. Söz dizimi bölümünde, cümle öğelerinin diziliş biçimleri, bitimsiz cümlecikler ve *ki* bağlacının kullanımı vardır. Söz varlığı bölümünde, Azeri Türkçesinin çok sayıda Farsça ödünç sözcük barındırdığı ve dolaylı olarak Arapçadan da Azeri Türkçesine ödünç sözcüklerin girdiği bilgisi verilmektedir.

Çalışma, Azeri Türkçesinin ağız sınıflandırılmasının hâla tartışmalı olduğu belirtildiği ağız bilgisi bölümünden sonra, 4 çalışmadan oluşan bir kaynakça ile sona ermektedir.

1176. TIETZE, A. (1963). The Use of Spoken Russian in Azerbaijani Literature (Azerbaycan Edebiyatında Konuşulan Rusçanın Kullanımı). *Slavic Review (Slavca İnceleme)*, 22(4), 727-733.

Tietze bu çalışmasında, Azerbaycan edebiyatında Rusça paragraflar üzerine birkaç görüş sunmaktadır. 19. yy.da Azeri Türklerinin görüştüğü veya tanıştığı Rusların çoğu zaman otokrat yönetici, ordu subayı ve onların eşleri olduğunu ifade eden Tietze, o dönemde tipik Rus imajının muhtemelen çok da onur verici olmadığını, ama Rus dilinin kullanımı ve bilgisinin sosyal olarak gittikçe kabul gördüğü ve hatta bir prestij hâline geldiği belirli sınıfların bulunduğunu belirtmektedir.

4.3.1.3. Gagavuz Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

1177. BALTA, E., TRANDAFİLOVA-LOUKA, O. E. and STİLO, D. (2018). 19th – Early 20th Century Books for the Gagauz: Turkish Language in Different Scripts (19–20. Yüzyılların Başlarında Gagavuz Kitapları: Farklı Yazılarda Türkçe). In C. Bulut (Ed.), *Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-Speaking Minorities of the Periphery*, 1st ed. (*Türkiye'deki Dilsel Azınlıklar ve Uçlardaki Türk Dillerini Konuşan Azınlıklar, 1. Baskı*) [pp. 1–28] (Turcologica 111). Harrassowitz Verlag. <https://doi.org/10.2307/j.ctvckq4v1.5>

Bu çalışma, Andreas Tietze'nin Kıbrıs Üniversitesi'ndeki Türkoloji Kütüphanesi tarafından edinilen değerli koleksiyonunun kataloglanması sırasında 20. yy.ın başlarından kalma iki Gagavuz kitabının keşfedilmesine dayanmaktadır: (1) Başrahip Mihail Chakir tarafından hazırlanan Eski Ahit'ten hikâyeler içeren *Sviashchennaia Istoriia Vetkhago zavieta: Eski Baalantynyn Aiezlaly Istoriiasy* (1911) ve (2)

İngiliz ve Yabancı İncil Derneği tarafından Gagavuz Türkçesinde yayımlanan *the Gospel of St. John [Yuhanna İncili]* (1927). Yazarlar, bu iki cildin keşfinden esinlenerek, 19. ve 20. yüzyılların başlarında Türkçe kitapların Gagavuzlara dağıtımıyla ilgili konuları yeniden incelemişlerdir, çünkü bunlar her ikisinin tarihine dair araştırmalar için yeni istekler doğuran verilerle tartışmayı sağlamaktadır. Bu çalışmanın ilk bölümü, Balkanlardaki Ortodoks Hristiyanların ihtiyaçlarının çağa göre çeşitli alfabelerde karşılanması amacıyla Türkçe kitapların yayılmasına katkıda bulunan tarihî koşulları keşfetmeye odaklanmaktadır. İkinci bölüm ise, Chakir'in kitabına dayanan bir grafemik-dil bilimsel analizden oluşmaktadır.

B) Biçim Bilgisi

1178. MENZ, A. (2015). The Gagauz Female Marker *-(y)ka* [Gagavuz Türkçesinde Dişil İşaretleyici *-(y)ka*]. *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 19, 53–62.

Menz bu çalışmada, Gagavuz Türkçesindeki bağımlı bir biçim biriminin küresel kopyasını ele almaktadır. Bu çalışmaya göre, Slavcadan kopyalanan dişil işaretleyici *-(y)ka*, şahıslar için dişil adlandırmaları oluşturmak amacıyla kullanılır.

C) Söz Dizimi

1179. MENZ, A. (2006). On Complex Sentences in Gagauz (Gagavuz Türkçesinde Bağlı Birleşik Cümleler Üzerine). In H. Boeschoten and L. Johanson (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* [pp. 139-151] (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Menz bu çalışmada, Gagavuz Türkçesindeki bağlı birleşik cümleler ve dil ilişkisi üzerinde durmaktadır. Menz, Gagavuz Türkçesinin Türkçeden büyük farklılıklar gösterdiğini belirtirken, Balkanlarda konuşulan Türkiye Türkçesinin bir ağızı olan Gagavuz Türkçesinin yapısal bakımdan Türkçenin ortak özelliklerinden farklılaşan çok ilginç öğeler

taşıdığını ifade etmektedir. Makalede, Gagavuz Türkçesinin söz dizimi Balkan dilleri ve Rusça ile karşılaştırılırken, Slav dilleri etkisi altında oluşan değişimler kod kopyalama kuramı ile çözümlenmektedir. Verdiği örneklerde Slav dillerinin Gagavuz Türkçesi üzerinde büyük etkisinin olduğunu belirten yazar, ses bilimi ve biçim bilimi alanında değişikliklerin sözcük hazinesi ve söz dizimle kıyaslandığında daha az olduğunu ifade etmektedir. Yazar, Slav dillerinin etkisi altındaki Gagavuz Türkçesinin yeni ve aslında Türkçenin yapısına aykırı olan yan cümle türleri oluşturduğunu, yine de bu yapıların ayrıntıları incelendiği zaman bu yeni cümle türlerinin Türkçeye ait bazı yapısal özellikleri taşıdığını belirtmektedir.

1180. ULUTAŞ, İ. (2016). An Overview of Relative Clause Constructions Modifying Nouns in Gagauz Syntax (Gagavuz Söz Diziminde İsmi Niteleyen İlgi Yan Cümle Yapıları Üzerine Genel Bir Bakış). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 183-189). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Ulutaş bu çalışmada, Gagavuz Türkçesinin diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkında bilgi verdikten sonra, Gagavuz Türkçesi söz diziminde ismi niteleyen ilgi yan cümle yapılarını betimlemektedir.

D) Gagavuz Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1181. BÜYÜKKANTARCIOĞLU, S. N. (2016). Some Socio-Psychological and Socio-Cognitive Notes on the Gagauz Language in Atu of Gagauzia (Gagavuz Özerk Bölgesi'nde Gagavuz Türkçesi Üzerine Bazı Sosyo-Psikolojik ve Sosyo-Bilişsel Notlar). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk

(Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 191-202). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Büyükkantarcıoğlu bu çalışmada, Gagavuz Türkçesinin şu anki durumundan bahsetmekte ve dilin tehlikeye girmesi sürecinde sosyopsikolojik ve sosyo-bilişsel unsurların önemine dikkat çekmektedir.

1182. HÜNERLİ, B. and ARNAUT, T. (2016). The Gagauz in Ukraine (Ukrayna Gagavuzları). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 227-243). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Hünerli ve Arnaut bu çalışmada; Ukrayna Gagavuzlarının nüfusu, yaşadıkları yer, etnik dağılımı, asimilasyon süreci, eğitim kitaplarının yayımı, Türkiye ile işbirliği ve Türkiye'nin yardımı, sosyal toplulukları, okullarda ana dil öğrenimi hakkında bilgi vermekte ve ana dil olarak Gagavuz Türkçesi alfabesi ile alfabe araştırmalarını ve ana dilin gelişimi ile kullanımını incelemektedirler.

1183. KYUCHUKOV, H. (2016). Gagauz and Tatar Endangered Languages of Bulgaria: Sociolinguistics Aspect (Gagavuz ve Tatar Türkçeleri: Bulgaristan'ın Tehlikedeki Dilleri: Toplumdilbilimsel Konular). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States*

[*Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna*] (pp. 217-225). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Kyuchukov bu çalışmada; “Tatar” ve “Gagavuz” etnonimlerini açıkladıktan sonra, Bulgaristan’daki Tatarların ve Gagavuzların dini, kültürü, coğrafyası ve nüfusu ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar, Tatar ve Gagavuz Türkçelerini toplumdilbilimsel ve dil özellikleri açısından incelemektedir. Yazar daha çok, Tatar ve Gagavuz Türkçelerinde kod-kullanımı ve ödünçleme üzerinde durmaktadır.

1184. MENZ, A. (2016b). The Gagauz: People and Language (Gagavuzlar ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States* [*Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna*] (pp. 203-216). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Menz bu çalışmada; “Gagavuz” etnonimini açıkladıktan sonra, Moldova’nın Gagavuz Özerk Bölgesi’nde yaşayan Gagavuzların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Gagavuz Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, sözlük bilgisi ve tehlikede oluş durumu bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Gagavuz Türkçesinin yazı sisteminin gelişimi betimlenmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri bakımından Gagavuz Türkçesinin Türkiye Türkçesine çok yakın olduğu ve çoğu Türkolog tarafından Türkiye Türkçesinin bir ağızı olarak sınıflandırıldığı bilgisi verilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Gagavuz Türkçesinin bazı farklılıklar dışında ses bilgisel olarak Türkiye Türkçesi ve Balkan

ağızlarından fazla ayrılmadığı belirtilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde de, hece kaynaşmaları ve ünlü düşmeleri dışında Gagavuz Türkçesinin biçim bilimsel olarak Türkiye Türkçesinden çok da farklı olmadığı ifade edilmektedir. Söz dizimi bölümünde, Gagavuz Türkçesinin Türkiye Türkçesi ve Türk dillerinden söz dizimsel olarak büyük oranda ayrıldığı bilgisi yer almakla birlikte, sözcük grubu açısından Türk dillerine özgü çoğu yapısal özelliğin korunduğu da belirtilmektedir. İlgi durumu yapıları, sözcük dizilişi, cümle ve cümlecik türleri de bu bölümde betimlenmektedir. Söz varlığı bölümünde, Gagavuz Türkçesinin doğal olarak Slav dilleri olan Bulgarca ve Rusçanın yanı sıra, Romence ve Yunancadan da yüksek oranda ödünç sözcük içerdiği; aynı zamanda Türkiye Türkçesiyle birlikte Arapça-Farsça ödünç sözcük sayısının Gagavuz Türkçesinde önemli bir paya sahip olduğundan söz edilmektedir. Çalışma, Gagavuz Türkçesinin tehlikede oluş durumu bakımından incelendiği bölüm ve Gagavuz Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ile onun İngilizce tercümesinin yer aldığı diğer bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.1.4. Türkmen Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

1185. ASLAN DEMİR, S. (2018). Written and Spoken Turkmen (Türkmen Türkçesi Yazı ve Konuşma Dili). In Csató et al. (Eds.), *Building Bridges to Turkish (Türkçe Köprüler Kurmak)* (Turcologica 116) [pp. 33-38]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1186. CLEMENT, V. (1999). The Politics of Script Reform in Soviet Turkmenistan. Alphabet and National Identity Formation [Sovyet Türkmenistanı'nda Yazı İnkılabı Siyaseti. Alfabe ve Ulusal Kimlik Oluşumu. (Master's thesis. Ohio State University).

Celement bu çalışmada, Türkmenistan'ın Kiril alfabesinden Latin alfabesine geçerek kendine özgü bir Türkmen yazı sistemi oluşturma çabasını ele almaktadır.

B) Biçim Bilgisi

1187. JOHANSON, L. (2002b). *Structural Factors in Turkic Language Contacts [Türk Dilleri Temaslarında Yapısal Unsurlar]* (V. Karam, Trans.; 1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315027944>

Johanson bu çalışmada, Türk dilleri temaslarında yapısal unsurları ele almaktadır. Johanson; eserin "Türkçe Dil İlişkilerinde Yapı Kopyalama" ismini taşıyan ilk bölümündeki (s. 23-47) *Sorular* alt başlığında, dillerin birbirleriyle karşılaştığında nasıl etkileneceği, karşılaşan dillerde nelerin değişebileceği, etkileşimin ne dereceye kadar gidebileceği, ilişki dillerinin yapı özelliklerinin değişmeyi ne derece teşvik edip ne derece engelleyeceği gibi sorular sorarak benzer sorulara cevaplar arayacağını belirtmektedir. *Kod Kopyalama* alt başlığında kopyalama teorisinin esaslarını ortaya koyan Johanson, "Yapısal Etkenlerin Rolü" adlı ikinci bölümde (s. 48-69), kopyalama teorisinde yapısal etkenleri incelemektedir. Johanson; *Önerilen Sınırlamalar* alt başlığında, daha önce Türkçe için sıraladığı yapısal özelliklerin ne türden sınırlamalara tabi olabileceğini sormakta ve Oksaar, Givon, Sapir, Weinreich, Schuchardt, Meillet gibi dil bilimcilerin görüşlerine yer vermektedir. Johanson *Dayanıklılık Skalaları* alt başlığında ise, dilin etki ve değişmeye karşı direnen dayanıklı özelliklerinin incelendiği çeşitli dayanıklılık çizelgelerinden bahsetmektedir. Yazar; *Diller Arasında Farklar* başlığı altında, "Bazı dillerin diğerlerine oranla etkiye tamamıyla daha dayanıklı olmaları anlamında tipolojiden kaynaklanan farklar da var mıdır?" sorusuna cevap aramakta; "Olumlu sosyal etkenler, göreceleştirilmiş çekicilik skalasında aşağıda bulunan yapı unsurlarına karşı dirençleri de aşabilirler mi?" sorusunu *Köklü Etki*; "Köklü etkinin dil akrabalığı için ne gibi sonuçları vardır?, Bir dil asıl kökeni daha sonra tanınamayacak derecede kuvvetli etkilenebilir mi?" sorularını da *Dili Koruma ve Dil*

Değiştirmede Etki Tipleri alt başlıkları altında değerlendirmektedir. "Çeşitli Dil Alanlarında Yapısal Kopyalama" adını taşıyan üçüncü bölüme "Türkçe-Türkçe Olmayan Yakınlaşması" başlığıyla giren yazar, genel olarak bu bölümde değişik örnekler yardımıyla Türk dillerinin ve onların ilişkide bulundukları bazı dillerin hangi unsurları tercihen birbirlerinden ödünç aldıklarını, yani hangi özelliklerin her defasında *görece çekici* görüldüğünü tartışmaktadır. Bu tartışma, değişik kopyalama örneklerinin verilip incelendiği *Ses Özellikleri*, *Kelime Yapısı*, *Fill Çekimi*, *Ekleşik Fill Birlikleri*, *Gramatik Kategoriler* ve *Sentaktik Birleşme Örnekleri* alt başlıklarında gerçekleşmektedir (s. 76-123). Eserin dördüncü ve son bölümü, "Genel ve Bölgesel Eğilimler" adını taşımaktadır (s. 124-135). Daha önceki bölümlerde ifade edilenlerin özetlenip, Türkçenin tipik özelliklerinin çoğunun genel çekici özellikler olduğu düşüncesinin değerlendirildiği *Genel Eğilimler*, bu bölümün ilk başlığıdır. Yazar bu bölümde, belirli bir bölge içerisinde bazı gelişmeler benzer şekilde meydana gelmiş ise, genellikle "genel bölgesel eğilimler"den, hatta dil kümesi olgularından söz edileceğini ifade etmekte ve bu tür tespitlerin ilgili ögeler nereden kaynaklanıyor sorusunu akla getireceğini vurgulayarak bu konudaki görüşlerine *Bölgesel Eğilimlerin Kaynakları* alt başlığında yer vermektedir. Ardından "Böylesine yüksek derecede düzenli ve basit olan bu dil nasıl bir dildir?" sorusuyla başladığı *Türkçenin Erken Kurallılaşması?* başlığı altında Türkçeyi Tunguzca, Mogolca ve Farsça karşısında değerlendirmektedir. Bölümün son alt başlığı, *Yapının En Dayanıklı Bölümlerinde Benzerlikler* adını taşımaktadır. Yazar burada, Türkçenin fiil çekimi sistemi, çatı ve kılımış gibi dayanıklı ögelerini Altay dilleri içerisinde ele almakta ve bu tür dayanıklı ögelerde ortaya çıkacak olan sistematik örtüşmelerin soy akrabalığı için kanıt olabileceğini söyleyerek, dil ilişkisinde yeni yapıların ortaya çıktığı bu kıyı bölgeleri üzerinde geniş çaplı bölgesel tipolojiler oluşturulması gerektiğini belirtmektedir.

Eserin Almanca orijinali [Strukturelle Faktoren in Türkischen Sprachkontakten (1992)] Nurettin Demir tarafından 2008 yılında Türkiye Türkçesine tercüme edilmiştir (Dil Araştırmaları Dergisi, 3, 171-173).

C) Ağız Bilgisi

1188. RASEKH, M. S. (2016). A Study of the Turkmen Dialects of Afghanistan: Phonology – Morphology – Lexicon – Sociolinguistic Aspects (Afganistan Türkmen Ağızları Üzerine Bir Araştırma: Ses Bilimi – Biçim Bilimi – Söz Varlığı – Toplumdilbilimsel Yönler. (Doctoral dissertation, Humboldt-Universität zu Berlin, Berlin).

Bu çalışma, Rasekh'in Afganistan Türkmen ağızlarını ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönleri bakımından ele aldığı doktora tezidir. Bu tez çalışmasının giriş bölümünde Rasekh, çalışmanın amacından ve Türkmen ağızları üzerine yapılan araştırmaların durumundan bahsetmektedir. Afganistan Türkmenleri ve ağızları bölümünde, Türkmenlerin yaşadıkları bölgeler ve Türkmen ağızları betimlenmektedir. Yöntem ve teknik notlar bölümünde, alan çalışması, veri işleme, kısaltmalar ve semboller vardır. Ses bilimi bölümünde; sesbirimbilim dökümü, ünlüler, ünsüzler ve bunların ses bilgisel süreçleri, ses bilgisel gerçekleşmesi, ses dizimi ve ağızlar arasındaki ses bilgisel farklar incelenmektedir. Biçim bilimi bölümünde; isimler, zamirler, sıfatlar, sayılar, zarflar, son çekim edatları, bağlaçlar, kiplik, var/yok ifadeleri, kuvvetlendirme edatları ve ünlemler yer almaktadır. Sözcük bilimi bölümünde; Türkmen ağızları arasındaki sözcüksel farklar, özel anlamsal alanlar arasındaki sözcüksel farklar, özel adlar, cinsiyet işaretleme, hayvan adları, eş anlamlılık, kopyalama, güzel adlandırma (euphemism), kaba kullanım (vulgarism) ve anlatım biçimlerinden (phraseologism) söz edilmektedir. Çalışma, bir bibliyografyadan sonra, ses kaydı alınan katılımcıların listesi ile sona ermektedir.

D) Tanıtmalar

1189. SINOR, D. (1961). [Review of *An Introduction to the Turkmen Language: A Brief Summary of the Grammar of the Turkmen Language with Selected Extracts in Prose and Verse* by G. K. Dulling (G. K. Dulling tarafından hazırlanan *Türkmen Diline Giriş: Nesir ve Şiirden Seçilmiş Alıntılarla Türkmen Dilinin Dil Bilgisinin Kısa Bir Özeti*

çalışmasının tanıtımı)]. [v], iii, 47 pp., map. [London: Central Asian Research Centre], 1960. 15s. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 24(2), 372-374. doi:10.1017/S0041977X00091643

Sinor bu çalışmada, Dulling tarafından hazırlanan “Türkmen Diline Giriş: Nesir ve Şiirden Seçilmiş Alıntılarla Türkmen Dilinin Dil Bilgisinin Kısa Bir Özeti” adlı çalışmasının olumlu ve olumsuz yanlarını tartışmaktadır.

E) Türkmen Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1190. BULUT, C. (2007). Iraqi Turkman (Irak Türkmen Türkçesi). In N. Postgate (Ed.), *Languages of Iraq, Ancient and Modern (Irak dilleri, Eski ve Çağdaş)* [pp. 159–187]. Cambridge: Cambridge University Press.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1191. CLARK, L. (1998a). *Turkmen Reference Grammar [Türkmen Türkçesi Referans Dil Bilgisi]* (Turcologica 34). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, Orta Asya'daki Türkmenistan'ın ulusal dili olan ölçünlü Türkmen Türkçesinin kapsamlı bir açıklamasıdır. Bu çalışmada, geleneksel betimleyici terimlerle dil bilgisinin kapsamlı sunumunun yanı sıra, pratik anlamayı kolaylaştırmak için İngilizce yapılarla karşılaştırmalar yapılmaktadır. Çapraz referanslar, kapsamlı bir paradigma, kaynakça ve bir dil bilgisi dizini ile birlikte örnek cümlelerin yer aldığı çalışmada tüm yapılar, örnekler ve cümleler Türkmen alfabesinde ve telaffuzu yansıtan dil bilimsel çeviri yazıda verilmektedir. Kitap, Türkmen halk ve tarihi ile ölçünlü dil ve ağızları hakkında bir tartışma ile başlamaktadır.

1192. DULLING, G. K. (1960). *An Introduction to the Turkmen Language: A Brief Summary of the Grammar of the Turkmen Language with Selected Extracts in Prose and Verse (Türkmen Türkçesine Giriş: Nesir ve Şiirden Seçilmiş Alıntılarla Türkmen Türkçesinin Dil Bilgisinin Kısa Bir Özeti)*. Oxford: Central Asian Research Centre.

Dulling bu çalışmada, nesir ve şiirden seçilmiş alıntılarla Türkmen Türkçesinin dil bilgisinin kısa bir özetini sunmaktadır.

1193. HANSER, O. (1977). *Turkmen Manual (Descriptive Grammar of Contemporary Literary Turkmen, Texts and Glossary) [Türkmen Türkçesi El Kitabı (Çağdaş Edebî Türkmen Türkçesinin Betimleyici Dil Bilgisi, Metinler ve Sözlük)]*. Wien: Verlag Des Verbandes Der Wissenschaftlichen Gesellschaften Österreichs. <https://kutuphane.tdk.gov.tr/details?id=23255>. Aynı çalışma: HANSER, O. (2013). *Türkmençe El Kitabı*. (Çev. Zühal Kargı Ölmez). İstanbul: Simurg. (Eserin orijinali 1977’de yayımlanmıştır).

Hanser bu çalışmada, Türkmen Türkçesinin betimleyici bir dil bilgisini sunmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde, Türkmen Türkçesiyle ilgili bir bibliyografya ve ses bilgisi bölümü yer almaktadır. Daha sonraki bölümde ise, biçim bilgisi bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde; edatlar, zamirler, sıfatlar, zarflar, bağlaçlar, kuvvetlendirme edatları ve ünlemler vardır. Fiil bölümünde ise, bildirme kipleri, tasarlama kipleri ve birleşik kipler yer almaktadır. Kelime grupları bölümünde, bağlama gruplarıyla isim ve sıfat tamlamaları gibi konular ele alınmaktadır. Söz dizimi bölümünde, cümlenin ögeleri, basit cümleler ve basit cümlelerde unsurların sırası incelenmektedir. Birleşik cümleler bölümünde, sıralı cümleler ve bağlı cümleler ele alınmaktadır. Kitabın daha sonraki bölümünde ise, Türkmençe metinler, bu metinlerde geçen sözcüklerin sözlüğü ile dizin bulunmaktadır. Bu bölüm, günlük hayatta kullanılan bazı kalıp ifadelerle bazı dil bilgisi terimleri ve iki metnin ses bilgisel alfabesinin verilmesiyle son bulmaktadır.

Bu çalışma, Zühal Kargı Ölmez tarafından 2013 yılında Türkçeye tercüme edilmiştir (İstanbul: Simurg Yayınevi).

1194. SCHÖNİG, C. (1998c). Turkmen (Türkmen Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 261-272). London/New York: Routledge.

Schönig bu çalışmada; Türkmen Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra Türkmen Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve ağız bilimi açısından ele almaktadır. Ses bilgisi bölümümünde, ünlü ve ünsüzlerin betimlenmesi verilmektedir. Ses dizimi bölümünde *z, j, c, r, l, f, v, n* ve *x* ünsüzlerinin ödünç sözcükler dışında ön seste gerçekleşmediği ifade edilmektedir. Ünsüz yığılmalarının nasıl gerçekleştiği de bu bölümde verilmektedir. Biçimsel ses bilimi bölümünde damak uyumu konusu bulunmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; isimler, sıfatlar, sözcük yapımı, sıfatların karşılaştırılması, isim çekimi, durum ekleri, iyelik ekleri, zamirler (kişi, işaret ve soru zamirleri), sayılar, bildirme ekleri, fiiller, fiilden türeyen fiiller, geniş zaman, geçmiş zaman, emir-istek yapıları, bitimli-bitimsiz fiil yapıları, zarflar, son çekim edatları, bağlaçlar ve kuvvetlendirme edatları vardır. Söz dizimi bölümünde, ad öbekleri, cümle öğelerinin diziliş biçimleri ve bitimsiz cümlecikler ele alınmaktadır. Söz varlığı bölümünde, çoğu Türk dilinde görülen eski ödünç sözcüklerin yanında, Türkmen Türkçesinin çok sayıda Arapça-Farsça ve Rusça kökenli sözcük unsuruna sahip olduğu ifade edilmektedir. Çalışma, konuşulan Türkmen Türkçesinin ağızlarının sınıflandırılmasından sonra, 5 çalışmadan oluşan bir kaynakça ile son bulmaktadır.

4.3.1.5. Horasan Türkçesi

Horasan Türkçesiyle ilgili herhangi bir İngilizce çalışmaya ulaşılamamıştır.

4.3.2. Güneydoğu (Karluk) Grubu Türk Lehçeleri

4.3.2.1. Özbek Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1195. SJOBERG, A. F. (1962). The Phonology of Standard Uzbek (Standart Özbek Türkçesi Ses Bilimi). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in*

Altaic Linguistics (Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları) [pp. 237-261].

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

B) Söz Dizimi

1196. PERRY, J. R. (1979). Uzbek Influence on Tajik Syntax: The Converb Constructions (Tacikçe Söz Dizimi Üzerine Özbek Türkçesi Etkisi: Zarf-Fiil Yapıları). In P. R. Clyne, W. F. Hanks and C. L. Hofbauer (Eds.), *The Elements: A Parasession on Linguistic Units and Levels, Including Papers from the Conference on Non-Slavic Languages of the USSR (Unsurlar: SSCB'nin Slav Olmayan Diller Konferansından Bildiriler Dâhil, Dil Birimleri ve Düzeyleri Üzerine Bir Oturum)* [pp. 448–461]. Chicago: Chicago Linguistic Society.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1197. REICHL, K. (1983). Syntactic Interference in Afghan Uzbek (Afgan Özbek Türkçesinde Söz Dizimsel Etkileşim). *Anthropos*, 78(3/4), 481-500. <http://www.jstor.org/stable/40460644>

Reichl bu çalışmasında; Sovyetler Birliği ve Çin Özbeklerinde olduğu gibi Afganistan Özbeklerinin de İran dilleri konuşurlarıyla, özellikle Farsça (Dari ve Tacik) konuşurlarıyla yakın temas içinde yaşadıkları için, dillerinin İran dilleri özelliklerini gösterdiğini ifade ederek bunun nedenini, Orta Çağ'dan 20. yy.a kadar Güney Türkistan'da hâkim olan Farsçaya bağlamaktadır. Ayrıca Reichl, özellikle sıfat ve zarf cümlelerinin yapılarına da değinmektedir.

1198. SJOBERG, A. F. (1963). *Uzbek Structural Grammar [Özbek Türkçesi Yapısal Dil Bilgisi]* (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series 18). Bloomington: Indiana University.

Sjoberg bu çalışmada, Özbek Türkçesi yapısal dil bilgisini incelemektedir. Yazar bu araştırmasında, Taşkent ağızıyla ilgili başta ses

kayıtları olmak üzere, diğer temel malzemeleri sağlayan Babur Çağatay ve M. Maksut-bek isimli Özbek Türklerinden yardım almıştır.

C) Ağız Bilgisi

1199. BALDAUF, I. (2011). Uzbek Dialects of North-East Afghanistan: A Preliminary Report (Kuzeydoğu Afganistan Özbek Ağızları: Bir Ön Çalışma Raporu). In Ülkü Çelik Şavk (Ed.), *III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu. 26-29 Mayıs 2010 Bildiriler Kitabı* (pp. 97-120). Ankara.

Baldauf bu çalışmasında, bölgedeki Farsça ve Peştü gibi diğer hâkim diller ve yapılan dil bilimsel çalışmaların yetersiz olması nedeniyle, kuzeydoğu Afganistan Özbek ağızlarının tanınmayacak hâlde olduğunu ifade etmektedir. 2004 yılında ilân edilen yeni Afganistan anayasasının 14. maddesine göre; Afganistan'ın resmî dilleri olan Dari (Farsça) ve Peştü yanında, ülke topraklarının bir kısmında yaygın olarak konuşulan başka dillerin de, o dilin konuşulduğu bölgelerde “bir diğer resmî dil” olarak kullanılabileceğine, Özbek Türkçesinin de bu dillerden biri olduğuna değinen Baldauf, ne yazık ki Afganistan Özbekçesi yazı dili oluşturmak için gereken ön koşulların mevcut olmadığını ifade etmektedir. Baldauf, gücünün yettiğince kendisini bu ağızların sistematik araştırmasına vermesi gerektiğini düşünerek, 2004 yılından bu yana yaptığı 5 araştırma seyahatinde, yaklaşık 25 değişik yerde, bazen gözlem ve arada bir söze karışma, bazen de doğrudan doğruya sorular yöneltme yöntemleriyle dil malzemesi derlemiştir. Yazar, derlemeler boyunca yaklaşık 240 saatlik ses kaydı yapmış, bunun yanı sıra etnografik olguları da fotoğraf çekmek suretiyle belgelemiştir. Yazarın elde ettiği sonuçlara göre, Afganistan'ın kuzeybatısındaki Andhoy şehrinde, yerli Özbek ve Türkmenlerden gerek dil bakımından gerekse gelenekler ve hayat tarzı bakımından oldukça farklı bir etnik grup yaşamaktadır. Gerhard Doerfer'in “Özbek Oğuzları” diye tanımlanmasını önerdiği bu grup, Özbek ve Türkmenler tarafından “Dayı” diye adlandırılmaktadır. Kendileri ise “Kargil” etnonimini kullanmaktadırlar. Baldauf bu

çalışmasında ayrıca, etnik grupların kendilerine özgü bazı etnografik özelliklerine de yer vermektedir.

D) Sözcük Bilgisi

1200. DIRKS, W. (2005). *Uzbek-English Dictionary (Özbek Türkçesi-İngilizce Sözlük)*. The Central Asian Heritage Group.

Dirks'in bu çalışması, abece sırasıyla Özbek Türkçesi sözcüklerin İngilizce karşılıklarının verildiği 381 sayfalık bir sözlüktür.

1201. WATERSON, N. (1980). *Uzbek-English Dictionary (Özbek Türkçesi-İngilizce Sözlük)*. Oxford: Oxford University Press.

Waterson'un bu çalışması, çağdaş Özbek Türkçesinin temel sözcük varlığını kapsayan bir sözlüktür. Bu nedenle, ne tarihsel ne de köken bilimseldir, ancak mevcut kullanımı göstermektedir. Ayrıca, birtakım edebî ve teknik terimler ile dile Rusça aracılığıyla girmiş sözcükleri de içermektedir. Yaygın olarak kullanılan kısaltmalar da çalışmaya dâhil edilmiştir.

E) Tanıtımlar

1202. DOERFER, G. (1964). [Review of *Uzbek Structural Grammar* by A. F. Sjoberg (A. F. Sjoberg tarafından hazırlanan *Özbek Türkçesi Yapısal Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series 18). Bloomington: Indiana University. *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 9, 159.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1203. FAZİLOV, E. (1969). [Review of *Uzbek Structural Grammar* by A. F. Sjoberg (A. F. Sjoberg tarafından hazırlanan *Özbek Türkçesi Yapısal Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series 18). Bloomington: Indiana University. *Orientalistische Literaturzeitung (Doğu Edebiyat Dergisi)*, 64, 66.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1204. FRIEDRICH, P. (1972). [Review of *Uzbek Structural Grammar* by A. F. Sjoberg (A. F. Sjoberg tarafından hazırlanan *Özbek Türkçesi Yapısal Dil Bilgisi* çalışmasının tanıtımı)]. (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series 18). Bloomington: Indiana University. *Langue, (Dil)*, 42, 703.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1205. SJOBERG, A. F. (1964). [Review of *A Structural Analysis of Uzbek* by C. E. Bidwell (C. E. Bidwell tarafından hazırlanan *Özbek Türkçesinin Yapısal Bir Analizi* çalışmasının tanıtımı)]. *Language (Dil)*, 33(3), 480–489. <https://doi.org/10.2307/411176>

Sjoberg bu çalışmada, Bidwell tarafından hazırlanan “Özbek Türkçesinin Yapısal Bir Analizi” çalışmasını incelemektedir. Sjoberg göre, Bidwell'in Taşkent ağzını konuşan iki kişiden elde edilen veriler esasında resmî dil olan Özbek Türkçesine dayanan kitabı, Orta Asya dilinin analizinde çağdaş dil bilimsel araçları kullanan birkaç çalışmadan biridir. Kitabın olumsuz yönlerinden de bahseden yazar, kitabın düzeninin okuyucu için ciddi zorluklar yarattığını ve neredeyse her sayfada hataların göz ardı edilemeyecek kadar çok olduğunu ifade etmektedir. Bidwell'in, kitabı ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi şeklinde üç ana bölüme ayırdığını belirten yazar, bunları sırasıyla ele almaktadır.

F) Özbek Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1206. ALLWORTH, E. (1965). *Bilim Ochaghti* “The Source of Knowledge”--- A Nationalistic Periodical from the Turkistan Autonomous Soviet Socialist Republic (“Bilim Kaynağı”---Türkistan Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nden Millî Bir Süreli Yayın). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 10, 61-70.

Allworth bu çalışmada, Taşkent'te 1922-1923 yıllarında Turkistan Ma'arif Qomisarligi yanidaghi Bilim Kenhashi tarafından yayımlanan

kısa süreli bir dergi olan *Bilim Ochaghti* (Bilim Kaynağı) isimli dergi hakkında detaylı bilgi vermektedir. 1 numaralı *Bilim Ochaghti*'nin giriş bölümünde, Abdulhamid Sulayman Yunus Cholpan'ın (1897-1938) Türkistan gezileriyle Mir Mullah Shir Muhammad ve Mir Mashriq Yunus Elbek'e (d. 1938) ait eserler mevcuttur. İkinci bölümde, *Siyaset ham ijtimai'iyat* (Siyaset ve sosyal bilimler) ve *Ta'lim wa tarbiya* (Talim ve terbiye) başlıkları yer almaktadır. Üçüncü bölümün başlığı, *Tarjima'i hal ham ta'rih* şeklindedir. 2 ve 3 numaralı *Bilim Ochaghti*'nin içeriği ise şu şekildedir: *Til wa adabiyat bolimi* (Dil ve edebiyat bölümü), *Ta'lim tarbiya bolimi* (Talim ve terbiye bölümü), *Ta'rih ham tarjima'i hal bolimi* (Tarih ve biyografi bölümü), *Ijtimai'iyat bolimi* (Sosyal bilimler bölümü), *Tanqid bolimi* (Tenkit bölümü), *Qoshmacha* (Ek).

1207. BALDAUF, I. (2016). The Dayı People and Their Language (Dayı Halkı ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 143-152). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Baldauf bu çalışmada; “Dayı” etnonimini açıkladıktan sonra, Afganistan’da yaşayan Dayı halkının kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca Baldauf; Dayı Türkçesini genel dil özellikleri, ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve tehlikede oluş durumu bakımından kısaca incelemektedir. Genel dil özellikleri bölümünde, Dayı Türkçesinin bazı bölge sakinleri (Dayılardan ve Dayılardan olmayanlar) tarafından Andhoy Özbekçesinin bir değişkesi olarak; çoğu insan tarafından ise belirli ses bilimsel, biçim bilimsel ve sözcüksel özellikleri olan ayrı bir ağız, hatta dil olarak kabul edildiği bilgisi verilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, ünlüler ve ünsüzlerin betimlemesi yapılmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde, Dayı Türkçesinin

eklemeli bir yapıya sahip olduğu; isimlerin sayı, durum ve sahiplik biçim bilgisel kategorilerine göre; fiillerin ise kip, zaman, kişi/sayı, kiplik, görünüş, eylemsellik ve olumsuzluk kategorilerine göre karakterize edildiği ifade edilmektedir. Söz dizimi bölümünde, Dayı Türkçesinin isimsel bir yapı ve baş sözcükten önce gelen yan cümle unsurlarıyla SOV [subject (özne)-object (nesne)-verb (fiil)] sözcük dizilişine sahip olduğu belirtilmektedir. Çalışma, Dayı Türkçesindeki bazı terimlerin İngilizce karşılıklarının verildiği söz varlığı bölümünden sonra, bir internet kaynağının yer aldığı kaynakça ile sona ermektedir.

1208. BODROGLIGETI, A. J. E. (2003). *An Academic Reference Grammar of Modern Literary Uzbek (Çağdaş Edebî Özbek Türkçesinin Akademik Bir Referans Grameri)*. München: Lincom-Europa. pp. 1346 (in two Vols, continuously paginated).

Bu çalışma, Özbekistan Cumhuriyeti'nin resmî dili olan çağdaş Özbek Türkçesinin kapsamlı ve betimleyici bir dil bilgisidir. Bu çalışmada, Özbek Türkçesi dil bilgisinin doğru anlaşılması için bolca örnek cümleler sunulmuş, Sovyet İmparatorluğu döneminin “normatif-kuralcı” dil bilgisinin kategorileri özellikle fiil çekiminde ve söz diziminde gevşetilerek yeniden gözden geçirilmiştir. Örnekler, 1920'lerden günümüze Özbek yazarların ve şairlerin çalışmalarından ve çok sayıda alan gezilerinde toplanan bilgilerden alınmıştır.

1209. BOESCHOTEN, H. (1998c). Uzbek (Özbek Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 357-378). London/New York: Routledge.

Boeschoten bu çalışmada; Özbek Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilgisi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı, ağız bilimi ve yazım özellikleri açısından ele almaktadır. Ses bilgisi bölümünde, Özbek Türkçesinde ünlü ve ünsüz sistemleri ele alınmaktadır. Biçimsel ses bilgisi bölümünde, eklerin ses uyumu ve ünsüz benzeşmeleri betimlenmektedir. Yazım bilgisi bölümünde, 1940'lı yıllardan beri Kiril alfabesinin kullanıldığı, yeni Latin yazısının 1993 yılında yasalaştığı

ancak yavaş yavaş kullanıma girdiği bilgisi verilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar, isim çekimi, zamirler, sayılar, ek-fiiller (copulas), fiiller, bitimli ve bitimsiz fiil yapıları, zaman, görünüş ve kiplik, zarflar ve son çekim edatları bulunmaktadır. Söz dizimi bölümünde; ad öbekleri, cümle yapısı, bitimli ve bitimsiz cümlecikler, cümle öğelerinin diziliş biçimleri, olumsuzluk, soru ve kip ifadeleri, sıralama bağlaçları, ilgi ve zarf-fiil cümlecikleri ve tümleş yan cümlecikleri konuları yer almaktadır. Çalışma, İran dilleriyle uzun süreli yoğun temas nedeniyle çok sayıda ödünç sözcüğün ortaya çıktığı ifade edilen söz varlığı bölümü ve Özbek Türkçesi ağızlarından kısaca bahsedilen ağız bilgisi bölümünden sonra, bir kaynakça ile son bulmaktadır.

1210. HAYIT, B. (1965). Two Outstanding Figures in Modern Uzbek Literature: Qadiri and Cholpan (Çağdaş Özbek Edebiyatında Öne Çıkan İki İsim: Kadiri ve Çolpan). *Journal of the Royal Central Asian Society (Kraliyet Orta Asya Derneği Dergisi)*, 52, 49-52.

Hayıt bu çalışmasında, devrimden önce ve sonra büyük ün kazanan ama 1938’de ırkçılık ve insanların düşmanı olarak suçlanarak idam edilen Kadiri ve Çolpan’ın hayatlarıyla çalışmalarını anlatmaktadır. Ölümlerinden sonra 1956 yılında ikisinin de itibarlarının geri verildiğini belirten Hayıt, 1958’de Kadiri’nin çalışmalarının birkaçının belirli değişikliklerle yeniden yayımlandığını, ama Çolpan’ın çalışmalarının yeniden yayımlanmasının hâlâ yasak olduğunu ifade etmektedir.

4.3.2.2. Salar Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1211. DWYER, A. M. (2007). *Salar. A Study in Inner Asian Language Contact Processes 1. Phonology [Salar Türkçesi. Orta Asya Dilleri Temas Süreçlerinde Bir Araştırma 1. Ses Bilimi]* (Turcologica 37.1). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu kitap, Kuzey Batı Çin'de konuşulan Türkçe kökenli, yazı dili olmayan Salar Türkçesinin ayrıntılı saha araştırmasına dayalı bir çalışmadır. Dwyer bu çalışmada, Salar Türkçesinin belirli zaman dilimindeki değişimini (diachrony) ele alarak Salarların kökeni, tarihi ve dili hakkında genel bilgi vermektedir. Yazar; Salar Türkçesini sesbirimbilim (phonemic) dökümü, eş zamanlı ve art zamanlı ses bilimi, hece yapısı ve alan özellikleri bakımından incelemektedir.

B) Salar Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1212. YAKUP, A. (2016a). The Salar People and Their Language (Salar Halkı ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 151-162). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Yakup bu çalışmada; “Salar” etnonimini açıkladıktan sonra, Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki 8 Türk etnik gruptan (diğerleri ise Uygurlar, Kazaklar, Kırgızlar, Özbekler, Tatarlar, Tuvalar ve Sarı Uygurlar) biri olan Salarların coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Salar Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel özellikleri bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Salar Türkçesinin yazılı bir dil olmadığı ve temel olarak konuşma dilinde var olduğu bilgisi yer almaktadır. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde, Salar Türkçesinin Samoylovich, Tenishev, Poppe ve Johanson gibi bilginler tarafından Türk dilleri arasındaki sınıflandırması betimlenmektedir. Bu bölümde ayrıca, Salar Türkçesinin Türkmen, Uygur ve Sarı Uygur Türkçeleri ile birçok ortak dil bilimsel özelliği

paylaştığı belirtilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Salar Türkçesinin *Gaizi* (街子 Jiezi, Alitiuli), *Mınta* (孟达 Mengda, Munda) ve *Ili* ağızları olmak üzere üç ağız olduğundan söz edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Salar Türkçesinin /a/, /e/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ şeklinde 8 kısa ünlü ses birimine sahip olduğu belirtilmektedir. Salar Türkçesinin Çinghay ağızının *ia*, *ie*, *io*, *iu*, *iə*, *ua*, *ue*, *uo* ve *üe* diftonglarına sahip olduğu ifade edilen bu bölümde, çoğu diğer Türk dilinin aksine, Salar Türkçesinin oldukça farklı bir ünsüz sisteminin bulunduğu bilgisine yer verilmektedir. Bu bölümde ayrıca, Salar Türkçesinin ünsüz sistemi tablo hâlinde sunulmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; Salar Türkçesinde tekil-çoğul şeklinde olan sayısal hesaplama sistemi, iyelik ekleri, belirtme durumu (-nI), bulunma durumu [-(n)dA], çıkma durumu [-(n)dAn], yönelme durumu [-GA; -(n)A], ilgi durumu [-niyi], karşılaştırmalar, zamirler, fiiller, zarflar, son çekim edatları, istek kipi, bağlaçlar ve şartlı yapılar konusu betimlenmektedir. Söz varlığı bölümünde, Salar Türkçesinin diğer Türk dilleriyle ortak bir sözcük hazinesini paylaştığı, ancak Çince'den de çok sayıda ödünç sözcük aldığı bilgisi verilmektedir. Toplumdilbilimsel özellikleri bölümünde, Salar Türkçesi konuşurlarının sayısının son 30 yılda azalmasıyla Salar Türkçesinin tehlikedeki diller grubunda yer aldığı ifade edilmektedir. Çalışma, Salar Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin bulunduğu bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.2.3. Yeni Uygur Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

1213. HAHN, R. F. (1986). Modern Uighur Language Research in China: Four Recent Contributions Examined (Çin'deki Çağdaş Uygur Türkçesi Araştırmaları: İncelenmiş Dört Yeni Yazı). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 30(1/2), 35-54. Harrassowitz Verlag. <https://www.jstor.org/stable/41927520>

Bu çalışma, Seattle'daki Washington Üniversitesi'nin Asya Dilleri ve Edebiyatı Bölümü'nde devam etmekte olan bir araştırma projesinin bazı ön sonuçlarına dayanmaktadır. Hahn bu çalışmada, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde [(Xīnjiāng/Sinkiang) Uighur Autonomous Region] Hân/Çinli olmayanların (etnik azınlıkların) çoğunluğunun dili olan çağdaş Uygur Türkçesi ile ilgili yakın tarihli dört yazının özetini ve tartışmasını sunmaktadır.

1214. HAHN, R. F. (1991). *Spoken Uyghur (Konuşulan Uygur Türkçesi)*. London and Seattle: University of Washington Press.

Hahn bu kitapta, Uygur Türkçesi konuşma becerilerini öğretmeyi amaçlamıştır. Bu çalışma, Uygur Türkçesinin morfofonolojisi (biçim bilimsel ses bilimi) ve yazımının kapsamlı bir tanımını ve dil bilgisini açıklayan notlarla birlikte 15 eğitici diyalog birimi içermektedir. Bu çalışmanın temel odağı, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde konuşulan Uygur Türkçesidir. Diyalogların Çin'de kullanılan Arap alfabesine dayalı yazımda isteğe bağlı olarak okunmasıyla kullanıcının çağdaş Uygur Türkçesine geçişini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Çalışmanın sonunda, Uygur Türkçesi-İngilizce ve İngilizce-Uygur Türkçesi iki sözlük, bir referans kılavuzu ve konu dizini yer almaktadır.

B) Biçim Bilgisi

1215. TÖMÜR, H. (2003). *Modern Uyghur Grammar (Morphology) [Çağdaş Uygur Türkçesi Dil Bilgisi (Biçim Bilimi)]*. (Anne Lee, Trans.). İstanbul: Yıldız Dil ve Edebiyat Dizisi 3.

Tömür bu çalışmada, günümüz Uygur Türkçesinde gerçek sözcüklerde ortaya çıkan dil bilgisi olgularını betimleyerek onları özelliklerine göre sistematik olarak sınıflandırmaktadır. Bu olguların dil bilimsel anlamlarını ve kullanıldıkları durumları kapsamlı bir şekilde açıklayan Tömür, çağdaş Uygur Türkçesinde gerçekte var olan biçim bilimsel yapıları ve dil bilgisi kavramlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Dil bilimsel bilginin temel kavramları bölümünde; dil bilgisi, sözcüksel ve dil bilimsel anlam, dil

bilgisi yapısı ve kategorisi, biçim bilimi, söz dizimi, biçim birimler, sözcükler, sözcük grupları, cümleler, cümle unsurları ve sözcük türleri konuları yer almaktadır. Uygur Türkçesi biçim biliminin özellikleri bölümünde; sözcük yapısı, sözcük türleri, sözcüklerin biçim bilimsel yapıları ve çok değişkenli eklerin kullanımı konuları betimlenmektedir. İsimler bölümünde; isimlerin tanımları, tür adları ve özel adlar, isimlerin sayı, sahiplik ve durum kategorileri; isim-son çekim edatı yapısı, ismin zarflaştırılması, yer adları, ad bağımlı unsurları ve isim yapım ekleri konuları bulunmaktadır. Sıfatlar bölümünde; sıfatların tanımları, derecelendirilebilen ve derecelendirilemeyen sıfatlar, sıfat derecesi kategorisi, sıfatın tekrarlanan şekli, sıfatın adlaştırılması ve zamirleştirilmesi, cümlede sıfatın rolü, sıfat bağımlı unsurları ve yapım ekleri verilmektedir. Sayılar bölümünde; sayıların tanımları, basit ve karmaşık sayılar, sayıların biçim bilimsel türleri ve özel kullanımları ile sayı bağımlı unsurları vardır. Ölçü sözcükleri bölümünde, ölçü sözcüklerinin tanımları yapıldıktan sonra, bu sözcükler türleri ve dil bilgisel özellikleri bakımından betimlenmektedir. Zarflar bölümünde, zarfların tanımları, anlama göre sınıflandırılması ve dil bilgisel özellikleri verilerek zarflaşmış sözcükler ve sözcük grupları ile zarf yapım ekleri üzerinde durulmaktadır. Zamirler bölümünde, zamirlerin tanımları, türleri ve dil bilgisel özellikleri betimlenmektedir. Bu bölümde ayrıca, kişi, işaret, soru ve dönüşlülük zamirlerinin yanı sıra belgisiz ve betimleyici zamirlerden de söz edilmektedir. Fiillerle ilgili genel bilgi bölümünde, fiillerin tanımları ve türleri yer almaktadır. İsim-fiil yapıları bölümünde; sıfat-fiiller, zarf-fiiller, zarflar ve amaç fiili konusu bulunmaktadır. Fiilin yüklem yapıları bölümünde; yüklem yapıları ile ilgili genel bilgi verildikten sonra, kişi, kip ve durum-zaman kategorileri verilmektedir. Fiil kökleri bölümünde; fiil kökleriyle ilgili genel bilgi verildikten sonra, çatı ve olumlu-olumsuz kategorileri, fiilin zamanıyla ve durumuyla ilgili kök yapıları üzerinde durulmaktadır. İsim ve ek-fiil yapıları bölümünde; konuyla ilgili genel bilgi verildikten sonra, isimlerin fiil, yüklem, olumsuz ve yargı yapılarına yer verilmektedir. Yansıma sözcükler bölümünde, yansıma sözcüklerin tanımı, türleri ve dil bilgisel özellikleri

betimlenmektedir. İşlev sözcükleri bölümünde, son çekim edatları, bağlaçlar ve kuvvetlendirme edatları konusu işlenmektedir. Ünlemler bölümünde, ünlem sözcüklerinin özellikleri, yapıları ve türleri bulunmaktadır. Çalışma, sözlüklerle ilgili bir not ve kısaltmalar listesinden sonra, İngilizce-Uygur Türkçesi ve Uygur Türkçesi- İngilizce sözlüklerinin yer aldığı bölümle sona ermektedir.

C) Ağız Bilgisi

1216. ABDUREHİM, E. (2014). The Lopnor Dialect of Uyghur. A Descriptive Analysis. (Uygurcanın Lopnor Ağızı. Betimleyici Bir Analiz). (Doctoral dissertation, Helsinki University, Helsinki).

Abdurehim doktora tezi olarak hazırladığı bu çalışmasında, Çin'in kuzeybatısında konuşulan tehlike altındaki bir Türk dili olan Uygurcanın Lopnor ağızını ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi bakımından betimlemektedir. Bu tez çalışması, Çin'deki Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin güneydoğusunda yer alan Lopnor bölgesindeki birkaç alan araştırması esasında hazırlanmıştır. Beş bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde, Uygurcanın Lopnor ağızının konuşulduğu bölgenin tarihi ve dil durumu, alan çalışmasında kullanılan yöntemler ve veri kaynakları ele alınmaktadır. İkinci bölümde, Uygurcanın Lopnor ağızının ses bilimsel sistemi incelenmektedir. Ayırıcı parçalar ve onların sesbirimciklerinin ses bilimsel gerçekleşmesi ile başlayan bu bölümde, Uygurcanın Lopnor ağızının hece yapısı kısaca tartışıldıktan sonra, ünlü uyumu ve art zamanlı süreçler üzerinde durulmaktadır. Uygurcanın Lopnor ağızının biçim bilimsel sisteminin sunulduğu üçüncü bölümde, Lopnor ağızında kullanılan bazı yapım ekleri, çekimli eklerin farklı kategorileri ve son ekleme kuralları verilmektedir. Dördüncü bölüm, Uygurcanın Lopnor ağızının söz dizimi ile ilgilidir. Bu bölümde, Lopnor ağızındaki sözcük grupları, yan cümleler ve cümlelerin söz dizimsel yapıları betimlenmektedir. Son bölüm olan beşinci bölümde ise, Lopnor ağızının tekçil ve paylaşılan dil bilimsel özellikleri tartışılmaktadır. Bu bölüm,

yazarın Lopnor ağzının durumuyla ilgili fikirleri ve çıkarımlarıyla sona ermektedir.

1217. ABDUREHİM, E. (2016). An Endangered Turkic Variety in China: The Lopnor Dialect of Uyghur (Çin’de Tehlikedeki Bir Türkçe Değişke: Uygurcanın Lopnor Ağzı). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 357-369). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Abdurehim bu çalışmada; Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki Sincan Uygur Özerk Bölgesi’nin güneydoğusunda yer alan Lopnor bölgesinin tarihi, bölgedeki şu anki alan çalışması, dil durumu, Uygur Türkçesinin Lopnor ağzının genel dil özellikleri ve Lopnor ağzı çalışmaları hakkında bilgi vermektedir. Buna göre, Lopnor ağzı çalışmaları 19. yy.ın son 10 yıllarında başlamıştır. Yazar bölgedeki şu anki alan çalışmasıyla ilgili olan bölümde; kendisinin Lopnor bölgesine üç sefer giderek halk şarkıları, halk hikâyeleri, yerel kıyafetler ve yerel halkın hayat hikâyelerine ilişkin olabildiğince fazla kayıt yaptığını belirtmektedir. Lopnor’daki şu anki dil durumuna ilişkin olarak ise, Uygur Türkçesinin Lopnor ağzının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu ifade edilmektedir. Lopnor ağzının genel dil özellikleri bölümünde, 8 kısa ünlü ses birimi olan *a, ä, e, i, o, u, ö, ü* ve asimilasyona uğramış ünsüz ses birimlerinin yapıları betimlenmektedir. Uygur Türkçesinin Lopnor ağzının Türk dillerinde bulunan bazı arkaik özellikleri diğer Uygur Türkçesi ağızlarından daha fazla muhafaza etmiş olmasına dair çeşitli yapılar da bu bölümde yer almaktadır. Sonuç bölümünde, Uygur Türkçesinin Lopnor ağzının dil bilimsel özelliklerinin diğer Uygur Türkçesi ağızlarıyla net bir ilişki içinde olduğu ifade edilmektedir. Çalışma, bir kaynakçayla sona ermektedir.

1218. MEMTIMIN, A. (2016b). The Lopnur People and Their Dialect (Lopnor Halkı ve Ağızları). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 51-64). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Memtimin bu çalışmada; “Lopnor” etnonimini açıkladıktan sonra, Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki Sincan Uygur Özerk Bölgesi’nin doğusunda, kuzeybatıda Qarachugha, güneydoğuda Miren arasında yaşayan Lopnorların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Lopnor ağzını yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ses bilimi, biçim bilimi, ağız bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel özellikleri hakkındaki görüşler bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Uygur Türkçesinin Lopnor ağzının yazılı bir dil olmadığı ve Uygur Türkçesinin farklı bir ağzı olduğu bilgisi yer almaktadır. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri bakımından Lopnor ağzı çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Örneğin S. E. Malov, Uygur Türkçesi ağızlarını birini Lopnor ağzında, geri kalanları da bir diğer ağızda sınıflandırmak suretiyle iki ağza bölmüştür. Tenishev ise; Uygur Türkçesi ağızlarını kuzeybatı ağzı, güney ağzı ve doğu ağzı (Lopnor) olmak üzere üç kısımda ele almıştır. Ağız bilgisi bölümünde, Uygur Türkçesinin Lopnor ağzının Lopnor alt ağzı ve Miren-Charqiliq alt ağzı şeklinde iki farklı ağza sahip olduğu ifade edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, ünlüler ve ünsüzler betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; çoğul eklerin değişkelerinin -lAr, -tAr, -sAr ve -zAr şeklinde; iyelik eklerinin -(I)m, -(I)η, -(I)ηIz, -(s)I şeklinde tekil için ve -(I)mIz / -(I)wIz, -(I)ηlAr, -(s)I şeklinde çoğul için kullanıldığından söz edilmektedir. Belirtme ve ilgi durumu eklerinin -nI, -tI, -mI, -pI, -ηI, -kI, -lI, -zI, -sI değişkelerine sahip olduğu ifade edilmektedir. Yönelme durumu ekinin –GA, bulunma durumu ekinin –DA

ve çıkma durumu ekinin *-DIn* şeklinde olduğu bilgisine yer verilen bu bölümde ayrıca fiil yapıları, zaman ve kiplik konuları da betimlenmektedir. Söz varlığı bölümünde, Uygur Türkçesinin Lopnor ağzında kullanılan bazı terimler ve bu terimlerin kullanımları ele alınmaktadır. Toplumdilbilimsel özellikleri bölümünde, Lopnor ağzının ölçünlü Uygur Türkçesinin etkisi altında kendine özgü çoğu özelliği kaybettiği ifade edilmektedir. Makale, Uygur Türkçesinin Lopnor ağzında yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinden sonra, 8 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

1219. NADZHIP, E. (1971). *Modern Uigur (Çağdaş Uygur Türkçesi)*. [Trans. from the Russian by D. M. Segal]. Moscow: Nauka.

Nadzhip bu çalışmada; Uygur Türkçesinin tarihi, edebiyatı ve kalıtsal ilişkileri hakkında genel bilgi verdikten sonra, Uygur Türkçesini ses bilimi, biçim bilimi, sözcük hazinesi ve söz dizimi bakımından betimlemektedir. Ses bilgisi bölümünde; ünlüler, ünsüzler, ses uyumu, ilerleyici ve gerileyici benzeşme, ünlü düşmesi, ünsüz nöbetleşmeleri, farklı kök değişimi durumları, hece kaynaşmaları, ünsüz büyültme, hece ve vurgu konusu bulunmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; sözcük ve gelişimi, sayı, yüklem ve sahiplik kategorileri, son çekim edatları, sözcük türleri ve sözcük türetimi konusu yer almaktadır. Söz dizimi bölümünde; cümle, sözcükler arasındaki ilişki biçimleri, cümle unsurları ve türleri, karmaşık ve birleşik cümleler betimlenmektedir. Çalışmanın sonunda verilen ekler bölümünde; Uygur Türkçesi bir metin örneği, metnin tercümesi, sözcükler ve metinle ilgili sözcüksel-dil bilimsel yorum vardır. Çalışma, edebiyat başlıklı bölüm ile sona ermektedir.

1220. YAKUP, A. (2005). *The Turfan Dialect of Uyghur [Uygur Türkçesinin Turfan Ağzı]* (Turcologica 63). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Yakup bu çalışmada, çağdaş Türk dilinin Uygur-Karluk kolu temsilcilerinden Uygur Türkçesinin Turfan ağzını ses bilgisi, biçim bilgisi ve sözcük hazinesi açısından derlediği malzeme temelinde incelemektedir.

D) Sözcük Bilgisi

1221. JARRING, G. (1964b). *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary (Doğu Türkçesi-İngilizce Ağız Sözlüğü)* [Lunds Universitets Arsskrift, X.F., Avd. 1, Bd. 56, Nr. 4.] 338pp. Lund: C.W.K. Gleerup.

Bu çalışma, Jarring'in 1929-1930 yılları arasında Doğu Türkistan'da bulunduğu sırada elde ettiği malzeme ile yayımladığı eserlerinin sözcük hazinesinden ve Raquett'in "English Turkî Dictionary" (Lund 1927) isimli çalışmasında bulunup da kendi eserlerinde bulunmayan sözcüklerden oluşan bir sözlüktür. Bu sözlük; Doğu Türkistan'ın güney bölgelerinin dilini, özellikle batudan Kaşgar, doğudan Hoten arasındaki alanı temsil etmekte, böylece Doğu Türkistan'ın kuzeyinde gelişen Yeni Uygur adıyla bilinen dili içine almaktadır.

1222. KADİRİ, H. K. (1999). *English-Uighur Dictionary (İngilizce-Uygur Türkçesi Sözlük)*. Sincan: Sincan Halk Neşriyatı.

Hacı Kutluq Kadiri'nin bu çalışması, İngilizce sözcüklerin Uygur Türkçesi karşılıklarının verildiği bir sözlüktür. Sözlüğün sonunda, düzensiz fiillerin listesi ve Uygur Türkçesi yer adları indeksi bulunmaktadır.

1223. SCHWARZ, H. G. (1992). *An Uyghur-English Dictionary (Uygur Türkçesi-İngilizce Bir Sözlük)*. Bellingham, Washington: Center for East Asian Studies, Western Washington University. <https://doi.org/10.25710/c1bm-2e85>

Schwarz'ın 7 yılda tamamladığı bu eseri, 1083 sayfa ve 12 temel bölümden oluşan Uygur Türkçesi-İngilizce bir sözlüktür. Uygurların ve Uygur Türkçesinin tarihi bölümünde, Uygurların Çin'de ve Moğolistan'da yaşadıkları yerler ile nüfusları hakkında genel bir bilgi verildikten sonra, Uygurların tarihsel geçmişi ve Uygur Türkçesinin tarihsel gelişimi üzerinde durulmaktadır. Uygur Türkçesinin kısaca bir betimlemesinin yapıldığı bölümde, Uygur Türkçesi ses bilimi ve biçim

bilimi bakımından ele alınmaktadır. Ses bilimiyle ilgili olan kısımda; Uygur Türkçesi alfabesi, hecelerin oluşumu, vurgu ve ünlü uyumundan söz edilmektedir. Uygur Türkçesinin biçim bilimi bakımından betimlendiği kısımda; isimler, isim çekimi, isimlerin kişi ekleri; fiiller, fiil çekimi; zamirler, sayılar, son çekim edatları, bağlaçlar, yansıma sözcükler ve ünlemler incelenmektedir. Sözlük kılavuzu bölümünde, madde başı sözcüklerin çeviri yazısı, sözcük türlerinin ve kısıtlı madde başlarının kısaltmaları, tanımlar, çapraz referanslar, resimler, coğrafi isimler, sözcük kökenleri, benzer ifadeler ve yazım bulunmaktadır. Sonraki bölüm kısaltmalar listesinden oluşmaktadır. Uygur Türkçesi-İngilizce sözlük bölümünde, terimler dizgesi listesi vardır. Buradaki Uygur Türkçesi sözcükler Latin harfleriyle verilmiştir. Diğer bölümler ise; genel olarak kullanılan bazı ekler, takvimler, Sincan coğrafi sözlüğü, kişi adları, ağırlık ve ölçüler, başvuru kaynakları ve yazar hakkında şeklinde sıralanmıştır.

E) Tanıtımlar

1224. ÇAĞATAY, S. (1964). [Review of *An Eastern Turki-English Dialekt Dictionary* by Gunnar JARRING (Gunnar Jarring'in *Doğu Türkçesi-İngilizce Ağız Sözlüğü* çalışmasının tanıtımı)]. Lunds Universitets Arsskrift. N. F. Avd. I Bd. 56. Nr. 4 (338 s.). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 12, 169-171. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/38278/442762>

Çağatay bu çalışmada, Gunnar Jarring'in "Doğu Türkçesi-İngilizce Ağız Sözlüğü" çalışmasını incelemektedir. Yeni Uygur Türkçesinin gelişimi konusunda bilgi veren yazar, çalışmanın biçim bilimsel, ses bilimsel ve anlam bilimsel özelliklerinden bahsetmektedir. Çağatay, bu sözlüğü bilimsel çalışmalar için çok yararlı bulmaktadır. Jarring'in diğer metin yayınlarında olduğu gibi, burada da uluslararası ses bilgisi derneğinin yürürlükte olan ses bilgisi sistemini kullandığını ifade eden yazar, bu sistemin dil özelliklerini tespit etmek için çok elverişli olduğu görüşündedir.

1225. DOERFER, G. (1966). [Review of *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary* by Gunnar Jarring (Gunnar Jarring'ın *Doğu Türkçesi-İngilizce Ağız Sözlüğü* çalışmasının tanıtımı)]. *Oriens (Doğu Araştırmaları)*, 18/19 (1), 389-390. doi: <https://doi.org/10.1163/18778372-01801901038>. Aynı çalışma: SIMPSON, C. J. (...). [Review of *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary* by Gunnar Jarring]. *Asia Major (Büyük Asya)*, 2(11), 246. SINOR, D. (1965). [Review of *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary* by Gunnar Jarring]. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 28, 684.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

F) Yeni Uygur Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1226. HAHN, R. F. (1998). Uyghur (Uygur Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 379-396). London/New York: Routledge.

Hahn bu çalışmada, Uygur Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Uygur Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı, ağız bilimi ve yazım özellikleri açısından ele almaktadır. Ses bilgisi bölümünde, bürün ile birlikte ünlü ve ünsüzlerin betimlenmesi yer almaktadır. Biçimsel ses bilimi bölümünde, ünlü ötümsüzleşmesi, köklerdeki ünlü değişimleri, damak uyumu, ünlü yükseltimi, ünsüz benzeşmesi, ünsüz benzeşmezliği ve hece yapıları konusu bulunmaktadır. Yazım bilgisi bölümünde, Uygur Türkçesinde alfabe değişimleri betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, isimler, isim çekimi, çoğul, iyelik ve durum işaretleme, zamirler, fiiller, fiil türetme ve bitimli fiil yapıları incelenmektedir. Söz dizimi bölümünde, yüklemsel öbeklerle sıfat ve zarf öbekleri konusu işlenmektedir. Söz varlığı bölümünde, Uygur Türkçesi konuşurlarının çok sayıda farklı dil konuşuruyla temas hâlinde olmaları nedeniyle, sözcüksel açıdan da değişimlerin görüldüğü vurgulanmaktadır. Çalışma, Uygur Türkçesi ağızlarının betimlendiği ağız bilgisi bölümünden sonra bir kaynakça ile sona ermektedir.

1227. HAYASHI, T. (2007). On the Distribution of Eynu, A Modern Uyghur-Based Secret Language Spoken in South Xinjiang, China (Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Konuşulan Çağdaş Uygur Türkçesi Tabanlı Gizli Bir Dil Olan Eynucanın Dağılımı Hakkında). In H. Boeschoten and H. Stein (Eds.), *Einheit und Vielfalt in der Türkischen Welt. Materialien der 5. Deutschen Turkologenkonferenz, Universität Mainz, 4.-7. Oktober 2002* [Türk Dünyasında Birlik ve Çeşitlilik. 5. Alman Türkoloji Konferansı Bildirileri, Mainz Üniversitesi, 4.-7. Ekim 2002] (pp. 182–192) (Turcologica 69). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Hayashi bu çalışmada, Eynu topluluklarının mevcut yerlere nasıl dağıldığını ortaya koymak için, farklı köylerde yaşayan topluluklardan elde edilen sözcükler arasındaki ses bilgisi farklılıkları üzerinde durmaktadır.

1228. MEMTIMIN, A. (2016a). *Language Contact in Modern Uyghur* [Çağdaş Uygur Türkçesinde Dil Teması] (Turcologica 108). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, dil teması açısından Uygur Türkçesinin tarihsel gelişiminde etkisi olan Arapça, Farsça, Moğolca, Rusça ve Çince üzerinde durmaktadır. Uygur Türkçesinin kendisi açısından ise, çağdaş Uygur Türkçesinin selefi olan Çağatay Türkçesini dikkate almaktadır.

1229. ZAKİR, H. A. (2003). *Introduction to Modern Uighur* (Çağdaş Uygur Türkçesine Giriş). Urumqi: Xinjiang University Press.

Zakir'in bu çalışması toplam 30 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; Uygur Türkçesi alfabesi, harf yapıları, okuma ve yazma alıştırmaları ve Uygur Türkçesi ses biliminin esasları (ünlüler, ünsüzler, ses uyumu, hece, sözcük vurgusu) betimlenmektedir. Birinci bölüm alıştırmalar ve ödevlerden oluşmaktadır. İkinci bölümde, soru ve pekiştirmeli kuvvetlendirme edatları ile adsılların olumsuzlaması konusu vardır. Üçüncü bölümde isimlerin tekil ile çoğul yapıları bulunmaktadır. Dördüncü bölüm, iyelik kişi ekleri (possessive personal ending) ve ilgi

durumuyla ilgilidir. Beşinci bölümde; bulunma durumu, adsıl eklerin dizilişi, “sahip olmak/olmamak”, “var” ifadeleri ve yapım eklerinin kullanımı ele alınmaktadır. Altıncı bölümde gelecek zaman ve alışkanlıklar, yönelme durumu ve son çekim edatları betimlenmektedir. Yedinci bölüm geçmiş zaman, belirtme durumu ve kuvvetlendirme edatları ayrılmıştır. Sekizinci bölümde çıkma durumu, “önce” ve “sonra” zaman zarflarının cümle içinde kullanılışı ve fiil olumsuzlaması incelenmektedir. Dokuzuncu bölümde fiilin soru biçimleri, kişi ve işaret zamirlerinin çekimleri ve vurgulu kuvvetlendirme edatı konusu üzerinde durulmaktadır. Onuncu bölümde koşul kipi, fiilin emir ile istek kipleri, çıkma durumu eklerinin sayılarla kullanımı ve vurgulu kuvvetlendirme edatından söz edilmektedir. On birinci bölümde; sayılar, haftanın günleri, mevsim ve ayların adları; gün, tarih ve saati söyleme konuları işlenmektedir. On ikinci bölüm sıfatların dereceleri ve vurgulu kuvvetlendirme edatı konusunu kapsamaktadır. On üçüncü bölümde benzerlik eki ve kuvvetlendirme edatları vardır. On dördüncü bölümde, isim-fiil, kiple ilgili sözcükler ve son çekim edatları yer almaktadır. On beşinci bölümde bitmişlik (perfective) sıfat-fiil ekleri bulunmaktadır. On altıncı bölüm bitmemişlik sıfat-fiil eklerine ayrılmıştır. On yedinci bölümde ele alınan konu şimdiki zaman görünüşüdür. On sekizinci bölümde şimdiki zaman soru yapıları betimlenmektedir. On dokuzuncu bölümde, geçmişteki alışkanlık ve sürekli geçmiş zaman yapıları ele alınmaktadır. Yirminci bölüm bazı yapım eklerinin işlevleriyle ilgilidir. Yirmi birinci bölümde, fiilin sürerlik yapısı, işlevi ve amaçlanan kip yapısı incelenmektedir. Yirmi ikinci bölümde fiil çatısı konusu vardır. Yirmi üçüncü bölümde zarf-fiiller bulunmaktadır. Yirmi dördüncü bölümde zarf-fiil, bitmemişlik ve fiilin söylenti yapıları yer almaktadır. Yirmi beşinci bölümde söylenti yapılarının devamı vardır. Yirmi altıncı ile yirmi yedinci bölümlerde yardımcı fiiller ve birleşimlerden söz edilmektedir. Yirmi sekizinci bölüm, sürekli eylem ifadeleri ve bazı kaynaşmış birleşik fiillerden oluşmaktadır. Çalışma, “İngilizce-Uygurların kullandığı Arapça” bir sözlük ile sona ermektedir. Her bir bölümün sonunda alıştırmalar ve ödevler bulunmaktadır. Çalışmanın 6.,

8., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28. bölümlerinin sonunda okuma metinleri verilmiştir. Çalışmada ayrıca; 3., 6., 7., 8., 9., 12., 13., 14., 18., 19., 20., 22., 24. ve 25. bölümlerde farklı yapımlar ekleri betimlenmiştir.

4.3.2.4. Sarı Uygur Türkçesi

A) Sözcük Bilgisi

1230. GENG, S. and CLARK, L. (1993). Sarig Yugur Materials (Sarı Uygur Türkçesi Malzemeler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 46, 189–224.

Geng ve Clark bu çalışmada, Sarı Uygur Türkçesindeki Moğolca unsurlara yer vermiştir. Sarı Uygurların dilindeki pek çok unsurun Moğolca konuşan Şira Yugurların dilindeki ses bilimsel biçimlerle geçmiş yüzyıllarda yakın ilişki içinde olduklarından uyum içinde olduğunu dile getiren yazarlar, Sarı Uygur Türkçesi üzerine yaptıkları saha çalışmasında Sarı Uygurların sözcük hazinesi içerisinde yer alan Moğolca unsurları, Şira Yugurların dilindeki Moğolca biçimler ve Çin’de konuşulan diğer Moğol dillerindeki biçimlerle sınırlamışlardır. Çalışmanın sonraki bölümünde, Sarı Uygur Türkçesiyle ilgili 4 metin İngilizce tercümeleriyle birlikte verilmektedir. Yaklaşık 8 sayfalık bir sözlüğün de yer aldığı bu çalışma, Sarı Uygur Türkçesiyle ilgili bir kaynakça ile sona ermektedir.

1231. LI, Y. S., ÖLMEZ, M. and JUWON, K. (2007a). Potanin’s Yellow Uigur Material and Its Importance Today (Potanin’in Sarı Uygur Türkçesi Malzemesi ve Günümüzdeki Önemi). In M. Stachowski (Ed.), *Studia Turcologica Cracoviensia, Language and Culture of Turkic Peoples [Studia Turcologica Cracoviensia, Türk Topluluklarının Dili ve Kültürü]*, 5, (pp. 149-182). Kraków, 1998.

Bu çalışma, Potanin’in Sarı Uygur Türkçesi malzemesi ve günümüzdeki önemi üzerinedir. Sarı Uygur Türkçesi yazılı bir dil olmadığı için şimdiye kadar Sarı Uygur Türkçesiyle ilgili yapılan her türlü yayımlanmamış

Çalışma önem arz etmektedir. Yazarlar bu çalışmada, Rus bilgini Potanin'in 19. yy.ın son çeyreğinde bölgeye yaptığı geziler sonrası Sarı Uygur Türkçesinde yazdığı sözcük listesini betimlemektedirler.

1232. NUGTEREN, H. and ROOS, M. (1996). Common Vocabulary of the Western and Eastern Yugur Languages. The Turkic and Mongolic Loanwords (Batı ve Doğu Uygur (Sarı Uygur) Türkçelerinin Ortak Sözcük Hazinesi). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 49, 25–91.

Nugteren ve Roos bu çalışmada, Batı ve Doğu Uygur Türkçelerinin ses birimsel ve sözcüksel özelliklerini ele almaktadır. Türkçe ve Moğolca aynı kökenli sözcüklerden bahseden yazarlar, Doğu Uygur Türkçesinde Türk dillerine ait ödünç sözcükler ve Batı Uygur Türkçesinde Moğolca dn sözcüklere de değinmektedirler. Çalışmanın son bölümünde, melez ve dnleme alıntılar yer almaktadır.

1233. NUGTEREN, H. and ROOS, M. (1998). Common Vocabulary of the Western and Eastern Yugur Languages. The Tibetan Loanwords [Batı ve Doğu Uygur (Sarı Uygur) Türkçelerinin Ortak Sözcük Hazinesi. Tibetçe dn Sözcükler]. *Studia Etymologica Cracoviensia (Cracoviensia Köken Bilimsel Araştırmaları)*, 3, 45–92.

Bu alışmada, Batı ve Doğu Uygur (Sarı Uygur) Türkçelerinin ortak sözcük hazinesi ve Tibetçe dn sözcükler ele alınmaktadır.

1234. NUGTEREN, H. and ROOS, M. (2003). Common Vocabulary of the Western and Eastern Yugur Languages. The Ethnonyms. [Batı ve Doğu Uygur (Sarı Uygur) Türkçelerinin Ortak Sözcük Hazinesi. Etnonimler] *Rocznik Orientalistyczny (Doğu Bilimleri Yıllığı)*, 61, 133–143.

Nugteren ve Roos bu çalışmada bu çalışmada, Batı ve Doğu Uygur (Sarı Uygur) Türkçelerinin ortak sözcük hazinesini ve etnonimleri incelemektedirler.

1235. RÔNA-TAS, A. (1962). Tibetan Loan-Words in the Shera Yögur Language (Sarı Uygur Türkçesinde Tibetçe Ödünç Sözcükler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 15, 259-271.

Rôna-Tas bu çalışmasında, Sarı Uygur Türkçesinin Mannerheim, Potanin ve Malov'un bilgileri esasında Kotwicz tarafından incelendiğini ifade ederek birçok Tibetçe ödünç sözcüğün sözlüklerde bulunduğunu belirttikten sonra, Sarı Uygur Türkçesi sözlükleriyle Potanin ve Malov'un eserlerinde yer alan Tibetçe sözcüklerin listesini vermektedir.

1236. ROOS, M. (2000). The Western Yugur (Yellow Uygur) Language. Grammar, Texts, Vocabulary [Batı Uygur (Sarı Uygur) Dili. Dil Bilgisi, Metinler, Sözcük Hazinesi]. (Doctoral dissertation, Leiden University, Leiden).

Roos'un bu çalışması, Batı Uygur (Sarı Uygur) Türkçesini dil bilgisi, metinler ve sözcük hazinesi bakımından incelediği doktora tezidir.

B) Biçim Bilgisi

1237. ROOS, M. (1998). Preaspiration in Western Yugur Monosyllables (Batı Uygur Türkçesi Tek Hecelerinde Ön *h*'leşme). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [pp. 28–41]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Çin sınırları içinde Sunan Yugur Otonom Bölgesinde yaşayan yaklaşık 4.500 kadar Uygur Türkünün konuştuğu “Batı Uygur” veya “Sarı Uygur” Türkçesinin tek heceli sözcüklerindeki ön *h*'leşme üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın sonunda, bu dilin konuşulduğu bölgeyi gösteren bir harita yer almaktadır.

C) Sarı Uygur Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1238. NUGTEREN, H. and ROOS, M. (2006). Prolegomena to the Classification of Western Yugur (Batı Uygur Türkçesinin Sınıflandırmasına Giriş). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Exploring the Eastern Frontiers of Turkic (Güney Sibiryada Türkçenin Doğu Sınırlarını Keşfetme)* [pp. 99–130] (Turcologica 60). Wiesbaden.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1239. ROOS, M. (1963). The Western Yugur (Yellow Uygur) Language. Grammar, Texts, Vocabulary. [Batı Uygur (Sarı Uygur) Türkçesi. Dil Bilgisi, Metinler, Sözcük Hazinesi]. (Doctoral dissertation, Leiden University, Leiden).

Roos'un bu çalışması, Batı Uygur (Sarı Uygur) Türkçesini dil bilgisi, metinler ve sözcük hazinesi bakımından incelediği doktora tezidir. Çalışmanın giriş bölümünde; Uygur topluluğu, Sarı Uygur Türkçesi, Sarı Uygur Türkçesinin sınıflandırılması ve durumu, Uygur dilleri üzerine daha eski araştırmalar ve bu çalışma ile ilgili genel bir bilgi verilmektedir. Ses bilgisi ve ses bilimi bölümünde; ünlüler, ünlülerin dizilişleri, ünlü uyumu, ünsüzler, damaksıllaşma ve dudaksıllaşma, ünsüz yığılmaları, benzeşmeleri ve son ses düşmesi, ön h'leşme, sözcük vurgusu ve Çince ödünç sözcükler betimlenmektedir. Tarihî ses bilimi bölümünde; ünlülerin, ünsüzlerin ve sesbirim dizilişlerinin gelişimleri, ön h'leşme ve kuzeydoğu Türk dili olarak Batı Uygur Türkçesi konuları yer almaktadır. İsmi biçim bilimi bölümünde; çoğul yapılar, iyelik ekleri, durumlar, kuvvetlendirme edatları ve isim yapım ekleri incelenmektedir. Özel isim türleri bölümünde; zamirler, sayılar, isimler, zarflar, son çekim edatları, en üstünlük unsuru ve bağlaçlar konusu bulunmaktadır. Fiilin biçim bilimi bölümünde; zaman, görünüş ve kiplik, zarf-fiiller, kılınış ekleri ve yardımcı ekler, sıfat-fiiller, fiil yapım ekleri ve isim-fiiller ele alınmaktadır. Söz dizimi bölümünde; ad öbeğinin oluşturuluş şekli, fiil tümleçleri, kuvvetlendirme edatları, dolaylı anlatım ve yan cümle dizilişinden söz edilmektedir. Metinler bölümü 20 metinden

oluşmaktadır. Çalışma; söz varlığı başlığı altında yer alan ekler, kuvvetlendirme edatları ve ögeler listesi; kısaltmalar, kaynakça ve Flemenkçe özet bölümlerinden sonra, öz geçmiş bölümü ile sona ermektedir.

1240. YAKUP, A. (2016b). The Yellow Yughur and Their Language (Sarı Uygur Halkı ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 163-172). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Yakup bu çalışmada; “Sarı Uygur” etnonimini açıkladıktan sonra, Çin’de bulunan Sunan Yugur Otonom Bölgesinde yaşayan Sarı Uygurların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Sarı Uygur Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, ağız bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel özellikleri bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, aynı zamanda Batı Uygur Türkçesi olarak da bilinen Sarı Uygur Türkçesinin diğer Türk dillerinden ayrı bir dil olduğu ve yazılı bir dile sahip olmadığı ifade edilmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde, Ukraynalı Türkolog Samoylovich’in, Sarı Uygur Türkçesini Hakas, Şor ve Çulım Türkçeleriyle birlikte *azaq* grubuna dâhil ettiği; Johanson (1998: 83) tarafından en son yapılan sınıflandırmada ise Sarı Uygur Türkçesinin, muhtemelen güney Sibirya grubu kökenli olduğu düşünülmektedir, Türk dillerinin güneydoğu kolundaki doğu grubunda sınıflandırıldığı belirtilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde; Çince, Moğolca ve Tibetçenin etkisi altında kalan Sarı Uygur Türkçesinin ses bilimi, söz varlığı, biçim bilimi ve söz dizimi açısından temas kaynaklı değişikliklere uğradığından söz edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Sarı Uygur

Türkçesinin *a, ı, o, u, e, i, ö, ü* şeklinde 8 ünlü ses birimine sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu bölümde, Sarı Uygur Türkçesinde yer alan 28 ünsüz ve ünlü ses birimi tablo hâlinde verilmekte ve betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; Sarı Uygur Türkçesinde iyelik yapıları, sayma sistemi, topluluk işaretleyicisi [(A)gU], dönüşlülük zamirleri (*uzu* ve *e^hsı*), zarf-fiiller (*GanjA* ve *GAş*) ve bildirme cümlecikleri konusu ele alınmaktadır. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel özellikleri bölümünde, Sarı Uygur Türkçesinin temel sözcük hazinesinin hâlâ Türkçe kökenli olduğu, ancak Çince, Moğolca ve Tibetçeden ödünç alınan sözcükleri de barındırdığı ifade edilmektedir. Çalışma, Sarı Uygur Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin verildiği bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.2.5. Fu-yü Kırgızcası

A) Sözcük Bilgisi

1241. LI, Y. S., ÖLMEZ, M. and JUWON, K. (2007b). Some New Identified Words in Fuyu Kirghiz (Fu-Yü Kırgızcasında Bazı Yeni Belirlenmiş Kelimeler). *Ural-Altaische Jahrbücher, Neue Folge [Ural-Altay Yıllıkları, Yeni Bölüm]*, 21, 141-169.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

B) Fu-yü Kırgızcasıyla İlgili Genel Konular

1242. HU, Z. H. and IMART, G. (1987a). *Fu-Yu Gırgıs: A Tentative Description of the Easternmost Turkic Language (Fu-Yü Kırgızcası: En Doğudaki Türk Dilinin Geçici Bir Betimlemesi)*. Bloomington, Indiana: Indiana University Research Institute for Inner Asian Studies.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1243. MIHAIL A. Ç. (2013). The Fuyu Kyrgyz as an Ethnic Group of the Yenisei Kyrgyz (Yenisey Kırgızlarının Etnik Grubu Olarak Fu-Yü

Kırgızları). *Yearbook of Turkic Studies – Belleten (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten)* 61(1), 35-42.

Mihail bu çalışmada, Yenisey Kırgızlarının etnik grubu olarak Fu-Yü Kırgızlarının tarihini ve dillerini ele almaktadır.

1244. SALK. G. and TURDU, M. (1998). The “Fu-Yu Gırgıs” according to the Present-Day Situation and the Legendary Past (Günümüz Durumuna ve Efsanevi Geçmişe Göre “Fu-Yü Kırgızcası”. *Studia Turcologica Cracoviensia [Cracoviensia Türkoloji Araştırmaları]*, 4, 1-116. Krakövv: Jagiellonian University Institute of Oriental Philology.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1245. SARITAŞ, E. (2014). A Review on Fuyu Kyrgyz Living in Heilongjiang Province in China (Çin'in Heilongjiang Eyaletinde Yaşayan Fu-Yü Kırgızları Üzerine Bir Değerlendirme). *Interdisciplinary Humanities Research-Conceptual Debates and Critical Reviews (Disiplinler Arası Beşerî Bilimler Araştırmaları-Kavramsal Tartışmalar ve Eleştirel İncelemeler)* [pp. 85-98]. New York: Untested Ideas Research Center Publication.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

4.3.3. Kuzeybatı (Kıpçak) Grubu Türk Lehçeleri

A) Biçim Bilgisi

1246. LYUTIKOVA, E. and BONCH-OSMOLOVSKAYA, A. (2006). A Very Active Passive. Functional Similarities between Passive and Causative in Balkar (Çok Etken Bir Edilgen. Balkarcada Edilgen ve Etken Yapı Arasındaki İşlevsel Benzerlikler). In L. Kulikov, A. Malchukov and P. de Swart (Eds.), *Case, Valency and Transitivity [Durum, Uydu ve Geçişlilik]* (pp. 393–416) Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

B) Söz Dizimi

1247. NEDJALKOV, V. P. (2002). Karachay-Balkar Reciprocals (Karaçay-Balkarca İşteş Yapıları). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 6, 19–80.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

C) Kuzeybatı (Kıpçak) Grubu Türk Lehçeleriyle İlgili Genel Konular

1248. CSATÓ, É. Á. and JOHANSON, L. (2020). The Northwestern Turkic (Kipchak) Languages (Kuzeybatı Türk Dilleri-Kıpçak Dilleri). In M. Robbeets, A. Savelyev and N. Hübler (Eds.), *The Oxford Guide to the Transeurasian Languages (Transavasya Dilleri için Oxford Rehberi)* [pp. 370–391]. Oxford: Oxford University Press.

Bu çalışma, Türk dili ailesinin Kuzeybatı (Kıpçak) kolunu ele almaktadır. Türkçenin bu kolundan alınan örnekler, Türk dillerine özgü ses bilimsel, biçim bilimsel ve söz dizimsel özellikleri göstermektedir. Bu çalışmada, bazı Kuzeybatı dillerinde tipik olmayan özelliklerin ortaya çıkmasına yol açan özel gelişmelere de atıfta bulunmaktadır. Ayrıca, Türkçe konuşulan dünyanın ortasındaki Güney Kıpçak dili Kazak Türkçesi ve kuzeybatı çevresinde ölmek üzere olan Batı Kıpçak dili olan Litvanya Karaimcesi betimlenmektedir.

1249. SEEGMILLER, S. (1996). *Karachay (Karaçay Türkçesi)*. Munchen: Lincom.

Bu çalışma, Karaçay-Balkarcanın Karaçay lehçesinin dil bilimsel bir genel özetini sunmaktadır. Seegmiller bu çalışmada, Karaçay Türkçesini ses bilimsel, biçim bilimsel ve söz dizimsel açıdan incelemektedir.

4.3.3.1. Kırgız Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

1250. HATTO, A. (1971). The Kirgiz Original of Kukotay Found (Kukotay'ın Kırgızca Aslı Bulundu). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 34(2), 379-386. doi:10.1017/S0041977X0012960X

Bu çalışmaya göre, uzun süre sadece Ch. Valihanov'un ünlü çevirisinde bulunan Smert' Kukotay-khana i ego pominki'nin (= K) Kırgızca orijinali 1964 yılında Leningrad'da Valihanov'un yazı işleri müdürü, Kazak Bilimler Akademisi'nden Alkey Margulan tarafından keşfedilmiştir. Margulan, bu keşfini akademisinin 1965 tarihli “Herald” (Khabarşi/Vestnik) Ağustos (No. 8) sayısında duyurmuş, metinden uyarlanmış Kiril harf çevirisiyle toplam 885 (3.000 satırdan fazla) alıntıyı ve Valikhanov'un metni kaydetmesinin biyografik arka planını 13 sayfalık bir girişle basmıştır.

B) Ad Bilgisi

1251. PULLEYBLANK, E. G. (1990). The Name of the Kirghiz (Kırgız Adı). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 34, 98–108.

Pulleyblank bu çalışmasında, Kırgız adının kökenini tartışmaktadır. İkinci hecenin ön sesi haricinde çağdaş yapıda aynı olan Kırgız adı, Eski Türkçe Orhun Yazıtları'nda “Kırkız” olarak ortaya çıkmaktadır. Tang dönemindeki Çin çeviri yazılarında, bu isim “Xiajiasi” ve “Hegesi” olarak geçmektedir. Pulleyblank, bu adın ön sessiz harfinden ziyade sonda yer alan harfine odaklanmaktadır.

C) Kırgız Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1252. ABYLKASYMOVA, M. and JUMABAEVA, G. (1997). *Peace Corps Kyrgyzstan: Kyrgyz Language Manual (Kırgızistan Barış Gücü: Kırgız*

Türkçesi El Kitabı). Bishkek, Kyrgyzstan: Educational Resources Information Center (ERIC).

Bu çalışma, Kırgızistan'da Kırgız Türkçesi öğrenen Barış Gücü Gönüllüleri'nin özel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada, Kırgız topluluğu ile ilgili genel bir bilgi verilen ilk bölümden sonra, Kırgız Türkçesine kısaca giriş bölümü yer almaktadır. Bu bölümde, Kırgızların yaşadıkları ve Kırgız Türkçesinin konuşulduğu yerler, Kırgız Türkçesi alfabesi ve Kırgız Türkçesinin temel özellikleri ele alınmaktadır. Kırgız Türkçesinin temel özellikleriyle ilgili olan kısımda; kökler ve ekler, köklere eklerin eklenmesiyle ilgili kurallar, ünlü uyumu, ünsüz benzeşmesi, dudak uyumu, eklerin dizilişi, sözcük türleri, sözcük dizilişi, Kırgız Türkçesi ve İngilizce arasındaki temel farklılıklar konusu kısaca betimlenmektedir. Çalışmada günlük yaşamla ilgili 15 konuşma konusu; örnek diyaloglar, söz varlığı, ses bilgisel alıştırmalar, dil bilgisi kuralları, kendi kendine öğrenme bölümü ve referans bil bilgisi biçiminde tasarlanmıştır. Referans dil bilgisi bölümünde ise; ünlüler, durumlar, sıfatlar, sıfat-fiiller, sayılar, fiiller, zamanlar, zamirler, sıfatların dereceleri, ünlü uyumu, Kırgız Türkçesi sözcüklerinin yapıları, isimler, isim, kişi zamirleri ve sayıların çekimleri; temel çekimler ve fiil çekimi modelleriyle ilgili dil bilgisel tablolar bulunmaktadır.

1253. HEBERT, R. J. and POPPE, N. (1963). *Kirghiz Manual (Kırgızca El Kitabı)* (Indiana University Publications: Uralic and Altaic Series, 33). Bloomington: Indiana University. [Reprint 1997 Richmond: Curzon. (Research and Studies in Uralic and Altaic Languages, American Council of Learned Societies 22)]

Hebert ve Poppe bu çalışmada, Kırgızca'yı dil bilimsel açıdan incelemektedirler. Eserde, metin örnekleriyle kısa bir sözlük de yer almaktadır.

1254. HU, Z. H. and IMART, G. (1987b). *A Kirghiz Reader (Kırgızca Bir Okuma Parçası)*. Uralic and Altaic Series, V. Bloomington, Indiana 1989 (Text XVII, 402-408).

Bu çalışma, zaman içinde edebiyat öncesi dilden gazetelerdeki çağdaş ögelere kadar uzanan bir dizi malzeme içermektedir. Bu çalışmada, Batı'da ve Çin'de Kırgızca kullanıldığı şekliyle Sovyet egemenliği altındaki edebî dilden alınan örnekler de yer almaktadır. Okuyucuya hem Kırgızcada mevcut olan çeşitli malzemeleri hem de dilin yapısı hakkındaki bilgileri sunmak için tasarlanan çalışmada malzeme, zorluk derecesine göre birincil belgelerden tarihî belgelere kadar değişiklik göstermektedir. Her metin, ilk başta görüldüğü gibi sunulmakta ve ardından her metnin İngilizce tercümesi verilmektedir. Ayrıca, her metinle birlikte biçim ve içerikle ilgili yorumlara da yer verilmektedir. Yorumlar bölümü; edebî, dil bilimsel, tarihsel, dil bilimsel ve toplumdilbilimsel açıklama ve görüşlerin bir birleşiminden oluşmaktadır.

1255. KIRCHNER, M. (1998). Kirghiz (Kırgız Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 344-356). London/New York: Routledge.

Kirchner bu çalışmada; Kırgız Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Kırgız Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve ağız bilimi açısından ele almaktadır. Ses bilgisi bölümünde, Kırgız Türkçesindeki ünlü ve ünsüzler betimlenmektedir. Çağdaş Kırgız Türkçesinde 8'i kısa, 6'sı uzun olmak üzere toplam 14 ünlü ses biriminin olduğu belirtilen bu bölümde, kısa ünlülerin ve ünsüzlerin tablosuna da yer verilmektedir. Ses dizimi ve biçimsel ses bilimi bölümünde, damak uyumu ve ek başı ünsüzlerinin kullanımları bulunmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar, sözcük yapımı, isim çekimi, iyelik ve durum ekleri, zamirler, kişi zamirleri, sayılar, bildirme ekleri, fiiller, isimden türeyen fiiller, bitimli-bitimsiz fiil yapıları, kişi işaretleyicileri, emir-istek kipleri, zarflar, son çekim edatları, bağlaçlar ve edatlar incelenmektedir. Söz dizimi bölümünde, ad öbekleri ve bitimli-bitimsiz cümlecikler konusu vardır. Söz varlığı bölümünde; ortak Kırgız Türkçesi sözlük birimlerinin Kırgız Türkçesinin sözcük hazinesinin temelini oluşturduğu ifade edilmekle birlikte, Moğolca, Arapça, Farsça ve Rusçanın etkilerinin de görüldüğü belirtilmektedir. Çalışma, Kırgız

Türkçesi ağızlarının sınıflandırıldığı ve betimlendiği ağız bilgisi bölümünden sonra, 6 çalışmadan oluşan bir kaynakça ile sona ermektedir.

1256. KOKAISL, P. (2012). Kyrgyz Minorities in China (Çin'deki Kırgız Azınlıklar). *Inner Asia (İç Asya)*, 14(2), 383–402. <http://www.jstor.org/stable/24572071>

Kokaisl bu çalışmada, Çin'de yerli bir nüfus olarak yaşayan Kırgız azınlığın dil özelliklerini ve kültürel özgünlüklerini göstermeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmadaki malzemeler, öncelikle 2007-2009 yıllarında Kırgızistan, Çin, Tacikistan ve Afganistan'da gerçekleştirilen uzun süreli saha araştırmasına ve önceki araştırmalara dayanmaktadır.

4.3.3.2. Kazak Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1257. HŘEBIČEK, L. (1964). Aesthetic Function of Vocal Harmony in the Poetry of Abay Kunanbayef (Abay Kunanbayef'in Şiirinde Ses Uyumunun Estetik İşlevi). *Archiv Orientální (Doğu Arşivi)*, 32, 100-103.

Hřebiček bu çalışmasında, Kazak klasiği Abay Kunanbayef'in şiirlerinin sesle ilgili yönünü incelerken ses uyumunun onun şiirinde nasıl estetik bir rol oynadığı sorusunu ortaya atmaktadır. Hřebiček, ses uyumunun o yönünü ele alırken, Türk dillerine ait metinlerin bütün sözcüklerinin damaksıl /P/, artdamaksıl sözcükler ve onların sıralanışı şeklinde bölünebildiği gerçeği doğrultusunda hareket etmektedir.

1258. HŘEBIČEK, L. (1965a). Alliterations in Abay Kunanbayev's Poetry (Abay Kunanbayef'in Şiirinde Aliterasyonlar). *Archiv Orientální (Doğu Arşivi)*, 33, 67-72.

Hřebiček bu çalışmasında, Abay Kunanbayef'in mısralarının tarzına, özellikle de ses uyumu olgusuna dikkat çekerek ses uyumu olgusundan kastın, bir metinde bir ses biriminin veya ses birimi grubunun tekrarı olduğunu ve sözü geçen şiirsel olgunun aynı zamanda kafiye ile

aliterasyon içerdğini ifade etmektedir. Kunanbayev'in şiirlerinin şairin kendi eserleri ve Rus şairlerden tercümeler şeklinde ikiye bölünebileceğini dile getiren Hřebiček, ses uyumuna göre bu iki grup şiir arasındaki ilişkileri açıklamaya çalıştığını belirtmektedir.

1259. HŘEBIČEK, L. (1965b). Euphony in Abay Kunanbayev's Poetry (Abay Kunanbayev'in Şiirinde Ses Uyumu). *Asian and African Studies (Asya ve Afrika Çalışmaları)*, 1, 123-130.

Hřebiček bu makalesinde, Kazak edebiyatı klasiği Abay Kunanbayev'in şiirlerinin analizinde gösterilecek olan bir şiirin sesle ilgili yönünü nicel yöntem esasında incelemek için bir yöntem oluşturmaya çalışmaktadır.

1260. ÖZÇELİK, Ö. (2015). Stress or Intonational Prominence? Word Accent in Kazakh and Uyghur (Vurgu veya Tonlamalı Belirginlik? Kazak Türkçesi ve Uygur Türkçesinde Sözcük Vurgusu). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 19, 163–192.

Özçelik bu çalışmada, özellikle Kazak Türkçesi ve Uygur Türkçesi olmak üzere iki Türk dilinde sözcük vurgusunu araştırmakta ve “Ayak”ın (Foot) “Bürünsel Hiyerarşi”nin (Prosodic Hierarchy) evrensel bir bileşeni olduğu şeklindeki yaygın varsayıma karşı çıkmaktadır.

B) Biçim Bilgisi

1261. DEMİRCİ, K. (2003). Descriptive Verbs in Kazakh (Kazak Türkçesinde Betimleyici Fiiller). (Doctoral dissertation, the University of Wisconsin, Madison).

Bu çalışma, Demirci'nin Kazak Türkçesindeki betimleyici fiilleri ele aldığı doktora tezidir. Birinci bölümde; Kazak Türkçesi alfabesi, Kazak Türkçesinin diğer Türk dilleri arasındaki yeri ve sınıflandırılması, Eski Türkçe fiil sistemi, Kazak Türkçesi fiil sistemi, betimleyici fiillerin yapısal unsurları ve zarflar betimlenmektedir. İkinci bölümde; Kazak Türkçesindeki betimleyici fiillerin anlamları, işlevleri, sınıflandırılması, kuramsal çerçevesi ve diğer sınıflandırmaları, temel Türk dillerindeki

bazı betimleyici fiillerin listesi, sonuç, ekler ve bibliyografya bulunmaktadır.

C) Söz Dizimi

1262. ABISH, A. (2016). *Modality in Kazakh as Spoken in China (Çin'de Konuşulduğu Haliyle Kazak Türkçesinde Kiplik)* (Turcologica 107). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Abish bu çalışmasında, Çin'de konuşulan Kazak Türkçesinde kiplik ifadelerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın bir diğer özel amacı da, Çin'de Kazak Türkçesi üzerine daha önce Çince veya Kazak Türkçesinde yayımlanmış, Arap yazısıyla yazılmış ve İngilizce konuşan okuyucular için kolayca erişilemeyen bazı çalışmaları sunmaktır.

1263. LAUDE-CIRTAUTAS, I. (1974). The Past Tense in Kazakh and Uzbek as a Means of Emphasizing Present and Future Actions (Şimdiki ve Gelecekteki Eylemleri Vurgulamanın Bir Yolu Olarak Kazak Türkçesi ve Özbek Türkçesi Geçmiş Zaman). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 18(3), 149–158.
<http://www.jstor.org/stable/41927063>

Laude-Cirtautas bu çalışmada, şimdiki ve gelecekteki eylemleri vurgulamanın bir yolu olarak Kazak Türkçesi ve Özbek Türkçesi geçmiş zamanı betimlemektedir. Yazar, Türk dillerinde zaman kiplerinin ya da zaman benzeri bitimli fiil biçimlerinin, bir eylemin sadece “ne zaman” olduğunu değil, aynı zamanda nasıl olduğunu da ifade ettiğini belirtmektedir. Burada sözü edilen geçmiş zaman, *-t / -d* iyelik eklerinden oluşmaktadır. Diğer Türk dillerinde de bu kipin bir zamanlar yakın geçmişteki bir eyleme atıfta bulunduğu varsayılabilir, çünkü zaman zaman hem arkaik hem de çağdaş dillerde şimdiki ve gelecekteki eylemleri ifade ettiği gözlemlenmiştir.

D) Sözcük Bilgisi

1264. NURALİEVA, N. (2008). *English-Kazakh Dictionary (İngilizce-Kazak Türkçesi Sözlük)*. Almatı: Dayk Press.

Nuraliyeva'nın bu çalışması, yaklaşık 15.000 Kazak Türkçesi sözcüğün İngilizce karşılıklarının verildiği 233 sayfalık bir sözlüktür. Eserin sonunda, abece sırasıyla İngilizce düzensiz fiillerin (Бұрыс етістіктер) 1., 2. ve 3. hâlleriyle Kazak Türkçesine tercümeleri yer almaktadır.

E) Tanıtmalar

1265. IMART, G. (1981). [Review of *Introduction to Kazakh: Grammatical Outline, Kazakh Reader, Kazakh–English Phrasebook and Kazakh–English Glossary* by Krueger (Krueger tarafından hazırlanan *Kazak Türkçesine Giriş: Dil Bilgisi Ana Hatları, Kazak Türkçesi Okuma Parçaları, Kazak Türkçesi-İngilizce Konuşma Kılavuzu ve Kazak Türkçesi-İngilizce Sözlük* isimli çalışmanın tanıtılması)]. Bloomington, IN: Indiana University Research Institute for Inner Asian Studies.

Imart bu çalışmasında, Krueger tarafından hazırlanan “Kazak Türkçesine Giriş: Dil Bilgisi Ana Hatları, Kazak Türkçesi Okuma Parçaları, Kazak Türkçesi-İngilizce Konuşma Kılavuzu ve Kazak Türkçesi-İngilizce Sözlük” isimli çalışmayı tanıtmaktadır.

F) Kazak Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1266. ABISH, A. and CSATÓ, É. Á. (2011). Recent Developments in Kazakh as Spoken in the People's Republic of China (Çin Halk Cumhuriyeti'nde Konuşulan Kazak Türkçesindeki Son Gelişmeler). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 15, 275–290.

Bu makalenin konusu, Çin'de konuşulan Kazak Türkçesinin değişen durumudur. Bu çalışmada, Çin'de Kazak Türkçesi konuşan topluluklarda hızla yükselen iki dillilik düzeyinin etkileri iki metinle gösterilmektedir. Birinci metin, yaşlı bir konuşurun değişen dil bilimsel alışkanlıklarıyla

ilgili düşüncelerini yansıtmaktadır. İkinci metin, genç çok dilli bir konuşurun konuşmasındaki kopyalama süreçlerinin türlerini göstermektedir.

1267. KRIPPES, KARL A. (1996). *Kazakh Grammar with Affix List (Ek Listesiyle Kazak Türkçesi Dil Bilgisi)*. Kensington: Dunwoody Press.

Bu çalışma, yazılı metin örneklerine dayalı çağdaş Kazak Türkçesinin kısmî dil bilgisi betimlemesidir. Ses bilimi bölümünde; Kazak Türkçesi yazımı, ses bilgisi, ünlüler, ünsüzler, ünlü uyumu, dudak uyumu, ünsüz ve sonorant benzeşmesi ele alınmaktadır. Sonraki bölümlerde sırasıyla; sözcük türleri, adıl ekler, zamirler, son çekim edatları, sıfatlar, zarflar, niceleyiciler, sıfatlar ve zarfların dereceleri, bağlaçlar, ünlemler, fiil sistemi, kişi ekleri, zaman sistemi, sıfat-fiiller, zarf-fiiller, birleşik fiiller, İngilizce “istemek”, fiilden türeyen ekler, koşul, emir ve istek kipleri incelenmektedir. Çalışma, Kazak Türkçesi ek listesinin verildiği bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1268. MUHAMEDOWA, R. (2016). *Kazakh: A Comprehensive Grammar (Kazak Türkçesi: Kapsamlı Bir Dil Bilgisi)*. London and New York: Routledge Comprehensive Grammars (1.baskı). 299 p.

Muhamedova'nın bu kitabı, kısaltmalar listesi (s. xv), Kazak Türkçesi alfabesi (s. xvii), Kazak Türkçesinin genel özellikleri (s. xviii), 1. bölüm söz dizimi; toplam 17 ana başlık ve 69 alt başlık (s. 1–164), 2. bölüm biçim bilimi (s. 165–272); ilki Kazakça isimler 4 ana başlığa ayrılıp toplam 20 alt başlık, ikincisi Kazakça fiiller, 1 ana başlık ve 7 alt başlık, üçüncüsü diğer sözcük türleri 6 ana başlık ve 16 alt başlık olarak üçe ayrılmıştır. Ses bilimi (s. 273–288) bölümü ise; 6 ana başlıktan oluşmaktadır. Her bölümün sonunda başlıklar içinde bahsedilen kaynaklar ya da ek bilgiler birkaç cümle ile açıklanarak notlar kısmında verilmiştir. Kazak Türkçesinin genel özellikleri bölümünde; Kazak Türkçesinin Türk dillerinin Kıpçak koluna mensup ve Kazakistan'ın devlet dili olduğu ifade edildikten sonra, coğrafi dağılımı, konuşur sayısı, iki dillilik, alfabe deneyimleri, Sovyet dönemi ve sonrasındaki etnik

durumu, dil sorunları ve dil yapısı hakkında bilgi verilmektedir. Söz dizimi bölümünde; basit ve birleşik cümleler, soru cümleleri, isim ve fiil yan cümleleri, yardımcı fiil yapıları ve birleşik yapılar betimlenmektedir. Biçim bilimi bölümünde; fiiller, zaman ekleri, kiplik, çatı, isimler, isim çekim ekleri, sıfatlar, sayılar, zamirler, zarflar, -şI ek-fiili ve sözcük yapımı konuları bulunmaktadır. Ses bilimi bölümünde; ünlüler, ünsüzler, şehirde yaşayan Kazak Türkçesi konuşurlarının telaffuzları, ünlü uyumu, ünsüz benzeşmesi ve vurgu ele alınmaktadır. Çalışma, bir bibliyografya (s. 289-292) ve dizin (s. 293-299) ile sona ermektedir.

1269. KRUEGER, J. R. (1980). *Introduction to Kazakh: Grammatical Outline, Kazakh Reader, Kazakh–English Phrasebook and Kazakh–English Glossary (Kazak Türkçesine Giriş: Dil Bilgisi Ana Hatları, Kazak Türkçesi Okuma Parçaları, Kazak Türkçesi-İngilizce Konuşma Kılavuzu ve Kazak Türkçesi-İngilizce Sözlük)*. Bloomington, IN: Indiana University Research Institute for Inner Asian Studies.

Krueger bu çalışmasında, Kazak Türkçesi dil bilgisini ana hatlarıyla ele almaktadır.

4.3.3.3. Karakalpak Türkçesi

A) Biçim Bilgisi

1270. KALJANOV, A. (2020). Problems of Training Homonyms in the Modern Karakalpak Language (Çağdaş Karakalpak Türkçesinde Eş Adlı Öğrenimi Sorunları). *International Journal of Discourse on Innovation, Integration and Education (Yenilik, Entegrasyon ve Eğitim Üzerine Uluslararası Söylem Dergisi)*, 1(2), 10-13.

Kaljanov bu çalışmada, Çağdaş Karakalpak Türkçesinde eş adlı öğrenimi sorunlarını ele almaktadır. Karakalpak Türkçesinin biçim bilimsel yapısının karmaşıklığının, onun biçimbirimsel yapısının karmaşıklığına neden olduğunu ve öğreniminde metodolojik özelliklere daha fazla dikkat etmek gerektiğini vurgulamaktadır.

B) Karakalpak Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1271. SCHLYTER, B. N. (2003). Prospects for Minority Language Autonomy in Central Asia: The Case of Karakalpakstan (Orta Asya'da Azınlık Dili Özerkliği İçin Beklentiler: Karakalpakistan Örneği). *Paper Read at a Conference on Languages in and around Afghanistan, 12– 14 December 2003, at University of Pennsylvania (Afganistan ve Çevresindeki Diller Konferansı'nda Okunan Makale, 12–14 Aralık 2003, Pensilvanya Üniversitesi).*

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1272. SCHLYTER, B. N. (2005). The Karakalpaks and Other Language Minorities Under Central Asian State Rule (Orta Asya Devlet Yönetimi Altındaki Karakalpaklar ve Diğer Dil Azınlıkları). *Prospects for Democracy in Central Asia (Orta Asya'da Demokrasi Beklentileri)*, 15, 81-94. Stockholm, London and New York. Swedish Research Institute in Istanbul.

Bu çalışmanın temel amacı, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Orta Asya devlet ve ulus inşasının etkisi altındaki azınlık dillerinin ve kültürlerinin korunmasına yönelik beklentilerin neler olduğunu ve bu konuda hangi sonuçların çıkarılabileceğini Orta Asya devletlerinde merkez ve çevre arasındaki siyasi denge bakımından değerlendirmektir. Bu çalışmada, özerk bir cumhuriyetin (devlet olmasa da) ünvan dili ve o cumhuriyetin tüm toprakları için fiilî bir resmî dil olmasıyla diğer Orta Asya azınlık dilleriyle tezat oluşturan Karakalpakçaya özel bir dikkat gösterilmektedir.

4.3.3.4. Kumuk Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1273. JANKOWSKI, H. (2014). Ramstedt's Noghay Texts in Kotwicz's Collection (Ramstedt'in Kotwicz Koleksiyonundaki Nogay Türkçesi Metinleri). In Agata Bareja-Starzyńska, Jan Rogala, Filip Majkowski

(Eds), *A Window on to the Other. Contributions on the Study of Mongolian, Turkic and Manchu-Tungusic Peoples, Languages and Cultures. Dedicated to Jerzy Tulisow on the Occasion of His Seventieth Birthday* (Ötekine Açılan Bir Pencere. Moğol, Türk ve Mançu-Tunguz Halkları, Dilleri ve Kültürlerinin İncelenmesine Katkılar. Yetmişinci Doğum Günü Münasebetiyle Jerzy Tulisow'a İthaf Edilmiştir) [pp. 146–154]. Warszawa: Elipsa.

Bu makalenin amacı, Harry Halén tarafından Finlandiya'da hazırlanan ana kopyaya ek olarak, Kotwicz'in Krakov'daki koleksiyonunda bulunan Ramstedt'in Nogay Türkçesi metinlerinin bir başka kopyasını sunmaktır. Yazar, Nogay Türkçesi veya Nogay Tatarcasını Aralo-Hazar grubuna ait diğer Türk dilleriyle karşılaştırmalı olarak incelemekte ve her iki kopyayı esas alarak Nogay Türkçesine özgü ses bilimsel özellikleri ve ses bilimsel süreçleri tartışmaktadır.

B) Anlam bilgisi

1274. RAMSTED, G. J. (1991). Kumuk and Noghay Materials (Kumuk Türkçesi ve Nogay Türkçesi Malzemeleri). [“Cumucia and Nogaica” (G. J. Ramsted's Kumuk materials, edited and translated by Emine Gürsoy Naskali. *Mém. de la Soc. Finno-Ou.*, 208 (pp. 68-101); G. J. Ramstedt's Noghay Materials, edited and translated by Harry Halén)]. Helsinki.

Gürsoy-Naskali ve Halén tarafından, “Cumucica and Nogaica” adıyla 1991 yılında Helsinki’de yayımlanan bu eser, Ramstedt’in 1904’te Kuzey Kafkasya’da Kumuk ve Nogaylardan derlemiş olduğu metinler ile bunların İngilizce ve Almanca tercümelerinden oluşmaktadır.

C) Kumuk Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1275. ABDURRZAK, G. Y. (2008). The Linguistic Situation of Dagestan: A Historical Perspective from the Point of View of Kumyk, Azerbaijan and Azerbaijanis (Dağıstan'ın Dil Durumu: Kumuk Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Azeriler Açısından Tarihsel Bir Bakış). *The Presidium of*

Azerbaijan National Academy of Sciences (Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi Başkanlığı), CII/9-12, 127-134.

Abdurrzak bu çalışmada, Kumuk Türkçesinin Dağıstan Cumhuriyeti'ndeki ve diğer Türk dilleri arasındaki yerinden bahsettikten sonra, Kumuk Türkçesi konuşurlarının tarihî ve toplumdilbilimsel geçmişi hakkında bilgi vermektedir.

1276. SHAHRANI, M. N. (2001). Kumuk (Kumuk Türkçesi). *Encyclopedia of the World Muslims (Dünya Müslümanları Ansiklopedisi)*, 2, 767-771. Delhi.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1277. YÜKSELEN, G. and PELER, A. (2016). Kumyks and Their Language (Kumuklar ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 15-37). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Yükselen ve Peler bu çalışmada; “Kumuk” etnonimini açıkladıktan sonra, Hazar kıyılarına uzanan zincirin kuzey, kuzeydoğu ve doğu yamaçlarında yaşayan Kumukların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedirler. Ayrıca yazarlar; Kumuk Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, sözcük yapımı, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından betimlemektedirler. Yazım ve dil özellikleri bölümünde; Kumuk Türkçesinin Osmanlı ve Azeri Türkçeleriyle birlikte Nogay ve Kumuk Türkçelerinin bir karışımı olduğu, 1921 yılında uyarlanan Arap yazısının 1928 yılına kadar kullanıldığı, Kiril alfabesinin kullanılmaya başlandığı 1938 yılına kadar da 10 yıl boyunca Latin alfabesinin kullanıldığı bilgisi yer almaktadır. Kumuk Türkçesi diğer Türk dilleri

arasında Radloff, Räsänen, Benzing, Menges, Samaylovič, Arat, Ligeti, Pope, Doerfer, Baskakov, Barthold, Kermani, Johanson ve Berta gibi bilginler tarafından birçok farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Ağız bilgisi bölümünde, Kumuk Türkçesinin geleneksel olarak ses bilgisel, biçimbilimsel ve sözcüksel farklılıklara bağlı olmak üzere Kuzey veya Hasavyurt Ağzı, Merkez veya Buynak Ağzı ve Güney veya Haydak Ağzı şeklinde üç ağza sahip olduğu ifade edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Kumuk Türkçesinin /a/, /e/, /ɪ/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ şeklinde 8 ünlü ses birimine; /b/, /v/, /w/, /g/, /h/, /d/, /j/, /ž/, /z/, /y/, /k/, /l/, /m/, /n/, /ñ/, /p/, /r/, /s/, /t/, /f/, /x/, /ts/, /ç/, /ʃ/, /şç/ şeklinde de 25 ünsüz ses birimine sahip olduğu belirtilmektedir. Bu bölümde, verilen ünlü ve ünsüz harflerin betimlenmesi de yapılmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar, sözcük yapımı, isim çekimi, zamirler, sayılar, bildirme ekleri ve fiiller konusu ele alınmaktadır. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bölümünde, Kumuk Türkçesinin Kafkas dilleri, Arapça, Farsça ve Rusça gibi dillerin etkisi altında kaldığı ifade edilmektedir. Çalışma, Kumuk Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce çevirisinin verildiği bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.3.5. Nogay Türkçesi

A) Söz Dizimi

1278. KARAKOÇ, B. (2019b). Levels of Potential Ambiguity in Noghay Verb Sequences (Nogay Türkçesi Fiil Dizilişlerinde Potansiyel Belirsizlik Seviyeleri). In Csató, Johanson and Karakoç (Eds.), *Ambiguous Verb Sequences in Transeurasian Languages and Beyond [Transavasya Dillerinde ve Ötesinde Belirsiz Fiil Dizilişleri]* (pp. 175–198).

Karakoç bu çalışmada, Nogay Türkçesindeki belirsiz fiil dizilişlerini ele almaktadır.

B) Nogay Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1279. CSÁTÓ, E. A. and KARAKOÇ, B. (1998). Noghay (Nogay Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 333-343). London/New York: Routledge.

Csátó ve Karakoç bu çalışmada; Nogay Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Nogay Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı, yazım özellikleri ve ağız bilimi açısından ele almaktadırlar. Ses bilgisi bölümünde, Nogay Türkçesindeki ünlü ve ünsüzler betimlenmektedir. Nogay Türkçesinde toplam 9 ünlü ve 22 ünsüz ses biriminin olduğu belirtilen bu bölümde, ünlülerin ve ünsüzlerin tablosuna da yer verilmektedir. Biçimsel ses bilimi bölümünde, damak uyumu ve ünsüz benzeşmesi konuları bulunmaktadır. Yazım bilgisi bölümünde Kiril alfabesini kullanan Nogay Türkçesinin yazım özellikleri betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar, sıfatların karşılaştırılması, durum ekleri, isim çekimi, zamirler, kişi zamirleri, sayılar, fiiller, fiil çatısı, eylem niteleyicileri, bitimli-bitimsiz fiil yapıları ve son çekim edatları vardır. Söz dizimi bölümünde, ad öbekleri, bitimli-bitimsiz cümlecikler ve emir-istek kipleri konusu yer almaktadır. Söz varlığı bölümünde, Nogay Türkçesi sözcük hazinesinin Arapça ve Farsçadan kopyalanan sözcük unsurlarını içerdiği ifade edilmektedir. Çalışma, Nogay Türkçesi ağızlarının Ak-Nogay, Kara-Nogay ve Merkez Nogay şeklinde üç temel ağız olarak sınıflandırıldığı ağız bilgisi bölümünden sonra, 9 çalışmadan oluşan bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.3.6. Karaçay-Balkar Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1280. HERBERT, R. (1962). Karacay Phonology (Karaçay Türkçesi Ses Bilimi). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in Altaic Linguistics (Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları)*.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

B) Biçim Bilgisi

1281. GÜRER, A. (2017). Compound Formation in Karachay-Balkar: Implications for the Marker –sI. (Karaçay-Balkarcada Birleşik Sözcük Yapımı: –sI İşaretleyicisi İçin Sezdirmeler). *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 21-41. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Gürer bu çalışmada; Karaçay-Balkar Türkçesinde -sI işaretleyicisi ile veya -sI işaretleyicisiz ortaya çıkan ad-ad birleşik sözcüklerinin, biçim bilimsel, ses bilimsel, anlam bilimsel ve söz dizimsel özelliklerini incelemektedir.

1282. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (2000a). Suffix -lik in Karachay-Balkar (Karaçay-Balkarcada -lik Eki). *Folia Orientalia (Doğu Bilimi Çalışmaları)*, 36, 293-299.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1283. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (2004). Derivational Activity of Foreign Elements in Karachay-Balkar (Karaçay-Balkarcada Yabancı Unsurların Yapım Şekli). In B. Comrie, P. Suihkonen and V. Solovyev (Ed.), *International Symposium "The Typology of Argument Structure and Grammatical Relations", 11-14 May 2004, Kazan, Proceedings (11-14 Mayıs 2004 Kazan Uluslararası "Öge Yapısı ve Dil Bilgisel İlişkiler Tipolojisi" Sempozyumu)* (pp. 114-115). Kazan: Kazan State University.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

C) Sözcük Bilgisi

1284. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (2000b). *Karachay-Balkar Vocabulary of Proto-Turkic Origin (Ana Türkçe Kökenli Karaçay-Balkarca Sözcük Hazinesi)*. Krakow: Ksiegarnia Akademicka.

Bu çalışmada, Karaçay-Balkar Türkçesinin sözcüksel açıdan Eski Türkçeyle karşılaştırılması amaçlanmıştır. Yazar, Karaçay-Balkar Türkçesinin sözcüksel açıdan tarihî ve çağdaş lehçelerle karşılaştırmalı bir incelemesinin ilk defa bu eserde denendiğini belirtmektedir.

1285. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (2002). Foreign Elements in Karachay-Balkar. (Karaçay-Balkarcada Yabancı Unsurlar). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 6(2), 192-198.

Bu çalışmaya göre, Karaçay-Balkarca etnik ve dil bilimsel köken açısından çeşitli unsurların birleşimidir. Ana Türkçeden başlayıp İran ve Kafkas kökenli ödünçlemeler barındıran Karaçay-Balkarcada, Arapça ve Farsça kökenli sözcükler önemli bir grubu oluşturmaktadır. 19. yy.da Kafkasya'nın Ruslar tarafından işgal edilmesi sonucunda çok sayıda Rusça sözcüğün girdiği bu dilde, uluslararası ödünçlemeler de yer almaktadır.

4.3.3.7. Kırım Tatar Türkçesi

A) Sözcük Bilgisi

1286. BASKI, I. (1986). A Crimean Turkic-Tatar Glossary from the 17th Century (17. yy.dan Kalma Bir Kırım Tatar Türkçesi Sözlüğü). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 40(1), 107–172. <http://www.jstor.org/stable/23657680>

Baskı bu çalışmada, Hollandalı coğrafyacı ve hukukçu Nicolaes Witsen'in (1641-1717) yazdığı Kırım'ın kaydedilen en eski eserlerinden biri olan 17. yy.dan kalma bir Kırım Tatar Türkçesi sözlüğünü ele almaktadır. Yazar, Witsen'in hayatı ve eserleri hakkında bilgi verdikten sonra, “Kırım Tatar Türkçesi Sözlüğü” başlığı altında bu sözlüğün özelliklerinden bahsetmektedir. Sözlüğü ses bilimsel ve söz dizimsel açıdan inceleyen Baskı, belirli harflerin kullanımı (ses değerleri) ve sözlükte genel kullanımdan farklı harf kümelerini liste şeklinde sunmaktadır. Sözlükte yer alan Türk dillerine ve yabancı dillere ait unsurlara da değinen yazar, çalışmanın sonuna “Kırım Tatar Türkçesi Sözlüğü”nü eklemiştir.

B) Kırım Tatar Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1287. AYDIN BEZİKOĞLU, F. T. (2016). Towards Transnational Nation-Building?: ‘The Case of Crimean Tatars’ (Ulus Ötesi Millet Mi Ortaya Çıkıyor?: Kırım Tatarları Örneği). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 503-520). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Bezikoğlu bu çalışmada, ulus ötesi millet kavramını açıkladıktan sonra, Kırım Tatarları örneği üzerinden ulus ötesi siyasi ve söylemsel değişimlerin mevcut yapıları nasıl bozduğunu ve önde gelen anavatan ve diaspora gruplarının yapılar arasında köprü kurmasına ve ‘ulus ötesi millet’ yapısını oluşturmaya nasıl neden olduğunu tartışmaktadır.

1288. BILETSKA, Y. (2016). The Crimean Tatar Language Maintenance and Language Shift: Their Historical-Political Preconditions and Challenges for the Future. (Kırım Tatarcasını Koruma ve Değişim: Kırım Tatarcasının Geleceğine İlişkin Tarihî-Politik Ön Koşullar ve Güçlükler). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 471-502). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Biletska bu çalışmada, Kırım Tatar Türkçesinin farklı siyasi dönemlerdeki sosyal gelişimine odaklanmaktadır.

1289. IANBAY, I. (2016). The Krimchak Language (Kırımçak Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 527-540). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Ianbay bu çalışmada; “Kırımçak” etnonimini açıkladıktan sonra, Kırım yarımadasında yaşayan Kırımçakların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili kısaca bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Kırımçak Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve söz dizimi bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Kırımçak Türkçesinin bir Kıpçak dili olan Kırım Tatarcasının Yahudi kökenli etnik dili (etnolekt) olmasının yanı sıra, Kırımçakların konuşma ve yazı dili olan Kırımçak Türkçesinin aslında, Kırım Tatarcasının bir parçası olduğu bilgisi verilmektedir. Yazım ve ağız bilgisi bölümünde; Kırımçak dilinde İbrani alfabesinin 16. yy.dan bu yana kullanıldığı, 1930’lu yıllarda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği’nde kullanılan Latin alfabesiyle ünlü Kırımçak bilgini Isaak Kaya (1887-1956) tarafından çeşitli okuma kitaplarının yayımlandığı, II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise Latin alfabesinin yerini Kiril alfabesinin aldığı ifade edilmektedir. Bu bölümde, Kırımçak Türkçesinin birçok dil bilimsel özelliğinin Kırım Tatar Türkçesinde bulunabileceğinden de bahsedilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Kırımçak Türkçesinin yazılı Kırımçak Türkçesi için *a, e, o, ö, u, ü, i, ı* şeklinde 8 ünlü ses birimine; konuşma dili için ise birçok sesbirimcik ile birlikte *a, o, u, i, e* şeklinde 5 ünlü ses birimine sahip olduğu belirtilmektedir. Kırımçak Türkçesinde kullanılan ünsüz harfler *b, ç, d, f, g, ğ, h, k, l, m, n, ɳ, p, q, r, s, ş, t, v, x, y* ve *z* şeklindedir. *K* ve *q* harflerinin yanı sıra, *g* ve *y* harfleri de biçimbirimcik çiftleri olarak görev yapan harflerdir. Söz varlığı bölümünde, İbraniceden alınan sözcüklerin,

onu diğer Türk dillerinden ayıran temel özelliği olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, Arapça ve Farsça ödünç sözcüklerle birlikte Yunancadan da ödünç sözcüklerin Kırımçak Türkçesine geçtiği belirtilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, biçim bilimsel açıdan Kırımçak Türkçesinin Kırım Tatarcasıyla Oğuz ve Kıpçak dilinin ortak özelliklerini gösterdiğinden söz edilmektedir. Söz dizimi bölümünde, yaklaşık 100 yıl önce Kırımçak bilgini Isaak Kaya tarafından yazılan okuma kitaplarının Türk dillerinin söz dizimine dayanan Kırımçak Türkçesinin iyi örnekleri olduğu, ancak günümüz Kırımçak Türkçesinin hem yazılı dilde hem de konuşma dilinde Türk dillerinde olmayan söz dizimi özelliklerini gösterdiği ifade edilmektedir. Çalışma, Kırımçak Türkçesiyle yazılmış Latin harfli iki metin ve onların Türkçe tercümelerinin yer aldığı bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1290. İSMAİL, N. (2016). A Short Presentation about the Romanian Crimean Tatars (Romanya Kırım Tatarları Hakkında Kısa Bir Sunum) In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 375-390). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

İsmail bu çalışmada; “Tatar” etnonimini açıkladıktan sonra, Romanya Kırım Tatarlarının dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Romanya Kırım Tatarcasını yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, 1956 yılında Romanya Akademisi Dil Bilimi Enstitüsü tarafından organize edilen bilim komitesinin desteği ile resmî olarak Romanya Kırım

Tatarcası alfabesinin kabul edildiği ifade edilmektedir. Bu bölümde ayrıca; *a, A; á, Á; b, B; ċ, Č / ç, Ç; d, D; e, E; f, F; g, G; ğ, Ğ / c, C; h, H; i, I; í, Í / ĭ, Ĭ; î, Î / ĺ, Ľ; j, J; k, K; l, L; m, M; n, N; ñ, Ñ; o, O; ó, Ó / ö, Ö; p, P; r, R; s, S; ş, Ş; t, T; ț, Ț / ts, Ts; u, U; ú, Ú / ü, Ü; v, V; w, W; y, Y; z, Z* harflerinden ve seslerinden oluşan alfabe betimlenmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde; çok sayıda sınıflandırma denemesi verildikten sonra, Romanya Kırım Tatarcasının diğer Kuzeybatı veya Kıpçak grubu dillerinden farklı olarak *dokuz* sayısında *t-* yerine, Oğuz dilleri gibi *d-* ünsüzüne sahip olduğundan söz edilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde; Tadeusz Jan Kowalski'nin (1889-1948) belirttiği üzere, Romanya Kırım Tatarcasının (1) Kırım veya Bozkır ağızı (*Şöl tili*), (2) Nogay ağızı (*Noghay tili*) ve (3) Yalıboyu ağızı (*Yalıboyu tili*) şeklinde üç ağza sahip olduğu bilgisi yer almaktadır. Ses bilgisi bölümünde, özellikle her iki dil arasındaki kod kullanımı neticesinde Rumencenin Romanya Kırım Tatarcası üzerinde oluşturduğu ses bilgisel ve dil bilgisel etki betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, Rumence ve Romanya Kırım Tatarcası arasındaki yoğun temas nedeniyle Rumence söz dizimi ve dil bilgisi kurallarının Romanya Kırım Tatarcasında görüldüğü ifade edilmektedir. Söz varlığı bölümünde, Romanya Kırım Tatarcasının Rumenceden ödünç sözcükler aldığı belirtilmektedir. Toplumdilbilimsel yönü bölümünde, ulusal azınlıkların dil haklarını korumayı kabul eden Romanya devletinin resmî dil politikalarının tarihi betimlenmektedir. Çalışma, Romanya Kırım Tatarcasıyla yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.3.8. Tatar Türkçesi

A) Tanıtımlar

1291. ÇAĞATAY, S. (1969). [Review of *Tatar Manual. Descriptive Grammar and Texts with A Tatar-English Glossary* by Nicholas Poppe (Nicholas Poppe tarafından hazırlanan *Tatarca El Kitabı. Tatarca-İngilizce Sözlüğü*

ile *Betimleyici Dil Bilgisi ve Metinler* çalışmasının tanıtımı)].
Orientalistische Literaturzeitung (Doğu Edebiyat Dergisi), 64, 272.

Bu çalışmada Çağatay, Nicholas Poppe tarafından hazırlanan “Tatarca El Kitabı. Tatarca-İngilizce Sözlüğü ile Betimleyici Dil Bilgisi ve Metinler” adlı çalışmanın tanıtımı yapmaktadır. Bu çalışmaya göre, giriş bölümünde yazar, üç bölümden oluşan çalışma üzerine genel bilgi vermektedir: I- Betimleyici dil bilgisi [(1) Ses bilgisi, (2) Çekim, (3) Biçim ve görev sınıflaması, (4) Sözcük yapımı, (5) Cümle yapısı, (6) Yan cümle yapısı]; II- Metinler, III- Sözlükçe. Dil bilgisi, Robert A. Hall Jr.'un “Macarca Grameri” örneğine göre düzenlenmiştir. Ses bilgisi bölümünde, ses bilgisi ve yazım özellikleri ele alınmıştır. Poppe, ünlülerin özellikleri ve yazılışı konusunda Japon bilgini Shiro Hatori ile ayn görüştedir. Çağatay, *y-* ünsüzünün yazılışının Kiril alfabesiyle verilmesine özen gösterildiğini, ancak yeni başlayan ve Tatarca'yı bilmeyen biri için bir açıklama yapılmamasının şaşırtıcı olduğunu ifade etmektedir. 2. bölüm ad ve fiil çekimi ile ilgilidir ve kitabın en uzun bölümüdür. Çağatay'a göre, burada ayrıntılar çok iyi işlenmiştir. Cümlelerin çeviri yazıları ve motamot tercümesi verilmiştir. Çalışmada, fiil çekiminde Türkçede yalnızca iki kip bulunduğu kabul edilmesine karşın, üç kip verilmektedir, yani bir ortaçağ biçimi olan *-ası* eklenmektedir. Çağatay bu kısımda, Hint-Avrupa dilli öğrencilerine yapı bakımından yardımcı olması için Poppe'nin gelecek zaman ulaş eki *-gÄncE*, *-kÄncE* eklerini yeterince açıklamadığını ve burada geçen birtakım ayrıntılara bir dil bilgisi anlatımında asla yer verilemeyeceğini belirtmektedir. Çağatay'a göre, "Sözcük yapımı" bölümü kısa ama doğru verilmiştir. Ancak *niček* konusunda bir *+çek* eki eklenmiş olamaz, çünkü bu sözcük Bang'a göre *ni-cä+ök*, yani eşitlik eki ile kuvvetlendirme edatı olarak açıklanır. 5. bölümde "cümle yapısı", 6. bölümde ise "yan cümle yapısı" verilmiştir. Çağatay, özellikle cümlede vurgu ve duraklama ile ilgili parçayı ilgi çekici bulmuştur. "Sözlükçe"de Rusça, Arapça ve Farsçadan alınmış sözcüklere de yer verilmiştir. Poppe'nin girişte savunduğu siyasal metinler yerine başka metinleri seçmesi gerektiğinden bahseden Çağatay, çeviri metinlerin doğal olmayan bir tarzı olduğunu ifade ederek, bu eserin

Tatar Türkçesi üzerine küçümsenemeyecek bir özet sunduğunu belirtmektedir.

1292. WATERSON, N. (1965). [Review of *Tatar Manual: Descriptive Grammar and Texts with a Tatar-English Glossary* by Nicholas Poppe (Nicholas Poppe tarafından hazırlanan *Tatar Türkçesi El Kitabı. Tatar Türkçesi-İngilizce Sözlüğü ile Betimleyici Dil Bilgisi ve Metinler* çalışmasının tanıtımı)]. (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series, Vol. 25.) xi, 271 pp. Bloomington: Indiana University; The Hague: Mouton and Co., 1963. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 28(1), 214-214. doi:10.1017/S0041977X00057621

Waterson bu çalışmada, Nicholas Poppe'nin "Tatar Türkçesi El Kitabı. Tatar Türkçesi-İngilizce Sözlüğü ile Betimleyici Dil Bilgisi ve Metinler" çalışmasını incelemektedir. Yazar, şimdiye kadar Tatar Türkçesi çoğu eserin Rusça yazıldığını, bu yüzden İngilizce yazılan bu çalışmanın Rusça bilmeyenler tarafından hoş karşılandığını belirtmektedir. Yazar, incelemesinin sonraki kısımlarında kitabın bölümlerinden ve özelliklerinden bahsetmektedir.

B) Tatar Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1293. BERTA, Á. (1998b). Tatar and Bashkir (Tatar Türkçesi ve Başkurt Türkçesi). In L. Johanson and É. Á. Csató (Eds.), *The Turkic Languages (Türk Dilleri)* [pp. 283–300]. London / New York: Routledge.

Berta bu çalışmada; Tatar ve Başkurt Türkçelerini ses bilimi, ses bilgisi, biçim bilimi, söz dizimi ve sözlük bilgisi açısından ele almaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde Berta, Tatar ve Başkurt Türkçelerinin Türk dillerinin Kıpçak koluna girdiğini belirtmektedir. Bu çalışmaya göre, Tatar Türkçesi 19. yy.ın ikinci yarısından itibaren Volga Türki dili olarak adlandırılan dilden gelişen bir yazı dili olmuştur. Çağdaş edebî Tatar Türkçesinin biçim bilimi Mişer lehçesine dayanmasına rağmen, ses bilimsel temeli Kazan Tatarcasıdır, çağdaş Başkurt Türkçesi yazı dili

1920'den sonra ortaya çıkmıştır ve Dağ lehçesi olarak adlandırılan lehçeye dayanmaktadır. Makalenin ses sistemleri bölümünde, Tatar ve Başkurt Türkçelerindeki ünlüler ve bunların sınıflandırılması, seslerin birleşmelerindeki kurallar ve imlâ konusu ele alınmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; sözcük yapımı, isim çekimi, zamirler ve zamir çekimi, fiiller, fiil yapımı ve fiil çekimi, çekimsiz fiil biçimleri, zarflar ve diğer biçim bilgisel ulamlar incelenmektedir. Söz dizimi bölümünde, isim ve sıfat tamlamaları, fiil grupları, cümleler, cümlenin ögeleri, sıralı cümleler ve bağlı cümleler konusu kısaca ele alınmaktadır. Makale, söz varlığı ve ağızlar bölümlerinden sonra, kısa bir kaynakça ile sona ermektedir.

1294. JORMA, A. (2016). Estonia Tatars and Their Language (Estonya Tatarları ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 265-276). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Jorma bu çalışmada; “Tatar” etnonimini açıkladıktan sonra, Estonya’da yaşayan Tatarların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Estonya Tatarcasını yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi ve toplumdilbilimsel yönü bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Estonya’da Tatar Türkçesi statüsünün resmî olarak düzenlenmediği ve Estonya Tatarcasının resmî kullanımı için imkânın olmayışından söz edilmektedir. Tatar Türkçesinin yazı sisteminin birkaç kez değiştiği belirtilen bu bölümde; Eski Bulgar döneminde runik yazının yerini Arap alfabesinin aldığı, 1920’li yıllarda Sovyet döneminde Arap alfabesinin yerini Latin alfabesine bıraktığı, 1930’lu yıllarda ise Kiril alfabesinin kullanıldığı ve günümüzde de yine Latin alfabesinin kullanılmaya devam ettiği bilgisi yer almaktadır.

Estonya Tatarcasının diğer Türk dilleri arasındaki yeri ve ağızları açısından ele alındığı bölümde; Tatar Türkçesinin ağızlarının Orta (Kazan), Batı (Mişer), Doğu (Sibiryâ Tatarcası) olmak üzere üçe ayrıldığı ve Estonya Tatarcasının da muhtelemen temel olarak Mişer Tatarcası olduğu ifade edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Estonya Tatarcasının da üyesi olduğu *ayak/tavlı* Kıpçak grubunda görülen ses bilgisel özelliklerin Doğu Eski Türkçesi (DOET) olduğu ifade edilmektedir: /d/’nin /y/’e dönüşmesi, /aɣ/ ses grubunun /aw/ diftonguna dönüşmesi, çok seslemlî sözcüklerde sondaki /g/’nin düşmesi: DOET *adak* > *ayak*, DOET *tod-* > *toy-*, DOET *tay* > *tav*, DOET *taylıɣ* > *tavlı*, DOET *sarıg* > *sarı* gibi. Bu bölümde ayrıca, ünlülerin ve ünsüzlerin betimlenmesi yer almaktadır. Estonya Tatarlarının toplumdilbilimsel yönünün incelendiği bölümde, 5 yüzyıl boyunca bağımsız olmadan yaşamalarının kendilerine ana dillerini muhafaza etme ve onu gelecek nesillere aktarma kararlılığı sağladığı belirtilmektedir. Bu bölümün devamında ise, Estonya Bölgesel ve Azınlık Dilleri Birliği’nin Estonya’da geleneksel olarak kullanılan bölgesel dilleri ve azınlık dillerini korumaya ve geliştirmeye ilişkin ifadesine de yer verilmektedir. Makale, Estonya Tatarcasıyla yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin verildiği bölümden sonra, 11 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

1295. KATLIAROU, Y. (2016). Belarusian Tatars: Religious, Linguistic and Cultural Peculiarities of the Community (Beyaz Rusya Tatarları: Topluluğun Dinsel, Dilsel ve Kültürel Özellikleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawı Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 245-252). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Katliarou bu çalışmada; “Tatar” etnonimini açıkladıktan sonra, Beyaz Rusya’nın batı ve kuzeybatısında yaşayan Beyaz Rusya Tatarlarının dini,

kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar, Beyaz Rusya Tatarcasının genel dil özelliklerini betimlemektedir. Buna göre, yerli Beyaz Rusya Tatarları Beyaz Rusya'ya geldikten kısa bir süre sonra kendi dillerini kaybetmişlerdir. Bilinmeyen bir yazarın 1557-1558 tarihli “Polonya Tatarlarının Hikâyesi” şeklinde adlandırılan notlarına göre, o zamana kadar yerel Tatarların çoğunluğu zaten Tatarcayı bilmiyordu ve bunun yerine çeşitli Slav ağızlarını kullandılar. Beyaz Rusya Tatarlarının dilleri asimile olmuş olsa da, dinine ve kültürüne bağlı bir topluluk olarak hâlâ yaşamaya devam etmektedirler. Makale, 16 çalışmalık bir kaynakça ile son bulmaktadır.

1296. KÜÇÜK, E. and JORMA, A. (2016). Turks of Finland and Their Language (Finlandiya Türkleri ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 277-291). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Küçük ve Jorma bu çalışmada; “Tatar” etnonimini açıkladıktan sonra, Finlandiya’da yaşayan Tatarların dini, kültürü, eğitimi, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazarlar; Finlandiya Tatarcasını yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi ve toplumdilbilimsel özellikleri bakımından betimlemektedirler. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, ilk Tatar alfabesi kitaplarının 18. yy.ın sonunda ortaya çıktığı ve 19. yy.daki alfabe kitapçıklarının halk tarafından Arapça yazı birimiyle öğrenilmesinin dinî bir zorunluluk olduğu düşüncesiyle hazırlandığı ifade edilmektedir. Örneğin Tatarlar, 1900 yılının ilk çeyreğine kadar okumayı ve yazmayı Volga Türkçesiyle yazılan ve 1802 yılında yayımlanan *Together with the Faith Requirements (İnanç Gereksinimleri Birlikte)* gibi kitapçıklardan öğrenmişlerdir.

Finlandiya'ya yerleşen Tatarların da bu geleneği devam ettirdikleri düşünülmektedir. 1917-1918 yıllarında 10 ülkenin Rusya'dan bağımsızlığını kazanmasıyla Rusya ile olan doğrudan kültürel etkileşimleri kesilmiştir. 19. yy.ın sonlarına doğru Rusya'dan ayrılan Türkler *cedidçilik* gibi yükselen kültürel gelişmeleri yakından takip edememişlerdir. Islah çalışmaları Kırım, Azerbaycan ve Türkistan gibi Türk bölgelerindeki bütün Rusya Türkleri arasında eş zamanlı veya aynı şartlar altında yer bulamamıştır. Özellikle mollalar bu değişimlere muhalefet etmişlerdir. Kırımlı Gaspıralı İsmail Bey, ıslah çalışmaları kapsamında 1884 yılında Bahçesaray'da ilk çağdaş metotlu eğitim okulunu açmıştır. İsmail Gaspıralı'nın, yakın arkadaşları Ahmet Mithat Efendi ve Şemseddin Sami ile birlikte Arapça ve Farsça söz varlığını terk eden ve ses bilgisel asimilasyonla edebî olmayan söz varlığını İstanbul Türkçesine getiren bir dil bilgisel programı bulunmaktaydı. Bağımsızlıklarını kazanan Finlandiya Tatarları sonrasında, İstanbul Türkçesini kullanmaya başlamış, ancak Finlandiya'daki Türk okullarının kapanmasıyla alfabe sorunu yeniden başlamıştır. Ders öğretmenleri Sovyet Rusya'dan getirilen Kiril alfabesiyle yazılmış okuma kitaplarını kullanmış ve metinleri Latin yazısıyla yeniden yazmışlardır. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde, Baskakov'un Tatarca'yı Bulgar, Oğuz, Kıpçak ve Karluk gruplarının bulunduğu Batı Hun kolunda değerlendirdiği belirtilmektedir. Talat Tekin'in ise, Tatarca'yı ses bilgisel ölçüte göre Kıpçak grubunda ele aldığı ifade edilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde; Tatar Türkçesinin ağızlarının Mişer, Kazan, Sibirya Tatarcası olduğu ve Finlandiya'da yaşayan Tatarların neredeyse hepsinin Mişer Tatarları olduğu belirtilmektedir. Ses ve biçim bilgisi bölümünde, Mişer Tatarcasını Kazan Tatarcasından ayıran ses bilgisel özelliklerle birlikte Finlandiya Tatarcasında bulunan ünlüler ve ünsüzler betimlenmektedir. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bölümünde; Finlandiya Tatarlarının kendi ulusal dillerini koruma, geliştirme ve gelecek nesillere aktarma hususunda her zaman bilinçli oldukları belirtilmekle birlikte, 1917 yılında Finlandiya ile bağlantılarının kesilmesi sonucu yeni vatan olarak gördükleri Atatürk'ün Türkiye'sine

yönelmelerinin ve soğuk savaş sonrası tekrardan bir yüzyıldan uzun bir süre önce ayrıldıkları bölgelere gözlerini çevirmelerinin hem kimliklerinde hem de dillerinde bir ikilem meydana getirdiği ifade edilmektedir. Bu bölümde ayrıca, Türk okullarının kapanmasından sonra ölçünlü Kazan Tatarcasının öğretilmeye başlanmasının Finlandiya Tatarcasında değişikliklere neden olduğu belirtilmektedir. Makale, Finlandiya Tatarcasıyla yazılmış Latin harfli iki metin ve onların İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1297. MIŞKINIENE, G. (2016). Lithuanian Tatars and Their Language (Litvanya Tatarları ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 343-362). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Mişkiniene bu çalışmada; “Tatar” etnonimini açıkladıktan sonra, Litvanya Tatarlarının dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Litvanya Tatarcasını yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Litvanya Tatarlarının kendi ana dillerini unuttuklarından ve bunun nedenlerinden bahsedilmektedir. Bu bölümde ayrıca; ana dillerini kaybeden Litvanya Tatarlarının Arapça veya Türkçe yazılmış İslâm dinine ait metinleri önce Slav dillerine, 16. yy.ın başlarında eski Belarusçaya, 17. - 18. yüzyıllar arasında ise Lehçeye tercüme ettikleri belirtilmektedir. Bu nedenle, Arap yazısıyla yapılan çeviriler vardır, ama Kur'an tefsiri, dua tercümeleri ve ilmihâl Belarus dilinde yazılmıştır. Büyük insanların hayatları, efsaneleri ve hikâyeleri de aynı yolla kaleme alınmıştır. Bu durum, onlara kendi ağızlarını oluşturma

olanağını sunmuştur. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri bölümünde; Litvanya Tatarlarının etnik kökenlerinin aynı olmadığı, 16. yy.da Altın Orda'nın mültecileriyle esirlerinin Kıpçak olduğu ve 16. - 17. yüzyıllar arasındaki ikinci göç sırasında Tatarların büyük çoğunluğunun Osmanlı Türkçesinin etkisi altında kaldığı ifade edilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Litvanya Tatarlarının kendi ana dilleri olan bir konuşma ve yazı diline sahip olduklarından söz edilmektedir. Bu bölümde ayrıca, Litvanya Tatarcasının Türk dillerine ait olup olmadığı ve Kıpçak dillerinden bazı izler taşıyıp taşımadığını tartışan Tenishev'in görüşleriyle birlikte Litvanya Tatarlarının bir Kıpçak ağız konuştuğunu ileri süren T. Majda'nın fikirlerine de yer verilmektedir. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bölümünde, Litvanya Tatarlarının Arapça veya Türkçe yazılmış İslâm dinine ait metinleri önce Slav dillerine, 16. yüzyılın başlarında eski Belarusçaya, 17. - 18. yüzyıllar arasında ise Lehçeye tercüme etmeleri neticesinde Litvanya Tatarcasının söz varlığının da bu yönde etkilendiği ifade edilmektedir. Çalışma, Litvanya'da yaşayan toplulukların etnik dağılım oranlarını gösteren 2 tablodan sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1298. POPPE, N. (1963). *Tatar Manual. Descriptive Grammar and Texts with a Tatar-English Glossary (Tatar Türkçesi El Kitabı. Tatar Türkçesi-İngilizce Sözlüğü ile Betimleyici Dil bilgisi ve Metinler)*. (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series, Vol. 25.) xi, 271 pp. Bloomington: Indiana University; The Hague: Mouton and Co.

Poppe'nin bu çalışması betimleyici dil bilgisi ve metinler ile Tatar Türkçesi-İngilizce sözlüğün de yer aldığı bir Tatar Türkçesi el kitabıdır. Kitabın birinci bölümü, betimleyici dil bilgisinden oluşmaktadır. İkinci bölüm, okuma ve tercüme için materyal sağlamak amacıyla verilen orijinal metinlere ayrılmıştır. Üçüncü bölümde ise, metinler için Tatar Türkçesi-İngilizce bir sözcük listesi yer almaktadır.

1299. RYZHIKOVA, T. (2016). Barabian Tatars and Their Language (Baraba Tatarları ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.),

Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna] (pp. 225-244). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Ryzhikova bu çalışmada; “Baraba” etnonimini açıkladıktan sonra, Rusya’nın Novosibirsk bölgesinde yaşayan Baraba Tatarlarının dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Baraba Tatarcasını yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, ağız bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Baraba Tatarlarının yazım gelenekleri olmadığı için kendi alfabelerinin de olmadığı ve yazımda edebî Tatar Türkçesini kullandıkları bilgisi yer almaktadır. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde, Baraba Tatarcasının Güney Sibirya Türk dilleri grubuna mensup olduğu ifade edilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde; Baraba Tatarcasının ağızlara bölünmediğinin genel olarak bilim insanları tarafından kabul edilen bir görüş olduğu belirtilmekte, ancak bazı araştırmacıların Baraba Tatarcasını Baraba-Turazh, Lyubej-Tunus ve Terenino-Choya şeklinde alt ağızlara ayırdığı bilgisi verilmektedir. Ryzhikova tarafından yürütülen deneysel bir ses bilimsel araştırmaya göre, Baraba Tatarcasının [p], [p̣], [t], [ṭ], [s], [ṣ], [ʃ], [ʃ̣], [ʈ], [q], [q̣], [x̣] şeklinde gürültülü ünsüzlere (noise consonants); [m], [w], [l], [r], [n], [j], [ʎ] şeklinde de daha az gürültülü ünsüzlere (less-noise consonants) sahip olduğu ifade edilmektedir. Ses birimleri; gırtlaksıllaşmış gergin olanlar (pharyngealized tense) – [p̣], [ṭ], [ṣ], [ʃ̣], [ʈ̣], [q̣] ve gırtlaksıllaşmamış gergin olmayanlar (non-pharyngealized non-tense) – [p], [t], [s], [ʃ], [q], [x̣] olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Daha az gürültülü bütün ses birimler gırtlaksıllaşmayan zayıf gerginlikte olanlardır (non-pharyngealized weakly tense): [m], [w], [l], [r], [n], [j],

[ⁿ]. Biçim bilgisi bölümünde; isim, fiil, zaman, kiplik ve zarf konuları ele alınmaktadır. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bölümünde, Baraba Tatarcasında nadir kullanılan sözcüklerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasından ve yakın gelecekte Baraba Tatarcasının tamamen yok olması ihtimalinden söz edilmektedir. Çalışma, Baraba Tatarcasıyla yazılmış orijinal bir metin ve onun İngilizce tercümesinin bulunduğu bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.3.9. Başkurt Türkçesi

A) Ad Bilgisi

1300. SULEJMANOVA, R. A. (2016). Russian and Western First Names in Bashkir Anthroponymy (Bashkurt Antroponiminde Rus ve Batı Adları). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 31-36). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Sulejmanova bu çalışmada, günümüzdeki durumuna gelinceye kadar büyük değişiklikler gerçekleştiğini ifade ettiği Başkurt kişi adlarını ele almaktadır. Sulejmanova'nın bu çalışması, Başkurdistan Cumhuriyeti'nin Mechetlinsk ve Haybullinsk bölgelerindeki nüfus dairelerinin 1930-2010 yıllarını kapsayan arşivlerindeki gerçek materyallere dayanmaktadır.

B) Başkurt Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1301. POPPE, N. (1962a). *Bashkir Manual (Bashkurt Türkçesi El Kitabı)*. Seattle: University of Washington.

Poppe'nin bu kitabı, Başkurt Türkçesinin bir el kitabı olarak tasarlanmıştır ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, betimleyici bir dil bilgisini içermektedir. Başkurt Türkçesi ile ilgili kaynaklar 0.2.'de sıralanmış olsa da, Poppe esas olarak “(B) Dil Bilgisi” ve “(D) Biçim Bilimi Sorunları” başlıkları altında listelenenleri kullanmaktadır. Dil bilgisi bölümü, ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizimi bölümlerinden oluşmaktadır. Ses bilgisi bölümünde, ünlüler ve ünlü uyumları konusu ele alınmaktadır. Burada ayrıca, ünsüzler, ünsüz uyumu ve vurgu konusu incelenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde ise; isimler ve isim çekimi, edatlar, zamirler, fiiller, fiil çekimi, sıfat-fiiller, zarf-fiiller, sıfatlar, bağlaçlar ve kuvvetlendirme edatları ele alınmaktadır. Sözcük yapımı konusu da bu bölümün sonunda bulunmaktadır. Söz dizimi bölümünde, sözcük grupları ve cümleler konu edilmektedir. Cümlelerin öğeleri, bunların sırası, anlamlarına ve yapılarına göre cümleler de bu bölümün konuları içerisinde. Kitap, metinler ve metinlerde geçen sözcüklerle ilgili bir sözlükle sona ermektedir.

4.3.3.10. Karaim Türkçesi (Karayca)

A) Söz Dizimi

1302. CSATÓ, É. Á. (2001b). Syntactic Code-Copying in Karaim (Karaim Türkçesinde Söz Dizimsel Kod-Kopyalama). In Ö. Dahl and M. Koptjevskaja-Tamm (Eds.), *The Circum-Baltic Languages: Their Typology and Contacts (Baltık Dilleri: Tipolojileri ve Temaları)* [pp. 265-277] (Studies in Language Companion Series 54). Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.

Bu çalışmada, Karaim Türkçesinde söz dizimsel kod-kopyalama ele alınmaktadır.

1303. CSATÓ, É. Á. (2006). Copying Word Order Properties (Sözcük Dizilişi Unsurlarını Kopyalama). In H. Boeschoten and L. Johanson, (Eds.), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 152-157) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Csató bu makalede, Karaim Türkçesi ve kod kopyalama kuramı üzerinde durmaktadır. Csato, Karaim Türkçesi hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, Karaim Türkçesinin kod kopyalama sonucunda diğer Türk dillerinden farklılaştığını ifade etmektedir. Kopyalamanın, Karaim Türkçesinin Slav ve Baltık dilleriyle etkileşimi sonucu hemen her alanında (ses bilimsel, biçim bilimsel, söz dizimsel vd.), hissedildiğini belirtmektedir. Yazar, Karaim Türkçesinde isim tamlamalarının diğer Türk dillerinden farklı bir şekilde yapılandıklarından ve bunun alışılmış bir kullanım olduğundan söz etmektedir. Bunun yanında Rusçadan ve Slav dillerinden bazı yapıların da kopyalandığını ifade eden yazar, *özne-nesne-yüklem* şeklinde olan Türkçe öge dizilişinin Karaim Türkçesinde farklılaştığını ve bu farklılaşmanın dil ilişkisine bağlanabileceğini söylemektedir.

B) Ağız Bilgisi

1304. JANKOWSKI, H. (2003). On the Language Varieties of Karaims in the Crimea (Kırım Karaylarının Dil Değişkeleri Üzerine). *Studia Orientalia (Doğu Çalışmaları)*, 95, 109–130.

Jankowski bu çalışmada, Kırım Karaylarının konuşma dilini ve bu dilin edebî değişkeleriyle ilişkisini incelemektedir. Veriler, ana dil konuşuru olan kişilerin yanı sıra, mevcut yayınlanmış ve el yazması kaynaklardan alınmıştır.

1305. KOCAOĞLU, T. and FİRKOVİČIUS, M. (2006). *Karay. The Trakai Dialect (Karaim Türkçesi. Troki Ağzı)*. Lincom Europa.

Kocaoğlu ve Firkovičius bu çalışmada, Karaim Türkçesinin Troki ağzını ele almaktadırlar. Çalışmanın giriş bölümünde yazarlar; Litvanya’da kullanılan Karaim Türkçesi, Karaimlerin tarihi, özellikle Litvanya’da yaşayan Karaimler, Karaim Türkçesini yeniden canlandırmak için yapılan toplumsal ve bilimsel etkinlikler, Karaimler ve dilleri üzerine yapılan bilimsel çalışmalar hakkında genel bilgi vermektedirler. Ses bilgisi bölümünde; Karaimlerin alfabeleri, ünlüler, ünsüzler, ünlü uyumu, ünlü

ve ünsüz değişimleri betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler, ismin hâlleri, sıfatlar, sayılar, zamirler, zarflar, fiiller, sıfat-fiil, zarf-fiil, zamanlar, kipler, geniş zamanın hikâyesi, mastar ve yapım ekleri bulunmaktadır. Söz dizimi bölümünde, çeşitli dil bilgisi eserlerinde Karaim Türkçesinin cümle yapısının diğer Türk dilleriyle aynı olmadığına dikkat çekilmekte, yazılı dinsel metinler incelendiğinde bu varsayımın kısmen doğru olduğu belirtilmektedir. İfadeler ve basit metinler bölümünde, Karaim Türkçesinden derlenen günlük hayatta kullanılan pratik konuşma kalıpları vardır. Dizinler bölümünde, Karaim Türkçesi dil bilgisel dizininin verildiği Karaim Türkçesi-İngilizce bir sözlük ve İngilizce sözcük dizini yer almaktadır. Çalışma, fotoğraf alıntılarını da gösteren kaynakların bulunduğu bir kaynakça bölümüyle sona ermektedir.

1306. KROPOTOVA, N. (2016). The Crimean Dialect of the Karaim Language (Karaim Türkçesinin Kırım Ağzı). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 399-422). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Kropotova bu çalışmada; “Karaim” etnonimini açıkladıktan sonra, günümüzde nüfusunun yaklaşık 800’ü Kırım’da, geri kalan kısmı da Türkiye, Fransa, Avusturya, Polonya ve Rusya gibi ülkelerde yaşayan Karaimlerin dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Kropotova; Karaim Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi ve söz varlığı bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, tarih boyunca Karaimlerin kullandıkları İbrani, Latin ve Rus alfabelerinden söz edilmektedir. Kırım’da kısa bir süreliğine (1928-1930) Latin alfabesini kullanan Karaimler, 1930’dan itibaren Kiril alfabesine

geçmişlerdir. Karaim Türkçesinin Kırım ağızı yani Kırım, Ukrayna ve Rusya’da yaşayan Kırım Karaimlerinin dili, Baskakov’un sınıflamasına göre Türk dilinin Batı Hun kolunun Kıpçak grubuna mensuptur. Ağız bilgisi bölümünde, 1246 yılında çoğu Karaimin Kırım’dan Ukrayna’nın batısına ve 1398 yılında da Litvanya’ya taşınması sonucu Karaim Türkçesinde Kırım, Troki ve Haliç-Lutsk ağızları şeklinde üç ağız oluştuğu ifade edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Karaim Türkçesinin Kırım ağızının karakteristik özellikleri betimlenmektedir. Buna göre; Karaim Türkçesinin hem Kırım ağızında hem de Troki ağızında *a, e, ı, i, o, ö, u, ü* şeklinde 8 ünlü ses birimi bulunmaktadır. Slav dillerinin etkisi altındaki Karaim Türkçesinin Haliç-Lutsk ağızında bulunan *ö* ve *ü* ünlü ses birimleri kaybolmuş olup geriye *a, e, ı, i, o, u* ünlü ses birimleri kalmıştır. Ünsüz ses birimlerinin betimlenmesi de bu bölümde tablo hâlinde verilmektedir. Biçim bilimi bölümünde, sözcük türlerinin anlam bilimsel, biçim bilimsel ve söz dizimsel rolleri açısından karakterize edildiği bilgisi yer almaktadır. Cümle öğelerini bulmak için yöneltilen sorularla birlikte isim çekim ekleri şeması, iyelik ekleri, sıfatlar, sayılar, zamirler, zarflar, fiiller, sıfat-fiiller, zarf-fiiller, kiplik, son çekim edatları, bağlaçlar ve sözcük hazinesi konuları da bu bölümde yer almaktadır. Çalışma, Karaim Türkçesinin Kırım ağızıyla yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

C) Anlam Bilgisi

1307. OLACH, Z. (2013). *A Halich Karaim Translation of Hebrew Biblical Texts [İbranice İncil Metinlerinin Haliç Karaimcesine Tercümesi]* (Turcologica 98). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Olach'ın bu çalışması, İbranice İncil metinlerinin daha önce günümüz Ukrayna'sında konuşulan bir Kıpçak Türkçesi çeşidi olan Haliç Karaimcesine tercümesinin derlemine dayalı bir analizidir. Derlem, İbrani alfabesiyle yazılmış 596 sayfalık bir el yazmasının seçilmiş 60 sayfasını

içermektedir. Olach bu çalışmada, İncil İbranicesinden Haliç Karaimcesine kopyalanan dil özellikleri üzerinde durmaktadır.

D) Karaim Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1308. CSATÓ, É. Á. (2016). Lithuanian Karaim (Litvanya Karaimcesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 423-444). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Csató bu çalışmada; “Karaim” etnonimini açıkladıktan sonra, Litvanya’da yaşayan Karaimlerin dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Litvanya Karaimcesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, yazım bilgisi, biçimsel ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Litvanya Karaimcesinin yazımının Mykolas Firkovičius tarafından hazırlandığı ve kullanılmaya başlandığı belirtilmektedir. Onun oluşturduğu yazı sistemine göre , <c> [ts], <ch> [χ], <č> [tʃ], <d>, <d’> [dj], <dž> [dʒ], <f>, <g>, <h> [ɣ], <j>, <k>, <l>, <l’> [lj], <m>, <n>, <ń> [nj], <p>, <r>, <s>, <ś> [sj], <š>, <t>, <t’> [tj], <v>, <z>, <ź> [zj], <ž> ünsüzleri temel ünsüzlerdir. Bir sözcükte, ön seste *it’* <it’> [itj] örneklerinde olduğu gibi <i>, <é>, <ü>, <ö> sesleri bulunabilmektedir. Art ünlü olan *i* [u] ön seste yer almaz. Diğer konumlarda ön ünlüler <ie> [e], <ia> [æ], <io> [ø] [ə], <iu> [y] veya [u] şeklinde yazılır. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri bakımından Karaim Türkçesi, Kıpçak grubunun Batı Kıpçak kolunda yer almaktadır. Ağız bilgisi bölümünde, Kırım, Troki ve Haliç-Lutsk ağızları olmak üzere Karaim Türkçesinin üç ağza sahip olduğundan söz edilmektedir. Ses bilimi ve biçimsel ses bilimi

bölümünde, Karaim Türkçesinin 5 ön ve 4 art ünlü olmak üzere 9 ünlüye sahip olduğu belirtilmektedir. Karaim Türkçesinin ünlü sistemi Türk dillerinin tipik ünlü sistemini yansıtmaktadır. Temel ünsüz türleri *b, b', p, p', f, f', v, v', m, m', č, č', t, t', d, d', s, s', z, z', r, r', l, l', j, n, n', ts, ts', dz, dz', š, š', ž, ž', tš, tš', ĵ, k, k', g, g', x, x', y, y', η* biçimindedir. Biçim bilgisi bölümünde, Karaim Türkçesinin, sözcük yapımında Türk dillerine ait olmayan yapım eklerinden *-ka* ve *-Č²A²* eklerini Slav dillerinden kopyaladığı ifade edilmektedir. Bu bölümle birlikte verilen söz dizimi bölümünde; cinsiyet uyumu, birleşik isimler, tekil ve çoğul ekler, isimsel durum, belirtme durumu, ilgi durumu, yönelme durumu, bulunma durumu, çıkma durumu, vasıta durumu, iyelik ekleri, zamirler, son çekim edatları, kuvvetlendirme edatları, olumsuzlama, zaman, kiplik, bağlaçlar, art-fiiller ve yüklem konuları betimlenmektedir. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bölümünde, en sık kullanılan temel sözcüklerin Türkçe kökenli olduğu, Baltık-Slav dillerinden çok sayıda sözcüğün kopyalandığı ve bu sözcüklerin ses bilimsel ve dil bilgisel özellikleri çerçevesinde Karaim Türkçesine uygun hâle getirildiği ifade edilmektedir. Çalışma, Karaim Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir. Kaynakçadan sonra, Litvanya Karaimcesinin ses sistemini ve ses bilgisel yazımını tablo hâlinde gösteren bir ek bulunmaktadır.

1309. CSATÓ, É. Á. and ABISH, A. (2015). Relators of Comparison in Karaim and in Kazakh as Spoken in China (Karaim Türkçesi ve Çin'de Konuşulan Kazak Türkçesindeki Karşılaştırmalı Yapılar). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 19, 40–52.

Csato bu makalede, Karaim Türkçesi ve Çin'de Konuşulan Kazak Türkçesindeki karşılaştırmalı yapıları ele almaktadır. Bu çalışmada, temas kaynaklı değişiklikler yoluyla, son derece tehlikede olan dillerin, daha güçlü büyük dillerden daha karmaşık hâle gelebileceği gösterilmiştir.

1310. OLACH, Z. (2016). A South-Western Karaim Morning Prayer (Bir Güneybatı Karaim Sabah Duası). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 293-306). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Olach bu çalışmada; Karaim Türkçesi değişkelerinden ve Karaim dinî edebiyatı ile ilgili yayınlardan bahsettikten sonra, Güneybatı Karaim Türkçesinde yazılmış el yazması bir sabah duası metnini yazım özellikleri, ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizimi bakımından incelemektedir. Karaim Türkçesi değişkeleri bölümünde, Karaim Türkçesinin Kuzeybatı, Güneybatı ve Doğu Karaim Türkçesi şeklinde üç değişkeye sahip olduğundan bahsedilmektedir. Karaim dinî edebiyatı ile ilgili yayınlar bölümünde, yayımlanan Karaim dualarının, ilahilerin ve İncil metinleri tercümelerinin çoğunluğunun Kuzeybatı Karaim değişkesinde yazıldığı ifade edilmektedir. Güneybatı Karaim Türkçesinde yazılmış el yazması sabah duası metninin yazım özellikleriyle ilgili olarak, bu el yazmasının kısmi el yazısıyla İbrani alfabesinde yazıldığı belirtilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, ünlüler ve ünsüzler ele alınmaktadır. Biçim bilgisi bölümünde; metinde geçen bazı ifadeler ikinci tekil şahıs aitlik eki, birinci tekil şahıs zamirinin yönelme durumu, üçüncü çoğul şahıs eki, istek kipi ve ikinci tekil şahıs işaretleyicisi bakımından betimlenmektedir. Söz dizimi bölümünde, Karaim Türkçesinin kopyalaması yüksek bir dil olduğundan, çevredeki Türkçe olmayan dillerin birçok söz dizimsel özelliğinin Karaim Türkçesinin konuşulan değişkelerine kopyalandığından bahsedilmektedir. Bu bölümde ayrıca, metindeki satırların bazılarının tipik Türkçe SOV [subject (özne)-object (nesne)-verb (fiil)] sözcük dizilişine sahip olduğu ifade edilmektedir. Makale; kaynakçadan sonra, ünlüler ve ünsüzlerin harf çevirilerinin yer aldığı iki tablo, Güneybatı Karaim Türkçesinde

yazılmış sabah duası metniyle onun kuzeybatı Karaim Türkçesindeki karşılığı, metinlerin İngilizce tercümelerinin yer aldığı bölüm ve el yazması metnin orijinaliyle sona ermektedir.

4.3.4. Kuzeydoğu (Sibirya) Grubu Türk Lehçeleri

A) Söz Dizimi

1311. JOHANSON, L. (2006c). Adjectives and Nouns in South Siberian (Güney Sibirya Türkçesindeki Sıfatlar ve Adlar). In M. Erdal and I. Nevskaya (Eds.), *Exploring the Eastern Frontiers of Turkic in South Siberia [Güney Sibirya'da Türkçenin Doğu Sınırlarını Keşfetme]* (pp. 57–78) (Turcologica 60). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, Türkçede sözcük türlerinin sınıflandırılmasından ve özellikle ad ve sıfat türü arasındaki ayırmadan bahsedilmektedir. Ad ve sıfat sözcük türleri ile ilgili anlam bilimsel ve edim bilimsel yaklaşımlarla prototip teorisi kapsamında ortaya konulan görüşler tartışılmakta; adların ve sıfatların özelliklerinden hareketle, bu sözcük türleri arasındaki tipolojik ve anlamsal farklılıklar belirlenmektedir. Bu çalışmanın amacı, adlar sıfatlar gibi kullanılamasa da, sıfatların belirtisiz adlaşma aşamalarından geçerek ad gibi kullanılacağını ortaya koymaktır. Çalışmada, tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinden dil malzemeleri kullanılmakla beraber, örnekler özellikle Güney Sibirya Türkçesinden seçilmiştir. Türkçenin Güney Sibirya'da konuşulan ağızları; Altay, Hakas, Şor, Tuva ve Tofa Türkçelerinden oluşmaktadır.

1312. NEVSKAYA, I. A. (2008). Depictive Secondary Predicates in South Siberian Turkic (Güney Sibirya Türkçesinde Betimleyici İkincil Yüklemler). In Chr. Schroeder, G. Hentschel and W. Boeder (Eds.), *Secondary Predicates in Eastern European Languages and Beyond (Doğu Avrupa Dillerinde ve Ötesinde İkincil Yüklemler)* [pp. 275–294] (Studia Slavica Oldenburgensia 16). Oldenburg: BIS-Verlag der Carl von Ossietzky.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

B) Kuzeydoğu (Sibirya) Grubu Türk Lehçeleriyle İlgili Genel Konular

1313. ERDAL, M., NEVSKAYA, I. A. and MENZ, A. (Eds.). (2012). *Areal, Historical and Typological Aspects of South Siberian Turkic [Güney Sibirya Türkçesinin Alansal, Tarihsel ve Tipolojik Yönleri]* (Turcologica 92). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma; dil özellikleri bakımından Güney Sibirya Türkçesi içinde değerlendirilen Tuva, Hakas, Altay, Şor, Duha, Sarı Uygur Türkçeleriyle ilgili sahasal-tipolojik özelliklerin monografik ve karşılaştırmalı olarak ele alındığı 19 bilimsel makalenin derlenmesiyle oluşan bir eserdir. Bu eserdeki makalelerin dili, Almanca ve İngilizcedir.

1314. SCHÖNİG, C. (1998d). South Siberian Turkic (Güney Sibirya Türkçesi). In Johanson and Csató (Eds.), *The Turkic Languages (Türk Dilleri)* (pp. 403–416). London/New York: Routledge.

Schönig bu çalışmada; Güney Sibirya Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Güney Sibirya Türk dillerini Altay, Yenisey, Sayan ve Çulım Türkçeleri şeklinde dörde ayırarak ses bilimi, ses bilgisi, biçim bilimi, söz dizimi ve söz varlığı açısından incelemektedir. Ses bilgisi bölümünde, Güney Sibirya Türkçesinde ünlülerin (uzun ve kısa) ve ünsüzlerin betimlenmesiyle birlikte art zamanlı ses bilgisel olgular yer almaktadır. Ses dizimi ve biçimsel ses bilimi bölümünde, ödünç sözcükler hariç bütün Güney Sibirya Türk dillerinin yerli Türkçe kökenli sözcüklerde damak uyumu sergilediği belirtilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler, sıfatlar, sözcük yapımı, sıfatların karşılaştırılması, isim çekimi, çoğul iyelik ekleri, zamirler, birinci tekil kişi zamirlerinin çekimi, üçüncü tekil kişi zamiri *ol*'un çekimi, sayılar, fiiller, isimden türeyen fiiller, fiilden türeyen fiiller, bitimli-bitimsiz fiil yapıları, zarflar, edatlar, bağlaçlar ve ekler konusu yer almaktadır. Söz dizimi bölümünde; ad öbekleri, birleşik sözcükler, cümle yapısı, yan cümleler ve ilgi

cümlecikleri incelenmektedir. Çalışma, Güney Sibiry Türk dillerinin oldukça fazla sözcüksel dış etkiye maruz kaldığını belirten söz varlığı bölümünden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.1. Yakut (Saha) Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1315. TEKİN, T. (1976b). The Representation of Proto-Turkic Medial and Final /s/ in Yakut (Ana-Türkçe Orta ve Son /s/'nin Yakut Türkçesinde Temsili). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 20(1-2), 110-114. Harrassowitz Verlag. <https://www.jstor.org/stable/41927861>

Tekin bu çalışmada, Ana-Türkçe iç ses ve son seste /s/'nin Yakut Türkçesinde çoğunlukla /t/ ile karşılandığını örneklerle göstermekte ayrıca istisnalarına da değinmektedir.

B) Sözcük Bilgisi

1316. MONASTYR'EV, V. D., VASILIEVA, N. N. and AMMOSSOVA, I. V. (2019). Explanatory Dictionary of the Yakut Language, 1972–2018 (Yakut Türkçesinin Açıklamalı Sözlüğü, 1972–2018). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 23, 250–264.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1317. PAKENDORF, B. and NOVGORODOV, I. N. (2009). Loanwords in Sakha (Yakut), A Turkic Language of Siberia (Sibiry Türk Dillerinden Yakut (Saha) Türkçesinde Ödünç Sözcükler). In M. Haspelmath and U. Tadmor (Eds.), *Loanwords in the World's Languages. A Comparative Handbook (Dünya Dillerinde Ödünç Sözcükler. Karşılaştırmalı Bir El Kitabı)* (pp. 496–524). Berlin: De Gruyter Mouton.

Bu çalışmada yazarlar, Yakut (Saha) Türkçesinin tarihinin büyük bir kısmında diğer dillerin konuşurları ile temas hâlinde olduğu ve veri tabanında bulunan toplamda yaklaşık %29 oranında kopyalanmış sözlük

birimi ile Yakut Türkçesinin yoğun bir şekilde kopyalanan bir dil olarak sınıflandırılabilceği sonucuna varmaktadırlar. Bu çalışmaya göre, Yakut Türkçesi ortalama %30-40 oranında Moğolcadan; oldukça küçük miktarda da Evenki dilinden birtakım unsurları kopyalamıştır.

C) Yakut (Saha) Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1318. EBATA, F. (2010). Sakha (Yakut) [Yakut (Saha) Türkçesi]. In Y. Yamakoshi (Ed.), *Grammatical Sketches from the Field [Alandan Dil Bilgisi Taslakları]* (pp. 179–212). Tokyo: Research Institute for Languages and Cultures of Asia and Africa and Tokyo University of Foreign Studies.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1319. MALCHUKOV, A. L. (2006). Yakut Interference in North-Tungusic Languages (Kuzey Tunguz Dillerinde Yakut Türkçesinin Etkisi). In H. Boeschoten and L. Johanson, (Eds), *Turkic Languages in Contact (Temas Hâlindeki Türk Dilleri)* (pp. 122-138) (Turcologica 61). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Malchukov bu çalışmada, Kuzey Tunguz dillerinde Yakut Türkçesinin etkisini ele almaktadır. Malchukov, Yakut Türkçesi ve Tunguz dillerini ses bilgisel etkileşim, dil bilgisel etkileşim ve Tunguz dillerindeki ilgi cümlelerinin yapısı başlıkları altında karşılaştırmaktadır. Yazar, Yakut Türkçesinin Tunguz dillerini hemen her yönden büyük bir etki altına aldığını belirten çalışmasında, dil bilgisel değişimlerin temel sebebini Yakut Türkçesinin baskın dil olmasına bağlamakta; zamirlerde, sayı isimlerinde, fillerde, zarflarda ve söylem yapıcılarda Tunguz dillerinin Yakut Türkçesinden birçok unsur kopyaladığını ifade etmektedir. Ayrıca yazar, Tunguz dillerinde Yakut Türkçesinin yanı sıra, Rusçanın etkisinin de belirgin olduğunu ifade etmektedir.

1320. PAKENDORF, B. (2007). *Contact in the Prehistory of the Sakha (Yakuts): Linguistic and Genetic Perspectives [Sahalarda Tarih*

Öncesinde Temas: Dil Bilimsel ve Genetik Bakış Açıları] (LOT 170).
Leiden: Leiden University.

Pakendorf bu çalışmada, Sahaların şu anda yerleştikleri bölgenin yerli halklarıyla ne ölçüde temasa geçtiklerini değerlendirmek için fiziksel (yani karışım açısından) ve sosyokültürel açıdan (dil bilimsel temas etkisi ile gösterildiği gibi) hem moleküler antropolojik hem de dilsel analizleri birleştirmeyi amaçlamaktadır.

1321. SCHÖNİG, C. (1990). Classification Problems of Yakut (Yakut Türkçesini Sınıflandırma Sorunları). In R. Dor (Ed.), *L'Asie Centrale et Ses Voisins [Orta Asya ve Komşuları]* (pp. 91–102). Paris: INALCO.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1322. STACHOWSKI, M. and MENZ, A. (1998). Yakut (Yakut Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 417-433). London/New York: Routledge.

Stachowski ve Menz bu çalışmada; Yakut Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Yakut Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçimsel ses bilimi biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı, yazım özellikleri ve ağız bilimi açısından betimlemektedirler. Yazarlar ayrıca, Yakut Türkçesinin ağızlarına da değinmektedirler. Ses bilgisi bölümünde, Yakut Türkçesinin ünlü ve ünsüz sistemleri bulunmaktadır. Biçimsel ses bilimi bölümünde, ses uyumu ve eklerdeki ünlü-ünsüz değişimleri verilmektedir. Yazım bilgisi bölümünde, Yakut Türkçesi alfabesinin oluşum aşamaları vardır. Biçim bilgisi bölümünde; isimler ve sıfatlar, isim çekimi, durum ekleri, zamirler, kişi, işaret ve topluluk zamirleri, sayılar, fiiller, fiil yapımı, bitimli ve bitimsiz fiil yapıları konusu yer almaktadır. Söz dizimi bölümünde; ad öbekleri, fiil öbekleri, cümlelerin öğeleri ve cümle öğelerinin diziliş biçimleri, “olmak”, “bulunmak” ve “sahip olmak” ifadeleri, bildirim eki kullanılmayan (isim cümleleri) cümle çeşitleri, cümlelerin olumsuz biçimleri, bitimsiz cümlecik çeşitleri ve fiil çatısı ilişkileri konusu betimlenmektedir. Çalışma, Yakut Türkçesinde bulunan sözcüklerin kökenlerini betimleyen söz varlığı bölümü ve Yakut Türkçesi

ağızlarının sınıflandırılmasına yer veren ağız bilgisi bölümünden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.2. Dolgan Türkçesi

A) Dolgan Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1323. KRIVONOGOV, V. P. (2013). The Dolgans' Ethnic Identity and Language Processes (Dolganların Etnik Kimliği ve Dil Süreçleri). *Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences (Sibirya Federal Üniversitesi Dergisi. İnsanî ve Sosyal Bilimler)*, 6(6), 870-881. <https://core.ac.uk/reader/38640510> .

Krivonogov bu çalışması, Dolganların kendileriyle yakından ilişkili Yakutlardan ayrılarak bağımsız bir etnik grup olarak kimlik kazanmalarıyla karakterize edilir. Bununla beraber eski kuşak; ana etnonim olan “Dolganlar” ile birlikte, “Saha”, “Tia” ve “Haka” gibi diğer etnonimleri kullanır. Dolganların etnik kimliğinde, dil ve kültürde kendine özgü özellikleri olan birkaç etno-bölgesel grup vardır. Dil süreçleri, çocuklukta en belirgin olan dillerin asimilasyonunun başlangıcı ile karakterize edilir. Bölgesel sınırlar açısından, Taymır'ın batı kesiminde dillerinin asimilasyonu benzerlik gösterir, ama yarımada'nın doğusunda bu durum o kadar değildir. Bugün, Dolganların yarısından biraz fazlası Dolgan Türkçesini akıcı bir şekilde konuşabilmektedir.

1324. PAKENDORF, B. and STAPERT, E. (2020). Sakha and Dolgan, the North Siberian Turkic Languages (Saha ve Dolgan Türkçeleri, Kuzey Sibirya Türk Dilleri). In Martine Robbeets and Alexander Savelyev (Eds.), *The Oxford Guide to the Trans Eurasian Languages (Transavasya Dilleri için Oxford Rehberi)*, 430-445. (Oxford, 2020; online ed., Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198804628.003.0027>

Pakendorf ve Stapert bu çalışmada, Kuzey Sibirya Türk dillerinden Yakut (Saha) Türkçesi ve Dolgan Türkçesi hakkında genel bilgi vermektedirler. Bu çalışmaya göre, Saha Cumhuriyeti'nde Yakut (Saha) Türkçesi ve

Taymır Yarımadası'nda Dolgan Türkçesi olmak üzere her iki dil de Rusya Federasyonu'nun kuzeydoğusunda konuşulmaktadır. Bu diller, ünlü uyumu, bitişken biçim bilimi, SOV öge dizilişi ve öne yerleşik ilgi cümlecikleri ile Türk dilleri profiline açıkça uymaktadır, ancak temastan kaynaklanan değişiklikler nedeniyle diğer Türk dillerinden de önemli farklılıkları vardır. Dikkate değer farklılıklar, Türkçe ilgi durumu ve bulunma durumunun kaybıyla, kısmî ve karşılaştırmalı bir durumun yanı sıra, ani ve uzak bir emir arasındaki ayırmadan kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Altay dilleri gibi Saha ve Dolgan Türkçeleri de, yan cümle bitimsiz fiil biçimlerini yaygın olarak kullanırlar.

1325. SHIROBOKOVA, N. (2016). The Dolgans and the Dolgan Language (Dolganlar ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 153-163). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Shirobokova bu çalışmada; “Dolgan” etnonimini açıkladıktan sonra Taymır Yarımadasıyla Saha Cumhuriyeti’nin Anabar Bölgesi’nde yaşayan Dolganların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Dolgan Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi ve söz varlığı bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Dolgan resmî yazı sisteminin, 1979 yılında Yakut alfabesinden uyarlanan birkaç ek harfle birlikte Kiril alfabesi temel alınarak oluşturulduğu belirtilmekte ve Dolgan Türkçesinin diğer Türk dilleri arasındaki sınıflandırması verilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Dolgan Türkçesinin ağızları Batı alt ağızları (Norilsky, Avamsky, Khetsky) ve Güney alt ağızı (Khintaysky) ve Doğu alt ağızları (Khatangsky, Popigaysky, Anabarsky) şeklinde sınıflandırılmaktadır. Ses

bilgisi bölümünde, Dolgan Türkçesindeki ünlüler ve ünsüzler betimlenmektedir. Kısa ünlüler *a, ı, o, u, e, í, ö, ü*; uzun ünlüler *ā, ī, ō, ū, ē, i, ō, ū* ve diftonglar *īā, ūō, īē, ū*, şeklindedir. Dolgan Türkçesi ünsüzleri ise kapanmalı, ötümsüz ünsüzler *p, t, k*; ötümlü ünsüzler *b, d, d', g, ɣ*; kapanmalı-sızmalı ünsüzler *ç*; sızıcı ünsüzler *s, h*; akıcı ünsüzler *m, n, ñ, ŋ, l, r, j* şeklindedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler, durumlar, sıfatlar, zamirler, sayılar, sıfat-fiiller, zarf-fiiller ve son çekim edatları konusu vardır. Söz varlığı bölümünde, Dolgan Türkçesi sözcük hazinesinin Yakut Türkçesine dayandığı ve Evenki veya Rusça ödünçleme sözcüklerin Yakut Türkçesi aracılığıyla Dolgan Türkçesine geçtiği bilgisi yer almaktadır. Çalışma, Dolgan Türkçesiyle yazılmış orijinal bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, 8 çalışmadan oluşan bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.3. Hakas Türkçesi

A) Hakas Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1326. ANDERSON, G. D. S. (1998). *Xakas (Languages of the World) [Hakas Türkçesi (Dünya Dilleri)]*. LINCOM Europa.

Anderson bu çalışmada, Sibirya'nın güneyinde 70.000 kişi tarafından konuşulan bir Türk dili olan Hakas Türkçesini biçim bilimi, ses bilimi ve söz dizimi açısından incelemektedir. Ayrıca Anderson, Hakas Türkçesinin yüzyıllardır Rusçayla temas hâlinde olması nedeniyle yalnızca çok sayıda Rusça ödünçleme sözcüğe sahip olmakla kalmadığını, aynı zamanda temasa dayalı büyük ölçüde yeniden yapılanma da gösterdiğini ifade etmektedir.

1327. CHERTYKOVA, M. D. (2016). Khakass (Hakas Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawı Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin*

Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna] (pp. 215-224). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Chertykova bu çalışmada; Hakas Türkçesinin genel özelliklerinden bahsettikten sonra, Rusya’da Yenisey Nehri boyunca uzanan bölgede yaşayan Hakasların dini, kültürü, yaşadıkları coğrafya, nüfusu ve tarihi hakkında genel bilgi vermektedir. Chertykova ayrıca; Hakas Türkçesini yazım ve dil özellikleri, ağız bilgisi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Hakas Türklerinin 1930’lardan önce oluşmuş yaygın olarak kullanılan bir yazı sisteminin bulunmadığı, Rus temelindeki Hakas alfabesinin 1924’te hazırlandığı ve zamanla çeşitli değişikliklerle bugüne kadar kullanıldığı belirtilmektedir. Hakas yazı dilinin ve alfabesinin oluşumunda ikinci devreden bahsedilen bu bölümde ayrıca, 1929-1939 yılları arasında Rus alfabesi yerine Latin alfabesi esasında alfabenin kabul edildiği, ancak daha sonra bugün de kullanılan Rus alfabesi temelindeki alfabeye geçildiği bilgisi yer almaktadır. Ağız bilgisi bölümünde, Hakas Türkçesinin Kaç ve Sagay olarak iki temel ağzının bulunduğu ifade edilmektedir. Söz varlığı bölümünde, Hakas Türkçesinin Rusçanın yoğun etkisinde kalması nedeniyle Rusçadan ödünç sözcükler barındırdığı belirtilmektedir. Toplumdilbilimsel yönü bölümünde, Hakas Türklerinin kendi ana dillerini muhafaza etmek ve geliştirmek için her türlü çabayı gösterdiklerinden söz edilmektedir. Makale, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1328. CHERTYKOVA, M. D. and KAKSIN, A. D. (2016). Functioning of the Modern Khakass Language and Linguistic Situation in the Republic of Khakassia (Çağdaş Hakas Dilinin İşlevi ve Hakas Cumhuriyeti’ndeki Dil Bilimsel Durumu). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve*

Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna] (pp. 215-224). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Chertykova ve Kaksin bu çalışmada; Rusya’da Yenisey Nehri boyunca uzanan bölgede konuşulan Hakas Türkçesini yazım ve dil özellikleri, ana dil konuşurlarının sayısı, toplam nüfusta Hakas Türkçesi konuşurlarının oranı, kullanım alanındaki değişiklikler, dil çalışmaları için malzemelerin sağlanması, bölgedeki diğer dillerle ilişkisi, resmî durumu ve Hakas halkının ana dillerine karşı tutumları bakımından ele almaktadırlar. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Hakas yazı dilinin ve alfabesinin gelişim dönemleri betimlenmektedir. Ana dil konuşurlarının sayısı bölümünde, Hakas Türkçesinin sadece 1397 konuşura sahip olduğu ifade edilmektedir. Toplam nüfusta Hakas Türkçesi konuşurlarının oranıyla ilgili olan bölümde, Rusya’daki Hakas Türklerinin toplam sayısına göre ana dil konuşurlarının oranının %1,88; Hakasya Özerk Türk Cumhuriyeti’nde yaşayan Hakasların sayısına göre %2,13 olduğu belirtilmektedir. Hakas Türkçesinin kullanım alanındaki değişiklikler bölümünde, Hakas Türkçesinin korunması için faaliyet gösteren çeşitli ulusal kültür kuruluşlarından bahsedilmektedir. Dil çalışmaları için malzemelerin sağlanması konulu bölümde, Hakas Türkçesinin ders olarak verildiği bölgelerde yeterli sayıda ders kitabının temin edildiği ifade edilmektedir. Bölgedeki diğer dillerle ilişkisi ve resmî durumu bölümünde, 2002’de yapılan nüfus sayımına göre Hakas Türklerinin sayısının sürekli olarak yükseldiği bilgisi verilmektedir. Hakas Türklerinin ana dillerine karşı tutumları bölümünde, Hakasların kendi ana dillerini korumak ve geliştirmek için ellerinden gelen gayreti gösterdiklerinden bahsedilmektedir. Makale, 20 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.4. Altay Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1329. CLAUSON, Sir G. (1964b). A Postscript to Professor Sinor's "Observations on a New Comparative Altaic Phonology" (Profesör Sinor'un "Yeni Bir Karşılaştırmalı Altay Türkçesi Ses Bilimi Gözlemleri"ne Bir Not). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 27(1), 154-156.

Clauson bu çalışmasında, Profesör Sinor'un gözlemlerinin, Sovyet meslektaşlarının da söylediği gibi, Profesör Poppe'nin son kitabı üzerine hem pozitif hem de negatif açıdan takdire şayan bir yorum olduğunu ifade etmektedir.

1330. SINOR, D. (1963a). Observations on a New Comparative Altaic Phonology (Yeni Karşılaştırmalı Altay Türkçesi Ses Bilimi Üzerine Gözlemler). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)*, 26(1), 133-144.

Sinor'a göre, Profesör Poppe tarafından yayımlanan karşılaştırmalı Altay Türkçesi ses bilgisi, Altay dillerinin genetik ilişkisi terorisini oluşturan savaş sonrası üçüncü denemedir. Altay Türkçesi çalışmalarıyla ilgili iki benzer çalışma, Kotwicz ve Ramstedt'e ait olanlardır. Poppe'nin karşılaştırmalı ses bilgisi, Altay dillerinin genetik ilişkisini kanıtlamak adına tamamlanan ilk sistemli çalışma olduğu için diğerlerine göre gerçekten bir dönüm noktasıdır.

B) Söz Dizimi

1331. ANDERSON, G. D. S. (2004). *Auxiliary Verb Constructions in Altai-Sayan Turkic [Altay Sayan Türkçesinde Yardımcı Fiil Yapıları]* (Turcologica 51). Wiesbaden: Harrassowitz.

Anderson'un bu kitabı, sonunda bir de özeti bulunan 7 bölümden oluşmaktadır. Giriş niteliğindeki birinci bölümde (ss. 1-32); Güney Sibirya'daki Altay-Sayan Dağları Bölgesi'nde bulunan Tofa, Tuva,

Hakas, Şor, Altay ve Çulım Türkleri ve dilleri hakkında kısa bilgi verilmekte ve yardımcı fiil yapılarının söz dizimsel özellikleri açıklanmaktadır. Eserin ikinci bölümü (ss. 35-89) iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, sırasıyla Altay-Sayan Türkçelerinde, *-p tur(u)*, *-(p)ça(dır)/-(p)cat/-(p) çadı*; *(p) otur(u)/-voti* ve *-(p) çör/çürü* ve *-at/-adı/-adır* (< *-a turur*) gibi kuruluşunda kılınışsal dönüşümsüzleştirici bir yardımcı fiilin olduğu şimdiki zaman şekilleri ele alınmaktadır. Bu bölümün ikinci kısmında ise, yalın ve yardımcı fiilli şekillerin *bol-* fiiliyle oluşturdukları tamlamalar üzerinde durulmaktadır. Bunlar; *-gan bolgan*, *-gan bolır/bolor*, *-p çatxan/yatkan polgan*, *galak bolgan*, *galak boltır* gibi görünüş-zaman-kiplik bildiren *karmaşık* yapılardır. Üçüncü bölüm (ss. 91-148) ikisi giriş ve sonuç olmak üzere yedi kısımdan oluşmaktadır. Bu bölüm, görünüş ve kılınışa ayrılmıştır. Bu bölümde; bitmemiş/süregiden fiiller başlığı altında *tur-*, *odır-* (*otur-*), *çör-* (*yür-*) yardımcı fiilleri; bitmiş fiiller ve başlangıç fiilleri başlığı altında *ıd-/ıt-/ıs-*, *ber-*, *kal-*, *bar-/par-*, *sal-* yardımcı fiilleri; “beklenmedik görünüş + kılınış” fiilleri başlığı altında *tüş-*, *sal-*, *xon-* yardımcı fiilleri; “tamamlanmamışlık” fiilleri başlığı altında *-galak* eki; “diğer görünüş + kılınış şekilleri” başlığı altındaysa *tart/tırt-*, *kir-*, *kag-*, *ün-*, *çık-/sıx-*, *toos-*, *yas-/ças-/çasta-*, *taşta-/tasta-*, *bojot-* ve diğer yardımcı fiiller ele alınmaktadır. Dördüncü bölüm (ss. 149-189) yardımcı fiillerin kiplik işlevlerine ayrılmıştır. Beşinci bölümde (ss. 191-207) “yarar” bildirimi ele alınmaktadır. Altıncı bölümde (ss. 209-227) “yönelim” bildirimine değinilmektedir. Kitabın yedinci bölümü (ss. 229) sonuç kısmıdır. Bu bölümde, içerik ve çalışmanın sonuçları değerlendirilmektedir.

C) Köken Bilgisi

1332. KRUEGER, J. R. (1963). A Possible Turco-Mongolian Source for QEGRI in Hermas' The Pastor (Hermaş'ın Çobanı Kitabında QEGRI İçin Muhtemel Türkçe-Moğolca Kaynak). *The American Journal of Philology* (Amerikan Dil Bilimi Dergisi) , 84(3), 295-299.

Krueger bu makalesinde, Hermas'ın Çobanı kitabının 2. bölümünün 4. paragrafında geçen ve bir meleğin ismi olan *qegri* sözcüğünün Gök Tanrı anlamında kullanılan Altay Türkçesi *tengri* sözcüğü olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır.

1333. TEKİN, T. (1981). Notes on Some Altaic Harnessing Terms (Bazı Altay Türkçesi “Yular Vurma” Terimleri Üzerine Notlar). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 25(1-2), 121-130. <https://www.jstor.org/stable/41927321>

Tekin bu çalışmada, Altay döneminde Türkçe ve Moğolcada “yular vurma” ile ilgili sözcükleri ortaya koyarak bunların kökenini incelemektedir (yular, dizgin vb.).

D) Ağız Bilgisi

1334. OZONOVA, A. (2016a). The Tuba People and Their Language (Tuba Halkı ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 467-476). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Ozonova bu çalışmada; “Tuba” etnonimini açıkladıktan sonra, Tuba halkının dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Tuba Türkçesini yazı sistemi ve diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ses bilimi ve biçim bilimi bakımından betimlemektedir. Yazı sistemi bölümünde, Tuba Türkçesinin bir yazın dilinin olmadığı ve Tuba Türkçesi alfabesinin Kiril alfabesi esasında geliştirilen Altay alfabesine dayandığı belirtilmektedir. Bu bölümde ayrıca; Tuba Türkçesi alfabesinin *Aa, Бб, Вв, Гг, Ff, ɣ, Дд, Jj, Ee, Ėė, Жж, Жж, Зз, Ии, Ый, Кк, Ққ, Лл, Мм, Нн, Нн, Ъъ, Оо, Öö, Пп, Рр,*

Cc, Tm, Yy, Ыӥ, Фф, Xx, Цц, Чч, Шш, Щщ, ь, Ъъ, ь, Ээ, Юю, Яя şeklinde 42 harften oluştuğu ifade edilmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri bölümünde, Tuba Türkçesinin Çalkan ve Kuman Türkçeleriyle birlikte Altaycanın kuzey grubu ağızlarına ait olduğundan söz edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, ünlüler ve ünsüzler betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; durum, çoğul eki, aitlik ekleri, zamir, fiil ve kiplik konusu yer almaktadır. Makale, Tuba Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, 13 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

1335. TAZRANOVA, A. (2016). The Telengits and the Telengit Language (Telengitler ve Telengit Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 409-419). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Tazranova bu çalışmada; “Telengit” etnonimini açıkladıktan sonra, Telengitlerin dini, kültürü, eğitimi, coğrafyası ve nüfusu ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Telengit Türkçesini yazım ve dil özellikleri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Telengitlerin bir yazın diline sahip olmadıkları ve Telengit Türkçesinin Türk dillerinin Doğu-Hun kolunun Kırgız-Kıpçak alt koluna ait Altaycanın güney ağızlarından birine yakın olduğu ifade edilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Baskakov'un sınıflandırmasına göre Telengit ağzının (1) ana dil konuşurları Koluşman ve Başkaus nehirleri boyunca ve Teletcoe gölünün güney kıyısında yaşayanlar ve (2) ana dil konuşurları Kuja nehri kıyısında yaşayan Kujskijler (Kuj-kjhi) olmak üzere iki alt ağza ayrıldığı belirtilmektedir. Ses bilgisi bölümünde,

Telengit Türkçesinin ses sisteminin tam olarak tanımlanmadığı, ancak bazı ayırt edici özelliklerinin bulunduğu ifade edilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, Telengit Türkçesi ile edebî Altayca arasındaki bazı farklılıklar betimlenmektedir. Söz varlığı bölümünde, bazı farklılıklar olsa da, Telengit Türkçesinin söz varlığının edebî Altaycaya dayandığı ifade edilmektedir. Mesela; *d'er* ‘yeryüzü’, *suu* ‘su’, *kel-* ‘gelmek’, *men* ‘ben’ ve *qol* ‘el’ gibi bazı Türkçe sözcükler yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca, Telengit Türkçesinin Moğolca, Tuva ve Kazak Türkçelerinden çok sayıda ödünç sözcük barındırdığından söz edilmektedir. Toplumdilbilimsel yönü bölümünde, şimdiye kadar Altay Cumhuriyeti'nin Ulagan ve Koş-Agaç bölgelerinin yerli nüfusunu oluşturan Telengitler arasında geleneksel kültür, ana dil ve folklorün korunduğu belirtilmektedir. Makale, Telengit ağzının Teles-Telengit alt ağzıyla yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, 16 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

1336. TYBYKOVA, L. (2016). The Teleuts and Their Language (Teleütler ve Teleüt Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 421-429). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Tybykova bu çalışmada; “Teleüt” etnonimini açıkladıktan sonra, Rusya'nın orta güney bölgesindeki Kemerovo Oblastında yaşayan Teleütlerin dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Teleüt Türkçesini genel dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından betimlemektedir. Genel dil özellikleri ve diğer Türk dilleri arasındaki yeri bölümünde; Teleüt Türkçesinin tarih öncesi dönemde Ket ve Ob-Ugric

dilleriyle, Erken Eski Türkçe döneminde İran dilleriyle, daha sonra Moğol dilleriyle ve günümüzde ise edebî Altayca başta olmak üzere Rusça ve Sibiry Türk dilleriyle aktif temas hâlinde olduğu ifade edilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Baskakov'un sınıflandırmasına göre Teleüt Türkçesinin dil bilimsel özellikleri açısından Türk dillerinin Kırgız-Kıpçak (Doğu) koluna ait olduğu belirtilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Teleüt Türkçesindeki ünlüler ve ünsüzler betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, isimlerin sayı, durum, aitlik, yüklem; fiillerin ise kiplik, zaman, şahıs, sayı, görünüş, eylemsellik, çatı ve olumsuzluk biçim bilimsel kategorileriyle karakterize edildiği bilgisi yer almaktadır. Söz dizimi bölümünde, Teleüt Türkçesinin isimsel söz dizimi sistemine sahip olduğu ve cümlede öge dizilişinin 'özne – nesne – yüklem' şeklinde olduğu ifade edilmektedir. Söz varlığı bölümünde, Teleüt Türkçesinin sözcük hazinesi açısından Moğolca, Arapça ve Farsçanın etkisinde kaldığı belirtilmektedir. Toplumdilbilimsel yönü bölümünde, Teleüt Türkçesinin yasal bir statüsünün olmadığı ve tehlikede olan Türk dilleri arasında yer aldığı ifade edilmektedir. Makale, Teleüt Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, 18 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

E) Anlam Bilgisi

1337. POPPE, N. (1962b). An Oyrot Vajracchedikā Fragment from Turfan (Turfan'dan Oyrot Diline Ait Vajracchedikā'da Bir Bölüm). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 7(3), 170-178.

Poppe bu çalışmasında, Turfan koleksiyonlarından hafif hasar görmüş Oyrot el yazması olan parçanın çeviri yazısına ve tercümesine yer vermektedir. Yazar, her bir sayfada 30 satır olduğunu ifade etmektedir.

F) Sözcük Bilgisi

1338. SINOR, D. (1963b). Notes on a Turkic Word for "Boat" (Türk Diline Ait "Kayık" Sözcüğü Üzerine Notlar). *Trudy Dvadcat Pjatogo*

Mezhdunarodnogo Kongressa Vostokovedov (Uluslararası Doğu Bilimciler Kongresi), 3, 284-286.

Sinor bu çalışmasında, Ural Altay dillerini konuşan insanların yaşamlarında su taşımacılığının oynadığı rol sınırlı olsa da, maddi kültürlerinin bir parçasını oluşturduğunu ve önem verilmesi gereken bir konu olduğunu ifade etmektedir. Türk dillerinde en küçük tekne isminin *qayıq* olduğunu söyleyen Sinor, Kâşgarlı Mahmud tarafından doğrulandığı üzere neredeyse her Türk lehçesinde, Moğolca ve Tunguzcada dahi bu sözcüğün görüldüğünü belirtmektedir. Ayrıca Macarca *hajó* sözcüğünün *qayıq* sözcüğünden türediğini ileri sürmektedir.

G) Ad Bilgisi

1339. POPPE, N. (1962c). On Some Altaic Names of Dwellings (Bazı Altay Türkçesi Mesken İsimleri Üzerine). *Studia Orientalia (Doğu Çalışmaları)*, 28(3), 11.

Poppe bu çalışmasında, Altay dillerinin ilgili dillere hepsinin veya çoğunun yayılmış olduğu ortak bir kökene ait mesken isimlerine sahip olmadığını ifade ederek, bununla ilgili çok nadir istisnalar olduğunu da altını çizmektedir. Altay dillerinin mesken ile ilgili çok sayıda sözcüğe sahip olduğunu ifaden eden Poppe, bu sözcüklerin çoğunun kökeninin muğlak olduğunu belirtmektedir.

1340. SINOR, D. (1962). Some Altaic Names for Bovines (Sığırlar için Bazı Altay Türkçesi İsimler). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 15, 315–324.

Sinor bu çalışmasında, *sığır* anlamında kullanılan Altay Türkçesi isimleri vererek bunların diğer dillerle olan ilişkisini incelemektedir.

H) Altay Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1341. NEVSKAYA, İ., ERDAL, M., OZONOVA, A., RIND-PAWLOWSKI, M. and NUGTEREN, H. (2016). The Chalkans and Their Language

kuzeyinde yaşayan Çalkanların dını, kùltürù, cografyası, nüfusu ve tarihini ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazarlar; Çalkan Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi ve söz varlığı bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde; Çalkan Türkçesinin yakın zamana kadar yazılı olmayan bir dil olduğu, Altay Türkçesinin bir ağız olarak kabul edildiğinden Altay Türkçesini edebî dil olarak kullanmak zorunda

528

ve ağız bilgisi bölümünde; Etnoloji (Ethnologue) internet sitesinin Kuzey Altaycadan, Telengit, Telengüt ve Teleüt alternatif isimlerine sahip olan Güney Altayca ile hiçbir şekilde bağdaşmayan Kuzey Türk dili olarak bahsederek ve Tuba, Kuman (Kumandy) ve Çalkın Türkçelerini Kuzey Altaycanın ağızları olarak vererek Çalkın Türkçesi ile ilgili yanıltıcı iddialarda bulunduğu belirtilmektedir. Aslında, Telengit ve Teleüt Güney Altay Türkçesinin iki farklı ağızdır ve Kuzey Altay Türkçesine ait değildir. Ses bilgisi bölümünde, ünlüler ve ünsüzler betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, Çalkın Türkçesinin eklemeli bir yapıya sahip olduğu bilgisi verilmektedir. Bu bölümde açıklandığı şekliyle isimler; sayı, durum ve sahip biçim bilgisel kategorilerine göre; fiiller ise kip, zaman, kişi/sayı, kiplik, görünüş, eylemsellik, çatı ve olumsuzluk kategorilerine göre karakterize edilir. İyi gelişmiş bir bitimsiz fiil yapısı sistemi, bitimli fonksiyonları çeşitli bitimsiz fonksiyonlarla birleştiren çok işlevli yapılar olarak ekler, zarflar ve -ArA ~ -OrO ile biten mastarlar (isim-fiil) bulunmaktadır. Söz dizimi bölümünde, Çalkın Türkçesinin isimsel bir yapı ve baş sözcükten önce gelen yan cümle unsurlarıyla belirtisiz SOV [subject (özne)-object (nesne)-verb (fiil)] sözcük dizilişine sahip olduğu belirtilmektedir. Söz varlığı bölümünde; Çalkın Türkçesinin Arapça, Farsça, Moğolca, Rusça ve ölçünlü Altay Türkçesinden ödünç sözcüklere sahip olmasıyla birlikte doğa, hava durumu, bitki ve hayvan bilimi adlandırmaları ve özellikle avcılık alanlarında kendisine ait zengin bir yerli sözcük hazinesinin olduğu ifade edilmektedir. Çalışmanın sonunda, Çalkın Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinden sonra, 19 çalışmadan oluşan bir kaynakça yer almaktadır.

1342. MILLER, R. A. (1971) *Japanese and the Other Altaic Languages (Japonca ve Diğer Altay Dilleri)*, Chicago, London: The University of Chicago Press.

Miller bu çalışmada, yeni dil bilgisi uzmanlarının karşılaştırmalı yöntemini kullanarak Japonca'nın diğer Altay dilleriyle ilişkisini

göstermektedir. Ayrıca yazar, ses bilimsel, biçim bilimsel ve sözlüksel kanıtlar dâhilinde bu ilişkinin doğasını ayrıntılı olarak incelemektedir.

1343. OZONOVA, A. (2016b). The Altaians and the Altai Language (Altaylılar ve Altay Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 21-45). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Ozonova bu çalışmada; “Altay” etnonimini açıkladıktan sonra, birçoğu Sibirya’nın güneyinde Altay Cumhuriyeti’nde yaşayan Altay Türklerinin dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca Ozonova; Altay Türkçesini yazım ve dil özellikleri, ağız bilimi, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, biçim bilimi, sözcük yapımı, söz dizimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel özellikleri bakımından betimlemektedir. Dil ve yazım özellikleri bölümünde, 18. yy.da Oyrat alfabesini kullanan Altayların, 1828 yılında Kiril alfabesine dayanan Altay Türkçesi alfabesini geliştirdikleri ve Güney grubuna ait olan Teleüt ağızına dayalı olarak da misyonerler tarafından Altay Türkçesi yazı dilinin geliştirildiği belirtilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Altay Türkçesi ve ağızlarının diğer Türk dilleri arasındaki sınıflandırmasına dair Türkologlar arasında bir uzlaşmanın olmadığı bilgisine yer verilmektedir. Ses bilgisi bölümünde; Altay Türkçesinin 8’i normal uzunlukta olan *a, e, o, ö, ı, i, u, ü* ve 8’i uzun olan *aa, ee, oo, öö, u, ii, uu, üü* olmak üzere 16 ünlü ses birimi; 24 de ünsüz ses birimi içerdiği ifade edilmektedir. Bu bölümde ayrıca, Chumakaeva’a (1978) göre Altay Türkçesinin ünsüz sistemi betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; Altay Türkçesindeki isimler, sıfatlar, zarflar, sayılar, zamirler, fiiller, edatlar, bağlaçlar ve kuvvetlendirme edatları konusu ele alınmaktadır. Sözcük yapımının, genellikle türetim ekleriyle yapıldığı

belirtilen bu bölümden sonra, söz dizimi bölümü bulunmaktadır. Söz dizimi bölümünde, Altay Türkçesindeki cümlelerin isim kökenli olduğu ve SOV şemasına göre [subject (özne)-object (nesne)-verb (fiil)] oluşturulduğu ifade edilmektedir. Toplumdilbilimsel açıdan değerlendirildiğinde, 1991 yılında Gorno-Altaysk (Dağlık Altay Bölgesi) özerk bölgesinin cumhuriyet statüsüne kavuştuğu ve 1993'te Altay Cumhuriyeti'nin "Diller hakkında" kararnamesine göre, Altay Türkçesinin Rusça ile birlikte Altay Cumhuriyeti'nin ulusal dili statüsünü aldığı görülmektedir. Makalenin sonunda, Altay Türkçesinde yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, 22 çalışmalık bir kaynakça bulunmaktadır.

1344. RÓNA-TAS, A. (1962). Ten Years of Altaic (Philological) Studies in Hungary [Macaristan'da On Yıllık Altay Türkçesi (Dil Bilimi) Çalışmaları]. *Acta Asiatica*, 3, 70-83.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1345. RÓNA-TAS, A. (1965). The Conference of the Hungarian Altaists 17-19th May, 1965 (17-19 Mayıs 1965 Macar Altay Dilleri Uzmanları Konferansı). *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae (Doğu Macar Bilimler Akademisi Dergisi)*, 18, 378-379.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1346. Permanent International Altaistic Conference, In Sinor, D. (Ed.). (1963). *Aspects of Altaic Civilization: Proceedings of the Fifth Meeting of the Permanent International Altaistic Conference Held at Indiana University, June 4-9, 1962 (Altay Uygarlığının Özellikleri: 4-9 Haziran Tarihlerinde Indiana Üniversitesi'nde Düzenlenen Uluslararası Sürekli Altaistik Konferansı Beşinci Toplantısı Bildirileri)* (pp. 5-14). Bloomington: Indiana University.

Ülkemizden Reşit Rahmeti Arat'ın da katıldığı bu toplantıda, 12 ülkeyi ve 9 ayrı üniversiteyi temsil eden toplam 34 katılımcı yer almıştır. Bu

toplantıda, Altay Türkçesi çalışmalarının gelişimi kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

1347. SINOR, D. (1963c). The Scope and Importance of Altaic Studies (Altay Türkçesi Çalışmalarının Kapsamı ve Önemi). *Journal of the American Oriental Society (Amerikan Doğu Derneği Dergisi)*, 83(2), 193-197.

Sinor bu çalışmasında, Altay Türkçesi çalışmaları ifadesinin bir tanım gerektirdiğini, yeni Altay dillerinin keşfedilmesi ihtiyacının ve Altay Türkçesi çalışmalarının tarihî ve edebî yönlerinin büyük ilgi kazandığı bir dönemde, büyük bilgin ve Sibirya araştırmacısı Alexander Castren tarafından Altay dilleri teriminin oluşturulduğunu ifade etmektedir. Sinor'un ifade ettiği şekilde “Orta Asya” terimi “Altay” teriminin tarihî bir karşılığıdır ve Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, Macaristan, Polonya ve Almanya gibi birçok önemli ülkede Altay Türkçesi çalışmalarının önemi fark edilmiştir.

4.3.4.5. Tuva Türkçesi

A) Biçim Bilgisi

1348. JANKOWSKI, H. (2019). Unmarked Accusative and Genitive After Possessive Suffixes in Tuvan (Tuva Türkçesinde İyelik Eklerinden Sonra İşaretsiz Belirtme Durumu ve İlgi Durumu). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 62, 13–26.

Jankowski bu çalışmada, Tuva Türkçesinde iyelik eklerinden sonra belirtme ve ilgi durumu eklerinin eksikliğini incelemektedir.

1349. KULIKOV, L. (1998). Causative Construction in Tuvian: Towards a Typology of Transitivity (Tuva Türkçesinde Ettirgen Yapı: Geçişlilik Tipolojisi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics [Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri]* (Turcologica 32) (p. 258). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Kulikov bu çalışmasında, Tuva Türkçesinde ettirgen çatıyı incelemektedir.

B) Ağız Bilgisi

1350. KOÇOĞLU GÜNDOĞDU, V. and BAYIR-OOL, A. (2016). The Tuvans and Tuvan Language (Tuvalar ve Tuva Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 467-505). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Koçoğlu Gündoğdu ve Bayır-ool bu çalışmada; “Tuva” etnonimini açıkladıktan sonra, Sibirya’nın güneydoğusundaki Tuva Cumhuriyeti’nde yaşayan Tuvaların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedirler. Ayrıca yazarlar; Tuva Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, ağız bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel özellikleri bakımından betimlemektedirler. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Tuva Türkçesinin 20. yy.dan önce bir yazı sisteminin bulunmadığı, 28 Haziran 1930’da Latin harfli Yeni Türkçe alfabesine dayalı bir yazı sisteminin hazırlandığı, ancak daha sonra 1941 yılında Kiril alfabesine geçildiği bilgisi yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca; yeni yazı sisteminde, Rus alfabesindeki harflerin tamamıyla birlikte Tuva Türkçesine ait *һ* [ɣ], *ө* [ö] ve *ү* [ü] olmak üzere üç ses biriminin bulunduğu ifade edilmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde, Baskakov ve Johanson gibi bilginlerin Tuva Türkçesiyle ilgili sınıflandırmalarına yer verilmektedir. Buna göre; Baskakov Tuva Türkçesini, Türk dillerinin Doğu Hun kolunun Uygur-Oğuz grubunun Uygur-Tukyu alt grubunda; Johanson ise Türk dillerinin kuzeydoğu kolunun güney alt grubunda sınıflandırmaktadır. Ağız bilgisi bölümünde; Sat’in (Tıva Dialektologiya, 1987) Tuva Türkçesinin

ağızlarını Töp, Baryyn, Murnuu-Çöön, Soñgu-Çöön, Kaa-Hem Ayalgazy ve Tere-Höl Ayalgazy şeklinde beş ağızda ele aldığı ifade edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Tuva Türkçesindeki ünlüler ve ünsüzler betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler, durumlar, aitlik ekleri, zamirler, sıfatlar, zarflar, son çekim edatları, fiiller, zaman, kiplik ve zarf-fiiller konusu betimlenmektedir. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel özellikleri bölümünde, Tuva coğrafyasının ve tarihsel olayların Tuva Türkçesi üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Bu bölümde ayrıca, Tuva Türkçesi söz varlığının Moğolca, Mançuca, Rusça ve Eski Türkçeden etkilendiği ifade edilmektedir. Makale, Tuva Türkçesiyle yazılmış 3 Latin harfli metin ve onların İngilizce tercümelerinin yer aldığı bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1351. RIND-PAWLOWSKI, M. (2014). Text Types and Evidentiality in Dzungar Tuvan (Dzungar Tuvacasında Metin Türleri ve Çıkarımsallık). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 18, 159–188.

Dzungar Tuvacası, Kuzeybatı Çin'de konuşulan bir Türk dili ağızdır. Rind-Pawlowski bu çalışmada, Dzungen Tuvacasının bilgi kaynağını hem bitimli hem de bitimsiz cümlelerle ifade etme stratejilerini açıklamaktadır.

C) Tuva Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1352. ANDERSON, G. D. S. and HARRISON, K. D. (1999). *Tyvan (Tuva Türkçesi)* (Languages of the World. Materials 257). München and Newcastle: Lincom Europa.

Bu çalışma, özellikle başkent Kızıl'da kullanıldığı şekliyle günümüz Tuva Türkçesinin bir betimlemesidir.

1353. HARRISON, K. D. (2000). Topics in the Phonology and Morphology of Tuvan (Tuva Türkçesi Ses Bilimi ve Biçim Bilimi Konuları). (Doctoral dissertation, Yale University, New Haven).

Harrison'un bu çalışması, Tuva Türkçesini dil bilgisi, ses bilimi, biçim bilimi ve söz dizim özellikleri açısından incelediği doktora tezidir. Harrison ayrıca, Tuva halkının geleneklerine ve dünya görüşlerine de değinmektedir.

1354. KHABTAGAEVA, B. (2009). *Mongolic Elements in Tuvan [Tuva Türkçesinde Moğolca Unsurlar]* (Turcologica 81). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Khabtagaeva bu çalışmada, Moğol dilleri ve Tuva Türkçesi arasındaki dil bilimsel bağların doğasını araştırmaktadır.

1355. KRUEGER, J. R. (1977). *Tuvan Manual [Tuva Türkçesi El Kitabı]* (Uralic and Altaic Series 126). Bloomington: Indiana University Publications.

Bu çalışma, Krueger'in genç araştırmacılara Tuvacayı tanıtmak amacıyla tasarladığı el kitabıdır.

1356. MAWKANULI, T. (2001). The Jungar Tuvas: Language and National Identity in the PRC. (Jungar Tuvaları: Çin Halk Cumhuriyeti'nde Dil ve Ulusal Kimlik) *Central Asian Survey (Orta Asya Araştırmaları)*, 20, 497–517.

Bu çalışma, Çin'in Türk dillerinden biri olan Jungar Tuvacasının toplumdilbilimsel durumu ve tehlikede oluşu üzerinde durmaktadır.

1357. MAWKANULI, T. (2017). Jungar Tuvan Revitalization: Text Corpus Building (Jungar Tuvacasının Yeniden Canlandırılması: Metin Derlemi Oluşturma). In İ. A. Aydemir and M. Erdem (Eds.), 2017. *Tuva Araştırmaları. Tuva Türkçesi Ağızlarının Belgelenmesi ve Tanımlanması* (pp. 109–134). [Tuvan Studies. Documentation and Description of Tuvan Varieties]. Ankara: Grafiker.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1358. RAGAGNIN, E. (2018). A Turcological Gem. The Tuhan Language of Northern Mongolia (Türkolojik Bir Cevher. Kuzey Moğolistan'ın Tuha [Tuva/Tuba] Dili). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 22, 217–229.

Ragagnin bu çalışmada, Kuzey Moğolistan'ın Tuha Türkçesiyle ilgili yeni dil bilimsel veri sunmaktadır.

1359. ÖLMEZ, M. (2018e). Researching and Teaching Tuvan Language in Turkey: A Concise History (Türkiye'de Tuva Türkçesinin Araştırılması ve Öğretilmesi: Kısa Bir Tarihçe). *New Research of Tuva (Tuva Türkçesinin Yeni Araştırması)*, 2018(1), 61-70.

Türkiye'de Tuva Türkçesi ile ilgili ilk çalışmalar A. C. Emre'nin gramerine (1949) kadar uzanır. Emre, Türkiye'de Türk dillerinin ses bilgisini karşılaştırmalı olarak inceleyen ilk bilim insanıdır. 1960'lı yıllar S. I. Çağatay'ın Türkoloji alanındaki çalışmalarının yayımlanmasına tanık olmuştur. Türkiye'de Tuva Türkçesinin ilk dersleri 1980'lerde Hacettepe Üniversitesi'nde Prof. Dr. Talat Tekin tarafından açılmıştır. Makalenin yazarı Ölmez, Dr. Tekin'in öğrencisidir ve 1986-1987'de yüksek lisans yaparken Tuva Türkçesi okumuştur. Yazar, Sovyet araştırmacılarının eserlerine dayanarak, Tuva Türkçesinin tarihî ses bilgisi ve arkaik yönleri üzerine makaleler yayımlamıştır. 2007 yılında, Eski Türkçe ve Tuva Türkçesi arasındaki sözcüksel bağların izini sürdüğü ve Moğol dilinin Tuva Türkçesi sözcük hazinesi üzerindeki etkisini tanımladığı “Tuva Türkçesinin Bir Kelime Listesi”ni (4500'den fazla madde başı) derlemiştir. Yazar, 2009 yılında 100 Tuva atasözünden oluşan bir koleksiyon yayımlamıştır. Tuva Dil ve Tarih Akademisi de dâhil olmak üzere bu yayınların tümü, yazarın Tuva'daki araştırma gezisinden sonra hazırlanmıştır. 2000'li yıllardan beri yazar Tuva Türkçesi öğretmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nin yanı sıra, şimdi iki kurum daha, Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Tuva Türkçesi dersleri vermekte ve bu dilde araştırma yapmaktadır. Çağdaş Türk dilleri ve edebiyatları bölümleriyle birlikte, Türk dili ve edebiyatı bölümleri de artık Tuva dilinde programlar sunmaktadır. Yazar, Tuva Türkçesinde araştırma

yapmanın ve Türkiye'de bu dili incelemenin daha büyük bir ilgi göreceğine inanmaktadır.

1360. TAUBE, E. (1998). Observations of a Non-Linguist Concerning the Tuvian Language in Tuva and Westem Mongolia (Tuva ve Batı Moğolistan'da Dil Bilimci Olmayan Bir Kişinin Tuva Türkçesine İlişkin Gözlemleri). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics [Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri]* (Turcologica 32) (p. 647). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Tauba bu çalışmada, Batı Moğolistan ve Tuva'da Tuva Türkçesiyle ilgili yaptığı araştırmaları aktarmaktadır.

1361. VOINOV, V. (2016). *Politeness Devices in the Tuvan Language [Tuva Türkçesinde Nezaket İfadeleri]* (Turcologica 101). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Voinov bu çalışmada, Tuva Türkçesinde nezaket ifadelerini incelemektedir.

4.3.4.6. Tofa Türkçesi

A) Söz Dizimi

1362. ANDERSON, G. D. S. (2001). Subject Version and Object Version in Tofa Auxiliary Verb Constructions (Tofa Türkçesi Yardımcı Fiil Yapılarında Özne ve Nesne Biçimi). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 5, 245–269.

Bu çalışmada, Tofa Türkçesinde özne ve nesne biçimi kategorilerini belirleme işlevi gören karakteristik Türk dillerine ait yardımcı fiil yapıları hem Altay Sayan'ın diğer Türk dilleri (Hakas Türkçesi, Tuva Türkçesi, Altay Türkçesi gibi) hem de çağdaş Yakut Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Uygur Türkçesi, Tatarca, Halaç Türkçesi, Çuvaş Türkçesi ve Eski Türkçe

gibi dünyanın en uzak noktalarından gelen diller paralelinde ele alınmaktadır.

B) Ağız Bilgisi

1363. RAGAGNIN, E. (2009). A Rediscovered Lowland Tofan Variety in Northern Mongolia (Kuzey Moğolistan'da Bir Ovada Yeniden Keşfedilen Tofa Türkçesi Ağızı). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 13, 225–245.

Ragagnin bu çalışmada, Kuzey Moğolistan'ın Kubsugul eyaleti topraklarında kendilerini *Tuha* olarak adlandıran ve şu anki literatürde de Uygur-Uriankhay halkları diye ifade edilen küçük bir grup Sayan Türkçesi konuşuruna ait Sayan ağızını, sözcük bilimi, ses bilimi ve biçim bilimi bakımından incelemektedir.

C) Tofa Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1364. HARRISON, K. D. (2003). Language Endangerment among the Tofa (Tofalar Arasında Dil Tehlikesi). *Cultural Survival Quarterly (Kültürel Yaşam)*, 27(1), 53–55.

Harrison bu çalışmada, yok olmakta olan Tofa Türkçesi ve bunun nedenleri üzerinde durmaktadır.

1365. HARRISON, K. D. and ANDERSON, G. (2008). Tofa Language Change and Terminal Generation Speakers (Tofa Türkçesi Dil Değişimi ve Son Nesil Konuşurlar). In K. D. Harrison, D. Rood and A. Dwyer (Eds.), *Lessons from Documented Endangered Languages [Belgelenmiş Tehlike Altındaki Dillerden Dersler]* (pp. 243–270). Amsterdam: John Benjamins.

Bu çalışmada, Sibirya'nın yok olmakta olan bir Türk dili olan Tofa Türkçesini kurtarmak için yeni verilere dayalı belgeler sunulmaktadır.

1366. RASSADIN, V. (2016a). The Tofalars and Their Language (Tofalar ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic*

Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna] (pp. 433-187). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Rassadin bu çalışmada; “Tofa” etnonimini açıkladıktan sonra, Rusya’nın İrkutsk Oblastı’nın Nijneudinsk rayonunda Doğu Sayan Sıradağları’nın kuzeydoğu yamaçlarında yaşayan Tofaların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Tofa Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve söz dizimi açısından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Tofa Türkçesinin yazı sisteminin 1986 yılında oluşturulmaya ve bu yazı sisteminin 1990 yılında Tofa okullarında ders olarak verilmeye başlanmasıyla, yok olma tehlikesinin önüne geçildiği bilgisi verilmektedir. Tofa Türkçesinin yazı sisteminin Kiril alfabesine dayandığı belirtilen bu bölümde, 1990 yılından günümüze dek Tofa Türkçesinin resmî olarak Tofa okullarında ilkokul derecesinde öğretildiği ifade edilmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde, genetik olarak Türk dillerine mensup olan Tofa Türkçesinin Baskakov ve Rassadin tarafından sınıflandırmasının yapıldığı belirtilmektedir. Baskakov, Tofa Türkçesini Türk dillerinin Uygur Oğuz grubunun Uygur Tuque alt grubuna; Rassadin ise, Sayan Türk dilleri grubuna dâhil etmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Tofa Türkçesinin ünlü sisteminin *a – e* (*ä* değişkesiyle), *o – ö*, *u – ü*, *ı – i* (*i* değişkesiyle) olmak üzere 8 kısa ünlü ses biriminden oluştuğundan söz edilmektedir. Tofacanın ünsüzlerle ilgili belirgin özelliği gürültülü (noisy) ünsüzlerin (güçlü ve zayıf) ve sonör ünsüzlerin ünsüzlerin (ekstra zayıf) varlığıdır. Sözcük vurgusu sözcüğün son hecesindedir. Biçim bilgisi bölümünde, dil bilgisel yapısı bakımından Tofa Türkçesinin eklemeli analitik dillere mensup olduğu ve Tofa Türkçesinde sözcük yapısının Türk

dillerindekiyle aynı olduğu belirtilmektedir. Bu bölümde ayrıca; isimler, tekil ve çoğul yapılar, durumlar, sıfatlar, sayılar, zarflar, fiiller, çatı yapısı, sıfat-fiiller, bağlaçlar, zamirler ve son çekim edatları konusu betimlenmektedir. Söz varlığı bölümünde, Tofa Türkçesi sözcük hazinesinin temel olarak Türkçe kökenli olduğu, ancak Buryatça, Orta Moğolca ve Rusçadan ödünç sözcüklere sahip olduğu ifade edilmektedir. Söz dizimi bölümünde, Tofa Türkçesinin neredeyse hiç bağlaç kullanılmayan eski Türkçe yapısını muhafaza ettiği ve yan cümlelerin yerine zarf-fiilli ve sıfat-fiilli yapıların kullanıldığı belirtilmektedir. Makale, Tofa Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, 11 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.7. Soyot Türkçesi

A) Soyot Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1367. RASSADIN, V. (2016b). The Soyots and Their Language (Soyotlar ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 173-187). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Rassadin bu çalışmada; “Soyot” etnonimini açıkladıktan sonra, çoğunluğu Rusya’nın Buryat Özerk Cumhuriyeti’nin Oka bölgesinde yaşayan Soyotların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Soyot Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, biçim bilimi ve söz varlığı bakımından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Soyot Türkçesinin Tofa Türkçesine çok yakın olduğu, Tofa Türkçesi için kullanılan alfabenin Soyot Türkçesi için de

kullanılabileceği bilgisi verilmektedir. Rassadin, Soyot Türkçesini canlandırmak için bir yazı sistemi oluşturdıklarını ve 2003 yılında yayımlanan “Soyotça-Buryatça-Rusça Sözlüğü”nü derlediklerini ifade etmektedir. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde, Soyot Türkçesinin Tofa Türkçesiyle aynı kategoride değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde; Soyot Türkçesini de içeren Sayan bölgesinin karşılaştırmalı bir Türk dilleri çalışmasına göre, Sayan bölgesinin (1) Bozkır bölgesi-Tuva (Rusya, Moğolistan) ve Kök Monçak (Moğolistan, Çin) (2) Tofalar ve Soyotları (Rusya) içeren Tayga (Orman) bölgesi, Duha ve Uygur Uriankhay (Moğolistan) olmak üzere iki farklı bölgeye ayrılabilceğinden söz edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde; Soyot Türkçesinde a, o, u, i, e, ä, ö, ü, i, l olmak üzere toplam 10 ünlünün bulunduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, tüm kısa ünlülerle temsil edilen diftonglar (aj, oj, uj, ij, ej, äj, üj, ij, ij), ünsüzler (b, p, v, f, t, d, s, z, ş, j, ç, l, r, j, k, x, g, c), ünlü uyumu ve sözcük vurgusu betimlenmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, Soyot Türkçesinin dil bilgisel yapısı bakımından eklemeli ve analitik diller sınıfına ait olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca; isimler, aitlik yapıları, durum, sıfatlar, zamirler, zarflar, fiiller, sıfat-fiiller, zarf-fiiller, görünüş ve kılınış yapıları, çatı yapısı, kiplik, zaman, son çekim edatları, bağlaçlar, yüklemsel kuvvetlendirme edatları ve sözcük türleri konuları betimlenmektedir. Söz varlığı bölümünde, Soyot Türkçesinin Türk dillerinin sözcük hazinesini temel aldığı, ancak Moğolca ve Buryatçadan da ödünç sözcükler barındırdığı ifade edilmektedir. Çalışma, Soyot Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin yer aldığı bölümden sonra, 12 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.8. Duha Türkçesi

A) Duha Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1368. KÜÇÜKÜSTEL, S. (2016). Witnessing a Disappearing Turkic Language: The Dukhan Language (Kaybolan Bir Türk Diline Tanık Olmak: Duha

Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 89-100). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Küçüküstel bu çalışmada, Duha Türkçesinin günümüzdeki durumu, insanların bu konu hakkında ne düşündüğü ve eğer dil kaybolursa antropolojik açıdan toplum üzerindeki olası etkilerin değerlendirilmesi üzerinde durmaktadır.

1369. RAGAGNIN, E. (2011). *Dukhan, a Turkic Variety of Northern Mongolia. Description and Analysis [Kuzey Moğolistan'ın Bir Türk Dili Olan Duha Türkçesi. Tanımlama ve İnceleme]* (Turcologica 76). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışma, Moğolistan'ın kuzeyindeki Khövsgöl bölgesinin Tsagaan-Nuur ilçesinde yaklaşık 500 kişi tarafından konuşulan, yok olmakta olan bir Türk dili olan Duha Türkçesinin betimlemesi ve analiziyle ilgilidir. Bu çalışma, Duha dilinin ilk sistematik dil bilimi araştırmasıdır ve yalnızca saha çalışması materyallerine dayanmaktadır.

1370. RAGAGNIN, E. (2016). *Dukhan [Duha (Tsaatanlar)]*. In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 165-180). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Ragagnin bu çalışmada; “Duha” etnonimini açıkladıktan sonra Kuzey Mogolistan’ın Hövsgöl eyaletinde yaşayan Duhaların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Duha Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından incelemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Duha Türkçesinin yazılı bir dile sahip olmadığı, eğitimde Moğolcanın kullanıldığı belirtilmektedir. Duha Türkçesinin diğer Türk dilleri arasındaki yeri bölümünde, Sayan Türkçesinin Tayga (Orman) alt dalına ait olduğu bilgisi yer almaktadır. Ses bilgisi bölümünde, Duha Türkçesinin [±ön] [±yüksek], [±yuvarlak] ve [±uzun] özelliklerine göre 16 ünlü ses birimine; dudak, dişsil, damaksıl, artdamaksıl ve gırtlaksıl olmak üzere 17 de ünsüz ses birimine sahip olduğu ifade edilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde, Duha Türkçesindeki isimlerin isimden türetme, fiilden türetme ve sözcük birleştirme yoluyla türetildiği belirtilmektedir. Zamirler, zamir türleri, sıfatlar, sıfat türleri, sayılar, fiiller, kiplik, görünüş ve zaman ifade eden bitimli yapılar, kuvvetlendirme edatları, son çekim edatları ve bağlaçlar da bu bölümde betimlenmektedir. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bölümünde, Duha Türkçesinin Türk dilleri sözlük birimlerinin ortak çekirdeğini sergileyen temel sözcük hazinesine sahip olmakla birlikte, Moğolca ve Rusça sözcük unsurlarını da barındırdığı belirtilmektedir. Duhaların onlarca yıl öncesinde başlayan ve hâlâ devam eden bir Moğollaşma sürecine maruz kaldığı da bu bölümde ifade edilmektedir. Çalışma, Duha Türkçesiyle yazılmış Latin harfli 2 metin ve onların İngilizce tercümelerinden sonra, 9 çalışmadan oluşan bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.9. Şor Türkçesi

A) Yazım Bilgisi

1371. NEVSKAYA, I. A. (1998a). The Revival of Literary Shor (Yazınsal Şor Türkçesinin Yeniden Canlanması). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 2, 253–270.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

B) Söz Dizimi

1372. NEVSKAYA, I. A. (1998b). Subject Valency of Shor Gerunds (Şor Türkçesi Zarf-Fiillerinin Yönetimi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 32) [p. 234]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Nevskaya bu çalışmada, Şor Türkçesindeki zarf-fiil türlerini, yapılarını ve kullanımlarını incelemektedir.

1373. NEVSKAYA, I. A. (2002). Evidentials, Miratives and Indirectives in Shor (Şor Türkçesinde Çıkarımsallıklar, Mirativ (Hayret Bildiren) İfadeler ve Dolaylı İşaretleyiciler). In N. Demir and F. Turan (Eds.), *Scholarly Depth and Accuracy. A Festschrift to Lars Johanson [Bilimsel Derinlik ve Doğruluk. Lars Johanson Anısına]* (pp. 307–321). Ankara: Grafiker.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

C) Sözcük Bilgisi

1374. NASILOV, D. M. (2005). Notes on -QAIAQ in Shor (Şor Türkçesinde -QAIAQ Üzerine Notlar). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 9, 229–233.

Bu çalışmaya ulaşılammamıştır.

D) Şor Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1375. ESIPOVA, A. (2004). The Experience of Creation of the Electronic Corpus of the Shor Texts (Şor Metinlerinin Elektronik Derlemine Oluşturma Deneyimi). In K. İmer and G. Doğan (Eds.), *Current Research in Turkish Linguistics [Türk Dil Biliminde Güncel Araştırmalar]* (pp. 175–181). Gazimağusa: Eastern Mediterranean University Press.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1376. NEVSKAYA, I. A. (2000). Shor-Russian Contact Features (Şor Türkçesi-Rusça Temas Özellikleri). In D. Gilbers, J. Nerbonne and J. Schaecken (Eds.), *Languages in Contact [Temas Hâlindeki Diller]* (pp. 283–298). Amsterdam: Rodopi.

Nevskaya bu çalışmada, Şor Türkçesinin zaman ve mekân içinde nasıl değiştiğini araştırmaktadır. Bu araştırmanın, Şor Türkçesinin bir bilgisayar veri tabanının oluşturulmasını içeren Alman-Rus ortak projesi çerçevesinde başlatıldığını ifade eden Nevskaya, çalışmanın ikinci bölümünde, Rusçadan kod-kopyalama gösteren Şor dil sistemlerini incelemektedir. Üçüncü bölümde ise yazar, Şor Türkçesi mastarını (isim-fiil) açıklamaktadır.

1377. NEVSKAYA, I. A. (2016). Shor (Şor Türkçesi). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II B – Case Studies. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II B – Örnek Çalışmalar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 213-223). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Nevskaya bu çalışmada; “Şor” etnonimini açıkladıktan sonra, Altay-Sayan dağlarının kuzeyindeki Abakan, Salair Sırtı ve Kuznetsk Alatau Sıradağlarının yamaçlarında Batı Sibirya'nın güneyindeki Shoriya Dağında yaşayan Şorların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Şor Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler, ses bilimi, biçim bilimi, söz dizimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü açısından betimlemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, 1990 yılında çağdaş Şor alfabesinin Nadejda Kurpeşko tarafından yayımlandığı, günümüzde de bu alfabenin kullanıldığından söz edilmektedir. Buna göre, çağdaş Şor alfabesi *A a, Ä ä, B ö, B ɐ, Γ ɛ, F ɛ, Д*

ð, E e, Ė ě, Ж ж, З з, И и, Ї ї, К к, Қ қ, Л л, М м, Н н, Ң ң, О о, Ө ө, П п, Р р, С с, Т т, У у, Ў ў, Ф ф, Х х, Ц ц, Ч ч, Ш ш, Ъ ъ, Ы ы, Ь ь, Э э, Ю ю, Я я harflerinden oluşmaktadır. Diğer Türk dilleri arasındaki yeri hakkındaki görüşler bölümünde; Baskakov Şor Türkçesinin Türk dillerinin Doğu Hun kolunun Uygur-Oğuz grubunun Hakas alt grubuna, Johannes Benzing Hakas, Altay ve Tuva Türkçeleriyle birlikte Kuzey Türk dillerinin Altay-Sayan grubuna, Menges ise Abakan veya Hakas diye de adlandırılan Merkez-Güney-Sibirya grubuna ait olduğunu ileri sürmektedir. Bütün sınıflandırmalar Şor Türkçesinin Hakas, Altay ve Tuva Türkçelerine (daha az derecede) yakın olduğu hususunda birleşmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, dil bilimcilerin Şor Türkçesi ağızlarını Marass ağızı ve Kondum ağızı olmak üzere iki farklı şekilde ele aldıklarından söz edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Şor Türkçesinin *a, o, ı, u, e, ö, i, ü* şeklinde 8 ünlü ses birimine sahip olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu bölümde ayrıca, ünsüzlerin ek-başı ünsüzlerinin tam veya kısmi aşamalı asimilasyonu ve ince ünlülü sözcüklerdeki *l, s, γ* ve *k* ünsüzlerinin damaksıllaşmasıyla karakterize edildiği ifade edilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde adstilların sayısı, durum, aitlik, yüklem biçimbilimsel kategorileriyle; fiillerin ise zaman, kip, kiplik, şahıs/sayı, görünüş, eylemsellik, çatı ve olumsuzluk biçimbilimsel kategorileriyle karakterize edildiği belirtilmektedir. Söz dizimi bölümünde, Şor Türkçesi isim kökenli olduğu için cümlede öge dizilişinin SOV [subject (özne)-object (nesne)-verb (fiil)] şeklinde olduğu bilgisi yer almaktadır. Söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü açısından Şor Türkçesinin ele alındığı sonraki bölümde, Şor Türkçesinin zengin bir Türkçe sözcük hazinesine sahip olduğu, ancak Moğolca ve özellikle son zamanlarda da Rusçadan çok sayıda sözcüğü ödünç aldığı ifade edilmektedir. Makale, Şor Türkçesiyle yazılmış Latin harfli bir metin ve onun İngilizce tercümesinin verildiği bölümden sonra, 25 çalışmalık bir kaynakça ile sona ermektedir.

4.3.4.10. Çulım Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1378. POMORSKA, M. (2001). The Chulym and Their Language. An Attempt at a Description of Chulym Phonetics and Nominal Morphology (Çulım Türkleri ve Dilleri. Çulım Türkçesi Ses Bilgisi ve Adsıl Biçim Bilimi Betimlemesiyle İlgili Bir Girişim). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 11, 75–123.

Bu çalışmada Pomorska, Çulım Türkleri ve dilleriyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Çulım Türkçesini ses bilimi ve biçim bilimi bakımından betimlemektedir. Bu çalışmada, Çulım Türkçesi ses bilgisi özellikleri Talat Tekin tarafından kullanılan sınıflandırmaya göre yapılmıştır.

B) Ağız Bilgisi

1379. ANDERSON, G. D. S. and HARRISON, K. D. (2003). Middle Chulym: Theoretical Aspects, Recent Fieldwork and Current State (Orta Çulım Türkçesi: Kuramsal Yönler, Son Saha Çalışması ve Mevcut Durum). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 7, 245–256.

Bu çalışma, Orta Çulım Türkçesi ile ilgili Temmuz 2003'te yürütülen saha çalışmasının sonuçlarını sunmaktadır. Bu çalışmada, Orta Çulım Türkçesinin mevcut durumu, yeni toplanan açıklamalı metin, yazım raporu ve dille ilgili beklentiler üzerinde durulmuştur.

1380. ANDERSON, G. D. S. and HARRISON, K. D. (2006). *Ös tılı*: towards a Comprehensive Documentation of Middle and Upper Chulym Dialects (*Ös tılı*: Orta ve Yukarı Çulım Ağızlarının Kapsamlı Bir Dökümantasyonu). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 10, 47–71.

Bu çalışmada, Çulım Irmagı'nın adından türetildiği öne sürülen *Ös tılı* ifadesi üzerinde durulmaktadır.

1381. LEMSKAYA, V. (2010). Middle Chulym. The State of the Art (Orta Çulım Ağzı. Gelişim Durumu). *Turkic Languages (Türk Dilleri)*, 14, 113–126.

Lemskaya bu çalışmada, Sibirya'nın nesli tehlikede olan dillerinden biri olan Çulım Türkçesinin Orta Çulım ağzının iki alt ağzından biri üzerine yakın zamanda yayımlanan bir kitapta (Li ve diğerleri 2008) sunulan verilerin eleştirel bir analizini yapmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel tartışma noktası, bu kitaptaki bazı veriler ve az rastlanan analitik konulardır (ses bilimi, biçim bilimi, sözcük bilgisi vb.).

1382. LEMSKAYA, V. (2016). Chulym Turkic, People and Their Dialect (Çulım Türkleri ve Ağzıları). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 93-115). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Lemskaya bu çalışmada; “Çulım” etnonimini açıkladıktan sonra Rusya'nın Tomsk bölgesindeki Tegüldet (Tegyuldet) rayonu (semt/ilçe) ve Krasnoyarsk bölgesindeki Tühtet (Tyuhtet) rayonunda yaşayan Çulım Türklerinin dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca Lemskaya; Çulım Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından incelemektedir. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Çulım Türkçesinin yazılı olmayan bir dil olduğu, bu nedenle okullarda öğretilmediği, Çulım Türkçesi ağızlarını kaydeden Türkologların bazı kişisel kodlamaları dışında Çulım Türkçesinin ortak ölçünlü bir yazın diline ve dolayısıyla bir yazıma sahip olmadığı belirtilmektedir. Çulım Türkçesinin diğer Türk dilleri arasındaki yerine bakıldığında; Baskakov'a göre (Tyurkskiye Yazıki, Moskova, 1960: 227) Çulım Türkçesi, en yakın akrabaları olan Şor ve Hakas

Türkçeleri ile birlikte, Türk dillerinin Doğu Hun kolunda, Uygur grubunun Hakas alt grubunun bir parçasıdır. Aşağı Çulım Türkçesi ve Orta Çulım Türkçesi olmak üzere bilinen iki ağız değişkesi vardır. Ses bilgisi bölümünde, Orta Çulım Türkçesinde /a/, /e/, / / /u/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ şeklinde 8 kısa ünlü ses birimi ve /a:/, /e:/, /i:/, /o:/, /ö:/, /u:/, /ü:/ şeklinde 7 uzun ünlü ses biriminin; /b/, /p/, /d/, /t/, /dj/, /ç/, /g/, /ğ/, /k/, /l/, /m/, /n/, /ŋ/, /r/, /j/, /s/, /ş/, /ts/, /y/, /z/ şeklinde de 20 ünsüz ses biriminin bulunduğu ifade edilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; zamirler, yüklem yapıları, adlar, zarflar, son çekim edatları, adsıl sahiplik, isim çekimi, fiil çekimi, zaman, görünüş ve kiplik, yardımcı fiil ve kılınış fiilleri konuları betimlenmektedir. Çalışma, Çulım Türkçesinin Rusça ve Moğolcadan ödünç sözcükler aldığı ifade edilen söz varlığı bölümü ve Aşağı Çulım Türkçesinden bir; Orta Çulım Türkçesinin “Melet” ve “Tutal” alt ağızlarından da birer tane olmak üzere toplam 3 orijinal örnek metin ve bu metinlerin İngilizce tercümelerinin yer aldığı bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1383. LI, Y. S., LEE, H., CHOI, H., KIM, G. S., LEE, D. E. and ÖLMEZ, M. (2008). *A Study of the Middle Chulym Dialect of the Chulym Language (Çulım Türkçesinin Orta Çulım Ağızı Üzerine Bir Araştırma)*. Seul: Seoul National University Press.

Bu çalışmada yazarlar, Çulım Türkçesinin Orta Çulım ağızını ele almaktadırlar. Bu çalışma, 30 Türk dili ve ağızı üzerine yapılan alan araştırmalarının bir bölümünü içermektedir. Alan araştırması yapılan dil ve ağızların çoğu kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ön söz bölümünde, Kore Altay Topluluğu Türk Dilleri takımının yapmış olduğu proje kapsamında Çulım Türkçesinin Orta Çulım ağızı dışında alan araştırması yapılan Türk dil ve ağızlarının adları, alan araştırmalarının hangi tarih ve yerlerde yapıldığı ifade edilmiş ve bu alan araştırmasından elde edilen sonuçların ileride bu çalışma gibi yayımlanacağı da belirtilmiştir. Temel olarak üç bölüm ve eklerden oluşan çalışmanın giriş bölümünde; Çulım topluluğu, Çulımların yaşadığı bölgeler, nüfus bilgileri ve kökenleri gibi konular üzerinde durulmuş, Çulım Türkçesi ve

ağızları ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü olan Tomsk şehrindeki alan araştırmalarının genel tanıtımı bölümünde; alan araştırmasına katılan araştırmacılar ve araştırma sürecinde üstlendikleri görevler kısaca belirtilmiş, Tomsk şehrine yapılan araştırma gezisi ayrıntılı bir şekilde anlatıldıktan sonra, araştırma sırasında bilgi veren kişiler ile araştırma sırasında kullanılan yöntem ve kayıt edilen malzeme hakkında kapsamlı bilgi verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Orta Çulım ağzının dil bilgisi üzerinde durulmuştur. Bu bölüm de kendi içinde ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizimi olarak üçe ayrılmıştır. Ses bilgisi bölümünde Orta Çulım ağzının ünlüleri, ünsüzleri ve bunların özellikleri üzerinde durulmuştur. Orta Çulım ağzında alan araştırmasından elde edilen sonuçlara göre; 8 kısa ünlü (/a/, /i/, /o/, /u/, /e/, /i/, /ø/, /y/ ve 7 uzun ünlü /a:/, /o:/, /u:/, /e:/, /i:/, /ø:/, /y:/ bulunmaktadır. Orta Çulım ağzında diftong yoktur, uzun ünlüler ise çoğunlukla ikincildir. Orta Çulım ağzı üzerine daha önce çalışan Anderson ve Harrison (2006: 47), Orta Çulım ağzında ön ünlüler [i y ø e æ] ve art ünlüler [w u o a] olmak üzere 9 ünlüden ve bir de sesbirimcikten [ɪ] bahsetmişlerdir. Onların çeviri yazısında uzun ünlüler aynı ünlünün tekrarlanmasıyla gösterilir. Ünlülerle ilgili bir diğer durum da Birjukoviç'in (1997: 491) Aşağı Çulım Türkçesinde bulunduğunu ileri sürdüğü /i:/ ses birimini içeren birkaç örneği araştırma sırasında bilgi veren kişilerden duyduklarını ifade etmeleridir, ancak onlara göre /i:/ ses birimi bu sözcüklerde tek bir sesbirim olarak değil /i/ ünlüsünün uzun telaffuzu biçiminde yer almaktadır. Örnek biçimlerde bu ünlüyü içeren hecelerin vurgulandığı görülmektedir: isi:qips 'göndereceğiz' (< issiqibis), pari:qim 'gideceğim' (< parriqim). Biçim bilgisi bölümünde; Orta Çulım ağzındaki isimler, zamirler, sıfatlar, sayılar, zarflar, yardımcı isimler, son çekim edatları, fiiller, sözcük yapımı, bağlaçlar ve kuvvetlendirme edatları gibi sözcük grupları hakkında bilgi verilmiştir. Söz dizimi bölümünde, Orta Çulım ağzının diğer Türk dillerinden çok büyük farklılıklar göstermemesine rağmen Rusçanın etkisiyle ortaya çıkan bazı farklılıklar ele alınmıştır. Orta Çulım ağzı fiilin sonda olduğu bir ağızdır, fakat alan araştırmasından elde edilen sonuçlarda bu duruma zıt birçok durumla karşı karşıya kalınmıştır. Bunun

en önemli nedeninin Rusçanın etkisi olduğu belirtilmiştir. Örneğin bir adla başlayan ad öbeklerinde niteleyici bir sıfat, sayı, zamir ya da bir ad olabilir, ancak Orta Çulım ağzında Rusçanın etkisinden dolayı bazı ihlaller söz konusudur. Örneğin ‘Tomsk şehri’ ifadesi Tomsk tura şeklinde söylenmesi gerekirken tura Tomsk ‘şehir Tomsk’ şeklinde söylenmiştir. Bir diğer düzensizlik de cümle öğelerinin dizilişinde görülür. Orta Çulım ağzında diğer Türk dil ve ağızlarındaki gibi yüklem genelde sonda bulunur. Ancak bu kurala uymayan durumlar vardır. Bunun nedeni de yine Rusçanın etkisidir: anda üstün kırdı çurtabıl pörü ‘Dağın tepesinde bir kurt var’ ve ijâm andağ et salğan ştoğı mæn äkällik suğ ‘Su istedim diye annem bana su getirdi’ cümleleri bu duruma örnek verilebilir. Çalışmanın son bölümünde 1000’in üzerinde sözcüğün verildiği 3 ek yer almaktadır. Birinci ek olan sözcük hazinesi bölümünde, alan araştırması sırasında bilgi veren kişilere sorulan ve karşılığı alınan sözcükler aktarılmıştır, ancak bilgi veren kişilerin cevaplayamadığı yani karşılığını veremediği sözcükler de burada verilmiştir. İkinci ekte, günlük konuşma ve diyaloglar vardır. Bu bölüm yaklaşık 300 günlük konuşma, 300’ün üzerinde cümle ve dil bilgisi yapısını içermektedir. Son ekte ise, dil bilgisi analizleri için veriler aktarılmıştır. Bu bölüm, alan araştırması sırasında toplanan verilerin dökümü şeklindedir. Çalışma, kısaltmalar listesi ve kaynakçadan sonra, özet bölümüyle sona ermektedir.

4.3.5. Çuvaş Türkçesi

A) Ses Bilgisi

1384. AGYAGÁSI, K. (2018). *Chuvash Historical Phonetics (Çuvaş Türkçesi Tarihsel Ses bilgisi)* (Turcologica 117). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Agyagási, 4 bölüm ve Ana Maricenin Çuvaş Türkçesindeki ünlülerin tarihi üzerindeki rolünü anlattığı bir de Ek’ten oluşan çalışmasının ön sözünde, tarihsel dil araştırmasının iki temel amacı olduğunu ifade etmektedir. İlki, herhangi bir dil bilimi sisteminin bir alt sistemini etkileyen ve daha önceki bir sistemden kaynaklanan süreçlerinin kronolojik bir sırasını belirlemek, açıklamak ve oluşturmaktır. İkincisi

ise, tarih biliminin yardımcı bir disiplini olarak hareket etmek ve dil ile etnik topluluk arasındaki ilişkileri kullanarak tarihsel kaynaklarda bulunan dilsel verilerin yorumlanması yoluyla tarihsel sonuçlar için argümanlar sağlamaktır. Agyagási'nin çalışması, bu amaçların her ikisini de karşılayacak şekilde tasarlanmıştır. Araştırmanın başlıca yöntemsel ilkesi, gerçek dil bilimsel verilere dayanarak çeşitli zamanlarda meydana gelen ses bilgisel değişiklikleri göstermektir. Yazar, bir yandan yazılı tarihî kayıtların verilerini yorumlayarak ve diğer kaynaklarla karşılaştırarak Moğol istilasından önce Orta Volga bölgesinde var olduğu bilinen etnik ve dilsel öğelerin kapsamını genişletmeyi amaçlamakta; öte yandan, Ogur Türkçesi tarihinin bugüne kadar açıklanmış tüm verilerinden yararlanarak ve tarihsel karşılaştırmalı yöntemi uygulayarak Geç Eski ve Orta Çuvaş ses sisteminin aşamalarını tasarlamaya çalışmaktadır. Mari-Çuvaş dil ilişkisiyle oluşan ses değişiklikleri ve yapısal değişiklikleri de karşılaştırmalı olarak inceleyen Agyagási, Eski Çuvaş Türkçesini, Eski Çuvaş Türkçesinin yaptığı ve Eski Çuvaş Türkçesinden yapılmış tüm kopyaları ve 5. yy.dan 17. yy.ın sonuna kadar oluşturulmuş tüm dil kaynaklarını temel almıştır. Lars Johanson'un kod kopyalama yönteminin uygulandığı çalışmada, Róna-Tas ve Berta tarafından 2011'de yayımlanmış olan *West Old Turkic* de temel dayanaklardan biri olmuştur.

1385. HOVDHAUGEN, E. (1972). Some Remarks on the Development of Nasal Phonemes in Chuvash (Çuvaş Türkçesinde Genizsil Seslerin Gelişimi Üzerine Bazı Tespitler). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 44, 208-212.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

1386. HOVDHAUGEN, E. (1975c). The Phonemic System of Early 18th Century Chuvash (18. yy.ın Başlarındaki Çuvaş Türkçesinin Ses Birimsel Sistemi). *Central Asiatic Journal (Orta Asya Araştırmaları Dergisi)*, 19, 274-286. Oslo: Harrassowitz Verlag.

Hovdhaugen bu çalışmada, 18. yy. itibarıyla Çuvaş Türkçesi kayıtlarını sunduktan sonra, 18. yy.ın başlarındaki Çuvaş Türkçesinin ses birimsel sistemini incelemektedir. Hovdhaugen ayrıca, 19. yy.ın başlarında yayımlanan ilk Çuvaş Türkçesi metinler üzerinde de durmaktadır.

1387. KRUEGER, J. R. (1962b). Morphophonemic Change in Chuvash Verb Stems (Çuvaş Türkçesi Fiil Tabanlarında Biçimsel Ses Bilimi Değişimi). In N. Poppe (Ed.), *American Studies in Altaic Linguistics [Altay Dil Biliminde Amerikan Çalışmaları]* (pp. 129-140).

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

1388. RÓNA-TAS, A. (1971). On the Chuvash Guttural Stops in the Final Position (Son Konumda Çuvaş Türkçesi Damak Kapanmalı Ünsüzleri Üzerine). In L. Ligeti (Ed.), *Studia Turcica. Bibliotheca Orientalis Hungarica [Türkçe Araştırmaları. Doğu Macar Kütüphanesi]* (pp. 389–399). Budapest: Akadémiai.

Bu çalışmaya ulaşılamamıştır.

B) Biçim Bigisi

1389. DOBROVOLSKY, M. (1998). Chuvash without Syllables (Hecesiz Çuvaş Türkçesi). In L. Johanson et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics [Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri]* (Turcologica 32) (pp. 3–27). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Bu çalışmada, vurgusuz hecelerden hareketle Çuvaş Türkçesinin ünlü bulunmayan hece yapılarının ortaya çıkışı anlatılmakta, bu durumun Kore ve Japon dilleri ile benzerliklerine değinilmektedir.

C) Söz Dizimi

1390. LUUTONEN, J. (2011). *Chuvash Syntactic Nominalizers. On *-ki and Its Counterparts in Ural-Altaic Languages [Çuvaş Türkçesi Söz Dizimsel*

*Adlaştırmacılar. *-Ki ve Ural-Altay Dillerindeki Karşılıkları Üzerine]* (Turcologica 88). Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Luutonen'in bu çalışması, konuyla ilgili daha önceki araştırmaların eleştirel bir incelemesinin yanı sıra, çağdaş Çuvaş Türkçesinde -i, -xi ve -sker eklerinin dağılımının ve işlevlerinin metne dayalı nicel ve nitel analizlerini içermektedir.

D) Köken Bilgisi

1391. RÓNA-TAS, A. ed. (1982). *Studies in Chuvash Etymology 1 [Çuvaş Türkçesi Köken Bilimi Araştırmaları 1]* (Studia uralo-altaica 19). Szeged: University of Szeged.

Bu çalışma, Çuvaş Türkçesi köken bilimi üzerine yazılan 8 eserden oluşmaktadır. Bu çalışmalar sırasıyla şu şekildedir: Nemeth'in "Bulgar Etnoniminin Anlamı" (The Meaning of the Etnonym Bulgar), Berta'nın "Hristiyan Tatarların Lehçesinde İki Volga-Bulgarcası Alıntı" (Zwei Wolgabulgarische Lehnwörter in der Mundart der getauften Tataren), Eren'in "V. G. Egorov'un Çuvaş Dilinin Etimolojik Sözlüğüne İlişkin Açıklamaları" (Remarks on V. G. Egorov's Etymological Dictionary of the Chuvash Language); Róna-Tas'ın "Çuvaş Türkçesinde Nihai Orta Moğol Kökenli Ödünç Sözcükler" (Loan-Words of Ultimate Middle Mongolian Origin in Chuvash), "Volga Kıpçak Dillerinde Bazı Volga Bulgarcası Sözcükler" (Some Volga Bulgarian Words in the Volga Kipchak Languages), "Üç Volga Kıpçakçası Etimolojisi (Three Volga Kipchak Etymologies), "Çuvaş Türkçesinde Ana-Permiyen ve Votyak Ödünç Sözcükler" (Proto-Permian and Votyak Loan-Words in Chuvash) ve Molndr'in "Gelecekteki Çuvaş Türkçesi Etimolojik Sözlüğüne Yönelik Seçilmiş Bir Bibliyografya" (A Select Bibliography Towards a Future Etymological Dictionary of Chuvash).

E) Ağız Bilgisi

1392. HOVDHAUGEN, E. (1963). The Chuvash Dialect of Martınkă. Phonological Analysis and Texts with Translation and Commentary

(Martinkä'nın Çuvaş Türkçesi Ağzı. Tercüme ve Yorum İçeren Ses Bilimsel Analiz ve Metinler). *Ural-Altaische Jahrbücher (Ural-Altay Yıllıkları)*, 45, 163-173.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

F) Sözcük Bilgisi

1393. AGYAGÁSI, K. (1997). The Theoretical Possibilities of the Chronological Interpretation of Cheremiss Loanwords in Chuvash (Çuvaş Türkçesindeki Marice Alıntılarının Kronolojik Yorumunun Kuramsal Olanakları). In Berta, Á. (Ed.), *Historical and Linguistic Interaction between Inner-Asia and Europe [İç Asya ve Avrupa Arasındaki Tarihsel ve Dilsel Etkileşim]* (Studia uralo-altaica 39) (pp. 1-10). Szeged: University of Szeged.

Bu çalışmanın amacı, Mariceye (Çeremisçe) ait alıntı sözcüklerin ödünç alınmasının kronolojik olanaklarını araştırmaktır. Bu çalışmada, Fin-Ugor kökenli Mariceye ait ödünç sözcükler incelenerek temel kronolojik ölçüt türleri gösterilmiştir.

1394. KRUEGER, J. R. (1968). *Cheremis-Chuvash Lexical Relationships: An Index to Räsänen's "Chuvash Loanwords in Cheremis" (Marice-Çuvaş Türkçesi Sözcük İlişkileri: Räsänen'in "Maricedeki Çuvaş Türkçesi Ödünçlemeleri" İçin Bir Dizin)* Bloomington (IN): Indiana University,

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1395. RÓNA-TAS, A. (1982a). Loan-Words of Ultimate Middle Mongolian Origin in Chuvash (Çuvaş Türkçesinde Temel Orta Moğolca Kökenli Ödünç Sözcükler). *Studia Uraloaltaica (Ural-Altay Araştırmaları)*, 17, 66–134.

Róna-Tas bu çalışmada, Çuvaş Türkçesinde Orta Moğolca kökenli ödünç sözcükleri ele almaktadır. Özellikle Ramstedt, Poppe, Ligeti, Sinor, Egorov ve Räsänen'in çalışmalarından ve görüşlerinden örnekler sunan

Róna-Tas, Çuvaş Türkçesinde bulunan Orta Moğolca kökenli ödünç sözcükleri anlamlarıyla karşılaştırmaktadır.

1396. SIEMIENIEC-GOLAS, E. (2001). Chuvash Words in Pallas Dictionary (1787-89). [Pallas'ın Sözlüğündeki Çuvaş Türkçesi Sözcükler]. *Studia Turcologica Cracoviensia (Cracoviensia Türkoloji Araştırmaları)*, 8, 121-140.

Bu çalışmada Pallas'ın sözlüğündeki Çuvaş Türkçesi sözcükler ele alınmıştır.

G) Tanıtımlar

1397. HOVDHAUGEN, E. (1985). [Review of *Chuvash Studies* by A. Róna-Tas (A. Róna-Tas tarafından hazırlanan *Çuvaşça Araştırmaları* çalışmasının tanıtımı)]. *Orientalistische Literaturzeitung (Doğu Edebiyat Dergisi)*, 80, 64. Budapest: Akademiai Kiado.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

H) Çuvaş Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1398. AGYAGÁSI, K. (1998). On the Characteristics of Cheremiss Linguistic Inference on Chuvash (Çuvaş Türkçesi Üzerinde Marice Dil Çıkarımının Özellikleri Üzerine). In Johanson, L. et al. (Eds.), *The Mainz Meeting. Proceedings of the Seventh International Conference on Turkish Linguistics (Yedinci Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı Mainz Toplantısı Bildirileri)* (Turcologica 34) [pp. 667–682]. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Agyagási bu çalışmada, Çuvaş Türkçesi üzerine yapılan çalışmalara değindikten sonra, Maricenin Çuvaş Türkçesi üzerine etkilerini tartışmaktadır.

1399. CLARK, L. (1998b). Chuvash (Çuvaş Türkçesi). In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages [Türk Dilleri]* (pp. 434-452). London/New York: Routledge.

Clark bu çalışmada; Çuvaş Türkçesiyle ilgili genel bilgi verdikten sonra, Çuvaş Türkçesini ses bilimi, ses bilgisi, biçim bilimi, biçimsel ses bilimi, yazım özellikleri, söz dizimi, söz varlığı ve ağız bilimi açısından incelemektedir. Ses bilgisi bölümünde, ölçünlü Çuvaş Türkçesinin ünlü ve ünsüz sistemleri betimlenmektedir. Biçimsel ses bilimi bölümünde; damak uyumları, fiil köklerine getirilen zaman, görünüş, kip ve kişi eklerinin neden olduğu bazı değişimler ve ünsüz uzamaları konusu yer almaktadır. Yazım bilgisi bölümünde, alfabenin Kiril alfabesine dayandığı, ancak birkaç harfin Çuvaş Türkçesi seslerini içerdiği belirtilmektedir. Biçim bilgisi bölümünde; isimler, iyelik ekleri, sıfatlar, çoğul yapılardan sonra gelen durum ekleri, zamirler, kişi ve işaret zamirleri, dönüşlü zamirler, sayılar, fiiller, fiil çatısı, yeterlilik ve olumsuzluk ekleri, eylem niteleyicileri, bitimli ve bitimsiz fiil yapıları, zaman, görünüş ve kiplik, zarflar, son çekim edatları, bağlaçlar ve kip ekleri konusu vardır. Söz dizimi bölümünde; ad öbekleri, fiil öbekleri, cümlelerin ögeleri ve cümle ögelerinin diziliş biçimleri, “olmak”, “bulunmak” ve “sahip olmak” ifadeleri, olumsuz, soru ve kip ifadeleri yer almaktadır. Söz varlığı bölümünde, Çuvaş Türkçesi söz varlığının temelini Türk dillerinin ortak sözcük hazinesine ait sözcüklerden oluştuğu ifade edilmektedir. Çalışma, Çuvaş Türkçesi ağızlarının sınıflandırılmasını açıklayan ağız bilgisi bölümünden sonra bir kaynakça ile sona ermektedir.

1400. RÓNA-TAS, A. (1982b). The Periodization and Sources of Chuvash Linguistic History (Çuvaş Dil Bilimi Tarihinin Dönemselleştirilmesi ve Kaynakları). In A. Róna-Tas (Ed.), *Chuvash Studies (Çuvaş Türkçesi Araştırmaları)* (pp. 113–170) [Asiatische Forschungen 79, Bibliotheca Orientalis Hungarica 28]. Budapest: Akadémiai.

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1401. RÓNA-TAS, A. (Ed.). (1982). *Chuvash Studies [Çuvaş Türkçesi Araştırmaları]* (Asiatische Forschungen 79, Bibliotheca Orientalis Hungarica 28). Budapest: Akadémiai.]

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

4.3.6. Halaç Türkçesi

A) Söz Dizimi

1402. KIRAL, F. (2000). Copied Relative Constructions in Khalaj (Halaç Türkçesinde Kopyalanmış İlgı Yapıları). In A. Göksel and C. Kerslake (Eds.), *Studies in Turkish and Turkic Languages: Proceedings of the 9th International Conference on Turkish Linguistics [Türkiye Türkçesi ve Türk Dilleri Araştırmaları: 9. Uluslararası Türk Dil Bilimi Konferansı Bildirileri]* (pp. 181–188). Wiesbaden: Harrassowitz.

Bu çalışmaya ulaşılammıştır.

B) Halaç Türkçesiyle İlgili Genel Konular

1403. BOSNALI, S. (2016). The Khalaj People and Their Language (Halaçlar ve Dilleri). In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages II A – Case Studies, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri II A – Örnek Çalışmalar, Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 269-292). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Bosnalı bu çalışmada; “Halaç” etnonimini açıkladıktan sonra Orta İran’da yaşayan Halaçların dini, kültürü, coğrafyası, nüfusu ve tarihi ile ilgili genel bilgi vermektedir. Ayrıca yazar; Halaç Türkçesini yazım ve dil özellikleri, diğer Türk dilleri arasındaki yeri, ağız bilimi, ses bilimi, biçim bilimi, söz varlığı ve toplumdilbilimsel yönü bakımından ele almaktadır. Yazım ve dil özellikleri bölümünde, Halaç Türkçesinin temel özelliğinin

eklemeli bir dil olduğu bilgisine ve sınıflandırılmasına yer verilmektedir. Ağız bilgisi bölümünde, Halaç Türkçesi ağızlarının belirlenmesine yönelik kapsamlı bir çalışma olmadığı, ancak Minorsky'nin bu konu hakkındaki makalesinin (1950) ve Doerfer'in (1971) "Halaç Türkçesi Malzemeleri" (Khalaj Materials) isimli çalışmasının bu konuda önemli bilgi içerdiği belirtilmektedir. Bu bölümde ayrıca, Halaç Türkçesinin yazılı bir dil olmadığı ve dolayısıyla alfabesinin de olmadığı, ancak Halaç Türkçesiyle ilgili "Ali Asgar Cemrâsî" örneğinde olduğu gibi, yazılı metinler oluşturulma çalışmalarının devam ettiği ifade edilmektedir. Ses bilgisi bölümünde, Halaç Türkçesinin diğer Türk dillerinin ses sisteminden oldukça farklı bir ses sistemine sahip olduğu belirtilmektedir. Halaç Türkçesinin en önemli ses özelliklerinden birisi, temel Türk dilindeki uzun ünlü seslerin korunmasıdır:

aç- 'açmak' / *āç* 'aç, aç olma durumu/'
at 'at' / *āt* 'isim'
kök 'kök' / *kōk* 'mavi, gök'
sīq- 'sıkmak' / *sīq* 'sığ'
tāg- 'değmek, dokunmak' / *tāg* 'gibi'
tūş- 'düş' / *tūş* 'düş, rüya'
uç- 'uçmak' / *ūç* 'uç, kenar'
qoş- 'katmak, eklemek' / *qōş* 'çift'

Halaç Türkçesi; /k/, /g/, /ŋ/, /ç/, /c/, /t/, /d/, /n/, /p/, /b/, /f/, /v/, /m/, /y/, /r/, /l/, /ş/, /j/, /s/, /z/, /h/ olmak üzere 21 ses birimine sahiptir. Halaç Türkçesinde, sözcük kök ve gövdelerde ünlü uyumu genel olarak korunsa da, eklerin kurallara uygun olarak kullanımı söz konusu değildir. Biçim bilgisi bölümünde; sözcük yapımı, türetme biçim birimleri, isim çekimleri, fiil çekimleri ve çekimsiz fiil biçimleri olan isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillerden bahsedilmektedir. Araştırmanın bu kısmı, Ali Asgar Cemrâsî'nin *Qarşu Beluqqa Sâlam* (Cemrâsî, 2009) isimli kitabı ve bir sempozyumda sunduğu bildiriye dayanmaktadır (Cemrâsî 2011). Söz varlığı bölümünde, Halaç Türkçesinin diğer Türk dillerinde kaybolan veya değişmiş olan bir sözcük hazinesine sahip olduğu ifade edilmektedir. Çalışma, Halaç Türkçesinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı vurgulanan toplumdilbilimsel yönü bölümü ve Halaç

Türkçesiyle yazılmış 3 orijinal metin ve onların İngilizce tercümesinin verildiği bölümden sonra, bir kaynakça ile sona ermektedir.

1404. BOSWORTH, C. E. and DOERFER, G. (1977-1978). Khaladj (Halaç Türkçesi). In P. Bearman, Th. Bianquis, C. E. Bosworth, E. van Donzel and W. P. Heinrichs (Eds.), *Encyclopedia of Islam, 2nd Edition [İslam Ansiklopedisi, 2. Baskı]* (pp. 917-918). http://dx.doi.org/10.1163/1573-3912_islam_COM_0485>

Bu çalışmaya ulaşamamıştır.

1405. DOERFER, G. (1970). Irano-Altaistica: Turkish and Mongolian Languages of Persia and Afghanistan (İran-Altayistiği: İran ve Afganistan'ın Türkçe ve Moğolca Dilleri). In C. Ferguson (Ed.), *Linguistics in South West Asia and North Africa [Güneybatı Asya ve Kuzey Afrika'da Dil Bilimi]* (pp. 217-234). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111619767-012>

Doerfer bu çalışmasında; İran ve Afganistan'ın, en azından Moğol İmparatorluğu zamanından beri (13. yy.), en çok dil karışımı olan yerlerden biri olduğunu belirterek pek çok küçük kabilenin (dil grubunun) ulaşılması güç çöllerde ve dağlık bölgelerde oturmaları sebebiyle, bunların dillerinin incelenmesinin büyük zorluklar getirdiğini belirtmektedir.

1406. DOERFER, G. (1977). Khalaj and Its Relation to the Other Turkic Languages (Halaç Türkçesi ve Diğer Türk Dilleriyle İlişkisi). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 25, 17-32. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/belleten/issue/42810/515476>

Doerfer bu çalışmada, ilk olarak Halaç Türkçesinin Türk dilleri arasındaki konumuna değinmekte ve konuşurları hakkında bilgi vermektedir. Sonrasında Halaç Türkçesini konu alan çalışmaların bir bibliyografyasını sunan yazar, Halaç Türkçesini ses bilimi, biçim bilimi ve sözcük bilimi açısından betimlemektedir. Halaç Türkçesinin dil bilgisi incelemesi yapılırken büyük miktarda malzeme (57 bant) toplanmış

olmasına rağmen, bu malzemenin sadece oldukça küçük bir kısmı değerlendirilmiştir. Doerfer, ayrıca Halaç Türkçesi üzerine ilk kez 1906 yılında V. Minorsky'nin çalıştığını belirtmektedir (s.17). Minorskiy'nin bu çalışması 1940 yılında yayımlanmıştır: "The Turkish Dialect of the Khalaj (Halaç Türkçesi Ağzı)", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies (Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu Bülteni)* 10 (1940), 417-437.

1407. DOERFER, G., HESCHE, W. and TEZCAN, S. (1971). *Khalaj Materials (Halaç Türkçesi Malzemeler)*. Uralic and Altaic Series, V. 115.

Doerfer, iki doktora öğrencisi Hesch ve Tezcan ile birlikte Halaç Türkçesinin konuşulduğu dil bölgesini tasvir etmek ve Halaç Türkçesi ile ilgili ses kaydı yaparak dil malzemesi toplamak amacıyla İran'ın Halacistan bölgesine gitmişlerdir. Birçok köyden dil malzemesi toplayan ekip, bununla ilgili bir gezi raporu yazmışlardır. Bu çalışmanın ön sözünde de ifade edildiği gibi, Türk dillerinde olan bütün arkaik unsurları yansıttığı için Halaç Türkçesi eşsiz ve diğer Türk dillerinden bağımsızdır. Çalışmanın sonraki bölümlerinde yazarlar, Halaç topluluklarının etnik dağılımlarını liste hâlinde vermektedirler.

1408. JAMRASI, A. A. (2016). Causes of Khalaj Turkish Assimilation in Iran (İran'da Halaç Türkçesinin Yok Olma Nedenleri). [çev. Nilgün İsmail, Cahangir Karini]. In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages III – Interdisciplinary Approaches. In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States [Tehlikedeki Türk Dilleri III – Disiplinlerarası Yaklaşımlar. Unesco 2016 Hoca Ahmet Yesevî Yılı ve Türk Devletlerinin Bağımsızlıklarının 25. Yılı Onuruna]* (pp. 233-252). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

Jamrasi bu çalışmada; İran'da yaşayan Halaçlar ile ilgili genel bilgi verdikten sonra, konuşulan Halaç Türkçesi ile ilgili Ferahan, Aştiyan ve Kum eyaletlerinde yapmış olduğu alan araştırması esasında Halaç

Türkçesinin günümüzdeki durumunu, Halaçların dilleri hakkındaki görüşlerini ve konuşma dili üzerinde sosyal yaşamın etkilerini betimlemektedir. Ayrıca yazar; Halaçları aile, okul, sanat, resmî kurum ve kuruluş çevreleri, sokaklar, dinî, siyasî ve felsefî alanlar bakımından ele almaktadır. Halaç Türkçesinin günümüzdeki durumuyla ilgili olarak, Halaç Türkçesinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalıp kalmadığı hususunda herhangi bir şeyin söylenemeyeceği ifade edilmektedir. Halaçların kendi dilleri hakkındaki görüşleriyle ilgili araştırma sonucuna göre, araştırmaya katılanların %28'inin çocuklarının Halaç Türkçesini öğrenmeleri gerekmediğini düşündükleri belirtilmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarından biri de, genç neslin Farsçaya eğilim göstermesinin gelecekte Halaç Türkçesi konuşurlarının sayısında azalmaya neden olacağının öngörülmesidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

1960-2020 yılları arasında Türk dilleri üzerine yapılmış İngilizce çalışmaların değerlendirildiği bu tezde, 1408 kitabiyat bilgisine ulaşılmıştır. Genel Türk diliyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 2'si yazım bilgisi, 12'si ses bilgisi, 13'ü biçim bilgisi, 37'si söz dizimi, 10'u köken bilgisi, 5'i ağız bilgisi, 6'sı anlam bilgisi, 11'i sözcük bilgisi, 2'si ad bilgisi, 3'ü tanıtımlar, 66'sı Türk dilleriyle ilgili genel konular ve 2'si diğer konulara ilişkin olmak üzere toplam 169 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 36 çalışmaya ulaşılammıştır.

Tarihî Türk lehçelerinden Eski Türkçeye ilgili İngilizce çalışmalardan; 8'i yazım bilgisi, 8'i ses bilgisi, 7'si biçim bilgisi, 3'ü söz dizimi, 13'ü köken bilgisi, 4'ü anlam bilgisi, 14'ü sözcük bilgisi, 7'si ad bilgisi, 8'i tanıtımlar, 39'u Eski Türkçeye ilgili genel konular ve 2'si diğer konulara ilişkin toplam 113 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 23 çalışmaya ulaşılammıştır. Doğu Eski Türkçesinden Köktürk Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 81'i yazım bilgisi, 5'i ses bilgisi, 11'i biçim bilgisi, 5'i söz dizimi, 3'ü köken bilgisi, 8'i anlam bilgisi, 15'i sözcük bilgisi, 8'i ad bilgisi, 13'ü tanıtımlar, 7'si Köktürk Türkçesiyle ilgili genel konular ve 2'si diğer konulara ilişkin toplam 158 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 25 çalışmaya ulaşılammıştır. Doğu Eski Türkçesinden Uygur Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 26'sı yazım bilgisi, 1'i ses bilgisi, 1'i biçim bilgisi, 1'i söz dizimi, 1'i köken bilgisi, 1'i ağız bilgisi, 1'i anlam bilgisi, 3'ü sözcük bilgisi, 1'i ad bilgisi, 1'i tanıtımlar, 6'sı Uygur Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 43 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 10 çalışmaya ulaşılammıştır. Doğu Eski Türkçesinden Karahanlı Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i yazım bilgisi, 1'i ses bilgisi, 1'si ağız bilgisi ve 1'i tanıtımlara ilişkin toplam 4 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılammıştır. Batı Eski Türkçesinden Eski Bulgar Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i ses bilgisi ve 1'i sözcük bilgisine ilişkin toplam 2 çalışmaya ulaşılmıştır.

Orta Türkçeyi genel anlamda ilgilendiren İngilizce çalışmalardan sözcük bilgisine ilişkin sadece 1 çalışmaya ulaşılmıştır. Doğu Orta Türkçesiyle

ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i köken bilgisi, 2'si sözcük bilgisi ve 2'si tanıtmalara ilişkin toplam 5 çalışmaya ulaşılmıştır. Doğu Orta Türkçesinden Harezmi (Altınordu) Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan sözcük bilgisine ilişkin 2 çalışmaya ulaşılmıştır. Doğu Orta Türkçesinden Çağatay Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 2'si sözcük bilgisi, 1'i tanıtımlar ve 4'ü Çağatay Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 7 çalışmaya ulaşılmıştır. Batı Orta Türkçesinden Kıpçak Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 3'ü yazım bilgisi, 1'i söz dizimi, 1'i anlam bilgisi, 1'i sözcük bilgisi, 1'i tanıtımlar ve 6'sı Kıpçak Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 13 çalışmaya ulaşılmıştır. Batı Orta Türkçesinden Eski Anadolu Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 3'ü yazım bilgisi, 5'i söz dizimi, 2'si sözcük bilgisi ve 1'i Eski Anadolu Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 11 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılamamıştır. Batı Orta Türkçesinden Osmanlı Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 8'i yazım bilgisi, 2'si ses bilgisi, 7'si biçim bilgisi, 9'u söz dizimi, 3'ü ağız bilgisi, 9'u sözcük bilgisi, 4'ü ad bilgisi, 6'sı tanıtımlar ve 15'i Osmanlı Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 63 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 28 çalışmaya ulaşılamamıştır.

Çağdaş Türk lehçelerinden Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçelerini genel anlamda ilgilendiren İngilizce çalışmalardan 2'si biçim bilgisi, 1'i söz dizimi, 1'i sözcük bilgisi ve 2'si Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçeleriyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 6 çalışmaya ulaşılmıştır. Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçelerinden Türkiye Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 14'ü yazım bilgisi, 66'sı ses bilgisi, 101'i biçim bilgisi, 214'ü söz dizimi, 3'ü köken bilgisi, 18'i ağız bilgisi, 19'u anlam bilgisi, 27'si sözcük bilgisi, 4'ü ad bilgisi, 30'u tanıtımlar, 72'si Türkiye Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 568 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 155 çalışmaya ulaşılamamıştır. Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçelerinden Azeri Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i biçim bilgisi, 1'i söz dizimi, 2'si ağız bilgisi ve 7'si Azeri Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 11 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılamamıştır. Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçelerinden Gagavuz

Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i yazım bilgisi, 1'i biçim bilgisi, 2'si söz dizimi ve 4'ü Gagavuz Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 8 çalışmaya ulaşılmıştır. Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçelerinden Türkmen Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 2'si yazım bilgisi, 1'i biçim bilgisi, 1'i ağız bilgisi, 1'i tanıtımlar ve 5'i Türkmen Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 10 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 2 çalışmaya ulaşılammıştır. Güneybatı (Oğuz) grubu Türk lehçelerinden Horasan Türkçesiyle ilgili herhangi bir İngilizce çalışmaya ulaşılammıştır. Güneydoğu (Karluk) grubu Türk lehçelerinden Özbek Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 1'i ses bilgisi, 3'ü söz dizimi, 1'i ağız bilgisi, 2'si sözcük bilgisi, 4'ü tanıtımlar ve 5'i Özbek Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 16 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 5 çalışmaya ulaşılammıştır. Güneydoğu (Karluk) grubu Türk lehçelerinden Salar Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i ses bilgisi ve 1'i Salar Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 2 çalışmaya ulaşılmmıştır. Güneydoğu (Karluk) grubu Türk lehçelerinden Yeni Uygur Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 2'si yazım bilgisi, 1'i biçim bilgisi, 4'ü ağız bilgisi, 3'ü sözcük bilgisi, 2'si tanıtımlar ve 5'i Yeni Uygur Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 17 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılammıştır. Güneydoğu (Karluk) grubu Türk lehçelerinden Sarı Uygur Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 7'si sözcük bilgisi, 1'i biçim bilgisi ve 3'ü Sarı Uygur Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 11 çalışmaya ulaşılmmıştır. Güneydoğu (Karluk) grubu Türk lehçelerinden Fu-yü Kırgızcasıyla ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i sözcük bilgisi ve 4'ü Fu-yü Kırgızcasıyla ilgili genel konulara ilişkin toplam 5 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 4 çalışmaya ulaşılammıştır.

Çağdaş Türk lehçelerinden Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerini genel anlamda ilgilendiren İngilizce çalışmalardan 1'i biçim bilgisi, 1'i söz dizimi ve 2'si Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçeleriyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 4 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 2 çalışmaya ulaşılammıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Kırgız Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i yazım bilgisi, 1'i ad bilgisi

ve 5'i Kırgız Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 7 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Kazak Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 4'ü ses bilgisi, 1'i biçim bilgisi, 2'si söz dizimi, 1'i sözcük bilgisi, 1'i tanıtımlar ve 4'ü Kazak Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 13 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Karakalpak Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i biçim bilgisi ve 2'si Karakalpak Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 3 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılamamıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Kumuk Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i ses bilgisi, 1'i anlam bilgisi ve 3'ü Kumuk Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 5 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılamamıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Nogay Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i söz dizimi ve 1'i Nogay Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 2 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Karaçay-Balkar Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i ses bilgisi, 3'ü biçim bilgisi ve 2'si sözcük bilgisi konularına ilişkin toplam 6 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 3 çalışmaya ulaşılamamıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Kırım Tatar Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i sözcük bilgisi ve 4'ü Kırım Tatar Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 5 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Tatar Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 2'si tanıtımlar ve 7'si Tatar Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 9 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Başkurt Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i ad bilgisi ve 1'i Başkurt Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 2 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeybatı (Kıpçak) grubu Türk lehçelerinden Karaim Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 2'si söz dizimi, 3'ü ağız bilgisi, 1'i anlam bilgisi ve 3'ü Karaim Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 9 çalışmaya ulaşılmıştır.

Çağdaş Türk lehçelerinden Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerini genel anlamda ilgilendiren İngilizce çalışmalardan 2'si söz dizimi ve 2'si Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçeleriyle ilgili genel konulara ilişkin

toplam 4 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılammıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Yakut Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i ses bilgisi, 2'si sözcük bilgisi ve 5'i Yakut (Saha) Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 8 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 3 çalışmaya ulaşılammıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Dolgan Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan Dolgan Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin 3 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Hakas Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan Hakas Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin 3 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Altay Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 2'si ses bilgisi, 1'i söz dizimi, 2'si köken bilgisi, 3'ü ağız bilgisi, 1'i anlam bilgisi, 1'i sözcük bilgisi, 2'si ad bilgisi ve 7'si Altay Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 19 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 2 çalışmaya ulaşılammıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Tuva Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 2'si biçim bilgisi, 2'si ağız bilgisi ve 10'u Tuva Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 14 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 1 çalışmaya ulaşılammıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Tofa Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i söz dizimi, 1'i ağız bilgisi ve 3'ü Tofa Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 5 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Soyot Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan Soyot Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin sadece 1 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Duha Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan Duha Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin 3 çalışmaya ulaşılmıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Şor Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i yazım bilgisi, 2'si söz dizimi, 1'i sözcük bilgisi ve 3'ü Şor Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 7 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 4 çalışmaya ulaşılammıştır. Kuzeydoğu (Sibirya) grubu Türk lehçelerinden Çulım Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i ses bilgisi ve 5'i ağız bilgisine ilişkin toplam 6 çalışmaya ulaşılmıştır.

Çağdaş Türk lehçelerinden Çuvaş Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan; 5'i ses bilgisi, 1'i biçim bilgisi, 1'i söz dizimi, 1'i köken bilgisi, 1'i ağız bilgisi, 4'ü sözcük bilgisi, 1'i tanıtımlar ve 4'ü Çuvaş Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 18 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 8 çalışmaya ulaşılammıştır.

Çağdaş Türk lehçelerinden Halaç Türkçesiyle ilgili İngilizce çalışmalardan 1'i söz dizimi ve 6'sı Halaç Türkçesiyle ilgili genel konulara ilişkin toplam 7 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 2 çalışmaya ulaşılammıştır.

Sonuç olarak, Genel Türk diliyle ilgili İngilizce çalışmalardan toplam 169 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 36 çalışmaya ulaşılammıştır. Tarihî Türk lehçeleriyle ilgili İngilizce çalışmalardan 427 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 88 çalışmaya ulaşılammıştır. Çağdaş Türk lehçeleriyle ilgili İngilizce çalışmalardan 812 çalışma değerlendirilmiştir. Değerlendirilen bu çalışmalardan 195 çalışmaya ulaşılammıştır. Böylece, değerlendirilen 1408 İngilizce çalışmadan ulaşılammayan çalışma sayısı toplam 319; ulaşılan çalışma sayısı ise 1089 olmuştur.

Tezimizde Türk dilleri üzerine yapılan İngilizce çalışmaların yazarlara göre değerlendirilmesi sonucunda; yabancı yazarlar tarafından yapılan çalışmaların sayısı 1009 (%71,66), Türk yazarlar tarafından yapılan çalışmaların sayısı 354 (%25,14), hem yabancı hem Türk yazarlar tarafından yapılan ortak çalışmaların sayısı ise 45 (%3,20) olmuştur. İngilizce çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi sonucunda; 1960-1970 yılları arasında yapılan çalışmaların sayısı 140 (%9,95), 1970-1980 yılları arasında yapılan çalışmaların sayısı 220 (%15,63), 1980-1990 yılları arasında yapılan çalışmaların sayısı 250 (%17,75), 1990-2000 yılları arasında yapılan çalışmaların sayısı 275 (%19,53), 2000-2010 yılları arasında yapılan çalışmaların sayısı 238 (%16,90), 2010-2020 yılları arasında yapılan çalışmaların sayısı ise 285 (%20,24) olmuştur. Böylece, son 10 yılda Türk dilleri üzerine yapılan İngilizce çalışmaların sayısında belirgin bir artış görülmektedir. İngilizce çalışmaların türlerine göre değerlendirilmesi sonucunda; makale çalışmalarının sayısı 1044 (%74,15), kitap çalışmalarının

sayısı 116 (%8,24), bildiri çalışmalarının sayısı 140 (%9,94), yüksek lisans tezi çalışmalarının sayısı 19 (%1,35), doktora tezi çalışmalarının sayısı 61 (%4,33), sözlük çalışmalarının sayısı ise 28 (%1,99) olmuştur.

Daha önceden yapılmış bilimsel çalışmaların bilinmesi ve yapılacak araştırmalarda kullanılması, Türkoloji araştırmalarının eksiksiz olarak yapılabilmesi için, diğer bilim dallarında da olduğu gibi, son derece önemlidir. Bu anlamda, söz konusu çalışma araştırmacılar için faydalı olacaktır. Yeni yapılacak araştırmalarda, Türk dilleri üzerine farklı dillerde yapılan çalışmalara yer verilmesi Türkoloji sahası açısından son derece önemlidir.

KONU DİZİNİ

- Ad Bilgisi**, 57, 58, 115, 116, 117, 182, 183, 206, 239, 240, 391, 392, 474, 503, 527
- Ağız Bilgisi**, 49, 50, 51, 203, 209, 236, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 429, 430, 442, 447, 448, 457, 460, 505, 507, 523, 524, 525, 533, 538, 547, 548, 549, 551, 554
- Altay Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 527, 530, 531, 532
- Anlam Bilgisi**, 52, 53, 108, 109, 175, 178, 203, 220, 236, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 484, 507, 526
- Azeri Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 430, 431, 433, 434
- Başkurt Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 503, 504
- Biçim Bilgisi**, 28, 29, 30, 31, 32, 96, 97, 98, 99, 100, 168, 169, 170, 171, 202, 231, 232, 246, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 435, 440, 441, 455, 468, 472, 478, 482, 488, 532
- Çağatay Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 216, 217, 218
- Çuvaş Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 556, 557
- Diğer Konular**, 87, 132, 133, 191
- Dolgan Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 516, 517, 518
- Duha Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 541, 543
- Eski Anadolu Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 227
- Eski Türkçeyle İlgili Genel Konular**, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 189, 191
- Fu-yü Kırgızcasıyla İlgili Genel Konular**, 471, 472
- Gagavuz Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 436, 437, 438, 439
- Güneybatı (Oğuz) Grubu Türk Lehçeleriyle İlgili Genel Konular**, 248
- Hakas Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 518, 519, 520
- Halaç Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 558, 559, 561, 562
- Karaim Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 508, 509, 511
- Karakalpak Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 483
- Kazak Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 480, 481, 482
- Kıpçak Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 221, 222, 223, 224
- Kırgız Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 474, 475, 477
- Kırım Tatar Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 490, 491, 492
- Köken Bilgisi**, 46, 47, 48, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 174, 203, 211, 370, 371, 385, 398, 522, 523, 554
- Köktürk Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 190, 191
- Kumuk Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 484, 485
- Kuzeybatı (Kıpçak) Grubu Türk Lehçeleriyle İlgili Genel Konular**, 473
- Kuzeydoğu (Sibirya) Grubu Türk Lehçeleriyle İlgili Genel Konular**, 512
- Nogay Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 487
- Osmanlı Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 242, 243, 244, 245, 246
- Özbek Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 449, 451, 452
- Salar Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 453
- Sarı Uygur Türkçesiyle İlgili Genel Konular**, 471
- Ses Bilgisi**, 25, 26, 27, 28, 33, 93, 94, 95, 96, 166, 167, 168, 188, 202, 208, 209, 210, 230, 231, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 284, 417, 428, 429, 445, 452, 477, 478, 483, 484, 487, 513, 521, 547, 551, 552, 553

Soyot Türkçesiyle İlgili Genel**Konular, 540, 541****Söz Dizimi, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39,**

40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 100, 101, 172, 202, 216, 219, 225, 226, 227, 232, 233, 234, 235, 247, 276, 296, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 382, 429, 435, 436, 446, 447, 473, 479, 486, 504, 505, 511, 521, 537, 538, 544, 553, 558

Sözcük Bilgisi, 54, 55, 56, 57, 110,

111, 112, 113, 115, 179, 180, 181, 182, 205, 210, 211, 212, 214, 215, 220, 227, 236, 237, 238, 239, 247, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 448, 461, 466, 467, 468, 471, 480, 488, 489, 513, 526, 544, 555, 556

Şor Türkçesiyle İlgili Genel Konular,**544, 545, 546****Tanıtmalar, 58, 59, 118, 119, 120,**

121, 186, 188, 189, 206, 209, 210, 212, 213, 215, 220, 240, 241, 242, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 442, 448, 449, 462, 466, 480, 493, 495, 556

Tatar Türkçesiyle İlgili Genel**Konular, 495, 496, 498, 500, 501, 503****Tofa Türkçesiyle İlgili Genel****Konular, 538, 540****Tuva Türkçesiyle İlgili Genel****Konular, 534, 537****Türk Dilleriyle İlgili Genel Konular,**

61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86

Türkiye Türkçesiyle İlgili Genel**Konular, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428****Türkmen Türkçesiyle İlgili Genel****Konular, 443, 444, 445****Uygur Türkçesiyle İlgili Genel****Konular, 207, 208, 464, 469, 471****Yakut (Saha) Türkçesiyle İlgili Genel****Konular, 514, 515****Yazım Bilgisi, 24, 87, 88, 89, 90, 92,**

93, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 155, 156, 157, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 208, 218, 219, 224, 225, 228, 229, 230, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 434, 435, 439, 454, 474, 543, 544

Yeni Uygur Türkçesiyle İlgili Genel**Konular, 463**

YAZAR ADLARI DİZİNİ

- AALTO, P, 121, 163
AARSSSEN, J., 400
AARSSSEN, J., BACKUS, A. and HEIJDEN, H., 400
AARTS, R., 400
ABADI, S. H. and KARIMNIA, A, 430
ABDUAZİZOV, A. A., 392
ABDUREHİM, E., 457, 458
ABDURRZAK, G. Y., 484
ABISH, A., 479, 480
ABISH, A. and CSATÓ, É. Á., 480
ABYLKASYMOVA, M. and JUMABAEVA, G., 474
ADAMS, B. S., 172
AGYAGÁSI, K., 551, 555, 556
AĞCA, F., 118
AHMEDOVA, A., 179
AIKHENVALD, A. Y., 33
AISSEN, J., 304, 383
AISSEN, J. and HANKAMER, J., 383
AKERSON, F. E., 383
AKKAN, S., 248
AKSAN, Y., 304, 383, 401
AKSAN, Y., AKSAN, M., KOLTUKSUZ, A., SEZER, T., MERSİNLİ, Ü., DEMİRHAN, U., YILMAZER, H., KURTOĞLU, Ö., ATASOY, G., ÖZ, S. and YILDIZ, İ., 401
AKSAN, Y., AKSAN, M., MERSİNLİ, Ü. and DEMİRHAN, U. U., 383
AKSU, A. A., 299, 304
AKSU-KOÇ, A., 33, 305, 306
AKSU-KOÇ, A. and ERGUVANLI-TAYLAN, E., 306
AKSU-KOÇ, A. and KETREZ, F. N., 273
ALANGO, B., 273
ALDERSON, A. D. and İZ, F., 384
ALİMOV, R., 133, 166
ALİMOV, R., TABALDİEV, K., and BELEK, K., 133
ALLWORTH, E., 449
ALTAN, C., 228
ALYILMAZ, C., 134
AMMON, M. S., and SLOBIN, D. I., 274
ANDERSON, G. D. S., 518, 521, 534, 537, 547
ANDERSON, G. D. S. and HARRISON, K. D., 534, 547
ANDERSON, S. R., 254
ANTELAVA, G. I., 274
ARAT, R., 192
ARDEN-WONG, L. A., 134
ARLOTTO, A., 121
ARSLAN-KECHRIOTIS, Z. C., 306
ASLAN DEMİR, S., 439
ATIŞ, S. M., 392
AVAR, B., 307, 348
AVRUTINA, A. S., 186
AYDAR, M., 179
AYDEMİR, Y., 307
AYDIN BEZİKOĞLU, F. T., 490
AYDIN, E., 166, 179, 203
AYDIN, Ö., 307
AYGEN, G., 308
AYSAN, S. L., 308
BABAYAROV, G., 191
BABBY, L. H., 275
BACKUS, A., 400, 401
BACKUS, A. and HEIJDEN, H., 401
BAINBRIDGE, M., 186, 309, 392
BAITCHURA, U., 46
BAJRAKTAREVIC, F., 228
BALDAUF, I., 447
BALIM, Ç., 83, 393
BALPINAR, Z., 275
BALTA, E., TRANDAFİLOVA-LOUKA, O. E., and STİLO, D., 434
BARAN, T., 309
BASKI, I., 371, 489
BASSARAK, A., 275, 276
BAŞGÖZ, İ., 57, 391
BAŞKAN, Ö., 384
BATBOLD, N., 134
BATTULHA, T., 186
BAZILHAN, N., 121
BEAR, J. M., 377

- BEARMAN, P., BIANQUIS, T.,
BOSWORTH, C. E., VAN
DONZEL, E. and HEINRIGHS, W.
P., 59
- BECHHOFFER, R., 309
- BECKWITH, C., 101
- BEDDOR, P. S. and KOPKALLI-
YAVUZ, H., 254
- BELLER-HANN, I., 240
- BENZING, J., 186
- BERTA, Á., 106, 112, 221, 495
- BESE, L., 58
- BILETSKA, Y., 490
- BISANG, W., 33
- BİKTİMİR, T., 277
- BLASKOVICS, J., 46
- BLISS, H., 377
- BODROGLIGETI, A. J. E., 54
- BOESCHOTEN, H. and JOHANSON,
L., 61
- BOESCHOTEN, H. and
VANDAMME, M., 216
- BOESCHOTEN, J. A., 25
- BOLD, L., 135
- BOMBACI, A., 46, 115, 116
- BOŠKOVIĆ, Ž and ŞENER, S., 310
- BOSNALI, S., 558
- BOSWORTH, C. E., 228
- BOSWORTH, C. E. and DOERFER,
G., 560
- BOZDAĞ, F. Ü. and SOFU, H., 310
- BOZŞAHİN, C., 311
- BRAUN, F. and HAIG, G., 311
- BRENDEMOEN, B., 249, 250, 255,
311, 312, 372, 373, 374, 402, 403
- BULUT, C., 34, 62, 232, 248, 312, 443
- BÜYÜKKANTARCIOĞLU, S. N.,
436
- CAPRITSA, J., GÖKSEL, A. and
KEMPSON, R., 284
- CHAMBERS, R. L., 393
- CHEREMISINA, M., 277
- CHERTYKOVA, M. D., 518, 519
- CHERTYKOVA, M. D. and KAKSIN,
A. D., 519
- CHOI, H. W., 102
- CICHOCKI, D., 277
- CLANCY, P., JACOBSEN, T. and
MARILYN, S., 312
- CLARK, L., 110, 207, 443, 466, 557
- CLAUSON, Sir G., 25, 110, 121, 135,
180, 187, 206, 215, 277, 370, 384,
385, 403, 521
- CLAUSON, Sir, G. and TRYJARSKI,
E., 135
- CLEAVES, F. W., 207
- CLEMENT, V., 439
- CLEMENTS, G. N., 255
- CLEMENTS, G. N. and SEZER, E.,
255
- COCHRANE, N., 313
- COMRIE, B., 278, 393
- CONSTANTIN, G. L., 122
- COŞKUN, H., 313
- CROTHERS, J. and SHIBATANI, M.,
255
- CSATÓ, É. Á., 35, 63, 74, 202, 278,
279, 314, 404, 429, 430, 473, 504,
508, 509
- CSATÓ, É. Á. and JOHANSON, L.,
35, 63, 404, 473
- CSÁTÓ, É. Á. and KARAKOÇ, B.,
487
- CSATÓ, É. Á. and UCHTURPANI, M.
A., 202
- CSATÓ, É. Á., ISAKSSON, B. and
JAHANI, C., 63
- CSONGOR, B., 192
- CÜCELOĞLU, D. and SLOBIN, D. I.,
405
- CZEGLEDY, K., 102
- ÇAĞATAY, S., 462, 493
- ÇAĞLAR, G., 279
- ÇAĞRI, İ. M., 314, 315
- ÇAPAN, S., 52
- ÇİÇEKLER, A. N., 168
- DANKOFF, R., 49, 208, 209, 212, 386
- DANKOFF, R. and KELLY, J., 209
- DANKOFF, R., KUT, A. T. and
WEITENBERG, J. J. S., 386
- DARASZ, Z., 279
- DECARRICO, J. S., 394
- DECSY, G., 237, 239
- DEDE, M. A., 279, 280, 315, 316
- DEHGHANI, Y., 316
- DEMETRIADES, V., 224
- DEMİR, N., 64, 280, 317
- DEMİR, N. and ÜZÜM, M., 64
- DEMİRCAN, Ö., 280, 317
- DEMİREZEN, M., 167, 256

- DEVEREUX, R., 217
 DIRKS, W., 448
 DİLAÇAR, A., 249
 DOBROMODOV, I. G., 394
 DOBROVITS, M., 122, 136
 DOBROVOLSKY, M., 553
 DOERFER, G., 64, 87, 187, 448, 463, 560, 561
 DOERFER, G., HESCHE, W. and TEZCAN, S., 561
 DOLATKHAH, S., 431
 DORLEIJN, M., 406
 DRESDEN, M. J., 188
 DROMMP, M. R., 65
 DULLING, G. K., 443
 DUNDES, A., LEACH, J. W., and ÖZKÖK, B., 256
 DURMUŞOĞLU, G., 317
 DWYER, A. M., 65, 452
 DYER, E. R., 406
 EBATA, F., 514
 EBIED, R. Y. and YOUNG, M. J. L., 236
 ECKMANN, J., 52, 212, 374
 ECSEDY, H., 183
 EKMEKÇİ, Ö. F., 317, 406, 407
 ELYILDIRIM, S., 256, 318
 ENÇ, M., 318
 ENGİN, S., 281
 ENMUTLU, N., 281
 ERCİLASUN, B., 123
 ERDAL, M., 66, 96, 123, 124, 125, 168, 175, 207, 230, 240, 241, 281, 318, 319, 391, 512
 ERDAL, M. and NEVSKAYA, I. A., 66, 175
 ERDAL, M., NEVSKAYA, I. A. and MENZ, A., 512
 ERDEM-AKŞEHİRLİ, M., 282
 EREN, H., 237, 611
 ERGUVANLI-TAYLAN, E., 282, 283, 320, 407
 ERKÜ, F., 321
 ERMOLENKO, L. N., 125
 ERSOY, F., 118
 ESIPOVA, A., 544
 EVİN, A. Ö., 394
 FEROZE, M. R., 66
 FERRUH Y., ÇORUMLUOĞLU, Ö., YAKAR, M. and KARABÖRK, H., 136
 FLEMMING, B., 225
 FOSTER, J. F., 257, 283
 FRAENKEL, G., 377
 FRIEDMEN, V. A., 378
 FRIEDRICH, P., 449
 GABAIN, A. V., 188
 GALIN, M., 409
 GALLAGHER, C. F., 250
 GALLOTTA, A., 229
 GANDJEİ, T., 192, 193, 215, 242
 GARİBOVA, S. H., 226
 GEDİK, M., 283
 GEHLNAR, J. N., 233
 GENG, S., 110, 193
 GEOFFREY, L., 46
 GEORGACAS, D. J., 391
 GEORGE, L. and KORNFILT, J., 284
 GEORGIOU-SCHARLIPP, K. and SCHARLIPP, W., 375
 GIBSON, J. and ÖZKARAGÖZ, İ., 322
 GILSON, E. H., 66, 233
 GOLDEN, P. B., 126, 132
 GOPAL, D. and NICHOLS, S., 258
 GÖKSEL, A., 36, 284, 322, 323, 409, 410
 GÖKSEL, A. and KERSLAKE, C. J., 409, 410
 GÖKSEL, A. and ÖZSOY, A. S., 323
 GÖNENÇ, G., 284
 GÖTZ, M., 188, 395
 GRAČANİN-YÜKSEK, M. and İŞSEVER, S., 285
 GRANNES, A., 285, 387, 410
 GREGORY, L., 258
 GÜLENSOY, T., 25
 GÜLTEKİN, M., 28
 GÜNEŞ, G., 285
 GÜRER, A., 488
 GÜRER, A. and GÖKSEL, A., 323, 324
 GÜVEN, M., 378
 HAHN, R. F., 206, 454, 455, 463
 HAIG, G., 311, 324
 HAIMAN, J., 258, 286
 HALASI-KUN, T., 236, 242
 HALLE, M., 258

- HALMAN, T. S., 325, 395
 HAMP, E., 36
 HANKAMER, J., 325
 HANKAMER, J. and KNECHT, L., 326
 HANSER, O., 444
 HAN-WOO, C., 110
 HARRISON, K. D., 534, 538
 HARRISON, K. D. and ANDERSON, G., 538, 547
 HATTO, A., 474
 HAYASHI, T., 183, 286, 326, 375
 HAYASHI, T. and MORIYASU, T., 136
 HAYASHI, T. and ŌSAWA, T., 137
 HAYASHI, T., and AKYOLOĞLU, I. H., 375
 HAYIT, B., 452
 HAZAI, G., 242, 250
 HEATH, J., 287
 HEBERT, R. J. and POPPE, N., 475
 HEGAARD, S. E., 180
 HEGYI, K., 237
 HELIMSKI, E., 47, 67
 HERBERT, R., 487
 HESS, M., 233
 HITCH, D., 93, 207
 HOLLMAN, P., 288
 HOVDHAUGEN, E., 29, 67, 126, 137, 327, 387, 552, 554, 556
 HŘEBÍČEK, L., 67, 379, 395, 477, 478
 HU, Z. H. and IMART, G., 471, 475
 HUDIAKOV, Y. S., TABALDIEV, K. and SOLTOBAYEV, O. A., 126
 HULS, E., 327
 HUSAINOV, K., 25
 HÜNERLİ, B. and ARNAUT, T., 437
 IANBAY, I., 491
 IDO, S., 327
 ILLIEV, I. G., 376
 IMART, G., 36, 480
 ISANBAEV, N. I., 68
 IŞIK-GÜLER, H., 328, 389, 410
 IŞIK-GÜLER, H. and RUHİ, Ş., 389, 410
 İBE AKCAN, P. and AKKÖK, E. A., 379
 İMER, K., 411
 İNCE, A., 329
 İSMAİL, N., 492
 İŞSEVER, S., 330
 İZ, F., 243, 251
 JAMRASÍ, A. A., 561
 JANHUNEN, J., 68, 127
 JANKOWSKI, H., 532
 JANSE, M., 411
 JANSEN, B., LALLEMAN, J. and MUYSKEN, P., 330
 JARRING, G., 50, 184, 461
 JASTROW, O., 68
 JEONG, J., 69, 189
 JOHANSON, L., 29, 30, 31, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 47, 69, 71, 72, 73, 74, 219, 241, 246, 259, 288, 289, 395, 411, 433, 440
 JOHANSON, L. and BULUT, C., 74
 JOHNSTON, J. R. and SLOBIN, D. I., 330
 KABAK, B. and VOGEL, I., 260
 KADİRİ, H. K., 461
 KAHANE, H., KAHANE, R. and TIETZE, A., 412
 KAKUK, Z., 54
 KALDY-NAGY, J., 239
 KALJANOV, A., 482
 KAMALI, B., 330, 331
 KAMALOV, A. K., 193
 KAMOLİDDİN, S., 203
 KAPPLER, M., 237, 412
 KARA, G., 243
 KARABEYOĞLU, A., 169
 KARAHAN, A., 252
 KARAKOÇ, B., 234, 247, 289, 331, 486
 KARDESTUNCER, A. B., 260, 261
 KÁROLY, L., 26, 119
 KÁROLY, L. and RENTZSCH, J., 138
 KARPAT, K. H., 75
 KATAYAMA, A., 138, 194
 KATLIAROU, Y., 497
 KAYE, A. S., 396
 KELLNER-HEINKELE, B., 396
 KELLY, J. M., 396
 KEMPF, Z., 290
 KENESSEY, M., 41, 243
 KENNELLY, S., 334, 335
 KENZHEAKHMET, N., 184
 KERSLAKE, C. J., 244, 336
 KETREZ, F. N., 290
 KHABTAGAEVA, B., 535

- KILIÇASLAN, Y., 413
 KIM, S., 55
 KINCSES NAGY, É., 214
 KIRAL, F., 42
 KIRCHNER, M., 234, 476
 KLYASHTORNY, S. G., 47, 87, 88, 101, 110, 127, 128, 139, 140, 141, 176, 195
 KLYASHTORNY, S. G. and VÁSÁRY, I., 141
 KLYASHTORNY, S. G. and VIKTOR, G. G., 87
 KLYASHTORNY, S. G. and VLADIMIR, A. L., 88
 KNAPPERT, J., 238
 KNECHT, L., 290, 291, 326, 337
 KOCAMAN, A., 291, 328
 KOCAOĞLU, T. and FİRKOVİČIUS, M., 505
 KOÇ, S., 337
 KOÇOĞLU GÜNDOĞDU, V. and BAYIR-OOL, A., 533
 KOKAISL, P., 477
 KONGUR, I., 111
 KONONOV, A. N., 261
 KONROT, A., 261
 KOPKALLI YAVUZ, H., KOCAK, I., TOPBAS, S. and CANGÖKÇE-YAŞAR, O., 263
 KOPKALLI-YAVUZ, H., 262, 263
 KORKMAZ, Z., 50
 KORMUSHIN, I. V., 180
 KORNFILT, J., 284, 292, 322, 338, 339, 340, 342, 382, 413, 415
 KORNFILT, J., KUNO, S. and SEZER, E., 342
 KÖKSAL, A., 292
 KÖNİG, G., 292
 KÖSTEM, N., 342
 KRAL, T. J., 342
 KRAMER, C., 75
 KRÁMSKÝ, J., 231
 KRIPPES, KARL A., 481
 KRIVONOGOV, V. P., 516
 KROPOTOVA, N., 506
 KRUEGER, J. R., 176, 482, 522, 535, 553, 555
 KUBAREV, G. V., 142, 176, 177
 KUBAREV, V. D. and DAMDİNSÜREN T., 128
 KUDARA, K., 195
 KULIKOV, L., 532
 KUMBARACI, T. E., 264
 KUNO, S., 342, 343
 KUPAYEVA, A., 169, 170, 190
 KURAL, M., 293
 KURAM, K., 344
 KURIBAYASHI, Y., 344, 388
 KURTOĞLU, I., 293
 KURUOĞLU, G., 53, 344, 345
 KUTSCHER, S., 376
 KÜÇÜK, E. and JORMA, A., 498
 KÜÇÜKÜSTEL, S., 541
 KYUCHUKOV, H., 376
 KYZLASOV, L. R. and IGOR L. K., 143
 LANDAU, J., 75
 LAUDE-CIRTAUTAS, I., 479
 LEES, R. B., 231, 264, 265, 293, 346, 396
 LEMSKAYA, V., 548
 LEWIS, G., 244, 245, 252, 253, 418
 LI, Y. S., ÖLMEZ, M. and JUWON, K., 466, 471
 LI, Y. S., LEE, H., CHOI, H., KIM, G. S., LEE, D. E. and ÖLMEZ, M., 549
 LI, Y.S., 180
 LIGETI, L., 174
 LIGHT, N., 101, 119
 LIGHTER, T. M., 265
 LINDSAY, R., 76
 LOIKO, L. M., 76
 LOTZ, J., 230, 265
 LUUTONEN, J., 553
 LYUTIKOVA, E. and BONCH-OSMOLOVSKAYA, A., 472
 MACKENZIE, D. N., 214
 MAGNARELLA, P. J., 397
 MAJDA, T., 229, 236, 245
 MAJTCHAK, T., 102, 170
 MALCHUKOV, A. L., 514
 MALONE, J. L., 266
 MÁNDOKY KONGUR, I., 104, 111
 MANSUROĞLU, M., 224
 MARCHAND, H., 27
 MASLIYAH, S., 294
 MATOÇKIN, Y. R., 143
 MATRAS, Y., 346
 MATSUI, D., 196
 MATZ, R., 397

- MAUE, D. and ÖLMEZ, M., 128
MAWKANULI, T., 535
MEIER, G. F., 188, 397
MEMTIMIN, A., 459, 464
MÉNAGE, V. L., 398
MENGES, K. H., 77, 119
MENGÜ, G. and KEMALOĞLU, Y. K., 266
MENZ, A., 77, 78, 435
MERT, O., 144
MESKILL, R., 347
MICHALOVE, P. A., 120
MIHAIL A. Ç., 471
MILLER, M. G., 225
MIRKAMAL, A., 144
MİŞKİNİENE, G., 500
MLADENOVIC, M., 239
MOERLOOSE, E., 205
MOKARI, P. and WERNER, S., 429
MOLNÁR, Á., 196
MONASTYR'EV, V. D.,
VASILIEVA, N. N. and
AMMOSOVA, I. V., 513
MORI, M., 144, 197, 203
MORIYASU, T., 136, 165, 197, 198,
201, 207
MORIYASU, T. and AYUDAI, O.,
133
MORIYASU, T., SUZUKI, K.,
SAITO, S., TAMURA, T. and BAI,
Y., 198
MUHAMEDOWA, R., 481
MULDER, J., 347
NACAR LOGIE, N., 347
NADZHIP, E., 460
NAGY, E. K., 222
NAKHANOVA, L., 112
NAKİPOĞLU, M., 379
NAKİPOĞLU, M., AVAR, B. and
HENDEK, M., 348
NASH, R., 266
NASILOV, D. M., 173
NASILOV, D.M., ISXAKOVA, X. F.
and SAFAROV, SH. S., 43
NEDJALKOV, V. P., 473
NÉMETH, J., 89, 398, 418
NÉMETH, J. and HALASI-KUN, T.,
418
NEVSKAYA, I. A., 90, 97, 128, 129,
144, 145, 146, 511, 512, 543, 544,
545
NEVSKAYA, I. A. and TUBUKOVA,
L., 146
NEVSKAYA, I. A., TYBYKOVA, L.
and VAVULIN, M., 129
NEVSKAYA, I. A., TYBYKOVA, L.,
VAVULIN, M., ZAYTSEVA, O.
and VODYASOV, E., 90
NEVSKAYA, İ. and ERDAL, M., 79,
614
NEVSKAYA, İ., ERDAL, M.,
OZONOVA, A., RIND-
PAWLOWSKI, M. and
NUGTEREN, H., 527
NEWTON, B., 348, 380
NICHOLS, J., 43
NILSSON, B., 348, 349, 380
NORTON, J., 398
NUGTEREN, H., 32, 43, 55, 202, 246,
467
NUGTEREN, H. and
KORPERSHOEK, M., 246
NUGTEREN, H. and ROOS, M., 43,
467, 469
NUHOĞLU, H. Y., 388
NURIYEVA, F. Ş., 147
NYMAN, L. E., 418
OCHIR, A., ODBAATAR, T.,
ANKHBAAYAR B. and
ERDENEBOLO, L., 198
ODED, İ., 294
OKTAR, L. and YAĞCIOĞLU, S.,
381
OLACH, Z., 510
ORGUN, C. O. and INKELAS, S., 349
ŌSAWA, T., 90, 129, 137, 148, 149,
150, 151, 175, 181, 191, 198, 199
OSTANSKA, B., 419
OZONOVA, A., 523, 527, 530
ÖLMEZ, M., 55, 105, 108, 128, 129,
152, 199, 205, 349, 371, 466, 471,
536
ÖLMEZ, M. and VOVIN, A., 108
ÖNER, Y., 377
ÖZBAYRAK, Ç., 294
ÖZCAN, F. H., 295
ÖZÇALIŞKAN, Ş. and SLOBIN, D. I.,
295

- ÖZÇELİK, Ö., 350, 478
 ÖZGEN, A., 388
 ÖZİL, Ş., 350
 ÖZKARAGÖZ, İ., 351, 352
 ÖZSOY, A. S., 295, 350, 351, 352, 353, 361
 ÖZSOY, A. S. and ASLI, G., 353
 ÖZSOY, A. S., 398
 ÖZTEKİN, H., 353
 ÖZTOPÇU, K., ABOUV, Z., KAMBAROV, N., and AZEMOUN, Y., 55
 ÖZTÜRK, B., 353
 ÖZÜNLÜ, Ü., 295
 ÖZYETKİN, A. Y., 184
 ÖZYÜREK, E., 79
 PAKENDORF, B., 514
 PAKENDORF, B. and NOVGORODOV, I. N., 513
 PAKENDORF, B. and STAPERT, E., 516
 PALAZ, B., 353
 PANAINO, A., 120
 PAPAPAVLOU, A. N., 388
 PERMANENT INTERNATIONAL ALTAISTIC CONFERENCE, 531
 PERMUTTER, D. M., 296
 PERRY, J. R., 446
 PETROU, M., 419
 PEUSER, G. and FITTSHEN, M., 419
 PIERCE, J. E., 253, 267, 296, 297
 POMORSKA, M., 227, 547
 POPPE, N., 27, 56, 475, 501, 526, 527
 POPPE, N. and POPPE, N. J., 56
 POTANINA, O. and FILCHENKO, A., 87
 POURHOSSEIN, S., 419
 PRIOR, D., 105
 PRITSAK, O., 116, 117
 PROVERBIO, D. V., 152
 PULLEYBLANK, E. G., 117, 474
 PULLUM, G. K., 354
 RAGAGNIN, E., 181, 208, 536, 542
 RAMSTED, G. J., 484
 RASEKH, M. S., 442
 RÁSONYI, L., 392
 RASSADIN, V., 538, 540
 RÉDEL, K., and RÓNA-TAS, A., 210
 REDHOUSE., 388
 REICHL, K., 446
 RENTZSCH, J., 44
 RIND-PAWLOWSKI, M., 534
 RINGEN, C. O., 267
 ROBSON, B., 298
 RONA, B., 267, 389
 RÓNA-TAS, A., 24, 32, 80, 105, 106, 112, 130, 220, 531, 554, 558
 ROOS, M., 468, 469
 RÖMER, C., 235, 241
 RUDIN, C. and EMINOV, A., 420
 RUHİ Ş. and IŞIK-GÜLER, H., 389
 RUHİ, Ş., 354, 355
 RUNDGREN, F., 355
 RYBALKO, O., 81
 RYBATZKI, V., 155, 170, 182, 189
 RYBATZKI, V. and HU, H., 155, 170
 RYZHIKOVA, T., 501
 SAHINAGIC, F., 421
 SAITO, S., 156, 198
 SAK, H., GÜNGÖR, T. and SARAÇLAR, M., 298
 SALAH, M., 355
 SALK. G. and TURDU, M., 472
 SAMASHEV, Z. S. and NAPIL, B., 156
 SAPITMAZ, M., 421
 SARI, M., 355
 SARITAŞ, E., 472
 SAVAŞIR, İ., 298
 SCHAAIK, G. J. VAN., 356, 421
 SCHAMILOGLU, U., 156
 SCHARLIPP, W. E., 58, 92, 120, 130, 157, 170, 356
 SCHLYTER, B. N., 483
 SCHMIDT, K., 422
 SCHÖNIG, C., 82, 433, 444, 512
 SCHROEDER, C., 356, 357
 SCHUBERT, G., 238
 SCHÜTZ, E., 218, 219, 389, 390
 SCHWARZ, H. G., 461
 SEBÜKTEKİN, H., 268, 298
 SEEGMILLER, S. and BALIM, Ç., 83
 SEEGMILLER, S., 473
 SEIDEL, E., 299
 SERTKAYA, O. F., 157, 173, 190, 200, 213
 SEZER, A., 357
 SEZER, E., 267, 299, 357
 SHAHRANI, M. N., 485

- SHAIMERDINOVA, N. and
KUPAYEVA, A., 190
- SHIRALIYEV, M. S., 430
- SHIROBOKOVA, N., 517
- SIEMIENIEC-GOLAS, E., 232, 246,
488, 489, 556
- SILAY, K., 245
- SIMPSON, C. G., 246
- SIMPSON, C. J., 463
- SIMS-WILLIAMS, N., 133, 202
- SINOR, D., 48, 53, 106, 112, 131, 442,
463, 521, 526, 527, 532
- SJOBERG, A. F., 445, 446, 449
- SKILLITER, S., 83, 422
- SKOPETEAS, S., 83
- SLOBIN, D. I., 45, 299, 358, 359, 422,
423
- SLOBIN, D. I. and AKSU, A. A., 423
- SLOBIN, D. I. and TALAY, A., 358
- SLOBIN, D. I. and THOMAS, G. B.,
359
- SŁODOWICZ, S., 359
- ŠMAHELOVÁ, L., 190
- SOFU, H., CAN, C., ABİK, A. D.,
YÜCEOĞLU, M. Ö. and KİLİMCİ, A.,
84
- SOPER, J. D., 45
- SOSEDKO, O. A., 159
- SOUCEK, S., 240
- SREET, J. C., 58
- STACHOWSKI, M., 232
- STACHOWSKI, M. and MENZ, A.,
515
- STAROSTIN, S., DYBO, A., and
MUDRAK, O., 48
- STEIN, H., 241
- STOOP, A., 359
- SULEJMANOVA, R. A., 503
- SULTANOV, V., 300
- SULTANZADE, V., 390
- SUZUKI, K., 156, 198
- SWIFT, L.B., 268
- ŞÇERBAK, A. M., 200
- ŞENER, S., 310, 359
- ŞİRİN USER, H., 160
- TANNEN, D. and ÖZTEK, P. C., 423
- TARZİ, M., 300
- TAUBE, E., 537
- TAZRAKOV, A., 524
- TEKİN, T., 27, 28, 32, 48, 59, 94, 95,
96, 97, 98, 99, 100, 108, 113, 160,
161, 162, 167, 171, 178, 208, 210,
513, 523
- TENİŞEV, E., 107
- TERBEEK, D., 268
- TEZCAN, M., 162, 184
- THE MAINZ MEETING
PROCEEDINGS OF THE
SEVENTH INTERNATIONAL
CONFERENCE ON TURKISH
LINGUISTICS, 424
- THEODORE, L., 269
- THOMAS, L. V., 424
- TIESHAN, Z., 182
- TIETZE, A., 53, 224, 235, 300, 399,
424, 425, 434
- TIN, E. and AKMAN, V., 301
- TISHIN, V., 182
- TOGAY, H. R., 360
- TOPALOĞLU, S. and ÖZTÜRK-
BAŞARAN, B., 360
- TOSUN, C., 301, 302
- TÖMÜR, H., 455
- TREFFERS-DALLER, J., ÖZSOY, A.
S. and HOUT, R., 361
- TRIX, F., 230
- TRYJARSKI, E., 51, 57, 131, 135,
162, 195
- TUGUSHEVA, L., 163
- TUNA, O. N., 167
- TUNCAY, F. et al, 390
- TURA, S., 302, 362, 381, 382
- TURA, S. and DEDE, M., 362
- TURAN, F., 226
- TURAN, Ü. D., 363
- TURFAN, M. N., and SPEARMAN,
D., 253
- TÜRKER, E., 425
- TYBYKOVA, L., 90, 129, 163
- TYBYKOVA, L. and ALEXANDRA,
T. T., 163
- UÇAR, A. and GÜL, D., 425
- UÇAR, A. and YILDIZ, İ., 426
- ULAŞ, F., 363
- ULUTAŞ, İ., 436
- UNDERHILL, R., 302, 426
- UZUN, G. L., 164
- VAGO, R. M., 269
- VAN SCHAAIK, G., 427

- VÁSÁRY, I., 86, 92, 107, 115, 141, 189, 211
VASILYEV, D. D., 132
VELD, J., 364
VERHOEVEN, L., 364
VOINOV, V., 537
VON HEUSINGER, K. and KORNfilt, J., 382
VOVIN, A., 117
WALI, K., 382
WALTER, E., 364
WATERSON, N., 448, 495
WELBY MOUDROVA, G., 239
WEST, S. L. and ERGUVANLI, E., 399
WILLIAMS, D. P., 399
WILSON, S. M., 269
WINTER, W., 191
XİSAMOVA, F. M., 171
YAKOVLEV, V., 164
YAKUP, A., 173, 205, 453, 460, 470
YALÇIN, P., 86
YALDIR, Y., 365, 366
YAMADA, N., 201
YAVAŞ, F., 367, 382
YAVAŞ, M., 270, 271
YAVUZ, H. and BALCI, A., 271
YAVUZ, M. A., 367
YERBOLAT, S., 164, 175
YILDIRIM, Ç., 368, 427
YILDIRIM, F., 185
YILDIRIMALP, M., 427
YILDIZ, H., 164
YOSHIDA, Y., 109, 165, 201
YOSHIDA, Y. and MORIYASU, T., 165
YOSHIDA, Y., MORIYASU, T. and AKIO, K., 201
YÜKSEKER, H., 368
YÜKSELEN, G. and PELER, A., 485
YÜKSELER, H., 368
ZACHARIOU, A. M., 428
ZAIKOVSKY, V., 86
ZAKİR, H. A., 464
ZAMRAZİLOVÁ-JAKMYR, J., 93
ZEYREK, D., 302
ZHANG, T., 165
ZIEME, P., 115, 165, 189
ZIMMER, K. E., 272, 303, 369, 399, 428
ZIMMER, K. E. and ORGUN, O., 428
ZIMMER, K. E. and ABBOTT, B., 303
ZİDANİ-EROĞLU, L., 369
ZORLU, Ö. K., 390

İNGİLİZCE-TÜRKÇE DİL BİLİMİ TERİMLERİ KARŞILIKLARI

abbreviation	kısaltma
ablative	çıkma durumu
abrupt	ivedi
accent	şive, vurgu
accusative	ismin –i hâli, belirtme durumu
acoustic	akustik (seslerin fiziksel özellikleri ile ilgili olma)
acquisition	edinim, dil edinimi
adjectival compound	sıfat tamlaması
adjunct	bitişik
adverb	zarf <i>bkz.</i> adverbial
adverbial	zarf <i>bkz.</i> adverb
	adverbial modification zarf niteleyicileri
	adverbial modifier zarf niteleyeni
affix	ek
	affixation ekleştirme
affricate	kapamalı-sızmalı
agent	özne
agglutination	bağlantı, ekleme
	agglutinative languages eklemeli diller
aktionsart	kılınış
	aktionsart verb kılınış fiili
allomorphy	biçimbirimcik
allophone	sesbirimcik. <i>bkz.</i> ceneme
ambiguity	bulanıklık
amplitude	titreşim genliği
analytic	ayrışık, sözcükle ifade edilen
analogical	benzeşmeye dayanan, benzeşme
analysis	çözümleme
anaphora	artgönderim <i>bkz.</i> anaphoric
anaphoric	artgönderim <i>bkz.</i> anaphora
anaptyxis	iç ünlü türemesi
animacy	canlılık
annexation suffix	aitlik eki
anonymous	anonim
anthroponymy	antroponim
aorist	geniş zaman
aphasia	söz yitimi
Aramaic	Aramice
arbitrary	keyfi
archiphoneme	baş sesbirim, üst sesbirim
argument	öge
article	tanımlık
articulation	sesletim, söyleyiş, eklemleme
	articulatory sesletimsel
aspect	görünüş, görünüm
aspiration	<i>h</i> 'leşme
assignment	yükleme, belirleme

assimilation benzeşme

asymmetry bakışimsızlık (*Söz dizimi* Cümle yapısı içinde (özne/nesne, tümleç/eklem... gibi) iki farklı türdeki kurucunun bir ilke, kural, süzgeç, kısıtlama vb. karşısında farklı görünüm sergilemesidir.)

autosegmental özerkparça (Ses bilimindeki parça kuramlarıyla çelişen bir yaklaşıma dayanan ses bilimi alanının adı. Bu yaklaşıma göre ses bilimi, her biri parçaların yatay düzenlemelerinden oluşan birkaç bağlayıcıdan oluşmaktadır. Bunlar da birbirlerine nasıl söyleneceklerini belirten çağrışım çizgileriyle bağlıdır. Başlangıçta yalnızca ton olaylarını ele alırken sonradan bir parçadan daha geniş alanı olan ünlü ve ünsüz uyumunu da konulan içine almıştır.)

auxiliary yardımcı sözcük

auxiliary verb yardımcı fiil

axiom önerme

back vocalic art ünlülü

back vowel art ünlü

benefactive çıkar görünüşlü (-nın için/yararına)

binding conditions bağlama ilkeleri

Book of Omens Irk Bitig, Fal Kitabı,

borrowing ödünçleme

bound morpheme bağımlı biçim birimi

boundedness bağımlılık

calque ödünçlemeli çeviri

canonical kurallı

case marker durum işaretleyicisi

case marking durum işaretleme

causality nedensellik, ettirgenlik

causativity ettirgenlik

causative ettirgen yapı

causativisation ettirgen yapı oluşturma, ettirgenleştirme

causee ettirgen yapıda neden olunan olayın kılıcısı

ceneme sesbirimcik. *bkz. allophone*

chronicles vakayiname (Günü gününe yazılmış olayları içine alan eser, kronik.)

classification sınıflandırma

clause cümlecik, yan cümle

subordinate clause yan cümle, bağlı cümle

clausal comparatives cümlecik yapısındaki karşılaştırmalar

cleft sentence ayırık cümle (Bir cümlede bilgi odağını ayarlar: It was *Max* who made a mess (Ortalığı birbirine katan *Max*'ti). It was a *mess* that *Max* made (Max'in yaptığı *ortalığı birbirine katmaktı*.)

clitic kuvvetlendirme edatı, ek-edat, klitik

cluster küme, yığılma

coda son ünsüzler

codability kodlanabilirlik

cognate aynı kökenli, akraba olan

cohesion bağlaşıklık

cohesive bağlaşıklık

coherence bağdaşıklık

coindexing eşdizin

collection derleme
colloquial language günlük konuşma dili
comitative case topluluk durum eki
comment yüklemden sonra gelen öge
comparative karşılaştırmalı *bkz. contrastive*
 comparative deletion karşılaştırmalı silme
 comparative ellipsis karşılaştırmalı eksilti
compendium özet, öz
complement tümleç
 complement clause tümleç yan cümlecği
 complement sentence ad yan cümlecği
complex karmaşık
 complex sentence karmaşık cümle
composition birleştirme
compound word birleşik sözcük
compounding birleşme, bileştirme
comprehension kavrayış, anlayış
computational linguistics bilgisayar dil bilimi
concise kısaltılmış, muhtasar, özlü
concord uyum
conditional sentence koşul cümlesi
congress kurultay
conjugation fiil çekimi
connotation çağrışım
consonant ünsüz
 consonantal clusters ünsüz yığılmaları
 consonant harmony ünsüz uyumu
 consonant lengthening ünsüz uzaması
conspiracy birlenme (Ses biliminde ortak yönleri olan bir dizi kuralın genelleme ve kural tasarrufu için tek kurala indirilebilmesi durumudur.)
constituent kurucu, unsur
 constituent order kurucu ögeler, cümle ögelerinin diziliş biçimleri
construction yapı
contact temas
 contact-induced temas kaynaklı
continuous sürerli
contraction hece kaynaşmaları
contrastive karşılaştırmalı *bkz. comparative*
converb zarf-fiil, ulaç *bkz. gerund, gerundial, gerundium*
 converb clause zarf-fiil cümlecği
 modifying and non-modifying converb clause zarf-fiilden sonra gelen fiili niteleyen veya nitelemeyen cümlecik
convergence geçişme, çakışma
coordination sıralama
 coordinate clause sıralı, yanaşık merkezli yapı
 coordinate structure sıralı, yanaşık merkezli yapı
 coordinative conjunction sıralama bağlacı
 coordinative sentence sıralı yan cümle
copula ek fiil, bildirme eki, koşul

copular ek fiil, bildirme ekiyle ilgili
copy alıntı
co-reference eşgönderge
coronal dil sırtı ünsüzü
corpus derlem
correlate bağıntı
counterpart karşılık
court literature divan edebiyatı
criss-crossing çapraz
cross-language diller arası
cross-linguistic farklı dillere ait
dative yönelme durumu
death yitim
decipher çözümlmek
declarative bildirme
declension isim çekimi *bkz.* **declination of nouns, inflection**
declination of nouns isim çekimi *bkz.* **inflection, declension**
definiteness belirlilik
delineation tanımlama, betimleme
denominal isimden türeyen
dental/alveolar dişsil
deontic yükümlülük
 deontic modality yükümlülük kipliği [Belirli bir sosyal kurallar sistemi çerçevesinde zorunlu veya mümkün olan bir önermeye işaret eder (Narrog, 2012: 8)].
derivation türetme
 derivational affix yapım eki
 derivational forms türetme biçimleri
 derivative türetme
determiner belirtme sıfatı
 determiner phrase (DP) belirtme sıfatı öbeği
deverbal fiilden türeyen
device düzenek, ifade, araç
devoiced ötümsüz *bkz.* **voiceless, unvoiced**
devoicing ötümsüzleşme
diachronic art zamanlı
diachrony art zamanlılık (Dil sisteminin belirli zaman dilimindeki gelişimi veya değişimidir.)
dialect ağız
 dialectological ağız bilimsel
dialectology ağız bilimi
diathetic fiil çatısı
Differential Object Marking (DOM) Ayrıştırılmış Nesne İşaretlemesi
diminutive küçültme eki, küçültmeli
direct dolaysız, düz tümleş
 direct object nesne
directive emir, buyruluk
discontinuous süreksiz
discourse söylem (Yapısal yaklaşıma göre cümle ötesi, cümleden büyük dil birimi; dilin toplumsal boyutu vurgulandığında ise dilsel

büyüklüğüne bakılmaksızın (tek sözcük; cümle, paragraf vb.) işlevsel, iletişim değerli birim olarak tanımlanabilecek sözcüktür.)

discourse deletion söylem silme

dislocation yer değiştirme

disyllabic iki seslemli

divergence farklılık

documentation belgeleme

drop düşürme

dynamic devinim

Early Turkish Erken Türkçe

echoic tabiat taklidi

elative çıkış durumu

ellipsis eksilti

embedded içe yerleşik, iç

emic kültüre bağımlı

emphatic vurgulu

empty category boş ulam

engrave hakketmek

entity varlık

entry madde başı

epenthesis iç türeme

epenthetic türeyen ses, eklenen ses

epitaph mezar yazıtı, kitabe

epigraphy yazıt bilimi

equi NP deletion eşad silinmesi

ergative başlamalı fiil

unergative başlamalı olmayan fiil

ethnogenesis etnik köken

ethnonym etnonim (Belirli bir etnik grubu belirtmek için kullanılan isimdir.)

etyma köken *bkz.* **etymon**

etymon köken *bkz.* **etyma**

etymologist köken bilimci

evidential kanıtsal, çıkarımsal

evidentiality çıkarımsallık, bir nedene bağlama

existential sentences var/yok cümleleri

expressions of “being” and “having” “olmak”, “bulunmak” ve “sahip olmak” ifadeleri

extension genişleme

facsimile tıpkıbasım, faksimile

factitive oldurgan, ettirgen

final position son konum

finite bitimli, çekimli

finiteness bitimlilik

finite delay çekimli unsurun sona bırakılması

first language ana dil

first person singular birinci tekil şahıs

focus odak (Dil biliminde, odak (kısaltılmış FOC), cümlelerin hangi bölümünün yeni, türetilemez veya karşılaştırmalı bilgilere katkıda bulunduğunu ileten dil bilgisi kategorisidir.)

foot ayak (Konuşma sırasında vurgulu seslemelerin düzenli aralıklarla tekrarlanmasıyla ortaya çıkan uyumdur.)
formal biçimsel
formulaic kalıplaşmış
free bağımsız
frequency sıklık
front vocalic ön, ince ünlülü. *bkz. vowel*
front vs. back harmony damak uyumu
frontness ince ünlülük
functional işlevsellik
gapping eksiltili fiil kullanımı
genealogical kalıtımsal
generative üretici
genitive ilgi durumu, tamlayan durumu
 genitive suffix ilgi durumu eki
 genitival ilgi ekli
gerund zarf-fiil, ulaş *bkz. converb, gerundial, gerundium*
gerundial zarf-fiil, ulaş *bkz. converb, gerund, gerundium*
 gerundial clause zarf-fiil yan cümlecisi
gerundium zarf-fiil, ulaş *bkz. converb, gerund, gerundial*
ghost words gölge sözcükler (Bir sözlüğü hazırlayanların hatalarından ortaya çıkmış; gerçekte o dilde bulunmayan sözcükler şeklinde tanımlanabilir.)
glosses açıklamalar
grammar dil bilgisi
 grammaticalisation dil bilgiselleşme (Dil bilgisel birimlerin ortaya çıkışıdır.)
 grammaticalization dil bilgiselleşme *bkz. grammaticalisation*
 agrammatism dil bilgisi dışılık
grapheme grafem, yazı birimi *bkz. graphemis*
 graphemics yazı bilimi *bkz. graphology*
 graphemis grafem, yazı birimi *bkz. grapheme*
 graphology yazı bilimi *bkz. graphemics*
grave pes (Pes sesler düşük sıklıkta akustik enerjiyle çıkarılır; art ünlüler ile dudaksıl ve artdamaksıl ünsüzler [+pes], ön ünlüler ile dişsiller, damaksıllar ve dişeti ünsüzleri [-pes] özelliği taşırlar.)
harmony ses uyumu
head tamlanan, baş (sözcük)
 head-finality asıl unsurun sonda bulunması kaidesi (başı sonda kaidesi)
 headless relative clauses başsız niteleme cümlecisi
 headness dil bilgisel yapının başı olma durumu
held noun baş (isim)
heterogeneous farklı, farklı yapıda olan
hiatus ünlü boşluğu (Ünlü boşluğu, ses biliminde bitişik hecelerde ortaya çıkan ve araya giren ünsüz olmayan iki sesli harfin yarattığı boşluktur. Aynı hecede iki bitişik ünlü ses ortaya çıktığında, sonuç bunun yerine sinerezdir.)
high vowel yüksek ünlü
homogeneous aynılık
homonegeity türdeşlik

homonym eş adlılık *bkz.* **homonyms**

homonyms eş adlı *bkz.* **homonym**

hypotaxis bağlı birleşik cümle, altasıralılık

International Conference on Turkish Linguistics (ICTL) Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı

iconography ikonografi (dinî simgebilim)

imperative emir kipi

impersonal öznesiz, kişisiz

impersonal passive öznesiz edilgen

implication sezdirme

inchoative başlangıç

inchoative verb başlangıç fiili

incorporation dâhil etme

indefinite belirsiz

indice dizinler

index of author names yazar adları dizini

index of subject konu dizini

indifference belirsizlik, yansızlık

indirectives dolaylı işaretleyiciler

indirectivity dolaylılık

infinitive mastar, isim-fiil

infinitival mastarlı

inflection isim çekimi

inherent içsel

initial ön, ilk

inscription yazıt

instrumental deneysel, araçsal, vasıta durumu

intelligibility anlaşılabilirlik

intensifier pekiştirici

interference etki, girişim

interlinear satır arası, sözcük sözcük, izahat olmaksızın

interlingual diller arası

intervocalic ünlüler arası *bkz.* **vowel**

intonation tonlama

intonational tonlamalı

inverted devrik

isolation yalınlaşma

isolated münferit

Journal of Turkish Studies Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi

judicial hukuk

labial dudak

labial attraction dudak benzeşmesi

labial harmony dudak uyumu, küçük ünlü uyumu

language determination dil belirlemesi

language dissolution dil ölümü

language loss dil yitimi

language-internal mechanism iç dil mekanizması

lax vowels gevşek ünlüler

lexeme sözlük birim

lexical transfer sözcük aktarması

lexicon söz varlığı
licensing lisanslama, gösterim (*Söz dizimi*: Üretici Dil Bilgisinde, dil bilgisel yapılarda öğelerin görünmesi ile sonuçlanan olgudur.)
ligature ligatür (Tipografide iki veya daha fazla grafem veya harfin birleştirilerek tek bir harf olarak kullanılmasıdır.)
linguistic dil bilimi
 linguistic relativism dilsel görecelik
literal sözcüğü sözcüğüne
literary edebî
 literary language edebî dil
loan word ödünç sözcük
location yer
locative bulunma durumu
low unrounded vowel alçak düz ünlü
manner adverbials tarz zarfları
manner biçim
manuscript el yazması
mark işaretlemek
marker işaretleyici (Bir işleve veya anlam bilimsel alana işaret eden dil bilgisi şekilleridir.)
marking işaretleme
Mator Mator dili, Matorca (Samoyed dillerinin bir koludur.).
medio-reflexive edilgen-dönüşlü arası (orta dönüşlü)
metaphor deyim aktarması, eğretileme
meter ölçü
mirative hayret bildiren (Beklenmedik, yeni bilgi ifade eden dil bilgisi unsurudur.)
mirativity hayret olgusu
mirror writing aynalı yazı, sağdan sola doğru yazım
modal kiplik
modality kiplik
model örnek
modern çağdaş
modifier niteleyen, niteleyici
monolingual tekdilli
mood kip
morpheme biçim birimi
morphemic biçimbirimsel
morphological biçim bilimsel
morphologization biçimbirimleşme
morphology biçim bilimi
morphophonemics biçimsel ses bilimi *bkz.* **morphophonology**
morphophonology biçimsel ses bilimi *bkz.* **morphophonemics**
morphosemantic biçimsel-anlamsal
morphosyntactic biçimsel-söz dizimsel
motivation nedenlilik
multi-disciplinary birden çok akademik disiplini kapsayan
narrative anlatı
nasal genizsil, burun
native speaker ana dil konuşuru

natural language doğal dil
necessity gereklilik
negation olumsuzluk, olumsuzlama
 negative polarity items (NPIs) Olumsuz kutupluluk unsurları
neutralization yansızlaşma
newsletter bülten
non-final sonda yer almayan
non-finite bitimsiz
non-initial başta bulunmayan, ilk olmayan
non-lexical sözlüksel olmayan
nonlinear doğrusal olmayan
nonliteral mecazi
nontransformativity dönüşümsel olmayan
nonverbal isim (üst kavram olarak isimler, sıfatlar, zamirler)
non-vocalized harekesiz
normative kuralcı
notion kavram
noun ad
 noun phrase ad öbeği
nominal adsıl
 nominal possessivity adsıl sahiplik
 nominalization adlaştırma
nominative isim kökenli, isimsel
notation imla
null subject parameter adıl-düşürme/sıfır özne değiştirgeni *bkz.* **pro-drop parameter**
object nesne
obstruent kapanmalı
Old Turkic Eski Türkçe
Old Turkic Runiform script (OTRS) Eski Türkçe Runik yazısı
onomastic ad bilimi
onomatopoeic yansıma
ontogenesis ontogenez (Organizmanın varoluşundaki genetik kodlarına dayanan gelişimidir.)
operator işleyici
opposition zıtlık, karşıtlık
optative istek kipi
oriental doğu
orthographic yazım, imlâ *bkz.* **ortography**
ortography yazım, imlâ *bkz.* **orthographic**
overgeneralization aşırı genelleme
paired letters çift harfler
palatal/postalveolar damaksıl
 palatal assimilation damak benzeşmesi
paleography eski yazı çeşitlerini inceleyen bilim
parameter değiştirgen
parasitic gaps asalak boşluk
paronym eş köklü, benzer
partial control yarı denetim
participium isim-fiil

participle sıfat-fiil, partisip
particle ek-edat, kuvvetlendirme edatı
passive edilgen
 passive voice edilgen çatı
 passivization edilgenleştirme
pattern model
periphrastic dolaylı
petroglyphic kaya oyması, gravür
pharyngealized gırtlaksıllaşmış
philological filolojik, dil bilimsel
phoneme sesbirim
phonemics sesbirimbilim
phonetic ses bilgisi
 phonetic form (PF) ses bilgisel yapı
 phonetic substitution ses bilgisel değiştirim
phonology ses bilimi
 phonological ses bilimsel
phonosemantic fono-semantik
phonotactics ses dizimi
phrase öbek, sözcük grubu, ifade
 phrasal öbeksel
phraseologie deyim
pitch tonlama
 pitch accent tonlama vurgusu
plural çoğul
poetic şiirsel
postposition son çekim edatı
 postpositional phrase edat grubu
 postposed sona gelen
post-predicate yüklemden sonra gelen
postverb art-fiil
 postverbal yüklem sonrası
 postverbal constituents (PVCs) yüklem sonrası unsurlar
pragmatic(s) edim bilimi [Dilin doğruluğu yanında uygun ve yerinde kullanımını anlatan bir kavramdır. Dili kullanıcı ve bağlam açısından ele alan dil bilimi dalıdır (TDK).]
preaspiration ön h'leşme
precyclic öndöngüsel
predicate yüklem
 predicative yüklemsel
prefix ön ek
 prefixation önekleme
preposed önde gelen
preposition ön edat
present tense şimdiki zaman
presupposition önsayıltı
primary birincil
prime morpheme birincil biçim birimi
pro-drop adıl-düşürme, sıfır özne
 pro-drop parameter adıl-düşürme değiştirgeni, sıfır özne değiştirgeni

proform ön biçim
progressive sürerlik
projection yansıma
prolegomena giriş
prominence belirginlik
pronoun zamir, adıl
 pronominal zamir
 pronominalization zamirleştirme
prosody bürün (Vurgu, ezgi, durak, ulama, ton, uzunluk gibi konuşma diline özgü öğelere verilen ad)
 prosodic bürünsel
 prosodic hierarchy bürünsel hiyerarşi
prosthesis ön türeme
proto ana, ön
Proto-Turkic Ana Türkçe
pseudo-sluicing görünüşte cümlecik eksiltme
Psycholinguistics Ruhdilbilim
 psycholinguist ruhdilbilimci
quantifier niceleyici
raising yükseltme
rate ses hızı
reciprocal işteş, karşılıklılık
reduplication ikileme
 reduplicated tekrarlanan, tekrarlı
reference gönderim
referential gönderge
 referentiality göndergesellik
reflexive dönüşlü
 reflexivization dönüşlüleştirme
reform inkılap
relative clause ilgi cümlesi, ilgi cümlecği
relative participle ilgi sıfat-fiili
relativization ilgilendirme, sıfatlaştırma, ilgi cümlesi
retroflex üst damak
rhetorical belagat, güzel söz söyleme, söz sanatına özgü
rotasizm r'leşme
root kök
rubbing oyma, kalıp
rule ordering kural sıralaması
rune rün, yazı, runa (İsveç harf, hece ve işaretlerinin ismi *runa*'dır.)
Runic Göktürk yazısı
runiform runik
Samoyedic languages Samoyed dilleri
sampler örnekleyici
scrambling değişgenlik, oynaklık (Üretici Dil Bilgisinde, özellikle sözcük dizilişi özgür dillerde, yüzey yapıdaki yeniden dizilişleri sağlayan işlem. Türkçe bu dillerdendir, cümlelerin öğeleri değişik konumlarda olabilir; örn. *Ali camı kırdı, Ali kırdı camı.*)
segmental parça
semantics anlam bilimi

semantic anlam, anlamsal, anlam bilimi, anlam bilimsel
Semitic Sami dilleri (Afro-Asyatik dil ailesinin bir alt grubudur. Orta Doğu'da yaygın olan antik dillerin çoğunu kapsar. Bunların arasında Aramice, Arapça ve İbranice en fazla konuşulan Sami dillerdir. Ayrıca Fenikece ve Akadca da Sami dil ailesinin mensubudur.)
sentence cümle, tümce
 sentential cümlesel
 sentential subject constraint cümlesel özne kısıtlaması
sequence diziliş, dizim, sıra
Shera Yögur Sarı Uygur
sibilants ıslıklı sesler
sigmatism z'leşme, z ünsüzüne dönüşme
sign language işaret dili
similative benzerlik
simile benzetme
slip of the tongue dil sürçmesi
Sogdian Soğdca (Doğu İran dili)
sonor akıcı
 sonorous consonants akıcı (sonor) ünsüzler
sound ses
spatial mekânsal
specific özgün
 specificity belirlilik
speech konuşma, söz
spelling yazım, imlâ
spirant sızıcı
spoken discourse sözlü söylem
standard ölçünlü
status konum
stem gövde
stop kapanmalı, patlamalı
stops kapanmalı ünsüzler
stress vurgu
structure yapı
stylistic biçem, biçimsel, üslupsal
subject özne
 subject raising özne yükseltimi
subordination yan tümceleme
substantive isim
substitution değiştirim
suffix ek, son ek
 suffix-initial ek-başı
 suffixation son ekleme
surface yüzeysel, yüzeyde bulunan
 surface case yüzey durumları
 surface phonetic constraints (SPC's) yüzeysel ses bilgisi kısıtlamaları (Cümle oluşumunda ses bilgisel yapının iyi oluşum koşulları olarak işlev görürler.)
syllabic hece, seslemsel
 syllabification heceleme, sesleme

syllable final hece sonunda
synchronic eş zamanlı
syndetic birleşik, ekle ifade edilen
syntactic söz dizimsel
syntax söz dizimi
synthesis birleşme
Tajik Tacikçe
temporal zamansıl
 temporal reference zamansıl gönderim
tense zaman, gergin
terminology terim bilimi
text syntax metin söz dizimi
textology dil bilimsel metin analizi
 textological metinsel, metinle ilgili
theory kuram
 the theory of government and binding yönetim ve bağlama kuramı
 the theory of principles and parameters ilkeler ve değiştirgeçler
 kuramı
title ünvan
Tokharian Toharca (Hint-Avrupa dil ailesinin soyu tükenmiş bir dalıdır.)
topic konu
toponyms yer adları bilgisi
transcription çeviri yazı
transformativity dönüşümsellik
transformativizers dönüştürücüler
 nontransformativizers dönüştürücü olmayanlar
transitivity geçişlilik
transliteration harf çevirisi, yazar çevirisi (Bir yazı sisteminde yazılmış bir metni başka bir yazı sistemine aktarma işlemi; örn. Arap harfleri ile yazılmış bir metni Latin harfleri ile yazmak.).
Tuha/Tuva/Tuba Tuva Türkçesi *bkz.* **Tuvan**
Turkic Türk dili, dilleri, Türklük bilgisi
 Turkic studies Türklük bilgisi araştırmaları
Turkification Türkçe unsurlar, Türkçeleştirme
Turkish runes Türk runik harfleri, Türk runik abecesi
Turkish Türkiye Türkçesi, Türkçe, Türk
Turkism Türkçe unsur
Turkology Türkoloji, Türklük Bilimi [Türk dili, tarihi, edebiyatı ve halk bilimi araştırmalarını konu edinen bilim dalı, Türklük bilgisi, Türkiyat (TDK).]
Tuvan Tuva Türkçesi *bkz.* **Tuha/Tuva/Tuba**
typology tiplendirme, sınıflandırma
Ugric languages Ugor dilleri
umlauting köklerdeki ünlü değişimleri
unaccusative geçişsizlik
unique tekçil
unit birim
unmarked belirtisiz, işaretli
unrounding düzleşme
unvoiced ötümsüz *bkz.* **devoiced, voiceless**

valency yönetim
variant varyant, değişke, dil çeşidi, ağız
 variation değişim, değişkenlik
 variety varyant, değişke, ağız
velar/postvelar artdamaksıl
verb fiil
 verb-final structure fiilin sonda olduğu yapı
 verb raising fiil yükseltimi
verbal phrase fiil öbeği
verbal sentence eylem cümlesi, fiil cümlesi
verbalizer eylemleştirci
vernacular ana ağız, temel ağız
verse şiir, mısra
vocabulary sözcük hazinesi
vocalism ünlü sistemi
vocalized harekeli
vocative seslenme durumu
voice çatı
voiced ötümlü, sedalı
voicing ötümlüleşme
voiceless ötümsüz *bkz.* **devoiced, unvoiced**
volition istem
vowel ünlü
 vowel devoicing ünlü ötümsüzleşmesi
 vowel harmony ünlü uyumu
 vowel-initial suffix ünlü harfle başlayan ek
well-being expression esenlik dileme ifadesi
word sözcük
 word formation sözcük yapımı
 word order sözcük dizilişii
 word-final sözcük sonu
word-initial ön ses
Yugur Sarı Uygur Türkçesi
zero-anaphora sıfır artgönderim
zetacism z'leşme

TÜRKÇE-İNGİLİZCE DİL BİLİMİ TERİMLERİ KARŞILIKLARI

açıklamalar glosses

ad bilimi onomastic

ad noun

ad öbeği noun phrase

adıl-düşürme, sıfır özne pro-drop

adıl-düşürme/sıfır özne değiştirgeni pro-drop parameter
bkz. null subject parameter

adsıl nominal

adsıl sahiplik nominal possessivity

adlaştırma nominalization

ağız dialect

ağız bilimsel dialectological

ağız bilimi dialectology

aitlik eki annexation suffix

akıcı sonor

akıcı (sonor) ünsüz sonorous consonant

akustik (seslerin fiziksel özellikleri ile ilgili olma) acoustic

alçak düz ünlü low unrounded vowel

alıntı copy

ana ağız, temel ağız vernacular

ana dil first language

ana dil konuşuru native speaker

ana, ön proto

Ana Türkçe Proto-Turkic

anlam bilimi semantics

anlam, anlamsal, anlam bilimi, anlam bilimsel semantic

anlaşılabilirlik intelligibility

anlatı narrative

anonim anonymous

antroponim anthroponymy

Aramice Aramaic

art ünlülü back vocalic

art ünlü back vowel

art zamanlı diachronic

artdamaksıl velar/postvelar

art-fiil postverb

artgönderim anaphora *bkz. anaphoric*

art zamanlılık (Dil sisteminin belirli zaman dilimindeki gelişimi veya değişimidir.) diachrony

asalak boşluk parasitic gaps

aşırı genelleme overgeneralization

ayak (Konuşma sırasında vurgulu seslemlerin düzenli aralıklarla tekrarlanmasıyla ortaya çıkan uyumdur.) foot

aynaı yazı, sağdan sola doğru yazım mirror writing

aynı kökenli, akraba olan cognate

aynılık homogeneous

ayrık cümle (Bir cümlede bilgi odağını ayarlar: It was *Max* who made a mess (Ortalığı birbirine katan *Max*'ti). It was a *mess* that Max made (Max'in yaptığı *ortalığı birbirine katmaktı.*) cleft sentence

ayrışık, sözcükle ifade edilen analitic

Ayrıştırılmış Nesne İşaretlemesi Differential Object Marking (DOM)

bağımlı biçim birimi bound morpheme

bağımlılık boundedness

bağımsız free

bağıntı correlate

bağlama ilkeleri binding conditions

bağlantı, ekleme agglutination

eklemeli diller agglutinative languages

bağlaşıklık cohesion

bağlaşık cohesive

bağdaşıklık coherence

bağlı birleşik cümle, altasıralılık hypotaxis

bakışsızlık (*Söz dizimi* Cümle yapısı içinde (özne/nesne, tümleç/eklem... gibi) iki farklı türdeki kurucunun bir ilke, kural, süzgeç, kısıtlama vb. karşısında farklı görünümsergilemesidir.) asymmetry

baş (isim) held noun

baş sesbirim, üst sesbirim archiphoneme

başlamalı fiil ergative

başlamalı olmayan fiil unergative

başlangıç inchoative

başlangıç fiili inchoative verb

başta bulunmayan, ilk olmayan non-initial

belagat, güzel söz söyleme, söz sanatına özgü rhetorical

belgeleme documentation

belirginlik prominence

belirlilik definiteness

belirsiz indefinite

belirsizlik, yansızlık indifference

belirtisiz, işaretsiz unmarked

belirtme sıfatı determiner

belirtme sıfatı öbeği determiner phrase (DP)

benzerlik similitive

benzeşme assimilation

benzeşmeye dayanan, benzeşme analogical

benzetme simile

biçem, biçimsel, üslupsal stylistic

biçim manner

biçim bilimi morphology

biçim bilimsel morphological

biçim birimi morpheme

biçimbirimcik allomorphy

biçimbirimleşme morphologization

biçimbirimsel morphemic

biçimsel formal

biçimsel ses bilimi morphophonemics *bkz. morphophonology*

biçimsel ses bilimi morphophonology *bkz. morphophonemics*

biçimsel-anlamsal morphosemantic
biçimsel-söz dizimsel morphosyntactic
bildirme declarative
bilgisayar dil bilimi computational linguistics
birden çok akademik disiplini kapsayan multi-disciplinary
birim unit
birinci tekil şahıs first person singular
birincil primary
birincil biçim birimi prime morpheme
birlenme (Ses biliminde ortak yönleri olan bir dizi kuralın genelleme ve kural tasarrufu için tek kurala indirilebilmesi durumudur.) conspiracy
birleşik sözcük compound word
birleşik, ekle ifade edilen syndetic
birleşme synthesis
birleşme, bileştirme compounding
birleştirmeye composition
bitimli finite
bitimsiz non-finite
bitişik adjunct
boş ulam empty category
bulanıklık ambiguity
bulunma durumu locative
bülten newsletter
bürün (Vurgu, ezgi, durak, ulama, ton, uzunluk gibi konuşma diline özgü öğelere verilen ad.) prosody
bürünsel prosodic
bürünsel hiyerarşi prosodic hierarchy
canlılık animacy
cümle, tümce sentence
cümlel sentential
cümlel özne kısıtlaması sentential subject constraint
cümlecik, yan cümle clause
cümlecik yapısındaki karşılaştırmalar clausal comparatives
yan cümle, bağlı cümle subordinate clause
çağdaş modern
çağrışım connotation
çapraz criss-crossing
çatı voice
çekimli, bitimli finite
bitimlilik finiteness
çekimli unsurun sona bırakılması finite delay
çeviri yazı transcription
çıkartma görünürlüğü (-nın için/yararına) benefactive
çıkartma, bir nedene bağlama evidentiality
çıkma durumu ablative
çıkış durumu elative
çift harfler paired letters
çoğul plural
çözümleme analysis
çözümlemek decipher

dâhil etme incorporation
damaksıl palatal/postalveolar
damak benzeşmesi palatal assimilation
damak uyumu front vs. back harmony
değişgenlik, oynaklık (Üretici Dil Bilgisinde, özellikle sözcük dizilişi özgür dillerde, yüzey yapıdaki yeniden dizilişleri sağlayan işlemdir. Türkçe bu dillerdendir, cümlelerin öğeleri değişik konumlarda olabilir; örn. *Ali camı kırdı, Ali kırdı camı.*) scrambling
değişke, varyant, dil çeşidi, ağız variant
 değişim, değişkenlik variation
 değişke, varyant, ağız variety
değiştirgen parameter
değiştirim substitution
deneyssel, araçsal, vasıta durumu instrumental
derlem corpus
derleme collection
devinim dynamic
devrik inverted
deyim aktarması, eğretilme metaphor
deyim phraseologie
dil belirlemesi language determination
dil bilgisi grammar
 dil bilgiselleşme (Dil bilgisel birimlerin ortaya çıkışıdır.)
 grammaticalisation *bkz.* **grammaticalization**
 dil bilgiselleşme grammaticalization *bkz.* **grammaticalisation**
 dil bilgisi dışılık agrammatism
dil bilimi linguistic
 dilsel görecelik linguistic relativism
dil bilimsel metin analizi textology
 metinsel, metinle ilgili textological
dil ölümü language dissolution
dil sırtı ünsüzü coronal
dil sürçmesi slip of the tongue
dil yitimi language loss
diller arası cross-language
diller arası interlingual
dişsil dental/alveolar
divan edebiyatı court literature
diziliş, dizim, sıra sequence
dizinler indice
 konu dizini index of subject
 yazar adları dizini index of author names
doğal dil natural language
doğrusal olmayan nonlinear
doğu oriental
dolaylı işaretleyiciler indirectives
dolaylı periphrastic
dolaylılık indirectivity
dolaysız, düz tümleş direct

nesne direct object
dönüslü reflexive
 dönüslüleştirme reflexivization
dönüştürücüler transformativizers
 dönüştürücü olmayanlar nontransformativizers
dönüşümsellik transformativity
dönüşümsel olmayan nontransformativity
dudak labial
 dudak benzeşmesi labial attraction
 dudak uyumu, küçük ünlü uyumu labial harmony
durum işaretleme case marking
durum işaretleyicisi case marker
düşürme drop
düzenek, ifade, araç device
düzleşme unrounding
edat grubu postpositional phrase
edebî literary
 edebî dil literary language
edilgen passive
 edilgen çatı passive voice
 edilgen-dönüslü arası (orta dönüslü) medio-reflexive
 edilgenleştirme passivization
edim bilimi [Dilin doğruluğu yanında uygun ve yerinde kullanımını anlatan bir kavramdır. Dili kullanıcı ve bağlam açısından ele alan dil bilimi dalıdır (TDK).] pragmatic(s)
edinim, dil edinimi acquisition
ek affix
 ekleştirme affixation
ek fiil, bildirme eki, koşaç copula
ek fiil, bildirme ekiyle ilgili copular
ek-edat, kuvvetlendirme edatı particle
ek, son ek suffix
 ek-başı suffix-initial
 son ekleme suffixation
eksilti ellipsis
eksiltili fiil kullanımı gapping
el yazması manuscript
emir, buyrumluk directive
emir kipi imperative
Erken Türkçe Early Turkish
esenlik dileme ifadesi well-being expression
Eski Türkçe Old Turkic
Eski Türkçe Runik yazısı Old Turkic Runiform script (OTRS)
eski yazı çeşitlerini inceleyen bilim paleography
eş adlı homonyms *bkz. homonym*
eş adlılık homonym *bkz. homonyms*
eş köklü, benzer paronym
eş zamanlı synchronic
eşad silinmesi equi NP deletion
eşdizin coindexing

eşgönderge co-reference
etki, girişim interference
etnik köken ethnogenesis
etnonim (Belirli bir etnik grubu belirtmek için kullanılan isimdir.) ethnonym
ettirgen yapıda neden olunan olayın kılıcısı causee
ettirgenlik causativity
 ettirgen yapı causative
 ettirgen yapı oluşturma, ettirgenleştirme causativisation
ettirgenlik, nedensellik causality
eylem cümlesi, fiil cümlesi verbal sentence
eylemleştirci verbalizer
farklı dillere ait cross-linguistic
farklı yapıda olan heterogeneous
farklılık divergence
fiil verb
 fiil çekimi conjugation
 fiil yükseltimi verb raising
 fiilin sonda olduğu yapı verb-final structure
fiil çatısı diathetic
fiil öbeği verbal phrase
fiilden türeyen deverbal
filolojik, dil bilimsel philological
fono-semantik phonosemantic
geçişlilik transitivity
geçişme, çakışma convergence
geçişsizlik unaccusative
geniş zaman aorist
genişleme extension
genizsil, burun nasal
gerekliklik necessity
gergin tense
gevşek ünlüler lax vowels
gırtlaksıllaşmış pharyngealized
giriş prolegomena
Göktürk yazısı Runic
gölge sözcükler (Bir sözlüğü hazırlayanların hatalarından ortaya çıkmış;
gerçekte o dilde bulunmayan sözcüklerdir.) ghost words
gönderge referential
 göndergesellik referentiality
gönderim reference
görünüş, görünüm aspect
görünüşte cümlecik eksiltme pseudo-sluiting
gövde stem
grafem, yazı birimi grapheme bkz. graphemis
 yazı bilimi graphemics bkz. graphology
 grafem, yazı birimi graphemis bkz. grapheme
 yazı bilimi graphology bkz. graphemics
günlük konuşma dili colloquial language
h'leşme aspiration
hakketmek engrave

harekeli vocalized
harekesiz non-vocalized
harf çevirisi, yazar çevirisi (Bir yazı sisteminde yazılmış bir metni başka bir yazı sistemine aktarma işlemi; örn. Arap harfleri ile yazılmış bir metni Latin harfleri ile yazmak.) transliteration
hayret bildiren (beklenmedik, yeni bilgi ifade eden dil bilgisi unsuru) mirative
hayret olgusu mirativity
hece, seslemsel syllabic
 heceleme, seslemlleme syllabification
 hece sonunda syllable final
hece kaynaşmaları contraction
hukuk judicial
İrk Bitig, Fal Kitabı Book of Omens
ışıklı sesler sibilants
iç dil mekanizması language-internal mechanism
iç türeme epenthesis
 türeyen ses, eklenen ses epenthetic
iç ünlü türemesi anaptyxis
içeyerleşik, iç embedded
içsel inherent
ikileme reduplication
 tekrarlanan, tekrarlı reduplicated
iki seslemli disyllabic
ikonografi (dinî simgebilim) iconography
ilgi durumu, tamlayan durumu genitive
 ilgi durumu eki genitive suffix
 ilgi ekli genitival
ilgi sıfat-fiili relative participle
ilgi cümlesi, ilgi cümleciği relative clause
ilgilendirme, sıfatlaştırma, ilgi cümlesi relativization
imla notation
ince ünlülük frontness
inkılap reform
isim (üst kavram olarak isimler, sıfatlar, zamirler) nonverbal *bkz.* **substantive**
isim substantive *bkz.* **nonverbal**
isim çekimi declension *bkz.* **inflection**
isim çekimi inflection *bkz.* **declension, declination of nouns**
isimden türeyen denominal
isim-fiil participium
isim kökenli, isimsel nominative
ismin –i hâli, belirtme durumu accusative
istek kipi optative
istem volition
işaret dili sign language
işaretleme marking
işaretleme mark
işaretleyici (Bir işleve veya anlam bilimsel alana işaret eden dil bilgisi şekilleridir.) marker
işlevsellik functional

işleyici operator
işteş, karşılıklılık reciprocal
ivedi abrupt
kalıplaşmış formulaic
kalıtımsal genealogical
kanıtsal, çıkarımsal evidential
kapanmalı obstruent
kapanmalı-sızmalı affricate
kapanmalı ünsüzler stops
karmaşık complex
 karmaşık cümle complex sentence
karşılaştırmalı contrastive *bkz. comparative*
karşılaştırmalı comparative *bkz. contrastive*
 karşılaştırmalı eksilti comparative ellipsis
 karşılaştırmalı silme comparative deletion
karşılık counterpart
kavram notion
kavrayış, anlayış comprehension
kaya oyması, gravür petroglyphic
keyfi arbitrary
kılınış aktionsart
 kılınış fiili aktionsart verb
kısaltılmış, muhtasar, özlü concise
kısaltma abbreviation
kip mood
kiplik modal *bkz. modality*
kiplik modality *bkz. modal*
kodlanabilirlik codability
konu topic
konum status
konuşma, söz speech
koşul cümlesi conditional sentence
kök root
köklerdeki ünlü değişimleri umlauting
köken etyma *bkz. etymon*
 köken etymon *bkz. etyma*
 köken bilimci etymologist
kural sıralaması rule ordering
kuralcı normative
kurallı canonical
kuram theory
 ilkeler ve değiştirgeçler kuramı the theory of principles and parameters
 yönetim ve bağlama kuramı the theory of government and binding
kurucu, unsur constituent
 kurucu ögeler, cümle ögelerinin diziliş biçimleri constituent order
kurultay congress
kuvvetlendirme edatı, ek-edat, klitik clitic
küçültme eki, küçültmeli diminutive
kültüre bağımlı emic

küme, yığılma cluster
ligatür (Tipografide iki veya daha fazla grafem veya harfin birleştirilerek tek bir harf olarak kullanılmasıdır.) ligature
lisanslama licensing (*Söz dizimi*: Üretici Dil Bilgisinde, dil bilgisel yapılarda öğelerin görünmesi ile sonuçlanan olgudur.)
madde başı entry
mastar, isim-fiil infinitive
 mastarlı infinitival
Mator dili, Matorca (Samoyed dillerinin bir koludur.) Mator
mecazi nonliteral
mekânsal spatial
metin söz dizimi text syntax
mezar yazıtı, kitabe epitaph
nedenlilik motivation
nesne object
niceleyici quantifier
niteleyen, niteleyici modifier
odak (Dil biliminde, odak (kısaltılmış FOC), cümlelerin hangi bölümünün yeni, türetilmez veya karşılaştırmalı bilgilere katkıda bulunduğunu ileten dil bilgisi kategorisidir.) focus
oldurgen, ettirgen factitive
“olmak”, “bulunmak” ve “sahip olmak” ifadeleri expressions of “being” and “having”
olumsuzluk, olumsuzlama negation
 Olumsuz kutupluluk unsurları negative polarity items (NPIs)
ontogenez (Organizmanın varoluşundaki genetik kodlarına dayanan gelişimdir) ontogenesis
oyma, kalıp rubbing
öbek, sözcük grubu, ifade phrase
 öbeksel phrasal
ödünç sözcük loan word
ödünçleme borrowing
ödünçlemeli çeviri calque
öge argument
ölçü meter
ölçünlü standard
ön biçim proform
ön edat preposition
ön ek prefix
 önekleme prefixation
ön h’leşme preaspiration
ön ses word-initial
ön türeme prosthesis
ön, ilk initial
ön, ince ünlülü front vocalic bkz. **vowel**
önde gelen preposed
öndöngüsel precyclic
önerme axiom
önsayıltı presupposition
örnek model pattern

örnekleyici samplers
ötümlü, sedalı voiced
ötümlüleşme voicing
ötümsüz devoiced *bkz. voiceless, unvoiced*
ötümsüzleşme devoicing
özerkparça (Ses bilimindeki parça kuramlarıyla çelişen bir yaklaşıma dayanan ses bilimi alanının adıdır. Bu yaklaşıma göre ses bilimi, her biri parçaların yatay düzenlemelerinden oluşan birkaç bağlayıcıdan oluşmaktadır. Bunlar da birbirlerine nasıl söyleneceklerini belirten çağrışım çizgileriyle bağlıdır. Başlangıçta yalnızca ton olaylarını ele alırken sonradan bir parçadan daha geniş alanı olan ünlü ve ünsüz uyumunu da konulan içine almıştır.) autosegmental
özet, öz compendium
özgün specific
 belirlilik specificity
özne agent *bkz. subject*
özne subject *bkz. agent*
 özne yükseltimi subject raising
öznesiz, kişisiz impersonal
 öznesiz edilgen impersonal passive
parça segmental
patlamalı, kapanmalı stop
pekiştirici intensifier
pes (Pes sesler düşük sıklıkta akustik enerjiyle çıkarılır; art ünlüler ile dudaksıl ve artdamaksıl ünsüzler [+pes], ön ünlüler ile dişsiller, damaksıllar ve dişeti ünsüzleri [-pes] özelliği taşırlar.) grave
r'leşme rotasizm
Ruhdilbilim Psycholinguistics
 ruhdilbilimci psycholinguist
runik runiform
rün, yazı, runa (İsveç harf, hece ve işaretlerinin ismi *runa*'dır.) rune
Sami dilleri (Afro-Asyatik dil ailesinin bir alt grubudur. Orta Doğu'da yaygın olan antik dillerin çoğunu kapsar. Bunların arasında Aramice, Arapça ve İbranice en fazla konuşulan Sami dillerdir. Ayrıca Fenikece ve Akadca da Sami dil ailesinin mensubudur.) Semitic
Samoyed dilleri Samoyedic languages
Sarı Uygur Shera Yögur
Sarı Uygur Türkçesi Yugur
satır arası, sözcük sözcük, izahat olmaksızın interlinear
ses bilgisi phonetic
 ses bilgisel değiştirim phonetic substitution
 ses bilgisel yapı phonetic form (PF)
ses bilimi phonology
 ses bilimsel phonological
ses sound
ses dizimi phonotactics
ses hızı rate
ses uyumu harmony
sesbirim phoneme
sesbirimbilim phonemics

sesbirimcik allophone *bkz. ceneme*
sesbirimcik ceneme *bkz. allophone*
seslenme durumu vocative
sesletim, söyleyiş, eklemlleme articulation
 sesletimsel articulatory
sezdirme implication
sıfat tamlaması adjectival compound
sıfat-fiil, partisip participle
sıfır artgönderim zero-anaphora
sıklık frequency
sınıflandırma classification
sıralama coordination
 sıralama bağlacı coordinative conjunction
 sıralı yan cümle coordinate clause
 sıralı yan cümle coordinative sentence
 sıralı, yanaşık merkezli yapı coordinate structure
sızıcı spirant
Soğdca (Doğu İran dili) Sogdian
son çekim edatı postposition
 sona gelen postposed
son konum final position
son ünsüzler coda
sonda yer almayan non-final
söylem (Yapısal yaklaşıma göre cümle ötesi, cümleden büyük dil birimi; dilin toplumsal boyutu vurgulandığında ise dilsel büyüklüğüne bakılmaksızın (tek sözcük; cümle, paragraf vb.) işlevsel, iletişim değerli birim olarak tanımlanabilecek sözcüdür.) discourse
 söylem silme discourse deletion
söz dizimi syntax
 söz dizimsel syntactic
söz varlığı lexicon
söz yitimi aphasia
sözcüğü sözcüğüne literal
sözcük aktarması lexical transfer
sözcük dizilişi word order
sözcük hazinesi vocabulary
sözcük sonu word-final
sözcük yapımı word formation
sözlü söylem spoken discourse
sözlük birim lexeme
sözlüksel olmayan non-lexical
süreksiz discontinuous
sürerli continuous
sürerlik progressive
şiir, mısra verse
şiiirsel poetic
şimdiki zaman present tense
şive, vurgu accent
tabiat taklidi echoic
Tacikçe Tajik

tamlanan, baş (sözcük) head
asıl unsurun sonda bulunması kaidesi (başı sonda kaidesi) head-finality
başsız niteleme cümlecığı headless relative clauses
dil bilgisel yapının başı olma durumu headness
tanımlama, betimleme delineation
tanımlık article
tarz zarfları manner adverbials
tekçil unique
tekdilli monolingual
temas contact
temas kaynaklı contact-induced
terim bilimi terminology
tıpkıbasım, faksimile facsimile
tiplendirme, sınıflandırma typology
titreşim genliği amplitude
Toharca (Hint-Avrupa dil ailesinin soyu tükenmiş bir dalıdır.) Tokharian
tonlama intonation
tonlama pitch
tonlama vurgusu pitch accent
tonlamalı intonational
topluluk durum eki comitative case
Tuva Türkçesi Tuha/Tuva/Tuba bkz. **Tuvan**
tümleç complement
tümleç yan cümlecığı complement clause
ad yan cümlecığı complement sentence
türdeşlik homogeneity
türetme derivation
türetme biçimleri derivational forms
yapım eki derivational affix
türetme derivative
Türk dili, Türk dilleri, Türklük bilgisi Turkic
Türklük bilgisi araştırmaları Turkic studies
Türk runik harfleri, Türk runik abecesi Turkish runes
Türkçe unsur Turkism
Türkçe unsurlar, Türkçeleştirme Turkification
Türkiye Türkçesi, Türkçe Turkish
Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi Journal of Turkish Studies
Türkoloji, Türklük Bilimi [Türk dili, tarihi, edebiyatı ve halk bilimi araştırmalarını konu edinen bilim dalı, Türklük bilgisi, Türkiyat (TDK).] Turkology
Ugor dilleri Ugric languages
Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı International Conference on Turkish Linguistics (ICTL)
uyum concord
ünlü boşluğu (Ünlü boşluğu, ses biliminde bitişik hecelerde ortaya çıkan ve araya giren ünsüz olmayan iki sesli harfin yarattığı boşluktur. Aynı hecede iki bitişik ünlü ses ortaya çıktığında, sonuç bunun yerine sinerezdir.) hiatus
ünlü sistemi vocalism

ünlü vowel
 ünlü ötünsüzleşmesi vowel devoicing
 ünlü uyumu vowel harmony
 ünlü harfle başlayan ek vowel-initial suffix
ünlüler arası intervocalic *bkz. vowel*
ünsüz consonant
 ünsüz uyumu consonant harmony
 ünsüz yığılmaları consonantal clusters
ünvan title
üretici generative
üst damak retroflex
vakayiname (Günü gününe yazılmış olayları içine alan eser, kronik.)
 chronicles
var/yok cümleleri existential sentences
varlık entity
vurgu stress
vurgulu emphatic
yahınlama isolation
 münferit isolated
yan tümceleme subordination
yansıma onomatopoeic
yansıma projection
yansızlaşma neutralization
yapı construction *bkz. structure*
yapı structure *bkz. construction*
yardımcı sözcük auxiliary
 yardımcı fiil auxiliary verb
yarı denetim partial control
yazım, imlâ orthography *bkz. orthographic, spelling*
yazıt bilimi epigraphy
yazıt inscription
yer adları bilgisi toponyms
yer değiştirme dislocation
yer location
yitim death
yönelme durumu dative
yönetim valency
yüklem predicate
 yüklemsel predicative
yüklem sonrası postverbal
 yüklem sonrası unsurlar postverbal constituents (PVCs)
yüklemden sonra gelen öge comment
yüklemden sonra gelen post-predicate
yükleme, belirleme assignment
yüksek ünlü high vowel
yükseltme raising
yükümlülük deontic
 yükümlülük kipliği [Belirli bir sosyal kurallar sistemi çerçevesinde
 zorunlu veya mümkün olan bir önermeye işaret eder.
 (Narrog, 2012: 8)] deontic modality

yüzeysel, yüzeyde bulunan surface
 yüzey durumları surface case
 yüzeysel ses bilgisi kısıtlamaları (Cümle oluşumunda ses bilgisel yapının iyi oluşum koşulları olarak işlev görürler.) surface phonetic constraints (SPC's)
z'leşme zetacism
z'leşme, z ünsüzüne dönüşme sigmatism
zaman tense
zamansıl temporal
 zamansıl gönderim temporal reference
zamir, adıl pronoun
 zamir pronominal
 zamirleştirme pronominalization
zarf adverb *bkz. adverbial*
zarf adverbial *bkz. adverb*
 zarf niteleyeni adverbial modifier
 zarf niteleyicileri adverbial modification
zarf-fiil, ulaç converb *bkz. gerund, gerundial, gerundium*
 zarf-fiil cümlecği converb clause
 zarf-fiilden sonra gelen fiili niteleyen veya nitelemeyen cümlecik
 modifying and non-modifying converb clause
zarf-fiil, ulaç gerund *bkz. converb, gerundial, gerundium*
zarf-fiil, ulaç gerundial *bkz. converb, gerund, gerundium*
 zarf-fiil yan cümlecği gerundial clause
zarf-fiil, ulaç gerundium *bkz. converb, gerund, gerundial*
zıtlık, karşıtlık opposition

KAYNAKÇA

- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.** (1996). *Uluslararası Türk Dili Kongresi (26 Eylül 1988 – 3 Ekim 1988)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aydın, E. (2017). *Türk Runik Bibliyografyası*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Boeschoten, H. (1998). The Speakers of Turkic Languages. In L. Johanson and E. Csátó (Eds.), *The Turkic Languages* (pp. 1-16). London/New York: Routledge.
- Brendemoen, B. and Johanson, L. (1979). Bibliography of Current Scandinavian Turcological Studies. *Turcica*, 11, 255-264.
- Brill Bibliographies. (2016). Index Islamicus Online. Web: <https://bibliographies.brill.com/IIO/> adresinden 29 Mayıs 2021’de alınmıştır.
- Corff, O. (2020). *60 Years of the Permanent International Altaistic Conference (PIAC): A Bibliography*. Berlin, Boston: De Gruyter. Web: <https://doi.org/10.1515/9783112209370> adresinden 15 Haziran 2021’de alınmıştır.
- Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics* (6th ed.). Oxford: Blackwell.
- Doğan, İ. (1990). *Yabancı Ülkelerde Yayınlanmış Türkolojiyle İlgili Makaleler Bibliyografyası*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Eker, S. ve Çelik Şavk, Ü. (Eds). (2016). *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States*, Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.
- Eren, H. (1998). *Türklük Bilimi Sözlüğü I. Yabancı Türkologlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Halen, H. (1980). Bibliography of Current Finnish Turcological Studies. *Turcica Strasbourg*, 12, 187-191.

- Harvard University. (1977). *Journal of Turkish Studies (Türklük Bilgisi Araştırmaları)*. Cambridge [Mass.]: Harvard University Print. Office.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1977). Turkologischer Anzeiger (TA 3). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 69, 1-217. Web: <http://www.jstor.org/stable/23868131> adresinden 28 Aralık 2021’de alınmıştır.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1978). Turkologischer Anzeiger (TA 4). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 70, 1-227. Web: <http://www.jstor.org/stable/23869717> adresinden 28 Aralık 2021’de alınmıştır.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1979). Turkologischer Anzeiger (TA 5). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 71, 1-264. Web: <http://www.jstor.org/stable/23858941> adresinden 28 Aralık 2021’de alınmıştır.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1980). Turkologischer Anzeiger (TA 6). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 72, 1-295. Web: <http://www.jstor.org/stable/23866315> adresinden 28 Aralık 2021’de alınmıştır.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1981). Turkologischer Anzeiger (TA 7). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 73, 1-254. Web: <http://www.jstor.org/stable/23871299> adresinden 28 Aralık 2021’de alınmıştır.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1982). Turkologischer Anzeiger (TA 8). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 74, 1-254. Web: <https://www.jstor.org/stable/23868752> adresinden 28 Aralık 2021’de alınmıştır.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1983). Turkologischer Anzeiger (TA 9). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 75, 1-247. Web: <http://www.jstor.org/stable/23868606> adresinden 28 Aralık 2021’de alınmıştır.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1984). Turkologischer Anzeiger (TA 10). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 76, 1-244.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1985). *Turkologischer Anzeiger* (TA 11). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.

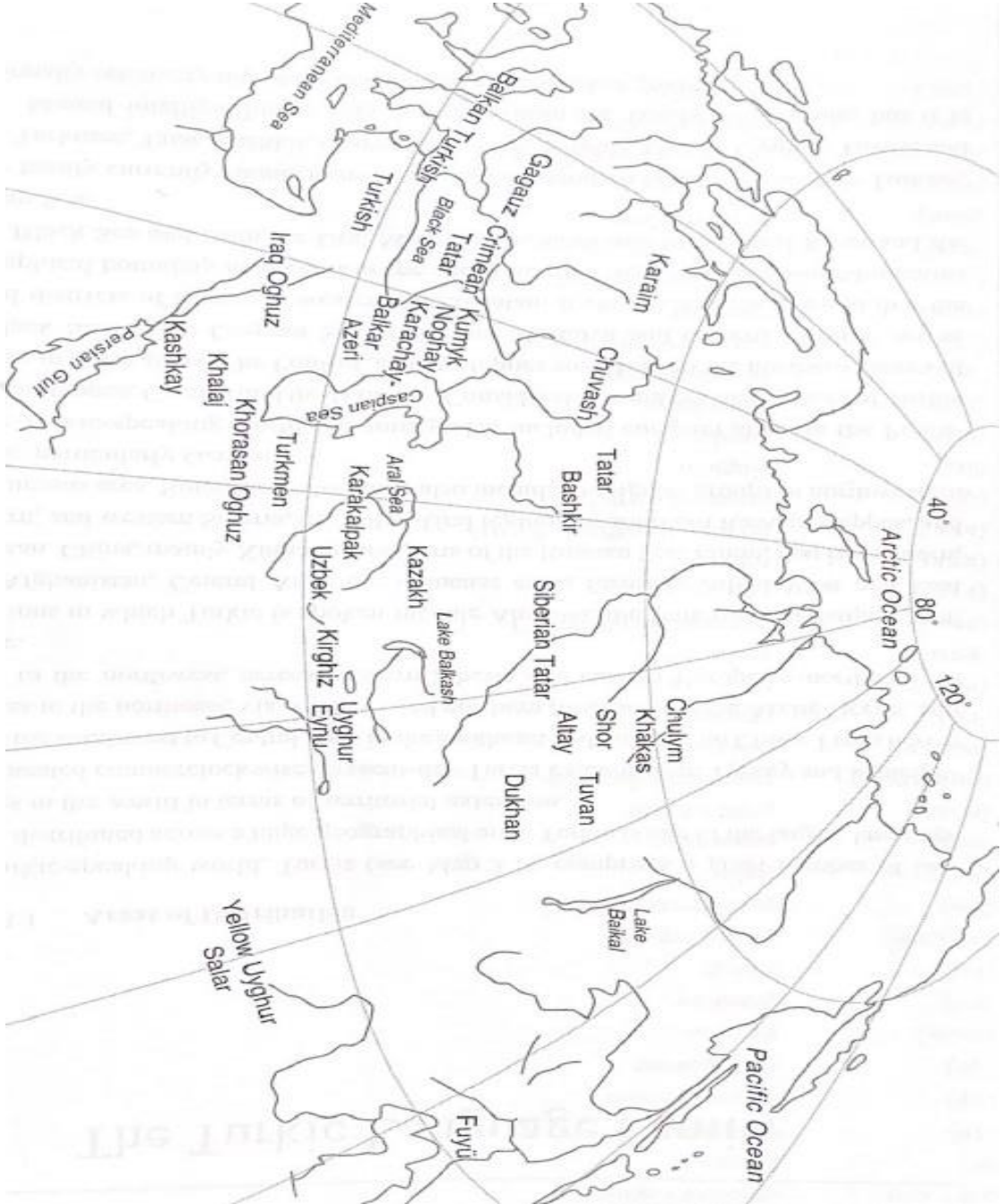
- Hazai, G. and Tietze, A. (1986). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 12). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1987). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 13). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1988). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 14). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1989). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 15). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1990). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 16). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1991). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 17). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1992). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 18). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1993). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 19). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G. and Tietze, A. (1994). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 20). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G., Kellner-Heinkele, B. and Tietze, A. (1995-97). ***Turkologischer Anzeiger*** (TA 21). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.

- Hazai, G., Kellner-Heinkele, B. and Tietze, A. (1998). *Turkologischer Anzeiger* (TA 22-23). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G., Kellner-Heinkele, B. and Tietze, A. (2000). *Turkologischer Anzeiger* (TA 24). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- Hazai, G., Kellner-Heinkele, B. and Tietze, A. (2002). *Turkologischer Anzeiger* (TA 25). Wien: Orientalisches Institut der Universität Wien, Selbstverlag des Instituts für Orientalistik.
- İmer, K., Kocaman, A. and Özsoy, A. S. (2011). *Dil Bilimi Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Johanson, L. (2021). *Turkic* (Cambridge Language Surveys). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781139016704
- Kahraman, A. (2012). Türklük Bilgisi Araştırmaları. Amerika Birleşik Devletleri'nde Yayımlanan İlk Türkoloji Dergisi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 41, 598-599. Web: <https://islamansiklopedisi.org.tr/turkluk-bilgisi-arastirmalari> adresinden 10 Temmuz 2022'de alınmıştır.
- Kakuk, Z. (1981). *Hungarian Turcology, 1945-1974: Bibliography (Oriental Studies)*. Budapest: Library of the Hungarian Academy of Sciences.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Kocaman, A. ve Tekin T. (1992). Söyleşi - Türkoloji Üzerine. *Dilbilim Araştırmaları*, 3, 5-9.
- Korkmaz, Z. (2017). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Laut, J. P. (2013). *Was ist Turkologie? Überlegungen zu einem sogenannten Orchideenfach*. İstanbul: Orient-Institut Istanbul.
- Nemeth, G. (1927). Der Volksname Türk. *Körösi Csoma-Archivum II*, 4, 275-281.
- Nevskaya, İ. and Erdal, M. (2016). Introduction. In Süer Eker and Ülkü Çelik Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year*

- and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States** (pp. 16-21). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.
- Ölmez, M. (2017). [Review of *60 Years of the Permanent International Altaistic Conference (PIAC): A Bibliography* by Oliver Corf]. Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur Der Türkvölker, Band 26. **Yearbook of Turkic Studies - Belleten**, 65(2), 427-428.
- Özevren, M. (2020). Tanıtım/Reviews, Türkoloji'nin Avrupa'daki Koluna Katkı Sağlayan Bir Eser: Avrupa'da Türkoloji. **Dil ve Edebiyat Araştırmaları**, 22, 417-425.
- Pearson, J. (1962). **Index Islamicus: A Catalogue of Articles on Islamic Subjects in Periodicals and Other Collective Publications: First Supplement 1956-1960**. London: Mansell.
- Pearson, J. (1967). **Index Islamicus: A Catalogue of Articles on Islamic Subjects in Periodicals and Other Collective Publications: Second Supplement 1961-1965**. London: Mansell.
- Pearson, J. (1972). **Index Islamicus: A Catalogue of Articles on Islamic Subjects in Periodicals and Other Collective Publications: Third Supplement 1966-1970**. London: Mansell.
- Procházka-Eisl, G. (2012). Turkologischer Anzeiger. Avusturya'da Yayımlanan Uluslararası Türkoloji Bibliyografyası. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, 41, 427-428. Web: <https://islamansiklopedisi.org.tr/turkologischer-anzeiger> adresinden 10 Temmuz 2022'de alınmıştır.
- Roper, G. (2012). Index Islamicus. Batı Dillerinde İslam Dini ve İslam Dünyasıyla İlgili Neşriyatı Takip Eden Bibliyografik Yayın. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, 22, 282. Web: <https://islamansiklopedisi.org.tr/index-islamicus> adresinden 10 Temmuz 2022'de alınmıştır.

- Şavk, Ü. Ç. (Ed.). (2011). *III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu. 26-29 Mayıs 2010 Bildiriler Kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü ve Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 10 Temmuz 2022’de alınmıştır.
- Tietze, A. (1975). Turkologischer Anzeiger (TA 1). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 67, 339-488. Web: <http://www.jstor.org/stable/23868393> adresinden 2 Mayıs 2021’de alınmıştır.
- Tietze, A. (1976). Turkologischer Anzeiger (TA 2). *Wiener Zeitschrift Für Die Kunde Des Morgenlandes*, 68, 297-301-303-485. Web: <http://www.jstor.org/stable/23868394> adresinden 2 Mayıs 2021’de alınmıştır.
- Underhill, R. (1984). Bibliography of Modern Linguistic Work on Turkish. *Yearbook of Turkic Studies* - Belleten, 32, 247-265. Web: <https://dergipark.org.tr/en/pub/belleten/issue/43438/528929> adresinden 2 Mayıs 2021’de alınmıştır.
- Volker, A., Laut, J. P. and Weiss, A. (2000). *Bibliographie Alttürkischer Studien (Bibliographien und Dokumentationen)*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Yıldız, M. (2016). Message from the President. In S. Eker and Ü. Ç. Şavk (Eds.), *Endangered Turkic Languages I – Theoretical and General Approaches, In Memoriam of the Unesco 2016 Hodja Akhmet Yassawi Year and the 25th Anniversary of the Independence of the Turkic States* (p. 8). Astana and Ankara: Presidency of the Board of Trustees of the Khoja Akhmet Yassawi International Turkish-Kazakh University.

EKLER

EK-1 Dünyadaki Türk Topluluklarını ve Dillerini Gösteren Harita

(Johanson, 2021)

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve soyadı : Gökhan ÖZTÜRK

EĞİTİM

2000-2004 Tosya Anadolu Lisesi
2005-2009 Selçuk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
2010-2014 Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İngiliz Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

İŞ DENEYİMİ

2009-2012 Ardahan Üniversitesi Rektörlüğü – İngilizce Okutmanı
2012-..... Milli Eğitim Bakanlığı – İngilizce Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce KPDS: 94 (5 Aralık 2010)

YAYINLARI

Makaleler

1. ÖZTÜRK, G. (2022). Afganistan'daki Türk Topluluklarının Dilleriyle İlgili Yapılan Çalışmalar (Studies on the Languages of the Turk Tribes in Afghanistan). *Turkish Studies - Language*, 17(2), 607-622.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.58046>
2. ÖZTÜRK, G. (2022). Sir Gerard Clauson'un 'Türkçede Güç Kavramı' İsimli Makalesi Üzerine (On Sir Gerard Clauson's Article Named 'The Concept of Strength in Turkish'). H. Koraş, M. Sömez ve K. Akman (Editörler). *IX. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu. 7-10 Haziran 2022 Bildiriler Kitabı, Cilt-I*. Niğde. Çizgi Kitabevi Yayınları, ss. 625-634.
<https://drive.google.com/file/d/1GbEDZHsnQgznCCYaXY4CracxyhlWX-xQ/view>
3. KUTLUAY TUTAR, F. and ÖZTÜRK, G. (2019). Ülkelerin Ekonomik Olarak Gelişmesinde ve Büyümesinde Kültürün Etkisi (On the Influence of Culture on Countries' Economic Development and Growth). *International Social Sciences Studies Journal*, 5(39): 3796-3802.
DOI : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1649>

